Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

IOSEPHI

VIRI INTER IVDAEOS CLARISSIMI

OPERA omnia quæ extant, ex Græcorum Codicum accurata collatione Latinè expressa.

Opus in Tomos duos distributum.

Multis & amplissimis figuris illustratum, quæ rerum copiam illustrant.

Cum Indice locupletissimo.

TOMVS PRIMVS,

Continens libros XX. De ANTIQVITATIBVS IVDAICIS.

BIBLIOTECA CENTRAL

TYPOGRAPHVS
Ad Lectorem.

LATIVM IOSEPHVM (benevole Lector) & historiã ab eo scriptam commendare lubens abstineo: Qualis fuerit indicat abundè simpliciter & sine fuco ab ipso cõscripta Præfatio in loco alteri Tomo appenenda. De operis dignitate & utilitate ei qui vel argumentum vel scriptorem attendere volet: Historiã tractat, ei multis iam prideẽ celebratam, si forsan illum agere videar, sed quod momenti historiã tractat sacrã, unius expetitam, quæ patrum mores, res iam foris quàm domi gestas cõtinet, ergo scriptorii monumenta merito omnibus recepta, & facilius circũlectione animus recreari possit, semodo in Tomos duos ita distribuimus, ut prima & trium sequentium pagina indè ea forma exhibemus, qua & Plinij opera à nobis nostra prideẽ omnibus placuisse videmus. Ac cum summam præfixam, habes ad eorum seriem à mundo condito. Ita quatenus materia lucem affert, omnia à te eadem quo offeruntur accurate lecturo, idẽ in alijs deinceps certum est. Vale.

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM COMPROBATO, PARTIM confutato Ioſephus hiſtoriæ ſuæ fidem facit.

Antiſthenes Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhiſtor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Ariſtæus
Ariſtoteles
Beroſus Chaldæus
Cadmus Mileſius
Caſtor Chronographus
Charemon
Chœrilus poëta
Conon hiſt.
Demetrius Phalereus
Dius hiſt.
Ephorus
Eſtiæus
Euhemerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus.
Heſiodus
Hieronymus Ægyptius
Homerus
Iſidorus
T. Liuius
Lyſimachus
Manethon
Menander Epheſius
Mnaſeas Damaſcenus
Mochus
Nicolaus Damaſcenus
Pherecydes Syrius
Philon ſenior
Philoſtratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Poſidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Theophilus
Theopompus
Theophraſtus
Thucydides.
Timæus
Zopyrion.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM Liber primus.

SIGISMVNDO GELENIO *interprete.*

SVMMA CAPITVM LIBRI PRIMI ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. [illegible]

II. [illegible]

VIII. *Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldaeorum terra profectus habitauerit regionem quondam Chananaam, quæ nunc Iudæa dicitur.*

IX. *Fame Chananæam premente, Abraham in Aegyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro vnde Genera est reuersus.*

X. *Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta.*

XI. *Quomodo Abrahamus in Assyrios aggressus, tàm captiuos quàm reliquam prædam victor reduxerit.*

XII. *Quomodo Deus Sodomitarum gentẽ exciderit, flagitijs eorum offensus.*

XIII. *De Ismahele Abrahami filio, eiúsq; posteris Arabibus.*

XIIII. *De Isaac legitimo Abrahami filio.*

XV. *Sara Abraham coniugis obitus.*

XVI. *Quomodo è Chetura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenerit.*

XVII. *De obitu Abrahami.*

XVIII. *De Isaaci filijs Esao & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.*

XIX. *De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.*

XX. *Mors Isaaci & sepultura in Hebrone.*

PRO-

PROOEMIVM CONTINENS CAVSAS ET SVMMAM SEquentis descriptionis.

CAP. I.

AD scribendas historias qui se conferunt, non vnam neq; eandem sui propositi causam habere mihi videntur; sed plures eásque multum inter se differentes. quidam enim ostentandæ eloquentiæ causa, gloriæ ex ea captandæ, ad hoc studiorum genus accesserunt, alij quo gratiam illis referrẽt, quibus adulandi studio historias scribendas sibi sumpserunt, alij ut se suaque tuerentur, ne quibus gerendis interfuissent, ij vllo tempore quæ fecissent, aut dixissent, in vulgus ignota essent. Latere non fert[ur] causam fuisse [illegible] dicit

a Varia historiographorum differentia.

b Imperium causa huius Historiæ

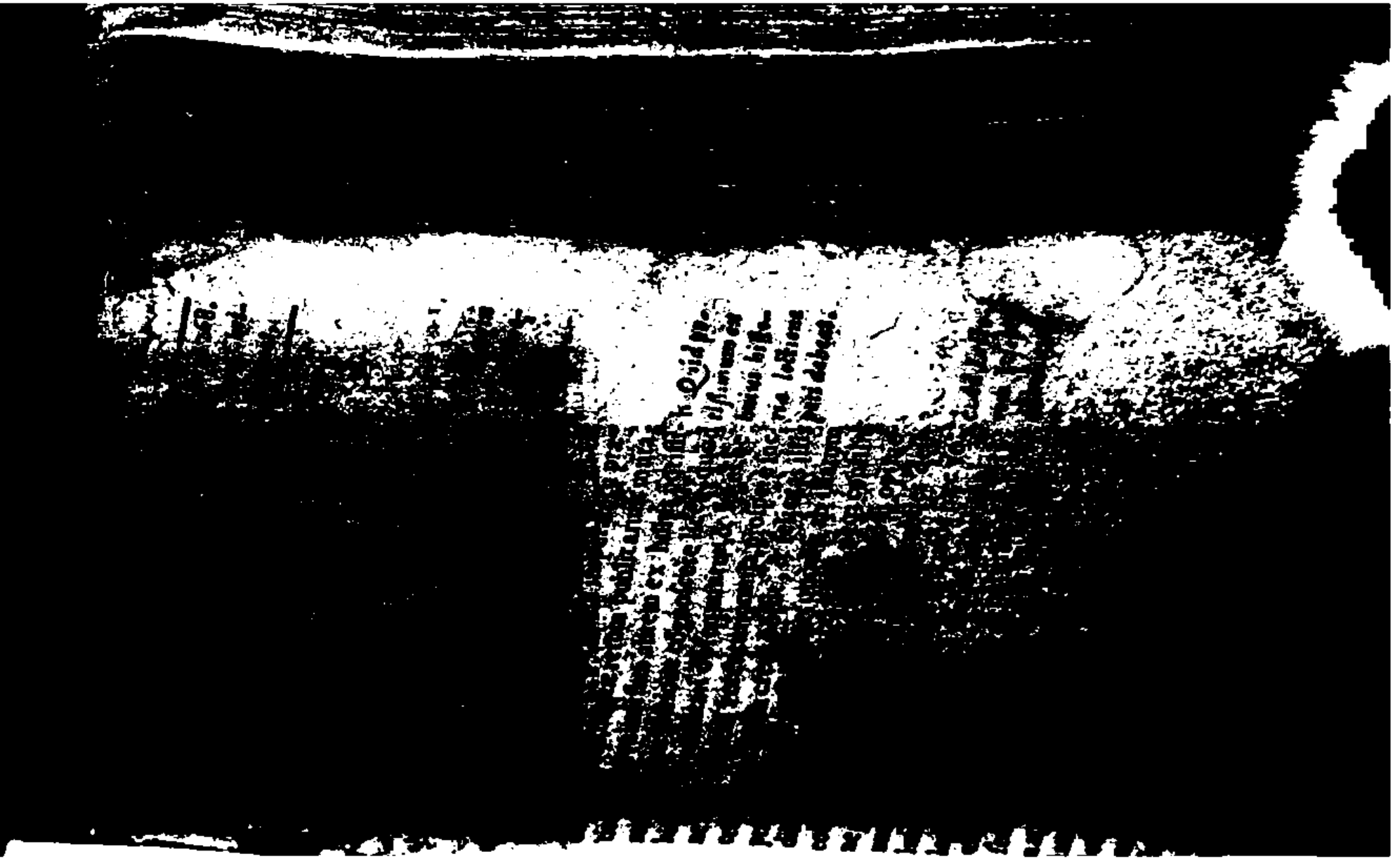
Getur enim vniuersam nostræ gentis antiquitatẽ, formámque reipublicæ, ex Hebraicis literis translatã. Cogitaueram [a] equidem & antea, iam tum cum historiã de bello scriberem, docere, vnde primum oriundi Iudæi, quam varia fortuna vsi, sub quali legislatore ad pietatẽ cæteráſque virtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, inuiti ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniã prolixius erat hoc argumentum, secretsim illud propriè dicato opere exorsus vsque ad finem suũ perduxi. Procedente dein tẽpore, sicut vsu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædã ac segnities mihi incessit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis [b] Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum, tum verò rerum gestarum peritiæ cum primis auidus, vt qui ipse in maximis negociis & variis fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ se tulisset, inconcussúmque virtutis studium perpetuò retinuisset. Huic igitur morem gerẽs, assiduo cunctorum vtile aliquid ac honestum molientium fautori, cum me mei iam suppuderet, si videret ignauiam speciosissimo labori anteponere, vires animúmque resumpsi: simul hac quoque reputatione non leuiter permotus, quod & maiores olim nostri exteris sua benignè communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi res nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaque inuenio literis proditũ, quòd [c] Ptolemæus secundus eius nominis Rex, totus disciplinis colligendísq. libris deditus, magnopere contenderit legem nostram, eiúsque instituta, & viuendi formam præscriptam in Græcum eloquium transferri: [d] Eleazarus autẽ pontificum

[a] *Iosephus hanc historiam non Hebraica, sed peregrina lingua, Græca nimirum conscripsit.*

[b] *Epaphroditum.*

[c] *Ptolemæum Philadelphum.*

[d] *Eleazarus.*

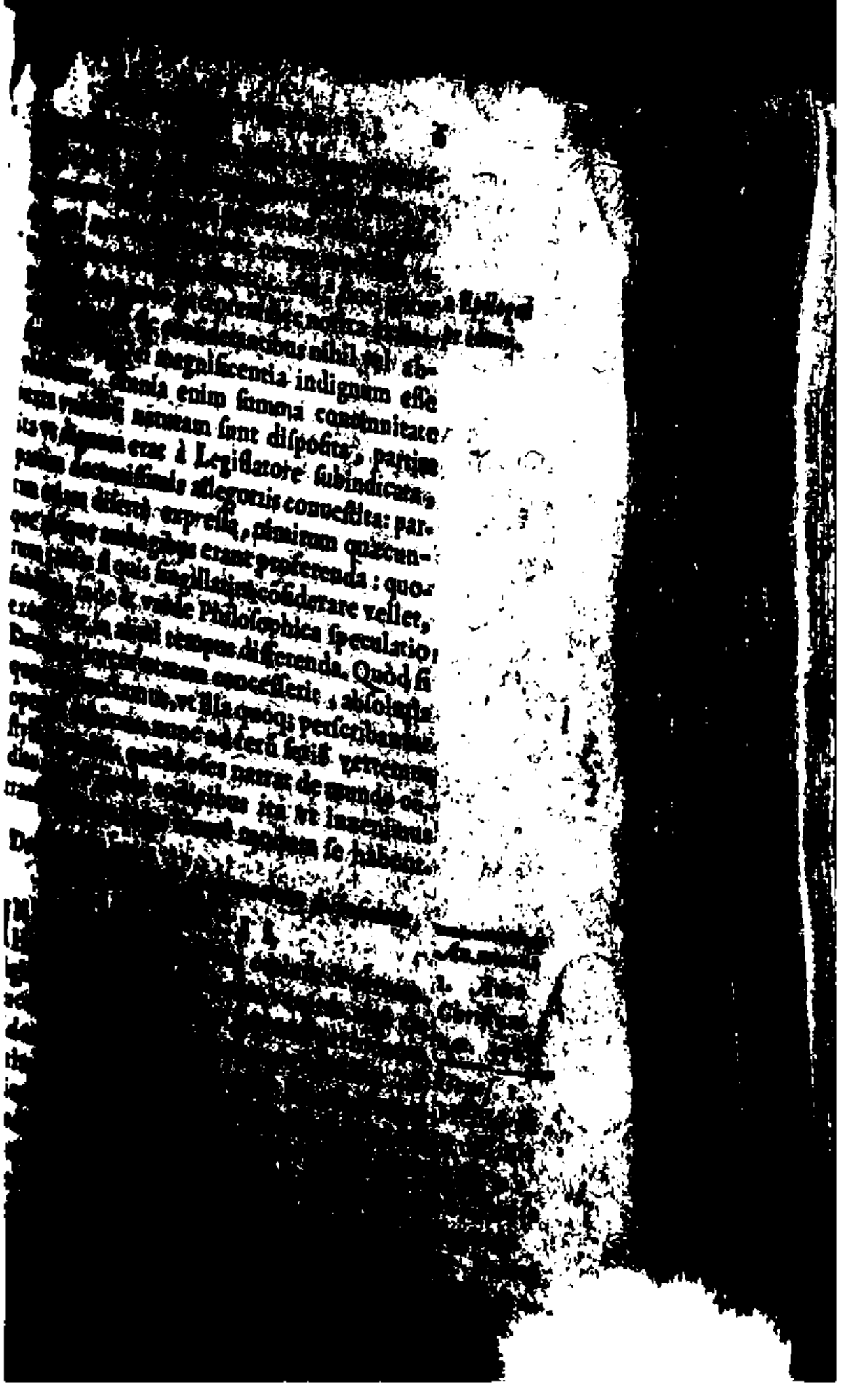

res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accuratè suo quæque ordine docebit, ita vt nos facturos sumus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Cæterùm quoniam fermè omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem fortè cogitatio subeat, quî factum sit, vt quum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia scriptis nostris inseruimus. Scire igitur oportet, quòd vir ille ante omnia necessarium existimauit, vel vitam suam rectè disposituro, vel aliis leges posituro, vt in primis naturæ Dei cognitionem habeat, atque ita consideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari quantum in suis viribus est, & sectari conetur. alioquin absque hac contemplatione neque legislatorem ipsum vnquam bonam mentem sibi paraturum, neque scripta eius vllum momentum ad virtutem auditorum allatura, nisi ante omnia discerent, quòd Deus cum sit parens omnium ac Dominus, omniáque contueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem vitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. [b] Hanc doctrinam ciues suos docere volens, non à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc jure leges est auspicatus, quemadmodum alij solent: sed ad Deũ & mundum ab eo conditum erectos mente, & persuasos quòd in terris pulcherrimum Dei opus simus homines, cùm iam ad pietatem haberet obsequétes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaque alij Legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominum peccata in Deos suos verbis transtulerunt, atq; hoc pacto hominibus malis magnum incitamentum ad maliciam addiderunt. at noster Legislator pos-

[a] *Norma magistratus & Legislatorum.*

[b] *Diserimẽ Mosis & aliorum Legislatorum.*

eaquam

An. mundi 1. *Ante Christũ nat.* 3963.

proprio volumine cõscriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; rationẽ differam. Post hæc [a] secunda die cœlũ vniuersitati rerũ superimposuit, discretum à cæteris, & in sublimi per se collocatum, glaciéq; circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuandam competẽter temperatũ. [b] Tertia verò terrã statuit, mari vndiquáque circunfusam: eadémq; die cõtinuò plantæ simul & semina è terra sunt exorta. [c] Quarta verò cœlum sole ac luna, aliisque sideribus exornauit, mandato eis dato, vt suo motu & mẽatu temporum anni reuolutionem manifestè indicarent. [d] Quinta verò die animantia, tum natatilia, tũ per sublime volãtia, per altũ pérq; aërẽ dimisit, copulata prius & ad cõgressus genituræ causa comparata, quo genus eorũ cresceret simul ac multiplicaretur. [e] Sexta autem die quadrupedũ genus cõdidit, masculo & fœmineo sexu distinctũ: in hac verò hominẽ etiã finxit, atque ita mundũ sex diebus vniuersum, & omnia quæ mundo cõtinentur, Moses facta esse dicit, septima autẽ requieuisse Deũ, & ab operibus cessauisse. quamobrẽ etiam nos vacationẽ à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam [f] Sabbatum: quæ vox requiem Hebræorũ lingua significat. Quin etiam naturã interpretari post septimã diem Moses incepit, de hominis fabricatione in hũc modũ disserẽs. Finxit Deus hominẽ humo telluris sumpta, immisitque in eum spiritũ & animam: homo autẽ hic vocatus est Adamus, [g] significat autem hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidẽ è rufa humo fermentata est factus. talis enim est intacta terra & vera. Statuit autẽ Deus coram Adamo diuersa animalium genera tam masculina quàm fœminina ei ostendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Videns

Hedio & Ruffinus Cap. 2. *Genes.* 2.

a *Secunda dies.*

b *Tertia dies.*

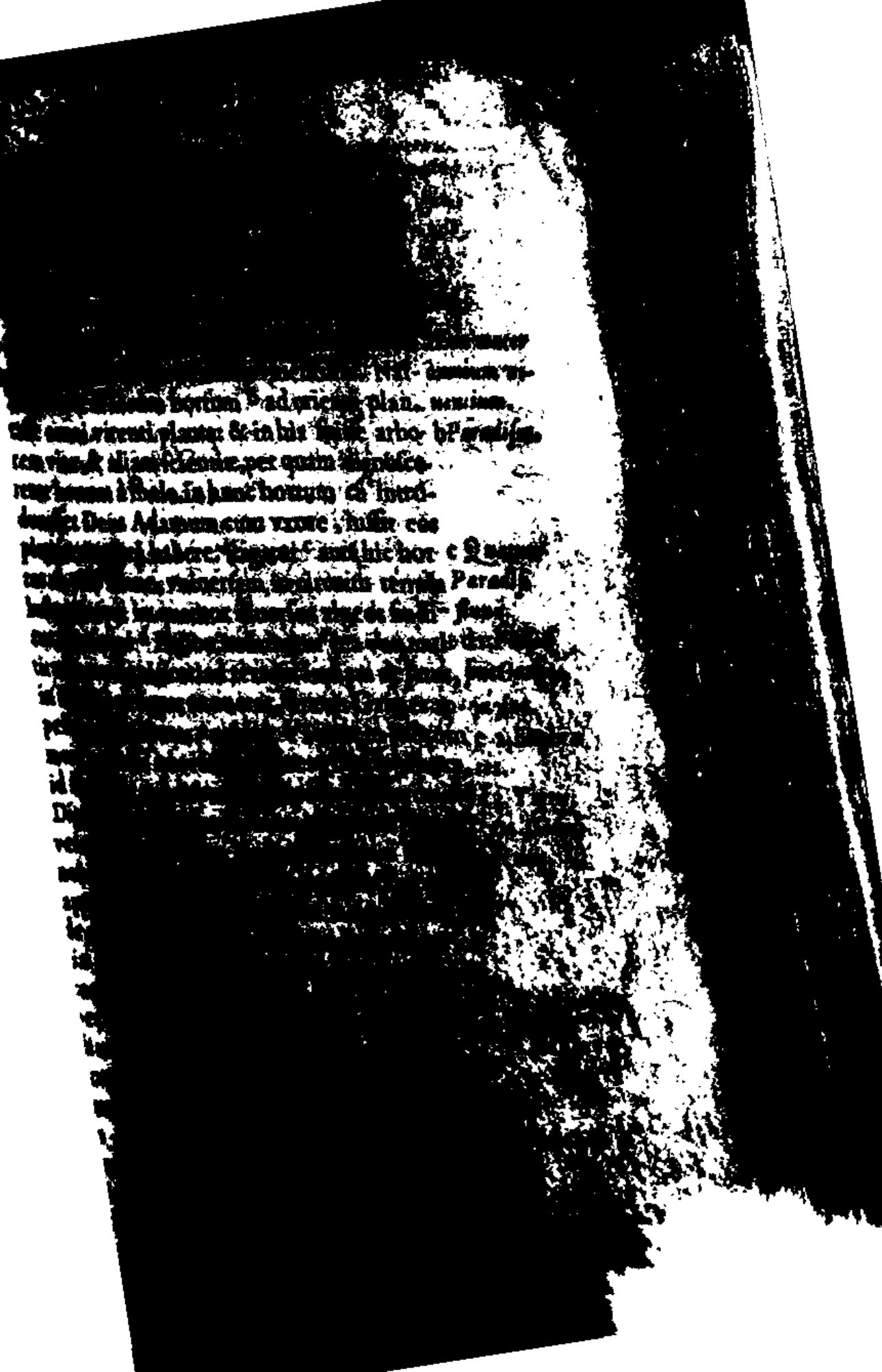
c *Quarta dies.*

d *Quinta dies.*

e *Sexta dies.*

f *Sabbathũ.*

g *Omnium rerum nominũ origo.*

Ann. mundi 3. Ante Christum nat. 3963.

beatam nihilóque deteriorem quàm Deus vitam acturos. atque [a] hoc pacto mulierem subuertit, vt mandatum Dei contemneret: quæ gustato arboris fructu, cibóque hoc delectata, etiam Adamo vsum eius persuasit. iámque se nudos esse sentiebant, & de tegmento sibi despiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi vis inerat. Foliis igitur ficulnis sese texerunt, atque ita conuelatis pudendis, videbantur sibi feliciores, qui inueni ssent quo prius carebant. Mox cùm Deus in hortum veniisset, Adamus antea familiariter cum Deo colloqui solitus, conscius sibi iniustitiæ secedebat. Deus autem miratus causam, sciscitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Illo verò tacente præ conscientia nõ seruati præcepti, Deus [b] ita infit: Equidem prospexerã vobis quomodo vitã felicem omnísque mali expertem viueretis, nulla noua cura in animo solicitati, omnibus quæcunque ad vsum ac voluptatem conferunt, sua sponte vobis prouenientibus, mea vnius prouidentia citra omnem vestrum laborem aut solicitudinem: quibus fruẽtes vos neque senectus celeriter opprimeret, & vita diuturna quàm longissimè proferretur. tu verò hanc meam sententiam ludibrio habuisti, mandato meo cõtempto. non enim propter bonum aliquod taces, sed propter malam conscientiam. quare & senectus ocyor superueniat, & vita vestra minus sit diuturna. Adamus [c] autẽ excusabat peccatum, & iram Dei deprecabatur, culpam in vxorẽ referens, & dicẽs, ab illã deceptum se peccauisse: at illa serpentem accusabat. Tum [d] Deus mulctauit eum, quòd muliebri cõsilio cessisset: terrámque nullos posthac fructus sponte proferre iussit: laborãtibus autẽ & opere attritis alia dare, alia negare. Euam [e] autem parturitio

a *Adami & Euæ lapsus.*

b *Adamum Deus alloquitur.*

c *Adamus iram Dei deprecatur.*

d *Adami pœna.*

e *Euæ pœna.*

...ctionibus & hoc genus doloribus castigauit, ...ò quòd ipsa à serpente decepta Adamum eisdē ...dolis illectum in calamitates cōiecisset. quin & ...serpenti vocem ademit, iratus ob malitiā, qua ...eum Adamū ēt vsus: venenumq; linguæ eius fixit (hoc ...malis, & hostem eorum declarauit: admonuit- ...que eius plagis impetendū esse, cum quòd contrita sa- ...lus pernicies hominis sita sit, tū quòd ipsa hoc pacto facillimè opprimatur; ad hæc ...pedum priuatum trahi per terram, ac volui se- ...cula. His pœnis impositis Deus Adamum & Euā ex horto in aliam regionem transtulit.

a Genesis mu- tus Adamū ēt vsus: venenumq; linguæ eius fixit (hoc malis, & hostem eorum declarauit: admonuit- que eius plagis impetendū esse, cum quòd contrita sa- lus pernicies hominis sita sit, tū quòd ipsa hoc pacto facillimè opprimatur; ad hæc pedum priuatum trahi per terram, ac volui se- cula. His pœnis impositis Deus Adamum & Euā ex horto in aliam regionem transtulit.

a Genesis mutus est Christus

b Pœna serpentis. Genes. 3.

De gestibus Adami, & deorum cultibus vsque diluuium. CAP. III.

Nati sunt autem ei & filij mares duo, horū ...pellatus est Cain, quod interpreta- ...Abel autem secundus, ea vox lu- ...sunt ei etiam filiæ. Hi fra- ...diti instituti erant. Abel in- ...& omnibus actionibus suis Deū ...virtuti operam dabat, pastora- ...Cain verò quum alio- ...rum, hortumque soli spe- ...primus circa agrū Gen. 4. ...exercuit. Abel de c Dissensio ...Cain & Abel fra- ...tricida.

An. mundi 70. Ante Christum nat. 3894.

Hedio & Rosinus. Cap. 4. Genes. 4.

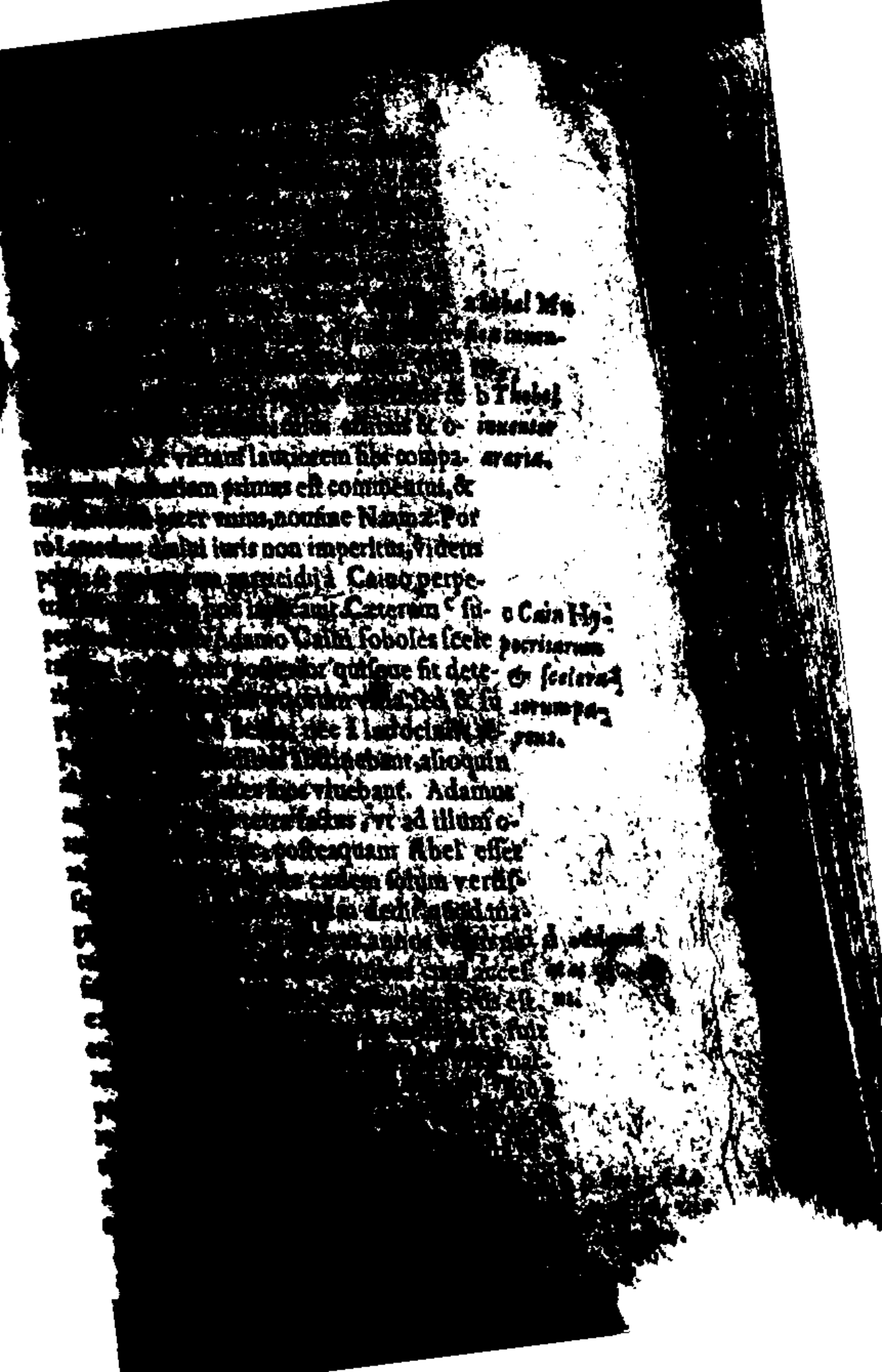
tempore cum ipso versari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod respõderet Deo, primùm se quoque demirari ait, quî factum sit, quòd frater nusquam compareat. Instante verò Deo, & accuratius inquirente, iam commotior negauit se pædagogum fratris aut rerum eius obseruatorẽ esse. Tum Deus coarguit Cain parricidij, mirari se dicens, quòd negaret se quicquam de fratre scire, quem ipse interemisset: & supplicium quidem quod cæde commeruerat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem sęuiret: sed malè ominatus ei & posteris ipsius, vsque septimã progeniẽ puniturũ se est cõminatus: & ex illa regione extorrẽ vnà cum vxore fecit. Illo[a] autẽ timente, ne oberrans in feras incideret, atq. ita periret, securum esse iussit, quod ad hoc periculum attinet, & impauidè terras peragrare: & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autẽ multas regiones vnà cũ vxore emensus, tandẽ Naida cõdidit: id loci nomen est: atq. illic sedem optauit. vbi etiã liberos procreauit. Cæterùm[b] tantum abfuit vt hac castigatione in melius vitã mutauerit, vt peior etiam sit factus, suis voluptatibus vel cũ aliorũ iniuria indulgẽs: & facultates domesticas per vim ac rapinas accumulans, accitis vndecunque latrociniorum & nequitiæ sociis, magister illis ad facinorosam vitã est effectus. Adhæc[c] simplice hactenus viuendi rationem, excogitatis mensuris & põderibus immutauit, pristinámque sinceritatem & generositatẽ ignaram talium artium in nouam quandam versutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, vrbémque extructam & communitam coactis in vnum domesticis & clientibus inhabitandam tradidit, Enosæ[d] nomine imposito ab Enoso liberorũ natu maximo. Is Iaredũ genuit.

a *Cain regione extorris.*

b *Cain Dei castigatione haud melior redditur.*

c *Mensuras & pondera Cain excogitat.*

d *Enos urbis primus*

seditione incolebant in perpetua felicitate vitam exegerunt: & sideralem scientiam ac cœlestium rerum cognitionem excogitauerunt. ne autem inuenta sua ex hominum noticia dilaberentur,& prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum vniuersalem rerum interitũ præcecinisse, vnum incendio, diluuio alterum, excitatis [a] duobus columnis,vtrique sua inuẽta inscripserunt, vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta continebat,spectanda exhiberet, aiunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam,quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

[a] *Columnæ duæ excitatæ.*

De diluuio,& quomodo Noe in arca cum familia seruatus habitarit in campo Senaar.

CAP. IIII.

IN hũc modum per septem generationes pessẽ seuerarunt vnum Deum colentes omnium rerum dominum,sempérque virtutis respectum habentes. Procedente dein tempore à patrijs institutis degenerarunt, neque humana iura seruantes, neque Deo consuetos honores persoluentes.& qui prius certatim virtutem exercuerant,postea duplo maiore studio maliciam cõsectabantur:atque ita Deum infensum sibi reddiderunt.nam [b] multi Angeli Dei cum mulieribus congressi progeniem procreauerunt insolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem : quorum facinora non absimilia his quæ de gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita. Noe autem facta eorum molestè & indignè ferẽs,suadebat vt in melius voluntates ac opera sua transmutarẽt : verùm cum videret illos sibi non parère,totósque vitiorum dulcedini succumbere, veritus ne & se & familiam

Hedio & Ruffinus Cap.6.

Gen.5.6.

[b] *Quos Iosephus hic Angelos, Moses Dei filios nominat.*

Gen.6.

Ann. mundi 1656. Ante Christum natum 2308.

a Noe in alias regiones migrat.

b Arca Noe

c Genesis de Noe.

d Diluvii.

An. mundi 1656. Ante Christ. nat. 2308.

diuinam pertinerent, exordium fecit, alioqui quod ad nũdinationes rerum venaliũ reliquãm que dispensationẽ anni attinet, nihil de pristino ritu innouauit. Vim autem imbrium cœpisse ait vigesima septima iam dicti mensis, post annum ab Adamo primo homine bis millesimum sexcentesimum quinquagesimum sextum. hoc [a] spatium temporis relatum est in sacros codices, diligenter annotantibus priscis illustrium virorum tam natales quàm obitus. Adæ siquidẽ, qui nongentos & triginta vixit annos, cum esset triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus est. Sethus autẽ ducentesimo & quinto anno genuit Enosum, qui dum quinque & nongẽtis vixisset annis, Cainani filio suo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centesimo nonagesimo. hic vixit annis decem & nongentis. Cainan cum vixisset decem & nongentis annis. Malalehelẽ filiam dereliquit, quem genuit anno ætatis centesimoseptuagesimo. Iste Malalehel cũ vixisset quinque ac nonaginta & octingentis annis, defunctus est, Iaredum filium derelinquens, quem genuit quum sexaginta duorum & centum esset annorum: cui nouem & sexaginta & nongentis annis viuẽti, Enochus filius successit, natus cum sexaginta & centum annorum pater eius existeret. qui exactis trecentis sexaginta quinque annis, discessit ad Deum: vnde [b] finis eius nõ inuenitur esse cõscriptus. Mathusala autem Enochi filius, quinto ei & centesimo natus anno, Lamechum filium habuit quum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongẽtis sexaginta & nouem. Lamechus autem cum habuisset principatum annis septingentis & septem, Noe filium suum rebus præfecit: qui de Lamecho natus est agente annum ætatis secundum

a *Hæc cõputatio cum Hebraïs & septuaginta interpretib. exactè non congruit.*

b *Enochi finis in sacris literis non inuenitur conscriptus.*

centesimum, quo
annis regum omni
naliter tempus, ut opinor, in vnam summam
contracti, ad centesimum tempus conficiant. Nō
sunt autem illi intuendi oculis eorum qui
eum liberis annis his agebant vitam, eatenus vi
que ad ipsorum lineas extendebant: sed nata
les istam eorum in hac ratione sunt species.
Cæterum Deus signo dato imbres emisit: qui cū Gen. 7. b.
quadraginta continuis diebus ruerent, id quinde a In Græco
cim cubitis aquæ super terrā extulit: quæ causa Codice & Ro
diluvium appellatum est. Arcam autem adeuit, non habentibus quò se ma ipsa sunt
latius conferrent. centesimo autem & quin dies 49.
quagesimo postquam pluere desiit, iadē cō
scendit mense septimo, vicesimo sē
timo die mensis. Ultima deinde arca in ver
tices montium Armeniæ, sentiens hoc
videlicet citra ipsam diluvium
se cœpisse paulatim quie
scere. Quibus magis necessarium
b Ex duo
Noe servum
emittit.

An. mundi 1657. Ante Christum nat. 2307.

eum reportare: quo vice amuleti loci eius homines vti solent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & alij plures. quin & a Nicolaus Damascenus libro xcvi. de his rebus narrat in hæc verba: Est super regionem Minyarũ magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tempore seruatos ferunt, & quendam arcã vectum in huius vertice hæsisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore durauisse, qui fortasse is fuit de quo etiam Moses scribit Iudæorum legislator. Noe b autẽ veritus ne Deus damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram inundaret, victimis incensis precabatur vt in posterũ pristinus rerum ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam vniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: vtque affectis merito supplicio sceleris, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse voluerit & sua sententia absoluerit, alioqui miseriore conditione ipsos fore & grauius damnatos, si nõ in vniuersum incolumes alteri diluuio reseruarentur, & prioris pauorem ac spectaculum perpessi, & posterioris exitio destinati, orabat igitur, acciperet sacrificium propitius, néve vllam posthac tantam iram contra terram conciperet: vt operibus suis eam excolerent, & vrbibus exstructis feliciter vitam degerent, nullis commodis carentes quibus ante cataclysmum fruebantur, & ad extremam senectutem longæuitatémque, qualis maiorum suorum fuerat, peruenientes.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

a *Nic. Damascenus de arca Noe.*

b *Noe precatur ne Deus terram iterum inundaret. Precibus & sacrificiis.*

His c precibus finitis, Deus iusticia viri delectatus, votis eius annuit, negãs d se deletis interitus autorẽ fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas pœnas acciuisse. Si enim deletos cupe-

c *Noe Deũ propitium reddit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

b *Homo sui interitus autor, non Deus.*

ret,

...ſſim in hanc rerum conſtitutionem deducerentur. An. mundi
...ſſe poteſt enim vlle ne dare quidem vitam, quod Anno
...um eos, quibus dederis, perdere, ſed contu- Chriſtum
...mis, inquit, contumelijs quibus pietatem mihi nat. 1959.
...debitam violabant, coegerunt me vindictam de
...ſe ſumere, non ſatis autem poſſibile tam grauia
...dè pœnis peccatorum eſtimantis, præſertim te
...deprecante. quod ſi quando maiores tempeſta-
...tes concitauero, timete exanimeſcatis ob vim im-
...bium; nunquam enim in poſterum aquæ ter- a Fœdus
...ræ ſunt inundaturæ. Iuſſeo tamen vt ab humani Dei cum
...ne crude pœnas manes abſtineatis, & qui contrà Noe,
...ſceleſtè fecerit, pœnitis. aliorum animalium ve-
...ſtrum ad voluptatem ac libitum veſtrum permit-
...to. homines enim vos feci omnium tam terre-
...ſtrium quàm natabilium, & eorum quæ per ſubli-
...me feruntur, ſibique ſanguinem nam in hoc ineſt
...anima. Arcum b cæleſtem in ſignum vobis erit ceſſa- b Iris ſignū
...turæ pernitionis. nam itis arcus ſpectatus apud fœdus
...ſolidatur. filij mandatis & promiſſis Dei, Deum
...ſolo ſpectantes, cum poſt diluuium imperat & Noe.
...mnes conuocaſſet hos ſic affatus eſt. Hedio de
...Raſſinus
...Cap. 8.
...c Noe ante
...ab 350. ante
...ſtro. d Priſcorum
...vita quæ

annus constat. Attestantur autem mihi omnes qui Græcas barbaricásve antiquitates literis prodiderunt. Namq. & Manetho Ægyptiarum rerum scriptor, & Berosus Chaldaicarum, adhęc Mochus, Hestiæus, Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum consonant. Hesiodus quoque cum Hecatæo, Hellanicus & Acusilaus. Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisque vt sibi visum fuerit, accipiat.

An. mundi 1790. Ante Christum nat. 2174.

De turri Babylonica, déq; linguarum mutatione.

CAP. V.

Genes. 10.

a *Tres Noe filij.*

TRes a verò Noe filij, Semas, Iaphetus, & Chamas, centum annis ante diluuium nati, primi relictis montibus planiciem habitare cœperunt, & aliis recenti etiam tam cladis memoria pauidis, nec audientibus à celsiore loco descendere, idem faciendi autores & exemplum fuere. Campo, quem primum colere sunt aggressi, nomen est Senaar. Cæterùm b Deo iubente vt propagandi multiplicādiq. generis gratia colonias deducerent, homines rudes non paruerunt: quāobrem calamitatibus implicati, offensum illum errore suo sunt experti. Cum enim florerent iuuentutis multitudine, Deus rursum de colonia deducenda admonebat. Illi verò obliti se ipsius benignitate præsentibus commodis perfrui, totámque illam felicitatem suis viribus acceptam ferentes, dicto eius non fuerunt obedientes. Et quod peius erat, consilium de coloniis, non fauorem numinis, sed insidias interpretabantur, videlicet quo facilius disperſi possent opprimi. Hanc superbiam Deíque contemptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chamæ, filij Noe, vir audax & manu promptus, subinde iactans, non

b *Noe posteris vt terrā colerent Deus mandat.*

Deo

Quemodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

Ann. mundi 1790 *Ante Christum nat.* 2174.

CAP. VI.

ILlo ex tempore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarum coloniis nusquam nō deductis: & quò quenque sors & Deus tulit, eā terram cū suis occupauit, vt tā maritima quàm mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui conscensis nauibus ad insulas habitandas traiicerēt. Porrò [a] gentium quædam adhuc seruant deriuatam à suis conditoribus appellationem, quædam etiam mutauerunt, nonnullę in familiarem accolis & notiorem vocem sunt versæ, Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis veterem locorum gloriam sibi vsurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dúmq; tanquam ad suum ius attinerent, mores quoque proprios in illas inuehunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

a *Nomina regionum & gentium.*

Quòd gentes singulæ à suis autoribus nomina trauerint. CAP. VII.

ERant autem Noe filiorum liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, vt quisque terram aliquam occupauerat. siquidem Iapheto Noe filio fuerunt septem. Horum sedes à Tauro & Amano montibus incipientes. pertinebant in Asia ad amnem vsque Tanaim, in Europa vsque Gades, in terris hactenus vacuis occupatæ: quo factum est, vt ipsorum nomina gentibus imponerentur. Quos [b] enim nunc Græci Galatas vocitant, Gomarenses olim dictos Gomar condidit. Magoges verò Magogarum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex aliis Iapheti filiis Iauane & Mado, ab hoc Madæi descendunt, Græcis

Hedio & Ruffinus Cap. 11. *Genes.* 10.

b *Galata à Gomar oriundi. Iapheti Noe primogeniti progenies.*

An. mundi 1790. Ante natũ Chriſtum 2174.

...ſis indicans intelligendum, hos primum fuiſſe genti nomen. Thiras autem Thiras de ſe vocauit, quorum ſint principes Greci Thraces dicere maluerunt. Et ne gentes à Iapheti filiis ſunt inſtitutæ. Gomaris [a] autem, tertius liberorum parentis, v... a Progenies ...us filius Aſchanaxes originem Aſchanaxis de filiorum Gomeri, qui nunc Rheginea Græcis nominantur: mar. Riphates verò Riphatæis, nunc Paphlagonibus Phygrammes Thygrammæis, quos Phrygas Græcis libuit vocare. Iauanis [b] item trium filiorum. Vide Aliſæ Aliſæis vt originem ita ...nomen, quæ hodie ſunt Æoles: pariqueter Tharſus. Sic enim olim appellabatur res ignauæ. [c] Thar... liberima ...ta in ſua manſit. Verò ...nauit, nunc Cherſonam... eſt vt eam inſulas ...ſtellarum mihi ...pertinet. ...Aliſæ...

a Progenies filiorum Gomeri.

b Progenies filiorum Iauani.

c Tharſus Pauli patria. Act. 9.

Hedio & Ruffinus Cap. 12. *Geneſ. 10.*

dem apud nos perpetuò ſpeciem obtinent, nec terminationem variant. Adamus certè nobis Adam vocatur, & Noe, qui Græcis Nochos diceretur, eáque forma nullam variationem admittit. Chamæ verò filij Syriam & regionem Amano Libanóque montibus hærentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupãdo, & Oceanum vſque ditionis terminos proferendo, vocabula tamen omnino partim euanuerunt, partim ita deprauata ſunt in diuerſum, vt haud facile agnoſcantur. ex quatuor enim Chamæ liberis Chuſo nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nũc quoque tam à ſeipſis, quàm ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſræis etiã ſua manſit appellatio, Ægyptum enim Meſren, & Meſtæos Ægyptios vocamus quotquot eam regionem incolimus. Quin & Lybiæ colonos dedit Phutes, déque ſuo nomine Phutos dici voluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & cõplures apud Græcos hiſtorici eius mentionem faciunt, ſicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutauit autem præſens nomen ab vno filiorum Meſræi, qui vocabatur b Libys. cur autẽ Africa ſit dicta, paulo poſt docebimus. Quartus c Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc vocatã habitauit, gentémque ſuã Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerũt, & in his Chuſus filios ſex. quorũ è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes verò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabarti: Sabactas quoq. Sabactenos inſtituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes d autem manens apud Babylonios tyranni-

a *De Chami filius ipſorúmque progenies.*

b *Lybia ſiue Africa.*

c *Progenies Chananæorum.*

d *Nabrodes ſiue Nemroth.*

dem

Hedio & Ruffinus Cap. 14. Genes. 2.

Hedio & Ruffinus, Cap. 11. Genes. 9.

Ne inebrientur, nudentur, & pro ludibrio habeatur, vnde deriſum dicunt.

An. mundi 1790. Ante Chriſt. nat. 2174.

An. mundi 1950. Ante Christ. 2014.

num incoluerunt, ab Euphrate propagandæ dicionis initio facto, nam Elymus posteros reliquit Elymos, à quibus Persæ originem traxerũt. Assuras vrbem Ninum condidit, & subditos de se Assyrios denominauit, quorum opes præcæteris efflorucrunt. Arphaxades eos qui nunc Chaldæi sunt, Arphaxadæos nominauit, imperio gentis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Græci Syros appellare malunt. qui verò Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam autorem generis habuerunt. Ex Arami verò quatuor liberis Vses habitator Trachonitidis fuit, Damacíque conditor. ea sita est Palæstinam inter & Syriam cognomine Cœlen. Armeniam Ortus tenuit, Getheris Bactrianos: Mesas verò Mesanæos: nũc Pasini castrum vocatur. Ex [a] Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebræi quondam appellabãtur. Porrò Heberus Iuctam & Phalegum genuit, qui natus est dum habitationes distribuerentur. nam hæc vox Phalec partitionem Hebræis sonat. Iuctæ verò Heberi filio liberi fuerunt, Elmodadus, Salephus, Azarmothes, Iraes Edoamus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophenæ flumine Indiæ ad Assyriam vsque habitant Hactenus de Semæ progenie sit dictum. nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus hic [b] Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, [illegible] est post diluuiũ anno secundo supra du[illegible] & nonagesimum, siquidem Thar[illegible]simo anno genuit Abrahamum. Na[illegible]set viginti & octo annorum ge[illegible] Serugo autem Nachores nas[illegible] trigesimum secundum. Ragaus

[a] *Hebraeorũ origo.*

[b] *Abrahamo.*

[illegible] est [illegible] puer: cùm esset annorum
[illegible] annorum: totidem verò annorum Pha-
[illegible] genuit. Habens autem quatuor &
[illegible] genuit Phalegum, ipse de
[illegible] genuit & tricesimum: quē Ar-
[illegible] genuit: quinto & vicesimo ætatis an-
no [illegible] Arphaxades natus est post [illegible]
[illegible] Abrahamus autem fratres ha-
[illegible] Nachorem & Aragnen. Ex his Aranes re-
[illegible] Lotho, & [illegible] Sara & Melcha, in re
[illegible] Chaldæorum est mortuus, in Vrbe quæ
[illegible] Vr Chaldæorum vocatur, & sepulchrum eius
[illegible] visitatur. Nepotes verò ex fratre du-
[illegible] Melcham Nachores, Saram A-
[illegible] cùm Tharrus exosam ha-
[illegible] propter hoc Aranis, omnes
[illegible] Mesopotamiæ, vbi
[illegible] sepelierunt, anno
[illegible] quinto. Iam eiusdem
[illegible] de vicesimo septimo, vsque ad
[illegible] quem a cxx. annorum tem-
[illegible] Nachores è
[illegible] Vxore, Baruchum.

a Hominum vita terminis per Annos

uit,quòd germano filio careret: & cum iam esset annorum LXXV. monitus oraculo Chaldæā terram mutauit Chananæa: quam & ipse habitauit,& posteris reliquit, Vir sapiens ex æquo & eloquens,& in coniectando sagax. Cúmque ob [a] virtutem eximiam sapiens esset præ cunctis habitus,ausus est vulgo receptam de Deo persuasionem conuellere, & in melius vertere. Ergo [b] primus omnium clara voce prædicauit, vnum esse Deum rerum vniuersitatis conditorē: de cætero siquid ad felicitatē conferat:non nostris nobis viribus,sed illius volūtate cōtingere. Hoc verò ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorum quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera videbat accidere,esse nimirum potentiam quandam quæ horum curam gerat, & omnia decenter administret,qua cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturum, cùm nihil suapte virtute polleat,sed vniuersa omnipotenti ipsius voluntati obsecundēt. quapropter huic vni honorem deberi. huic gratias agi oportere, Quamobrem cùm Chaldæi Mesopotamitæque cæteri contra se insurgerent,consilium migrādi cepit, & voluntate ac fauore Dei fretus terrā Chananæā tenuit:vbi sedibus positis Deo struxit aram,& hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami [c] Berosus quoque, non tamen eum nominans, his verbis. Post diluuiū autem decima ætate apud Chaldæos erat quidā iusticiæ cultor, vir magnus & sideralis scientiæ peritus.Hecatæus [d] verò non meminit tantum obiter,sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit.Nicolaus [e] autem Damascenus in quarto Historiarum sic scribit. Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, vt qui cum exercitu venerat è regione supra Babylonem sita,quæ Chaldæorū dicitur,nec ita multò pòst hinc

Cap. 15. *Gen.* 11.12.

a *Sapientia Abrahami.*

b *Abrahamus primus verbi diuini conciona-tor.*

c *Berosus.*

d *Hecatæus.*

e *Nicolaus Damascenus.*

a Dominum Abrahamum.

2014. Ante Chri. nat. 1938.

Hedio & Ruffinus Cap. 16. Gen. 12. 13.

b quod libidinem.

Anno mundi 2026. Ante Christum nat. 1918.

quíve eius comes cognita deinde rei veritate, Abrahamo satisfecit: sororem se putasse nō vxorem, & affinitatem contrahere, non iniuriā inferre voluisse: donatóque magna pecunia potestatem fecit congrediendi cum præstantissimo quoque [a] Ægyptiorum ac doctissimo: quo factū est vt virtutis nomine in maximā existimationem veniret. nam cum ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuum contemptum atq. insectationem infensis inter se animis ageret, collisos inter se eorum de religione sermones & à seipsis cōfutatos, vanissimos esse nihílq. prorsus veritatis habere declarauit. ob [b] has dissertationes in pretio habitus, vt qui magnā tā intelligendi, quàm eloquendi docendiq. facultatem præ se ferret & numerorum scientiam & siderū benignè illis communicauit. nā ante Abrahami ad se aduentum, Ægyptij rudes erant huiusmodi disciplinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ, hinc ad Græcos tandem permenerunt. Reuersus indè in Chananæam [c] agros cum Lotho diuisit. orta verò inter opiliones contentione de iure ac terminis pascuorū, arbitrium & opinionem Lōthi permisit: ipse contentus relicta sibi portione agri submōtani, domicilium elegit in oppido Hebrone. id septem annis est antiquius quàm vrbs Ægypti Tanis. Lotho verò campi cesserūt, & planicies Iordani fluuio cōtigua, nōn longè à Sodomorum vrbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina vltione acta, vt ne vestigium quidem superst, est delenda: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

a *Abrahamus Ægyptios religionem docuit & artes.*

b *Abrahamus egregius Astronomus.*

c *Diuisio agri Abrahami & Lothi.*

Sodomitarum vrbes ab Assyriis receptæ.

Hedio & Ruffino. Cap. 17.

CAP. X.

EOdem tempore cùm imperium Asiæ penes Assyrios esset, Sodomitarum res tā opibus quàm

quin nunc Sodomitarum terra dicitur, vt à quinque Regibus administrarentur, hi a erant Balae, Bareae, Senaarij, Semoborum, & Bolin, suo quique regno præpositus. Hos Assyrij bello petierunt, diuitijs, quas ipsis coëgerant, quotannis imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, cumque in potestatem grauio victores Assyrij Sodomitarum regibus tributum imperauerunt, cùmque per duodecim annos imperata fecissent, & tributa soluissent, decimo tertio decimi expeditio fieret, defuit & auxilijs Marphadis, Ariochi, Chodallegomori, & Thargali. Hi & Syriam vniuersam rapinis vastauerunt, & gi-

b Asphaltiterram.

Hedio & Rufino Cap. 18. Genes. 14.

An. mundi 2031. Ante Chri. nat. 1971.

Genes. 14.

a Quinque Reges Pentapolitani.

facilè superauit. Securi enim & incauti partim in cubilibus inermes sunt cæsi, partim præ tumulentia pugnæ inutiles in fugã se cõuerterũt, quos Abrahamus acriter à tergo sequẽti quoq; luce perurgens ad Soba Damascenorũ compulit. Quo facto nemini dubiũ reliquit [a] victoriã non in multitudine militum, sed in bellatorũ alacritate consistere, & virtutem nulli numero succumbere, vt qui cum domestica tricenaria cohorte, & insuper decem & octo vernaculis, triũmq; amicorum auxiliis tantum exercitum profligauerit. quotquot autẽ ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum se receperunt. Abraham [b] verò captiuis incolumibus reductis, parta pace victor ad suos rediit. redeunti Rex Sodomitarũ vsq; in locũ quem [c] Cãpum regiũ vocant, gratulabundus occurrit: vbi à Solymæ vrbis Rege Melchisedeco est exceptus. id nomen interpretatur [d] rex iustus, erat enim reuera talis, omniũ consensu sacerdotio summi Dei ob iustitiã dignus habitus. Sed [e] Solyma posterior ætas vocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad victũ deesse passus: simúlq; ipsum adhibitũ mensę meritis laudibus extulit, & Deo cuius fauore victoria cõtigerat, debitos hymnos vt sua pietate dignũ erat cecinit. Abrahamus cõtrà de manubiis decimas ei dono dedit. Rex verò Sodomorum Abrahamo prædam omnem cedens, solos captiuos suæ regionis reposcebat. Hanc conditionẽ ille nõ accepit, negans ad se quicquã inde rediturũ, exceptis alimentis militũ amicis tantum in prædæ partem admissis. hi erant Eschol, Ennerus & Mambres. Hac viri virtute delectatus Deus: non carebis, inquit, præmio quot protot rebus egregiè gestis tibi debetur. Quo respõdente, & quã volu-

[a] *In quibus victoria cõsistat.*

[b] *Abraham Lothum captum cum Sodomitis reducit.*

[c] *Campus regius.*

[d] *Melchisedech Rex iustus.*

[e] *Solyma postea Hierosolyma vocata.*

Genes. 14.

prasem

patem ista præmia mihi afferre poterunt, cum hærede carear? (nondũ enim pater factus erat) tum [a] Deus & filiũ illi est pollicitus, & posteritatẽ ex eo tãtam, quæ stellas cœli posset æquare numero. His auditis lætus, sacrificiũ Deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete i- a Deus Abrãtẽ trienni, cæteras victimas vt iussus fuerat diui- brahamo fi-lium pollit, solis auibus exceptis, deinde priusquã erige- ceturus.
retur ara aduolitantibus alitibus ad victimarũ cruorẽ, oraculum redditur, prænuncians progeniem eius malos vicinos per annos CCCC. in Ægypto [b] habituram: quo tempore graviter af- b Abrahamo Deus
flictos, victoriam tamẽ de inimicis reportatu- progeniem
ros, deuictisq; Chananæis regionem eorum & eius malos
vrbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus vicinas in
circa quercum quæ vocabatur Ogis, id agri no- Ægypto ha-
men erat non longè ab vrbe Hebrone. Cæterũ bitura præ-
ægre ferens cõiugis sterilitatem, supplex à Deo nuntiat.
petiit vt prolem sibi masculam largiretur. Tum Genes. 16.
Deus de cætero quoq; bene sperare illum iussit, vt qui non temerè Mesopotamiam reliquisset, atque insuper liberos ei nõ defuturos promisit. Ibi [c] Sara Dei monitu in thalamũ eius ad c Sara Abrahamum in thalamum adducit Agar
ducit vnam famularum nomine Agaren Ægyptiam genere, quo liberos sibi ex ea quæreret. d Agar Sarã contẽnit.
& [d] cùm vterum se gerere sensisset famula, cœpit contemptim habere Saram, ad principatum aspirãs, quasi ad prolem suam dominatio perueniura esset, quapropter cùm Abrahamus vltori eam ad pœnam dedisset, decreuit fugere nõ ferens afflictionem: Deũmque rogabat vt sui misereretur. Itaque [e] per desertum abeunti occurrit Angelus iubens vt ad dominos reuerteretur. Fore enim eam meliore cõditione, modò se modestè gerat, nunc enim ingratitudinis ac arrogantiæ pœnam luere, quòd si contemptis e Ismahel Deum enim-dit.

Hedio & Ruffinus Cap. 12. *Geneſ. 10.*

dem apud nos perpetuò ſpeciem obtinent, nec terminationem variant. Adamus certè nobis Adam vocatur, & Noe, qui Græcis Nochos diceretur, eáque forma nullam variationem admittit. Chamæ verò filij Syriam & regionem Amano Libanóque montibus hærentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupãdo, & Oceanum vſque ditionis terminos proferendo, vocabula tamen omnino partim euanuerunt, partim ita deprauata ſunt in diuerſum, vt haud facile agnoſcantur. ex quatuor enim Chamæ liberis Chuſo nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nũc quoque tam à ſeipſis, quàm ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſræis etiã ſua manſit appellatio, Ægyptum enim Meſren, & Meſtæos Ægyptios vocamus quotquot eam regionem incolimus. Quin & Lybiæ colonos dedit Phutes, déque ſuo nomine Phutos dici voluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & cõplures apud Græcos hiſtorici eius mentionem faciunt, ſicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutauit autem præſens nomen ab vno filiorum Meſræi, qui vocabatur [b] Libys. cur autẽ Africa ſit dicta, paulo poſt docebimus. Quartus [c] Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc vocatã habitauit, gentémque ſuã Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerũt, & in his Chuſus filios ſex. quorũ è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes verò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabarri: Sabactas quoq. Sabactenos inſtituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes [d] autem manens apud Babylonios tyranni-

[a] *De Chami filius ipſorúmque progenies.*

[b] *Lybia ſiue Africa.*

[c] *Progenies Chananæorum.*

[d] *Nabrodes ſiue Nemroth.*

dem

nauit, ſicuti ſuprà diximus: Meſraï ve- numero octo, quatum tetrarum à Gaza uſque egere poſſederũt, ſed ſolius Phy- nomen ipſius regio ſeruauit, Palæſtinam Græci eius partionem vocant, reliquorũ Anamię, Labiim, qui ſolus colonis in Ly- bia Africæ regionẽ à ſe denominauit, cũ Nethe- ſinæi, Chaſlomi, Chephthomi, cã rea quam nomina, ſunt in obſcuro. Bello enim Æ- thiopica de quo in loco dicetur, vrbes eorum ſunt euerſæ. Chanaan b quoque filij fuerũt hi, Sidonius, qui & Tyrus ſibi cognominẽ condidit in Phœnice, Sidonẽ à Græcis vocatã. Amathus vero Amathen, habuauit, quæ adhuc extat, & ab accolis Amathe vocitatur; tametſi hanc Macedones Epiphaniã, ab vxore Regum ſucceſſoribus denominauerunt. Arudæus Aradũ inſulam obtinuit. Zemareus Arcen in vrbe in Libano ſuã. Emathæus ſeptem, Euæi, Chetræi, Iebuſæi, Eu- Amorrhæi, Gergeſæi, præter nominati nihil ſupereſt. Cã Hebræi vrbes eorum cladem cauſam habuisse hanc Pœnorum dilatio in priſtinam na- tum ſenſim cœpit eam colere, quã ſubinde tempore vi- ſuerit, ſed eodem tempore gra- uit, ſed eodem

An. mundi 1790. Ante Chriſt. nat. 2174.

a Hedio & Ruffinus Cap. 14. Geneſ. 9.

b Palæſtina

c Philiſtæo

d Filij Chanaan.

e Hedio & Ruffinus Cap. 13. Geneſ. 9.

f Non inueniuntur, nihil dicam ſuperſtitioſe, ſed indubitato habemus, vt de ſcripturæ diuinæ

An. mundi 1950. Ante Christ. 2014.

num incoluerunt, ab Euphrate propagandæ ditionis initio facto, nam Elymus posteros reliquit Elymos, à quibus Persæ originem traxerũt. Assuras vrbem Ninum condidit, & subditos de se Assyrios denominauit, quorum opes præcæteris efflorũerunt. Arphaxades eos qui nunc Chaldæi sunt, Arphaxadæos nominauit, imperio gentis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Græci Syros appellare malunt. qui verò Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam autorem generis habuerunt, Ex Arami verò quatuor liberis Vses habitator Trachonitidis fuit, Damacíque conditor. ea sita est Palæstinam inter & Syriam cognomine Cœlen. Armeniam Ortus tenuit, Getheris Bactrianos: Mesas verò Mesanæos: nũc Pasini castrum vocatur. Ex [a] Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebræi quondam appellabãtur. Porrò Heberus Iuctam & Phalegum genuit, qui natus est dum habitationes distribuerentur. nam hæc vox Phalec partitionem Hebræis sonat. Iuctæ verò Heberi filio liberi fuerunt, Elmodadus, Salephus, Azarmothes, Iraes Edoamus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophenæ flumine Indiæ ad Assyriam vsque habitant Hactenus de Semæ progenie sit dictum. nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus hic [b] Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus est post diluuiũ anno secundo supra duocentesimum & nonagesimum. siquidem Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamum. Nachores cùm esset viginti & octo annorum genuit Tharrum. de Serugo autem Nachores nascitur circa annum trigesimum secundum. Ragaus

[a] *Hebræorũ origo.*

[b] *Genealogia Abrahami.*

gnus factus est Serugi pater cùm esset annorum triginta duorum : totidem verò annorum Phalegus genuit Ragauum. Heberus autem quarto & tricesimo ætatis anno genuit Phalegum, ipse de sale prognatus anno nato tricesimum : quẽ Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno. Semæ filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuio. Abrahamus autem fratres habuit Nachorem & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Lotho, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldæorum est mortuus, in Vrbe quæ Vr Chaldæorum vocatur, & sepulchrum eius nunc vsque ostenditur. neptes verò ex fratre duxerunt coniuges, Melcham Nachores, Saram Abrahamus, Cæterum cùm Tharrus exosam haberet Chaldæam propter luctum Aranis, omnes simul migrauerunt Carras Mesopotamiæ, vbi etiam Tharrum defunctum sepeliuerunt, anno vitæ ducentesimo quinto. Iam enim paulatim subrahebatur de vitæ spatiis, vsque ad Mosis ætatem : post quem a CXX. annorum terminum Deo finitore est statutus, quantum temporis & Moses ipse vixit. Itaque Nachores è Melcha octo filios suscepit, Vxum, Bauxum, Thabelem, Zachamum, Azamum, Pheldam, Iaphlaph, Bathuelem, atque hi legitimi Nachoris filij fuere. nam Tabæum, Gadamum, Tauaum Machum è Ruma concubina genuit. Porrò Bathueli vni è legitimis Nachoris filiis nati sũt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

a *Humanæ vitæ termi-nus Anni 120.*

Eodem modo Abrahem genere nostri autor è Chaldæa in terra profectus, habitauit regionem quendam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.

An. mundi 2024. Ante Chri. nat. 194.

CAP. VIII.

Abrahamus verò Lothum Aranis fratris sui filium, Saræ coniugis suæ fratrem, adopta- Hedio & Ruffinus,

uit, quòd germano filio careret: & cum iam esset annorum LXXV. monitus oraculo Chaldæã terram mutauit Chananæa: quam & ipse habitauit, & posteris reliquit, Vir sapiens ex æquo & eloquens, & in coniectando sagax. Cúmque ob virtutem [a] eximiam sapiens esset præ cunctis habitus, ausus est vulgo receptam de Deo persuasionem conuellere, & in melius vertere. Ergo [b] primus omnium clara voce prædicauit, vnum esse Deum rerum vniuersitatis conditorẽ: de cætero siquid ad felicitatẽ conferat: non nostris nobis viribus, sed illius volũtate cõtingere. Hoc verò ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorum quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera videbat accidere, esse nimirum potentiam quandam quæ horum curam gerat, & omnia decenter administret, qua cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturum, cùm nihil suapte virtute polleat, sed vniuersa omnipotenti ipsius voluntati obsecundẽt. quapropter huic vni honorem deberi. huic gratias agi oportere. Quamobrem cùm Chaldæi Mesopotamitæque cæteri contra se insurgerent, consilium migrãdi cepit, & voluntate ac fauore Dei fretus terrã Chananæã tenuit: vbi sedibus positis Deo struxit aram, & hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami [c] Berosus quoque, non tamen eum nominans, his verbis. Post diluuiũ autem decima ætate apud Chaldæos erat quidã iusticiæ cultor, vir magnus & sideralis scientiæ peritus. Hecatæus [d] verò non meminit tantum obiter, sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus [e] autem Damascenus in quarto Historiarum sic scribit. Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, vt qui cum exercitu venerat è regione supra Babylonem sita, quæ Chaldæorũ dicitur, nec ita multò pòst hinc

Cap. 15. Gene. 11.12.

a *Sapientia Abrahami.*

b *Abrahamus primus verbi diuini conciliator.*

c *Berosus.*

d *Hecatæus.*

e *Nicolaus Damascenus.*

hinc quoque migrans cum suo populo, sedem transtulit, in terram tunc a Chananæam, nunc a Domino verò Iudæam nominatam: eiusque posteritas in tantum crevit in ingentem numerum, quorum res gestas alibi sum narraturus. Abrahami verò nomen etiam nunc est apud Damascenos celebre, & vicus ostenditur, quem vocant Abrahami domicilium.

a Filium Abrahæ.

Quòd fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, vetere unde venerat, est reversus.

An. mundi 2016. Ante Christ. nat. 1918.

CAPVT IX.

Hedio & Ruffinus Cap. 16. Gen. 12.

FAme deinde Chananæam terram invadente, Abrahamus audita Ægypti vbertate, profici sci illuc decrevit, tum vt copiis eorum fruetur, tum vt sententiam sacerdotum de divinitate cognosceret: aut secuturus illorum opinionem, si modò melior esset, aut ipse rectiora eis commonstraturus. Cæterum cum & Saram secum duceret, veritus Ægyptiorum libidinem, ne fortè ob excellentem vxoris formã à rege interimeretur, artem commentus est talẽ: Fratrem eam se finxit, monita prius, vt ob præsentem necessitatem simulationi suæ subseruiat. Vt b autem ventum est in Ægyptum, id, quod de pulchritudine fama divulgaverat, quamobrem non alios modos gẽtis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiam potiri concupiuit. Huic nefariæ libidini Deus obstitit, pestilentia & sedine res regis infestans: consultique de remedio sacerdotes, quo vel modo placandum esset numen, hanc mali causam respondêrunt, quod spretis matrimonio iniuriam inferre parauisset. Rex territus primum scitatur, quænam sit

b Ægyptiorum libido.

Anno mundi 2026. Ante Christum nat. 1918.

quisve eius comes cognita deinde rei veritate, Abrahamo satisfecit: sororem se putasse nō vxorem, & affinitatem contrahere, non iniuriā inferre voluisse: donatóque magna pecunia potestatem fecit congrediendi cum præstantissimo quoque [a] Ægyptiorum ac doctissimo: quo factū est vt virtutis nomine in maximā existimationem veniret. nam cum ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuum contemptum atq. insectationem infensis inter se animis ageret, collisos inter se eorum de religione sermones & à seipsis cōfutatos, vanissimos esse nihilq. prorsus veritatis habere declarauit. ob [b] has dissertationes in pretio habitus, vt qui magnā tā intelligendi, quàm eloquendi docendiq. facultatem præ se ferret & numerorum scientiam & siderū benignè illis communicauit. nā ante Abrahami ad se aduentum, Ægyptij rudes erant huiusmodi disciplinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ, hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuersus indè in Chananæam [c] agros cum Lotho diuisit. orta verò inter opiliones contentione de iure ac terminis pascuorū: arbitrium & opinionem Lothi permisit. ipse contentus relicta sibi portione agri submotam domicilium elegit in oppido Hebrone. id septem annis est antiquius quàm vrbs Ægypti Tanis. Lotho verò campi cesserūt, & planicies Iordani fluuio cōtigua, non longè à Sodomorum vrbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina vltione acies, vt ne vestigium quidem superest, est delenta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

a *Abrahamus Ægyptios religionem docuit & artes.*

b *Abrahamus egregius Astronomus.*

c *Diuisio agri Abrahami & Lothi.*

Sodomitarum clades ab Assyriis accepta.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus. Cap. 17.

EOdem tempore cùm Imperium Asiæ penes Assyrios esset, Sodomitarum res opibus quàm

Ante Chri. nat. 2031.

Ante Chri. nat. 1931.

Genes. 14.

a Quinque Sodomitarum regum nomina.

b Asphaltites.

Hegesippus Cap. 18.

Genes. 14.

facilè superauit. Securi enim & incauti partim in cubilibus inermes sunt cæsi, partim præ tumulentia pugnæ inutiles in fugã se cõuerterũt, quos Abrahamus acriter à tergo sequẽti quoq; luce perurgens ad Soba Damascenorũ compulit. Quo facto nemini dubiũ reliquit [a] victoriã non in multitudine militum, sed in bellatorũ alacritate consistere, & virtutem nulli numero succumbere, vt qui cum domestica tricenaria cohorte, & insuper decem & octo vernaculis, triúmq; amicorum auxiliis tantum exercitum profligauerit. quotquot autẽ ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum se receperunt. Abraham [b] verò captiuis incolumibus reductis, parta pace victor ad suos rediit. redeunti Rex Sodomitarũ vsq; in locũ quem [c] Cãpum regiũ vocant, gratulabundus occurrit: vbi à Solymæ vrbis Rege Melchisedeco est exceptus. id nomen interpretatur [d] rex iustus, erat enim reuera talis, omniũ consensu sacerdotio summi Dei ob iustitiã dignus habitus. Sed [e] Solyma posterior ætas vocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil eis ad victũ deesse passus: simúlq; ipsum adhibitũ mensę meritis laudibus extulit, & Deo cuius fauore victoria cõtigerat, debitos hymnos vt sua pietate dignũ erat cecinit. Abrahamus cõtrà de manubiis decimas ei dono dedit. Rex verò Sodomorum Abrahamo prædam omnem cedens, solos captiuos suæ regionis reposcebat. Hanc conditionẽ ille nõ accepit, negans ad se quicquã inde rediturũ, exceptis alimentis militũ amicis tantum in prædæ partem admissis. hi erant Eschol, Ennerus & Mambres. Hac viri virtute delectatus Deus: non carebis, inquit, præmio quot protot rebus egregiè gestis tibi debetur. Quo respõdente, & quã voluptatem

a *In quibus victoria cõsistat.*

b *Abraham Lothum captum cum Sodomitis reducit.*

c *Campus regius.*

d *Melchisedech Rex iustus.*

e *Solyma postea Hierosolyma vocata.*

Genes. 15.

patem ista præmia mihi afferre poterunt, cum hęrede caream? (nondũ enim pater factus erat) tum [a] Deus & filiũ illi est pollicitus, & posteritatẽ ex eo tãtam, quæ stellas cœli posset æquare numero. His auditis lætus, sacrificiũ Deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete itẽ trienni, cęteras victimas vt iussus fuerat diuisit, solis auibus exceptis, deinde priusquã erigeretur ara aduolitantibus alitibus ad victimarũ cruorẽ, oraculum redditur, prænuncians progeniem eius malos vicinos per annos CCCC. in Ægypto [b] habituram: quo tempore grauiter afflictos, victoriam tamẽ de inimicis reportaturos, deuictisq; Chananæis regionem eorum & vrbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus circa quercum quæ vocabatur Ogis, id agri nomen erat non longè ab vrbe Hebrone. Cæterũ Ægre ferens cõiugis sterilitatem, supplex à Deo petiit vt prolem sibi masculam largiretur. Tum Deus de cætero quoq; bene sperare illum iussit, vt qui non temerè Mesopotamiam reliquisset, atque insuper liberos ei nõ defuturos promisit. Ibi [c] Sara Dei monitu in thalamũ eius adducit vnam famularum nomine Agaren Ægyptiam genere, quo liberos sibi ex ea quæreret. & [d] cùm vterum se gerere sensisset famula, cœpit contemptim habere Saram, ad principatum aspirãs, quasi ad prolem suam dominatio perueniura esset, quapropter cùm Abrahamus vxorem eam ad pœnam dedisset, decreuit fugere nõ ferens afflictionem: Deũmque rogabat vt sui misereretur. Itaque [e] per desertum abeunti occurrit Angelus iubens vt ad dominos reuerteretur. Fore enim eam meliore cõditione, modò modestè gerat, nunc enim ingratitudinis ac superbiæ pœnam luere, quòd si contemptis

An. mundi 2014. Ante Christum nat. 1930.

a *Deus Abrahamo filium pollicetur.*

b *Abrahamo Deus progeniem eius malos vicinos in Ægypto habituram prænuntiat.*

Genes. 16.

c *Sara Abrahamo in thalamum adducit Agar.*

d *Agar Sarã contemnit.*

e *Ismahel Deum enim.*

Anno mundi 2034. Ante Christum nat. 1910.

Dei iussis vlterius pergeret, præsens exitium in eam manere aiebat. sin retrò rediret, matrem futuram pueri, qui tandem regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuersa ad dominos, veniam est cõsecuta: nec ita multo post Ismahelem peperit, ac si dicas exoratum, eo quòd Deus preces matris exaudierit. Hunc Abrahamus sextum supra octogesimum annum natus genuit, cùm autem nonagesimum nonũ attigisset, apparuit ei Deus, nuncians [a] quòd è Sara susceperus esset filium. eum iussit vocari Isaacum, addens proditurus ex eo gentes magnas & Reges: eásque iure belli occupaturas vniuersam Chananæam à Sidone vsque Ægyptum. Iussit [b] etiam genus ipsius, quod nolebat cum aliis permixtum, pudenda circumcidi, idque octaua die natiuitatis. causam verò nostræ circumcisionis dicam alibi. Consulente verò Abrahamo & de Ismahele, an esset victurus, responsum est, fore longæuum simul & multarũ gẽtium parentem. Tum Abrahamus posteaquam Deo gratias egisset, eueſtigio circumcisus est cum tota familia, similiter & Ismahel, annum tunc agens decimumtertium: ipse verò pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

a *Isaac Abrahamo promissus. Genes. 17.*

b *Circumcisio instituta.*

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitijs eorum offensus.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

Per [c] idẽ tempus Sodomitæ diuitiis & abũdantia pecuniarum elati, tã in homines cõtumelioſi erant, quàm erga Deũ impij: quippe qui neque beneficiorũ eius meminerãt, & hospites auersabantur, denique mutuis etiam libidinibus sese incestabant. His rebus offensus Deus, decreuit superbiæ pœnas de illis sumere, & regio-

c *Sodomitarum flagitia.*

& regionem eorũ adeò vastã reddere, vt post- hac nec plantas nec fructũ vllum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus [a] cõ- spicatus tres Angelos (sedebat enim ad quercũ Mambrę pro foribus domicilij sui) ratus esse ho- spites, assurgens salutauit eos, rogauitque vt ad se diuertentes frueretur hospitio. illis verò an- nuentib. iubet panes è similа fieri, & mactatũ vitulum ac assatum sub quercu discumbentibus apposuit. at illi visi sunt ei comedere, & de vxo re quęrebant, vbinam esset Sara. quo referente, intus eam esse: aiunt se aliquanto post reuersu- ros, eámque inuenturos iam matrẽ, muliere au- tẽ audiente, & negãte fieri posse vt liberos gi- gneret ipsa nonagenaria, è marito centesimum annum agente: non sustinuerũt amplius simu- lare. sed fassi sunt se Dei esse Angelos: & [b] quòd missi essent, vnus nunciatum de filio, duo verò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abraha- mus indoluit propter Sodomitas, & surgens de precatus est Deũ, ne promiscuè iustos cũ iniu- stis perderet. Deo verò negante quicquã Sodo- mitarum esse bonum, alioqui si vel decem in- ter eos essent, omnibus remissurum fuisse pœ- nam, Abrahamus destitit. Angeli [c] verò perue- nerunt Sodoma. ciues autem cùm vidissent a- doleſcentes forma præstãtes ad Lothũ diuerti- sse, ad illudendũ per vim ætati eorum sunt ver- si. Lotho verò suadente continerent se, néve in probrum hospitũ ruerent, sed hospitio suo nõ nihil honoris haberent: aut si tẽperare sibi nõ quirent, filias sepro illis eorũ libidini exhibitu- rũ: ne sic quidẽ parẽre voluerũt. Deus [d] autẽ il- lorũ audacia cõmotus ad irã, ipsos quidem ex- cæcauit, ne in ædes introitum inueniri possent. [e] cæteram Sodomitarum populum vniuersum ad supplicium adiudicauit. Lothus [e] autem cum

An. mundi 2948. Ante Christum nat. 1916.

a *Angelos Abrahamus suscipit hospitio.*

b *Angeli Abrahamo filium nascituru nunciant, & deprecanti Sodomitas.*

c *Ad Lothũ Angeli diuertunt.*

d *Sodomitæ Deum exacerbant.*

e *Lothus cũ cæteram Sodomitarum populum vniuersum ad supplicium adiudicauit.*

ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam vxore & duabus filiabus etiã tum innuptis, sponsi enim earũ monentem de exeundo cõtempserãt vt delirũ qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telũ in vrbem, eámque cum ipsis incolis exurit, & agrũ quoq; pari deuastat incendio, quemadmodũ mihi iã dictum est in cõmentariis quos de bello Iudaico prodidi. Cæterum Lothi vxor inter abeundum subinde ad vrbem respiciens, & curiosius cladẽ hanc contra mandatũ Dei spectans, in statuam salis est versa. dictum est mihi iam & de illa: nam extat hodie quoque. ipse [a] verò cum filiabus in paruum quoddam rus euasit, cui soli ignis omnia circunquaque vastans pepercit, id Zoor nunc vsque vocatur, sic paruum Hebræorum lingua significante. In hac solitudine vitã inopẽ aliquantisper tolerauit: puellę verò vniuersum genus humanum extinctum ratæ, astu circumuento patente, cum inscio sunt cõgressæ, curantes ne totum genus deficeret. ex hoc congressu nati sunt filij: maiori [b] Moabus, ac si dicas è patre, iuniori Ammonus, quod nomẽ significat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ętate, alter verò Ammonitarum vtrique Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lothus reliquit Sodoma. Abrahamus autem migrauit in Gerara Palestinæ, Saram ac si sororem secum ducens, eadem arte qua quondam, nimirum insidiarum metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem: qui [c] & ipse amore Saræ captus, ea potiri cupiebat, eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immissus: atque ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis, mox cùm meliusculè habere

[a] *In Zoor Lothus euadit.*

[b] *Explicatio nominũ Moabus & Ammon.*

Hecatæo & Ruffinus cap. 20. Geneſ. 20.

[c] *Abimelech amore Sarę captus.*

habere cœpisset, indicat amicis, quod Deus sibi hunc morbum immisisset vindicans ius hospitis, & vxori eius ab iniuria cauens, nō enim sororem esse, sed vxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de consilio amicorum accersitum, secutum esse de pudicitia cōiugis iubet. Deum enim eius curam habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere, idq; ita esse Deum testabatur. & mulieris conscientiam, ac ne expetiturum quidem eam fuisse, si nuptā se esset, Deúmque propitium redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei defore: siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum venisset. Hęc loquuto Abrahamus nec omnino fictam consanguinitatem negabat: esse enim fratris filiam: & sine hac simulatione parum tutam peregrinationem credidisse. ac ne morbi quidem causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutem regis sibi curæ futuram, & mansurum quoque cum illo libenter. Ille & rex tàm agri quàm pecuniarum partem ei cessurum dixit, fœdere eū eo super puteo quodā facto, qui a Bersabe vocatur, ea vox iuramenti puteū significat: & id nomē & hodie locus servat. Nec ita multa post Abrahamus filium è Sara suscepit, iuxta promissa Dei, quem Isaacum nominauit. Sic b risus Hebręis significatur, siquidem risus Sarę, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus verò annorum centū ipso anno quo Isaacus est natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, vt per totidem dies circumcisionem celebrent,

Anno mūdi 2048. Ante Christum nat. 1916.

a *Bersabe iuramenti puteus. Genes. 21.*

b *Isaac risus.*

De Ismahele Abrahami filio, eiúsque posteris Arabibus.

CAP. XIII.

Hedio & Ruffinus Cap.21. Gen.21.

ARabes [a] verò post decimum tertium annũ id faciunt. Ismahel enim gentis eorum auctor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumcisus, de quo iam dicendũ. Amabat Sara Ismahelem ab initio, è famula Agare natum, nó secus ac si ex se esset genitus, alebatur enim in spem successionis, verùm postquam ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto communi patre iniuriam ei facilè inferre potuisset. Suasit [b] igitur Abrahamo vt eum vnà cũ matre aliquò ablegaret. ille verò primum non aduertebat mentem ad Saræ consilium, rem atrocem ratus, puerum nondũ adultum & mulierẽ egenam ablegare. tandem verò approbante Deo, Saræ voluntati paruit: puerúmque matri cõmisit, nondum per se peregrinationi aptũ: & dato eis vtre aquæ ac panibus, iussit ire quò eos necessitas duceret, & cùm defecisset cõmeatus, in anxietate erat mater, cúmque nihil aquę supereſſet, depositio sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis, vlterius pergebat. cui [c] occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educandi pueri habere iussit: sperãdũ enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis, tum verò mulier meliori spe concepta, cùm incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam euasit. Postquam autem ad virilem ætatem [d] peruenit, vxorem ei coniunxit Ægyptiam genere, vnde & ipsa erat oriũda: ex [d] qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erãt, Nabaothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Memassius,

a *Iudei eodem die circumcisionem celebrant, Arabes post decimum tertium annũ.*

b *Ismahelẽ cum matre Abraham ablegat.*

c *Angelus Dei occurrit Agar.*

d *Duodecim Ismahelis liberi.* Genes.25.

massus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Ieturus, Naphæsus, Calmasus. hi qui quid terrarum est, Euphratem inter & rubrum mare habitant, Nabathæa[a] nomine regioni indito. Sunt autem hi à quibus Arabes gentem suam eiusque regis, tribus denominauerunt, tum propter ipsorum virtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

[a] *Nabathæa.*

De Isaco legitimo Abrahami filio.

CAP. XIIII.

ISacum autē Abrahamus supra modum amabat vt vnigenitum, & quem in senectute Dei dono susceperat. hunc affectum & beneuolentiam parentum puer ipse magis ac magis accēdebat, omni virtuti deditus, & tā parentes quā Deum colens: quo successore omniū fortunarum relicto, Abrahamus haud grauatim vita excessurus videbatur: id quod ipsi Dei benignitate contingit. Volens tamen pietatis eius periculum facere, Deus apparuit ei: enumeratisque omnibus beneficiis in eum collatis, vt victoriā illi de hostibus olim concesserit, vtque præsenti felicitate suo fauore frueretur, filium Isacum poposcit vt sacrificium & victimam sibi offerret, iubebat autem vt in montem Morium subductum holocaustum faceret. sic enim pietatem eius illustriorem fore, si vel filij salutē voluntati diuinæ postliaberet. Abrahamus[b] verò nefas ducens quauis in re Deo morem non gerere, quin potius per omnia parendum ei per quem omnes viuerent, celans vxorem tam Dei mandatum, quàm suam de pueri cæde sententiam. ac ne famulorum quidem vlli rē indicās, ne forte aliquis sibi obstaculo esset, absumpto Isaco cum duobus seruis, impositisque in asinas rebus ad sacrificiū necessarijs, proficiscebā-

An. mundi 2074. *Ante Chri. nat.* 1890. Genes. 11. Hedio & Ruffinus Cap. 22.

[b] *Abrahami obedientia.*

tur ad montem. ac biduum quidem comitati sunt eum serui. tertia verò die cum iã in prospectu esset mons, relictis aliis in campo cũ solo puero ascendit in montẽ, in quo pòst Dauid templũ constituit: ferebántq; secum quicquid ad sacrificium pertinet absque victima. Isacò verò qui tum vigesimũ quintum annum agebat, aram apparante, percontantéque quidnam mactaturus esset nullam habens hostiam: tũ ille Deum daturum aiebat, qui potens esset hominibus & quę non habeant largiri, & quę habeant adimere, si in illis fiduciã collocent, daturum ergo sibi quoque victimam, siquidẽ propitius esset his sacris interuenturus, postquã autẽ structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic infit. Fili, mille votis te expetitum, postquam in hanc vitã venisti, summa cura ac solicitudine educaui, nihil beatius existimans quã si te virum videre daretur, & tãdẽ hæredẽ meæ ditionis relinquere. Sed quoniã Deo visum est vt te susciperem, ac nunc rursum vt te amittam, fer generosè hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tẽpore est prosecutus. Nunc lege naturæ natus cum sis vt moriaris, non vulgarem habebis vitę exitum, sed à proprio patre patri vniuersorũ Deo sacrifico ritu oblatus, ipso vt credere pár est indignum te censente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de vita decedas: sed inter precamina & sacra animam tuam exceptam apud se collocabit: vbi memor cur te potissimũ educauerim senectutem meã sustentabis, nõ quidem per te ipsum, sed Deum mihi curatorem tuo loco relinquẽs. tum Isacus haud quaquam à tanto parente degener, libenter hæc verba accepit, negans se dignum

a Isac mactandus annum agit vigesimum quintum.

b Oratio Abrahami ad Isacum ante mactatum.

c Isaci ad parentem responsio.

dignum qui vnquã natus esset, si tam Dei quàm patris decreto reluctans, nõ alacriter se præberet vtriusque placitis: quando quidem etiamsi pater solus ita vellet nefas esset non obsequi. iamque minimum aberat quin perpetraretur facinus, ni Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedens: nõ enim cupidine sanguinis humani, pueri cædẽ imperasse, neque vt quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret, sed vt probaret eius animum, an etiam talibus iussis pariturus esset. nunc cognita eius prompetitudine ac præcellenti pietate ratum se habere quicquid illi hactenus concesserat. non defuturam autẽ nec in posterum suam prouidentiam, tã ipsi quàm eius generi. hunc quoq; filium longissimo tempore victurum, viuãq; feliciter exacta filiis germanis & probis magnum principatum relicturum, prædixit etiã fore vt genus eorũ in multas gẽtes cresceret, nec minus opibus quàm numero augeretur. ipsorum etiam autorum eius generis memoriam fore sempiternam, regione quoq; Chananæa bello quæsita, vsq; ad inuidiã omnium exterarum gentium fortunatos fore. hoc oraculo reddito, Deus [a] illis arietem ad victimam ex improuiso præsto esse voluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditãque tantæ felicitatis promissione, mutuò se complectebantur: mactata deinde victima incolumes ad suam Saram se receperunt, vixerũntq; beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

[a] *Arietem ad victimã loco Isaci Deus offert Abrahamo.*

An. mundi 2087. *Ante Christum nat.* 1877.

Hedio & Ruffinus Cap. 23. Gen. 23.

Sara obitus Abrahami reuingit.

CAP. XV.

SAra autem non multo pòst moritur, cum [b] centum & viginti septẽ supra centum. *Gen. 23. 17.* vixisset annos: viginti septẽ supra centum. *Gen. 23. 17.* sepultura est in Hebrone, Chananæis publicè ni-

ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi ciue: vbi monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

Quomodo è Chetura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit.

CAP. XVI.

An. mundi 2087. Ante Chri. nat. 1877.

POst hæc duxit Chæturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudentes & industrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lusubacus, Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madanis verò fuerunt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His [a] omnib. filiis ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupauerúntque Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrũ mare pertinet. Fertur etiã quòd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit [b] Libyam, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatam. Attestatur huic opinioni & [c] Alexãder Polyhistor sic scribẽs: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Mosis legislatoris Iudæorum historiam contexuit, narrat Abrahamum è Chætura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, Aphrã, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Assyriam, ab Aphra verò & Iaphra vrbẽ Aphram & regionem Aphricã nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militasse contra Anteum Herculem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces barbari habent nomẽ. Isaco [d] autẽ tam fermè quadragenario Abraha-

a *Troglodytarum origo.*

b *Libya denominatur Aphrica.*

c *Alexander Polyhistor.*

Hedio & Ruffinus Cap. 24.

d *Isaac Rebeccam vxorem ducit.*

mus

mus pater coniungere volens vxorem Rebeceā Nachoris fratris sui neptē, mittit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum, modus verò deuinciendi fuit talis. Subdit[a] alter alteri manibus sub fœmora, Deū ita testem inuocabant eorū quę destinauerant. Misit etiam dona ad illos, vel rara illic vel nūquam antè visa. Profectus autem famulus diuturnum iter faciens, eò quòd difficilis esset trā-situs per Mesopotamiam hyeme propter cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam: ad hæc propter latrocinia quæ vitari non poterāt, nisi à cautis, tandem peruenit ad vrbē Carras. & cum veniſſet in ſuburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: móxque inter ſe precatur, ſi Deo gratæ forent hæ nuptiæ, vt inter illas inueniretur Rebecca ad quam filio desponsandam Abrahamus eum miserat: & hoc signo dignoscerentur, quòd cæteris negantibus, ipsa potū roganti præberet. hæc secum volutās accedit ad puteum, poscens ab eis potum. illis verò causantibus aquam se non sine labore acquirere, quam domum deferant, non aliis præbeant: vna omnium obiurgatis reliquis negando eas vnquam inter homines versatas, quæ ne aquā quidem impartirent, benignè hospiti potum offert. at ille certa iam spe de euentu conceptā, volens tamen verum cognoscere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ vel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauaretur, sciscitatur ex quibúsnam esset parentibus, gratulatus eis talem filiā, & imprecatus vt eā ex animi sententia viro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoque ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca[b] inquit, mihi quòd est, pater verò fuit Bathuel, quo defūcto

An mundi 2089. *Ante Chri. natum* 1875.

[a] *Mos veteribus iurandi.*

[b] *Rebecæ familiaritatem contrahit cum Abrahami seruo.*

Labanus frater meus & domum curat & matris meæ quoque virginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi acciderent, quæque audiuisset: manifestò cernens Deum hoc iter prosperare, prolato deinde monili & aliis quibusdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ, dicens hanc esse gratiam & honorem pro communicato potu, ipsamque dignam quæ accipiat, cum inter tot virgines bonitas eius emineat: rogabat etiam vt ad domesticos ipsius diuertere liceat, quandoquidē nocte iam appetente vlterius progredi non detur. ferre se mundum muliebrem magni precij, qui nusquam tutior esse possit quàm apud eos quorum probitatem iam esset expertus, coniecturam enim se facere ex ipsius moribus, matrem quoque & fratrem pari humanitate esse præditos, neque grauatim hospitem admissuros, præsertim ipsis nec oneri nec sumptui futurum, ad hæc illa bene eum de parentū humanitate cōiectare, sed non rectè facere quòd tam illiberales suspicetur. omnia enim sine precio habiturum, indicaturam tamen prius Labano fratri, cuius permissu ipsū adducturā. quo facto postquam adduxit hospitē, serui Labani camelos curandos acceperunt, ipse verò ad cœnam eum secū duxit, qua peracta sic eum & matrē puellæ est allocutus. Abrahamus [a] filius est Thaari, vester autem cognatus, Nachores enim tuorū mi matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre eadémque matre prognatus is nunc mittit me ad vos, postulās hanc virginem filio suo coniugem dari, quem legitimum habet & vnicum, ad omnium suarum facultatum hæreditatem educatum, cui cum posset opulentissimam quamuis x. eius regionis feminis deligere, non extra visum: sed ma-

[a] Oratio serui Abrahami & Rebeccæ.

lens

lens hunc honorem cognationi suæ habere, procurat has nuptias: cuius voluntatem nolite con-emnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi felicitet in hoc itinere successerunt, & puellam hãc reperi. ædes inuent. propinquus enim iam oppido, conspicatus multas virgines præcum ocentes, optauit vt in hanc incideret, quod & factũ est. Isaac igitur nuptias auspice Deo contrahitis, vos quoque vestra auctoritate huc mittite, & Abrahamum qui me tã arctè hinc misit, vestro annuu honorate, illi verò tum quòd rem tam optabilem approbaretis, tum quòd Dei sententiam accedere consilio duxistis. illam Isaacus, facultatem petiturus iam dominus.

Au. mundi 2324. Ante Christum ann. 1840.

Philo & Iosephus Cap. 28. Genes. 25.

Cap. XVII.

Abrahamus nouã ita. Abraham

Abrahamus ex Cetura filios suscipit. Ismaelis filii. Ismaelitarum regio. Abrahamus moritur. Isaacus & Ismael filii eius sepeliunt eum in Hebrone. Ismaelis filii. Ismaelitarum regio. Isaacus filios suscipit.

An. mundi 3124. Ante Christum natum 2840.

retinebat, pater autem amabat seniorem Esaum ex re cognomen habentem. nam Hebræi pilos vocant Seir. Iacobus verò iunior à matre amabatur. Fame autẽ in ea terra grassante. Isacus volens ire in Ægyptum propter vbertatem regionis peruenit Gerara, Deo sic iubente. rex autem Abimelechus excepit eum, quia hospitij & amicitiæ ius inter eum & Abrahamũ interceſſerat. cúmque hominẽ initio magna beneuolentia prosequeretur, motus inuidia non potuit in eo affectu permanere. videns enim Deũ Isaco propitium, suúmque fauorem declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatũ præ inuidia, secessit non [a] longè à Geraris in locum qui vocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, pastores irruentes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo vltro cedente, visi sunt vidisse. mox cum alio loco fodere cœpisset, rursum vt prohibentibus aliis [b] Abimelechi pastoribus, hunc quoque puteum imperfectum reliquit, prudenti consiliõ meliorem occasionem expectans. qua deinde oblata, rege sponte fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth nomen imposuit, quod significat amplum. è prioribus verò alterum vocauit Escon hoc est pugnã: alterum Siennam, hoc est inimicitiam. Itaq; Isaci potentia cum opibus indies magis ac magis crescebat. Abimelech [c] autẽ ratus cõtra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum sincerè consuetudinem habuerat, & qui ob simultatis suspicionẽ aliquãtisper secesserat, veritus ne quando apud eum plus recens offensa quàm pristinæ amicitiæ memoria valeret, néve iniuriã acceptã vlciscereturprofectus ad illum, amicitiã cum eo renouat, vno è suis amicis arbitro adhibito. cúmque Isacus pro naturæ bonitate iniurias suas paternę amicitię libenter donaret, vo-

a *Isacus peruenit Gerara.* *Genes. 26.*

b *Abimelech Isacum inuidia motum expellit.*

c *Abimelech amicitiam renouat cum Isaco.*

An. mundi 2186. Ante Chri. nat. 1778.

a Vxori Esau.

Gen. 27.

b Isaac mittit venatum Esau.

c Matre Rebecca Iacob sub fraudis benedictionem suscipit.

vertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & cõditor omnium creaturarũ, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi præsentem felicitatem es largitus, meis quoque posteris propitium te fore, & maioribus beneficiis eos cumulaturum promisisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor, néve me propter hanc debilitatem despicias, quæ facit vt magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illæsum custodida. ei vitam felicem, & possessionem bonorum quæ in tua sunt potestate, fac eum formidabilẽ inimicis, apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuocabat, putãs se Esaio benè precari. vix absoluerat preces, cùm Esaus à venatu reuertit, & Isacus intellecto errore nihil tamen est commotus. Esaus [a] verò postulabat vt sibi quoq. ficut fratri faceret, denegante id patre, eo quòd omnes preces in Iacobum adsumpsisset, lugebat quòd voti compos non esset. quin & pater mœrore eius motus. studiis quidem venandi, & robore corporis armorũque præstantia celebrem fore prædicit, eúmque gloriã tum ipsi, tum eius posteris mãsuram sempiternam: seruiturum tamen fratri. Cæterum cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à se exigeret ob circumuentum in votis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit, persuadet enim marito, vt Iacobo Mesopotamenam vxorem daret, propinquam genere. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmathen Ismahelis filiã. Malè enim Chananæis volebãt Isacus cum suis, priori affinitate offensi, in quorum gratiam filius Basemmathen duxit, quam postea magis quàm cæteras dilexit.

[a] *Esaus sibi quoque benedictionem postulat.* Hedio & Ruffinus Cap. 27.

An. mundi 2186. Ante Christum natum. 1778.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.

CAP. XIX.

Genes. 28. IAcobus autem in Mesopotamiam missus à matre

...ncti sui Labani filiam, cō-
...ebat etiam patria iter faciebat per Chana-
...naneum, quoniam familiam haberet cum ea gen-
...te, nolebat ad quemquam diuertere, sed sub dio
quiescebat, lapide vice puluini capiti subiecto,
cui dormienti visio talis est oblata. Videre [a] vi-
debatur scalam à terra ad cœlum pertingentē, [a] Scala Iac.
& per eam species descendentes, supra humā-
nam naturam angelicas: & in summa scala Dei
manifestè apparentis, & nominatim se his ver-
bis confirmantis: Iacobe [b] cum tu patre bono, [b] Verbum
& audaci tam virtutem celebri prognatus, nō Dei ad Ia-
debes præsenti necessitati succumbere, sed me- cobum.
ora ponito spem. Meo præsidio magna te
manet felicitas. nā & Abrahamū ego è Meso-
potamia huc adduxi pulsum à cognatis, & pa-
rem tum beatum reddidi, nec tua conditio
terior est futura. quare bono animo hanc
im pergē, siquidem me deductore eundem ex
scelerati consilium ad quod properabas, de
[illegible] Iacobus se
[illegible] habitus impietatis labore, & sacrificium
[illegible] verum
[illegible] Deo facit,
[illegible] mihi cū decumque
[illegible] hominibus Be-
[illegible] ubi, id eſt,
[illegible] domicilium
[illegible] Dei.
[illegible] Genes. 29.
[illegible] Iacobum in
[illegible]
[illegible]

An. mundi 3186. Ante Christum nat. 1778.

& adoleſcentes ac puellas ad puteum quendã ſedentes, popoſcit potum, hinc orto ſermone percontatus eſt an noſſent quendam Labanum ſuum populare, ſi fortè adhuc ſit ſuperſtes: aiũt omnibus ſibi notum. neq. enim talem eſſe vt ignotus eſſe poſſit. quin & filiam eius vnà paſcere, demiratíq. ſe quòd nondum adſit, ex ea facile quæ cuperet cogniturum. vix hæc verba finierunt, cum puella accedit comitantibus ſuis paſtoribus, ei Iacobũ oſtendunt, dicentes [a] hoſpitem de ipſius patre ſciſcitari: quę puellariter gauiſa Iacobi aduentu, rogabat quiſnã & vnde ad eos veniret, & cuius rei cauſa addens optare ſe vt poſſent illi gratificari, quacunque re opus haberet. Iacobus verò non tam cognatione aut huius affectu quã [b] inſigni puellæ forma captus, obſtupuit, vt qui perpaucas viderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cũ tuo patre, ſiquidem Labani es filia, antiquior intercedit neceſſitudo, quàm ſit vel tua ætas vel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami verò & Saræ Aranis filię Iſacus, meus pater. eſt & propinquior ac recentior neceſſitudo, qua ſumus mutuo deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui ſoror eſt eodem patre ac matre genita. itaque conſobrini ſumus ego & tu, & nunc venio ſaluaturus vos cognationíſque officia, ita vt par eſt, renouaturus. At illa memor eorum quæ de Rebecca ex patre, vt fit, audierat, ſciénſque parẽtes deſiderare aliquid de ea cognoſcere, præ amore patris lacrymabunda ruit in collum eius, complexóque iuuene: optatiſſimam, inquit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliuiſcitur, crebram illius mentionem faciens: eúmque

a *Iacobi cũ Rachel colloquium.*

b *Rachel inſigni forma prædita.*

se nuncium cum quantauis felicitate nõ per-
mutaret, tum iubet vt è vestigio se ad patrem
sequatur, néve diutius eum hac voluptate frau-
det. His dictis adduxit eum ad Labanũ & agni-
tus ab auunculo, tum ipse fuit securus iam apud
suos, tum illis inexpectato aduentu magnam
voluptatem attulit. Post aliquot autẽ dies La-
banus gaudere se quidem eius præsentia magis
quàm verbis exprimere posset aiebat, rogabat
tamen quamobrem veniisset relictis parentibus
ætate confectis, & qui ipsius obsequiis ægrè ca-
rerent, pollicebatur etiam benignitatẽ & ope-
ram in quacunque re opus haberet. [a] Iacobus
verò totã ei causam recensuit. Isaco filios esse
geminos, se & Esaum, eum quia fraudatus sit
patris fausta imprecatione per matris artem in
se translata, cupere se interimere, quasi rapto-
rem principatus à Deo destinati, & reliquo-
rum votorum paternorum, hanc esse causam
sui aduentus, & mandata matris, præsertim
cum omnes sint inter se consanguinei, sed pro-
piore gradu maret. Sperare se in rebus angustis
post Deum præsidium maximum in auuncu-
lo reperturum. Labanus contrà omnem illi
humanitatem polliceretur, tum propter commu-
nes auos, tum etiam vt affectum sorori absenti
debitum erga ipsum præsentem declararet, vel-
le se eum gregum suorum magistris præficere
& quando ad suos reuerti libuerit, nec indona-
tum nec inhonoratum abiturum, quemadmo-
dum tam propinquè cognatum deceat. ad hæc
cohortatus, se verò libenter accipere conditionẽ
quantumuis laboriosam, sed [b] æquũ esse mer- b Iacobus
cedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quam mercedis
ipsius virtutis causa diligeret, & quia eius o- loco petit
ra in tale hospitium sit introductus. amor e- Rachelis
ius puellæ cogebat eum hanc mentionem coniugium

Ann. mundi 2193. Ante Christum nat. 1771.

a Iacobi ad Labanum colloquium.

An. mundi 2193. Ante Christum natum 1771.

iniicere. ibi Labanus ipso vultu lætitiam præferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorẽ generum potuisse cõtingere. sed opus esse vt aliquandiu secum maneat. In Chanançam enim non missurum filiam, quin & sororis in tã longinquam regionem nuptam datę propemodum pœnitere. His assentiente Iacobo, de septẽ annis est conuentum, tot enim voluit seruire mercede apud socerũ, vt dato virtutis specimine, magis cognosceretur quinam vir esset. cęterum elapso præstituto tempore Labanus epulũ nuptiale apparat. noctu [a] verò nõ sentiente Iacobo inducit in thalamum alterã filiam Liam maiorem natu, faciéque non admodum liberali. at ille vino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea, luce deinde cognito errore expostulauit cum Labano ille veniam petebat necessitati, qua compulsus hoc fecerit. nõ malitiosè, inquit, Liam suppositi, sed consuetudine regionis huius cogente. nihil tamen hoc oberit Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi vidẽti ac scienti post alterum septennium. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquam ancillæ, subditæ tamen. sed Liam malè habebat amor mariti, quo sororem prosequebatur, expectabátque post partum se fore in precio: ídq. assidus precibus à Deo contendebat. cúmq; [b] puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit, qui sibi miseratione diuina cõtigisset. Sic enim interpretatur hæc vox. Aliquanto pòst nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat exorabilẽ ei fuisse Deum: Leui, quod est firmator societatis: Iudas,

a Iacobo Rachelis loco Liam in thalamum inducitur.

b Nomina filiorum Iacobi & explicatio. Genes. 29.

dat,quod est gratiarum actio. Rachel[a] autem verita ne propter fœcunditatem sororis deteriore apud maritum conditione esset,iubet famulam suam Balam cum Iacobo cubare,ex ea nascitur puer nomine Dan,quasi dicas, Dei iudicium: & aliquanto post alter nomine Nephthalim,ac si dicas artificiosum: quòd mater arte certauerit cum sororis fœcunditate. Idem[b] mox & Lia facit,sororis arte contra eã ipsam vsa. deducit suam famulam in sui mariti accubitum,ex ea quoque nascitur filius Gadas, fortunam significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum,quòd nactam fœcunditate se Lia duceret. Porrò cum Rubelus,filiorũ Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc viso concupiuit hunc cibum, paremque à sorore precario petiit. Illa verò denegante,iubentéque contentam esse,quòd honoris prærogatiuam apud communem marituũ haberet:Rachel mitigatura indignationem sororis, ait se illi virum cessuram in sequentem noctem,quam gratiam altera libenter accipiẽte,Iacobus cum Liæ cubauit in Rachelis gratiã. Rursum igitur ei filij nascuntur:Isachares,quod nomen significat ex mercede natum: & Zabulon,quod significat pignus beneuolentiæ: præterque filia Dina. Tandem etiam Rachel peperit Iosephum filium: ea vox significat additamentum. Hoc toto tempore, quod fuit annorum viginti,pascuis soceri & gregibus præfuit. quo exacto,æquum esse aiebat, vt cum vxoribus ad suos reuerteretur. Socero[c] verò nõ permittente, clam hoc facere cogitabat;perlentatque animum vxorum,quoniodo laturæ essent peregrinationem, quibus cum gratum hoc esset,Rachel ſgillis etiam Deorum patriæ relictis subtractis,vnà cum sorore fugiebat: simul-

An. mundi 2206. Ante Christ. nat. 1758.

a *Rachel Iacobo Balam adducit.*

b *Lia Zelpham adducit Iacobo.*

Genes. 30.

c *Iacobus cum vxoribus filijs & gregibus insciis socero profectionem*

Ann. mundi 2206. Ante Christum nat. 1758.

que vtriusque liberi & famulæ cum suis filiis, asportatis etiam totis, quantæ erãt, facultatibus. Adducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priusquã Labã resciret posset, sigilla [a] verò Deorum secum ferebat Rachel: non quòd Deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat: sed vt si fortè pater fugientes assequeretur, haberet quò confugeret veniam impetratura. Labanus [b] autem post vnam diem cognito Iacobi & filiarũ discessu, indignatus persequebatur eũ cum valida manu, & septima demũ die deprehendit eos in quodam colle quiescẽtes: quúmque esset diei serum, ab omni vi se continuit. per noctẽ verò Deus in somnis illi visus vetuit ne quid in deprehensum in fuga generum cum filiabus durius præ ira consuleret: sed potius fœdus cum eo feriret: néve paucitatem fugientium contemneret, alioqui se illis propugnatorem futurum. Sequenti verò luce Labanus Iacobum ad colloquium euocat, non dissimulãs oraculum: quúmque ille fidei eius se commisisset, cœpit [c] hominem accusare, exprobrans quòd pauperem omniúmque egenũ suscepisset, & de suis facultatib. abundè ipsi suppeditasset. Præterea filias, inquit, tibi coniunxi, putãs hoc pacto beneuolentiam erga nos tuã fore firmiorẽ. tu verò neq; matrẽ tuam & cõmunẽ sanguinẽ, neq; vxores apud nos ductas, neque liberos quòrũ ego auus sum, reueritus, non aliter quàm hostẽ me tractasti. rapuisti mea bona, filiab. vt parentem fugerent autor fuisti: sacra patria domum tecum portasti, & apud maiores meos, & apud me in summa veneratione habita. & quæ vix hostis hosti faceret, tu cognatus, è sorore nepos, gener, hospes ac domesticus cõuictor mihi feciſti. Iacobus cõtrà pro se afferebat, nõ sibi soli, sed omnibus esse innatũ patriæ desiderium, neq; illúmque

a *Rachel parentũ Deos aufert*

b *Laban Iacobum persequitur, Deum verò à proposita cum deiert.*

c *Labani contra Iacobum accusatio.*

quámque vt post tanti temporis moras tandé ad eam reuertatur. Quòd [a] verò prædæ, inquit, adde crimé obiicis, ipse iniustitiæ sub alio iudice damnareris. Cùm enim gratiam mihi pro facultatibus tuis cõseruatis & auctis debeas, annon iniquum est ægrè ferre quòd partẽ earum modicam vsurpauimus? certè quod ad filias attinet, scito nõ hoc lędendi animo à me factum, sed caritatis coniugalis hoc esse officium. sequuntur igitur non tam me quàm suos liberos.

[a] *Iacobi ad Labani accusationem responsio.*

Hęc pro se retorquebat [b] deinde accusationem in ipsum, quòd auunculus ac socer duris mandatis eum per annos xx. vexauerit, & illa quidẽ quę nuptiarum spe tulerit, quãuis per se grauia, sibi tamen leuiora fuisse, quæ verò postea secuta sunt, multo grauiora, quæ nemo nisi beneuolus perferret. etenim Labanus valdè iniquè Iacobũ tractauerat. vidẽs [c] enim eũ in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei daturum se futuros fœtus, modo quicquid albũ nascere-tur, modo quicquid nigrum. cùm verò magno numero nascerentur, quæ Iacobo destinata essent, nõ seruabat fidem in præsens: sed in proximè sequẽtẽ annũ promittebat, quòd esset ad rem attentior, promittens quidem eo quod nõ speraret tantum prouentũ, ac mox vbi prouenerat fallens. sacras tamẽ effigies permissũ est inquirere. Rachel autem cognito patrem permissa potestate vti velle, deponit sigilla in sarcinã cameli qua ipsa vectabatur: sedebátque desuper dicens se menstruis laborare: & Laban desistit amplius inquirere, credẽs filiam sic affectam nõ fuisse sacris propius accessuram. Post hæc offensę veniam pollicetur, vicissim alter amorem filiarum, idque iureiurando sanciunt. Hoc [d] fœdus ictum est super monte quodam, vbi columnã erexerũt ære specie, vnde Galaades

[b] *Iacobi cõtra Labanũ accusatio.*

[c] *Labani contra Iacobum dolus.*

[d] *Labani cũ Iacobo fœdus sanctio.*

An mundi 2206. Ante Christum nat. 1758.

colli nomen factum, à quo Galadena terra est dicta. Post fœdus conuiuio celebrato, Laban ad sua rediit. Iacobo autem in Chananæã iter cœptum prosequenti visiones obueniebant, bonã spem in posterum faciẽtes: cui loco Dei castra nomen indidit. Volens [a] autem scire animum frãtris erga se, præmisit diligenter cũcta exploraturos, timens eum propter veterem suspicionem: quos ita fratrem iussit alloqui. Vltro se patriam reliquisse, ne cum offenso fratre degeret. nunc credere tantũ temporis spatium satis valere ad reconciliationem, ideóq. redire cum vxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, vt se & quicquid carũ haberet illi dedat, quã doquidẽ nihil felicius existimet, quàm ea quæ Deus largitus est, cum fratre habere communia. His nuntiatis Esaus vehemẽter exhilaratus, occurrit fratri cum CCCC. armatis. At Iacobus, audiens eum obuiam properare cũ tot armatis, extimuit valde. Deo tamẽ seruatore fretus prouidebat pro tempore ne quid detrimenti acciperet, vtque suos ab iniuria defenderet. Distributo igitur agmine alios procedere iussit, alios properè subsequi: vt si quis primos aggrederetur, ad sequens agmẽ haberent refugiũ: & [b] hoc modo instructis qui circa se erant, præmittit quosdam ad fratrem cum muneribus. ea constabant iumentis multísque ac variis quadrupedibus, accipienti placituris propter raritatem, veniebant autem alij post alios, vt crebrius occurrentes plures quàm pro numero viderẽtur: & credibile erat donis placatum remissurũ iram, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatũ est præmissis, vt blandè hominem alloquerentur. His ita per totã diem dispositis, nocte mouit agmen. Cúmque Iobaccum torrentem transissent, [c] Iacobus aliquam

a Iacob ad Esau fratrẽ nuncios mittit.

Genes. 33.

b Iacob fratrem muneribus reconciliat.

c Iacob luctatur cum Angelo & vincitur. Israel.

quantum ab agmine relictus incidit in Iudam
cum secum hic minor iaceſſitus: erâtque ſupe-
rior [illegible] virtute qui non
[illegible] Angelo Dei vicerit:
[illegible] ſolitis præſagium: ge-
[illegible] nec vllis vnquã
[illegible] gelium
[illegible] Angelo
[illegible] ſco
[illegible] ſuge
[illegible] unum
[illegible] eramus
[illegible] ſcimur loco no
[illegible] ſed quia
[illegible] eo
[illegible] veſci
[illegible] ſon- a Iacobe ſum
[illegible] quan- fratrem ar-
[illegible] ent cidit.
[illegible] rõ-
[illegible] ſe

An. mundi 1206. Ante Christum nat. 1758.

suo Dinam in matrimoniũ collocaret. Iacobus verò qui neque negare poterat propter maiestatẽ rogãtis, neq; fas putabat alienigenę filiam nuptũ tradere, deliberãdi spaciũ popoſcit. Rex ſperans Iacobum aſſenſurũ, abiit. Ille verò indicata filiis iniuria ſororis, & Eminoris petitione, iuſsit eos conſultare quid facto opus eſſet. maior pars hærebat incerti quid eſſet agendum. Simeõ [a] verò & Leui vterini puellę fratres tale conſilium inter ſe capiunt. Obſeruato feſto die quo Sicimitæ voluptati & conuiuiis operã dabant, inuaſis noctu cuſtodibus ſopitos contrucidant: atq; ita facilè vrbe potiti, mares vniuerſos interimũt vnà cũ Rege ac filio, ſolis parcẽtes fœminis. quo facinore citra cõſenſum patris perpetrato, ſororem reducunt. Iacobum auẽ obſtupefactum audacia tanta filiorum, indignéque ferentem, Deus per viſum bono animo eſſe iuſſum, luſtrare tentoria, ſacrificiúmq; quodam poſt ſomnium illud in profectione Meſopotamiena vouerat, perſoluere imperat. Itaque [b] dum luſtrat, incidit in Labani Deos (neſciuerat enim Rachelem eos furatam) his apud Sicima defeſſis in terram ſub quadam quercu, profectus inde ſacrificauit apud Bethela, vbi ſomnium illud diuinum viderat iter faciens in Meſopotamiam. Progreſſus deinde in agrum Ephratanum, Rachelem [c] ibi ex partu mortuam ſepelit, ſolam monumento cognatorum in Hebrone non illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo quòd doloris cauſa matri fuerit. Atque hic eſt filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fœmina vna. ex his octo legitimi, è Lia ſex, duo è Rachele: quatuor verò è pediſſequis, è ſingulis duo: quorum nomina iam dixi.

[a] *Simeon & Leui Sicimitas cõtrucidant. Geneſ. 35.*

[b] *Iacob defoſſis Labani Dijs Bethel proficiſcitur.*

[c] *Rachel ex partu moritur.* Hedio & Ruffinus Cap. 28.

Inde venit Hebronem in Chananæa ſitam, vbi

vbi Isacus habitabat. Nec diuturnus fuit eorum conuictus.

Mors Isaci & sepultura in Hebrone.

CAP. XX.

An. mundi 2230. Ante Christ. nat. 1734.

REbecca enim iã antè defuncta, Isacus quoque eam sequitur, nõ multò post filij reditum: & sepultus est à filiis iuxta vxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isacus vir Deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem valdè longo etiam tempore vixit. Mortuus[a] est enim exactis cum virtute annis octuaginta quinque supra centum.

[a] *Isaac ætatis anno 185. moritur, Genes. 35.*

SVMMA CAPITVM LIBRI II.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuisserunt habitationem, & quòd Esau Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.

II. Quomodo Ioseph Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sua felicitatis præsagia in fratrum inuidiam incurrit.

III. Quomodo Ioseph in Ægyptum venditus à fratribus, illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.

IIII. Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

V. De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos 400.

VI. Quomodo Mose duce Ægyptum reliquerint.

VII. Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.

Anno mundi 2230. Ante Christum natum 1714.

Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esaæ Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.

CAPVT I.

DEFVNCTO autem Isaco, filij [a] partiti sunt inter se habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumeæ dominatus est à seipso denominatæ. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus à venatu famelicus offendit fratrem coquentem sibiipsi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit, vt expetitum sibi cibum traderet, at [b] ille adiuuante fratris fame, ius promigeniti pro cibo dare eum cōpulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius interposito iure iurando. Ob eius cibi colorem à colluforibus adolescētibus [c] Adomus est per ludibriū cognominatus, Adoma enim Hebræis significat rubens. id nomen pòst in regionē ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæā dicendo. Genuit autē filios numero quinque. Ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duob. Aliphazem Aza, Raguelem Mosametha ei peperit. Hos [d] filios habuit Esaus. Aliphazæ item quinq; legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanazus. Nā Amalecus erat nothus, è Thamna cōcubina genitus. Hi habitauerunt Idumeæ regionem quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quōdam enim latè patentem terram Idumææ nomen complectebatur, cuius partes à primis colonorum inductoribus de nominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

a Isaaci filij habitationē partiuntur. Genes. 25.

b Esau primogeniti sui ob lenticulā cedit.

c Esau Edom dictus, Genes. 36.

d Esau filij & posteri.

Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sua felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.

CAP. II.

An. mundi. 2206. Ante Christum nat. 1658.

IAcobus autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam vix alius quisquam: nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum virtutes beatus erat ac conspicuus. nihil enim eis deerat, sed industrij fuere omnes, & generosa quadam fortitudine simul ac prudentia præditi. Tantam autem ipsius felicitatis curam gerebat cœleste numen, vt etiam ex rebus, sicut tum videbantur, aduersis maximorum bonorum occasionem præberet, & per ipsum eiúsque liberos paribus nostris viam ad exitũ ex Ægypto præstrueret ac præmuniret. Iosephum è Rachele sibi natum pater tum ob corporis præstantiam, tum ob anim. virtutem (erat enim prudẽtissimus) præ cæteris liberis amatis parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. accesserunt eò somnia, quæ sibi visa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis præmuncia, quæ res eam cõiunctissimos ad æmulationem facilè concitat. Visiones autem Iosephi fuere tales. Missus cum fratribus à patre ad colligendas fruges messis tempore visionem vidit quæ non poterat existimari vna ex istis vulgarib. quales in somnis obuersari solent: eam experrectus fratribus interpretandum narrauit, dicens visum sibi præterita nocte suum tritici manipulum stare loco, illorum verò manipulos accurrentes adorare eum, quod videbatur & amplam fortunam ipsi præmuciare, & fratres quoq. in eius potestate futuros. At illi nihil tale Iosepho sunt interpretati, dissimulantes se intelligere: sed taciti pre-

Genes. 37. Hedio & Ruffinus Cap. 2.

a Iosephum odio & inuidia Iacobi filij prosequuntur.

b Iosephi somnium.

Anno mundi 2206. Ante Christum nat. 1758.

cabantur irritum fieri præsagium, ipsúmque maiore etiam odio prosequebantur. Deus autem aduersus eorum inuidiam contendens, alteram visionẽ Iosepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit [a] enim Solem cum Luna & vndecim Stellis descendere in terrã, & adorare ipsum. Hoc [b] somniũ in præsentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans vt interpretari dignaretur: quod ei nõ mediocri fuit voluptati. Præsagium enim somnij colligens, & sapienter euentum cõiiciens, gaudebat eo quod ingens filio felicitas portendi videretur: venturum olim tempus quãdo tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per Solẽ ac Lunã patrẽ & matrem, quòd altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & vim inderet. Porrò stellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non discreparet, tum quia vim à sole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi valdè contristauit id præsagium haud aliter quàm si alieno cuipiam hæc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui possent, tam felicitatis quàm generis socij. decreuerúntq. [c] adolescentem tollere: & hoc consilio comprobato, frumentis iam collectis contulerunt se cum pecoribus [d] in Sicima agrum pascuis percommodum, non præmonito patre: atque ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus veniente, nec certi quicquam nuntiante, de filiis solicitus ac mœrens, mittit Iosephum ad greges cognituru res fratrum, & quid agant renunciaturum.

a *De Sole, Luna & Stellis Iosephi somniũ.*

b *Iosephi somnij interpretatio.*

c *Iosephi fratres eum tollere decernunt.*

d *Sicima pascuis percommoda.*

Quomo-

Quomodo Ioſephum in Ægyptum venditum à fratribus illuſtris ibi factus eſt, & fratres tandem in ſua poteſtate habuit.

CAP. III.

ILli[a] autẽ viſo fratre aduentãte gauiſi ſunt, non ob aduentũ germani à patre miſſi, ſed tanquã inimico in manus ſuas à Deo tradito: volebántq. cõfeſtim eũ interimere, neq. preſentẽ occaſionẽ elabi ſinẽre. Rubelus[b] autẽ inter hos natu maximus vidẽs eos cõſpiraſſe, conabatur impetũ eorũ remorari, docens quantũ facinus molirentur, & quantam inuidiam paritura ſit mors filij tum probi tum natu minimi, abſtine. ẽt à tã nefario ſcelere. Deũ quinetiã verẽrentur ſpectatorẽ ac teſtẽ conſilij cõtra fratrẽ initi. hũc ſi à cœpto deſiſtãt, acceptum eorum pœnitentiã atq. reſipiſcentiam: ſin pergant, fieri non poſſe quin exigat ab eis parricidij pœnas, cùm nihil ipſius prouidentiam latere poſſit, ſiue in ſolitudine admittatur, ſiue in ciuitate. Vbicunq. enim ſint homines, exiſtimandũ ibi Deũ quoq. adeſſe. Sed & propriam cõſcientiã poſt tantũ ſcelus illis aduerſariam fore, quã nunquã abire, ſiue bona ſit, ſiue talis qualis ipſorum foret ſi fratrem interfecerint. Addebat, ne læſo quidẽ fas eſſe germanũ occidere. Satius eſſe dare veniam amicis ſicubi nõ recte. ceciſſe quidẽ in illos, cuius ætas miſeratione potius mereatur, & illos ipſos tutores ac prote-

Ab. mundi. 2206. *Ante Chriſtum nat.* 1758.

a *Ioſephum venit ad fratres, qui eum è medio tollere conantur.*

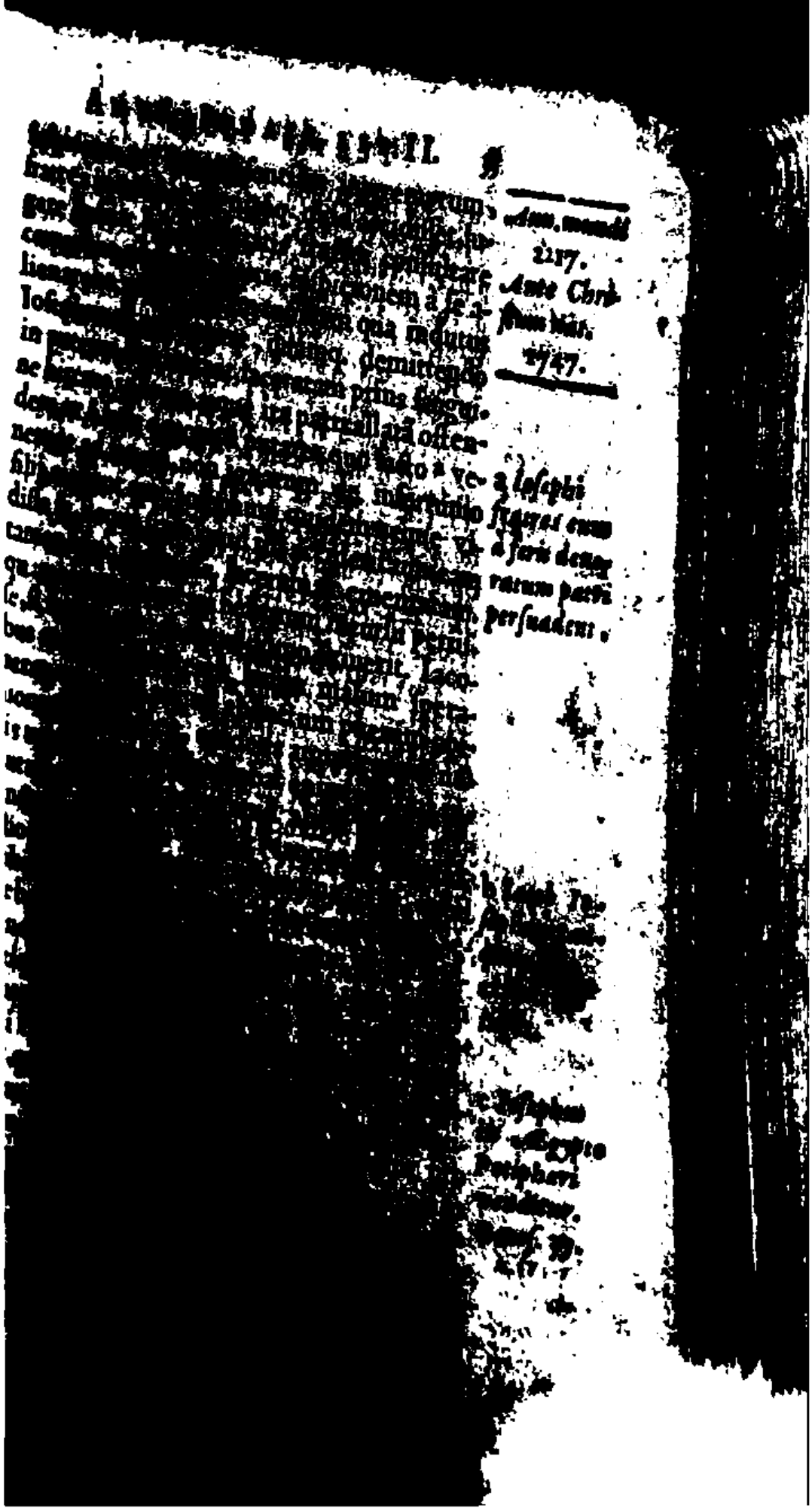
b *Ruben fratrũ neẽ remoratur.*

ctores cauſam etiam cædis facinus eorum grauaturam, ſi videantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei vitam ademiſſe, qua felicitate propter cognationem ipſis quoque frui licebat. Debere enim ita exiſtimare, ipſorũ eſſe quicquid Deus Ioſepho largitus, proinde cogitandum eò grauiorem fore indignationem Dei, ſi eum quem ipſe omni bona fortuna dignum iudicaſſet interimendo, materiã diuinæ beneficentiæ ſubtraxe. int. Hæc Rubelus & his plura commemorans conabatur eos abſterrere à parricidio. Poſtquam autem nihil ſe proficere vidit, ſed omnino ad cædem accenſos, conſulebat vt ſaltem modum necis mitiorem eligerent. Diſſuaſiſſe quidem ſe primum pro viribus, ſed quandoquidem ſemel decretum ſit fratrem tolli, minus mali futurum ſi ſuo conſilio pareant. Sic enim voluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, ſi ad cædem conferatur. Satius [a] eſſe temperare à manibus, & proiectum in proximum puteum illic extingui ſinere, vt ſaltem manus puras ſeruarét. In hanc ſententiam itum eſt, abductúmq. adoleſcentẽ Rubelus funè religatum demiſit ſenſim in puteũ: erat enim ſatis ſiccus. Quo facto abiit paſcua quæſiturus. Iudas [b] autem vnus è Iacobi filiis, cõſpicatus negotiatores Arabas Iſmaëlitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Ægyptum è Galadena, profecto iam Rubelo cõſilium dedit fratribus vt extractum Ioſephũ venderent Arabibus. illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturum, & ſe impollutos permanſuros, quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus vendunt viginti minis annos ſeptemdecim natum. Rubelus [c] autem nocte ad puteum veniens inſciis fratribus ſeruare Ioſephum voluit, quo fruſtra inclamato ſuſpica-

[a] *Ruben Ioſephum in puteũ proiiciendum ibique necandum ſuadet.* Hedio & Ruffinus Cap. 3. Gen. 37. 39.

[b] *Ioſephum Iuda cõſilio negociatoribus venditur.*

[c] *Ruben nocte venit ad puteum.*

Anno mūdi 2217. Ante Christum nat. 1747.

tate eius tum forma in amorem illecta, ratáq. si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturũ si cõtingeret ab hera se rogari, æstimans eum magis ex præsenti conditione quàm ex immutabili morũ generositate, concupiscentia [a] detecta mentionẽ de cõcubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini contumelia & iniuria cõiuncta esset. quin & ipsam hortabatur vt morbo suo repugnaret, negãs vnquam se in hac re illi obsequuturum. Desineret sperare, quo potiri nõ liceat: sic enim fore vt mala cupiditas facilè sedetur se quiduis potius perpessurum, quàm vt huic eius voluntati pareat. quamuis enim aduersari heræ seruũ non deceat, ipsam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam verò repulsa magis etiam accendebat, quod non putaret Iosephum pernegaturum: & nõ cessante morbo, secundas [b] illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatẽ fœminas quoq. frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum captans solitudinem, & ad Iosephum solicitandum opportunitatẽ, quam nacta supplex blandiciis talibus eum adoritur. Satius quidem erat primis precibus non repugnantẽ cedere, idq. vel dignitati precantis deferre, vel amoris vehementiæ, qua cogente oblita me dominam ad tã abiecta verba descendi: sapies tamẽ si vel nunc cedes, & prius erratũ corriges, siue enim iterũ rogari expectabas, iam facio accuratius etiam quàm ante, nã & ægritudinem ad hoc finxi, & festi lætitiã tuę consuetudini posthabui. siue prius diffidebas, nõ tentati te maliciosè certo argumento colligere potes, quia in eadẽ voluntate persto. quare aut præsentẽ voluptatem,

a *Potiphari uxor de cõcubitu Iosephum solicitat.*

b *Iosepho Potipharẽ uxor secundas machinas admouet.*

Ann. mundi 2217. Ante Christum nat. 1747.

luptatē elige, & amāti obſequere, maiora eriā commoda expectās: aut odium meum & vindictam, ſi mez gratiæ caſtitatis opinionē præfers. Nihil ea res iuuabit, mihi crede, ſi ad maritum te deferam, & de ſtupro me appellatam dicam. quantumlibet tua veriora fuerint, meis verbis maiorē fidem habiturus eſt Petephres, quàm tuis, ad hæc verba lachrymáſq. verborū teſtes, nec miſeratione induci, nec terrore cogi potuit, quò minus perſtaret in ſuo pudicitiæ propoſito: conſtantérq.[a] reſtitit intentanti inuſtam afflictionē, malens acerbiſſima quæque ſuſtinere, quàm oblatis perfrui: nō ignara iuſto ſe dignū ſupplicio, ſi quidquā tale in mulieris gratiā admitteret. Ipſam quoq. officij ſui monuit, iuriſq. coniugalis ac cōſuetudinis, iubens ſuius maiorem habere rationē, quàm momē. nez libidinis: huic enim præſtò eſſe pœnitē-am, quæ factum quidem doleat, infectum tamen reddere non poſſit: adeſſe & timoré conuū, qui pro magno habeat non prodi ſuum decus. at coniugalem conſuetudinem & voptatem habere ſecuram, & conſcientiæ fiduim tam apud Deum quā apud homines quin conducibilius eſſe, ſi impolluta manens habit ſe herili iure ſubditum, potius quàm flagi communis conſcium. ſatius enim eſſe conentia rectè factorum, quàm peccati latebris lere. his & aliis ſimilibus verbis mulieris imum retundere conabatur, eámq. à praua affione ad rationis arbitriū reuocare. at illa bementius inſtabat, & cū verbis nihil profiret, inlectis manibus hominē ad obſequium gere nitebatur. Ibi verò Ioſephus intempeis mulieris vlterius non ferens, relicta etiam erula ex qua retinebatur, proſilit è cubica. illa partim repulſæ dolore, partim metu ne-

a *Ioſephus adulterium uxoris detuſtat.*

b *Ioſephus veſtibus mulieris à ſe ſtrictis egit.*

An. mundi. 2217. *Ante Christum nat.* 1747.

suam petulantiam maritus cognosceret, decreuit prior Iosephum falso deferre, & hoc pacto vindictã de eo sumere, dignũ muliebri astutia rata, si accusationem præoccuparet. itaq. sedebat mœrẽs & perturbata, qui erat dolor ob frustratam libidinem, esse indignationem tentatę pudicitię simulans. Marito autem reuerso, & ad hunc aspectum turbato, causámque scitanto, Ne

a Adultera accusatio contra Iosephum.

[a] viuas, inquit, marite, ni scelestum seruum, eubile tuum violare conatum, digna pœna mulctaueris, oblitum & qualis in ædes nostras venerit, & quanta beneuolẽtia sit à te complexus: qui ingratissimus habendus ni omnibus modis frugi se approbaret, ne à coniugio quidem tuo iniuriam abstinuit: idque die festo obseruata absentia tua, vt facilè appareat, modestiã quam prius præ se ferebat, ab herili metu, non ab indole recta profectã. Quod vt auderet, à te præter spem ac meritum indulgẽte corruptus est. videns enim omnia tua bona fidei ac dispensationi suæ credita, grandiorib. úsque conseruit se præpositum, æquum putauit vxorem quoque tuam attrectare. & vt verbis fidẽ astrueret, protulit tunicam, quasi in colluctatione relictam. Petephres autẽ victus oratione & lacrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuens, omissa ampliore veritatis inquisitione, collaudata prius vxoris fide, audacis facinoris [b] Iosephũ damnatum in maleficorum carcerem coniecit: ob vxorísque pudicitiam magis sibi placebat, testis iam compertæ, pius honestatis.

b Iosephus in carcerem coniicitur. Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Genes.* 40.

Iosephus [c] autem innocentiam suam Deo committens, neq. se defendere curauit, neque rẽ ita vt gesta erat indicare: sed vinculorũ necessitatẽ tacitus ferẽs, vna spe consolabatur, nimirũ potentiorẽ esse Deũ his qui se vinxerant, cuius prouidentiam confestim est expertus.

c Iosephi patientia in vinculis.

Custos

Custos [a] enim carceris tum fidem eius ac diligentiam in absoluendis operum pensis considerans, tũ formæ dignitatem, soluit eum à vinculis, eámque miseriã aliquanto leuiorem reddidit: victu etiam commodiore quàm reliquos vinctos vti permisit. Cæterùm his qui in eodẽ ædiculo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita vt soleut miseriarum socij, & inter se causam damnationis percontantibus, pincerna quidem regi Chaus, periram ab illo ad cõpedes damnatus, familiaritatem cum Iosepho contraxit: & quia prudentẽ existimauit, visum somnium exposuit, orans vt indicaret si quod subesset præsagium, deplorans suum infortunium, cui non satis erat regis indignatio, nisi per quietem etiam somniis diuinitus turbaretur. Aiebat enim se in somnis vidisse triũ palmitum vitis vuas è singulis enatas pendẽre grandes iam & vindemiæ tempestiuas: easque exprimere, subdente rege phialam. Collatũ deinde mustum se obtulisse regi, illúmque liquisse inter bibisse. Narrato hoc somnio rogabat vt aliquid scientiæ datũ à Deo haberet, interpres somnis esse dignaretur. Ille verò bono animo esse iubet, & expectare intra triduũ solutionem à vinculis, regis ipsius ministerium requirente, ad quod ei denuò sit redeundum. Interpretabatur b enim vitem fructum mortalibus in bonum vsum afferre, quandoquidem conciliante fide ac amicitia inter ipsos sanciuntur, & inimicitiæ dissoluantur, ad hæc molestiæ moræque vsu eius discutiantur, pro quibus lætitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus expressum accepisse regẽ. Scito igitur bonum tibi somnium obuenisse, & significare mihi huius remissionẽ intra tot dies, ex quot fructib. fructũ vindemiasti in somnis. Tu ve-

An. mundi. 3228. *Ante Christum nat.* 1736.

a *Custos carceris amicè agit cum Iosepho.*

b *Pincernæ somnij explicatio.*

rò memento mei postquam euentus hanc faustam prædictionem non falsam approbauerit: & iam liber ne despexeris nos in hac miseria, in qua relinquimur te ad prænunciatam hanc felicitatẽ discedente. neq. enim fontes in hæo vincula sumus cõpulsi, sed ob virtutem ac modestiam quasi malefici punimur, quòd potioré habuerimus honorem domus in qua versabamur, & eius qui nos huc contrusit, quàm propriam voluptatem. Atq. ita pincerna, vt par erat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius verò quidã seruus pistoribus regiis præpositus, in eisdem vinculis degens cum pincerna, ex tam fausta Iosephi interpretatione spe concepta, quia & ipse somniũ viderat, rogat eum quidnã sibi quoq. præteritæ noctis visio portenderet: erat autem huiusmodi. Tria [a] canistra, inquit, supra caput baiulare mihi videbar, ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & variis eduliis, qualia regibus apparari solent. Deuolantes autẽ alites absumpsisse omnia, ab ipso licet arcẽte nihil deterritas. His dictis simile priori præsagium expectabat. Tum [b] Iosephus coniectura somnij facta, præfatúsq. quòd mallet ei lætiora prænunciare quàm quæ somnium portenderet, dicit duos omninò dies vitæ ipsi superesse. Hoc enim significare canistra. tertia verò cruci suffixũ ab alitibus deuorandũ, quas à se arcere nõ posset. Nec aliter euenit vtrisque quàm vt Iosephus prædixerat. Ad præscriptam enim in somnis diem rex natalicium epulum celebrans, præpositum pistorum in crucẽ egit: pincernã vinculis exemptum ministerio pristino restituit. Iosephum autẽ post biennij tempus in miseria carceris exactũ, nihil interim ab ingrato pincerna adiutũ, Deus eripuit tali via ad libertatẽ præstru-

Ann. mundi 2228. Ante Christum nat. 1735.

a *Pistorũ somnium.*

b *Pistorũ somnij enodatio.*

Genes. 41.

præstructa. Pharaothes [a] rex cum eadem nocte in somnis duas visiones vidisset, patitérq. interpretationem earum, hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil lætũ vt coniicere poterat significantia: conuocatísq. prima luce doctissimis Ægyptiorum, interpretationẽ requirebat. Illis verò nihil explicantibus tanto magis rex turbabatur. Quo viso pincernã subit recordatio Iosephi, eiúsq. in hoc genus coniecturis prudentiæ & adito rege, indicauit ei de Iosepho, & de visione in carcere agenti sibi oblata eiúsq. euentu iuxta illius interpretationem: quódq. eadem die pistorũ præpositus crucifixus tãto magis fidem prædictionibus eius astruxerit. vinctum autem à Petephre coquorũ præfecto, cuius esset seruus, ipsum autẽ dicere, apud Hebræos se genere ac parentibus cũ primis claris natum. Hunc, [b] inquit, euocari iubetur, néve cõtempseris hominẽ propter præsentem miseriã: clarè enim significata somniorũ ex eo discere poteris. Confestim igitur accersitum rex, manúq. apprehensum comiter his verbis alloquitur: Bone iuuenis, quãdoquidẽ te prudentẽ iudicio famuli mei cognoui, enarra somniorum meorũ præsagia, quemadmodũ & illi enarrasti, rem gratissimã mihi facturus. caue autẽ vel metu quicquã supprimas, vel ad gratiam ac voluptatẽ loquaris, sed vera omnia, etiamsi forte nõ admodũ læta. Visus [c] sum mihi secundũ flumen inambulare, videréque boues benè pastas & benè magnas numero septẽ à fluẽtis in paludes progredi: & alias totidẽ à paludibus obuiam eis fœtas, vehemẽter extenuatas macie ac visu fœdas. quæ cũ deuorassẽt septẽ illas pinguatas & magnas, nihil tamẽ profecerũt, miserè à fame vexatæ. Post hanc visionem expergefactus è somno turbatúsq. dum mecum agito

Ann. mundi 2228. *Ante Christum nat.* 1738.

a *Pharaonis Ægyptiorũ regis somnium.*

b *Iosephus liberatur vinculis.*

c *Pharaonis somnium de septem bobus.*

An. mundi. 2231. Ante Christum nat. 1733.

quidnã ſibi velint ſpecies per ſomnum obuerſatæ, obrepente ſenſim ſopore grauatus iterum obdormiui: iterúmque ſomnium vidi priore prodigioſius, quod me magis etiam turbat ac terret. Spicas ſeptem videbam ab vna radice enatas, fruge grauatas & vertice pronas, meſiſque iã maturas: iuxta quas totidẽ alias ſpicas lã guidas & prę roris inopia deficiẽtibus ſimiles: quæ cum illas alteras ingentes ac pulchras abſumpſiſſent, attonitũ miraculo me reddiderũt. Ad hæc Ioſephus. Somnium [a] hoc Rex, duplici licet ſpecie viſum, vnũ tamen & eundẽ euentum ſignificat. Namque & boues animal aratro & labori natũ, viſæ ab exilioribus deuorari, & ſpicæ è deterioribus abſumptæ, famẽ Ægypto & ſterilitatem ad totidem prænuntiant annos, ad quot prius vbertatis felicitatem: horúmque fertilitatem à totidem ſequentium ſterilitate abſumendam huic inopiæ non facilè videtur proſpicere & occurrere: id quod inde cõiicio, quia mactæ boues deuoratis pinguibus, ſatiari non potuerunt. Sed iſta Deus, nõ vt terreat & contriſtet, prænuntiat hominibus: ſed vt prænoniti ſibi prouideant, quò lenius imminenti malo premantur. tu ergo ſi vberioris temporis prouẽtus repoſueris ac diſpenſaueris, inſequẽtem penuriam Ægyptus non ſentiet. Cũmque rex admiratus [b] Ioſephi prudentiam & ſapientiam, percontaretur quónam modo eſſet in futurum proſpiciendum vbertatis tempore, quò tolerabilior fieret ventura ſterilitas: monuit & cõſuluit Ægyptiis vtendũ parſimonia, & quod præſenti vſui ſupereſſet ad futuram neceſsitatem reſeruandum. ſuaſit etiam vt indicta profeſsione fruměti, aratores iuberet id in horrea condere, & quantum ſat eſſet, & nõ amplius, populo diſtribueret. ibi rex tam conſilio quàm inter-

a *Somnij Pharaonis enodatio.*

b *Ioſephi cõſilio tolerabiliorem euadit ventura ſterilitas.*

interpretatione Ioſephi collaudatis, ipſum
a huic diſpenſationi præfecit, iubétq. prouidere
quæcunque putaret in rem eſſe vel ipſius regis
vel populi: præfatus neminẽ ſibi videri magis
idoneum ad hoc conſilium exequendũ, quàm
ipſum eius authorem. qua poteſtate à rege au-
ctus, accepto etiã annulo regis ſignatorio, & a Ioſephus à
iure purpuræ geſtãdæ, in ſella curuli ſublimis Pharaone
per Ægyptũ circũuectabatur, frumentúmq. cõ- ingentibus
portabat, tantum inde aratoribus demetiens, honoribus
quantũ in alimenta & ſemẽrem ſufficeret, ne- auctus.
mine ſciente cauſam, cur hoc faceret. Trigeſi- Hedio &
mum iam ætatis annum exegerat, in ſummo a- Ruffino
pud Regem honore habitus, & ob incredibilem cap. 5.
prudentiã Pſontomphanecus ab eo cognomi-
natus, quòd occultorum inuentorem ſignificat:
ſed & coniugium nactus eſt honoratiſsimũ. Du
xit b enim Rege connubiũ hoc procurante vir- b Ioſephus
ginẽ Petephræ Heliopolitani ſacerdotis filiam, uxorẽ ducit
cui nomen erat Aſanethe: ex qua & liberos ge- in Ægypto,
nuit ante agrorũ ſterilitatẽ. ex his maior dictus ex qua ge-
eſt Manaſſes, quo nomine ſignificatur obliuio, nuit Manaſ
quia meliorẽ fortunã nactus venit in prioris ob ſem & E-
liuionem: iunior verò Ephræmes, quod reddi- phraim.
tum ſignificat, eo quòd maiorum ſuorum liber-
tati reſtitutus eſſet. Ægyptum autem iuxta Io-
ſephi interpretamentum ſeptennio per diuitẽ
affluentiam exacto, octauus c annus fame infe- c In Ægy-
ſtabit, & quia malum improuiſum erat, promiſ- pto annonæ
cua multitudo graniter laborãs ad fores Regiæ caritas.
confluebat. Rex Ioſephum accerſit, qui mox
frumenta diuidendo ſeruator populi extra con-
troueſiam extitit. nec ſolum eius regionis ho-
minibus forum aperuit, ſed etiam exteris, exi-
timãs vniuerſum genus hominum inter ſe co-
gnatum, & in rebus anguſtis fortunationũ ope
ſubleuari dignum. Et quoniã eadem calamitas

Anno mundi 2231. Ante Chriſtum nat. 1715.

An. mundi. 2238. *Ante Christum nat.* 1726.

& Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus [a] quoq. omnes filios in Ægyptum frumentatum mittit, cum cognouisset, quòd & exteris eo foro vti liceret, solo Beniamini retento, quẽ è Rachele susceperat, vterinũ Iosephi fratrẽ. Qui postquam in Ægyptũ peruenere, Iosephum accedunt, mercatũ sibi permitti rogantes, nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demũ regẽ coluisse perat, si ne Iosephi quidẽ gratia negligeretur. Ille [b] agnitis fratrib. nihil tũ minus quàm de se cogitantibus, quòd adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei liniaménta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidẽ poterant, tentare eos decreuit quali mente essent præditi, nã & frumenti emendi potestatẽ eis negauit, & pro speculatoribus cõprehendi voluit, dicens cõueniisse è diuersis regionibus, & cognationẽ simulare qui enim fieri posse, vt vir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas vel regibus rarò contingeret. id faciebat vt de patre cognosceret, quóve in statu per suã absentiam res eius interim fuerint, quídve de Beniamine sit factũ, solicitus enim erat ne & eum quemadmodum se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occupat, imminens periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cúmq. crimen amoliendum viderent, Rubelus natu maximus sic communem causam agere cœpit. Nos [c] neque speculatum huc venimus, neque regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugium quærimus, venire huc cõpulit, fretos vestra humanitate, quos non ciuibus solis, sed exteris quoq. salutem vobis debituris frumentum venale proposuisse audiuimus. Quòd autem fratres sumus & ex eodem sanguine, vel facies

a *Iacobus in Ægyptum filios frumẽtatũ mittit. Gen. 42.*

b *Iosephus fratres tentat, vt parẽtũ statum & Beniamin expiscari queat.*

c *Ruben ad Iosephum pro se & fratribus de pulso.*

facies noſtræ argumento ſunt, non admodum inter ſe variantes. Pater nobis eſt Iacobus vir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus ſuſcepit, qui donec omnes eſſent incolumes, res noſtræ ſatis proſperæ fuerũt. Cæterũ vno, cui Ioſepho fuit nomen, abſumpto, domeſticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in pe peruo luctu eſt, cuius lamentatio nõ minus nos afficit, quàm olim ſuauiſſimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatũ venimus, ꝓ ratis cura Beniamini natu minimo commiſſa. hæc ita eſſe poteſ aliquo ad noſtram domum miſſo cognoſcere. Hæc Rubelius pro ſe ac fratribus, quo falſam Ioſepho ſuſpicionẽ eximeret, qui cognito patrẽ ac fratrẽ eſſe incolumes, [a] iuberet eos includi in carcerẽ, quaſi per otium examinationi admoturus. Poſt triduũ deinde proferri iſſis, quoniam, inquit, aſſeueratis vos in demẽtiã regis ac regni non veniſſe, fratréſq. habere ex patre quem nominaſtis, facietis mihi fidem hæc ita ſe habere, ſi relicto interim vno apud me nihil durius paſſuro, cum frumento ad patrem profecti, rurſum ad me reuertamini, adducentes vobiſcum fratrẽ quem dicitis illic relictum eſſe. hoc enim erit argumentum vos nihil fingere. His [b] verbis perculſique iam extremam calamitatem inſtare, cogitabantur fortunam ſuam, crebrò iactantes adeſſe duras vltrices fratris per ſummã iniquitatem oppreſsi. Rubelus inſuper increpans ferum & inutilem eorum pœnitentiã ſortis ferendæ mala dictitans quæ Deus innocentiæ vindex in impios fratres immitteret. Taliter ſe inuicem alloquebãtur, credẽtes linguæ patriæ gnarũ intereſſe neminẽ: mœrebántque ad caſtu verbis Rubeli, & ſcelus perpetratũ dolebant, ac ſi non ipſi eſſent autores fa-

An. mundi 2238. *Ante Chriſtum nat.* 1726.

a *Ioſephus in carcerem fratres includit.*

b *Ioſephi fratres peccata in eum commiſſa deplorant.*

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

notis, cui tum iustissimã pœnã à Deo iudicabãtur infligendã. In hac anxietate constitutos videns Iosephus, dissimulare fratrẽ vlterius nõ valens, quòd lachrymæ iam prorumperent, quas etiam tum celari volebat, subduxit se de medio.[a] Nec multò post reuersus, retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentum emere permissos abire iussit, quũ prius vni è suis mãdasset, vt pecunia quã pro frumẽto attulerant, clàm in sarcinas indita, potestatẽ abeundi eis faceret, peregit mandata famulus: Iacobi verò filij reuersi in Chananæã, enunciauerũt patri quidquid eis in Ægypto acciderat, & quòd pro speculatoribus regni fuerint comprehensi: quúmq. dicerẽt fratres se esse, & vndecimũ domi relictũ apud patrem, noluisse illos credere. relictũ etiam Simeonẽ apud præsidem, donec Beniamin illuc profectus, verbis eorum fidem astrueret: postulabántque vt pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo [b] verò si iorum factum displicuit, & cum ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamune priuari ac ne Rubelo quidem rogante, filiósq. suos dedente, vt si quid Bẽiamini accidisset in itinere, in illos auus sæuiret, Iacobo vt assentiret, persuaderi potuit. at illos quid agendum incertos magis etiã terruit pecunia reperta in saccis frumentariis. Cæterùm deficiente iam tritico, vrgente fame cõpulsus Iacobus deliberanit Beniaminem vnà cum reliquis mittere. non enim licebat eis in Ægyptum reuerti, nisi seruato pacto. Cúmque indies maior necessitas incumberet, & filij rogare nõ desinerent, adhuc tamẽ hæsitabat. Tandem [c] Iudas vir natura vehemens cœpit liberius arguere patrem, quòd nimis de fratre solicitus esset, cui nihil præter voluntatem Dei posset accidere

a *Iosephus fratres Simeone retento dimittit.*

b *Iacobus propter absentem Simeonem & Beniamin ablegandũ solicitus. Genes. 43.*

c *Iacobi filij præsertim Iuda vt Bẽiamin peregrinationi committat, vrgent.*

videre siue foris siue domi. se verò incertam perniciē tradi, dum ob inanem de puero curam vnicum à Pharaone præsidium adimitur, habē-dam etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi commit-tere cunctantur, interim ille ab Ægyptiis occi-datur crederet Deo salutē filij: si certè aut eū saluum reductum, aut illic vnà perituru, ac tum demum Iacobus cedens tradit eis puerū, & duplex frumenti precium, addit & dona fe-renda Iosepho ex prouentu Chananææ, bala-ninū vnguentum, staccen, terebinthum & mel: atque ita multis vtrinq. fusis lachrymis à patre digrediuntur, sene miserè timente salutifilio-rum, illis contrà solicitis ne per suam absen-tiam mœrori pater succumberet. in hoc dolore integrum diem exegerunt. mox pater afflictās se domi subtitit, illi in Ægyptū tendētes præ-sentem tristitiam spe melioris fortunæ leniē-bant. quò postquam est peruentum, apud Iose-phum diuerunt, non parū soliciti, ne calumnia illi intenderetur, quasi dolo malo prioris fru-menti precium secum abstulerint, quod mox a-pud Iosephi dispensatorem diligenter excusa-runt, dicentes pecuniā domi repertā in fru-mento dum saccos exinaniunt, quā nunc bona fide reportarent. illo verò negante se vnquam illam pecuniam desiderasse, liberati hoc metu curiores esse cœperunt. mòxque Simeon iam ad eum inter fratres versari est permissus. Inter-ea Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerūt, citāti de patre, bene valere aiūt. tū ille co-gnito Beniaminem superesse quem inter eos conspicabat, percontatur an is esset frater nam mi-nus: & audito quod is esset, hoc tantū effa-tus Deū vniuersis rebus prouidere, secessit, no-ne ab eis adueni lacrymas, quas vlterius cō-

Ann. mundi 2238. *Ante Christ. nat.* 1176.

Iacob filios cum mu-neribus mit-tit in Ægy-ptum.

Veniunt in Ægyptum & Simeon liberatur.

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

tinere nō poterat. Acceptos [a] deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solebant discūbere, cúmque omnes comiter haberet, duplicibus partibus Beniaminē honorabat. Post cœnam autem illis iam cubantibus iubet dispensatorē frumentum admetiri quod asportaturi erant, & precium rursus in saccis abscondere: in Beniaminis verò sarcinam cyphum argenteū, quo ipse pręcipuè delectabatur, immittere. id [b] faciebat volens experiri fratrū animū, essēntne adfuturi Beniamini reo furti, an illo relicto ac si maleficium hoc nihil ad se attineret, ad patrē reuerterētur, quæ vbi facta sunt vt imperatum erat, prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscūtur assūmpto Simeone, læti tā huius restitutione, quàm Beniaminis reditu, quem patri se reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repentè illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphū in sarcinam indiderat. Illis verò turbatis inopinato incursu, & rogātibus cur irruerēt in viros quos paulo ante honore hospitij dignati fuerint. Ægyptij [c] cōtrà scelestos inclamabant, qui huius ipsius beneficij, Iosephíque comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriā reponere: daturósq. furti pœnas minitabantur. non fefelliſſe enim eos Deum, licet ad tempus ministrum mensæ fefellerint, & nunc rogitare satis ne sani essent, quasi verò nesciant statim se ad pœnam rapiēdos. his & similibus verbis famulus præ cæteris, insultabat, at illi vt qui nihil de dolo cōpositō sciebāt, cōuiciabātur ei, demirari se hominis intemperias temerè obiicientis furti crimē eis viris. qui ne frumenti quidem precium in saccis inuentum retinuerint, sed secum reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipsos sciret: tantum abesse

a *Iosephum fratribus incognitus eos salutat & Beniamin.* Hedio & Ruffinus Cap. 6. *Genes. 44.*

b *Iosephus fratres num in aduersis Beniamin essent subsidio, tentat.*

c *Iosephi fratres in via Ægyptij prehendunt.*

abesse vt data opera damnū inferre vellent: certiorē tamen rati inquisitionē, quàm negationē, iubent eos scrutari sarcinas: nec a recusabant vniuersi pœnas dare, si vnus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur. tanta erat securitas & innocentiæ fiducia, acceperūt illi cō ditionē inquisitionis, suppliciū tamē solius forepenes quem furtū inuentū fuerit. Inquisitionē deinde aggressi, omniūmq. ordine sarcinas scrutati, postremò ad Beniaminē veniunt, non quod nescirēt in eius sacco latere cyphum, sed vt accuratè officium facere viderentur: itaque cæteri iam securi de se, de vno Beniamine adhuc nonnihil erant soliciti, sperabant tamē ne illum quidem in maleficio deprehendendū, ideò vt iā liberius indignarentur perscrutatoribus, per quorū importunitatē stetisset ne bonam partem itineris iam cōfectā haberent: vt scrutò Beniaminis sarcinā scrutari scyphū proderunt, ad lamenta & ploratus cōtinuò versi, in fratrem deflebant mox furti suppliciū datum, tum suam ipsorum vicem, qui fidem de Beniaminis salute parenti datam præsenti casu ere cogerētur. augebat etiam dolorem eo, quòd cùm maximè euasisse omnia perividebantur, fortunæ inuidia peruenerint ntam calamitatem. atq. huius tam fratris parentis infortunij se autores fatebātur nuitum ac reluctantem ad puerum simul endū precibus importunis tārum non cōcent. Et b equites quidem comprehensum minem ducebant secum ad Iosephum, ntibus & reliquis fratribus. Tum ille vifratre in carcerem contruso, exteros lubabitu adstare, Itáne inquit, sceleſtissinium vel meā humanitatē vel Dei proam contempſiſtis, vt tam nefarium fa-

An mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

a Iacobi filij accusantur furti.

b Beniamin vt rem ca-

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

cinus cõtra hoſpitem ac benefactorem veſtrũ auderetis? at illi vicarios pro ſe Beniamine ad ſupplicium offerebant: rurſúmque Ioſephi crebra mentio, felicem eum qui morte à vita calamitatibus ſit exemptus, ſi tamen eſſet mortuus: quod ſi viuat, qui dignus ſit habitus ob cuius iniuriã Deus tam ſeuerè in ipſos vindicaret. patris quoque ſe peſtem eſſe & infortuniũ maximum, cui ad veterem luctum recentem hunc afferrent, nec deſinebat Rubelus denuò illis ſcelus eorum exprobrare. Ioſephus verò negabat ſe alios morari, quorum innocentiam comperta haberet, cõtentus vnius pueri ſupplicio, nam neq. hunc dimitti in gratiam infontium æquum eſſe, neq. illos alieni peccati pœnas perſoluere. abirent quò vellent, ſe curaturum vt tutum iter facere liceat. his verbis grauiter ictos, cæteros præ dolore vox defecit: Iudas verò qui patri adoleſcentem mittere perſuaſerat, vir alioquin etiam ſtrenuus, decreuit ſe pro fratris ſalute periculo obiicere.

a Iudæ ad Ioſephum pro Beniamine oratio.

Fatemur, inquit, Præſes, grauiter à nobis peccatum, ſupplicióq. commeritos, quod parati ſumus omnes luere licet, non omnium ſit culpa, ſed vnius natu minimi. ſed quamuis ſalutem eius penè pro deplorata habeamus, vnica tamẽ effugij ſpes in clementia tua bonitatéque ſupereſt, quamobrem oramus vt non tam noſtri commiſſi rationem habeas, quàm tuæ naturæ, & in hac cauſa non indignationem iuſtam ſed natiuam tuam bonitatem in conſilium adhibeas: irámque magno animo comprimas, cui vulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus ſuccumbere ſolent. diſpice quæſo num ex tua dignitate ſit eos occidere, qui ipſi ſe dedunt ad pœnam, & ſalutem nonniſi precario tibi debere cupiunt, quam non

nō nunc primum tuæ benignitati sunt acceptā laturi, ne commiseris, vt illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & sumēto liberali- ret adiutis, etiam ad familiam eodē periculo laborantē domum alimenta perferendi pote- statem fecisti. Eiusdē enim bonitatis est, ser- uos e fame de vita periclitantes, & mortē me- ritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidisse visa est. eadem plānè gratia est, diuerso modo collata. Seruabis e- nim quos pauisti, & vitā quā præ fame deficere non es passus denuò donabis, quò commenda- bilior in tua clementia. dum & vitā donas, & per quæ vita retinetur. Quinetiā Deum ipsum existimo tibi hanc virtutis exerendæ materiā suppeditare: vt appareat te proprias quoq. of- fensas beneficiendi voluntati posthabere, & non in solos innoxios egenos liberalem esse. Quantumuis enim magna laus est opem ferre in rebus angustis, non minus tamen principem ornat clementia, præsertim in causa quæ ad i- pius iniuriam priuatim attineat. Si enim par- ua peccata remittentes merita laus sequitur, quid in capitali crimine irā cohibuisse, annon maxima clementiæ proximum videri debet? Quod nisi Iosephi interitu compertum haberē quam molestè ferat pater orbari filiis, nō adeò pro salute nostra laborarem, nisi quatenus tibi clementiæ laudem conciliatura videtur: & si non haberemus quibus mors nostra luctum ac dolorem sit allatura, æquo animo supplicium perferremus. Nunc verò quando non tam no- stri miseret, tametsi iuuenes adhuc nō mul- tum fructum aut voluptatē vitæ percepimus, tamen parentis miseri, ætate curisq. confecti, pro tibi preces illius quoq. nomine offerimus, vitā nobis donari, oramus, supplicio per hoc

Ann. mundi 3238.

Ant. Chri. sum nat. 37.

An. mundi 2138. Ante Christum nat. 1726.

diernum malefactum obnoxiam. ille certè vir bõnus est, nósque vt similes essemus genuit, dignus qui nunquam talem calamitatẽ experiatur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore discruciatur. quòd si talem nostri interitus nuntium acceperit, simúlque eius causam, nò sustinebit amplius viuere, nostrę mortis infamia illius mortem approperabit, hoc ipso infeliciorem, quia ne nostri dedecoris rumorẽ sentiret, è viuis excessisse videbitur. His igitur perpensis tametsi ad iustam indignationem hoc scelere permotus, patri tamen vindictæ gratiã facito: & plus illius miseratio apud te valeat, quã nostra iniquitas. Defer hoc honoris senectuti eius, quæ si nobis orbetur superstes durare nec volet nec poterit, defer tui parentis memoriæ, defer ipsi patris vocabulo quod tibi iam contingit, ita tibi Deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum, quem & ipsum honorabis hac pietate propter cõmune nomen, si te calamitatis senis patris misereat, quam orbatum manere est credibile. Nunc tuum est quæ nobis Deus dedit cum iure possis, non auferendo iterũ dare, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, & hac parte similem ei fieri. Cũ enim tantundẽ ad vtrumlibet valeas, præstat benè facere quã malè, & potestate cõtentum sui iuris non meminisse. sed [a] tantum ad seruandos homines potentiam tibi datã existimare, & quo pluribus salutatẽ dederis, hoc teipsum illustriorem fore. potes autè fratri erroris venia data nos omnes seruare. neque incolumes esse possumus nisi hic incolumi, neque domum absque hoc ad patrem redire licet, sed hic ferendum est quicquid frater tulerit. neque enim aliam gratiam te Prçses petimus, si hanc non impetramus, quàm vt nos eo-

[a] *Potentia ad salutem data.*

dem

dem afficias supplicio, non secus ac sceleris so- *An. mundi*
cios. hoc enim satius fuerit, quàm si præ mœro- 2238.
re nobis ipsi manus inferamus. Non addam iu- *Ante Chri-*
uenem esse & per ætatẽ nondum satis sapere, *stum nat.*
& talibus nõ grauatim veniam dari solere, sed 1726.
hic finem dicendi faciam, vt siue damnemur,
mihi imputetur non satis diligenter huic causę
patrocinato: siue absoluamur, insolidum hanc
gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus,
cuius laudi hoc quoque accedet, quòd non so-
lum nos seruaueris, sed plura etiam quàm nos
ipsi in causa nostra, quæ pro nobis faciãt vide-
mus. Siue igitur plectere vis hunc, me vicario ad
suppliciũ accepto, patri eum remittito. Siue ad
seruitium addicere mauis, ego tuis ministeriis
magis sum idoneus, & ad vtrũuis vt vides ma-
gis paratus. His dictis Iudas promptus ad quid-
uis pro fratris salute libenter subeundum, acci
dens Iosepho ad pedes, quantũ in se erat mol-
lire ac placare iram conatur: pariqué modo &
cæteri prosternũtur, pro Beniamine sese offe-
rentes. Iosephus autem pietate victus & iã æ-
gre personam irati sustinens, ablegat alios q *Genes. 45.*
tum aderant vt sine [a] arbitris à fratribus agno- [a] *Iosephus à fratribus agnoscitur.*
sceretur. cúmq. soli essent, apperit seipsum &
infit, Pietatem vestram & amorem quo fratrẽ
prosequimini non laudare non possum, quem
maiorem comperio, quàm expectatam, conie-
cturam faciens ex his quæ mihi olim acci-
derunt: in hoc enim hæc omnia feci vt fra-
ternæ beneuolentiæ caperem experimentum
cuius quoniam egregium specimen edidistis,
ne illud quidem in me commissum vestræ
malitiæ imputare libet, sed Dei potius
voluntati totum ascribo, qui vobis & præ-
sentia commoda procurauit, & maiora est
facturus, si nobis propitius fauorem suum

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

non subtraxerit. quando igitur & patris incolumitatē optatam magis quàm speratam cognoui, & vos tales quales cupiebam erga fratrē comperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens vobis vt ministris diuinæ prouidentiæ in hoc tempus cōmuni nostræ vtilitati prospicientis gratiam habere, quàm vestrę, vt tum videri poterat malitiæ meminisse. Vos quoque temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij, bonum euentū libenter ferre, neque pudore præteriti erroris quicquam cōtristari. quid enim est cur vos malè habeat iniquè quondam vestræ sententiæ pœnitentia, quam frustratam esse iam videtis. Læti igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hæc renunciaturi, ne fortè illo consumpto immodica de vobis solicitudine præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priusquā ille in conspectum meum veniat, & horum bonorum fiat particeps, quamobrem & ipsum & vxores ac liberos vestros totámque cognationem assumentes migrare vos huc volo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinque adhuc annis duratura. Hæc locutus cōplectitur fratres, illi verò in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia, quòd in tam bonum fratrē peccauissent: mox conuiuium est secutum. Rex [a] autem cognito fratrum Iosephi aduentu, quasi sibiipsi aliquid boni accidisset, lętatus est, donauitque eis currus onusto frumento & aurū ac argentum, munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos donatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos. Iacobus [b] autē postquam ex filiis statum Iosephi cognouit, quòd non solum mortem effugisset quam tam diu luxerat,

[a] *Rex cognito fratrū Iosephi aduentu lętatur.* Hedio & Ruffinus C p. 7. al. 4.

[b] *Iacobus dū Iosephi statum ex filijs cognoscit, maximo perfunditur gaudio.*

xerat, ſed etiam in [illegible] fortuna vinit cũ
Rege Adiab[illegible]rum, & penè totum
illum te[illegible]dionem commiſſam ha-
beat, [illegible] magni-
ficen[illegible], rameth &
liquandiu [illegible]niſſum, hic
diu moratus [illegible] aggreſſus eſt ad Ioſephum
properare.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

CAP. III.

VT verò venitur eſt ad primum iuramenti; ſ[illegible]
obſtupuit Deo laudato, cũ videret ita filiis Ann. mundi
propter vicinitatem ſuppeti copiditate habitan- 2139.
di regionis, poſſeſſionis ſuæ nõ [illegible]ret in Ante Chri-
Chananæos deſcendura ſemi[illegible]. Ne-
Dei: néve [illegible]ſtituto Deus [illegible]
i ſuis [illegible]. ſi qua ſeruet[illegible] Geneſ. 46.
ne [illegible] Ioſephi aſpicere a Iacobo
ot[illegible] [illegible] voluerit. Deus apud
n [illegible] Deus pẽ [illegible]
fil[illegible] [illegible]
o[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]

An. mundi 2239. Ante Christum nat. 1725.

tuã per multa ſecula porentẽ fore ſimul & illuſtrem, occupaturámq. terram cuius ditionem ei ſum pollicitus. Hoc ſomnio [a] fretus eo libentius in Ægyptum cum filiis ac nepotibus properabat qui erant in vniuerſum .lxx. Eorũ nomina cùm ſint duriora nõ erã adſcripturus, niſi propter quoſdã qui nos Ægyptios contendũt eſſe non Meſopotamenos. Ergo [b] Iacobi filij fuere duodecim, ex quibus Ioſephus iã antea venerat, recenſendi ſunt nunc reliqui, cũ ſua quiſq. progenie. Rubeli fuerũt quatuor filij, Anoches, Phalles, Eſſarõ, Charmiſus, Simeonis ſex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Goar, Saar. Leuis quoque tres fuerũt, Gelſemis Caathus, Mararis Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ Eſrõ & Amyrus. Iſſacharæ quatuor, Tulas, Phruras, Iobus, Samarõ. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel: & hoc quidẽ genus è Lia, quæ ſecum ducebat filiã Dinã, quorum numerus triginta tres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorũm alter Ioſephus filios habuit Manaſſem & Ephræmem. Alteri verò Beniamini fuerunt decẽ, Boloſſus, Baccharis, Aſabel, Gela, Næmanes, Iſes, Aros, Nõphthis, Optais, Sarodus. iſti quatuordecim ſuperioribus additi, ſunt numero quadraginta ſeptem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala verò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor ſequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares Hellimus. Dano verò vnicus erat filius nomine Vſis hic ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autẽ & Aſſerus nati fuerũt è Zelpha Liæ famula, ex his Gadem ſequebantur filij ſeptem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Æriues, Erodes, Ariel, Aſſerum verò vna filia, & mares numero ſex, quorum nõmina, Iomnes, Eſſus, Iubes,

a *Iacobus cum filijs ac nepotibus proficiſcitur in Ægyptum.*

b *Iacobi progenies.*

Iobes, Batis, Abarus, Melmiel, his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supra dictus numerus completur, annumerato enim Iacobo. Iosephus autem cognito patrem suum natum aduentare (etenim Iudas præcurrens id significauerat, profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui [a] præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. sed Iosephus eum refouit, quamuis & ipse præ gaudio periclitaretur, nō tamē æquè ac pater, deinde iusso eo paulatum progredi, ipse [b] assumptis quinque fratribus properauit ad Regem, nunciaturus Iosephum aduenisse cum familia Iacobum. quo audito lætus cū quinque de percontatus est Iosephum quibusnam studiis potissimum delectarentur, ait, pastoralem artem callere, & nihil aliud exercere: idq. eo consilio respondit, ne forte distraherentur, sed una degentes curā patris haberent: tum ne æmulatio cū Ægyptiis interueniret si cum eadem cum illis studia versarentur. Nam ei non erat licitū greges aut pascua curare.

Iacobo [c] autem salutatum ad Regē perducto, & fausta ominationes acceptas, rogauit eū Pharao quā ū temporis vixisset. & cùm audisset centum supra centum annos natum, admisit hominem tam longæuum, cùmque illi precisset maiores suos longioris ætatis fuisse, assit eum cum filiis degere in Heliopoli, etiam reg: pastores habebant pascua. Famē autem crescebat in Ægypto, nec aderat remedium, neque flumine agros rigante. non ascendebat, neque vllis de cœlo pluuiis ac grauius erat malum quia vulgo improquia nihil parati habebat, neq. Iosephus natum dabat nisi numerata pecunia. quæ quam defecit, pecudes ac mancipia pro cibo permutabant, quibus verò agri

Ann. mundi 2239. Ante Christ. 1725.

a Iacobum quin expiraret præ nimia lætitia paulū abfuit.

b Iosephum cū quinque fratribus Pharaonem adit.

Genes. 47.

c Iacobus ne Regi loquutus & in habitādi accipit Heliopolim.

d Annona caritas in Ægypto.

Ann mundi 2245. Ante Christum nat. 1719.

fuere, partem aliquam in precium alimentorū Regi decidebant, cúmque ad hunc modum omnes eorū possessiones in ius Regis deuenissent, alius aliò migrabant, quò certius esset Regium dominium. Soli Sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt, postremò [a] hæc necessitas adeò nō corpora solū, sed & animos gentis in seruitutē redegit, vt nihil turpe putarent quò victus vtcunq. parari posset. postquā autē cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinā fertilitatem redijt, Iosephus regionis vrbes obeundo conuocata per singulas multitudine, agrorū quos Regi cesserant vsufructum illis restituit, & adhortatus vt non secus quàm proprios colerent, iussit [b] quintam partem fructuum Regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur: qui læti insperata restitutione agrorū culturam strenuè aggrediebantur: atque hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga Regem beneuolentia non mediocriter creuit, & ius quintæ partis fructuum etiam penes Regum posteros ac successores permānsit. Iacobus autem cùm decimum septimum annum in Ægypto exegisset, inter manu filiorum vitam finiuit, precatus eius prosperitatem & abūdantiam, & vaticinatus quòd singulorū posteri in partē possessionis Chananeæ terræ essent peruenturi, id quod factum est aliquanto pòst tempore, viæ erea collaudato Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona cōtulerit, quàm vel benefactoribus debeatur. mādauit suis filiis vt Iosephi filios Ephræmen, & Manassen in suum numerū admitterent diuisuri sorte Chananæā, quemadmodum postea dicetur. postremò rogauit vt in Hebrone sepeliretur. Mortuus [c] est autē cùm vixisset annos centum quinquaginta minus tribus, ex mēsibus

a *Ingens malos ex penuria & caritate prouenions.*

b *Iosephus quintā fructuum partē Regi pendere iubet. Hedio & Ruffinus Cap. 8.*

c *Iacobus ætatis anno 147. moritur.*

bus suis nulli pietate secúdus, cuius digna præmia Dei benignitate est consecutus. Ioseph[us] a verò permittente Rege deportatũ patris corpus in Hebroné magnificè sepeliuit. Cæterùm fratribus recusantibus cum eo reuerti, quòd timerent ne defuncto patre in se vindicaret, cũ non amplius esset in cuius gratiam daturũ veniam sperarẽt, iussit eos posito metu nihil mali suspicari: & reductis secũ magnas possessiones largitus est, nec vnquam eos summa beneuolẽtia prosequi destitit. Moritur b autem & ipse centesimo & decimo vitæ anno exacto, vir admirabili virtute prædi tus, in omnibus negociis prudens, & potestate benè vsus, quibus artibus effectum est vt neque externum genus, neq. calamitas de qua diximus, quicquã offecerit quò minus ad summam dignitatẽ eueheretur. Reliqui etiam fratres vita feliciter exacta in Ægypto sunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata sepeliuerunt. Iosephi c autem ossa postea translata sunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populaũtes migrarẽt. hoc enim ipse adiuratis prius mãdauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

An. mundi 2311. Ante Christum nat. 1653.

a *Iacobus in Hebrone sepultus.*

b *Ioseph annos 110. meriit.*

c *Ioseph ossa in Chananeam translata.*

Historia libri Exodi. Hedio & Ruffino Cap. 9. Exod. 1.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos CCCC.

CAP. V.

Ægyptij gens delicata & ad laborẽ segnis, voluptatibus solùm & captandis vndecunque lucris dedita, malè volebat Hebræis, quòd per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat, videntes enim genus Israeliticum florere, & opibus, labore atque industria quæsitis abundare, non satis cuiq; sibi cõ

De Ægyptiorum inuidia.

An. mundi 2353. Ante Christum nat. 1611.

incrementa existimauerunt: & cùm iam Ioſephi beneficiorum memoriam tempus oblitera-ſſet, regnúmq. Ægypti in aliam familiam demigraſſet, inhumanè [a] tractabant Iſraelitas, & variis laboribus atterebant. nam & flumen in multas foſſas diducere ſunt iuſſi & mœnia exædificare, & aggeres exſtruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidũ etiã inſanis ſubſtructionibus vexabant gentẽ noſtrã, cogendo varias artes ediſcere, & laboribus ferendis adſueſcere. atque in hunc modum per CCCC. annos fuit laboratum, Ægyptiis id agẽtibus vt Iſraelitas nimio labore perderent, noſtris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortũ eſt deinde aliud quiddã, cur genus noſtrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam [b] ex eo genere hominum quos gens illa vocat ſacrorum ſcribas quorumque prædictionibus multum tribuit, prænũciat Regi naſciturum per id tempus apud Iſraelitas quendam res Ægyptiorum olim grauiter afflicturum, Iſraelitas contrà euecturũ, ſi modo ad ætatem adultã peruenerit. nam & virtute fore præcellentiſsimum, & gloria per omne æuum celebrẽ. Quo terrore percitus rex [c] edicit exipſius monitoris ſententia, quicquid maſculini ſexus inter Iſraelitas naſceretur, in flumẽ proiectum necari, obſtetrices etiam Ægyptias diligenter obſeruare partus Hebræarũ ac partu-ritiones. Sic enim cautũ putabat ne obſtetrices ob cognationem edictum Regium cõtemnerent. propoſuit etiã pœnam ſi quis clàm ſeruare fœtus auderet, vt cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas non eo ſolum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipſi miniſtri eorũ interitus eſſe cogebantur, ſed futurum quoque tempus proſpicientes inconſolabiliter

a *Hebræorũ ſeruitus intolerabilis.*

b *Præſagiũ de Moſe.*

c *Pharao Hebræorum maſculos necari edicit.*

Exod. 2.

labiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quādoquidem & proles necabātur, & ipsis parentibus non multò post erat moriendum: atque ita in extremo infortunio cōstituti sibi videbantur. Sed nemo potest Dei voluntati resistere etiamsi infinitas artes in hoc comminiscatur. nam & puer de quo sacrorum scriba prædixerat, elusis Regiis obseruatoribus clàm fuit educatus, & vatem non fuisse vanum euentus rei comprobauit, Amatames [a] Hebræus vir inter suos nobilis, sollicitus tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tū priuatim quòd domi prægnantem vxorem haberet, ino- [a] *Amarā-mes futurus Moſis parēs*
ra consilij laborabat: & ad implorandū diui- *Deum ora-*
num præsidiū conuersus, orabat vt tandē mise- *pro He-*
reretur homines à quibus vnis perpetuo cul- *brais.*
tus fuerit: daretq. finem præsentis afflictionis
quæ toti generi perniciem minaretur. Deus au
tem precibus supplicis ad misericordiā flexus,
venit ei per somnum. iussitq. in futurum benè
sperare. Memorē se esse pietatis eorum à ma-
ioribus acceptæ, nec ipsis defutura præmia, sic-
ut nec progenitoribus defuisse. Se enim illorū
progeniem ad tā numerosam multitudinē au-
xisse suo fauore Abrahamum solum è Meso-
potamia in Chananæā profectum præter reli-
quas felicitates ex vxore antea sterili liberos
suscepisse, & successoribus amplas regiones re-
liquisse, Ismaeli Arabiā, Chæturæ filiis Troglo-
ditē, Isaco Chananæā. Res etiam bello meis
maioribus feliciter ab eo gestas nunquam sine
pietatis & ingratitudinis nota nō meminis-
se potestis. Iacobi verò nomē etiā apud exte-
ros celebre est, tum ob eam felicitatem
qua ipse vixit. tum ob eā quæ posteris eius
ad hereditario iure obtigit: qui à septuagin-

An. mundi 2373. *Ante Christum nat.* 1591.

An. mundi 2371. *Ante Christum natum* 1591.

ta viris patrem in Ægyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum millium numerum creuerunt. nunc quoq. scito mihi cordi esse & publicam vestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam, puer enim iste cuius natiuitatis metu Ægyptij fœtus vestros ad necem damnauerũt, tibi nascetur, hic neque deprehendetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit præter opinionem educatores nactus, suo tempore Hebræos ex Ægyptia seruitute liberabit, memoriámque sempiternam hoc præclaro facinore consequetur nõ apud suos tantum, sed & apud exteros me istud beneficium in te tuósque posteros conferente. fratrem quoque talem habebit, qui dignus sit meo Sacerdotio ipse & posteri eius in omne æuum. His per visionẽ cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli vxori, quæ res vtrisq. solicitudinẽ auxit. iam enim non puero tantum timebant sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed [a] mox oraculo fidẽ fecit mulieris partus, quæ tã facilè est enixa vt obseruatores fefellerit, nihil sentiẽtes eorũ quæ in vulgaribus puerperiis sentiri solent, hunc infantulum per tres menses clã nutrierunt. deinde Amarames veritus ne re deprehensa irã Regis incurreret, ac mox & ipse vnà cũ puero sublatus è medio, promissionem Dei faceret irritam, maluit salutem filij totam ipsius prouidentiæ committere: ratus etiamsi puer lateret, quod tamen perdifficile erat, molestũ tamen in continuo periculo viuere. non eius tãtum, sed & suo. De Deo verò certam spem habebat, prouisurum vt oraculi veritatem euentus indicaret. Hoc consilium postquam satis placuit, excogitauerunt tale quiddam, lectulo è papyro contexto, quantus infantulum commodè capere poterat, bitumi-

[a] Mose natus.

néque

neque illito, ne aqua penetrare posset, indide-
runt puerum: atque a ita in flumen proiecti sa-
luti diuinæ prouidentiæ cõmiserunt. in hunc
modum cùm à flumine deferretur, Mariame
infantuli soror iussu matris ex aduerso per ri-
pam descendebat, obseruatura quò tandem pa-
piraceum illud vas deportaretur à flumine. hic
verò manifestissimè Deus declarauit, nihil hu-
mana sapientia, sed omnia bonitate illius om-
nipotenti confici: eòsque qui propter vtilitatẽ
suam aut securitatem aliis perniciem moliun-
tur, quantalibet vtantur diligentia, sæpè tamen
voti compotes non fieri: rursum qui suam salu-
tem Deo cõmittunt, præter opinionem è me-
diis periculis emergere: quod & in hoc puero
videre licet. Erat b filia Regi nomine Thermu-
this. hæc dum ludit ad ripas fluminis, conspica-
ta vas fluitans missis natatoribus iubet lectulũ
id se in ripam extrahi. quo, vt iussum erat, alla-
to, mirè placuit puer, quòd esset magnus ac pul
cher. Tanto enim fauore Deus Mosen prosecu-
tus est, vt eum fecerit ab illis ipsis nutriri & e-
ducari, qui propter eius natiuitatem reliquos
quoque Hebræos perdendos decreuerant. Itaq.
iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci
quæ puero mammam præbeat. quo non admit-
ente mammam, sed aduersante, idque cum a-
liæ post aliam adducerentur: Mariame quasi non
data opera, sed fortuito ad spectandum inter-
fuisset, Nihil agis, inquit, Regina dũ nutrices
sanctas adhibes alieni generis mulieres. quòd si
Hebræam aliquam accersetes, tum fortè popu-
lis mammam admitteret. eamque rectè mo-
ta videretur puella, iussa est & ipsa hoc nego-
tium exequi, & lactantem quampiam adduce-
re. ac mox vsa permissa potestate, redi addu-
xit cõmunem matrem, ignotam omnibus qui

a *Moses in flumen proicitur.*

b *Thermuthis Pharaonis filia extrahit ex flumine Mosen.*

An. mundi. 2373. Ante Christum nat. 1591.

tum aderant. tum infans perquam libenter inhærere mamillæ visus est: & rogãte Regina mulier commissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentẽ, ab hoc casu nomẽ est sortitus. aquã enim Ægyptij vocant Mo, yses verò seruatos. quare [a] composita voce ex vtrisq. nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra controuersiã prudentissimus Hebræorum euasit, ita vt Deus iã antè prædixerat, erat [b] enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic verò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus. hic autem Abrahami erat filius. puer autẽ non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum præ cæteris æqualibus sapere videbatur, & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerẽdas præ se ferebat. post tertium verò annum ætatis admirandam gratiã ei Deus addidit. nemo enim erat adeo tetricus, vt visa Mosis pulchritudine nõ obstupesceret: & persæpe accidebat vt dum gestatur ac circunfertur, obuios quosq. in se cõuerteret. ita vt relictis seriis negotiis mallent præcellenti eius forma oculos pascere. Tãta erat puerilis gratia, vt inuiti homines ab hoc spectaculo discederent, quo [c] factũ est vt Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cùm alioquin germanis liberis careret. allatúmq. patri ostentabat, dicens de successore se cogitare, etiam si Deus ei nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quàm pulchritudine cæiuina excellentem, quem Nilus ipsẽ in sinũ meũ tradidisse videri potest, quem decreui adoptare mihi filiũ, tibi verò in principatu ac imperio successorẽ. & cũ dicto patri infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptũ ad pectus appressisset, filiæ gratificaturus co-

Anno mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

a *Moses vnde nominatus.*

b *Moses ab Abrahamo septimus.*

c *Moses Thermuthis Pharaonis filia adoptatus filius.*

rus comiter diadema suũ eius capiti imposuit. Moses verò capiti pueriliter detractũ prolabi in humum passus, pedibus etiã calcauit, id q̃ mox ominosum est visum, & regno nihil boni portendere. móxque ille sacrorum scriba qui natiuitatem eius Ægypto cladem allaturã prædixerat, occidere puerum volebat, vociferans: Rex puer ille per cuius necẽ nobis securitatem Deus pollicetur, vaticinium iã confirmauit insultando tuo regno & diadema calcãdo. Hac interempto tã Ægyptiis metũ quàm Hebræis spem & fiduciã adime. Thermuthis vero confestim eum eripit, rege quoque non inscio, cui Deus talem animum indiderat, Mosis saluti prouidens. itaq. educabatur quàm accuratissimè. Quamobrem Hebræi quidem felicitatẽ suo generi sperabant, Ægyptiis verò suspecta erat hæc educatio. sed cùm nemo extaret vel è cognatis regiis vel ex aliis optimatibus, q̃ iam mũ Moses sublatus esset, magnopere videbantur procuraturus Ægyptiorum cõmoda, abhorruerunt ab eius cæde. Itaque sic natus, & sic educatus, postquam adoleuit, breui suæ virtutis specimen edidit, & quantum momenti vel suis vel Ægyptiis esset allaturus, occasionem nactus illam. Æthiopes [b] qui supra Ægyptum incolunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum. illi mori indignatione ducũt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam passuri: mox prælio commisso, partim in acie cæduntur, partim in fugam turpiter compulsi. ipsi verò ad suos se receperunt. quo successu elati Æthiopes fugientibus instabant, & ignauũ fore si fortuna non vterentur, concepta spe subigendæ Ægypti, latè eam populabantur: præda itaq; & prædæ dulcedine, non temperãdum sibi ad maiora audenda ascendebant.

a Mosis diuina prouidentia mortem eripitur.

Hecatæo & Rufino Cap. 10. al. 7.

b Ægyptiorum Rex in Æthiopes.

Ann. mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

cúmque vicinas regiones peruagántibus nemo cum armis obuiam iret, pergebant vlterius Mẽphim vsque & mare, nulla ciuitate resistere valente. Quibus calamitatibus Ægyptij pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. cúmque responsum esset Hebræum in auxiliũ aduocandum, Rex [a] à filia postulat Mosen qui vniuersis copiis cum imperio præsit. paruit illa, sed prius Rege iureiurando obstricto, nihil in perniciem iuuenis machinaturũ, pro magno hoc auxilium imputans, & sacerdotibus probro dans, quòd nõ puderet nunc eius opem implorare, quem prius vt hostem occidendum esse monuerint ac iusserint. Moses verò Thermuthidis simul ac Regis rogatu libenter hoc negotium suscipit quod factum gentis vtriusq. vatibus lætitiam attulit. Ægyptij post partã eius virtute de Æthiopibus victoriam, occasionem sibi per dolum tollendi non defore sperabant: contra Hebræi, Mose copiis præposito, adfore sibi facultatem euadendi ex Ægyptia seruitute. Ille [b] verò volens hostem opprimere priusquam de aduentu suo cognosceret, nõ per fluminis ripam, sed per interiora terræ expeditionem fecit, qua in re satis declarauit quantum ingenio polleret ac prudentia. cum enim hoc iter difficile esset pręmultitudine serpentũ (nam hi tractus plurimos gignũt, aliquot etiam genera quæ nusquam alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam volucres, vt non solum humi latẽtes insidientur, sed & sublimes ex improuiso noceant) commentus est ad securũ iter exercitus stratagema dignum admiratione. vasa enim plexilia non pauca è papyro in arcæ formam fieri curauit, quæ completa ibibus secum deferebat, est autem hoc animal infestissimum serpentum generi, qua propter fugitant earũ in-

secta-

a *Mosen Ægyptij exercitum ducem postulant.*

b *Moses in Æthiopes mouet.*

ſolitionem abſinxes fugiendum ſicut à cernis
nitidi denuntiant. ſunt autē manſuetæ alites,
& contra ſolos ſerpentes feroces. de quibus nūc
dicimus plura, reponendo quid Græcos non incogni-
tus poſſimus ipſum eſt in terram ve-
nenatis bellicoſiſſimum. ibes illis immiſit.
quarū bona opera vſus, itinere impunè peracto,
nec opinos Æthiopes innaſit: commiſſoq; præ-
lio fuſos ac fugatos, & ſpe occupandæ Ægypti
fruſtratos retrò in ſuam regionem ēpulit. nec
hoc contentus, oppida illorum everebat, & v-
bique magna cædes hoſtium patrabatur. quo
a ſuccēſſu vt poſt hæc auſpiciis Moſis feliciter
geſſerunt alacritatē exercitus præ ſe ferret,
vt ... videretur, im-
quā ... Æthiopibus
... b compulſi in Saba re-
... poſtea Cambyſes per-
... nomine Meroen ap-
... cinctī. erat autē penè
... illo circumquaq; cin-
... obſeſſu ſpo-
... ſine in-

Ann. mundi	
2376.	
Ante Chriſtum.	
1588.	

a *Moſi & Hebræorum contra Æthiopas victoria.*

b *Saba regia obſidione cincta.*

An. mundi 2400. *Ante Christum nat.* 1564.

tegrum restituisset, & Æthiopas modo victores in extremum periculum adduxisset, vxoremēti eius amore est correpta: quo indies crescente, mittit ad eum è seruis fidissimos coniugium suum offerens. assensit ille hac conditione iureiurando firmata, post vrbem sibi traditā ducturum se eam vxorem: ac mox dicta factum sequitur. *Sæuitum est nihilominus in hostem,* & actis Deo gratiis, nuptiisque celebratis, Ægyptiorum exercitus victor domum est reductus. illi [a] verò accepta salute odium pro gratia Mosi reposuerunt, & maioribus studiis insidias contra eum machinabantur: suspicatiq: ne rebus feliciter gestis elatus res nouas in Ægypto moliretur, apud regem eum cædis accusauerunt. iam enim & ipse suspectum hominē habere cœperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter administratum, partim etiam metu alicuius cladis, sollicitantibus huc & irritātibus indesinenter scribis ac sacrificis: vt iam Moses minimo minus abesset à pernicie, opprimendus dubio procul, nisi rem olfaciēs in ipso tempotis articulo se clàm subduxisset. & cum vias obseruari intelligeret, per solitudines fugam arripuit, qua euasurum inimici minimè suspicabantur: & quamuis alimenta nusquam inueniret, inediam patientia superabat. cúmque [b] ad vrbem Madienam peruenisset, in rubri maris littore sitam, denominatam ab vno ex Abrahami & Chæturæ filijs, sedens ad quendā puteum lassitudinem ex laborioso itinere contractā recreabat. erat enim tempus, metidianum, & vrbem iam in prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit natum, ex incolarum viuēdi ratione, per quod & virtutem suam declarauit, & melioris fortunæ occasionem inuenit. cum enim ea regio laboret

a *Mosi insidiantur Ægyptij. Exod. 2*

An. mundi 2413. *Ante Christum nat.* 1551.

Hedio & Rufino Cap. 11. al. 8.

b *Moses ad Madienam vrbem profugit.*

laboret aquarum inopia, pastores operam dabant vt primi puteos occuparent, ne fortè exhausta aqua ab aliis, ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt igitur ad puteum septé virgines sorores, Raguelis sacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum satis videbatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc vsum factas diffundunt. cúmq. pastores superuenissent, & repellendo puellas aquam sibi vsurparent. Moses [a] iniquum ratus a Raguelis sacerdotis filiabus iniuriam patientibus virginibus, & se inspectante vim virorum plus posse quàm ius puellarum, abactis vsurpatoribus tum ferè opē auxilium eis ita vt decebat præbuit. at illæ accepto beneficio postquam ad patrem venerunt, & pastorum iniuriam & quomodo ab hospite adiutæ fuerint, ei retulerunt: rogabántq. ne illi hoc beneficium periret. tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iussit vt Mosen adducerent meritam gratiam recepturum. Qui vbi venit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & virtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum aiebat relaturum enim se gratiam, non modò parem, sed etiam aliquanto maiorem. deinde [b] adoptato in filium vnam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorum, ex quibus olim vniuersa barbarorum possessio constabat, curatorem eum ac dominum constituit. Hanc fortunam Moses nactus apud Letheglæū, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud socerum pascens pecora. aliquanto verò pòst, egit paſtum greges in montem, qui dicitur Sina.

[a] Moses Raguelis sacerdotis filiæ fert opem.

[b] Raguel vnam ex filiabus nuptum tradit.

An. mundi 2413. Ante Christum nat. 1551.

Ann. mundi 2413. *Ante Christum nat.* 1551.

omnium in ea regione pelsissimum, & pascuis valde commodum. abundabat enim herba, eo quòd vulgato tumore numẽ illic habitare pastoribus hactenus inaccessus ob religionẽ loci fuerat. in eo monte mirabile vidit prodigiũ. ignis [a]enim rubi fruticem depascere visus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit, cum tamẽ inde maxima & flagrantissima flãma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus, magis etiam obstupuit postquam vocẽ ex igne emissam & nominatim sibi vocato verba facientẽ audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui nõ sit veritus locum hactenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper vt quàm longissimè à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac visione, nõ indignus ea propter suam ac maiorum suorum virtutẽ habitus, cæterùm vlterius nihil curiosè inquirat. prædixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente: iussitq. confidẽter in Ægyptũ proficisci, futurum illic ducem ac ductorem Hebræorum multitudinis, & liberaturum cognatũ populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps tenuit & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, vt eductis Hebræis ex Ægypto in hoc loco sacrificium gratiarũ actionis, ob felicẽ successum offeras. & oraculũ quidẽ tale ex igne prodiit. Moses [b]verò tam visis quàm auditis territus infit, Potẽtiæ quidẽ tuæ domine quę & ego vene ror & maiores mei coluerunt, non sum tã insanus vt parere dubitem: attamen non intelligo quomodo vir priuatus & nullis viribus præditus,

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 9.

Exod. 3.

a *Mosi Deus in rubo ardente apparet.*

b *Mosen & Israelitas miraculis Deus confirmat, vt ipsius promissionibus fidem habeãt.*

Exod. 4.

rus, vel meis persuadere potero, vt relicta terra quã nunc habitãt, me ducem sequantur: vel etiamsi persuasero, quomodo Pharaones sit cogendus vt illos exire permittat, quorum opera & labore constat Ægyptiorum felicitas. Deus autem iussit illũ securũ esse de toto hoc negocio, se illi nunquã non adfuturum pollicitus, & siue verbis opus fuerit, vim persuadendi largiturum, siue operibus, virium satis additurum. mox iussit vt virga in terrã proiecta fidem promissorũ acciperet. quo facto draco humi repebat, & in spiras se conuoluens caput erigebat quasi repugnaturus si quis insequeretur: ac [a] mox denuò in virgam est mutatus. post hoc [b] manũ in sinũ mittere iussus cũ paruisset, albã & colore calci similẽ exemit, quæ mox in pristinum colorẽ rediit. iussus [c] deindẽ aquam è propinquo haustã humi effundere. vidit in coloxem sanguineum versam. Ad hæc stupentem vt confidat hortatur, cum sciat maximum sibi adiutorem adfore, vtq. apud omnes his prodigiis vtendo fidem illis faciat à Deo se missum, eíque iussu omnia facere. iret sine cunctatione, & festinus in [d] Ægyptum properaret, neq. die neque nocte iter intermittendo, neve diu tempus terendo longiorẽ Hebræis seruitutem & afflictionẽ redderet. Moses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis auditis & visis satis colligebat, precatus vt eandẽ potentiã in Ægypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiam rogabat vt quem cõspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoque suum volens ac libens indicaret, vt rem diuinam illi aliquãdo facturus nominatim eũ ad sacrificium inuocare posset. cũ Deus aperit ei suum nomẽ, nunquam antea hominum vllo

An. mundi 2454. *Ante Christ. natum* 1510.

a *Mosis virga in Draconem mutata.*

b *Mosis manus alba.*

c *Moses aquã effundit humi, quæ vertitur in sanguinẽ.*

d *Moses in Ægyptum ad liberandos Israelitas mittitur.*

Ann. mundi 3454. *Ante Christum nat.* 1510.

auditum aut cognitum, quod mihi eloqui nefas nec fas esse arbitror. Mosi verò non tunc tantum, sed quotiescunque opus esset talium prodigiorum facultas aderat, atque ita nihil dubitans de oraculi ex igne redditi veritate, déque Dei adiutoris fauore, magnam spem concepit, fore vt tandem & sui liberarentur, & Ægyptij insigni aliqua clade afficerentur.

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 10.

Cúmque cognouisset Pharaothem Ægyptiorum regem sub quo ipse fugerat, esse defunctũ, à Raguele commeatum rogat, vt salua eius pace ac gratia liceat sibi in [a] Ægyptũ ob publicá cognatorum ac tribulium suorum vtilitatem proficiscí. quo impetrato & assumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, libertísq. communibus [b] Gerso & Eleazaro, iter in Ægyptum arripuit: quorum nominũ prius peregrinum significat, posterius, Dei auxilium, quòd diuina ope insidias Ægyptiorum euasisset, cúmque iam non longè à limitibus abessent, Aaron frater venit obuiam Deo sic iubente: cui mox indicauit quicquid in monte viderat, & omnia mandata quæ diuinitus illic acceperat. mox [c] vlterius progressus obuios inuenit præstãtissimos quosque Hebræorum, qui aduentum eius præsenserant: & mox nequid amplius de fide Mosis dubitarent, prodigia diuinæ voluntati attestãtia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem visis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentiam Dei securitati illorũ & incolumitati non defuturam. Atq. [d] ita obsequentiores nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirũ libertatis amore. ad nouum regem se confert. Ibi posteaquam commemorasset operam suã pro Ægyptijs contra Æthiopas contemptim agros eorum vastantes nauatam, laborésque exhau-

a *Moses ex Madian in Aegyptum proficiscitur.*

b *Mosis duo filij. Gerso & Eleazarus.*

c *Moses ab Hebraeis in Aegypto exceptus miracula eis exhibet. Exod 5. 7.*

d *Moses Aegypti regem vt Israelitas dimittat hortatur.*

hostes dum non aliter quàm pro suis popularibus bellum administraret, adiicit malam gratiam pro tot beneficijs sibi redditam, oraculũ deinde in Sina monte acceptũ regi aperit. nec non prodigia quibus de voluntate Dei confirmatus omnem haesitationem posuerit, singillatim enumerat. addit deinde preces ne per incredulitatẽ Dei decretis obstaculo esse velit. caeterùm a cùm à rege contemptim audiri a Pharaone se animaduerteret, exhibet illi specimen prodigiorum quæ in Sina viderat. Rex verò iratus hiberMoses. scelerum eum appellat, qui Ægyptiorũ olim fugitiuus, nunc magicis præstigijs instructus ad reliquos decipiendos venerit. Habere se quoque sacerdotes qui eadem ostẽta repræsentare possent, non minus peritos huiusmodi artium: nec esse cur se Moses iactare debeat, quasi solus diuina præ caeteris virtute polleat, atque ita apud rudem multitudinẽ quasi supra mortalem conditionem positus se venditet: confestimque cum & ipsi suas virgas proiecissent, in dracones sunt versæ. Tum Moses nihil his motus, at ipse quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Ægyptiorum, attamen quæ ego operor, tanta præstantiora esse aio, quàm istorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas, posit se relinquunt. iámque manifestè declarabo non esse hoc præstigias veritatis specie parum cautis imponentes, sed ipsissimã Dei virtutem, argumentum omnipotentis illius voluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto virgam in terram misit, iubens vt fiat draco, quæ mox dicto parens b Ægyptiorum virgas quæ draconum specie reptabant, vnam posit aliam aggressa omnes ad vnã deuorauit, ac mox in pristinam speciem reuersam Moses rursum sustulit. Rex autem ad indignationem

An. mundi 3454. *Ante Christum natum* 1510.

prodigia exa

b Mosis virga deuorat Ægyptiorũ virgas.

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

magis quàm admirationem hoc facto commotus, cùm nihil acturum respondisset, neq. quicquam Ægyptiacis artibus profecturum, mãdat a operarum exactori qui Hebræis erat prępositus, vt de labore nihil eis remittat, sed grauioribus etiam quàm ante operum difficultatibus premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingẽdos præbere solitos, posthac id facere desiit: sed interdiu detentos in opere noctu ad comportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. Moses autẽ neq. minis regis à proposito deterrebatur, neq. assiduis suorũ querelis vt à cœpto desisteret vel minimum flectebatur: sed obfirmato cõtra vtrunq. animo, in hoc totus erat, vt suos in optatissimã libertatem restitueret. itaq. denuò Regẽ accedit, b suadens vt dimittat Hebræos in Sina montẽ, illic Deo sacrificaturos, hoc enim ipsum iussisse, nec posse quenquã eius voluntati resistere. quapropter dandam operam ne fauorem eius cõtemnere videatur. vtq. populo potestatẽ exeundi faciat, ne fortè contra moliẽdo posthac culpã in se transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualia Dei voluntati resistentibus euenire solent. Nã necessariò calamitates eos cõprehendere, qui diuinam irã in se prouocauerint: & tũ terrã tum aërem illis infestũ existere, tum precationẽ filiorũ parũ feliciter procedere, elemẽtis etiam ad vindicandũ in eos cõcitatis. atque hæc mala non posse euitare Ægyptios, etiamsi Hebręos regionẽ eorũ exire contingant, nisi hanc profectionẽ bonã pace ipsorum impetrauerint. Rege verò nihili faciente verba Mosis, neq. vel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in Ægyptios incubuerũt: quæ singulatim recensebo tum propter eorum nouitatem, tum vt eò magis appareat nõ vanas fuisse

a *Pharao Hebræos grauioribus operum difficultatibus premit. Exod. 6.*

b *Moses Regem iterum Hebræos vt dimittat hortatur.*

fuisse variis nostri prædictionem: postremò quia hominum interest talia cognoscere, quò magis ea caueant, quibus irritatus Deus ad infligendas pœnas commoueri solet: Primum [a] amnis sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cũ præterea nullũ fontem habeant. nec coloris tantum id erat vitiũ, sed si quis sitiens coactus gustaret, cõfestim acri dolore corripiebatur: atq. talis Ægyptiis solis, Hebræis verò dulcis ac potabilis, & omninò pristinã naturam retinens. quo miraculo Rex inops cõsilij, timẽs incolumitati gentis, permisit Hebræos abire. cumq. malum cessasset, rursum ad pristinã mentem rediit, sententiam suã reuocans. Deus autẽ motus hominis ingratitudine, qui nec à periculo liberatus vellet sapere, aliam plagam Ægypto infligit. Ranarum [b] vis immensa terram eorũ populabatur, refertus erat & fluuius, vt aqua inde non nisi sanie harũ vitiata hauriri posset, immorientibus earum plerisq. & imputrescentibus, plena erat & terra turpi limo ex quo enascebantur, rursúsque in eundem resoluebantur: quin & domesticum victum fœdabant in esculentis ac poculentis nusquam non repertæ, & in cubilibus quoque passim aberrantes: ita vt omnia fœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cùm exagitarentur Ægyptij, Rex iubet Mosen cũ Hebræis abire quò velit: & quã primum hoc dixit euanuerũt ranæ, terræque fimul & fluuiũ in pristinã naturã sunt restituta. vix dum hoc malũ cessauerat, cũ Pharaones denuo mutatus, priorum oblitus retinere populũ cœpit, & quasi aliarum etiam afflictionum naturas experiri vellet, negabat exitũ quem prius concesserat timore magis compulsus quàm ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominem fraudulentum

Ann. mundi 2454. *Ante Chr.* 1510.

a *Prima Ægyptiorũ plaga: Aqua in sanguinem mutata.* Exod. 7.

Exod. 8. 9.

b *Altera plaga, Rana.*

An. mundi 1414. *Ante Christum nat.* 1510.

vindicat. pedunculorum [a] enim magna vis è corporibus Ægyptiorum scatebat, à quibus malli malè perdebantur, neque lauacris, neq; medicamentorum inunctionibus extinguere eos valentes. Qua noua peste turbatus Rex, & non magis ipso periculo quàm eius fœditate ac turpitudine territus, nequam cum esset, ægrè dimidiata ex parte resipuit: Hebræis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & vxores reditus obsides ab eis exigebat, quo facto magis etiã Deum exasperat, putans se prouidẽtiam eius circumuenire posse, quasi Moses & non potius Deus pœnas de Ægyptiis Hebræorum oppressionibus sumeret. Varias [b] ergo & multi formes bestiolarũ species immittit, quales nemo ante eam diem vnquam videra, tã a copia, vt tota regio malo hoc repleretur: præ quarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præsentaneum exitium euadebant, infecti [c] tamen earum veneno à morbis corripiebantur. Rege vero notum quidem resipiscente vt voluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidẽ cum viris dimittente, pueros verò retinere volente, non defuerunt Deo variæ prioribus etiã grauiores pœnæ, quibus ob Regis maliciam in vniuersam gentem seuerè animaduerteret: sed [d] exulceratis intus & in cute corporibus miserabilem in modum nõ mediocris numerus absumebatur. Et cũ ne sic quidem Rex resipisceret, grando [e] nunquam ante in Ægyptio cœlo visa, tũc verò maior quàm apud alios hyberno tempore, aut in septentrionali regione, verè iã adulto supernè ruens omnes eorũ fructus contriuit: & si quid intactũ grando reliquit, nubes [f] locustarum superuenientes ita absumpserũt, vt fructuum colligendorum spes Ægyptiis omnibus

a *Tertia plaga, Pediculi.*

b *Quarta plaga, Bestiola.*

c *Quinta plaga, Pestis. Exod. 9.*

d *Sexta plaga, Vlcera.*

e *Septima plaga, Grãdo.*

f *Octaua plaga, Locusta. Exod. 10.*

nibus omninò sit adempta. Quod si Rex stultus tantum, & non etiam malus fuisset, poterat vel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, vt tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametsi nō ita insaniebat vt causam non intelligeret, tamen tāta malicia pectus eius obsederat, vt adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per cōtentionē repugnare, & in publica commoda sciens volēnsque peccare pergeret. itaq. tandē Hebræis pueros etiā vnà cum mulieribus concedit, sed iussis vt bona sua Ægyptiis tanquam prædā relinquerent, eo quod ex ipsorum bonis nihil post tot calamitates superesse cōquerebantur. Mose verò negante æquum postulari, alioquin habituros vnde sacrificarent, atque hac controuersia diutius durante, tam densæ [a] tenebræ omnisq. luminis expertes Ægyptiis sunt circumfusæ, vt prospectu in vniuersum priuati alij alio casu absumerentur, illo quoque metu imminente, ne fortè penitus ab ea caligine absorberentur. deinde his discussis post tres dies ac totidem noctes cùm nondum flecteretur Pharaothes vt liberū exitum permitteret, his verbis eum Moses aggreditur, Quousq. repugnabis Dei voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebræos dimitti, nec est aliud præter hoc remediū aduersus mala, quibus affligimini. Rex [b] verò iratè ferens hanc dicendi libertatem, minatus est eum capite plectendum, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respōdit Moses, se nō amplius hac de causa verba facturum, sed ipsum cum optimatibus Ægyptiis tantùm Hebræos rogaturum vt quàm primū inde proficiscantur. atq. his dictis abiit. Deus autem cum decreuisset adhuc vna plaga ictos Ægyptios cogere ad dimittendos Hebræos, iussit

An. mundi. 2454. *Ante Chri. Num nat.* 1510.

a *Nona plaga, Tenebra.*

b *Mosen pellit. Exo. 10. 28.*

An. mundi. 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

Mosen edicere populo, vt paratum habeant sacrificium, præparatū tertiadecima Xantici mēsis in quartamdecimā, qui apud Ægyptios Pharmuthi vocatur, item Hebræis Nisan & Macedonibus [a] Xanticus: vtque ipse Hebræos educat omnia sua secum portātes. ille verò instructos prius ad profectionē, & per sodalitia distributos in vno loco continebat, illucescente verò quartadecima omnes ad exitum animati sacrificabāt, & sanguine domos lustrabant. aspersas hyssopo: & peracta cœna reliquias carnium exusserunt, tanquā exituri. vnde nunc quoque solenne manet nobis idem sacrificium, quam festiuitatem vocamus Pascha, id [b] transitum, significat, eo quòd Deus illa die præteritis illæsis Hebræis, Ægyptios morbo percussit. nā [c] pestis illa nocte absumpsit primogenita Ægyptiorum, vt agminatim ad regiam concurreretur à proximis vociferantibus nō amplius detinendos Hebræos. tum [d] Rex accito Mose mādat vt abeāt, ratus post eorū exitum regionem cessantibus calamitatibus subleuandam. donis etiam Hebræos honorabant, alij quo celerius discederēt, alij propter vicinitatis consuetudinem. atq. hoc pacto exitum est, flentibus Ægyptiis & pœnitentibus ob præteritam malam tractationem. Iter autem faciebāt per Latopolim tunc desertam: Babylon enim post eo loco est condita, Cambyse Ægyptum vastante, cúmque abeuntes iter strenuè continuarent, tertia die peruenerunt Beelsephontem ad rubrum mare sitam. cúmque nihil per viam inuenirent propter solitudinem, macerata farina & modico calore in panis speciem solidata se sustentabant: quo victu per triginta dies sunt vsi. neque enim plus commeatus Ægypto extulerant, atque eum ipsum parcè dispensabant ad necessitatem magis quam

a *Xanticus Macedonibus teste Suida est Aprilis.*

b *Iudæorum Pascha transitum significat.*

c *Decima plaga, Ægypti primogenitorum hominum & animalium interitus.*

d *Israelitæ ex Ægypto discedunt.*

quàm ad satietatem. quapropter in memoriam eius inopiæ [a] festa per octo dies celebramus, quos vocamus azymorum. cæterùm [b] multitudo migrantium vnà cum liberis & vxoribus, vix erat numerabilis, qui verò militarem ætatem habebant sexcentorum millium numerum explebant.

An. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

a *Azymorũ festum.*

b *Filiorum Israel numerum.*

Quando Mose duce Ægyptum reliquerunt.

CAP. VI.

RElinquerunt [c] autem Ægyptum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigesimo postquam Abraham pater noster in Canaanæam venit: & post Iacobi migrationem in Ægyptum anno ducentesimo decimoquinto. Moses verò annum tunc agebat octuagesimum, & frater eius Aaron triennio erat maior. deferebant [d] etiam secum ossa Ioseph, Hebræi vt filiis suis mãdauerat. Ægyptios autẽ pœnituit quòd Hebræos dimisissent: cũq; rex cæteris hanc rem ægrè ferret, totum præstigiis Mosis impũtãs, decretũ est, vt in eos irruerent: & [e] correptis armis reliquóq; apparatu, persequebatur, retracturi si possent assequi. nõ enim Ægyptijs timendum ne Deus offendatur, cùm iam semel exitus illis sit concessus. sperabant etiam facilè iterum se in potestatem redacturos inermes & de via lassos. itaque obuium quemque rogantes quà tenderent, raptim insequebantur, tametsi per viam difficilem non solùm exercitibus, sed expeditis quoque viatoribus. Moses autẽ hac Hebræos ideò duxit, vt si Ægyptij mutata sententia persequi eos vellent. pœnas malitiæ violatique fœderis persolverent, néve Palæstini, quos ob veterem inimicitiam infensos habebant, de hac profectione certiores fieri possent: est enim illorum regio Ægypto contermina. quapropter so-

c *Tempus exitus ex Ægypto.* Exod. 12.

d *Ioseph̃ ossa.*

Ruffinus cap. 14. al. 21.

e *Israelitæ persequuntur.*

f *Quare Moses Israelitas nõ duxerit per Palæstinorum*

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

missa via quæ in Palæstinam ducit, per desertũ via dispendiosa ac difficili voluit Chananæam inuadere: obitérque iuxta Dei mandata in mõtem Sina populum sacrificaturum adducere, sed vbi ad rubrum mare peruentum est, ecce Ægyptiorum multitudo circumfusa in arctum eos compellit. aderant enim septingenti currus, cum equitum quinquaginta millibus & ducenta millia scutatorum peditum. hi vias omnes obsederant, quibus effugium Hebræis patere poterat inter rupes & mare concluſis, [b] quo loco mons præ aspretis inuius ad littus vsque procurrit. atque ita ne fugæ quidem spe relicta Hebræos mare inter & montem obsidione premebant. oppositis armatis quà exitus in cãpos apertiebatur. in hac locorum iniquitate cõclusi, cum nec obsidionem præ inopia tolerare, nec exitum ad fugam inuenire possent. nec arma adessent: etiamsi maximè pugnare cuperent. nihil superesse videbant nisi vt turpi deditione saluti consulerent, quo factum est vt Mosen incusarent, obliti prodigiorum quibus libertatem eis Deus significauerat, minimúmque aberat quin Prophetã lapidato, contemptísque per incredulitatem pollicitationibus, deditione in pristinam seruitutem redirent; nam & lamentis mulierum ac puerorum exasperabantur, nihil nisi perniciem expectantium, cum essent rupibus & mari & armatis circũcirca cincti, nec vlla spes effugij relinqueretur. Moses autem efferata licet contra se turba nulli succumbens difficultati nõ cessabat eis prospicere. Deo fretus, quẽ post libertatis præsagia probabile nõ erat permissurũ vt aut delerentur, aut in potestatem inimicorũ relaberentur. cúmque medius in concione constitisset, sic ad eos verba fecit. Si [c] homo aliquis res ve-

a *Israelitæ ab Ægyptiorum multitudine ad mare rubrũ cinguntur. Exod. 14.*

b *Israelitici populi ab Ægyptiis concluſi anxietas.*

c *Moses populum vt Deo totum ſe dedat hortatur.*

stras

ſtras benè ac prudenter hactenus adminiſtraſſet, oportebat & in poſterũ ſimilem eius curã & diligentiã expectare: nunc poſtquã Deus ipſe gubernandos vos ſuſcepit, quantæ inſaniæ fuerit eius opẽ nõ ſperare, qui per me vltrò vobis præſtitit quicquid ad veſtram ſalutẽ ac libertatẽ conferre videbatur. imò hæc ipſa difficultas & anguſtia magis vos ad ſperãdũ accẽdere debuerat. ipſe enim vos in arctũ hunc locum cõcludi voluit, vt ex tanta neceſſitate præſentem veſtram æquè ac hoſtiũ opinionẽ ſeruaret, atque hũc in modum declararet: nõ ſolum potentiam ſuam, ſed fauorem etiã quo vos perpetuò proſequitur. nõ enim in paruis reb. a Deus a quando ſpei ſupereſt minimum. ergo huius freti, qui poteſt & ex paruis magna facere, horum potentiam debilem reddere, ne terramini Ægyptiorum apparatu, neque propter iam mari & montibus impeditam animum pondere. poteſt enim Deus & hos in planitiem & mare in terram vertere.

Anno mundi 2454. Ante Chriſtum nato 1510.

a Quando potiſſimum Deus auxilium afferre ſolent.

Quando mare ſæpius Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.

CAP. VII.

HÆc effatus ad mare eos Ægyptiis ſpectantibus ducebat. Habentes enim eos ſub oculis quòd eſſent perſequendo defatigati, pugnã ſequentẽ diem differre conſultius putabant. vbi verò ad extremum littus ventum eſt, tum a Moſes ſumpta virga Deum in auxiliũ ſupplex vocat dicens: Tu domine ſcis quòd nec armis nec artibus humanis vllũ hinc nobis patet refugium, ſupereſt vt ipſe ſalutem huic populo expedias qui Ægypto relicta huc eſt dela-

a Moſis ad Deum precatio.

Ante mundi. 2454. Ante Chri. nat. 1530.

tus, tuam voluntatem tuámque fidem secutus ad te solum omni alia spe, omni consilio destituti confugimus: ad tuam tantum prouidentiã respicimus, quæ sola nos iratis Ægyptiis eripere potest, succurre igitur properè, & potentiam tuam exere, & populum iam conclamatæ salutis ad fiduciam & spem excita. in difficultatibus constituti sumus, sed nostris non tuis: tuum est Domine hoc mare, tuus & mõs qui nos claudit: & hic potest te iubente aperiri, & illud in terram verti. possumus & per aciẽ sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. hęc precatus, mare virga percutit: quo ictu repentè *a* scissum, & retrorsum se recipiens. nudum solum Hebræis ad fugam capessendã relinquit. Moses autem videns adesse Deum, & mare de suo solo cessisse primus progreditur. hortatur Hebræos vt alacriter sequantur per viam diuinitus datã, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem salutis rationem tam subitò exortam illis verò impigrè subsequentibus, nimirũ diuina ope fretis. Ægyptij primùm insanire eos putabant in manifestam pernicié ruentes, postquam *b* verò viderunt eos longè processisse & impunè absque omni impedimento iter facere impetu facto persequi eos cœperũt, quasi & ipsi tutũ per mare iter habituri: & præmissis equitibus à littore descendebant, jámque in aduersum littus euaserant Hebræi, hostib. à tergo relictis, quos armis grauesipsa etiam miraculi nouitas nonnihil est remorata: sed cum incolumes illos terram tenere viderent, sibi quoque eundem euentum pollicebantur. Verum fallit eos hæc opinio, nescientes non quorumuis talem viam esse, sed Hebræorum tantum, & fugientibus tantum ad salutem patere, non hostibus qui eos perdendi animo insectarentur, ergo cũ iam

a Mare rubrum findi-tur.

b Israelita incolumes per mare ru-brũ euadere quod Ægyptios mouit.

vnuer-

uniuersus exercitus introgressus esset, refunditur iterũ mare, & Ægyptios fluctibus inuoluit, ventis etiã eodem impellentibus: accesserũt & imbres de cœlo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: fulmina quoque deferebantur: & nihil omnino deerat eorũ quæ ab irato Deo hominibus ad perniciẽ immitti solẽt; nã & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa cõprehendit. atque ita totus ille exercitus est deletus, vt ne nũcius quidẽ cladis domũ reuerteretur. Hebræi verò vix sui compotes erant prægaudio ex tã inopinata salute cõcepto, accedẽte huc etiã hostiũ interitu, quò maior esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in seruitutem vindicare cuperet, & Deo ex professo illius auxiliũ submittente, quapropter tũ sua salute, tum inimicorũ supplicio læti magis quã vllo antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt. & [a] Moses carmen laudes Dei & ob præsentem fauorẽ gratiarũ actio- nes continens hexametro versu cõposuit. Hæc & Israelita ego vt in sacris codicibus inueni, ita singulatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquã incredibilia, si priscis hominibus & ad malitiã etiam tũ rudibus, de salute periclitantibus via per mare patuit, siue Dei voluntate, siue naturę sponte: quandoquidẽ heri & nudiustertius Alexandri ductu Macedonibus [b] Pamphilium mare cessit, & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium vti decreuisset: id quod omnes testãtur qui res gestas illius Regis [c] Ægyptio scripto prodiderunt. Sed de his vt cuique libet ita sentiat. Postera [c] verò die cum æstus & vẽ-

[a] Carmẽ & gratiarũ actio Mosis Exod. 15.

[b] Pamphylium mare quomodo Alexandro cesserit dum moueret in Persas.

[c] Ægyptio scripto vetus aruspex in eius arma Ægyptiorum in litus expulisset in quo Hebræorum tum Hebræi castra posuerãt, Moses id quoque castra expeditæ diuina prouidentia factum interpretatus, ne post lite-

An. mundi 2454. Ante Christ. nat. 1510.

hac inermes essent, collecta viritim distribuit: atque ita iam probè munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussum esse iam antè dictum est.

SVMMA CAPITVM LIBRI III. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sina montem eduxit.*

II. *De Amalecitarum & sociorũ clade & præda qua Israelitis inde obtigit.*

III. *Raguelis eõ filiũ quod genero suo Mosi dedit.*

IIII. *Moses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.*

V. *De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto quod similitudinem templi portatilis referebat.*

VI. *De area in qua tabulas legis Moses collocauit.*

VII. *De mensa & candelabro aureis, déque altaribus tabernaculi.*

VIII. *De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.*

IX. *De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.*

X. *Leges de sacrificiis & purificationibus.*

XI. *Leges belli & consuetudines.*

XII. *Seditio contra Mosen propter egestatem & seditiosorum pœna.*

XIII. *De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt.*

Quomodo

Quomodo Moses populum ex Aegypto in Sina montem eduxit.

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

CAP. I.

RECENTEM hanc lætitiam ex inspe-
rato acceptæ salutis offuscauit non-
nihil itineris molestia, quo per de-
serta in Sina montem ducebantur:
quòd emetienda esset regio difficilis propter
ciborum & [a] aquarum extremam inopiam, &
ne brutis quidem alendis, nedum homini-
bus, idonea. erat enim tota squalida, & nihil
omninò humoris habens, vnde fructus proue-
nire solent, talem autem viam necessariò sunt
ingressi cùm aliam non possent, deferebántq.
secum aquam priusquam desertum intrarent
haustam duce ita præmonente. qua absum-
pta puteos magno labore propter duritiē ter-
ræ fodientes aquabantur: ac ne sic quidem
vel satis bonam, vel quantum sufficeret in-
ueniebant. in hunc modum iter facientes
perueniunt prima vespera in locum quen-
dam, cui propter aquas vitiosas nomen fe-
cerunt [b] Mar, amatorem vocabulo signifi-
cante: ibique lassis de via & commeatu quo-
que iam absumpto: inopiam sentire inci-
pientibus, diuertere placuit, inuitabat ad
manendum puteus fortè repertus, qui ta-
metsi antis copiis non posset sufficere, non-
nihil tamen solatij propter naturam regionis
præbebat. audiebant enim nihil aquæ in pro-
gressu se inuenturos, hæc ipsa quoque ama-
ra fuit & nulli potabilis, non homini solum,
sed ne iumento quidem. Moses autem vi-
dens eis animum cecidisse, nec habēs quod di-
ceret. non enim erat res cum hoste quē virtu-
te repellere posset, sed & viri & imbellis mu-

[a] *Israelitæ in deserto aquæ penuria laborant.*

[b] *Mar amatorem significat. Exod. 15.*

Ann. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

lierum ac puerorum multitudo ex æquo periclitabantur, ægrè expediebat consilium populi miseriam ad proprium infortuniũ referens. ad hunc vnum enim cõcurrebant, mulierculæ infantibus opẽ implorãtes, viri verò mulieribus, ne se despiceret, vtq. salutis remediũ aliquod quæreret ad [a]preces igitur versus orat vt Deus mutata aqua ex vitiosa potabilem reddat: quo annuente hanc gratiam, arripit frustum ligni fortè ibi iacens, & medium per longitudinem scissum in aquã mittens, docet Hebræos Deum exauditis precibus pollicitũ daturum se aquam desiderãtibus, si gnauiter iussa peragerent. quibus rogantibus quid facto opus sit vt aqua mutetur, iubet robustissimũ quemq. certatim puteum exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquũ potabile fore. quo facto aqua agitatione cõtinua purior reddita, potum iã non asperndũ multitudini exhibuit. Hinc [b]castris motis peruenerunt in Ilym, agrũ, vt primo aspectu è longinquo videbatur, nõ malum. ferebat enim palmas. vt verò propiùs eũt vẽtum, fefellit omnium expectationem. palmæ enim non plures erant quàm septuaginta, eæque nõ admodũ proceræ propter loci ariditatem. nã ne à fontibus quidẽ rigabantur, qui duodecim eo loco erant, sed non ita largi vt emissis riuulis humiditatem terræ subministrarent. quare ad egerendã arenam versi in nullas venas incidere poterant, & si quid modicum distillaret, fossione turbatum inutile ad potum reddebatur. arbores quoque non multum fructũ ferebant propter eandẽ aquarum inopiam. quamobrem exortũ est murmur multitudinis cõtra ductorem omnem miseriæ suæ causam in vnum illum conferentis. triginta enim dierum itinere confecto, commeatum omnem quem secum extu-

a *Moses Deum orat vt aquam vitiosam potabilem reddat.*

b *Israelitæ in Ilym perueniunt, vbi contra Mosen ob commeatus penuriã murmur exoritur.*

Exod. 16.

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

erulerant iam abſumptum deſiderabant, & cùm nihil alimentorum in terra deſerta inuenirent, minimùm à deſperatione aberant: atque ita præſente egeſtate præteritorum tam Dei quàm Moſis beneficiorum memoriam excutiente, in iram concitati videbantur iamiam correptis ſaxis Imperatorem ſuum inuaſuri, aurorem interitus ſibi clamitantes. at ille irritatam multitudinem & tam acriter in ſe concitatâ animaduertens, fretus Deo & conſcientia rei bonæ fide adminiſtratæ, prodit in medios vociferantes & ſaxa intentantes: cúmq. ſingularem quandã gratiã in vultu præferret, popularíq. facundia cũ primis polleret, exorſus eũ iram eorum mitigare, obſecrans ne in præſentem neceſſitatem intenti omnium præteritorum beneficiorum memoriam abiicerent: atque à difficultate tunc premente animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus totiès præter opinionem cumulati fuiſſent. nunc quoque expectarent eum bonum exitum procuraturum, quem veriſimile ſit ad probandam eorum fortitudinem, patientiam & gratitudinem, atque appareat præteriráne an præſentia plus apud eos poſſint, hanc rerum angu-ſtiam immiſiſſe. cauendum igitur ne ob intolerantiam atque ingratitudinem diuino fauore indigni deprehendãtur, qui & voluntatẽ ipſius quam ſecuti Ægyptum reliquiſſent, cõtemnant, & ſe miniſtrũ eius iniquis odiis perſequantur, præſertim cùm hactenus in nullo eorum quæ Dei in ſu gerẽda ſuſceperat, deceptos ſe queri poſſint. Enumerat b deinde ſigillatim, quomodo afflicti fuerint Ægyptij dum eos contra Dei voluntatem detinere conarẽtur: quomodo idẽ flumẽ illis quidem cruentum & ad potũ inutile, ipſis verò dulce fuerit ac potabile. quomodo

a *Moſes populum ve animum ad Dei dona ac gratiam verſat hortatur.*

b *Moſes Dei beneficia populo Iſraelitico exhibita enumerat.*

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

item refluo mari locum eis & viam ad effugiū cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutē sint consecuti: inimicos verò internecione deletos inspectauerint: & quomodo in eum vsq. diem inermes, Deo præbente armorum quoque copiā sibi comparauerint. tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omnium opinionē incolumes Deus eripuerit, qui cùm semper sit omnipotens, ne tū quidē de ipsius prouidentia desperandū. quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandúmque non esse serū auxiliū quantumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur: & sic existimandum, nō contemni à Deo sua pericula, sed fortitudinē probari ac libertatis amorem, vt videat, vtrum eius cupidine & ciborum & aquarū inopiā sustinere valeant, an potius more pecudum dominis in suū vsum pascentibus seruire malint. Se quidē non tam sibi priuatim timere, cui cæso iniustè nihil mali accidere possit: quā ipsorum incolumitati, si per istā lapidationem facta & cōsilia Dei damnare videantur. His verbis furentes ad saniorem mentem reduxīt; & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. sed quoniam intelligebat nō de nihilo cōcitatos, ad [a] preces & supplicationes confugit & cōscensa quadā specula, opem Dei rebus per inopiā afflictis deposcebat, in cuius solius manibus salus populi reposita esset. vtq. propitius veniam daret populo duris rebus exasperato, & propter hoc more humano ab officio decedenti. Deus verò curæ sibi populum fore polliceretur, & opem quam peterent iamiam affuturam. His impetratis Moses descendit ad multitudinē. illi verò animaduertētes promissionibus diuinis lætū, & ipsi posito mœrore vultus hilares assumpserūt. ipse stans in medio cōcionis

a Moses opē Dei implorat.

is,ait se præséti necessitati à Deo remediũ
emec ita multò post [a] magna vis coturni-
quod genus auium præ cæteris Arab cus
sinus alit,superato interiacente mari longo vo-
latu fessarum,qui alioquin etiam non est sublimis,in Hebræos defertur.illi verò cibos diuinitus oblatos certatim comprehendentes, remedium inopiæ quærebant: & Moses rursum ad supplicationes vertitur ob auxilium à Deo promissum simul atque exhibitum:qui ad hũc modum pastis,alia mox alimenta demisit, nam interim dum Moses precabundus palmas attollit, ros de cælo delabitur, qui cũ manibus eius hærens, concreuisset,suspicatus ille hanc quoque alimoniam à Deo dimitti,degustat:lætúsque re comperta, turbam ignaram & putantem hiberna tempestate ningere, monet opinione falli, nec vulgare roré de cælo descẽdere,sed alimoniam,quæ ope alia destitutos periculo famis eximeret:ac [b] mox prægustatũ offert, vt experti b Manna
crederent.illi verò ad eius exemplum nouo ci- Israelitæ
bo læti fruebantur, qui suauitate ad mellis dul- Deus cibat.
cedinem accedebat, aspectu verò ad gromatis
similitudinẽ quod bdellium dicitur, magnitudine coriandri semini similis: eúmque pro se
quisque certatim colligebant.sed [c] mox edicto c Edictum
admonétur,vt ex æquo assaronis mensurã quo- quantum
tidie colligerent: nõ enim defore hoc cibi ge- Manna quo
nus, quod eo factum est ne infirmioribus deesset,dum robustiores per auaritiã plus satis col- tidie quisque colligat.
ligunt. quod si quis contẽpto edicto vltra præscriptum modum collegisset, plus defatigatus nihilo plus habebat quàm cæteri. quicquid enim vltra assaronem sequenti die supererat,inutile reddebatur,amaritudine ac vermibus corruptum: adeò diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius hæc natura est, vt quihunc hæ-

An. mundi 2454. *Ante Christum* ann. 1510.

a *In Hebraeorum castra coturnices Deus immittit.*

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

bet alium non desideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio genere hoc compluitur, quemadmodum olim in Mosis gratiam Deus id alimentum demisit. hoc Hebræi manna vocant, nã [a] hæc vox Man, in nostra vernacula est percontatiua, quid hoc est interrogans. atque ita perpetuum gaudium ac securitatem per hunc cibũ sunt adepti, quo per annos [b] XL. deinceps sunt sustentati: rãtum enim temporis in deserto hæserunt. Sed ex loco in quo hæc primum contigerunt castris motis, postquam [c] in Raphidim peruenerũt extrema iam siti laborabatur: eo quòd & præcedenti' us diebus raros fontes inuenire datum est, & tunc in regionem omnino aquis carentem incidérunt. Rursum igitur Mosi irascebantur. ille verò declinato aliquanti sper tu bæ furore, ad deprecandum vertitur, rogans vt qui cibum in egestate dederat, nunc potum quoque in extrema necessitate largiretur tantum nõ siti deficientibus, quandoquidé solus cibus in hoc rerum statu nihil proderat. Deus verò nihil cunctatus promittit [d] Mosi daturum se fontem & aquarum abundantiã vnde minimè sperarent: iubétque vt virga feriẽs petram in conspectu sitam, inde peteret ea quæ desiderabant. velle se vt per ociũ & absque labore potum adipiscantur. His acceptis à Deo Moses reuertitur ad populum præstolantem & intentis oculis se spectantem. iam enim videbant à specula descendenté. qui postquam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiã necessitate liberaturum, & insperato modo salutem largiturum. fluuio de petra illa prorumpente. quo audito [illegible] tis, si lassitudine ac siti enectis [illegible] esset eos dẽda, Moses ferit eam virga, [illegible] fragio dedehiscent aquã euomuit copio[illegible] simul ac limpidissimam illi[illegible]

a *Manna quid significet. Exod. 17.*

b *Israelitæ 40. annos Manna sustentati.*

c *Israelitæ in Raphidi perueniunt. vbi laborãt siti.*

d *Moses virga petrã ferit & larga profilit vnda.*

dulo admoniti, vel aspectu ipso recreabantur atque magna cum voluptate bibebant, quòd esset dulcis & qualem diuinitus datam esse conueniebat. quapropter & Mosen plurimi faciebant, quem Deo tam charum viderent, & Deo pio accepto beneficio quæ poterant per sacrificia gratias referebant. Testantur autem sacræ literæ in templo dedicatæ, quòd Deus Mosi prædixerit petram ex se aquam profluentem esse editurum.

Anno mundi 2454 *Ante Christum nat.* 1510.

De *Amalecitarum & sociorum clade, & præda quæ Israelitis inde obtigit*

CAP. II.

HEbræorum autem fama longè latéque diuulgata, rumoribúsque de his per omnes gentes circumquaque sparsis, non mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & missis vtrò citróque legationibus adhortabantur se inuicem, vt aut arcerent, aut delerent etiam, si modò possent aduentantem multitudinem. præcipuè verò huius expeditionis instigatores erant qui Gobolitidem regionem & vrbem Petram incolunt, vocantúrque Amalecitæ, inter eas gentes pugnacissimi. Horum a Reges & se inuicem & finitimos ad Hebraicum bellum concitabant, externum exercitum Ægyptiorum fugitiuos perniciem sibi struere dictitantes: quos non oportere contemni, sed priusquam vires eorum augeantur vberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipsorum cessatione concepta priores bellum aggrediantur, tutò posse opprimi. consultiúsque esse in deserto eorum cònatus vlcisci quàm expectare dum vrbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim esse prudentium, initiis aduersariorum potentiæ quàm primùm obstare, nec expectare dum

Bedio & Russinus. Cap. 2. Exod. 17.

a *Amalecitæ monent in Israelitas.*

quotidianis ſucceſſibus in maius augeatur, & potius curare ne in diſcrimen veniant, quàm vt periculo eximantur. Poſt huiuſmodi legationes decretum eſt communi cõſilio, vt Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moſes quàm motũ aliquem indigenarum: ergo cùm videret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiſo & imparato cum inſtructiſſimo hoſte confligendum erat: hortatur [a] vt Dei ſententia freti, cuius auſpiciis libertatem ſeruituti prætuliſſent, nihil aliud quàm victoriam cogitarent: néue reputarent quòd armis, pecuniis, cõmeatu & aliis huiuſmodi præſidiis ſint inferiores, ſed cùm Deũ pro ſe contra hoſtes ſtantem habeant, tales animos conciperent ac ſi humanis etiam opibus eſſent lõgè ſuperiores. nec ignorare illos quantus ſit adiutor toties in grauioribus malis expertos. hunc & hoſtibus eſſe infenſum, & Hebræis propitium: eúmq. fauorem ſatis declaratum dum famem ac ſitim prodigioſè ab eis depellit, dum mari & monte incluſis inſperatum effugium expedit. ad hæc tantò magis ad victoriam aſpirandum, quòd poſt hanc nihil ſint deſideraturi eorum quæ ad humaniorem victum pertinere videntur. Talibus dictis animato populo, conuocatiſque tribunis & optimatibus, vniuerſos & ſingulos hortatur, iuniores quidem vt grandiorum dicto audiant, hos verò vt omnes imperatoris ſui nutus obſeruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, ſperabant hanc pugnam miſeriæ finem allaturam, & vltrò Moſen rogabant vt ſe confeſtim in hoſtem duceret, néve intempeſtiua cunctatione alacritatẽ militũ hebetaret. tum [b] ille ſelectis è reliqua multitudine ad pugnã idoneis Ieſum præficit Naueci filium è tribu Ephræmitide,

An. mundi 2454. Ante Chriſtum nat. 1510

a *Moſes populum, vt nihil aliud quàm victoriam cogitarent, hortatur.*

b *Amalecitæ fundunt fugántque Iſraelitæ.*

consilium statim promptum, An. mundi
2454
Ante Chri.
nat. 1510.
a Iosua Is-
rahelitarum
Dux desi-
gnatur.

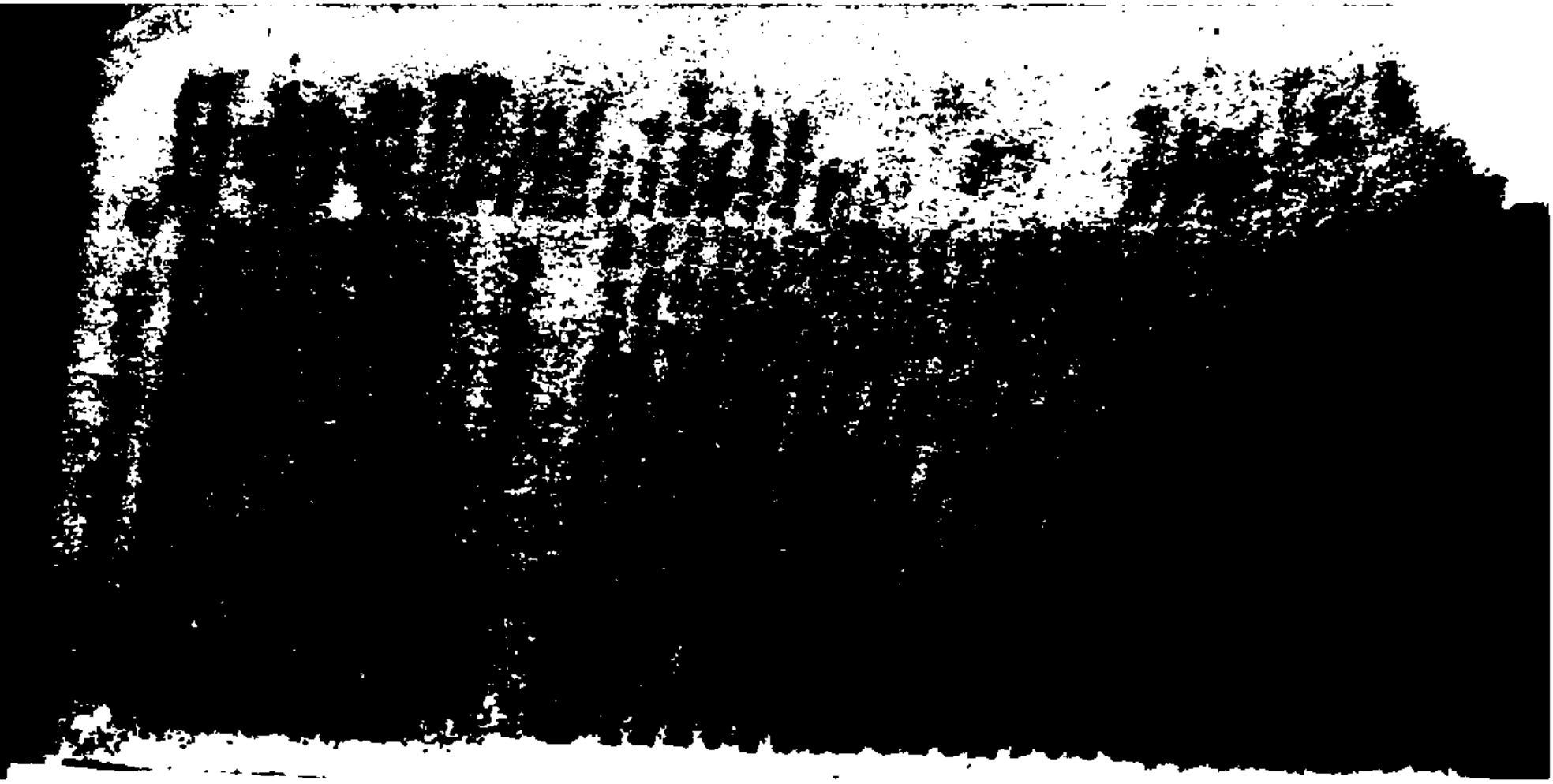
mam a reportauerunt. námque castris etiã hostilibus expugnatis publicè,& priuatim sunt ditati,qui ad eam diem vix quotidianum victum sibi parare poterant. nec in presens tantum ea victoria profuit,sed in futurum etiam. non solùm enim corpora aduersariorum, sed animi quoque eo prælio sunt fracti: & omnibus circumquaque gentibus ex illo tempore facti sunt formidolosi. ipsis verò opulentiæ non mediocris accessio est facta. multum autem auri & argenti in castris fuit repertum, multa æramenta vel escaria vel coquinaria, magnus etiã pecuniæ signatæ numerus: adhæc textilia & armorum ornatus, aliáque supellex castrensis, & varia præda iumentorum & impedimentorum quæ exercitum sequi solẽt. quin & audaciores multò successus hic Hebræos reddidit,& fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil non sibi pollicentes si virtutem strenuè colerent. Et hoc quidem prælium talem exitum est sortitum. Sequenti b verò die Moses cæsorũ cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis, quorum opera insignior fuerat, præmia distribuit, Iesúmque ducem pro concione collaudauit, milite per acclamationes laudem viri comprobante. adeóque incruenta fuit hæc victoria vt ne vnus quidem ex Hebræis desideraretur, cùm hostilium cadauerum numerus præ multitudine incompertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione victimis, aram DEO VICTORI posuit: prædixítque c internecione delendos Amalecitas, vt ne vnus quidem eius generis relinquatur, quòd Hebræos vltrò armis aggressi essent, ídque in deserto & inopia laborantes. postremò ducem exercitus victoriali epulo excepit. hoc fuit primum prælium post exitum de Ægypto quo hostem iacentem

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

a *Israelita prædam opimam ab Amalecitis reportant.*

b *Spoliorum & præmiorũ distributio.*

c *Amalecitas internecione delendos prædixit.*

An. mundi. 2454. Ante Christum nat. 1510.

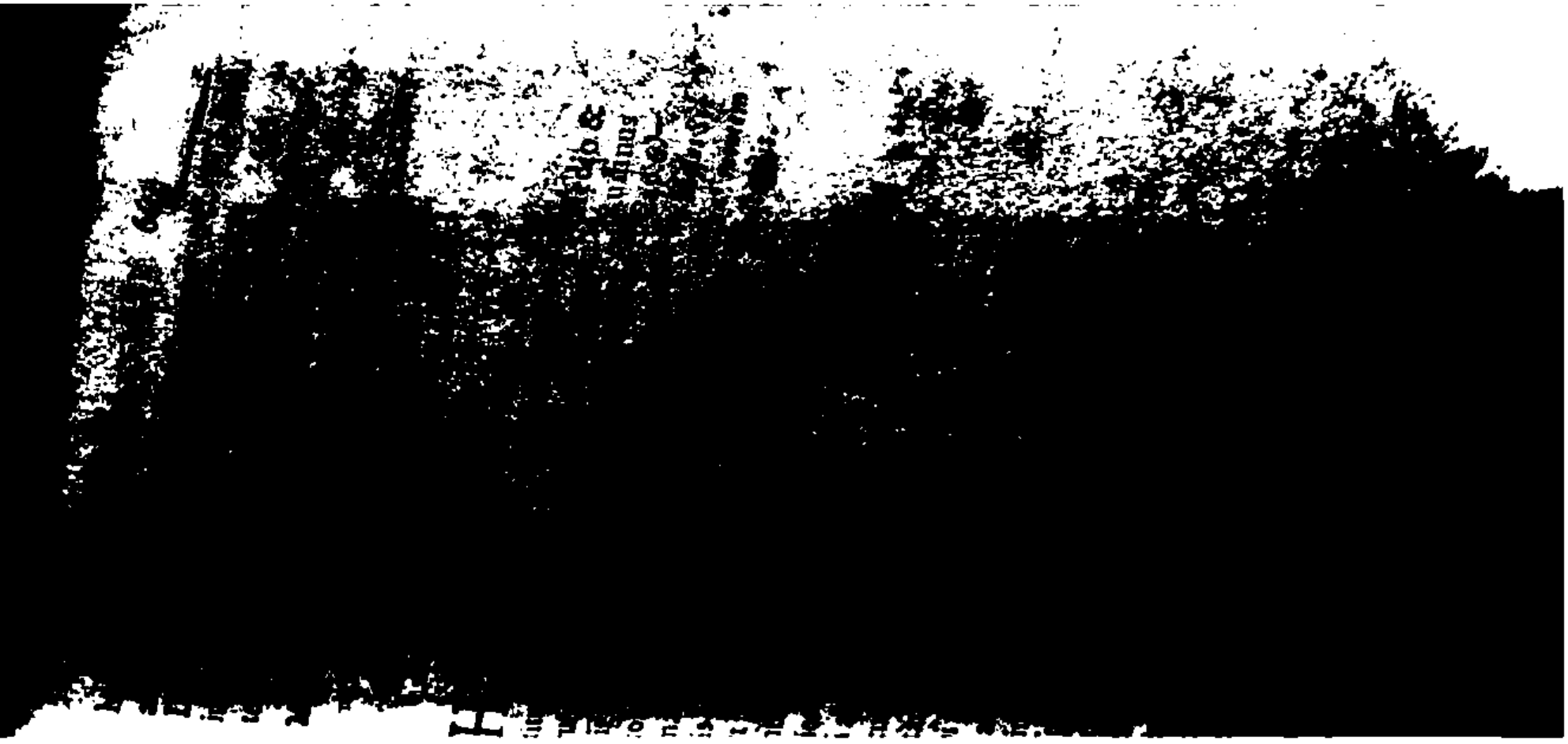
consuluitque [a] vt minores causas aliis cognoscendas cederet: ipse verò tantum Reipublicæ negotia tractaret, non deesse enim Hebræis & alios diiudicandis litibus idoneos: curam verò tot millium salutis sustinere posse neminé, nisi Mosi similem. itaque cùm non ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerũt vsui, tibi ipse parcens, permitte aliis vt ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu verò diuino tãtũ cultui deditus esto, quò facilius populũ è præsenti necessitate eximas: Quin & illud pro virili cõsuluerim, vt lustratis ac recẽsitis copiis eas in dena millia distribuas singulis huiusmodi legionibus suos duces præficiendo: eásque rursum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris: itémque in manipulos triginta & viginti & decem cõmilitonũ: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorum militum indita. Iudices autẽ viros virtute ac iustitia præstantes populi suffragiis creabis, qui de controuersiis eorũ decernant, & si forte quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent, atq; hoc pacto neq; Hebræorum quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colens fauorem eius propensiorem exercitui conciliabis.

a *Raguel siue Iethro Mosis socer ex Israelitis iudices deligendos consulit.*

Hecatæus & Rufinus Cap. 5.

Hoc [b] Raguelis consiliũ Moses libenter admisit, fecitq. quicquid ille monuerat, nõ sibi hoc commentũ vsurpans, neq; authorẽ eius celans, sed pro concione populo indicãs cuius hoc inuentũ fuerit. Quin & in libris suis Ragueli adscribit inuentionem ordinum militatiũ ac iudiciorum, malens dignos sua laude nõ fraudare, quàm sibi alienum decus vsurpare, vt hinc quoq; virtutem ipsius conijcere liceat: de qua suis locis sæpe nobis dicendũ erit. Interea dũ his

b *Mosis socer consiliũ admisit.*

Anno mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

Deo propitio conueniſſe. Hæc lecturi vt cuique placuerit accipiãt, mihi certè fas nõ fuit diſcedere ab illis quæ in ſacra hiſtoria cõſcripta habentur. Cæterũ Hebræi viſa inſolita tempeſtate, eiúſq. horrendo ſtrepitu aures feriente ſupra modum turbabãtur, nam & rei nouitas terrebat, & rumor vulgatus de mõte, quod crebro Deus eum inuiſeret. quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti, putantes actum de ſalute Moſi & illo per irã Dei ſublato, ſe quoq. ſimile exitium manere. In tali rerum ſtatu ecce tibi Moſes exultans lætitia, vultúq. ipſo animum gaudio geſtientem præferens, quo cõſpecto repentè metus omnis abiit, ínque locũ eius ſpes magni alicuius boni ſucceſſit: nam & aer ad eius aduentũ priſtinam ſerenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat audituræ quæ mãdata à Deo referat, quã vbi cõuenifſe animaduertit, è ſuperiore loco, vt ab vniuerſis exaudiretur, in hunc modum eſt affatus: Viri Hebræi, Deus optimus maximus, quemadmodũ nunquã antea vota noſtra eſt aſpernatus, ita hoc quoq. tempore legatũ veſtrum benigniſſimè excepit, & iam in caſtra veſtra præſens ac propitius adeſt, præſcripturus vobis viuendi rationem, qua nulla beatior ne cogitari quidem poteſt. quare per ipſum pérq. eius magnifica opera vos obſecro, ne contemnatis quę vobis dicturus ſum, meam mediocritatem intuentes, quódque humanam linguam audituri eſtis: ſed expendentes mandatorum bonitatem ac vtilitatem, agnoſcite eius maieſtatem, qui vt veſtra commoda prouehat, me internuncio ad vos vti non eſt dedignatus. Non enim Moſes Amaramæ & Iochabelis filius, ſed is qui pro veſtra ſalute Nilum ſanguineis fluẽtis labi fecit, & Ægyptiorum contumaciam tam variis

a Moſe ad Iſraelitas oratio.

An. mundi 2454. *Ante Christum natum* 1510.

Sextum, A cæde abstinendum.
Septimum, Non adulterandum.
Octauum, Non committendum furtum.
Nonum, Nõ deponendũ falsum testimoniũ.
Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

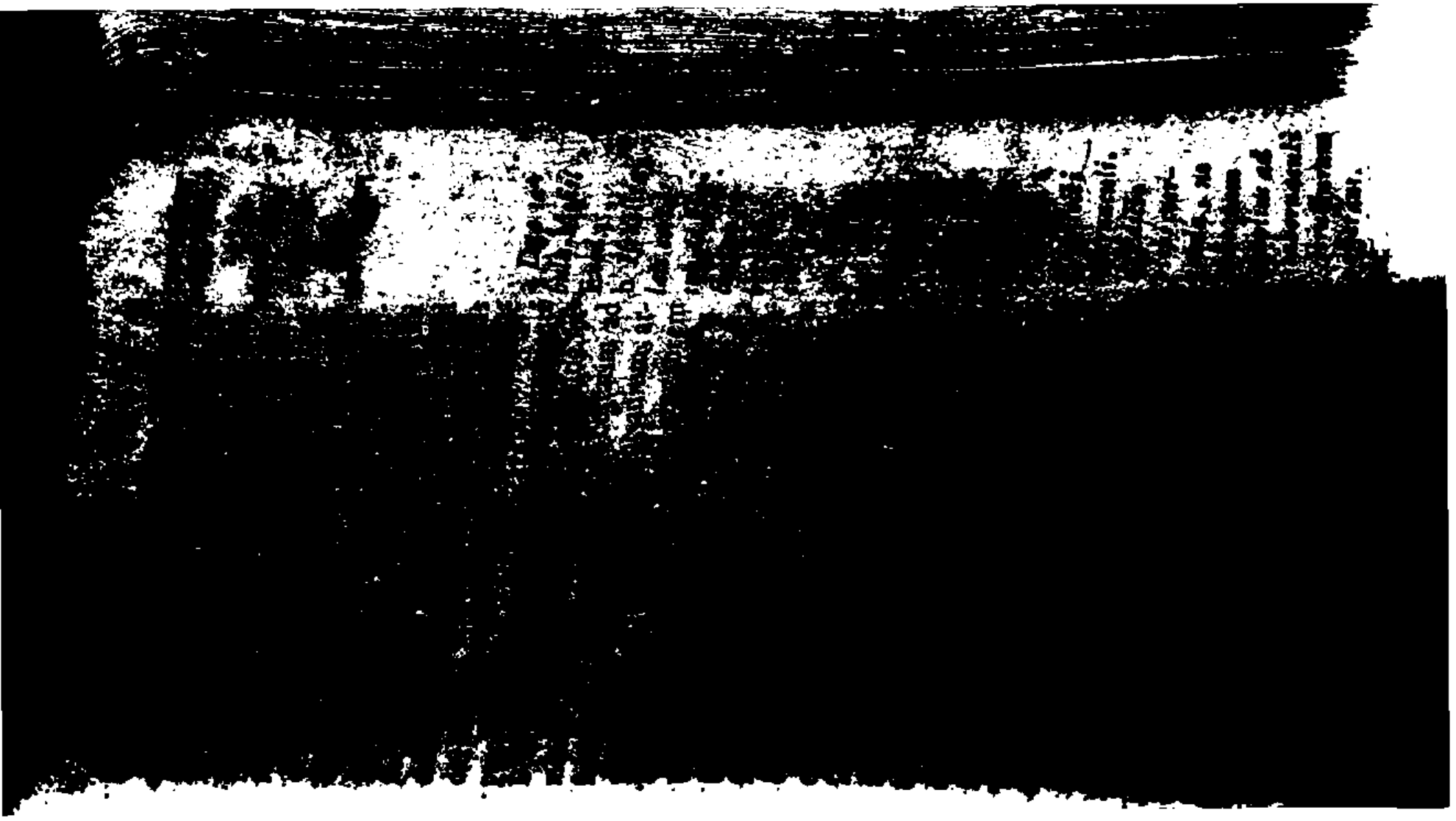
Exod. 21.

Hæc vbi multitudo læta ex ipso Deo sicut Moses prędixerat audiuit, dimissa est cõcio. Sequẽtibus autẽ diebus sæpius ad ducis tentoriũ ventitantes postulabãt vt etiã leges eis à Deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quóve modo agendum esset per idẽ tempus præscripsit, sicut suo loco dicetur. sed maiorem legũ partem in aliud tempus differo, priuatim de his cõmentaturus. Eodẽ ferè tempore Moses rursum in Sina montem ascendit, præmonito ante populo: nam & spectare eos ascensionem suam voluit, cúmque diutius moraretur, per [a] XL. enim dies abfuit, cœperunt soliciti esse, ne quid grauius illi accidisset. neq; in tot ærumnis aliud quicquam eos sic contristauit, vt interitus Mosis opinio, variabãt enim rumores, dũ alij deuoratũ à bestiis iactant, maximè qui minus eũ amabant: alij raptũ à Deo videri malunt. qui verò prudentiores erant, inter vtranque sententiã ancipites, quòd alterum ab humanis casibus nõ alienũ, alterũ viti illius virtuti conuenientibus videbant, ipsius sortẽ satis æquo animo ferebant, suam autẽ vicem dolebãt, quòd tali præside ac patrono essent orbati qualem aliũ inueniri credebant impossibile: & neq; solicitu[illegible] sperare eos sinebat, neque spe adempta nõ dolere poterant. ac ne castra mouere quidẽ audebant, reditũ expectare iussi. tãdem [b] XL. diebus totidémque noctibus elapsis reuertitur, nullo interim humano alimento degustato: aduentúq; suo tota castra ingenti gaudio repleuit: diuinam prouidentiam illis adesse fi

Exod. 24.

a *Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai Moses moratur.*

b *Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

voce admonendi non esse opus pluribus, ita enim fabricatoribus est visum. atque ita structuram tabernaculi aggrediuntur. Mose & mensuram & magnitudinem designante, sicut in mõte ex Dei colloquio didicerat, tum quãtum instrumẽtum capere deberet ad vsum sacrificiorum & sacrorum ministerium, ritè ac ordinatè præscribente, nec minor fuit largitio mulierũ circa vestes sacerdotales, & cætera quæ vel ad tabernaculi ornamentum, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

De tabernaculo per Mosen in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.

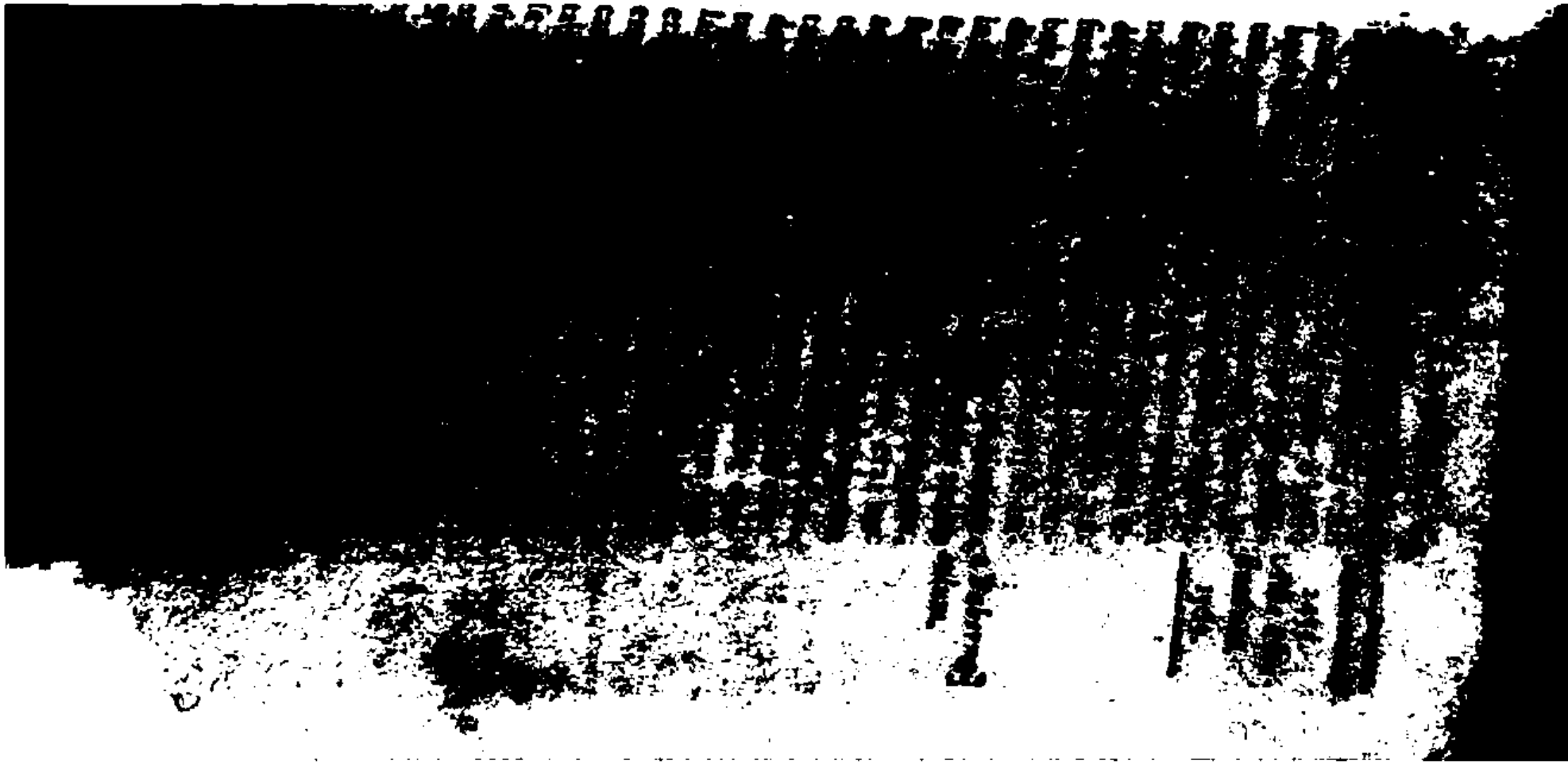
CAPVT V.

Exod. 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7.

OMnibus autem paratis, & vasis aureis & æramentis ac textilibus, Moses [a] indicto festo & sacrificio pro cuiusque opibus, tabernaculũ erigit hoc modo. Atriũ [b] primo dimensus latitudine L. cubitorũ, longitudine C. vallos æreos statuit altos quinq. cubita per longiora latera vicinos, & in postico latere X. In vnoquoq. inerant annuli, & capitella argentea, bases verò auratæ mucronatæ, imæ hastæ similes, ex ære factæ & in terrãm defixæ, annulis innectebantur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi confixi singulos vallos firmabant, & contra ventorum vim tabernaculum muniebant. Linteum deinde byssinum mollissimum circumtendebatur à capitellis ad bases dependens, totúmq. eum locum sepiens, vt nihil à pariete differre videretur, atque hoc modo se habebant septi tria latera. quartum verò latus L. item cubitorũ totius operis erat frons, cuius ianua viginti cubita patebat, vtrinque habens geminatos vallos instar postiũ, ex argen-

[a] *Moses in deserto tabernaculum erigit.*

[b] *Atrium tabernaculi primum.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

luti quibusdam radicibus confixos per ordinẽ, ad inuicem per circuitum respicientes: & per eos deaurati vectes immissi, singuli cubitorum quinque, tabulas coniungebant, intrabátq; caput vectis vniuscuiusq; in alio capite, in modũ pixidis, & post tergum parietum in longitudine positorum, vnus erat ordo, per tabulas omnes vadens, quo per vncinos vtriusq; parietis latera cõtinebãtur, incastrationibus factis & immissis adinuicẽ. atq; ita cautum est tabernaculo contra ventorum vim aliósve impetus, vt securum & immobile consisteret. Intus [a] autem diuisa in tres partes longitudine, post decẽ cubita intima, statutæ sunt colũnæ quatuor eodẽ opere & ex eadem materia factæ, similibus basibus impositæ, paribus interuallis per trãsuersum dissitæ: vltra has fuit adytum, reliquũ vetò tabernaculi sacerdotibus patebat: atq; hæc tabernaculi trifariam diuisio, vniuersitatis naturã referebat. nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, sacerdotibus inaccessa cælum Dei quodammodo repræsentabat: viginti verò cubitorũ spatium, tanquã mare & terra hominib. inaccessibilis, solis sacerdotibus cõcedebatur, à fronte verò quà aditus patebat, columnas statuerũt quinq; æreis basibus innixas, post hæc vela sunt per tabernaculũ expansa, è byssо contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, coloribus distincta. horum primum cubita decem quaquauersum patebat: quod per columnas est distentum, quæ adytum à reliquo spatio disparabant, & à conspectu hominum excludebant, totúmq; hoc fanum vocabatur [c] sanctum, adytum verò vltrà IIII. columnas situm dicebatur sanctum sanctorum. fuítque hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert aliísque ornamentis picturatum, excepris

a *Sanctuarium.*

b *Tabernaculi diuisionis significatio.*

Exod. 26.

c *Templum sanctum Sanctum sanctorum.*

De area in qua tabulæ legis Moses collocauit.

CAP. VI.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

TAbernaculo autem hunc in modum cõsti-
,tuto,etiam arcã [a] Deo sacram inferunt, è
materie natura valida & ab omni carie inuio-
labili.hęc vernacula nostra lingua dicitur Heo-
ron, figura tali.longitudo eius erat quinq. pal-
morum:altitudo verò & latitudo trium pal-
morũ : erátq.intus & extra tota laminis aureis
incrustata: & habebat tegmẽ aureis cardinibus
coaptatum,nulla ex parte promittens,ex vtroq.
autem longiore latere inerãt anuli aurei duo,
totum lignum penetrantes, & per eos vectes
aurati vtrinque traiecti, vt quoties opus esset
quocunq. transportari posset,neque enim à iu-
mentis vehebatur, sed sacerdotum humeris
transferebatur,operculo autem eius impositæ
etant effigies duæ, quas Hebræi [b] Cherubeis
appellant,ea sunt animãtia volucria,noua spe-
cie nec vnquam cuiquam hominum visa: quæ
Moses in Dei solio viderat figurata. in [c] hanc
arcam reposuit tabulas decem præcepta conti-
nentes, in vtraque quina,& in singulis paginis
duo cum dimidio:ipsámque arcam intra ady-
tum recondidit.

Exod.37. Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a De area sacra Deo.

b Cherubin.

c Legis tabulæ in area.

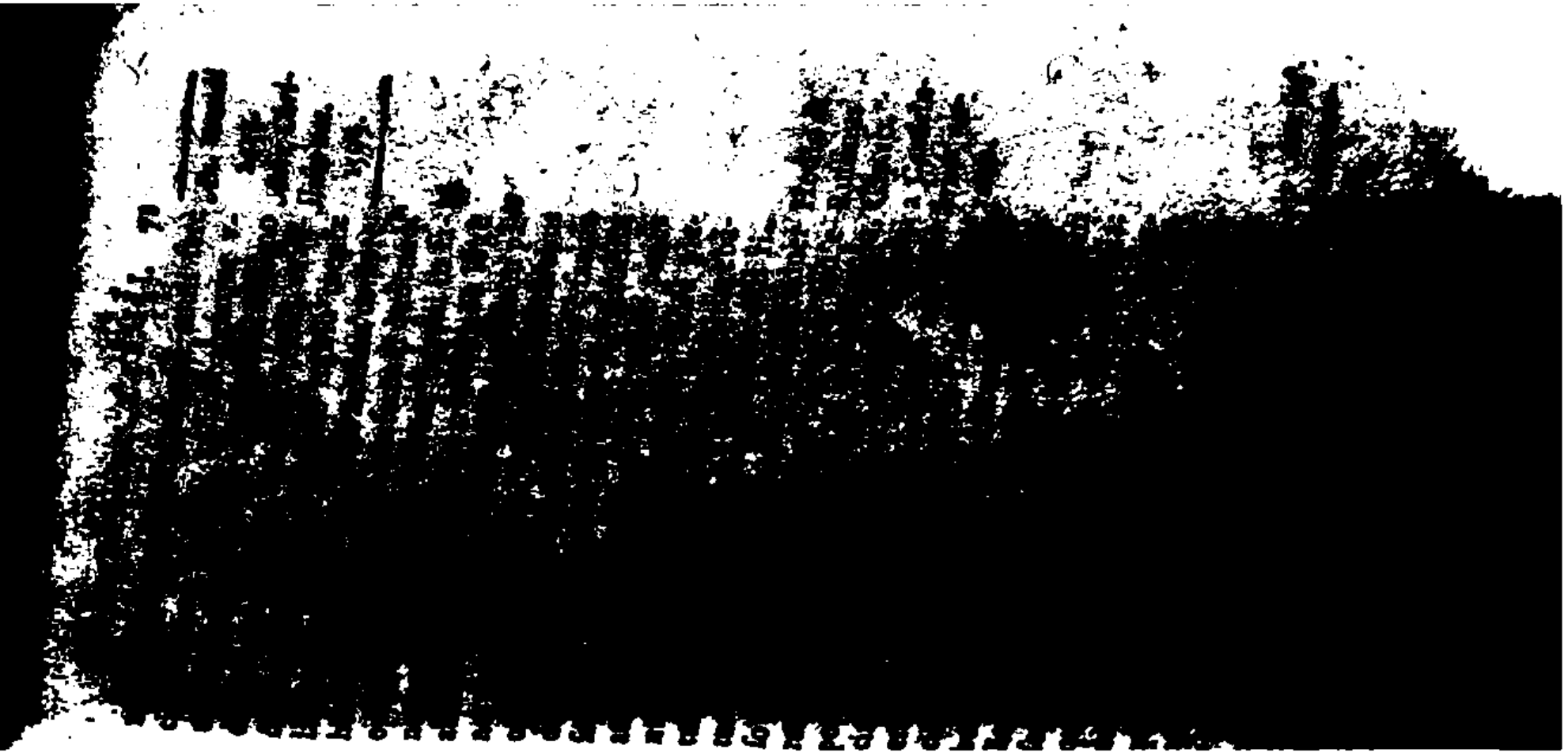
De mensa & candelabro aureis,déque altaribus tabernaculi.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus Cap.9.

IN fano autem [d] mensam collocauit Delphicis
non absimilẽ,longitudine duũm cubitorũ,la-
titudine vnius,altitudine palmorum trium. eã
sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore
per omnia pedibus similes,quales lectis Doriẽ-
ses addere solent.sed superne quadrangulares
erant,habebátque circumquaque labrum qua-
tuor digitis tam infernè quàm superne promi-
nens

d Mensa.

An. mundi. 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

ri posset, Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia hæc quoq; lignea, laminis æreis intecta, in quadrum quinq; cubita patens, altitudine trium cubitorum, inaurata cratem pro foculo superpositam habēs. excipiebat enim terra quicquid ignium ſuperne decidebat, quòd basi nulla subesset. ad aram verò præsto erant infundibula & phialæ thuribulaq; & crateres cum instrumento alio rei diuinæ peragendæ accommodo, nihil non ex auro purissimo.

Exod. 38.

De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.

CAP. VIII.

Hedio & Ruffinus cap. 11. *Exod. 39.*

ET tabernaculum quidem cum paratu suo sic se habebat. nunc [a] restat dicendum de vestitu tā reliquorū sacerdotum quos illi chaneas vocant, quàm pontificis. quem anarabachē nominant, sic summum sacerdotem significantes: ac primum de vulgo sacerdotum. Sacerdos sacris operaturus purus iuxta legē & castu accedens ante omnia [b] manachasen quem vocant induitur: quasi dicas constrictorium. est autem subligar circa verenda, eonsutum è byssō retorto, *in quod pedibus insertis* subducunt velut dimidiatas bracas, atq; ita circum ilia constringunt, super hoc induit linteam interulā byssinā è duplicata tela cōfectam, chetomene [c] nostris vocatur, significátq; ea vox lineam, linum enim vocamus chethon. id indumentum est tunica talaris corpori astricta, habēs manicas circa brachia & ipsas strictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani. ita contexta vt serpentis exuuium videri possit. floribus etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byssinis: stamen verò è sola byssō constat: quæ semel atq; iterū circa pectus reuoluta ad talos vsque defluit, tantisper dum sacerdotes à sacris feriātur. idque

a *Vestium sacerdotum.*

b *Manachasel.*

c *Chetomene.*

Masnaem-
bthes.

An. mundi. 3455. *Ante Christum nat.* 1509.

etiamnum induit vocatam a ephoden, græcanicæ epomidi similem. ea fit hoc modo: ex variis coloribus auro intermixto ita cõtexitur, vt circa mediũ pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoq. ita exrantibus vt planè tunica appareat. lacunæ verò inseritur fruſtum amplitudine palmi auro eiſdémq. coloribus, quibus ephodes, variegatum. id b vocatur essen, ac si dicas rationale: quod ita quadrat, vt ad amuſſim spaciũ illud circa pectus à texẽte relictum expleat, id cõmittitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunicæ ac essenis extantibus, intercurrente tænia hyacinthina: & nequid inter circulos hiet filo hyacinthino futuram explente, in vtroq. autem humero singuli sardonyches auro incluſi fibularum vice epomiden adnectunt: his insculpta sunt Iacobi filiorũ nomina literis vernaculis liguæ noſtratis, vt vtroque lapide sena, ita vt seniores dextrum humerum obtineant. quin & essenem ipsum duodecim gemmæ distiguunt, eximia vel magnitudine vel pulchritudine, ornatus hominibus propter enorme preciũ incõparabilis cui ternæ per ordines quatuor inerant, cõsertæ coronulis aureis ita vt excidere nõ possent: in primo ordine, sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo carbũculus, Iaspis, Sapphirus: in tertio lyncurius, amethyſtus, achates: in quarto chryſolithus, onyx, beryllus. his erant insculpta filiorũ Iacobi nomina. quos tribuũ autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerãt. Cũ autẽ p se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint põdus gẽmarũ sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis q̃ respicit ad collũ, eminẽtes è textura fecerũt: q̃ suscipiãt catenas aureas. opere plexili, veniẽtes per fiſtulas quasdã ad extremitates humerorũ: quarum

a *Ephod.*
b *Essen sive Logion.*

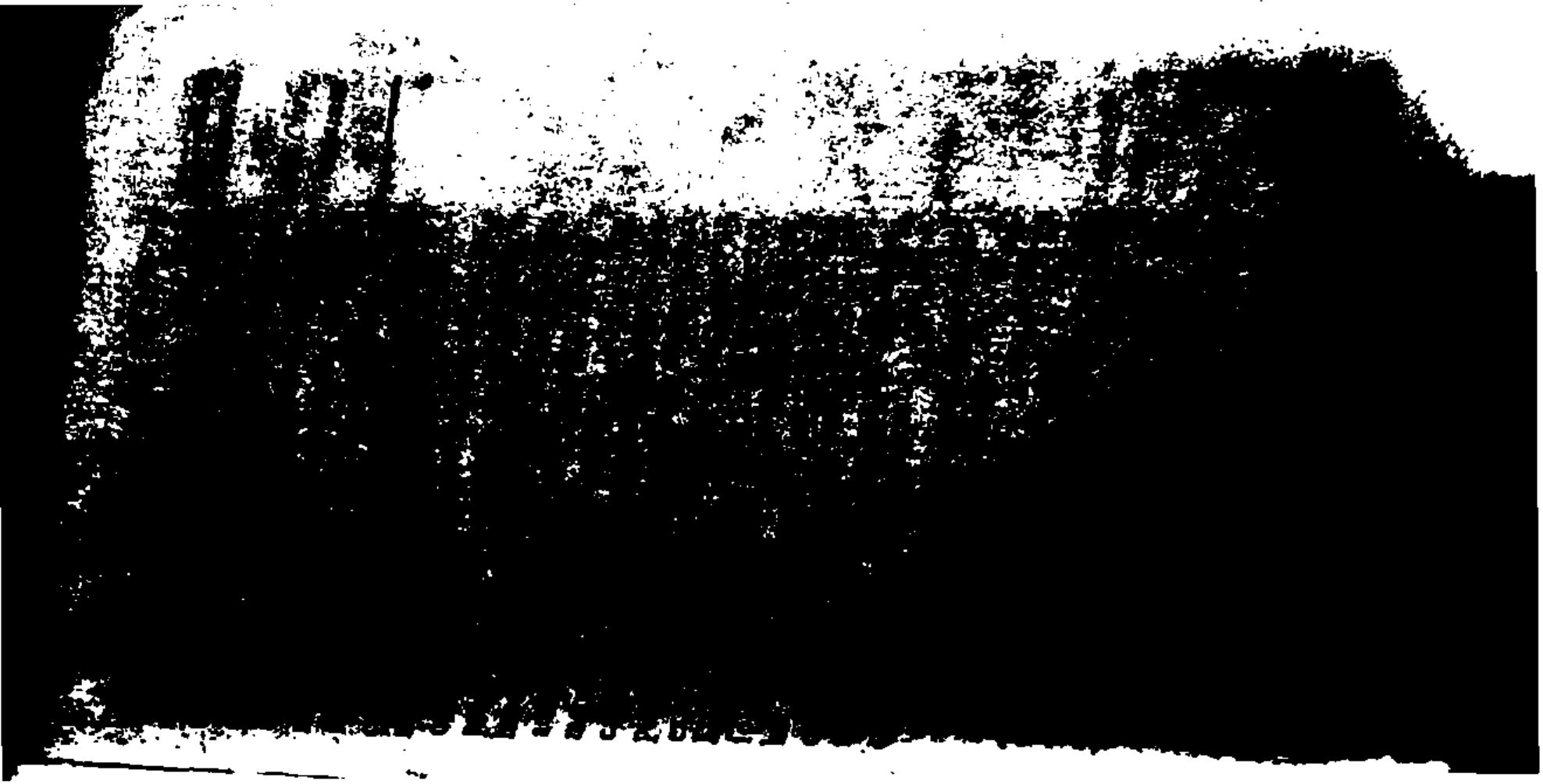

An. mundi 2455. Ante Christum natum 2509.

tio circum tempora vtraque procedebat: nam frontem isti calyculi nõ ambiebant: sed ceu lorum quoddam latum aureum, quòd sacris characteribus Dei nomen inciſum habebat. atque hic erãt pontificis ornatus. Proinde mirari ſiccurrit, quomodo homines odio nos proſequantur propter perpetuam opinionem de nobis conceptam, quaſi per impietatem numen contemnamus quod ipſi aſſiduo cultu venerentur. Nam [a] ſi quis tabernaculi fabricam contempietur, & Sacerdotis ornatum, & vaſa quibus inter ſacrificandum vtimur, comperiet legiſlatorem noſtrum diuinum quendam virum fuiſſe, & falsò nobis impietatis calumniam impingi. in his enim omnibus repræſentatam quodammodo vniuerſitatis rerum naturam inuenire licet, ſi quis non ociosè ſed prudenter ſingula conſideret. Nam & tabernaculũ longitudine 30. cubitorum trifariám partitus, & duabus partibus. Sacerdotibus permiſſis, quaſi profano loco, terram & mare ſignificat. hæc enim ab omnibus promiſcuè calcantur. tertiam verò partem ſoli Deo deſignauit, eo quòd cœlum hominibus ſit inacceſſibile. itidem per duodecim panes in menſa diſpoſitos, annum ſignificauit in duodecim menſes diuiſum. & cum candelabrum è ſeptuaginta partibus cõpoſuit, duodecim ſigna per quæ planetæ feruntur ſubindicauit: & per ſeptem lucernas impoſitas totidem planetarũ curſum, vela quoque è quatuor coloribus contecta elementorum naturam deſignant. nam byſſus terram referre videtur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura verò mare, eo quòd conchylij cruore ſit fucata, aërem verò hyacinthus repræſentare videtur: ſicut puniceus color ignem. quin & pontificis tunica cum ſit lintea, terram ſimiliter ſignificat: hyacinthus verò po-

[a] *Significatio tabernaculi fabricæ & Sacerdotis ornatus.*

hum,

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

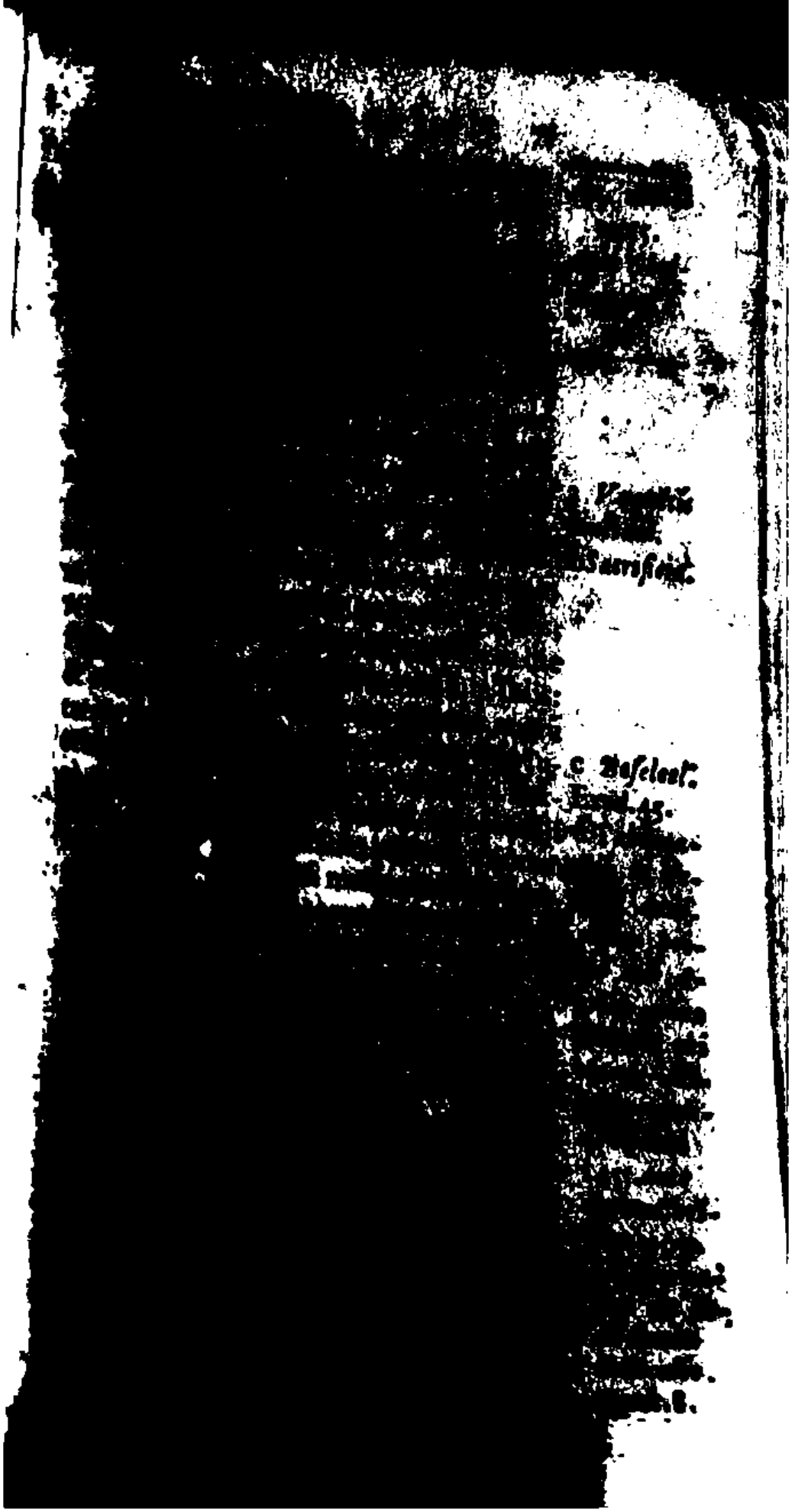
nostræ facultates præstare valerunt: & quoniã scitis eum in hoc tabernaculo excipiendũ, ante omnia prosp ciẽdum est quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra curet & pro vobis vota faciat. quòd si res arbitrij mei fuisse, mihi ipsi honorẽ hunc adiũdicassem, tum quòd ita natura comparatũ sit vt quisque sibi optimè velit, tũ quod mihi cõscius sim laborũ pro repub. susceptorũ, quibus tale præmium iure meo reposcere possem. Nunc Deus ipse cuius est sacerdotium, Aaroni hunc honorem deferendum decreuit, eique sui calculi prærogatiuam contulit. vt qui iustitia in toto populo præmineat: cui iã ante vestem sacratã & curam sacrorũ, altaríque sui destinauit, is pro vobis vota faciet apud Deum, eo libẽtius exauditurum, quòd & iam antè in vos est propensus, & propitiatorẽ habituri estis quem ipse in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & suo quoq. suffragio Dei cõprobauit electionem. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & virtutẽ fratris honore hoc longè dignissimus, cui fuerunt eo tempore [a] filij quatuor Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus. Quicquid autem ex collatis ad fabricam tabernaculi superfuit, totum iussi sunt in vela tectoria tabernaculi & cãdelabri, & aræ in qua suffitus fieret aliorũmque vasorum impendere, vt hæc dum in itinere transportantur, neque puluere neque pluuia aut alia quacunque iniuria læsi possent. Post hæc conuocato populo imperauit vt ursum contribuerent virilim dimidiũ siclum. siclus [b] autem nummi gènus est, apud Hebræos, quales sũt tetradrachmi Attici. at illi sine mora paruerunt quorum numerus fuit sexies cẽtena millia, & insuper quinque millia quingenti quinquaginta: conferebántque [c] id argentũ soli ingenui ætatis annorum viginti & supra

[a] *Aaronis filij.*

Exod. 37.

[b] *Siclus.*

[c] *Israelitum ætatũ annorũ viginti & supra vsque ad annum quinquagesimum numerus.*

An mundi. 2455. *Ante Chri.* nat. 1509.

fidem populo astruens. Moses autem distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusque merito præmiis, victimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptum, taurum & arietem, hædumque pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicã dũ de sacrificiis tractabo, & quæ victimæ solidæ tradũtur conflagrationi, & quæ iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine victimarum ornatum Aaronis & filiorũ eius aspersit, purificãs eos fontanis aquis ac vnguento, vt Dei fierent Sacerdotes. atque hoc modo per septem dies ipsos & vestes eorũ curabat: tabernaculum item & eius vasa vnguẽto sicut iam dixi confecto, & sanguine taurorum & arietum alternis diebus iuxta genus suum mactatorum. octaua autem die festum indixit, & sacrificare vnumquenque pro facultatibus imperauit. at illi dicto parentes certatim & ambitiosè victimas offerebant, quibus super aram impositis a subito spõte sua ex illis ignis fulgoris in morẽ emicuit: & inspectante populo omnia flamma absumpsit. Per idem tempus accidit Aaroni quædam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generosè pertulit. erat enim vir fortis, & intelligebat hoc non sine Dei volũtate factum. Ex b quatuor filiis quod dixi, seniores duo Nabadus & Abius, cum in aram intulissent victimas non iuxta præscriptũ Mosis, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos conuersa, & vultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occũberent. Moses autem iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atque ibi honorificè sepelire: totúsque populus inopinatam hanc eorum mortẽ luxit: solos fratres ad patrem Moses voluit à mœrore abstinere, & potiorem Dei hõnorem quàm suam tristitiam

a *Sacrificiũ sponte sua accenditur. Leuit. 10.*

b *Nadab & Abiu Aaronis filij combusti.*

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

hoc miraculū p-o cōpertissimo habeant, ita vt negari non possit, essenam vocant logion hoc est oraculum. Desit tā essen quā sardonyx fulgorē emittere annis ducentis antè quàm hæc cōmentaremur, igato Deo propter legum suarum præuaricationem: de quo alias oportunius dicetur, nunc cœptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunq; ad Sacerdotalem ordinem pertinebant ritè peractis, populus Deo in castrorum contubernium recepto lætus ad hymnos, & sacrificia se conuertit, non aliter quàm omnibus iam malis euerruncatis, & omnia prospera in posterum sperantes: donáque Deo tam priuatim quàm publicè per singulas tribus offerebāt. Principes [a] enim tribuum bini de suo conferentes plaustrū cum duobus bobus contribuebant, vt sex plaustra tabernaculo per viam deuehendo inseruirent, & præter hoc vnusquisq. eorū obtulit phialam & trullеum & acerram. hæc decē Dericos valebat, eráq. odoramentis referta. trulleum verò & phiala, vtraque simul ducētos siclos pendebāt, sed phiala seorsim tātùm septuaginta. hæc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificiis vtebantur. præterea vitulū & arietē cū agno anniculo in holocaustū, & hircum pro peccatis. ad hæc obtulit vnusquisq. Principum alias victimas quæ salutares vocabantur, per singulos dies boues duos, & quinq. arietes cū agnis anniculis & hædis. atq; ita per duodecim cōtinuos dies sacrificauerūt, qualibet die vnus. Moses [b] autem non amplius in Sina monte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis & deferendis legibus: quas meliores quā vt ad hominē autorē referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens. adeò

a *Principū tribuum sacrificia & dona. Num. 7.*

b *Moses in tabernaculo Deum consulit.*

Hecho &c.
Rufinus
Cap. 13. al.
Dux [illegible]
facerdotis ge-
ture.
b Helenæ-

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

instruunt,& quæ superfuerunt igni comburunt. idem ritus seruatur & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerunt, quarum altera fit holocaustoma, altera Sacerdotibus in cibum datur. Accuratius autem de his in libro de sacrificiis diſſeremus. Nam qui [a] per ignorantiam peccauit, agnum & hœdum fœminam eiusdem ætatis offert: Sacerdósq. sanguine nõ vt antè aram, sed cornua eius sola imbuit: renésq. & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in arã infert. Sacerdotes verò tollunt sibi & pelles & cãrnes eadẽ die absumendas in fano. nam lex vetat quicquam in posterã diem reliquum facere. Qui [b] autem sciens peccauit, nemine conscio, arietem offert lege ita iubente: cuius cãrnes in fano similiter Sacerdotes eadem die consumunt. Principes quoq. cùm pro peccato sacrificãt, eadem, quæ plebeij, offerũt, hac tantũ differentia, quod victimas adducunt taurum & hædum masculum. Iubet [c] etiam lex vt tam in priuatis quàm in publicis sacrificiis farina afferatur purissima, cum agno assaronis mensura, cũ ariete duorum, cum tauro trium, hanc consecrant in altari, oleo subactam. nam & oleum sacrificãtes afferunt. cum boue hinis dimidium, cum ariete tertiam partẽ, cum agno quartam. ea est mensura prisca Hebræorũ, duos choas Atticos continens, qua oleum ac vinum metiuntur. nam vinum circa altare libant. Si quis autem nõ sacrificans ex voto similam offert, eius primitias pugillum vnum in arã coniicit. reliquum eius Sacerdotes in cibũ sumunt, aut coctum: nam oleo subigitur: aut panibus inde confectis. quantumcunque autem Sacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natũ animal vnà cum genitrice

Leuit. 4.5.

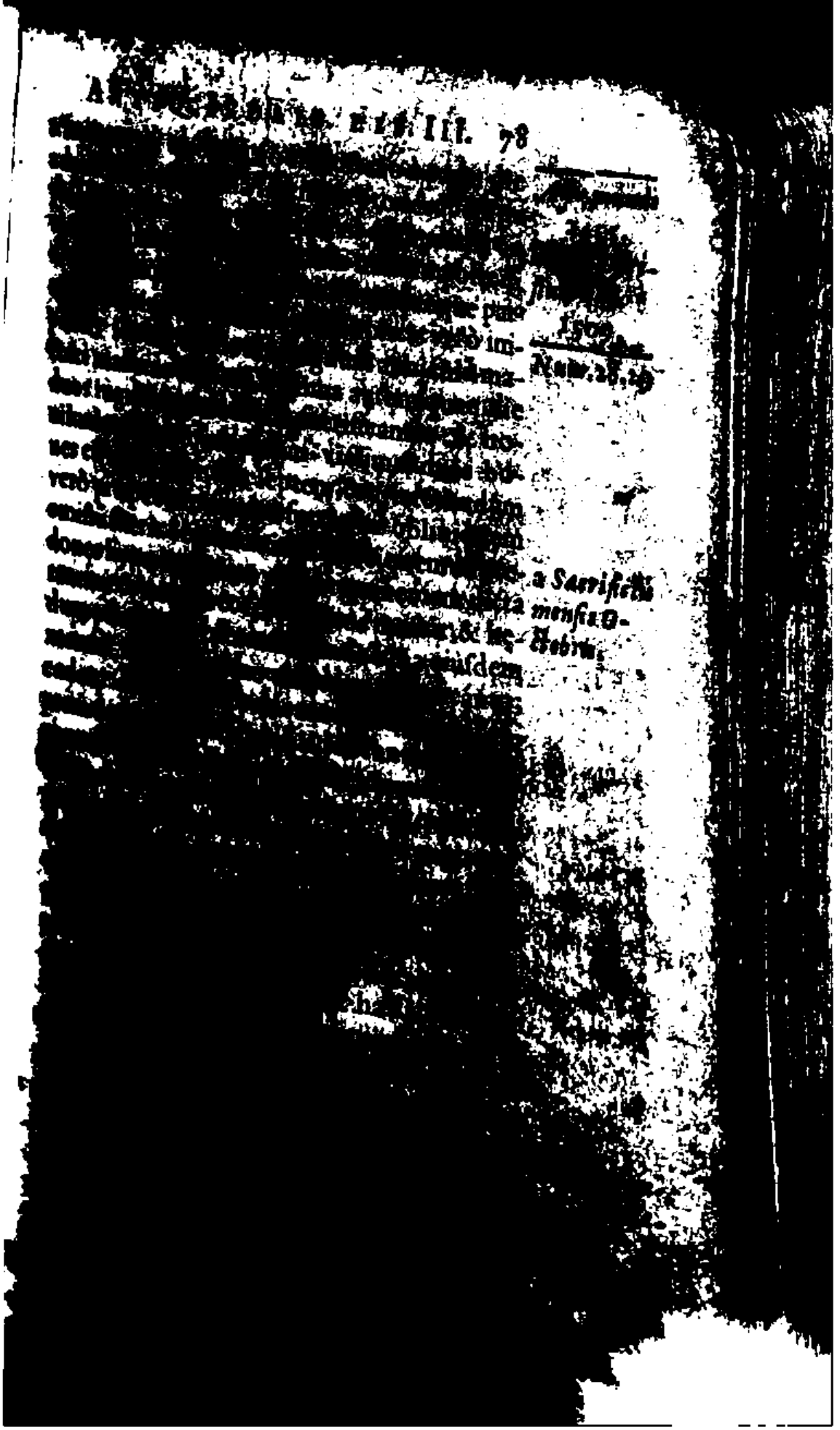
a *Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissa.*

b *Sacrificiũ si quis sciens peccauit.*

Leuit. 49.

c *Cõsuetudo in sacrificijs obseruata.*

Leuit. 2.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

senescens afferre solet, quin & in patria tandē constituti, accedere in eam vrbem quam propter templum caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere: victimásque Deo solidas incendere, & simul pro gratiarum actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palmæ, ex quibus mala persicæ dependeant, prima die sacrificium debet esse holocautoma ex tredecim bobus, & agnis vno pluribus, & arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietum vnà cum hædo mactatur, sed per singulos dies vnum dè numero boum detrahunt, donec ad septenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactántque sicut diximus vitulum & arietem & agnos septem, & pro peccatis hædum. Atque hæ sunt Hebreis ceremoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Mense autē Xantico, qui nostris Nisan vocatur: & annum exorditur, luna quartadecima, sole arietē obtinente, quandoquidē hoc mense ab Ægyptiaca seruitute liberati sumus, sacrificium, quod tūc exeuntes fecisse diximus, Pascha [a] nominarunt, quotannis instaurare lege iubemur: celebramúsque id per sodalicia, nihil è victimis in sequētem diem relinquentes, quæ est quintadecima & azymorū festiuitatis prima. nam hoc festum priori continēter succedit, durátque dies septem, per quos panibus non fermentatis vescuntur: & per singulos dies tauri iugulātur duo, aries vnus, agni septem. hæc holocautoma fiunt, addítúrque hædus pro peccatis in quotidianum epulū sacerdotibus. Secunda [b] azymorū die, quæ est mensis huius decima sexta, frugibus demessis & hactenus intactis incipiunt frui: æquúmque rati Deum huius vbertatis autorem per gratitudinem

Exod. 12. 13. 23. Leuit. 23. Nume. 9. Deut. 16.

a *Pascha decima quarta Aprilis die.*

b *Festum azymorum. Leuit. 2.*

An. mundi 2455. *Ante Chri. nat.* 1509.

in ignem infert. Sed de his hactenus, quorum rationem aliàs diligentius explicabimus. cæterùm [a] Moses tribum Leuiticã à cætero populo exemptam vt Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgauit: eiq; tabernaculum cum sacris vasis sartum tectum curandũ commisit, iubens vt ad præscripta Sacerdotum sacrũ ministerium capesserent: atque eo tempore sacri & Deo dicati sunt habiti. Post [b] hæc animalia discreuit, quæ ad cibum essent pura, & quibus vesci non liceret: de quibus aliquando per occasionem differemus, quam ob causam aliorũ esum permiserit, aliorum interdixerit. Sanguinis certè ideò vetuit, quòd hunc animam & spiritum putaret: neque animalis nõ occisi carnem ad cibum concessit. ad hęc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiã indixit. Eiecit [c] etiam è cœtu & consuetudine hominum [d] leprosos, & seminis profluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur versari inter homines vetuit, nec nisi post septimã diem puras haberi voluit. eũ quoque qui cadauer curasset, per totidẽ dies à cœtu arcuit. si quis autem vltrà hanc dierum numerum diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas: quarum alteram sanctificare oportet, alteram Sacerdotes accipiunt. eodem modo & pro gonoroico sacrificari mos est. qui verò per somnium genituram emisit, si se mergat in aquam frigidam, vt solet fieri post legitimæ vxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd si quis pristinam valetudinẽ à Deo precibus impetrauerit, & in cutem sanitatis color redierit, hic variis sacrificiis Deo gratitudinem suam attestatur, de quibus aliàs dicemus. Quo [e] magis ridẽda est

Leuit 8. *Num.* 3.

a *Leui tribus cultui sacrata.*

b *Res immundæ. Leui.* 12. 13. 14. 15.

c *Qui homines immundi.*

d *De Leprosis.*

e *Cõtra illos qui Mosen & Israelitas propter lepram profugisse ex Ægypto contendunt.*

An mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

& præ zelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit cõmotus, decimo mense infantem masculum pariat, peracto iuramento de membrana deletũ nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atque in poculum aspersõ, ebibendum porrigit. mulier verò si iniustè est delata, prægnans facta maturè & feliciter enititur. quòd si coniugalem fidem & Deum iurisiurandi testem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & ventrem aqua intercute inuadẽte. Hæc sunt quæ Moses genti suæ de sacrificijs ac purificationibus præscripsit. Leges autem tulit tales. Adulterium [a] in vniuersum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipublicæ quoque interesse vt liberi legitimi proueniãt. Item incestum cum matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum sorore nutriue, omnésque tales coitus vt nefarios damnauit. vetuit & cum muliere menstruum fluxum patiente cõgredi, & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem voluptatem caperent: & qui contra feciſſet, capitalem pœnã inflixit. Sacerdotes autem duplo castiores esse voluit: hos enim non solum prædictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiam non quãuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum feciſſet, non seruam aut captiuam, neque cauponariam aut stabulariam, neque à priore marito quacũque de causa repudiatam. Pontifici [b] verò ne viduam quidem permisit, quod tamẽ cæteris Sacerdotibus liberum reliquit: sed solum virginem ducere concessit, eámque seruare. Idem nec ad mortuum sinitur accedere, quod tamen cæteris est licitũ, ad fratres & parẽtes ac liberos mortuos accedere. Iidem iubentur simplices esse, omniquẽ

[a] *De adulterio & incestu.* *Exod.* 22. *Deut.* 17. *Leuit.* 18. 20 21. 29.

Leuit. 21.

[b] *Qualis vxor Sacerdoti ducenda.*

omnique fuco carere. Quicunque è Sacerdotibus integet corpore non esset, partem quidem suam cum cęteris accipere sinitur, sed ad altare ascendere, & fanum intrare prohibetur. Nec solum in sacris obeundis puros esse oportet: sed vitã etiam irreprehensibilem pręstare. quapropter qui sacrũ amictum gestãt tantisperdum eo vrũtur, præter aliã castitatem, puritatem & sobrietatẽ à vino quoque interim arcẽtur. Victimæ etiã integri corporis mactãtur, omniq. vicio carentes. Hęc sunt quæ Moses iam tũc vitæ suæ tẽpore obseruãda tradidit: quædam etiã in futurũ, ipse licet in deserto degens, Chananæã terrã tandẽ adeptis prospexit. Septimo [a] quoque anno remissionẽ agris dedit, intactósq. aratro & plantatione esse iussit, quemadmodum iã ante populo septima quaq; die remissionẽ à laboribus dederat, quæ verò per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse & promiscui vsus iussit, & neq; indigenã neque aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idémq; obseruari post septimam annorum septimanã, qui numerus quinquaginta cõficit, vocatúrque [b] Hebræis quinquagesimus quisque annus Iobelæus in quo & debitoribus fœnus remittitur, & serui manumittuntur, qui contribules cùm essent, legem aliquã violauerint, & supplicij vice in seruitutem vindicati fuerint. Agri quoq; ad pristinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum. Iustante Iobelo, quę vox libertatem significat, conueniunt venditor & agri emptor, computatisque fructibus ac expensis in agrum factis, si fructus maiores fuisse comperiãtur, recipit agrum venditor. quod si expensæ maiores fuerint, hoc quod deest recipiens emptor possessionẽ alteri cedit. sin vtraque paria fuerint, possessio ad veteres dominos reuertitur. idem

Ann. mundi 2415. Ante Christum nat. 1509.

Leuit. 25.

a Lex septimi cuiusque anni.

b Annus Iobelæus.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

ius est & in domos quæ in vicis non munitis venduntur: diuersum verò de illis quæ intra oppidorum mœnia venduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere: quòd si integer annus interim abierit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moses in castris in Sina populo tradendas accepit à Deo: móxque literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

Leges belli & consuetudines.

CAP. XI.

Hedio & Ruffinus cap. 15. al. 12.

LEgibus ad hunc modum digestis, ad rei militaris curã animum aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans, indicit igitur censum tribuum, excepta Leuitica: eiúsq; curæ principibus demandata, numerũ [a] eorũ qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitę enim sacri erãt & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorũ qui arma ferre valerét ætatis ab anno vigesimo vsque quinquagesimum, & super hunc numerum MMMDCL. Pro Leui autẽ allegit inter autores tribuum Manassem Iosephi filiũ, & Ephræmẽ pro Iosepho. Hos enim Iacobus in adoptionẽ à Iosepho impetrauerat, sicut suprà diximus. Cõpacto igitur tabernaculo in medium [b] castrorum illud receperunt, tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas viæ intercedebant. Forũ quoque rerum venalium est propositum, & merces suo queque loco dispositæ: adcrántque opifices omnium artiũ in suis officinis, vt planè ciuitas videretur, huc atq; illuc cõmeans. Loca autẽ tabernaculo proxima sacerdotes occupabant ac deinceps Leuitæ. Eorum (nã & hi seorsim sunt recẽsiti) numerus erat viginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigesimum

[a] *Moses populum numerat.*

Num. 1.

Num 2. 3. 4.

[b] *Dispositio castrorum.*

simum à natiuitate diem excederent, in hunc eruſum venientibus. Et [a] quamdiu nubes ſuper tabernaculum perſeuerabat, tantiſper velut præſente Deo caſtra eodem loco manebant, quoties verò ſe aliò mouebat, tum etiam ipſi migrabant. Inuenit autem [b] & buccinę ſpeciem ex argento factæ talem. Canna erat tibia paulò craſſior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantum patebat, quantum ad inflandũ ſufficeret, deſinebátque in extremitatẽ campanulę ſimilem, quemadmodum tubæ. Aſoſra vocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarum vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad conſultandum de Republica excitabantur: vtriſque verò elangentibus vniuerſus populus conuocabatur. Quoties verò tabernaculum moueretur, hic modus ſeruabatur. Primo [c] ſigno canente qui in orientali parte caſtrorum tendebant, excitabantur: ſecundo verò, qui à tergo tabernaculi tentoria fixerant: deinde tabernaculum diſſolutũ in medium portabatur inter ſex tribus præcedentes, & alias ſex ponè ſequentes. Leuitæ verò tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem ſignum pars caſtrorum meridionalis mouebatur, & ad quartum ſeptentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in ſacrificiis, in quibus victimas cædi mos eſt, tam ſabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum paſcha ſolennibus victimis eſt celebratum ex eo tempore quo in libertatem vindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.

Anſt. mundi 2455. Ante Chriſtum nat. 1509.

a *Nubes ſuper tabernaculum.* Num. 9.

Num. 10.

b *Buccinæ duæ ex argento factæ.*

c *Ordo caſtrorum cũ mouebantur.*

Seditio contra Moſen propter egeſtatem, & ſeditioſorum pœna. Hedio & Ruffinus. Cap. 16. al. 13.

CAP. XII.

NOn multo pòſt à Sina monte caſtra mouẽtur: & poſt aliquot mãſiones de quib. dicẽ- Num. 11.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

mus. Ventum est ad locum qui dicitur Hereth moth vbi denuò [a] populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosæ peregri nationis culpã in Mosen cõferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solũ eius vbertate carere, verumetiam pro sperata felicitate in extremis miseriis huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoque alio casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in virũ optimè meritũ passim iactabantur. exortus est interim vnus è populo, qui admonitos præteritorum Mosi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui videns ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauibus cõtumeliis immeritò petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tãtum diem, sed in plures etiam. Illis verò credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere posset: Deus, inquit, & ego quantumuis malè apud vos audientes, nunquam tamen desinemus vestri curam gerere: idque breui estis visuri. Vix [b] hæc dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas aceruatim venabantur. Deus tamen non multo post in Hebræorũ insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocatúrque [c] Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

a *Seditio contra Mosen.*

b *Israelitæ in deserto coturnicum carnes impetrant.*

c *Concupiscentiæ sepulchra.*

De speculatoribus qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium inusserunt.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

CAP. XIII.

MOses[a] autem posteaquam abductos inde adduxisset in locũ humanę habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorũ situm, qui dicitur Fauces, in conciones populũ aduocat. Cúmq; in mediis constitisset, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatẽ, & felicis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterũ quoque mox habituri. Sumus enim in Chananæorũ finibus, à quibus adeò nulla ciuitas, nullúsve Rex nos arcebit, vt ne vniuersa quidem gẽs collatis in vnũ viribus efficere hoc valeat. Ergò parati simus ad rem fortiter gerendam. neque enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina victorię præmiũ erit. Sed ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terræ vbertatẽ, & habitatorũ potentiam explorent. Nos verò in primis cõcordiæ studere oportet, & Deum adiutorẽ ac auxiliatorem nostrũ debito cultu prosequi. Hæc vbi locutus est, populus collaudato Mosis consilio, explorators elegit duodecim nobilissimos ex vnaquaq; tribu vnũ: qui exorti à partibus ad Ægyptũ vergentibus, totã Chananæorũ regionem perlustrauerant, donec ad Amathen vrbem & Libanũ montem peruenirent, exploratáq; terræ simul & incolarũ natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negocium insumptis. Et fructuum quidem pulchritudo quorũ specimen erat allatum, vbertásque regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum suscipiendum erigebat. contrà de-

[a] Hedio & Rufinus Cap. 17. al. 14. Num. 13. 14. a *Explorato ter terra Chanaan mittit Moses.*

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

terrebantur narrantibus difficilem fore eius acquisitionẽ, quod flumina superanda essent magna & profunda, & montes ardui transcendendi, & vrbes mœnibus firmissimis cingantur. Apud Hebronem verò etiam gigantum progenié se reperisse aiebant, atque ita [a] exploratores cũ omnia maiora apud Chananæos inuenissent, quàm quæ hactenus post exitum ex Ægypto viderát, suo timore reliquam etiam multitudiné data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talem terram acquirere, soluta concione domum reuersi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deũ verbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilij præstare, rursumq; [b] Mosen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem pontificem vociferabantur: atq; ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrunque conuicia iactando. manè verò ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Mose ac fratre, in Ægyptum retro vnde venerant reuerterentur. Quem euẽtum metuẽtes, duo [c] è speculatoribus, Iesus Naueci filius ex tribu Ephræmitide, & Calebus ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum compescunt, orantes vt bona spe sint, néve Deũ insimulent mendacij, temerè fidem habentes quibusdã, qui vanis sermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam territarent, quin potius eos sequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirẽdi autores ac duces se præberent. neq; enim montium magnitudinem, neq; amnium profunditatem ob staturam viris fortiter rem gerere paratis, præsertim auspice Deo, & pro illis in acie pugnaturo. Ite, inquiunt, posito omni timore alacres. Deó duce freti, quà vos ducemus sequimini. Talibus verbis conabantur sedare tumultuantem populum.

a Exploratores Israelitis terrorem incutiunt.

b Murmur populi cõtra Mosen.

c Iesus & Caleb populum compescunt.

populum. Moſes [a] interim & Aaron procidentes in faciem ſupplicabant Deo non pro ſua ſalute, ſed vt inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam: cùm ſubito nubes ſuper tabernaculum exorta, adeſſe præſentem Deum ſignificat. Quo viſo Moſes animatus infert ſe in turbam, & vltro pœnam eis à Deo tanta inſolentia prouocato minatur, nõ tamen quantam peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi cum lachrymis deprecanti, commemoraſſe Deum, quot & quantis beneficiis affecti ingrati eſſe pergerent: & quod nunc ſpeculatorum ignauia ſeducti, eorum verbis plus veritatis ineſſe putarẽt, quàm ſuis promiſſionibus, quamobrem non deleturum quidem totum illud quod cæteris mortalibus omnibus præculiſſet, attamen terram Chananæam eiúſque vbertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine vrbe in deſerto quadraginta [b] annis erraturos, quò peccati pœnas exſoluant. Liberis tamẽ eorum terram illam daturum, eóſque commodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos redderent, dominos eſſe conſtituturũ. His denunciationibus vulgus attonitum, eorum [c] ſe mœſtitia dedidit: Moſénque obſecrabat, vt deprecaretur Deum, quo reconciliatus peccatíſq; condonatis, vrbes hoſtiles eis traderet. Ille verò negabat Deum laturum talibus ſe tentari precibus. nõ enim temerè aut humano more ad hanc indignationem eſſe commotum, ſed iuſtam hanc ſententiam protuliſſe. Non eſt autem incredibile. Moſen [d] vnicum innumera penè hominum millia concitata ſedauiſſe, quandoquidem Deus

An mundi. 2455. *Ante Chriſtum nat.* 1509.

a *Moſes & Aaron Deo ſupplicant.* Hedio & Ruffinus Cap. 18. al. 14.

b *Iſraelita in deſerto quadraginta annis erraturi.*

c *Pœnitentia populi.*

d *Moſes vir maxima au*

illi præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpè iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum à sui seculi hominibus, sed à posteris etiã impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, quin etiamsi latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturum, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Authoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus vltra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificióque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, & alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierunt, malentes Mosis legibus, quàm suo proposito obsequi: idque nemine redárguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longè ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, quum tam valida fames regionem nostram premeret, vt assaron quatuor drachmis væniret, & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est, medimni Siculi triginta & vnus, Attici verò quadraginta & vnus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnam inde comedere, tãta egestate premente, Agrip-

An. mundi. 2455. Ante Christum nat. 1509.

a Annona caritas principatu Claudij.

legem tantum & iram diuinam veritus, quæ in occulta etiam peccata graniter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo in tempore sunt gesta, quandoquidem etiã scripta posteris ab illo relicta tantam vim & autoritatem obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quòd talem viuendi rationem Deus per Mosen instituerit. Sed de his quisque vt videbitur sentiat.

SVMMA CAPITVM LIBRI IIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. Hebræorum insceto Mose, cum Chananæis pugna & clades.

II. Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.

III. Quemodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.

IIII. Quæ Hebræi in deserto per annos 38. obuenerint.

V. Quemodo Moses deuicerit Sehonem & Oge Amorræorum reges, deleuerintque eorum copias.

VI. De Balaame vate.

VII. Hebræorum de Madianitis victoria & Amorritis regio quemodo à Mose duabus cum dimidia tribubus concessa.

VIII. Mosis leges, & quemodo ex hominibus suauis sublatus.

Hebræorum, inscio Mose eum Chananæis pugna & cladès.

CAP. I.

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

HEBRAEOS[a] autem duram vitam in deserto agentes, & multis miseriis afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd Deus non sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iã amplius Mosem audire volebant, quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspiciis victoriã de hoste se posse obtinere: accusabántque eum, quasi hoc tantùm agentem, vt in magna inopia cõstituti, semper ab illius consiliis penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes: non tam Mosis respectu, quàm quod in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoque si rem strenuè gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes, etiam si Moses Deum ab ipsis alienare conetur: omninóque expedire sibi vt arbitratu suo potius rem gerant, quàm pro excussa Ægyptiorum seruitute Mosis tyrannidem suscipiant, eiúsque libidine seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi verò non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, vt vnus singulari gratia præscientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei prætextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de præsenti inopia, quàm loca deserta grauiorem in dies reddant, & ductore Deo manus cum Chananæis

[a] *Israelitæ absque Dei mandato & Mosis cum hostibus congredi cogitant.*

Num. 14.

nzis quamprimùm conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sententia populariter in hostes vadunt: qui neq; feroci eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona a parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter vertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantisque ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moses autem videns tum suos accepta clade consternatos, tum hostem victoria recenti elatum, veritus ne præsenti successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retrò in desertum reducere. Quòcunque populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prosperè cessurum, motis b castris iterum est in desertum hoc animo, vt non prius contra Chananæos pugnam capesserent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vsu venit, maximè rebus aduersis, vt difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & vel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter c tanta seditione est laboratū, quantā nec apud Græcos nec apud barbaros vnquam fuisse accepimus, quæ tes dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moses oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit

An. mundi 2455. *Ante Chri. natum* 1509.

a *Hebræos Chananæi cadunt.*

b *Moses retrò populum ducit in desertum.*

c *Seditio aduersus Mosen.*

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

quin lapidaretur, tebus labantibus opem attuliſſet. Ac ne Deus quidem curam eorum protſus abiecit, ſed tametſi contumelioſos non ſolum erga legiſlatorem, verùm etiam in mandata diuina per Moſem accepta, liberauit tamen è pernicioſiſſima ſeditione, cuius abſque ſua prouidentia non niſi triſtiſſimus exitus expectari poterat. Hanc ſeditionem, & quemadmodum ea ſedata Moſes rem adminiſtrauerit, nunc dicemus, cauſa eius primùm expoſita.

Seditio per Chorem aduerſus Moſem et fratrem propter Sacerdotium excitata.

CAP. II.

Num. 16. a Cores populum excitare aduerſus Moſen conatur.

COres[a] vir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam facundia præditus, videns Moſen in celſo dignitatis cõſtitutũ moleſtè ac inuidenter id ferebat. Cũ enim eſſet ex eadẽ tribu & cognatione, inlquum cẽſebat ſe illi poſthaberi, & diuitiis pollentiorẽ & genere nihilo inferiorem: multaq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos cõcionabundus vociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moſem ambitioſis artibus ſub prætextu cuiuſdam diuinitatis cum aliorum iniuria ſuæ tantum gloriæ ſtudere: & nuper præter ius & fas ſacerdotium abſque populi ſuffragio Aaroni dediſſe, & alias dignitates quaſi tyrannide arrepta pro libidine diſtribuere. Grauem hanc eſſe iniuriam, quod ita latenter ſe in dominationem inſinuet, vt priuſquam ſentiri poſſit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu ſe dignum ſibi ſit conſcius, eum volente ac perſuaſo populo ſine vi ad tale faſtigium aſpirare. Qui verò bonis artibus eò peruenire deſperant, à vi quidẽ abſtinere

fiuere ne bonitatis ac honestatis opinionē amittant, sed technis maliciosis ad id consequendum niti. Talium conatus in mediū protractos puniri è Repub. esse, priusquam è clācolariis insidiatoribus apertī hostes euadant, quam enim rationem Mosem afferre posse, cur Aaroni potissimū & filiis sacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honoris ex diuina voluntate deberetur, se meritò fuisse præferendum, genere Mosi parem, ætate atque opibus potiorem. quòd si antiquissima tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitiis iunctà ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, videri volens reipublicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, vt concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu se intra vnam tribum hæ criminationes continuerunt, verùm sparsus paulatim rumor, dum quisque auditis de suo aliquid addit, totis iam castris peruagabatur, breuique eò res deuenit, vt[a] ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ sequerentur qui omnes operam dabant vt sacerdotium fratri Mosis ademptum, in illum transferretur, populus præterea tam concitatus erat, vt ad lapides conclamaretur, concurrebátque incondita multitudo in concionem, vbi stans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendū [b] tyrannum, & populum è seruitute eximendum, cui sub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim si ipse esset sacerdotis electot, aliquem dignum fuisse ad hunc honorem prouecturum, non eum qui multis esset meritò posthabendus: vel si Aaroni eum dare decreuisset, populi suffragio potius quàm

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

Alias Belam.

a *Core fit sectionem duo centi quinquaginta viri sequuntur.*

b *Mosen lapidibus obruendum clamant.*

An. mundi. 2455. Ante Christum nat. 1509.

fratris beneficio fuisse daturum. Moses autem qui Coræ calumnias non ignorabat, videns populum irritatum nequaquam expauit: sed fretus conscientia rei benè administratę, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodiit in concionem: & quoniam nō erat imperitus artium quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus elata voce, Mihi [a] inquit, Cores, vel tu vel vnus quiuis ex istis, intenta in ducētos & quinquaginta viros manu, honore digni videmini: imò ne reliquā quidé concionem contemno, etiam si vobis diuitiis & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm vtérque nostrum, facultates possides. neq; quia nobilior. Commune enim vniuersis nobis genus Deus voluit, cuius eundem cunctis autorē dedit, neq; fraterno affectu motus quòd aliis debebatur, fratri contuli. Nisi enim ius & fas præ oculis habuissem, nequaquā obtitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi meipso propinquior, & mihi nō minus quàm illi benè velim. & alioqui qualis erat prudentiæ, me violati iuris reū facere, & huius facinoris præmiū alteri cedere? Verùm & à mea probitate absit tale scelus, neq; Deus sustinuisset aut se contemni, aut vos ignorare quid illi gratissimum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit, ipse ab hoc crimine immunē me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, sed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depositum vestris suffragiis committere, nullam prærogatiuam postulans ex eo quòd hactenus eo sit legitimè functus, vt qui omni ambitione posita, malit vos sine seditione videre, tametsi vestris etiā calculis iam antè comprobatus. neque enim

[a] Mosis, ad Coren seditiosum oratio.

enim Dei voluntatem in hoc læsimus, quòd vestrum etiam assensum accedere voluimus. sed quòd ille vltrò detulit, salua pietate recusare non licuit: quemadmodum & illud æquũ est, vt qui semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum efficiat. Quamobrem iudicabit deuò quem velit pro vobis sacra facere, & pietatis vestræ antistitem esse. Iniquissimum enim erit, Corem per ambitionẽ obstare, quò minus liberam Deus electionem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod seditionibus turbemini, quantum ad hanc causam attinet. Cras manè cum sua quisque acerra & igne ac odoramentis adesto. Tu verò Cores cede Deo, & iudicium eius expecta, neq; maiorem, quàm eius habeat, authoritatem tibi arroga: sed quoque inter cæteros huius honoris competitores iudicandus adesto. nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. vbi verò conueneritis, coram toto populo suffitum facito, cuius sacrificium acceptius Deo fuerit, cum ea quoque authoritate confirmabo, méq; ab hac calumnia collatæ per priuatam gratiam in horrem summæ dignitatis exoluam. His auditis turba & tumultuari simul & malè suspicari de Mose destitit, & insuper cõsilium eius coluerunt tanquam è Republica futurum: atque ita concio dimittitur.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis, sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.

CAP. III.

Postea verò die redditur in cõcionẽ vt sacrificio interessent diuino iudicio per quod petitorum certamẽ erat dirimendũ: eratq;

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Ruffi. cap. 3. Num. 16.

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad euentus expectationem, quibusdam Mosem in ordinem redigi cupientibus: qui verò prudentiores erant, seditionum finem exoptantibus, timebant enim ne actum esset de Republica, si vlterius seditio procederet, multitudo quoque natura nouarum rerum cupida, & ad obloquendum magistratibus prona, omnibus rumoribus circumferebatur. Moses autem missis ad Dathamum & Abironem viatoribus, iussit vt ad condictum venirent sacris interfuturi: postquã [a] autem negauerunt se obtemperaturos, neque diutius passuros Mosi potentiam artibus malis quæsitam in populo augeri: his renunciatis assumptisque aliquot præstantioribus, non est dedignatus ad contumacem Dathami factionem venire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cum suis audito Mosem cum primatibus ad se aduentare, progressi cum liberis & vxoribus ante tabernacula, expectabant quidnam acturus esset. aderant etiam satellites qui arcerent eum si quid vi agere vellet. ille verò iam propior, sublatis in cœlum manibus, & elata voce vt à tota multitudine exaudiri posset. Domine [b], inquit, cœli & terrę ac maris, tu qui mihi testis es fide dignissimus, quod quicquid hactenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebræorum perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationẽ, tu enim scis omnia, ipsas etiã cogitationes hominũ: quapropter nõ dedignaberis rei veritatem atque istorum ingratitudinem in mediũ proferre. Nosti sanè exactè & illa quæ natiuitatem meam præcesserũt, visa nimirum non audita: nunc in illis rebus testimonio tuo me subleua, quas isti cum non ignorent, malè suspicari tamen non verentur. Ego cum vitam agerem quietam,

a *Dathan & Abiram contumaces.*

b *Mosis ad Deum precatio.*

quietam, id quod mea virtute & tua voluntate Raguelisque soceri beneficio consecutus eram, tamen relictis eius voluptatibus & commodis meipsum totum dedidi ærumnis pro isto populo perferendis: & primum pro libertate eorum, nunc verò pro salute promptissimè magnos labores suscepi. Nunc ergo quoniam in suspicionem veni hominibus, qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes euaserunt; tu qui in igne illo ad mõtem Sina mihi apparuisti, & voce tua spectaculóque illorum prodigiorum me dignatus es, qui in Ægypto legatione tuo nomine fungi voluisti, qui Ægyptiorum opibus afflictis seruitutem eorum effugere concessisti, & Pharaonis potentiam succumbere mihi fecisti, qui ignaris viæ per mare mediũ iter aperuisti, cuius postea fluctibus Ægyptios inuoluisti, qui inermes armis munisti, qui ex vitiosis fontibus potabiles reddidisti, & potũ nobis inopia laborantibus è petra produxisti, cibúmque in terra non inuenientibus à mari attulisti, è cœlo denique nũquam antè auditum es largitus, qui legibus ac institutis rem nostram ornasti, adesto mihi Domine iudex omnium ac testis incorruptissime, quòd neque munera à quoquã Hebræorum fauorem meum contra iustitiam aptante admisi, neque pauperem bonam causam habentem propter aduersarium diuitem perdere litem sum passus, & nunc Republica sanctissimè administrata in suspicionẽ culpæ. qua sum alienissimus, venio, quasi fratri ob innatum affectum & non tua voluntate sacerdotium tuum contulerim. ostende quòd omnia tua prouidentia dispensantur, & nihil fortuitis casibus, sed tua voluntate ad effectum peruenit. quòd res Hebræorum cordi tibi sint, iusta in Sabannum & Abizonem animaduersione de-

An. mundi 2455. *Ante Christum natum* 1509.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

clara, qui te stupidum faciunt meis imposturis circumueniri iactantes. facies autem manifestã aduersus insanos gloriæ tuæ detrectatores vindictam, si non cõmuni more intereant, ne quis nihil nisi humanum passos existimet, sed terra quam indigni calcant dehiscés cum familiis & facultatibus eos absorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum posteris statuetur, ne quis secus quàm piũ est de tua maiestate sentire audeat: & meum ministeriũ ex tua sententia esse cõprobabitur. Quòd si vera sunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ vertant, illis quos execratus sum incolumibus. Atque ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinẽ in pace, cõcordia, & mandatorum tuorum custodia serua intactam & expertem supplicij sceleratis hominibus debiti: quandoquidem alienũ est à tua iustitia, illorũ pœnas immeritã Israelitarũ turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra horrendum repentè contremit, & vndante superficie, non secus quàm pelagus vẽto fluctuãs, vniuersum populum terruit: immani [a] mox sonitu elisso, qua seditiosi tendebant, solum subsidit, & eodem momento omnes ad vnum absorbet: sublatísque in hunc modũ profanis, hiatus ille ita rursum clauditur, vt ne vestigium quidẽ eius supereesset. Hic finis seditiosæ factionis, illustre argumẽtum diuinæ prouidentiæ simul & potentiæ: fuitque hic casus eo miserabilior, quòd adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorũ eos est miseratus, vt totus quantus erat populus, ante actorum oblitus, lætis acclamationibus Dei sententiã cõprobaret, ac ne luctu quidem dignos, vt pestem ac pernicicm popularium existimaret. Post Dathamum cum suis extinctum Moses pontificatus

[a] *Datam & Abiram ab sorbet terra.*

tus æmulos conuocat, Deo denuo commissurus electionē, vt ei sit ratum Sacerdotiū, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta viti summo in pretio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni virtute præclaris oriūdi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerarent: cúmque his procedunt & Aaron & Cores: deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant aeneis odoramenta quæ secum attulerāt: cum subitò tantus ignis effulsit, quantū nec homines ipsi vnquam excitauerunt, nec in terris spōte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flatu collisis & attritis excitatum viderunt, sed qualis diuinitus accēdi poterat fulgentissimus simul ac flagrātissimus: cuius vi ac impetu [a] ducenti illi & quinquaginta vnà cū Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent: solus Aaron superfuit illæsus, vt manifestum esset, diuinitus coortum hoc incēdium. His ita absumptis, Moses volēs perpetuū eius supplicij memoriā ad posteros tradi, vt & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium aeneas eorum affixas altari æreo consecrare, vt hoc monumento omnes terrerentur, qui cælestē numē humanis dolis circumueniri posse putant.

Ann. mundi 2455. Ante Christum natum 1509.

[a] Eorum cū ducētis quinquaginta viris ignis absumpsit.

Quæ Hebræis in deserto per annos 38. obuenerint.

CAP. IV.

POst tam euidens argumentum cum iam satis constaret, non ambitus aut fratris gratia sed diuino iudicio Sacerdotiū ad Aaronē peruenisse, sine vlla controuersia posthac illud tenuit, nec tamē ob hoc diu cessatū est à seditione, imò penè grauior priore est insequuta. nā ex Numer. 17.

An. mundi talibus causis ortum habuit, vt facilè appareret
2455. longo tempore duraturam. Cùm enim semel
Ante Christum nat. animos hominum occupasset hæc persuasio, ni-
1509. hil sine Dei voluntate geri, arbitrabātur Deum in gratiam Mosis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquam non peccatorum odio Deus sæuiret, sed à Mose solicitatus: ægréque ferebant, quòd non solum impunè tot optimatum morte populum mulctasset, sed præmium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatum: quandoquidem nemo posthac eum affectaturus erat, cum aliis id malè cessisse videret. ad hæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt superbæ & nimiæ Mosis potestati modum aliquē statuerent. facilè enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiens excitari turbas veritus ne qui rursum res nouas molirentur, vnde magnum aliquod malum accidere posset, cōcionem aduocari iubet, & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas. eius enim fore Sacerdotiū, in cuius virga Deus signum ostenderit. quod vbi placuit, inscriptas attulerunt, cum alij, tum [b] Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticam. eas Moses acceptas in Dei tabernaculum deposuit. sequenti verò die omnes protulit, quę facilè agnoscebantur, quòd essent & à principibus qui attulerāt, & à cæteroquin populo notatæ: videbántq; alias eadem specie manere, qua erāt pridie cùm eas Moses acciperet, ex Aaronis verò ramos & germina esse exorta, &, quod magis mirum, amygdala matura, quod virga ex hoc genus ligno constaret. hac nouitate spectaculi vulgus attonitum, omissis odiis quibus tam Mosem quàm Aaronem prosequebatur, totum in admirationem diuini iudicij

a *Alia seditio contra Mosen.*

b *Aaronis virga germinat.*

Sicq; versum, amplius Deo repugnare desiit, ratumque Aaroni sacerdotium esse voluit: atque ita tertio Dei calculo cõfirmatus: nemine postea contradicente, fuit Pontifex, & Hebræorũ populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moses autẽ postquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia fecisset, ne forte in partiendis ad vitam necessariis occupati, negligentius sacra tractarent, mandauit vt post armis ac Dei fauore quæsitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis distribuerentur, cum agro mœnibus eorũ contiguo duum milliũ cubitorũ, & insuper à toto populo decimas annui fructus exigit Leuitis simul ac Sacerdotibus conferendas: atque hi post hac eius tribus solennes reditus fuere. Nunc a dicendum quæ sint Sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iussit vt Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas pẽderent: præterea vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quę mactare fas est, primogenitum si masculum fuerit, sacrificandũ Sacerdotibus adducat, vt eo cum familia vescantur in vrbe sacra. pro eis verò quibus patria lex vesci vetat, dominus fœtus siclum cum dimidio dependat; pro homine verò primogenito quinque siclos. deberi eis etiam primitias tonsuræ ouiũ: & qui panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui verò ex voto se consecrant, Nazaræi b dicti, capillum alentes, & vinum non gustantes, tum capillum consecrant, victimas eorum Sacerdotibus cedere. Item qui Corban seipsos nominant, hoc est, Dei donum, si velint à ministerio, ad quod se vltrò obligauerunt dimitti, Sa-

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. 4.

Num. 18. 35. *Leuit.* 14. 18. & 26.

a *Sacerdotes reditus.*

Num. 6.

b *De Nazaræis.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

cerdotibus pecuniam numerare, mulierem triginta ſiclos, virum quinquaginta, qui verò tantum pecuniæ nõ habuerint, hos Sacerdotũ arbitrio relinquẽdos. quin & ſi quis domi mactet ad priuatum epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamẽ Sacerdotibus pecoris pectus & brachium dextrum. Tantum eſt quod Sacerdotibus Moſes attribuit, prætérque quicquid pro peccatis populus offert, vt in proximè præcedente volumine dixímus. Quicquid autem à populo Sacerdotum ordini contribuitur, ex eo tam vxores quàm filias & famulos etiam participes eſſe voluit, exceptis quę pro peccatis offeruntur. hæc enim in fano ſoli Sacerdotio fungentes mares eodem die abſumũt. His ita poſt ſeditionem diſpoſitis [a] caſtra mouit, & cũ omnibus copiis ad Idumææ fines peruenit, legatis primum ad regem præmiſſis. petebat ab eo tãtum liberum tranſitum, paratus ipſius arbitrio fidem dare ſine cuiuſpiam iniuria iter ſe facturum: præterea forum rerum venalium ſuis exhiberi poſcebat, perſoluturus etiam aquæ pretiũ, ſi rex ita iuberet. ille verò legatis, re infecta, dimiſſis, negatóque tranſitu, armatus cum exercitu eſt obuiã profectus, prohibiturus Moſen ſi vi viam aperire conaretur. at Propheta conſulto prius oraculo, & Deo nõ permittẽte, vt ipſe pugnæ principium fáceret, retrorſum abduxit exercitum, per deſertum iter facturus. Eodem [b] tẽpore ſorori eius Mariamnæ vltimus vitæ dies aduenit, quadrageſimo anno ex quo Ægyptum reliquerat, mẽſis Xanthici luna prima: ſepultáq; eſt publico ſumptu magnificè ſuper quodam mõte, qui appellatur Soin: & poſt menſtruum luctum [c] luſtrauit Moſes populum hũc in modũ luuẽcam, laboris & aratri expertẽ, colore toto corpore ruſam, paulũ ante caſtra

Numer. 20. a Moſis ad Idumæos legatio.

b Mariamne ſoror Moſis defuncta. Numer. 19.

c Moſis luſtrandi populum.

stra productam Pōtifex in loco puriſſimo ma- *Anno mūdi*
ctauit,& ſanguinē ſepties digito aſperſit verſus 2493.
Dei tabernaculū. Deinde ſolida iuuenca ita vt *Ante Chri-*
procubuit cū pelle ac inteſtinis ardente, lignū *ſtum nat.*
cedrinū in medium ignem iniiciunt, ſimúlq; 1473.
hyſſopum & lanam cocco tinctam.huius cinerē Num.19.
vniuerſum vir purus ac caſtus collectum repo-
nit in locum puriſſimum: & quotquot poſthac
funeſti purificatione opus habebant,paulū hu-
ius cineris in fontanam immittentes,& hyſſopi
ramulum intingentes,aſpergebant ſe die tertia
& ſeptima. quo facto pro puris poſthac habe-
bantur.& hunc luſtrādi morē etiā in terra belli
ſorte quæſita ſeruari præcepit.Cęterum funeſto
exercitu ita vt dixi luſtrato, per deſertum cum
exercitu pergens Arabiam petiit. Quúmq; ve-
niſſet in agrum vrbis Arabum primariæ,quæ o-
lim Arce,nunc Petra nominatur,hoc loco mō-
tem excelſum,quo ager clauditur, Aaron con-
ſcendit,prǽmonitus [a] à Moſe quòd eſſet mori- [a] *Aaron moritur.*
turus:& in cōſpectu totius exercitus,ſtās in lo-
co acliui,exutā pontificiam ſtolā Eleazaro fi-
lio tradidit,ad quē iure ætatis ſucceſſio perti-
nebat,atq; ita ſpectante populo moritur, eodē
ipſo anno quo ſororē amiſit, anno ætatis cente-
ſimo vigeſimo tertio, dies mortis eius incidit
in primā lunā menſis qui Athenienſibus heca-
tombęon dicitur,Macedonibus Ious, Hebræis Ruffinus
ſebba.Luxit eū populus dieb. triginta, & luctu Cap.4.
finito.Moſis ductu peruenit ad fluuiū q nomi- Hecd.cap.5.
natur Arnon.is [b] ex Arabię mōtibus exortus,de- Num.21.
ſertū mediū pererrās,in Aſphaltitē lacū influit, b *Moſis ad*
Moabitas ab Amorǽis diſterminans.éſtq; hæc *Sehonem*
regio frugifera,& fructus quantū ſatis eſt inco- *Amorǽorū*
lis ſuppeditat.ad eius Regē Sehonem miſit le- *Regem le-*
gatos Moſes,qui tranſitū per regnum peterent, *gatio.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

fidem daturus quòd sine detrimento vel agrorum vel colonorum militē traduceret, sed persoluturum precium rerum venalium ex æquo & bono, etiam si potum aquæ sine precio dare grauarentur. Sehon verò negato transitu & armato suorum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuium transire conarentur.

Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amoræorum Reges, deleuerítque eorum copias.

CAP. V.

Num. 21. a Hebræi pugnam parant aduersus Amoræos.

MOses autem postquam intellexit Amoræos hostilem in se animum gerere, haud ferēdum contemptum ratus, & videns Hebræos genus hominum intractabile, ocio simul & egestate facilè adduci posse vt pristinos tumultus ac seditiones renouarent, occasionem eis adimere volens, consuluit Deum an bello viam aperire permitteret. Deo verò annuente, & victoriam insuper pollicente, magnopere hac spe animatus, militem quoq; fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnādi cupiditatē exsatiarent, auspice Deo, & quò sponte iam propenderent autoritate sua compellente, at illi permissa potestate læti, arma corripiunt, & è vestigio instructa acie ad hostem properant. Amoræus cōtrà vt vidit aduētātes, oblitus pristinæ ferociæ, tum ipse est territus, tum multes animos, quos ante visum hostem præ se ferebant, præ timore demiserunt. Itaque vix primo cōflictu excepto, terga vertunt, in sola fuga spem salutis reponētes. confidebant enim munitis vrbibus, quæ tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebræi vt primum animaduerterunt hostes cedere, acriter institerunt, turbatísque eorū ordinibus,

b *Amoræos Hebræi fundunt fugántque.*

in

in extremam formidinem illos coniecerunt. Iámque totis campis sparsi effuso cursu alij alias vrbes petebãt. nec alteri persequẽdo fatigãtur, imperfectam victoriam relinquere nolentes, sed cùm essent funditores optimi, & eius pugnę generis, quod omni telorũ genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quã vt armis grauarẽtur, aut pedibus fugatos assequebãtur, aut gladiis & iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur, & si qui effugerant, cum vulneribus & siti conflictabantur. erat enim æstas. Cúmque desiderio potus ad fluuiũ agmine magno ferrentur, ab insequẽtibus circumuenti eminus sagittis ac iaculis sunt cõfixi: & [a] inter cęteros Sehon Rex cecidit. Hebræi verò cæsos spoliabãt, prædas agebant, magna terũ copia fruebãtur, quòd fructus nondum ex agris collecti essent, & milites totã regionẽ percurrebant impunè diripiendo, capt uosq; abducendo. nemo enim resistebat, robore eius regionis in pugna absũpto. Talis clades Amorræis accidit, qui nec cõsilio prudẽter, nec armis fortiter sunt vsi. Hebræi [b] verò terrã eam occupauerunt, inter tres amnes insulę modo sitã. Nã [c] Arnonis ripæ meridionale eius latus terminãt, Iobaccchus verò septẽtrionale, qui in Iordanẽ influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum statu exoritur Israelitis nouus hostis Oges Gala ditis, & Gaulanitidis regionũ Rex, in auxiliũ Sehonis amici & socij veniens: cuius res quũ iam perditas videret, nihilominus victoriã sperans, virtutis suorum ac hostium periculum facere decreuit. Qua [d] spe frustratus & ipse in prælio periit, & exercitus ad vnum est deletus. Moses verò Iobaccho fluuio superato, regnũ Ogis inuasit, & ciuitates vrbem vnam post aliam subuertebat, sue-

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

a Sehon Amorræorum Rex interfectus.

b Hebræi terram Amorræorum occupant.

c Amorræus tractus Iordane amne alluitur.

d Ogis Rex cum exercitu trucidatur.

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1473.

habitatores internecione vastans, qui omnes eius terræ homines diuitiis & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam vir heroica specie corporis, ne viribus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & staturæ argumentũ exstabat inexpugnata regia vrbe Ammanitidis regionis dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorũ latitudine, nouem longitudine. Huius viri casum nõ solum præsens Hebræorũ felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorum successiuem illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione cœperunt, & ex præda tã priuatim quàm publicè sunt locupletati. Post hęc Moses castra Iordanem versus mouet, & campum magnum è regione [a] Hierichuntis. ea est vrbs copiosa, palmis abundans & balsamum ferens. Iámque in tantum creuerant Israelitarum animi, vt nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moses vtendum hac promptitudine suorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epulóque exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vastandam misit, vrbésque gentis eius expugnandas, cuius belli origo talem causam habuit.

Ruffin. c. 5. Hedio c. 6.

[a] *Hiericho.*

De Balamo Vate.

CAP. VI.

BAlacus Moabitarum Rex, habens veterem amicitiam & societatẽ cum Madianitis, cũ res Israelitarum in tãtum crescere videret, cœpit etiam de suo regno esse solicitus. Nesciebat enim Deum vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæam vsurpare appetant: atque ita non satis cõsultè de rebus nouis cogitauit & bello quidé aggredi elatos tot victoriarum successu nõ est ausus, obstare tamẽ volens ne vlterius procederẽt legatos, [b] de cõmunibus commo-

Num. 22. 23. 24.

[b] *Balaci Moabitarũ Regis ad Madianitas legatio.*

commodis ad Madianitas mittit. Illi a ad Balaamum quendam vltra Euphratem, nobilẽ in eis locis virum & sibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiã de suis honoratissimũ quẽq;, rogãtes vt veniret ad se, & diris imprecationib. Israelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hospitali mẽsæ adhibitis, cõsulit a Deũ, quæ sit eius de Madianitarum postulatis sententia, qui cũ veratet illis obsequi, reuersus ad eos ait sibi non deesse voluntatem illis gratificãdi, sed obstare Deũ, cuius beneficio debeat gloriã ex veris hactenus prædictionib. cõparatam, nã exercitũ illum, quẽ ipsi execratum velint, esse Deo longè charissimũ. deditq; consilium, vt ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacẽ cum illis quibuscunq; conditionibus facerent, his dimissis legationẽ dimisit, at Madianitæ Balaco maximis precib. vrgẽte, eadẽ de re denuò b legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus obsequi, Deũ cõsulit, Deus verò offẽsus iubet vt legatis assentiatur. is ratus Deũ hęc ferìò iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundũ c autẽ cũ venisset in viã quandã angustã inter duas macerias sitã, occurrit ei Angelus: quo animaduerso asina qua vehebatur declinãs apressit eum ad alterũ septum, nihilq; moueba-tur verberibus sessoris pressurã molestè ferẽtis: cumque nec Angelus de via cederet. nec vates verberandi finẽ faceret, tandẽ procumbẽs Deo sic volẽte humana voce Balamũ incusat, quòd nunquã antehac læsus sæuiret in se, non intelligẽs Deũ prohibere quò minùs quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermone dũ ille turbatur, apparuit d ei Angelus, obiurgans verberatorem, quòd iumentum non esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra Dei volũtatem facienti. Tum vates terrius volebat retrò

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1473.

a *Balaci & Madianitarum ad Balaamum legatio.*

b *Secunda ad Balamũ legatio.*

c *Balami Angelum resistit.*

d *Balami asina loquitur.*

e *Balamũ obiurgatur ab Angelo.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

abire; sed Deus iussit eum pergere quò instituerat. modò nequid aliter agat quàm diuinitùs admoneretur. His [a] mãdatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptúsque à Rege honorificentissimè, voluit ad quendam mõtem deduci, vnde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus verò ipse cum regio comitatu deducit vatẽ in montem proximè imminentem, qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus cõsideratis [b] iubet Regem septem aras extruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id vbi celeriter iussu Regis est factum, mactat victimas, vt victoriam præsagire posset. deinde sic fatur, Felices vos quibus Deus largam bonorum præbet copiam, & prouidẽtiam suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit, quoniam nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, virtutísque ac probitatis studio sitis anteferẽdi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem Deus vos hominum solos cõplectitur, & vt omnium sub sole felicissimi sitis prospicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam vos misit, & posteris vestris in perpetuũ possidendam relinquetis: & gloria vestri nominis implebitur vniuersa terra simul & mare, dcó; multiplicabitur gens vestra, vt nulla non orbis regio vestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus vos exercitus & admiratione dignissimus, ex vno parente in tantũ auctus, nunc vobis parum amplum pro numero ac dignitate domicilium Chananæa continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi vestræ destinatum scitote, vt tam in insulis quàm in continente sit vobis degendum præ multitudine ipsi cæli stellis numero æquiparanda. Cúmque tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil vobis ad summam rerum co[illegible] deest.

a *Balamus ad Balacũ peruenit.*

b *Balami de Israelitico populo vaticinium.*

deesse patietur in pace, & in bello virtutem vires addet, inimicis nostris in mentem veniat, vt hostes vestri esse, & in vos arma sumere velint, non enim reuertetur è tali prælio victor, qui lætitiam coniugibus ac liberis afferat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore cõtigit, qui solus potest & quod superest detrahere, & quod deest addere. Talia a vates fatidica voce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indignè ferente, & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductum: veniisse eum ad execrandũ hostes, quos nũc mactos virtute ac pietate caneret. Ad b quẽ b Balami vates, Putas, inquit, quoties fata sunt aperiẽda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu. ipse voces quales vult profert & oracula nobis nec scientibus nec cogitãtibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarum sim adductus, eáque causa veni vt voluntati tuæ morem gererem. Sed potentior est Deus quàm mea voluntas, qui contra Dei volũtatem ad gratiam hominũ loqui proposueram. quàm primùm enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum, ibi remanet. ego certè nihil in horum laudem dicere in animo habui, nec quæ Deus eorũ generi dare decreuit, commemoranda putaui: sed numen illis propitium, quod gentis felicitati studet ac gloriæ, pro destinatis hęc verba mihi subdidit. Nũc age, quando animus est tibi atq; Madianitis rẽ gratam facere, quorum preces me non decet non admittere, alias aras erigamus & sacra instauremus, ũ forte Deũ flectere possim, vt execrationibus hoc genus hominum deuouere liceat. Cúmque Balacus id fieri permisisset, ac ne iterato quidẽ sacro potestatem deuouendi impetrasset, collapsus in faciẽ pronus prædicebat

a *Balaam iratum reprehendit Balacum.*

b *Balami responsio.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

quicquid euenturũ esset regib. & ciuitatib. claꝰ rissimis, quarũ quędã nondũ conditæ videntur, quæ verò extãt earũ res terra mariq; gestæ ita prædictionibus respondẽrũt vsque ad nostram memoriam. vt facilis sit coniectura, reliquũ etiam eius oraculi non vanum fuisse euentum aliquando comprobaturũ. Balacus autẽ ęgrè ferens expectationem frustratã, sine honore vatẽ ablegat. ille domum repetẽs cum iam Euphratem attigisset, accito Balaco & principibus Madianitarũ, Balace [a] inquit, vósque Madianitæ, quandoquidẽ necesse est vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar, Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilẽtia faméve, aut alio casu delebitur. Deus enim curã habet eius gentis à malis seruandæ, ne quando talis clades incidat qua vniuersi de medio tollantur, interdum tamen quædam vitari non poterunt, quibus ad tẽpus afflicti, mox magis quàm antè florebunt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem victoriam de illis consequi quæritis, hoc [b] consilio voti compotes efficiam. Filiarum formosissimas, quæ pulchritudine sua mẽtes eorum expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite, vt circũ castra obuersentur, & iuuenibus complexus expetentibus faciles se præbeant: vbi verò cupidine captos viderint, subitò se proripiant. cúmque rogatæ fuerint vt maneant, non annuant nisi persuasis, vt relictis patriis legib. & cultu Dei à quo illas acceperũt, Madianitarum & Moabitarum Deos venerentur. sic enim Deum iratum sibi reddent. Post hæc monita abiit. Madianitis [c] autẽ ita vt moniti fuerant filias mittentibus, Hebræorum iuuenes pulchritudine puellarum capiũtur: & in colloquium venientes rogant ne sibi voluptatem

Num. 15.

a Balami de rebus futuris vaticinium.

b Balami aduersus Hebræos consilium.

c Madianitarum filiæ ad Hebræorum castra perueniunt.

rem ex earum pulchritudine capere inuideant. *An. mundi* 2493. *Ante Christum nat.* 1472.
nére consuetudinem eorum auersentur. Illę libenter & verba iuuenũ & cõplexus admittũt: iámque blandiciis illectos, & cupidine feruẽtes relinquere parãt. tum illi tristes mulierum discessu, precibus instant ne se relinquãt, sed futuræ coniuges & omnium facultatum dominæ apud illos maneant. hæc promissa iureiurando confirmabant Deum testem inuocando, & lachrymas fundẽdo, quò magis eas ad miserationẽ flecterent. tum illæ postquã omninò captos & cõsuetudine sua deuinctos animadũerterũt, sic respondent: Optimi iuuenes, nõ desunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentũ ac domesticorũ affectus: neque inopia talium rerum huc ad vos venimus, aut formam corporis nũdinaturæ preces vestras admisimus: sed persuasæ viros esse bonos hac hospitali gratia non dedignarę qua vos opus habere videbamus, faciles nos vobis præbuimus. Nunc quandoquidẽ amare vos, & abitionẽ nostrã molestè ferre asseueratis, ne has quidẽ preces auersabimur. quare si beneuolẽtiæ cõiugalis fidẽ dederitis, quæ sola nobis satisfacere potest, libenter vobiscũ vt legitimæ nuptæ conuicturæ sumus. veremur enim ne libidine exsatiata, cũ iniuria & cõtumelia nos retrò ad parentes nostros ablegetis: cui nostræ solicitudini veniã vos dare æquum postulamus. Illis verò quolibet modo fidẽ daturos se pollicẽtibus, & nihil præ amore nimio recusantibus: quandoquidẽ, [a] inquiũt, ita vobis videtur, & mores habetis ab aliis diuersissimos, vt cibis etiã propriis vestro more vtamini, nec potum cum aliis communẽ sustineatis, necesse est si vultis nobiscũ vitã degere, Deos nostros colatis: neque enim alio argumẽto persuadebitis amorẽ istum vos non fingere, nisi eosdẽ no-

[a] *Madianitarum filia Hebræos ad idololatriã perducunt.*

An. mundi 2493. *Ante Chri.* nat. 1472.

biſcum Deos adoretis. Nec abſurdum fueris aut vitio vertendum, ſi terræ in quã veniſtis peculiares Deos colere malitis: præſertim cùm noſtri per omnes regiones honorentur, veſtrum nemo præter vos cultu dignetur aut ceremoniis. aut igitur cæterorum more obis eſt viuendum, aut alius orbis quærẽdus, vbi ſoli iuxta veſtra inſtituta vitã agatis. At [a] illi cupidine cæci dicta earum comprobant, & quò trahebantur ſequentes à religione patrum deſciſcũt: & primùm Deos credere inducti, ſacra illius eius gẽtis ritu faciunt: cibis quoque indifferenter vtebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebãt: vt iam tota caſtra iuuenum impietas inuaderet, & ſeditio priore peior gliſceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. iuuentus enim guſtatis ſemel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & ſi qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, vnà cum reliqua turba corrumpebantur. Zambrias *b* etiam Simeonidis tribus princeps ducta [c] Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynaſtæ, iuſſus ab vxore, & contemptis in eius gratiam Moſis placitis, alieno ritu ſacrificabat, & alienigena coniuge non diſſimulanter ſe oblectabat. In hoc rerum ſtatu Moſes [d] veritus ne grauius aliquid ſequeretur, aduocata concione, neminem quidẽ nominatim accuſauit, nolens in deſperationem adducere eos, qui tantiſper dum latere ſe putant, ad ſanitatem reduci poterant: ſed dicebat rem indignam, nec ipſis nec maioribus eorũ decorã, quòd voluptatem pluris quàm Deum & religionem facerent. Expedire illis vt dum tempus eſt reſipiſcant, & non legum cõtemptu, ſed cõpeſcẽdis prauis cupiditatib. fortes ſe viros declarent. abſurdum præterea dicebat, quod cùm in de-

a *Hebræi mulierum cupidine dulci à patrũ religione deſciſcunt.*

b *Zãbrias.*

c *Chosbi.*

d *Moſes Iſraelitarum idololatriã & voluptatem accuſat.*

in deserto modestè vixissent, nunc in bona regione ita baccharentur, & quæ per inopiã quæsierant, nunc per affluentiam perditum irent. Talibus dictis conabatur iuuenturem corrigere, & ad saniorem mentem reducere. Tũ Zambrias [a] insurgens. Tu, inquit, Moses tuis legibus vtere, quibus iam longo vsu robur addidisti: quod ni fecisses, sæpe iam pœnas dedisses, & tuo malo non esse Hebræis imponendum didicisses, me certè nunquam ad tua tyrannica iussa obstrictum habebis. neque enim aliud hactenus, quã sub legis ac religionis prætextu nobis seruitutem, tibi principatum malicios artibus adstruis, voluptatem nobis ac vitæ licentiam adimens, quæ liberorum sunt, & sub nullius imperio degentium. hoc enim vel Ægyptiaca seruitute fuerit grauius, in quemuis tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cùm ipse multò digniot sis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quæ omnium consensus approbat, plus tua quàm cæterorum mortaliũ placita valere postulas. ego quæ nũc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidem in hoc cœtu grauabor, mulierculam alienigenam me duxisse. audis à meipso mea facta, vt ab ingenuo. neq; enim latere cupio. Sacra enim Diis facio præter cõsuetũ, quia id æquũ censeo, ex multis mihi veritatem quærere, & non sicut sub tyranni de viuere, de vnius tantum fiducia pendentẽ. nemo mihi tã gratã fecerit, qui in rebus meis meipso plus arbitrij habere voluerit. Hęc Zambria pro se & quibusdã sui similibus afferente, populus quietus expectabat quonã audacia hęc esset euasura, maximè quòd videret legislatorẽ amplius nolle cõtendere, ne hominẽ insolentẽ irritatiorẽ redderet. verebatur enim ne plures sibi in loquẽdo impudentiæ imitatores fa-

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

[a] Zambria aduersus Mosen oratio.

An. mundi. 2493. Ante Christum nat. 1472.

turbas in populo excitarent. Atq. ita tum concio dissoluitur. ac fortasse vlterius malum hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatus esset talem ob causam. Phinees tum aliis rebus, tum patris dignitate, iuuentutis facilè princeps, Eleazari pontificis filius, & Mosen magnum patruum habens, ægerrimè tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus cresceret, vindicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quòd exempla primatum in vtramuis partem plurimum valeant. Cúmque tanto esset animi & corporis robore, vt non temerè aliquid arduum aggrederetur, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentorium vadit, & eodem [a] ictu ipsum vnà cum Chosby transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam virtutis æmulationē accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficit, reliquos insecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorum petulantiam cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiam maluerunt: nec prius destitit, quàm quatuordecim millia virorum desiderarentur. Hanc [b] ob rem Moses in Madianitas concitus, ad gentē internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum ante non oportuit, dixerimus. Balamū illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à Deo est prohibitus, nihilo secius tamen tale hostibus cōsilium dedit. quo effectum est vt quibusdā infectis praua opinione, penè totius populi religio fit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est propheta, vt oracula eius suis literis inseruerit: cúmque nihil vetaret

quin

a *Phinees Zambriam & Chosbi vno ictu transfigit.*

al. 24000.

b *Moses in Madianitas mouet.*

quin ea pro ſuis ederet, nec vllo teſte id factũ eius coargui poſſet, maluit eum debita apud posteros memoria non fraudare. Sed hæc quisque vt libuerit ita consideret. Moses autem vt dicere cœperam, in Madianitas misit exercitũ duodecim millium singulis tribubus mille militibus imperatis: eíſque copiis Phineem præfecit, cuius opera leges vindicaras, & de Zambria violatore earum pœnas exactas paulò ante memorauimus.

Anno mũdi 2493. Ante Christum nat. 1472.

Num. 31.

Hebræorum de Madianitũ victoria, & Amoritũ regio quomodo à Moſe duabus cum dimidiata tribubus conceſſa.

CAP. VII.

MAdianitæ verò intellecto hoſtium aduentu, & quòd iam non longè abeſſent, & ipſi copias in vnum contrahunt, & qua in regionẽ ſuam irruptiros putabant, munito pro tempore aditu, præſtò erant, impetu eorum pro viribus propulſaturi. Sed [a] mox primo congreſſu tanta multitudo Madianitarum eſt cæſa, vt numerus cadauerum iniri nõ poſſet, ne regibus quidem ſeruatis. Hi fuêre Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Reccmus, à quo deductum nomen primaria vrbs Arabum & hodie retinet, Receme [b] dicta, quam Græci Petram vocare malũt. Fuſis [c] hoſtibus Hebræi regionem ſunt populati, prædas abigendo, & incolas vnà cum mulieribus interimendo, ſolis parcentes virginibus: hoc enim Phinees à Moſe mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac illæſo exercitu, prædam quoque memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia & inſuper ſexaginta ſeptem millia ouium ſexaginta millia, vaſorũ aureorum & argenteorũ magnum numerũ, quibus in domeſtica ſuppellectile vtebãtur,

Hedio Cap. 7. Ruffinus Cap. 5.

a *Quinque Reges Madianitarum cæſi.*

b *Aliàs Areceme vel Arce.*

c *Ingens præda de Madianitis parta.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

Etenim pro opibus lautiore victu delectabantur. Abductæ sunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moses autem partitus prædã, quinquagesimam eius partem Eleazaro dedit & sacerdotibus,& Leuitis alterius quinquagesimam:reliquum verò populo distribuit.quo factũ est vt deinde suauiter viuerent,opibus virtute quæsitis, ocium quoque ad fruendum nacti.Moses [a] autem iam admodum senex Iesum designauit,qui sibi in prophetę & ducis(si opus foret)muniis succederet, Deo ita iubente vt hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritissimus,Mose præceptore doctus.Per [b] idem tempus duæ tribus,Gade & Rubeli,& dimidia Manassitis, numero pecudum,& aliis rebus abundantes, de communi consilio rogant Mosen.vt sibi extra sortem traderet Amoritidem terram, quæ non multo ante bello capta fuerat.esse enim pascuis vberem. Ille verò suspicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio viros excipit, meticulosos simulatores dictitans, Velle eos in ocio luxúq; terram marte quæsitam communi possidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferentes,terram vltra Iordanem à Deo promissam capere, deuictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui videntes eum iratũ,ne meritò irasci videretur, respondent,se neq; per ignauiam pericula, neq; per desidiam labores fugere, sed hoc tantum agere vt præda in locis commodis relicta,expeditiores ad certamina fierẽt:paratósque se aiebant,si oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipso dante acciperent,reliquum exercitum armatos quocunque ducerentur sequi,& communibus militare auspiciis.

Num.27. Deut.3. a Iosuam Moses sibi successorem designat.

Num.32. b Tribus Rubẽ,Gad, & dimidia Manassitis, Amoritidẽ terram expetunt.

spiciis. Tum Moses comprobata eorum sententia, 2495
tate. aduocatóque Eleazaro pontifice & Iesu,
cæteríque magistratibus, cõcedit illis
tidem hac conditione, vt simul cum cognatis
populo aduersus communem hostem bellum 1472.
gerant, donec omnia ex sententia cõfecta fuerint. atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & exstructis munitis oppidis, liberos & vxores atque impedimenta in illis deponunt. Moses quoq; in eadem regione decem vrbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus asyla sanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non sponte commissa eò confugissent. statuitque talibus exilij tempus, tantisper dum pontifex viueret sub quo cædes accidit. post cuius obitum redire in patriam permisit. Exilij verò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidã impunè occidere, duntaxat extra vrbem refugij deprehensum. idq; ius solis cognatis esse voluit, aliis non item. Cæterum [a] oppida refugij fuerunt hæc, ad fines Arabiæ, Bosora, in Galadena regione Arimanum, in Batanea de Gauladeaman. & post captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iussu Mosis destinata sunt, vt hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem [b] tempore cùm defunctus esset quidam è primatibus Manassitidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum sexus relictis, tribules eius viri insignes Mosen consulunt, an filiarum eius in diuisione & sortitione agrorum ratio haberi debeat. Is respondit si in domum tribulis nuptum darentur, sortem dotalem fore: sin mallent in aliam tribum elocari, sortem in sua tribu relinquerent. atque hac occasione, instituit, vt cuiq; tribui suæ sortes perpetuò manerent. Quémq; iam de qua-

Exilij tempus.

Num. 35. Deut. 4. 19. Ios. 20.

a Oppida refugij.

Num. 27. 36

b Salpadis filiæ parentis loco hæreditatem sortiuntur.

Ann. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1472.

dragesimo migrationis anno triginta tantum dies supereſſent, aduocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila viſitur, agrum habens palmetis conſitum, vbi populum omnem præſtò vidit, in hunc modum verba fecit.

Hiſtoria Deuteronomij. Ruffinus Cap 5. Hed. ca. 8. *Deut. 4.*

Moſis leges, & quomodo ex hominibus fuerit ſublatus.

CAP. VIII.

a *Moſis ad populũ ante obitum oratio.*

VIri [a] commilitones, & longi laboris ſocij, quoniam Deus ita vult, & ætas CXX. annorum exacta poſtulat, vt ex hac vita diſcedam & rebus vltra Iordanem gerendis intereſſe me Deo non eſt viſum, æquam duxi, vt quantũ ad veſtram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio deſim: ſed pro gratia mihi data prouideam, vt pro commo ſtrata ad eam via, ſempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi prius in quo tam veſtra quàm poſterorum beatitudo conſiſtat iudicauerimus, & hoc pietatis erga vos noſtræ perpetuum monumentum reliquerimus, libenter ex vita diſcedamus. Fidem enim, ſat ſcio, mereor, vel quòd antehac veſtris commodis indeſinenter ſeruiens nunquam vos fefelli, vel quòd anima prope exitum conſtituta in omni virtute ac veritate ſeipſa melior redditur. Filij [b] Iſraelis, vna omnibus felicitatis eſt cauſa Deus propitius: quam ſolus dignis dare, & peccantibus in ſe auferre potis eſt, cui ſi vos tales præſtiteritis quales ipſe poſtulat, qualéſve ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquam non macti virtute, æmulandiq. omnibus eritis: ſed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deeſt breui conſequimini. Tantum voluntati diuinæ obſequimini, & mandatis eius paretis & ne-

b *Moſis ad Iſraelitas vt Deo ip. ſiúſque mãdatis ſint obedientes adhortatio.*

& neq; legibus per me latis alias præponite, neque in religione per contemptum quicquã nouate. Quod a si feceritis, bello præstantissimi inter omnes gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eritis. nam auxiliante Deo, minæ omnes facilè contemnuntur. Cæterùm virtutis præmia magna per omnem vitam sunt proposita, & ipsa sibi primum est ac potissimum præmium: deinde per hanc cætera bona facilè parantur: qua inter vos inuicem vtentes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc vobis sunt speranda, si leges monitu Dei me perferente scriptas, nec ipsi violetis, nec alios violare patiamini, & harum intellectum ac vsum nunquam non meditemini. Ego verò commodis vestris lætus discedo, vósque pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducum ac magistratuum commendo, qui incolumitatis ac felicitatis vestræ posthac curam sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu hactenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepistis, non desinet vobis prospicere, sed quamdiu ipsum & pietatem coluerit is, tam diu sub eius præsidio tuti permanebitis. Nec b deerunt qui vobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis. nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuũ, quib. cauete vos difficiles præbeatis, scientes quòd qui benè parere nouit, etiam benè imperaturus est vbi ad potestatem peruenerit: néve in hoc libertatem sitam existimetis, si mandatis principum obmurmuraueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo vicio si vos in posterum seruaueritis, res vestras in meliore statu videbitis. Absit autem vt

An. mundi. 3493. *Ante Christum nat.* 1471.

a *Diuini auxilij promissio.*

b *Obedientia erga magistratum.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

ita in hos exaſperemini, quemadmodũ aliquoties in me incanduiſtis. meminiſtis enim quòd ſæpius à vobis de ſalute periclitatus ſum quàm ab hoſtibus. quod non exprobrandi cauſa dico: nolim enim vos hac commemoratione in extu vitæ contriſtatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo vos tuli: ſed vt admoniti in poſterum ſapiatis, id quod in veſtram etiam rem futurum eſt, & ne in prępoſitos contumelioſi ſitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananæa potiemini, alioqui ſi per has inſolentiores facti in contumaciam & virtutis contemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam eſtis habituri. quem ſi veſtro merito inimicum vobis reddideritis, & terram virtute partam oppreſſi ab hoſtibus per ſummam ignominiã amittetis, & per totum quàm latè patet orbẽ diſperſi ſeruitute veſtra terras ac maria replebitis. quò ſi ventum fuerit, iam fruſtra pœnitebit patrias leges non ſeruaſſe. quare quominus periculi ſit, ne illas violetis, poſt victoriam neminem hoſtiũ ſupereſſe patimini: id rebus veſtris conducibilius exiſtimare, ne cum illis viuentes ad ſimilia ſtudia prolapſi patriam inſtitutionem corrumpatis. Præterea [a] lucos & aras & templa quotquot habent ad vnum tolli iubeo, ferróque & flammis ita deleri, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona veſtra tutius conſeruabitis. Verùm ne per ignorantiam meliorum natura veſtra in deterius deprauetur, Deo iubente & leges conſcripſi, & formam adminiſtrationis rerum tam publicarum quàm priuatarum, à quibus ſi nuſquam diſcedatis mortalium omnium feliciſſimi eritis. Hæc loquutus [b] tradit eis Codicem, leges ſcriptas & inſtituta bene viuendi continentem. Illi verò

Deut. 7. 11.

[a] *Iſraelitæ hoſtes, eorúmque idola tollere iubentur.*

[b] *Moſes Iſraelitis Codicem, leges ſcriptas & inſtituta continentem tradit.*

ſolue-

soluebantur in lachrymas; & iam tum desidetio ducis mœrebant: memoréſq; quanta pericula pertuliſſet, quámq; alacriter ſalutem ipſorum procurauiſſet, & de futuro ſoliciti quod non eſſent talem principem habituri, ac ne Deũ quidem æquè propitium Moſe non amplius deprecatore: tum pœnitentes eorũ quæ in deſerto per furorem contra illum commiſerant, graiſſimè dolebant: ita vt totus populus lachrymans nullam cõſolationem admitteret. Moſes verò ſolabatur eos, & iubens à lachrymis deſiſtere, ad leges accipiendas hortabatur, atq; ita tum concio eſt diſſoluta. Nunc priuſquã ad reliqua tranſitum faciam, operę precium duxi, leges [a] talis latoris maieſtate ac virtute dignas hîc inſerere, quo lector cognoſcat, qualia ſint noſtra iam inde à priſcis ſeculis inſtituta. Extãt autẽ [b] omnia quæ ille vir ſcripſit, vt nihil ornatus cauſa liceat affingere: ſeriem tantum nouauimus, & leges quas ille ſparſim vt quamque à Deo retulerat, ſcripſit, nos generatim in ſuos ordines digeſſimus: qua de re lector admonẽdus erat, ne ſi quis fortè ex cõtribulibus in hæc noſtra inciderit, calumniam temerè ſtruat, quaſi parum ſincerè ſcripta Moſaica tractantibus. Enumerabo autẽ eas potiſſimum leges quæ ad publicam inſtitutionem, ritúſq; gentiles pertinent: quæ verò ad priuatã conſuetudinem aut cõtractus vel cum exteris vel cum noſtratibus, ſpectant, in eum commentarium diſtulimus quem de moribus & ſacrorum cauſis Deo fauente ſcribere eſt animus.

Poſtquam [c] acquiſita Chananæa terra, vrbibúſq; conditis, victoriæ fructus ſecuri carpere cœperitis, hæc mandata obſeruando rem Deo gratam facietis, & partam felicitatẽ conſtabiletis. Vrbes [d] ſacra ſua vna in regione Chananæa

Ann. mundi 2493. *Ante Chriſtum nat.* 1471.

a *Leges à Moſe latæ.* Ruffinus Cap. 7.

b *Excuſatio Hiſtoriographi, cur Legum ſeriẽ immutarit.*

c *Iſraelitæ quomodo in terra Chananæa victuri.*

d *Vrbs ſacra & templum in Chananæa.*

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

in loco illustri & fertili, quã Deus per oraculũ elegerit: & templũ in ea sit vnum, & altare vnũ ex lapidibus nõ politis, sed collectitiis cõstructũ, qui inducti tectorio, decorã & mundã speciẽ præ se ferãt: ascensũsq; sit ad illud non per gradus, sed terra leniter per acclive aggesta: in alia verò vrbe nec altare sit vllũ neq; templũ. Deus enim vnus est, & Hebræorum genus vnũ. Qui [a] cõuiciũ Deo fecerit, lapidatus p diẽ pendeat, deinde ignominiosè & obscurè sepeliatur.

a *Conuiciũ Deo faciẽs. Leuit. 4. Deut. 16.*

In [b] sacrã vrbe & templũ ter in anno conuẽtus fiat Hebræorũ ex vniuersa eorũ ditione, vt Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & in futurũ precibus eũ demereãtur, & per cõuersationes ac cõuiuia mutuã beneuolẽtiã alant. Expedit enim vt inter se noscãtur, quibus idẽ est genus, quíq. eisdẽ studiis delectantur. Id verò ex huiusmodi cõgressibus facilè cõtingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hęrent: sicut contrà qui nunquam conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

b *Ter in anno Hebræi conuenire debent.*

Sint [c] præterea decimæ fructuũ seorsũ ab illis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quib. in patria venditis, pecunia inde redacta in sacra vrbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Æquũ enim est ex prouentu terræ à Deo datę in ipsius honorẽ hilariter agere. Ex [d] mercede meretricis nõ est sacrificandũ. neq; enim quicquã Deũ delectat cũ iniuria coniunctũ: neq; maior est turpitudo quàm quę corporibus infertur. Similiter si quis mercedẽ pro admissura canis venatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidẽ Deo sacrificare est licitũ. Diis [e] alienis nemo maledicatur. Fana externa non sunt spoliãda, neq; sacra donaria tollenda. Nemo [f] veste è lino & lana cõtexta vtatur, est enim solorũ sacerdotũ. Septimo quoq; anno, quando per Sec-

c *Decimæ. Deut. 18.*

d *Merces meretricis.*

e *Dij alieni. Deut. 12.*

f *Linum & lana.*

nopegia

Hebdomadæ festa apud Sanctam vrbem sacrorum causa conueniunt, pontifex è sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exaudiri possit, legem pro cõcione legat: & neq. mulieres neq. pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nã bonũ est vt inscriptam in animis nunquã delendã memoria retineant. sic enim minus peccabunt, nõ ignari quid sit in lege decretum. Leges etiã vim maiorẽ obtinebunt in delinquentiũ conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam nõ legis voluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri [b] etiam ante omnia leges edisc̃ãt, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie ineunte die, & cum itur cubitũ, cõmemoranda summi Dei beneficia quæ liberatis ex Ægypto præstitit. æquum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauorẽ cõciliant. Inscribenda sunt etiam foribus præcipua & in brachijs ostentanda & quæ [c] potentiã eius ac beneficentiam indicant, circunferenda sunt inscripta in capite & brachio, vt vndiquaque conspicua sit Dei erga populũ suũ benignitas. Oppidatim [d] præsint sepiẽ viri probatæ vitæ, & iustitiæ cultores. Singulis magistratib. attribuãtur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicãdi sors obtigit in suis ciuitatibus summo [e] in honore habeantur, vt præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec aspertius agere. Sic enim futurũ est, vt assueti homines reuereri, ad pietatem quoque assuefiant, & tanto longius à cõtemptu hominis absint. Iudicibus [f] quicquid visum fuerit, illorũ sententia valere debet, nisi constet pecuniis esse corruptos, aut manifestè coargui possint non rectè decreuisse. Oportet

An. mundi 1493. Ante Christum natum 1471.

Deut. 1.

a *Legis liber in tabernaculorum festo prælegendus.*

b *Pueri Leges edisc̃ãt.*

Deut. 6.

c *Signa Legũ.*

d *Septem Præsides.*

e *Honor magistratus.*

f *Officium Iudicum.*

Ann. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

tet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnibus aliis rebus anteponere. Hæc enim iniuria in Dei contumeliã recidit, quasi verò is infirmior sit habendus, quàm illi quorũ potentiæ metu præter ius fertur calculus, nam [a] Dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quàm Deum facit. Quòd si iudices nescíant de negocio ad se delato pronunciare, sicut interdum accidit, in sanctam vrbem integram causam relegent: tum verò pontifex & propheta vnà cum senatu quod visum fuerit decernant. Vni testi fides nõ habeatur, sed tribus, aut vt minimũ duobus, quorum testimoniũ vita ante acta faciat verisimile. Mulieribus autẽ testimoniũ deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque seruum hominẽ testem esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut præ metu non verum testimoniũ deposituros. Quòd [b] si cui falso testi creditũ fuerit, ísq; postea falsũ coarguatur, ei pœnæ sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauante hoc testimonio condemnatus fuisset. Homicidio [c] in aliquo agro commisso si autor nusquam compareat, neq; suspicio sit à quopiam per odium occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis indici præmiis. quòd si nullus existat index, magistratus oppidorum vicinorũ agro in quo ædes est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidum, eius oppidani emptam iuuencam & adductam in tesqua nec seméti nec plantationi idonea, neruis cernicibus abscisis, cædant, & ablutis manibus supra caput iuuencæ sacerdotes & Leuitæ ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cæde habere

a *Iustitia est Dei potentia.*

Deut. 19. b *Falsi testis pœna.*

Deut. 21. c *De homicidio commisso.*

bere proclament, eámque nec feciſſe ſe, nec dũ fieret interfuiſſe, inuocéntque Deum vt propitius factus nunquam poſthac in ea regione tale malum accidere permittat.

Ann. mundi 2493. *Ante Chriſtum nat.* 1471.

Optimum [a] quidem eſt optimatum regimẽ, & ſic in adminiſtrata Republica viuere, nec eſt cur aliam eius ſpeciem concupiſcatis: ſed præſtat vt hac contenti in legum & veſtra ipſorum poteſtate ſitis. Satis enim eſt Deum habere propitium. Attamẽ [b] ſi regis vos cupido ceperit, nemo ſit niſi veſtri generis & ſanguinis, & cui iuſtitia ſit cordi cũ cæteris virtutibus. Is quiſquis fuerit, plus legibus & Deo quàm ſuæ ſapientiæ tribuat, nihilque præter pontificis ac ſenatus ſententiam faciat: nec multas alat vxores, aut pecuniis equiſve plurimis gaudeat: quarum rerum copia facilè contemptor legum poſſet euadere, & ſi talibus ſtudiis plus æquo fuerit deditus, obſtandum eſt ne potentior fiat quàm rebus veſtris expedit. Terminos [c] terræ mouere non eſt fas, nec propriæ, nec alienæ, dum modo *terra non* peccatæ: ſed religioſè cauendum vt tanquã Dei calculus in æternum fixus maneat: quod hæc præcipua cauſa ſit bellorum & ſeditionum, ſi auaritia certis terminis nõ circumſcribatur. Facilè enim legum præſcripta tranſilit, qui terminis cupiditatem ſuam cohiberi non patitur.

a *Ariſtotelia optimum regimen.*

b *De Regis electione.* *Deut. 17.*

c *Termini mouendi* *Deut. 19.*

Qui [d] terrã plantauerit, ſi plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium vſum conuertere. intempeſtiuus enim eſt talis fructus. quicquid autẽ præmaturè à natura extorquetur, eius vſus nec Deo conuenit, nec domino. quarto verò anno colligat quicquid iam tempeſtiuum, & in ſanctam vrbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiuiis cũ amicis conſumat, & cum pupillis ac viduis.

d *Plantarũ fructus prohibiti.* *Leuit. 19.* *ante quartum annum fructus.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

quinto demum anno arbitratu suo fructus colligat. Agrum [a] viribus consitum ne sentines. sufficit enim quòd hanc plãtam nutriat, nec opus est vt & aratro vexetur. Bobus [b] arãda est terra, nec aliud animal cum eis sul iugandum, sed eiusdem semper generis sub idem iugum agẽda. Semina quoq. debent esse pura & impermixta, nec diuersum simul aut trium generũ sunt seminanda. abhorret enim natura communionem dissimilium. Neq. diuersi generis iumentorum coitus sunt admittendi. verendũ enim ne hoc exemplo & ad homines cõtemptus generis sui perueniat, vt solent à minimis principiis res in peius proficere. Cauendum est autẽ magnopere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari possint. quapropter ne leuia quidẽ leges dissimulant, dum officio suo nusquam deesse cupiunt. Metentes & demessa colligentes ne spicilegiũ faciant, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquam, vt hæc tanquam à fortuna obiecta in vsum suum conuertant & alimoniam. De [c] vindemia quoq. racemuli relinquantur pauperibus: similiter de oliuetorum fructu nonnihil, vt sit egenis quod colligant, quandoquidẽ de suo non possunt. nõ enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quãtum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, si non quisq. suis tantum commodius prouideat, sed inopũ quoque rationem habeat. Nec [d] bobus in area triturantibus os obligandum est. non enim æquum est vetare laboris socios quò minus & fructuum sint participes. Nec [e] à pomis maturis viatores sunt arcendi, sed sinendi vt tanquam propriis se satient: & siue indigenæ siue sint exteri libent er illis ad esum exhibẽda sunt. auferre

a *Vites plãtanda.*

b *Terra arãda.*

Deut. 24.

c *Egenis aliquid in agro relinquendum.*

Deut. 25.

d *Boues triturantes.*

e *Viatores à pomis maturis nõ arcendi.*

ferre verò secum non liceat. Neq; vindemiantes vetent obuios deguſtare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo conceſſis inuidere tantillum cõcupiſcẽtibus, præſertim cum id anni tempus ſit fertiliſſimum, & iuxta Dei ordinationẽ non diu duraturum. & ſi quis præ pudore cunctetur attingere, vt ſumant horrẽtur Iſraelitas quidem vt ſocios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas verò hoſpitalibus his munuſculis dignentur, quæ ipſis Deus pro tempore præbuit. Nõ enim debet exiſtimari detrimentũ, quod liberali animo ſumendũ hominibus permittitur: quia non in hoc Deus abundantiã bonarũ rerum largitur, vt his ſoli fruamur, ſed vt de noſtro etiam alios honoremus: volens hoc modo ſingularem erga Iſraelitas fauorem ac liberalitatẽ ſuam gentibus innoteſcere, dũ id quod ipſis ſupereſt benignè cũ illis cõmunicant. Qui verò cõtra fecerit, plagas [a] vna minus quadraginta publica ſcutica accipiens illiberalẽ pœnã hãc ſuſtineat, eò quòd cùm eſſet ingenuus, lucro ſeruiens ipſe ſuam dignitatem læſerit. Rectum enim eſt vt cum ipſi multa in Ægypto & deſerto ſitis perpeſſi, aliorum miſeriis non negligatis. & Dei benignitate amplas facultates conſequuti, ex his nonnihil per cõpaſſionem egenis decidatis. Vltra [b] duas decimas quas quotannis pendere iam iuſſi, alterã Leuitis, alteram in ſacras epulas, tertia tertio quoque anno eſt conferenda, quę in egenas viduas & pupillos diſtribuatur. Et [c] fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratiis actis, & ſacrificiis iuxta legem ritè peractis, primitias ſacerdotibus offerant. Hæc omnia vbi quis perfecerit, & vtraſq; decimas tum quæ Leuitis

Anno mundi 2491. *Ante Chriſtum nat.* 1471.

a *Plaga quadraginta.*

b *Decimæ egenorum.*

c *Primitiæ frugum. Deut.* 26.

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

debentur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat è regione templi, ante omnia Deo gratias agat, quod ab Ægyptiorum graui seruitute liberatis terram vberem & amplam fruendam dederit: testatúsque decimas se iuxta Mosis legem soluisse precetur Deum, vt tum sibi priuatim, tum Hebræis publicè propitius, & quæ bona hactenus dedit conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiã dignetur.

a De vxoribus ducẽdis.

Vbi [a] ætas maturuerit, vxores ducant virgines, ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autem non ducit virginem, ne sibi coniungat alteri maritatam, néve priorem eius virum contristet. Ancillas [b] ne ducant ingenui, ne adamatas quidẽ. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendũ dignitatem id mugnopere conducit. Neq; [c] meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factã, nuptiale sacrũ Deus nõ admittit, atq; hæc ita obseruati, valde interest, ad hoc vt proles nascatur ingenua, & ad studiũ virtutis erecta, si nõ è turpi aut liberali matrimonio sint ꝓgnati. Si [d] quis aliquã pro virgine desponsatã postea talẽ nõ inuenerit, in ius vocatã accuset, afferátque argumenta quæ habet: puellæ verò causam agat pater aut frater, aut qui post hos genere videtur proximus. Et siquidẽ puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, íſq; nullum posthac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, quæ contradictionẽ non recipiat. cæterùm temeritatis & petulãtiæ qua insontem detulit, pœnas luat quadraginta vno minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quòd si viciata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eo quod parum solicitè pudicitiã vsq; ad nuptiarum tempus seruauerit, lapidib. obrua-

b Ancillas ingenui non ducant.

c Meretricis nuptiæ.

d Pœna mulieris pro virgine desponsata talis postea non inuenta. Deut. 24.

obruatur. quod si ex sacerdotib. prognata fuerit, viuens exuratur. Si quis duarum vxorum maritus propter amorem, aut formam, aut aliã quamuis causam, alteri plus beneuolẽtiæ honorisque detulerit, alteri verò minus, si filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quòd sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet a ius primogenituræ, vt duplicẽ facultatem paternarum partem iuxta meas leges auferat, nõ permittatur, iniquũ enim est eum qui sit natu grandior propter matrem negligentius à patre habitã suo priuilegio fraudari. Qui b virgini alteri desponsatæ stuprũ obtulerit, si quidem persuasæ vt se præberet, simul cum ea capitalis esto. sontes enim sunt ambo: hic quia puellæ persuasit vt liberali cõiugio rẽ turpissimã anteponeret: hæc verò quia lucro aut voluptati succubuit. quod si solitariã alicubi nactus, vi oppresserit, solus det supplicium. Qui c virginẽ nondum desponsatam constuprauerit, ipse ducat, quòd si pater puellæ nolit hãc ei nuptũ tradere, quinquaginta siclos iniuriæ pretium numeret. Qui à cõiuge quacunque de causa, vt sæpè hominibus vsu venit, diuiungi postulat, scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi, alioqui diuortium nõ permittitur. Quod si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior maritus reducere eam voluerit, non licet vt ad eum redeat.

An. mundi 2493. *Ante Chri. nat.* 1471.

Deut.21. a *Primogenitum in suum retineat.*

Deut.22. b *Stupri pœna.*

c *Virgo cum stuprata.*

Si d cuius maritus nondũ susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eã ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine vocatum, sortis fratris vnoquoque hæredẽ nutrito. nam hoc de Republica erit, dũ domus & familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas, cum priotis mariti coniunctissimo vi-

Leuit.25. d *Defuncti frater vxorem ducendo.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1741.

cturæ, quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatũ accedens testetur, quòd volentem eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cũ iniuria defuncti repulerit. Rogante verò senatu causam, siue magnam siue paruam afferat, huc tantum res euadet: vxor fratris soluto viri illius calceo, & consputa eius facie, meritò *hæc illũ pati dicet*, qui fratris defuncti memoriæ iniuriam fecerit, atque ita ille quidè è curia discedet, in omnem vitam notatis ignominia: mulier verò qui vult nubito. Si *a* quis vel virginem vel maritatam captiuam abduxerit, eique legitimè coniugi voluerit, non ante ius esto cubile eius tangere, quàm raso capite, sumptóque lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, vt ita mœrore satiata tum demum ad nuptiale conuiuium veniat. Bonum enim & iustum est, vt qui mulierem ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & nõ suæ tantum voluptati indulgẽs illius desideria negligat. Elapsis *b* autem luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad deplorandos caros *sufficiunt*, tunc nuptis dare operam liceat. Quòd si satiata cõcupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidem eã tractare ius habeat: sed quocunque mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunque *c* è iunioribus parentes *suos* contempserint, & debitum honorem præ pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & insuper cõtumaces ac proterui *in eos fuerint*, hos primũ verbis parẽtes moneant. nã hos natura fecit idoneos iudices. dicántque nõ voluptatis causa in matrimoniũ se cõueniſſe, neque vt collatis in cõmune facultatibus opulentiores fierent: sed vt liberos acquirerẽt, qui sẽ in senectute nutriãt, & necessaria sibi suppeditẽt. Ac-

a Cum capta coniugũ. Deut. 21.

b Luctus triginta dies.

Deut. 21.

c De liberorum dispositione.

ceptos

ceptos autem à Deo cum gratiarum actione ac gaudio ſumma cura educauiſſe nulli rei parcentes quæ ad eorũ ſalutem & inſtitutionẽ pertinere viſa ſit. nunc quoque quando iuuentutis ætatis ignoſcendũ eſt, ſatis ſit quòd officij hactenus oblitus es, proinde reſipiſce & cogita, quòd etiam Deus læſis parẽtibus offenditur: qui & ipſe humani parẽs eſt generis & ad ſe pertinere iniuriam exiſtimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis eſt appellatio. quin & lex talib. pœnã inclemẽter infligit, cuius abſit vt tu facias periculũ. His verbis ſi arrogantia iuuenum emendata fuerit, per inſcitiam commiſſis debetur venia. hoc enim & ad legiſlatoris clementiæ laudem, & ad parẽtum felicitatem pertinet, ſi nec filium nec filiam legib. dare pœnas videãt. quòd ſi hi ſermones & præcepta nihil profecerint, ſed cõtumacibus in parentes auſis pergat leges ſibi infeſtas reddere, ab ipſis extra vrbem ſequente turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnibus ad ſpectandum propoſitus, nocte demum ſepeliatur. Similiter & qui quomodocunque legibus damnati dant ſupplicium. Quin a & a hoſtes ſepeliantur, nec mortuus quiſquam expers terræ iaceat, vltra quàm iuſtum eſt pœnas exſoluens. Mutuũ b dare ad vſurã Hebræorum nemini liceat, neque cibum, neque potũ, nõ enim iuſtum eſt reditus captare ex fortunis tribulium, ſed præſtat opem ferre illorum neceſſitatibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & Dei retributionẽ, quæ huiuſmodi beneficentiã ſolet conſequi. Qui c verò acceperint mutuo ſine pecuniam, ſiue fructum aliquem aridum aut liquidum, vbi Deo fauente ex ſententia fruges ipſorum prouenerint, alacres reſtituant eis qui mutuauerunt

Ant. mundi 2493. Ante Chri. nat. 1471.

a Hoſtes ſepeliantur. Deut. 23.

b Mutuum dare ad vſuram Hebræorum non licet.

c Mutuum reddendum. Deut. 24.

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

quasi sua reponẽtes, & vsuri denuo si opus fuerit. Quòd si non pudeat eos non reddere, non sunt è domibus auferẽda pignora, nisi iussu iudicum: *a* pignus foris est expectandum. is verò qui afferre debet, nihil contradicat ei qui cum legum auxilio ad se venit, & si quidem non inops fuerit qui oppignorauerit, *retineatur pignus donec reddatur mutuum, sin autem pauper, restituat id creditor priusquam Sol occidat*, maximè si vestimentum pignus fuerit: vt habeat iturus cubitum, quandoquidem Deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc pertinet non esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui verò aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui [b] in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impunè esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto bone; pro hoc enim quintuplum numerandum est; Qui verò mulctam soluere non valet, in seruitutem vindicetur. Qui tribuli in seruitutem est venditus, sexennio seruiat, septimo [c] anno manumittatur. Quòd si in herili domo prolem è conserua susceperit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto vnà cum filiis & vxore. Si [d] quis aurum aut argentum in via inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddátque sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus in quas errantes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deum testatus quòd aliena vsurpare non cupiat. iumentum per

a *Pignus.*

b *Furtum.*

c *Hebræus seruus anno septimo manumittẽdus.*

d *Inuẽta bona.*

tem-

tempestatem in luto hærens, prætereire non li- *Ann. mundi*
ceret, sed subleuandum est non secus quàm pro- 2493.
prium, Viam ignoranti commonstrare oportet, *Ante Chri-*
nō per ludibriū risum captando alienas vtilita- *stum nat.*
tes impedire. Absenti & surdo nemo malè lo- 1471.
quitor. Percussus in rixa absque ferro cōfestim
vindicetur: idē patiente eo qui percussit, quod *Deut. 22.*
fecit. quòd [a] si domum relatus complures dies a *Homicida*
ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à *lex.*
cæde insons esto. sin autē reualuerit, & multa
in ægritudine insumpserit, percussor quicquid
interim dum decubuit impensum est dissoluat.
præterque mercedem medici. Qui mulierem v-
terum gerentem calce percusserit, si quidē mu-
lier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus,
quòd corrupto fœtu populum vno ciue dimi-
nuerit: & aliam præterea pecuniam det marito
mulieris. quòd si illa moriatur, & ipse det pœ-
nas capite: quandoquidem vitam pro vita re-
poni iustum est. Venenum [b] neque lethale, b *Venenum*
neque alias noxium quisquam Israelitarum
penes se habeat: quòd si habere deprehen-
sus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod fa-
cturus erat illis aduersus quos venenum para-
uerat. Qui [c] excæcauerit quenquam, similia pa- c *Pœna ta-*
tiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit *lionis.*
pecuniā accipere. nam ipsi lex permittit arbi-
trium æstimandi suum casum, si nolit haberi,
seuerior. Boue [d] cornupetam dominus iugulet. d *De boue*
quòd si in area quenquam percussum interfe- *cornupeta.*
cerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui
vel in cibum veniat, quòd si & dominus coar-
guatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauis-
se, & ipse morte mulctetur, vt qui à boue ne-
cato mortis causa fuerit. Quòd si seruum aut an-
cillam bos interfecerit, ipse quidem lapide-
tur, dominus autem eius triginta siclos ar-

Anno mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

cati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, vendantur tam mortuus quàm qui percussit, & pretium vtriusque inter se domini partiantur. Qui [a] puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent vt iniectis tabulis operiantur, non vt aquatio non sit libera, sed vt absit periculum ne quid incidat. quòd si in talem fossam non clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. tecta quoque circumsepienda sunt obicibus, qui non facilè prolabi sinãt ac decidere. Depositum tanquã rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque vir, neq; mulier, etiã si nemine coarguente ingentem auri vim lucrifacturus sit, in vniuersum enim danda est opera vt sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem Dei respectus habendus est, quem nemo malus vnquã potest fallere. quòd si absq; dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iureiurando Deum testem faciat, quòd nihil sua voluntate aut malicia sit perditum, nec vsum se parte depositi, atque ita absolutus abeat. quòd si vel minima commissorum parte vsus post perdiderit, ad rehibendum quod accepit, insolidum cõdemnetur. Idem [b] ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis virum pauperem mercede sua defraudet, memor, quòd is vice agri & facultatũ hoc à Deo sortitus sit. proinde nõ procrastinanda solutio, sed eadem die reddenda, cùm constet Deum nolle vt operatius laboris sui fructu careat. Liberi [c] ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam virtutem digniores miseratione, quòd è

Deut. 21.

a *Puteum.*

Deut. 24.

Ibidem.

Ibidem.

b *Merces.*

c *Liberi ob parentum iniquitatem nõ puniendi.*

talibus nati sint, quàm odio propter illorum vi- *An. mundi*
cia. Neque patribus peccata filiorũ sunt imputanda, qui contempta parẽtum disciplina mul- 2493.
ta sibi permittunt facere. Spadones [a] abomina- *Ante Christum nat.*
re & auersate, qui virilitate & genitura se ipsi 1471.
priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementum & multiplicationem addidit. Procul arcẽdum est hoc genus, quod non modò posteritatem quantum in se est, sed multo ante propriã innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim constat quòd effœminato primùm animo etiã corpora habent muliebria similiter abhorrere oportet quicquid inter portenta ducitur.

[a] *Spadones.*

Castrate nec hominem licet nec vllum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunto, & Deus propitius inconcussam eam & imperturbatam cõseruabit. absit autẽ vt vllũ tempus veniat quod hæc innouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines vel sponte vel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, vt scientes quid opus facto sit, cũ vsus erit in prõtu habeatis salutaria cõsilia, nec sitis hac parte imparati in ipso tẽporis articulo. Faxitq; Deus vt terrã quã vobis pro labore vestro ac virtute dedit, in pace ac trãquillitate colẽtes possideatis, nec hostibus incursantibus, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrum legibus & institutis, in contrariam disciplinam vos inducat: vtque in perpetua legum à Deo comprobatarum obseruatione permaneatis. Bella [b] verò vel nobis vel vestris posteris gerẽda extra fines Deus auertat. Cæterùm [c] cum bellum instabit, caduceatores primũ ad destinatos hostes sunt mittendi. decet enim antè arma verbis ad eos vti, docendo quòd quamuis & copiæ di-

[b] *Belli leges Deut. 20.*

[c] *Caduceatores ablegandi.*

An. mundi 2493. *Ante Chri.* nat 1471.

vobis adsint numerosæ & equi, & arma, & super omnia Deus auxiliator propicius. mauultis tamen non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum direptis ingrata lucra quærere. Et si quidē quod æquum est persuaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare: quod si plus suis viribus tribuentes ius in armis reponāt, exercitum contra eos educite, imperium Deo committētes, creato vno aliquo forti viro qui vicarius illi sit, & quasi proimperator, multorum enim imperium non modò moram affert rebus strenuè gerendis, sed nō rarò plus nocet quàm prodest. Delectus [a] autem habendus est virorū tantum robore tam animi quàm corporis præstantium: ignaui verò minimè admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionem potiorem faciant. Immunes autem sint à militia, qui ædificata noua domo nōdum integrum annū illa sunt vsi: tum qui plantata vinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui desponsata vxore nondum eā domum duxerunt: ne harum rerum desiderio sibi parcentes, & seruantes se relictis voluptatibus, in gratiam vxorum parum fortiter rem gerant.

[a] *In bellum qui mittendi.*

Castris autem positis cauete ne quid asperè ac crudeliter faciatis: & oppugnaturi vrbē si desit materies ad machinarum fabricam, ne [b] deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in vsum hominum ista creata, & si vox eis daretur expostulatura vobiscum, quòd, cum ipsa belli causa non fuerint, iniustè affligantur, mutatura domicilium si liceat, & aliò migratura. Victores in prælio facti eos qui in aduersa acie steterunt cædite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi [c] enim cum tota familiis

[b] *Arbores frugifera nō excindenda. Deut. 22.*

[c] *Chananæum gentem exstirpandā.*

sunt

sunt delendi. Cauete autem, maximè in bello, vt neque mulier habitu virili vtatur, neque vir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moses reliquit. Leges verò antè quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in aliis commentariis dicemus.

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

Sequentibus[a] deinceps diebus, nã continenter conciones aduocabat, faustis eos precationibus Deo commendauit, sicut contrà diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legib. aduersus earum præscriptum agerent, deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continẽs prędictionẽ futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atque fiunt, euentis nusquam non congruentibus. Hæc volumina & arcam Sacerdotibus tradidit, in qua decẽ illa præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præterea tabernaculum. populo[b] etiam mãdauit, vt occupata terra & fixis sedibus, nõ obliuiscerentur iniuriæ ab Amalecitis acceptę, sed expeditione in eos suscepta pœnas reposcerent pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chananæa, & plebe ẽius, vt par est deleta, aram erigere iussit ad solem orientem obuersum, non procul à Sicimis vrbe inter duos montes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisisque copias in senas tribus super duobus montibus consistere, & vna cum illis Leuitas ac Sacerdotes, & primũ illos in Garizeo precari omnia fausta leges Dei & religionem seruantibus, & Mosis cõstitutiones nõ violantibus, alteros verò acclamationibus hoc approbare: & rursum his precantibus illos acclamare, deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobantes. & tam faustas ominationes quã deuotiones in literas

a Mosis carmen & benedictio.

b Amalecitas plectendos. Deu. 27. 28

Deut. 30. 31. 32. 33. 34.

An. mundi 2493. *Ante Christum natum* 1471.

retulit, vt in perpetuum cuiuis ea discere liceat: quæ tandē huic aræ inscriptæ sunt, ex vtroq. latere, quâ populus iussus est stare. & holocausto-mata offerre, & post eā diē nunquā alias victimas imponere: neq; enim fas esse. Hæc sunt quę Moses præcepit, & quæ Hebræorum gens indesinenter obseruat. Postridie [a] populo cū vxoribus & liberis in concionē collecto, ne mācipiis quidem exclusis iureiurando eas ad legum custodiam astrinxit: vtq; Dei voluntatem diligēter expendentes, neq; cognationis gratiam, neq. periculorum metū, neque vllam aliam causam tanti facerent, vt eam potiorem legibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum vnus aliquis, siue vrbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earū labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitantib. auxilium ferrent. quā si vicissent, à fundamentis vt desertricem reuellerēt, & ne solum quidē ipsius, si fieri posset, superesse paterentur. sin verò id efficere non valerent, nec pœnas meritas exigere, saltem testarentur se impietati alienæ non consentire. hæc populus ita fore iureiurando firmauit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fierēt, & quomodo expeditiones suscipiendæ, captato signo ex lapillis de quib. iā diximus. Sed & Iesus superstite etiā tum & præsente Mose vaticinatus est quicquid pro salute populi gesturus erat, vel foris bello administrādo, vel domi ferendis legibus: & ad viuendi rationē recens institutam eos præparās, diuino monitu se præsagire aiebant, quòd si patriam religionem violarent, clades non effugerent. nam & regionem ipsorum armis exterorum opplendam, & vrbes diruendas, & templum incendendum, & ipsos sub hasta victoria venundandos, seruituróque gentibus

Deut. 29.

[a] *Moses Hebræos iureiurando ad legum custodiam astringit.*

gentibus quæ afflictorum nulla miseratione tangerentur: ac tum demum seram atq; inutilẽ erratorum pœnitentiam acturos. Deum tamen ipsorum conditorem,& vrbes suis ciuibus & templũ populo redditurũ. Hæc autem fore, vt non semel tantum amittant,sed sæpius. Deinde [a] & Moses exhortatus Iesum vt in Chananæos exercitum duceret,afforumque cœptis eius Deum pollicitus, & populo omnia fausta ominatus. Quoniam,inquit,ad patres nostros abeo.& Deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi viuens adhuc & vobis præsentibus ago pro cura ac prouidentia quam de rebus vestris hactenus habuit, non solum depellendis aduersis, sed commodis etiam largiter exhibẽdis: & quia laborem meum ac solicitudinem dum vestrum statum in meliorem fortunã reducere conor, propitius semper adiuuit: imò verò ipse & exorsus est rẽ vt absoluit, me ministro vsus & vicario in obeũdis quæ ad vestrã felicitatem pertinere visa sunt. Quapropter æquum est,vt priusquàm decedam, eius potentiæ,qui & in posterum vobis non deerit,dignas laudes rependam,néque hoc debito exsoluam, vestræq; memoriæ commendem, quòd hunc solum colere & venerari cõuenit:& leges eius habere in pretio, vt quæ omnibus reliquis donis iam acceptis,aut in posterum à propitio conferendis longè sint anteponenda. Grauis enim aduersarius est vel homo legislator si cõstitutionibus suis autoritatem adimi sentiat. Dei verò indignationem absit vt experiamini. quæ legibus ipsius contemptis excitari posset. Hæc[b] postrema verba Mose loquente, & singulis tribubus sua fata aperiente,vniuersa multitudo in lachrymas erupit, vt mulieres plangentes dolorem ob futuram ipsius mortem cõ-

An. mundi 2493. *Ante Chriſtum nat.* 1471.

[a] *Iosuam Mosis hortatur. Deut.31. Deut.33.34.*

[b] *Hebræorũ ob Mosis obitum planctus.*

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

ceptum declararent.quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes præ se ferebant, quòd tanta esset viri virtus ac magnificentia,vt ne illam quidem ætatẽ latere posset.Itaq; certamen quoddam erat inter minores & grandiores,vtros maior haberet mœstitia.alteri enim intelligentes quali orbarentur antistite, futurã suã conditionem lamentabantur.alteri hoc ipsum lugebant,quòd priusquàm eius virtutem satis deguſtassent,iam carendum eo,séque destituẽdos videbant. Quantus autẽ fuerit populi ploratus & querimoniæ, coniecturam capere licet ex eo quod tum Prophetæ accidit. Quamuis enim persuasissimum semper habuit, non esse instante morte dolendum, vt quæ præter Dei voluntatem ac naturæ leges nõ veniat,viso tamen affectu populi,à lachrymis temperare nõ valuit: dum verò eò proficiscitur, vbi dispariturus erat, omnes cũ fletu sequebantur. Tum Moses his qui longius aberant manu mota significauit vt consisterent: propiores autem rogabat,ne excessum suum lachrymabilem facere pergerent,cum fletu prosequendo. Illi verò & hanc extremam gratiam ei referendam existimantes,vt quemadmodum cupiebat seorsum secederet,continuerunt se inter se lachrymantes. Solus autem senatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus: & imperator Iesus. Vt verò in monte Abari vocato cõstitit,qui celsus è regione Hierichuntis attollitur, & conscendentibus latè Chananææ terræ prospectum exhibet, senatum dimisit.Cúmque post mutuos complexus Eleazaro ac Iesu vltimum vale diceret,inter loquẽdum repentina nube circumdatus in vallem quandam est ablatus. In sacris autem voluminibus scripsit se mortuũ,veritus ne propter excellentem eius virtutem à Deo raptum

prædi-

prædicarent. Vitæ [a] eius tempus vniuersum cē-tum viginti annorum fuit, cuius tertiam partem in imperio exegit, vno mense minus. Mortuúsque est vltimo anni mense, die prima mensis qui à Macedonib. Dystrius dicitur, à nostris verò [b] Adar: vir omnium quotquot vnquam fuere prudentissimus, & qui consilia bona optimè nosset exsequi: ad hæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, vt omninò illis carere videretur, & nomina tantùm eorum ex his quæ in aliis hominibus cōspiceret, cognita habere. Imperator [b] idē cum primis bonus, vates verò qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtinerent. Qu: propter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tunc prophetæ mors. nec in præsens tārummodò sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius virtutē ex illis æstimant. Atque hæc sunt quæ de Mosis exitu dicenda habuimus.

An. mundi 2493. *Ante Christum natum* 1471.

a *Moses* 120. *ætatis anno ablatus.*

b *Adar Hebræis mensis duodecimus nobis Martius dictus.*

c *Moses imperator bonus & vates.*

SVMMA CAPITVM LIBRI V. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quemodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac captis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.*

II. *Quemodo post mortem Imperatoris Israelitæ neglectis patriis religionib. in extremas calamitates inciderint, & exercitu simili bello ex vniuersis Beniamitis 300. tantùm fuerint superstites.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1470.

III. *Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.*

IIII. *Libertas per Genium tradita.*

V. *Quomodo populus rursũ à Moabitis sit subiugatus & per Iodem è seruitute exemptus.*

VI. *Quomodo sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint reposiți.*

VII. *Quomodo Amalecitæ deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.*

VIII. *Quomodo Gedeon populum liberauerit.*

IX. *Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.*

X. *De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.*

XI. *Quomodo filij Sacerdotis Elii à Palæstinis in prælio cæsi fuerint.*

XII. *Quomodo Elis audita filiorum cæde, & Arcæ amissione prouolutus de throno expirauerit.*

Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.

CAP. I.

[a] *Iesus exploratores mittit in Hierichũtẽ*

[b] *Tribui Ruben, Gad, & Manassis quid Mosi fuissent polliciti Iesu in mentem reuocat. Num. 32.*

POST Mosen quemadmodum dixi ex hominibus sublatum, officiúmq. memoriæ viri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittitq. [a] exploratores in Hierichuntẽ, quo mentem eorum & vires cognosceret: castra deinde mouet maturè Iordanem traiecturus. mox [b] conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atque etiam Manassetidis: nã & huic tribui dimidiatæ Amoræã habitare per-

mis-

missũ erat,quæ fuit Chananæę pars septima:re- *An. mundi*
uocauit eis in mentẽ quid Mosi fuissent pollici- 2493.
tiorogauitq; vt in eius gratiã qui ne vltimo qui- *Ante Chri-*
dem vitæ tẽpore prospicere eis defatigatus est, *stum nat.*
& propter communẽ vtilitatem, alacriter prę- 1470.
stare quæ promiserãt.illis verò imperata haud
grauatim faciẽtibus,armatis quinquaginta mil-
libus,ab Abila ad Iordanem sexaginta stadia ca-
stra promouit:quæ a postquam metatus est,cõ- a *Hierichũ-*
modum speculatores aderãt, omnib.apud Cha- *tem Specu-*
naanæos exploratis,ignoti enim à principio,totã *latores ex-plo-*
illorum vrbem per otium considerauerunt, & *rant.*
mœnia qua parte magis aut minus erant muni-
ta,& portarum quænam assultum minus ferre
possint,& capi essent faciliores. nec quisquam
obuiorum spectantibus singula fuit molestus,
dum curiositatẽ hospitum cõsuetam interpre-
tantur,nec hostile adhuc quicquam suspicãtur,
vt verò sub vesperam secesserunt in quoddam
diuersoriũ non lõgè à mœnibus, in quod pri-
mum fuerãt deducti,iámque cœna peracta de
reditu consultabant,indicatum est Regi cœnã-
ti, venisse speculatum quosdam è castris He-
bræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben
hoc tantum curare quomodo latenter se sub-
ducant.Ille verò cõfestim mittit qui eos com-
prehendant,quęstioni admouendos vt causam
aduentus sui aperiant. quos vbi aduentare Ra-
chabe cognouit,fortè enĩ lini manipulos ficca- b *Rachab*
bat in mœnibus,speculatores b his cõtexit.miss- *exploratores*
sus autem à Rege dixit,hospites quosdam igno- *contegit.*
tos paulo ante solis occasum apud se cœnatos
discessisse,qui si suspecti esset Regi,quasi detri-
mentũ aliquod reipublicæ allaturi.paruo nego
cio posse ab insequentibus de via retrahi.Tum
illi decepti à muliere, quã serio loqui putabãt,
ne perscrutati quidem diuersorium abierunt.

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

& excurrentes per vias quibus verisimile erat eos discedere, & quæ ad flumen ducebat, vestigio nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autẽ tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quanto suo periculo saluti eorum consuluisset, vt quæ in dolo deprehensa pœnam capitis cum tota familia Regi erat datura, rogatósq. vt occupata terra Chananæa memores beneficij gratiã sib. rependerent pro accepta salute, iussit vt bono animo abirẽt: iureiurãdo prius delato, quòd expugnata vrbe, & aliis iuxta ipsorũ decretũ internecioni traditis, mulieri salus manebit incolumis. hunc enim enẽtũ sibi Deũ iam antè significasse. illi & in præsens ei gratias agunt, & in futurũ abundè relaturos iureiurando confirmant, & hoc consilium dant, vt cùm præsenserit vrbem expugnandam, cõtractis facultatibus & propinquis intra diuersorium, vestem coccineam pro foribus expandat. imperatorem enim edicto inhibiturum, ne quis eam domum lædere audeat, quo datæ sibi salutis gratiam recipiat, quod si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet, ipsis culpam fore nõ suam: neque se ad eius incolumitatem præstandam iureiurando teneri velle. His conditionibus discessum est, cum se func de mœnib. demisissent: reuersique ad suos rem totam vt erat acta narrauerunt. Tum Iesus Pontifici Eleazaro cum senatu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorũmque autoritate iusiurandum ratum est habitum. Imperatore autem [b] solicito de traiectu (amnis enim auctus aquis fluebat, & cum pontẽ nõ haberet, ne fabricari quidem hostis passurus videbatur, nec naues vllæ præsto aderant) Deus se illis transitũ procuraturum promisit, fluẽtis eius imminutis. Itaq. Iesus postquam duos dies exspectasset, co-

Iosuæ 3. a Iesu Iordanem traicit cum copijs.

pias

plas omnes ad hunc modum in vlteriorem ripam traduxit. Sacerdotes eum Arca ágmẽ præcedebant, post eos ibant Leuitæ portantes tabernaculum & vasa sacrificiis destinata. Sequebatur deinde totum agmen in suas tribus distinctum, receptis in medium mulieribus ac pueris, quò tutiores essent ab impetu fluminis. Vt verò Sacerdotibus primis ingressis vadabile est visum, quòd & aqua decreuisset, & glarea non amplius vi vndarum volueretur, sed stabile solum exciperet vestigia, omnes iam intrepidè vadum transibant, tale redditũ cernentes quale Deus promiserat, steterúntque in aluei medio Sacerdotes, donec transiret multitudo, & in tuto consisteret. quod vbi factum est, & ipsi egressi fluuium liberum ei solitum cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinã aquarum molem rediit. Exercitus autem quinquaginta stadia progressus, ad decimum à Hierichunte stadiũ castra metatus est. Porrò [a] Iesus ara exstructa è lapidibus quos singuli tribuũ principes ex alueo, propheta iubente, sustulerant, vt monumentũ esset prodigiosè refrenati fluminis, sacrũ in ea Deo fecit & [b] Paschæ solennitas eò loci celebrata est, omnibus rebus iã affluentibus, quarũ penuria hactenus laboratũ fuerat. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebãt, & alias prædas abigebãt, eodẽ enim tempore & Mãna eis defecerat, post annum, ex quo ea primum vti cœperant, quadragesimum. Cúmque hæc omnia securè & impunè Israelitæ facerent, nusquam occurrentibus Chananæis, sed intra mœnia præmetu se continentibus, expugnare vrbes eorum Iesus decreuit. Itaq; [c] prima die festiuitatis, Sacerdotes Arcam gestantes stipati armatorũ custodia, accesserunt ad vrbẽ septem cornubus clangem-

An. mundi 2494. *Ante Christum.* 1470.

Iosue 4.

a *Iesu monumentum extruit ad Iordanem.*

b *Israelitæ Pascha celebrant, terra frugibus fruuntur & deficit Manna.*

Iosue 6.

c *Iesu cum copijs vrbẽ circum ambulat.*

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

do, & ad virtutem ſuos adhortando circumambulabant mœnia ſenatu comitãte, nec aliud quicquam faciendo, quàm vt inflarent cornua, retrò in caſtra reuertebantur. Cúmque per ſex continuos dies idem feciſſent, ſeptima Ieſus contractis in vnum copiis, reliquo populo cõuocato, lætum illis affert nuncium, vrbem ea die ſine labore capiendam, Deo hanc in poteſtatem ipſorum tradente, & ruentibus ſua ſpõte mœnibus facilem aditum aperiente, iuſſitq; omnes occidi quotquot in manus militum deuenirent, & neq; laſſitudine, neque miſeratione, neque prædæ cupidine à cædib. auocari, aut effugium vllum hoſtibus permittere: ſed quicquid ſpiritum vitalem habet extinguere, nihil in prædam aut proprium emolumentum ceſſurum reſeruando. quicquid autem auri ac argenti repertum fuerit, in vnum comportari voluit, vt primitiæ ob rem feliciter geſtam ſpolia de primum capta vrbe Deo dedicarentur. ſolum [a] aut Rachaben cum ſua cognatione ſeruari, propter iuſiurandum ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus inſtructum exercitum ad muros admouet. vrbem deinde rurſum circũambulant, præcedentibus cum Arca Sacerdotibus, & cornuum claſſico militẽ ad aggrediendum opus incitantibus. cúmq; ſepties luſtrata pauliſper cõſtitiſſent, collapſa ſunt mœnia, nec machinis admotis, nec vlla alia vi ab exercitu illata. Hebræi [b] verò nullo negotio per ruinã irrumpentes in Hierichuntẽ, omnes promiſcuè cædunt, inopinato mœnium caſu conſternatos, & ſubitaneo ſtupore ad pugnam inutiles: paſſimque cadaueribus viæ ſternebantur, nullum nec præſidium nec effugium incolis inuenientibus, ita vt ne fœminis quidem parceretur ac pueris, repletáq; [c] trucidatis vrbs, & poſtremò incen-

[a] *Ieſu nemini præter Rachab parcere iubet.*

[b] *Hierichũ ſic mœnia ſponte ſua collapſa.*

[c] *Hiericho capta, homines trucidati, vrbs proſtrata & incenſa.*

incensa rogum defunctis præbuit: in agros quo- *An. mundi*
que pari sæuiente incendio. Rachaben verò cũ 2494.
domesticis qui in diuersorium confugerant, *Ante Chri-*
exploratores periculo exemerunt: ac mox ad *stum nas.*
Iesum adductæ, gratiæ sunt ob seruatos spe- 1470.
culatores actę, dicente se meritis illam pręmiis
remuneraturum. móxque agris donatam, in
honore postea semper habuit. Reliquias autem
vrbis quæ incendio supererant, ferro diruit, di-
ris execratus quisquis semel vastatam instaura-
re aggrederetur: nimirum vt prima fundamen-
ta iaciens orbaretur filio primogenito, & abso-
luto opere natu minimum è liberis amitteret.
Nec irritam esse voluit Deus imprecationem,
sicut suo loco dicetur. E direptione autem in-
gens vis argenti ac auri, atque etiam æris in v-
num aceruum est redacta, nemine edictum rõ
obseruante, aut sibi prædam ac lucrum inde
quærente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in
thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichun- *Ios. 7. 8.*
tis quidem excidium in hunc modũ se habuit.
Achar[a] autem quidam Zebediæ filius ex tribu a *Achar*
Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex *quidam ex*
auro contextum, & massam auri trecentorum *præda cõtra*
siclorum pondo, & iniquum ratu, si nullum pe- *Dei manda-*
riculi pretium ad se rediret, sed oblatum à for- *tum absum-*
tuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus ha- *dit.*
benti offerret, intra tentorium in cauum pro-
fundum desodit, putans sicut commilitones ita
& Deum se posse fallere. Erant tum castra in
loco qui vocatur[b] Galgala, voce libertatem si- b *Galgal,*
gnificante. transgressi enim fluuium, tandem se *libertas.*
& ab Ægyptiis & ab erumnis in deserto exant- *Iosue 5.*
lato liberatos existimabant. Paucis[c] autem c *Israelita*
post diebus quàm Hierichus est excisa, mittit *ab Ainatis*
Iesus tria millia militum ad vrbem Ainam su- *fusi fugiti-*
pra Hierichuntẽ sitam: qui cum Ainatis prælio *que*

congressi, & in fugam versi, triginta sex è suis desiderauerunt. Huius incommodi accepti nũcius postquam in castra peruenit, maiorem quàm pro cęsorum numero mœstitiam attulit: non tam propter amissos, tametsi omnes viri fortes & honore digni fuerant, quàm propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illæsum exercitum habituros vt Deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu animos hostium videbant. Itaq; saccos induti per totam diem hoc habitu in luctu ac lachrymis perseuerabant: nullâque interim corporum curandorum ratione habita, totos se dolori dediderant. Iesus autem videns exercitum sic affectum, & nihil læti amplius sperantem, cum fiducia Deum alloquitur: Nos [a] inquit, non nostra temeritate adducti sumus, vt terram hanc armis subigere conaremur, sed Moses seruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis attestantibus prodigiis pollicitus es, trãditurum te nobis hãc terram possidendam, & exercitum nostrum ope tua fretum semper in conflictu aduersariis fore superiorem. atque harum promissionum euentum non semel iam sumus experti. Nunc autem præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Mosis hæsitantes, & à præliis abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & præsentem mœrorem victoriam largitus adime, desperationémq; in futurum attonitus exime. Talibus exorabat Deũ Iesus, in faciem humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surgeret & lustraret exercitũ pollutum sacrilegio & violata religione. hanc enim causam esse præsentis calamitatis, inquisitione

Ann. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

[a] *Iosue ad Deum precatio.*

[b] *Responsum diuinum ad Iosue preces.*

sitione autem facta & pœna & sacrilego exacta, Israelitarũ fore victoriam. hoc oraculũ Iesus populo indicat,& vocato Eleazaro pontifice, ac magistratibus sortem per singulas tribus mittebat. cúmq; [a] sors in Iudæ tribum cecidisset, rursum per cognationes mittebatur.& cùm in Sachariæ cognatione maleficium esset inuentum, eam rursum viritim examinantes, Achorem deprehenderunt. qui videns non locum esse tergiuersandi contra diuinum iudicium, furtum fassus, res furtiuas in mediũ protulit: móxque affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepulturæ traditur, quemadmodum solent damnati iudicio publico. Iesus autem lustratum exercitum ad Ainam ducit, & noctu dispositis circa vrbem insidiis,diluculo hostem ad certamen prolicit. Illis verò audacter ob proximam victoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit,fusum hostẽ existimantes, & quasi victoria iam parta insolescentes. postquam autem subitò conuersis copiis in faciem illis obstitit,& aliis qui in insidiis latebãt ex composito signum datum est, coorti [b] celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portam occupant, pleriſq; ciuium è muris suorum vt tum putabant, victoriam spectantibus:vrbémq; ingressi sine discrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam vertit: qui vrbem petentes integram adhuc rati, vbi hanc quoque ab hoste captam & cum vxoribus ac liberis ineensam animaduerterunt, per agros dispalati, cum sibi inuicem præsidio non possent esse, a lij aliis in locis sunt oppressi. Post hanc Ainatarum cladem magna multitudo puerorum & [illegible] atq; mancipiorum capta est, & supellectilis numero: pecudum item greges nõ

a *Achor sorte deprehenditur & punitur.*

b *Ain expugnata atque combusta.*

An. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

An. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

modici, & insuper signata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atque [a] hæc omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris quę habuit ad Galgala. Cæterùm [b] Gabaonitæ qui non longè à Hierosolymis habitant, cognito Hierichuntiorum & Ainatarum casu, iámque in se iturum hostem suspicati, Iesum quidem precibus flectere non tentauerunt, frustra eas fore putantes apud eum qui internecinum bellum cum Chananæis gereret: sed maluerunt vicinos Cepheritas & Cathieremitas in societatem adsciscere, dicentes nec ipsos posse euadere periculum nisi maturè prouiderent: quòd si suum consilium sequantur, non deesse remedium. Quòd vbi persuaserunt, mittunt legatos ad Iesum de fœdere, quos maximè credebant ad negocium cõficiendum idoneos. Qui periculosum rati si se Chananæos faterentur, & multo tutius si nihil sibi cum illis commune dicerent, sed longè diuersas sedes habere: aiunt se fama viri excitos multorum dierum iter fecisse, & hoc esse verum ex habitu comprobabant. vestes enim quas viam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas. sumpserant enim tritas data opera, vt verisimilia dicere viderentur. Hoc [c] habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & vicinis vrbibus, vt saluis patriis institutis, in amicitiam eorum venirent. comperto enim quòd Deus gratuito munere Chananæorũ terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis & ostentatis vestibus in signum longi itineris, orabant vt in fœdus & amicitiam admitterentur. Iesus [d] autem credens eorum verbis quòd Chananęi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habiturosque se eos pro

I I.

a *Praeda populo distributa.*

Ios. 9.

b *Gabaonitae legatos mittunt ad Iesum.*

c *Gabaonitarum ad Hebraeos oratio.*

d *Iesus cum Gabaonitis fodus facit.*

pro amicis ac sociis, & nihil contra eos iniustum molituros, approbante id fœdus vniuerso populo. hoc astu veti compotes domum ad suos sunt reuersi. Iesus autem exercitu ducto in submontanum Chananæ tractum, cum audisset Gabaonitas non longè à Hierosolymis habitare, & esse Chananæorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudem eorum incusabat. illis verò excusantibus non alium se modum salutis quærendæ habuisse, & ideò ad dolum versos necessitate cogente, Eleazarum pontificem & senatum conuocat. cúmque [a] decretum esset non violandam fidem iureiurando sancitam, sed publicis ministeriis deputandos, in hac conditione postea sunt habiti: atque hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterùm [b] cùm Rex Hierosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Iesum defeciisse, & quatuor proximarum gentium Reges ad bellum contra eos gerendum acciuisset, Gabaonitæ videntes se peri, & hostes castris circa quendam fontem non longè ab vrbe positis, ad oppugnationem expediri, Iesum in auxilium aduocant. nam eò tum res deuenerat, vt ab his perniciem expectarent, in illis verò qui ad excidium Chananæorum venerant, propter nouam amicitiam vnicam spem salutis [c] reponerent. Tunc Iesus cum toto exercitu in suos cursum properans, die & nocte itinere facto, diuiculo parantes oppugnationem adoritur: cúmque terga vertissent, per declive fugientes est persecutus, Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic prælio diuinum auxilium euidentibus prodigiis apparuit, cœlo tonante & crebris fulminũ ictibus, grandine insuper maiore solito ruente. accessit & illud nunquã antea visum, quòd dies factus est lõgior, ne inter-

An. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

a *Gabaonitæ ministerijs publicis deputati.* Ios. 10.

b *Rex Hierosolymitarũ in Gabaonitas mouet.*

c *Hierosolymitanos fundit fugatque Iesus.*

Ann. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

uentu noctis victori hostis eriperetur. quo factum est vt Iesus Reges istos caperet in spelũca quadam latebras quærentes iuxta Macchida, de [a] omnibúsque supplicium sumeret. Creuisse [b] autem eam diem vltra consuetum, extat relatum in sacra volumina quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuaserant, Iesus in Chananææ montana ducit exercitum: & magna in ea regione cæde edita, prædáque abacta, exercitum reducit in Galgala. cúmq; latè per circumquaque sitas regiones rumor de rebus Hebræorum fortit et gestis spargeretur, déq; stupenda multitudine cæsorum, excitati [c] sunt in eos Reges Libani accolæ, & ipsi Chananæi generis: & quantum Chananæorum campestria colit, adscitis Palęstinis castra posuerunt ad vrbem Galilææ Berotham, non longè à superiore Cædesa, quæ etiam in Galilæorum agro sita est. erántque [d] omnes hæ copiæ, peditum trecenta millia, equitum decem millia, curruum viginti millia: quæ tanta hostium multitudo adeò tam ipsum Iesum quàm cæteros Israelitas terruit, vt præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum Deus exprobrasset eis formidinem, & quòd eius præsidio se non sat tutos putarent, pollicitúsque victoriam, equos captiuos eneruari & currus incendi iussisset: concepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit, fitque conflictus validus & strages maior, quàm vt facilè credi possit, est edita, in fuga quoque plurimi ceciderunt. vt præter paucos totus hostilis exercitus interierit. reges [e] etiam ad vnum omnes sunt cæsi: adeóq; seuitum est in victos, vt hominibus sublatis in equos ferrum exercerent, & currus exurerent.

a *Quatuor Reges trucidati.*

b *Sol immotus consistit. Ios. 11.*

c *Chananæorum Reges mouent in Hebræos.*

d *Chananæorum ingens exercitus.*

e *Chananæorum Reges omnes ad vnum cæsi.*

Totam

Totam [a] deinde regionem peruagatus est, neminéque audente congredi, expugnabant oppida, & quotquot ad manus suas peruenirent interficiebat. Iámq; quinto huius belli anno exacto Chananæorũ nemo superarat, nisi qui in loca munitissima confugerant. Iesus autem castris è Galgalis in montana translatis, factũ tabernaculum in vrbe Silunte fixit: quòd is locus propter pulchritudinem visus sit idoneus in quo tantisper maneret, dum maior commoditas ædificandi templi se præberet. Inde cum omni populo profectus versus Sicima, altare, ita vt Moses præceperat, statuit: & diuiso [b] exercitu, Gariz ẽo mõte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidiũ, in quo altare erat cũ Leuitis ac sacerdotibus. vbi mactatis victimis, &c. execrationibúsq; peractis & in altari insculptis, in Siluntem sunt reuersi. Iesus autem iam senex, cum videret Chananæorum vrbes penè inexpugnabiles, tum propter situm natura tutũ, tum propter munitiones ad frustrandos hostiũ conatus arte additas, nam cognito Israelitarum ex Ægypto exitu, quòd ad suum excidium properarent, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant: conuentu populi in Siluntem indicto concionem aduocat. cúmque frequens concursus factus esset, res hactenus fortiter ac feliciter gestas recensuit, quales par erat Dei auspiciis à populo religiosissimo geri: Reges triginta & vnum ausos manus conserere [c] deuictos, exercitúsque potentissimos prælio superatos, & internecione cæsos, vt ne reliquiæ quidem generis superessent. cæterùm [c] quoniã ex vrbibus aliæ captæ essent, aliæ munitiores & ob hoc obstinatiores longa oppugnatione opus haberent, censuit eos qui ex regione vltra Iordanem sita in cõmunem expeditionem profe-

An. mundi. 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

a *Chananæorum regionẽ totam Iosua deuastat.*

b *Iosua in duas partes copias diuidit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 3. *Ios.* 13. 14. 15.

c *Iosua deuictos quidem omnes videndam regionem & tribus cum dimidia remittit.*

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

cti fuerãt,& propter cognationẽ ſocios periculorũ ſe adiunxerant,gratiis prius actis ad proprias ſedes remittendos.deinde ex ſingulis tribubus ſingulos teſtatæ probitatis viros eligendos,qui regionẽ totã permẽſi bona fide & abſque dolo magnitudinẽ eius renunciarẽt.In [a] eã ſententiã itum eſt ab vniuerſo populo: móxqs eos viros miſit ad mẽtiendã terrã adiunctis ad eos quibuſdam geometriæ peritis, qui propter hanc ſcientiã errare ac falli nõ poterant. híſq; mãdata dedit,vt ẽſtimationẽ agrorũ iuxta bonitatẽ terræ facerẽt. nã Chananææ natura talis eſt,vt videre liceat cãpos magnos & frugum ac fructuũ feraciſſimos,qui collati ad aliã terram admodũ vberes videri poſſent: quòd ſi iidẽ ad Hierichuntinũ aut Hieroſolymitanũ agrum cõferantur,iã nõ magni precij videbuntur: cũ tamẽ hi agri parui ſint & bona ex parte mõtani, ſed quantũ ad fertilitatẽ attinet,nullis aliis ſecundi. hanc ob rẽ voluit iuxta æſtimationẽ potius quã iuxta menſuram ſortitionẽ fieri, quòd nonnunquã vnũ iugerũ pro mille aliis valeat. Decemuiri autẽ huic negotio deſtinati perluſtrata regione & æſtimatione terræ peracta,ſeptimo menſe reuerſi ſunt ad eũ in Siluntẽ, vbi tũ tabernaculi ſedes erat. Tũ [b] Ieſus aſſumpto Eleazaro cũ ſenatu ac tribuũ principib. diuiſit regionẽ nouẽ tribubus & Manaſſitarũ dimidiæ parti,cuique tribui pro eius magnitudine agrũ admetiens. cúmque ad ſortes ventum eſſet,tribui Iudææ obuenit tota ſuperior Iudæa pertingens vſque Hieroſolyma,latitudo verò eius Sedomiticũ lacũ attingebat.in hac ſorte vrbes erant Aſcalon & Gaza. Secundo loco Simeonis ſortita eſt Idumææ partẽ Ægypto & Arabiæ cõterminam.Beniamitæ deinde regionem ſortiti ſunt,quæ à Iordane amne vſque mare porrigitur,

a *Iosua ad metiendam & diuidendam terram quosdam mittit.*

b *Iosua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidiæ Manaſſiti diuidit.*

ditur. latitudo verò eius patet Hierosolyma inter & Bethela, angustissima autẽ hæc sors fuit, propter agri bonitatem. Hierosolyma enim & Hierichuntem acceperunt, Ephremi autẽ tribus terram à Iordane vsque Gadara in longũ protensam sortita est, in latũ patentem à Bethelis vsq; magnũ campũ. Manassetidis itidẽ dimidia pars agrum à Iordane vsq; Dora vrbẽ, latitudine vsque Bethsana, quæ nũc Scythopolis vocatur. Post hos Isacharis in longum patentem à flumine vsque Carmelũ montẽ, latitudinis verò mons Itabyrus fuit terminus. Zabulonitæ vsq; Genesaritem lacũ terrã Carmelo & mari contiguã sunt sortiti. Quæ autẽ regio post Carmelũ sita est cõuallis ab re nomẽ habens tota Aseritis cessit quà ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit vrbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ verò ad orientẽ spectant vsq; Damascum vrbem, & superior Galilæa Nephthalitis obtigit, vsq; Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc mõte oriuntur, quà fines sunt Arces vrbis versus septentriones sitæ. Porrò Danitæ adepti sunt quicquid conuallis ad occidentem solem vergit, Azoto & Doris terminati. horum est Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit vsq; montem à quo Iudæ tribus initiũ fecit. Ad hunc modum sex gentium à filiis Chananæi denominatarum, regionẽ Iesus diuisit, & nouem cum dimidia tribubus habitandã dedit. Amoræam enim & ipsam ab vno ex filiis eius dictã Moses iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, vt suprà diximus. Sidoniorum autem, Aruæorum, Amatheorum & Aritheorum agri nihil ad hanc diuisionem pertinuerunt. Cæterùm [a] Iesus ætate iã defecta cum non valeret consilia sua per se exequi, & qui vicem eius gerebant, negligẽtius Rempub.

An. mundi 2499. Ante Chris. natum 1465.

Ios. 16. 17. 19.

Suprà lib. 4. Cap. 7. Num. 32. Ios. 13. Iosua vni cuique tribui vt ex sua sorte Chananæorũ reliquias tolleret, præcipit.

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

administrarent, præcepit vnicuiq; tribui vt ex sua sorte Chananæorũ reliquias tolleret. In hoc enim cõsistere & ipsorum securitatem, & disciplinæ ac religionis incolumitatem: idq. eos non ex Mosis tãtum monitis, sed suomet experimento didicisse: deinde vt Leuitis triginta octo destinatas vrbes redderent, iam enim decem in Amorea trans flumẽ acceperant. ex his in tribus profugis receptacula sunt instituta. nihil enim magis erat curæ, quàm vt nusquã à Mosis præscriptis recederetur. hæ fuerũt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephremi Sicima, in Nephthalitite Cedesis, quę est in superiore Galilea. post [b] hęc quod de preda reliquũ erat diuisit: supererat enim permultum. vnde non mediocris diuitiarũ accessio & publicè & priuatim facta est. tantũ erat auri & vestimentorũ ac reliquæ suppellectilis: tãtũ etiã iumentorũ ac pecudum, vt numero comprehendi non possent. Posthęc aduocato in concionẽ exercitu, ad eos qui ex regione vltra Iordanem sita vna militabant numero quinquaginta millia, in hanc sententiam locutus est. Quoniam [c] Deus & pater qui est dominus Hebræorũ generis, terrã hanc & acquirere dedit. & in perpetuum mansuram nobis promisit: vósq. opem vestram indigentibus ex mãdato Dei alacriter & impigrè præstitistis, æquum est, cum iam nihil arduum supersit, missionem vobis dari, & promptitudine vestra non abuti: quãdoquidem certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnius operã vestrã nobis paratam fore. Itaq; gratias vobis agimus quòd socij periculorũ esse voluistis, rogamúsque, vt in hac mutua benevolẽtia perseueretis, memores amicorũ, & quòd vos quoque vestras possessiones nostris auxiliis paratis, sicut nos adhãc felicitatẽ, Deo fauẽte & vobis adnitentibus

a *Oppida refugij. Num. 35. Deut. 4. Ios. 20.*

b *Prædæ diuisio.*

c *Iosue ad eos, qui ex regione vltra Iordanẽ sita militabant, oratio.*

ſibus,peruenimus, nec id ſine veſtræ operæ præmio:quandoquidē ex hac militia ditati eſtis,multúmq; prædæ,auri & argenti, referetis, & ſuper omnia noſtrā beneuolentiā ad referēdam vicem nunquam nō promptā ac paratam, Nam & Moſis mandatis ſatisfeciſtis,nō cōtempta autoritate mortui,& nihil vobis ad noſtrā gratiam promerendam reliquum feciſtis. Lętos igitur vos ad veſtras poſſeſſiones dimittimus, hoc vnum rogatos,vt nullum terminum exiſtimetis cognationem noſtrā dirimere,néve propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. omnes etiam Abrahæ ſtirps ſumus, qui vel hanc vel illam ripam incolimus, vnus Deus tā noſtros quàm veſtros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moſen inſtituta,diligenter obſeruanda ſunt.hoc enim pacto futurus eſt adiutor & propitius:ſicut cōtrà,ſi in alienos ritus degenerauerimus, & ipſe nos auerſabitur. Hæc locutus & ſigillatim Hedio & primatibus populóq; in cōmune dicto vale,ipſe quidem eodē loco reſtitit,reliqua autē multitudo vniuerſa cum lachrymis eos deducebat, & ægrè à ſe inuicem diuellebantur. Itaq; a tra- iecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis & quotquot Manaſſitarū eos ſunt ſecuti altare ſuper ripam Iordanis erigunt, monumentum poſteris & ſignū cōiunctionis cum reliquis qui vltra Iordanē Iordanem incolunt. Quo b audito apud cæteros Iſraelitas, cum altare exſtructum ſcirent, non etiam quo animo,putabāt eos nouata religione alienorum numinum cultum velle introducere:& temerè hac ſuſpicione violatæ religionis moti arma corripuerāt vindicaturi patrios ritus, & pœnas à violatoribus exacturi, exiſtimabant enim non tā cognationis ac dignitatis eorū qui in hoc erāt crimine,quàm diuinæ vo-

Ann. mundi 2409. Ante Chriſtum nat. 1465.

Ruffinus Cap. 4. Ioſ. 22.

a Iſraelitæ traiecto flumine, altare ſuper ripam erigunt.

b Decem tribuum ad reliquos Iſraelitas legatio.

An. mundi 2499. *Ante Chri-stum natum* 1465.

luntatis rationem habendam, atq; ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Iesus verò & pontifex Eleazarus cum senatu cohibebant eos, dicentes verbis prius quàm armis rem aggrediendam & scitandum qua mente id fecerint: & si fortè malo animo factum deprehensum sit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò legatos, Phineesem filium Eleazari, & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Vt verò traiecto flumine & cõuentu aduocato Phineesses in cõcione constitit: Maius[a] inquit vestrũ delictum est quàm vt verbis tantum castigari debeat. attamẽ non culpę magnitudine moti repentè ad arma conclamauimus vt pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatẽ reduci positis, legationem ad vos suscepimus, vt cognita causa extructi altaris, non temerè armasse nos in vos videamur, si piis rationibus adducti id feciſtis, sin autem in culpa sitis, iustam vltionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, vos qui perspectam Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, diiunctos à nobis & in vestrã possessionem reuersos, quam Deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia vobis contigit, beneficiorũ ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, Arca, & altari patrio, externos Deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quòd si in malè cœptis obstinatè persistatis, non grauabimur vllum laborẽ pro legũ defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendũ flumine traiecto, Pro Chananæis habitos. non secus atque illos

[a] *Phinee ad Rubenitas oratio.*

exter-

exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitẽ noſtrum eſtis, extra poteſtatem etiã Dei vos euaſiſſe. vbi eſtis, omnia ſunt illius, nec licet ius eius ac iudicium effugere. quod ſi putatis locũ vobis ad rectè ſapiendũ eſſe obſtaculo, præſtat nouam agrorũ diuiſionẽ facere, & hanc regionẽ pecoribus cõpaſcuã relinquere. Satius eſt igitur vt reſipiſcatis, & à nouitatibus mutato propoſito deſiſtatis, rogamúſq; vos per ſalutẽ liberorũ ac coniugũ, & quicquid habetis chariſſimum, ne nobis belli ſuſcipiendi neceſſitatẽ imponatis, cõtra quos minimè volumus. In hac enim concione & cõſultatione ſitũ eſt, vtrum pace noſtra & veſtris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis perſuaſi, an vos & veſtra omnia belli periculis exponere.

Ann. mundi. 2499. *Ante Chriſtum nat.* 1465.

Poſtquã hæc Phineeſes dicere deſiit, qui cõcione præerãt, pro communis cauſę defenſione hæc atrulerunt. Viri [a] fratres, nos neq; à cognatione deficere volumus, neq; in religione cuius nequaquã pœnitet, quicquã innouare. Vnũ Deũ nouimus Hebræis omnibus cõmunẽ, & altare eius æreũ quod eſt ante tabernaculũ, nec aliud vnquã noſtras excipiet victimas. nam hoc quod nũc ereximus, quódq. veſtræ ſuſpicioni anſam præbuit, nõ ad Deũ ſacrificiis placãdũ exſtructum eſt, ſed vt perpetuũ argumentũ exſtet noſtræ neceſſitudinis, nóſq. patriæ religionis admoneat, nõ vt vos ſuſpicamini, violãdæ religionis ſit initiũ. & hãc fuiſſe nobis exſtruendi cauſam, Deus ipſe teſtis eſto ideneus. quapropter meliorẽ poſthac de nobis opinionẽ habetote, abſitq. vt nos affines exiſtimetis ei crimini, cui quiſquis ex Abrahę poſteris ſe obnoxiũ fecerit, & à patriis moribus ac ritibus degenerauerit, abſq. capitali pœna expiari nõ valeat. his auditis Phineeſes, collaudatíq. eorũ cõſtãtia, reuerſus

[a] *Rubenitarum reſponſio.*

Ann. mundi 2499. *Ante Christum nat.* 1465.

ad Iesum rem totam apud populum exposuit, qui lętus quòd nec delectu opus esset nec ciuili sanguine, gratias egit Deo per sacrificia: móxque soluto cõuentu, reuersis ad sua singulis, ipse [a] apud Sicima elegit domicilium. Anno autem post vigesimo iã decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, tũ ex plebe quotquot erat commodum, vbi vidit omnes adesse: primũ Dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tãtas opes tantámq; gloriam peruenerant. hortatur [b] deinde vt dent operam, vt Deum in posterum æquè habeant propitium, cum sciant eius beneuolentiam non aliis retineri posse quàm pietatis artibus. Suũ enim fuisse, vt priusquam decederet, illos officij cõmonefaceret. postremò rogauit vt hanc admonitionem boni consulerent, essẽntq; eius perpetuò memores: post hanc concionẽ [c] naturæ debitũ exoluit, anno vitæ cẽtesimo decimo: quorum quadraginta sub Mose magistro minister ipsius exegit: & post eius obitũ viginti quinq; Reipub. præfuit, vir incomparabili tum prudẽtia tum eloquentia, adhæc in te imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & vtilis, denique in quauis virtute eximius. Sepultus est in oppido Thamna tribus Ephræmitidis. per idem tempus [d] moritur & Eleazarus Põtifex, Phineesi hæreditarium relinquens Sacerdotium sepulturæ eius monumentum impositũ extat in vrbe Gabatha. Post horũ obitum cõsultus Phineeses à populo de voluntate Dei cuiusnam foret imperium in bello Chananæo, respondit, iubere Deũ vt Iudæ tribus ductu bellum gererent, quæ mox assumpta Simeonide, his cõditionibus rẽ aggressa est vt sublatis è sua ditione hostiũ reliquiis, tũ tributariis, in alterius

[a] *Iosue domicilium ad Sicima. Ios. 23. 24.*

[b] *Iosue postrema ad seniores & Magistratus Hebraeorum adhortatio.*

[c] *Iosue moritur.*

[d] *Eleazarus moritur. Iudic. 1.*

rius tribus exſtirpandis huius generis reliquiis vicem rependeret. *An. mundi* 2525. *Ante Chriſtum nat.* 1439.

Quomodo poſt mortem Imperatoris Iſraelitæ neglecta patrijs religionibus in extremas calamitates ciderint, & exorto ciuili bello ex vniuerſi Beniamitis 300. tantum fuerint ſuperſtites.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. al. 6.

AT Chananæi quorum res tum erant ſatis integræ cum magno exercitu apud Bezecam vrbem eos expectabant ductu loci Regis Adonibezi. id nomen Bezecenorum dominum ſignificat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi ſpem victoriæ reponebant in hoc, quòd Ieſus dux Iſraelitarum eſſet defunctus aduerſus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt: & [a] cæſis, decem milibus dum reliquos fugientes inſequũtur Adonibezecũ ceperunt qui manibus ac pedibus trũcatus agnouit diuinam iuſtitiam, ſeptuaginta & duos Reges antea hunc in modum à ſe mulctatos confeſſus, ſic affectum detulerunt non longè à Hieroſolymis, vbi fato functum terræ mandauerunt, deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hieroſolyma [b] ſunt adorti, & capta inferiore eius parte, omnes habitatores contrucidauerunt. at ſuperior natura loci & munitionibus eſt defenſa. quare oppugnatione in Hebronem tranſlata, vrbéque vi capta, in oppidanos omnes ſæuitum eſt. apud hos in eam diem ſuperſtites erant quidam è gigantum genere, ſtatura & ſpecie cæteris mortalibus diſpares, viſu ſimul & auditu horribiles: quorum oſſa adhuc oſtendebantur: qualia vix credant qui non

a *Chananæorum decem millia trucidantur & Adonibezek capitur.*

b *Hieroſolymæ pars capta eiúſque habitatores interfecti.*

An. mundi 2525. *Ante Christum nat.* 1439.

videruntipsi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia conceſſum eſt cum illis duobus cubitorum millibus:reliquum eius agrum Chalebo dono dederunt,iuxta mandatum Moſis, fuerat hic vnus è ſpeculatoribus, quos Moſes in Chananæam præmiſerat, Habita eſt ratio a Iethræ quoque Madianitæ olim Moſis ſoceri,cuius poſteris ager eſt attributus,quia relicta patria comites ſe adiunxerant, & in deſerto ærumnarũ ſocij fuerant, expugnatis b mõtanis oppidis in campeſtria & maritima deſcendẽtes prædictæ duæ tribus Aſcalonem & Azotum de Chananæis ceperunt.Euaſit autem eos Gaza & Accaron,quòd in planicie ſitæ & abundantes curribus,inuadentes ſe malè mulctatos facilè reiiciebant. Atque ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquiſitis domum ſe receperunt, & arma depoſuerunt.Beniamitæ verò,in quorum ſorte erant Hieroſolyma, tributo impoſito habitatoribus eius pacem dederunt: & in poſterũ alteri à ſedibus,alteri à periculis feriati,ad culturã agrorum vtrique ſe contulerunt.Beniamitarum exemplo motæ reliquæ tribus & ipſæ idem fecerunt,& tributis contenti pacem Chananæis dederũt,Ephræmi c verò tribus cum aſſidendo Bethelis multo tempore ac labore impenſo nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter durauit. tàndem comprehenſo vno ciuium qui in vrbem importabat neceſſaria fide data & accepta,& iureiurãdo firmata,intromiſſos olam ipſum cum familia ſeruaturos, proditione eius facti ſunt voti cõpotes: cæſiſq; reliquis omnibus præter hos quibus ſalus ex pacto debebatur, ipſi poſthac vrbis dominiũ habuerũt. Omiſſo d deinde bello Iſraelitæ omnes agriculturæ tantum operã dabant:atque ita pace longa emolliti, voluptati magis quàm hone-

Ioſ.21.

a *Iethra Moſis ſoceri poſteris ager attributus.*

b *Iſraelitæ Chananæos non vno actu deuicerunt.*

c *Ephraimita proditione occupant Bethel.*

Hedio & Ruffinus cap. 6.al.3.

d *Iſraelitæ bellum anteponunt.*

An. mundi 2525. Ante Chri. nat. 1439.

ſtati ſtudebant, diſciplinæ ac legum diuinarum immemores, qua iniuria Deus commotus per vatem admonet eos non è ſua ſententia hoſti Chananæo parcere, quamobrem fore vt aliquã do per occaſionem pro intempeſtiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametſi territis oraculo, bellum tamẽ non libebat ſuſcipere, tum quod multa è Chananæo perciperent commoda, tum quod ob luxum ad laborẽ non eſſent idonei: depraua iam reipublicæ forma & autoritate optimatum inualida, dum nec ſenatus vt ante legitur, nec magiſtratus ſolennes creantur, dũmque relicta cura ſtatus publici, omnes priuatis tantum lucris ſunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit. ex qua mox bellum ciuile exortum eſt, quod hãc cauſam habuit. Vir è plebe [a] Leuitica in Ephræmitarum ditione habitans, duxit vxorem natam in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cùm vehementer ob formam amaret, parùm reſpondere in amore ægrè ferebat. hinc orto diſſidio, mulier cõtinuas expoſtulationes non ferens, relicto marito menſe quarto ad parentes reuertitur: is coactus deſiderio, & ipſe venit ad ſoceros, quorum opera miſſis quelis cum vxore in gratiam reuertitur. eò loci quatuor dies exegit, comiter à puellæ parentibus habitus, quinto cùm decreuiſſet domum repetere, poſt meridiem iter ingreditur. cunctanter enim parentes filiã dimiſerunt. nec niſi meliore diei parte trãſacta. comes erat vnus famulus, & mulier vehebatur aſina. cũmque emenſi [b] triginta ſtadia non longè abeſſet à Hieroſolymis, famulus dabat cõſilium vt aliquò diuerterent: ne, ſi nox iter facientes opprimeret, in aliquod incõmodum inciderent. præſertim propinquis hoſtibus, cũ ſerotina hora etiam ama-

[a] *Iudic. 19.* *Hiſtoria de vxore Leuitæ.*

[b] *Triginta ſtadia quatuor millia-ria Italica.*

An. mundi 2526. *Ante Christum nat.*

eorum loca suspecta facere soleat, marito non placuit alienigenarum vsi hospitio, nam Chananæi tum vrbem tenebant, malebátque progressus[a] vigiti stadia ad sui generis homines diuertere, in hoc cõsentientibus omnibus, peruenit in Gabã tribus Beniamitidis sero admodum, cúmque in foro inueniret neminem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidem è rure domum repetens, Ephræmita genere sed Gabæ habitans, casu repertum interrogat, quisnã sit, & cur crepusculo deuium cœnam è foro peteret, ille se Leuitam ait, & vxorem à parentibus domũ reducere, & in Ephræmitarũ ditione se habere domicilium, tum senex respectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblatus hospes visus est, ad se deducit hominẽ. Gabaeni verò quidam iuuenes qui mulierculam in foro viderant, mirati eius formam, postquam ad senem illum diuertisse cognouerunt, contempta imbecillitate & solitudine, venerũt ad ianuam, rogantéque sene vt abirẽt, & vim abstinerẽt ac iniuriam, postulabant, vt exhibita hospita quieti suæ consuleret, cúmque ille contra diceret cognatam esse Leuitidem, peccaturos eos grauiter si propter voluptatem leges violarent, inuenésque iura contemnerent ac deriderent, cædem minantes si obstare libidini eorum pergeret, senex ait se filiam eis permittere, vt seruo hospitali iure cupiditatem explerent, volens, quantum in se erat, tutos ab iniuria præstare quos exceperat, illis verò pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omninò accipere volẽtibus, supplex orabat ne quid cõtra leges committerent. at illi furentes vi raptam mulierem domum abducunt, cúmque ei per totam noctem ad satietatẽ illusissent, diluculo dimiserunt: quæ ita miserè affecta ad hospitium

a *Duo milliaria Italica cum dimidio.*

b *Facinus detestandũ Gabaenorũ.*

spiritū reuertitur, & præ nimio dolore ac verecundia, nō audens in mariti cōspectum venire: quòd nunc indignissimè rem laturum putaret, humi collapsa expirauit. Leuita ratus sopore oppressam, & nihil grauius suspicans, excitare conabatur, consolaturus eo quòd nō sponte se ad stuprum præbuisset, sed vi in alienas ædes abrepta, vt verò defunctā sensit, saris prudēter pro calamitatis magnitudine se gerens, cadauer iumento impositum domum reportat: & a Leuita membratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans perferētibus vt indicarēt per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, & de eorum volentia. Tum verò illi, nunciam ad quā tali antè viso vel audito spectaculo, ad indignationem grauiter commoti, & iusto furore perciti apud Siluntem conuentum faciunt, & cōgregati ante tabernaculum, Gabaenos hostiliter armis impetere decernunt. Hunc impetum senatus cohibuit, suadens non ita temerè cognatis bellum inferendū, priusquàm verbis ageret de criminibus, quādo ne in exteros quidem ob iniuriā acceptam armati leges permittūt, niū legatis prius de satisfactione missis. rectum igitur esse ad Gabaenos mittere qui sontes ad supplicium deposcant, qui se dedātur, horum pœna contentos esse debere, sin contumaces fuerint bello in eos vindicandum. Itaque b Israelita mittūtur Gabaenos accusaturi eos iuuenes qui mulieris intulerāt, & postulaturi, vt pro violatis legib. morte iustas pœnas penderent. Gabaeni c verò non dediderunt iuuenes arbitrati sibi pudendū, si alienis imperatis metu belli parerēt, cū multitudine ac virtute nulli se cedere videri vellent: erātque magnus apparatus totius tribus, cū cæteri non defuturos se prominterent, si quid eos vi & armis tra-

An. mundi 1526. *Ante Christum nat.* 2458.

Leuita membratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus mittit.

Iudic. 20.

Israelitæ mittunt ad Gabaenes qui sontes ad supplicium deposcant.

Gabaeni sontes non dediderunt.

An. mundi 2526. *Ante Christum natum* 1438.

aggredi vellet. Quæ [a] postquam Israelitis à Gabaenis renunciata sunt, iureiurando sanciũt neminẽ ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugẽ, & acriore bello persecuturos se eá tribũ, quàm maiores eorum Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerũt cõtra eos exercitum quadringentorum millium armatorum, Beniamitæ verò habuerunt viginti quinque armatorum millia, & insuper sexcẽtos ex eo numero fuere quingẽti funditores peritissimi, qui læua manu feriebant. Itaque cõmisso apud Gabã prælio, egregiè vicere Beniamitæ cæsis [b] ex aduersa acie viginti duobus millibus, & fortassè plures cecidissẽt, nisi nox præliũ diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra mœnia receperunt, Israelitę verò in castra insperata clade attoniti. Sequenti [c] die prælium instauratur, & Beniamitis rursum vincentibus, decem octo millia cadunt, ex parte Israelitarum, quo factũ est vt castra metu desererent. profectíque Bethela: quæ vrbs nõ longè aberat postridie ieiunio peracto supplicauerunt: Deo per Phineesem pontificẽ vt ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus victoriam & robur contra hostem concederet. Deus verò precibus eorũ annuit, & per eundem vatem fauorem est pollicitus. Ergo [d] diuisis bifariã copiis, dimidiã partẽ noctu circa vrbem in insidiis collocant, reliqua in aciem producta cum Beniamitis manus conferunt, móxque vt impares paulatim pedem referunt. eo magis Beniamitæ instant sponte cedẽtibus quò longius hostem ab vrbe abstraherent, ita vt etiam illi qui in vrbe propter ætatẽ imbellem relicti fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socij, postquam autem satis longè à mœnibus discessum est, Hebræi reuersi in pugnam signum dant insidiatoribus: qui móx eo-

erti

a *Israelitæ iureiurando sanciunt, neminẽ ex suis viro Beniamitæ filiam traditurũ in cõiugem, & quadringẽtorũ millium exercitum contra eos educunt.*

b *Israelitarum in acie viginti duo millia cadunt.*

c *Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt.*

d *Israelitæ copiarũ partem in insidiis collocãt, & vt impares paulatim pedem referunt.*

otti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senserunt illi se deceptos, & cum consilium in ancipiti metu non suppeteret, in conuallẽ quãdam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerant, telis ferarum in morem sunt confixi. Sexcenti tantum euaserũt incolumes: qui conglobati & facto cuneo ferociter per medios hostes eruperunt: & in montem quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui [a] omnes eeciderunt numero circiter viginti quinque millia. Israelitæ [b] verò Gabam incenderunt, & mulieres atq; impuberes contrucidarunt. pari modo & in alias Beniamitarum vrbes sæuitum est: adeóq; indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnandam [c] etiã Iabisum Galaditidis vrbem, quæ auxilium cõtra Beniamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent. qui potiti vrbe occiderunt tã viros quàm mulieres & pueros, seruatis tantum quadringentis virginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, recẽtibus etiã cladibus exasperatus, qui postquàm resedit, subsecuta est pœnitentia, dũ vna se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, vt qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerunt ob eorum exitium. Sexcentos [d] quoque illos qui effugerant, missis legatis, reuocant. hi petram quandam quæ Rhoa dicitur, in deserto occupauerant. Legati verò apud illos tã ipsorum quàm suam cladem conquesti, quod infectum esse non poterat, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, nẽue quantum in se esset, vniuersam tribum Beniamiticã perditum irent. Licere enim illis pacis vbus totius agros recipere, & [illegible] quotiens possent abigere. At il-

Ann. mundi 2526. Ante Chr. Num. nat. 1438.

a *Beniamitarũ viginti quinq; millia trucidãtur, tantum sexcenti incolumes euadunt.*

b *Gibea & alia Beniamitarum vrbes incenditur.*

c *Iabes in Gilead quæ auxiliũ cõtra Beniamitas negauerat destruitur.*

d *Israelitæ sexcentos Beniamitas reuocant.*

An. mundi 2526. Ante Christum nat. 1458

li agnoscentes suam iniustitiam iusto Dei iudicio damnatam, reuersi sunt in suæ tribus ditionem, parentes suorum hortatibus. Israelitæ verò dederunt eis in vxores quadringentas illas virgines Iabiticas. de reliquis verò deliberabãt. vnde illis vxores ad sufficiendã prolẽ parari possent. cùm [a] enim ante initium belli iureiurando cautum esset, *ne quis filiam in Beniamiticam tribum* elocaret, non deerant qui negligendum id Sacramentum consulerent, quod ab ira profectum esset, non à iudicio. Nõ ingratam rem Deo fore si quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria non, quãdo necessariò fiunt, periculosa esse ac grauia, sed cum ausu malicioso committuntur. Cùm verò senatus succlamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere se consilium, quomodo [b] saluo iureiurando Beniamitis vxores possent contingere. Proferre deinde id à senatu iussus, Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatem conuenire, in quo comitatu sequuntur & coniuges & filiæ harum quotquot [c] potuerint rapere, Beniamitis impunè sit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus, quòd si patres earum ægrè tulerint, & vindictam postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse qui filias negligenter custodierint, & quòd non oporteat iræ in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus satis contra consanguineos sint vsi. In hanc sententiã cõcessum est, decretúmque vt liceat Beniamitis vxores rapto quærere. Instante autẽ festo ducẽti illi bini triníve ante vrbẽ insidiabantur, aduentantibus virginibus inter vineta, & per alias latebras. illæ verò nihil suspicantes, lusitando securè iter faciebant. Iuuenes autẽ coorti dispersas corripiẽbãt: atque

a *Beniamitæ quadringentas virgines Iabiticas ducunt.*

b *Quando & quomodo iuramentũ seruandum.*

c *Bẽiamitis, vt virgines rapiant, cõceditur.*

atq; hoc pacto quæsitis nuptiis, agriculturæ insudantes dederũt operã vt ad pristinam felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est vt Beniamitarum tribus quæ minimum ab internecione abfuit, prudenti hoc Israelitarum consilio seruaretur: mó: que magnis incrementis tam numero quàm opibus est aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici. *An. mundi 2526. Ante Christum nat. 1478.*

Nec[a] felicior per idẽ tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna visa. Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris tãtum occupatis, Chananæi in contẽptum gentis collegerunt copias, nõ quod sibi temerent, sed vt, illi ita Hebræis aliqua memorabili clade, securiùs in posterum suas vrbes habitarent: & coniuratione facta, magnóque numero peditũ armato, adiunctis etiam curribus, Ascalonem & Accaronẽ in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias pleraſque campestres ciuitates: ita vt Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidem vbi ponerent in campestribus habentes. qui[b] cùm nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorum haberent, miserunt ex suis quinque viros in mediterranea, dispecturos num quem locum inuenirent deducendis colonis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter vnius diei progressi, nõ longè à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam suis renuntiãt. qui mox cum exercitu illo profecti e condiderunt vrbẽ[c] Dana, cognomine vni è Iacobi filiis, & à sua tribu denominatam. Israelitarum autẽ res in deterius prolabebantur, quòd neq. ad laborem se exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reipublicæ statu, magna licentia pro suo quisq; libito viuebat, vt domesticæ Chananæorum vicia iam totã gentem impunè inundarẽt. Hedio & Ruffino cap. 7. al. 4.

a *Daniana tribu à Chananæis pressa.*

b *Danitæ locum inhabitandum quærunt.*

c *Dana extructa.*

Ann. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.

CAP. III.

HAnc ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui disperiit. Bello [a] enim à Chusarthe Rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Iudic. 3. a Israelitæ à Chusarthe oppressi.

Libertas per Cenizum reddita.

CAP. IIII.

ERat in [b] tribu Iudæ Cenizus vir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales miserias pferre, sed vt ad audendũ pro libertate accenderetur, adscitis paucis quibusdam periculorum sociis, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primò præsidium suis à Chusarthe impositum interficit: tantúmq; primus successus valuit vt in dies crescente suorum numero, iã aperto marte hosti pares viderentur. itaq; congressi cum hoste vno prælio se in libertatẽ asserunt, reliquiæ fusi & fugati exercitus vltra Euphratem se recipiunt. Cenizus verò egregiè nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita functus est.

Ibidem. b Cenizus, siue, vt sancta scriptura loquitur, ipsius filius Athniel octo annos regnauit

Quomodo populus rursum à Moabitis sit subiugatus, & per Iodem à seruitute exemptus.

CAP. V.

POst cuius mortẽ, vacante principatu, res Israeli-

faelitarũ rursum in peius ruere cœperunt, idq; tanto magis, quòd nec Deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberẽt: quæ res in causa fuit, vt Eglon [a] Moabitarũ Rex opportunos ad iniuriam tatus, bello adoriretur. excepetunt tamen eum aliquot præliis, sed omnibus victi, ferocia posita, iugum acceperunt, tributarij facti. Rex victor, translato Hierichuntẽ domicilio, modis omnibus plebem vexauit, ita vt in summa miseria per annos XVIII. degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtraque manu ex æquo [b] promptus habitabat ipse quoq; apud Hierichũ. [b] In familiaritatẽ Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine amicis etiam Regiis gratus accidit vt semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter fagum ad dextrum femur accinctus, ad Regem introgrederetur. erat autem æstas & diei medium, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstũ, partim satellitib. occupatis circa prandium: iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æstiuo quodam cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit, erant autem soli, quia Rex familiariter cum Iode collocuturus famulicium ablegauerat, sedebátq; in sella, & Iodes verebatur, ne fallente ictu plagam non satis lethalẽ inferret: iubet igitur eum surgere dicens habere se somnium, quod ex Dei mandato Regi sit indicandum, cũque ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes [c] inflicto in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clausis prius foribus. Regij famuli interim quiescebãt, dormire eum putantes. Io-

An. mundi 2534. *Ante Christum nat.* 1430.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. *Iudic. 3.*

a *Eglon Rex Moabitarũ Israelitas subiugat.*

Iodes siue Ehud in Eglonis familiarem se insinuauit, glorioso facinore Israelitas liberauit.

c Iodes Eglonem interficit.

An. mundi 2614. Ante Chri. nat. 1350.

prospectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam scutati manibus rigentibus præ frigore gladios vix retinebant. Israelitas verò tempestas à tergo immiuens non solum minus offendebat, sed alacriores etiã faciebat, manifestatio Dei præsentis ac fauentis signo accensos, itaq. rupta aduersa acie, turbatísq. ordinibus ingentem hostium stragem ediderunt atq. ita pars telis Israeliticis cadebant, pars à suometipsorũ equitatu ac curribus proterebantur. Sysares verò vt vidit suos terga vertere, desiliens à curru fuga delatus est ad quandam mulierem Cenetidem, nomine Ialen, quæ latebras petentẽ excepit, & potũ poscenti lac acidum exhibuit, quod ille cùm auidius ingurgitasset, in somnum est solutus. quẽ [a] Iale aggressa, ferreum clauũ sopito per tẽpora adegit malleo, móxque Baracianis superuenientibus solo affixum ostendit. atque ita mulier iuxta Deboræ præsagium autor fuit victoriæ. Baracus autem ducens ad Asorum, Iabinum obuiam factum interfecit: & cæso Rege, ac solo vrbe æquata, quadraginta [b] annis imperium Israelitarum tenuit.

a Iale Sisaram ferreo clauo interficit.

b Baracus quadraginta annis Israelitarum imperium tenuit.

Quomodo Amalecita deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.

CAPVT VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 10. *Iudic. 16.*

DEfunctis autem Baraco & Debora eodem ferè tempore, paulò post [c] Madianitæ, sociis Amalecitis & Arabibus, expeditionem cõtra Israelitas fecerunt & congredi ausos magno prælio vicerunt: vastatisque frugibus prædam abegerunt. cúmque idem per continuos septẽ annos facerent, Israelitas in montana compulsos campestri solo cedere coegerunt, qui spelũcis & subterraneis ædificiis excauatis, quicquid he-

c Madianitæ cum Amalecitis sociis Israelitas magno prælio vincunt.

hostium violentiam euadere poterat, intrò receptum asseruabant. Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Israelitas permittebant, vt possent denuò labores eorum vastare. Itaque in perpetua fame ac egestate viuebant, nec iam vllum supererat præsidium nisi in precibus ad Deum & supplicationibus. *An. mundi 2654. Ante Christum natum 1310.*

Quomodo Gedeon populum liberauerit.

CAP. VIII.

PEr a idem tempus Gedeõ Ioasi filius, vnus ex primatibus tribus Manasseticis, manipulos frugum clam in torcular comportatos flagellabat. non enim ausus est propter hostem propalam hoc in area facere, cúmque spectrum ei adoleſcẽtis specie se obtulisset, & felicẽ ac Deo carũ appellauisset: respondẽs. Hoc, inquit, meæ felicitati argumẽtũ est maximum, quod torculari nunc vtor pro area, illo contra iubente vt bono esset animo, & de libertate vindicanda cogitaret, negabat fieri posse, nam & tribum suam cuiuis alteri cedere numero, & se iuuenem esse & tam arduis negotiis imparem, Deus autem quicquid deesset se suppleturũ pollicebatur & victoriam Israelitis daturum, modo ipse imperium assumere non grauaretur. Hanc rẽ Gedeon cum quibusdam iuuenibus communicauit, qui libenter credentes oraculo sine mora effecerunt, vt præsto essent decem millia militum, ad quidquid pro libertate audendum paratissima. Gedeoni b autẽ Deus in somnis apparens, dixit homines tali esse ingenio, vt sibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriã sibi potius, quàm c Deo tribuant, nimirum magnis copiis freti, vt igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit vt circa meridiem, cum æstus feruet maximè, exercitum ducat ad

a *Gedeoni, vt Israelitas à Madianitis liberaret, Deus mandat.*

Iud. 7.

b *Gedeonem exiguus copias, Deus eligere iubet.*

c *Victoria Deo tribuenda,*

An. mundi 2614. Ante Christum nat. 1310.

fluuium, & quotquot procumbentes biberent, eos viros fortes crederent. quotquot autem intrepidè ac tumultuariè potum sumerent: sic existimaret, eos metu hostium hoc facere q; posteaquã ita, vt iussus est, fecit, trecẽti inuẽti sũt cum perturbatione aquã sumere, cauis manibus ori admouendo. imperauitque Deus, vt his assumptis hostẽ inuaderet. Gedeone * verò solicito, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri, volens ei metũ omnem eximere, iussit vt assumpto vno milite, clã accederet ad Madianitarum tentoria, ab illis enim acceptu-rum occasionem fiduciæ. vadit ille quò iussus est, vno tantùm comitante famulo. cúmque ad quoddam tabernaculũ adrepsisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam cõmilitoni narrantem somnium, ita vt à Gedeone quoque exaudiri posset, erat autem tale. Visus erat sibi videre massam hordeaceã, præ vilitate homini fastidiendam, per castra prouolui, & primò regis tentorium, mox cæterorum omnium prosternere, qui respondit interitum exercitus significari, addés vnde hoc ita colligeret. iter omnes, inquit, fruges hordeũ est sine controuersia viliſſimũ: & inter omnes Asiaticas gẽtes nõ facilè reperias viliorem quàm hodie sunt Israelitæ, vt metitò conferri possint hordeo. hi núc autore Gedeone cõtraxerunt copias, & res nouas moliũtur. ergo quia dicis te vidisse illã massam tentoria nostra subuertentem, vereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autẽ audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis vt omnes in armis essent, edoctis de visione quam in castris hostiũ audiuerat. fecerũt illi quod imperatũ est, accẽsi hoc signo ad quiduis laboris aut periculi subeundum. tum b Gedeon circa quartã fermè vigiliam

a Gedeon ad Madianitarum tẽtoria accedit, & ab illiũ somnio confirmatur.

b Gedeõ cũ trecentis viris pugnam adornat.

gliam suos in hostem ducit. trifariam in tres cohortes diuisos. erant autem centenariæ, gerebántq; singuli amphoras vacuas & in eis faces ardentes, vt clàm possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum vice tubæ. hostium castra latè patebát, eò quòd camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum continebantur. Hebræi verò à duce ante prænoniti, cùm iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo, cornibus sonantes, & confractis amphoris, sublatóque militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, vt [a] incompatibiliter plures mutuis vulneribus quàm hosti li ferro caderẽt. quòd diuersę linguæ homines [b] eadem castra haberent, semel enim pauore cõfusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tãtæ cædis & Gedeonis victoriæ rumor vbi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientem hostẽ insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumueniunt; & quotquot ad manus venêre, occidunt, interq; [b] cæteros Reges etiam duos Oribum & Zibum. Qui verò supersuere duces, cũ reliquiis exercitus ferme decem & octo millia hominum quantum potuerunt, procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum copiis eò properat, & iterum congressus [c] postremò hoc conflictu ad omnes vnum trucidat, & [c] reliquos duos duces, capit, Zebim & Hezarbunim. his [d] prælijs cæsa sunt Madianitarum & cæterorum Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia: præda

Anno mũdi 2654. Ante Christum nat. 1350.

a *Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadũt.*

b *Israelitæ hostes infesti quumq; & trucidant.*

Oribum & Zibum occidunt.

Iud. 8.

c *Gedeon duos duces capit & cædit.*

Zebim & Hezarbunem capit.

d *Madianitarum & cæterorum Arabum centum viginti millia trucidantur.*

An. mundi. 2654. *Ante Christum nat.* 1310.

etiam magna, auri, argẽti, textilium, camelorum & iumẽtorum Hebræi sunt potiti. Gedeon verò reuersus in patriam suam Ephraim, supplicium sumpsit de Madianitarum regibus. Cæterùm Ephræmi tribus *iniquo animo* ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quòd, inscitiis ipsis, hostem esset aggressus. Gedeon vir in omni virtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriam tamen nihilo minus illorum esse, quã suam ipsorum qui militarent: atque his verbis sedata eorum ira non minus profuit Hebræis quàm rebus prosperè gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbiæ tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. porrò Gedeon cùm vellet imperium deponere, compulsus [a] est id retinere per annos XL. dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephraim in patria sepelitur.

[a] *Gedeon per annos 40. regnat.*

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circunquaque finitimis bella gesserint.

CAP. IX.

Hedio & Ruffinus cap. 11. *Iud. 8. 9.*

HAbuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex vno matrimonio susceptos, nothũ verò vnũ ex cõcubina Druma, cui nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, vnde mater fuit oriũda, adiutúsq; à maternis cognatis pecunia, cũ videret malis artibus insignes & ad quoduis facinus promptos, vnà cum eis ad paternas ædes reuersus, omnes [b] fratres interemit, excepto vno Iothane.

[b] *Abimelechus septuaginta nouem fratres interficit.*

hic

hic enim fuga incolumitatē quæsiuit, Abimelechus autē occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legum præscripta gerere. omnibus iustitiæ defensoribus inuisus æquè ac infestus. Itaq; [a] dum quodam tempore publica in Sicimis festiuitas celebratur, ad quā plebs vniuersa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga seruatum diximus, conscenso monte Garizeō qui Sicimis imminet, & sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset, silentiū omnibus populo præbente, rogauit vt pauca verba audire dignarentur. Cúmq; illi magis etiam silerent intenti, dixit, quòd arbores olim humana voce vsæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, vt imperium in eas acciperet. Recusante autem illa, quod contenta honore quē propter fructus suos percipiebat, nō requireret alium: arbores non destiterunt principem quærere: visūmq; est viti hunc honorem deferre, ea [b] verò totidem verbis, quot ficus, recusauit & simili modo etiam olea iturn est deinde cū eisdem postulatis ad rubum, cuius lignum ad ignaria valet. Is respondit. Si serio me Regem poscitis, sub vmbra mea requiescite, sin autem insidias mihi struitis, egrediatur ignis ex me, & absumat vos. Hæc, inquit Iothanes, nō risus mouendi causa vobis fabulor, sed quia maximis beneficiis à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechū, necatis fratribus, principatū vsurpare, cuius ingeniū nihil ab igne differt. Hæc locutus recessit, & per triennīū in latebris mōtium vixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo pòst, Sicimitæ pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerant, Abimelechum [c] ex vrbe & tota tribu expulerūt. Ille verò cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret. cúmq; instaret vindemia non

An. mundi 2694. Ante Christum nat. 1270.

[a] *Iothan apologo Sicimitis in Gedeonem ingratitudinem obijcit.*

[b] *Arborum de Rege deligendo consilium.*

[c] *Abimelechum Sicimita expellunt.*

An. mundi 2694. Ante Christum nat. 1270.

audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Fortè per eosdem dies contulerat se eò cum armatorum manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ, vt tantisper sui custodiam susciperet, dum vindemia peragitur: cœperuntq; securè fructus cõuehere, & per sodalitia cœnantes audebãt apertè in Abimelechum cõuicia iactare. & principis cognati dispositis circa vrbem insidiis, multos ex Abimelechitanis in eas præcipitatos interficiebãt. Zebellus verò quidã è Sicimitarũ primatibus, hospes Abimelechi, per nuncium ei significauit, quomodo Gales populum contra ipsum irritaret: hortatus etiã vt insidias ei ante vrbem renderet. se enim Galem illò adducturum: atq; ita fore facilè vt inimico gratiã, qualem meretur referat. quo facto curaturũ se, vt eũ populo reconciliet. cúmq; [a] Abimelechus locum insidiis aptũ cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, conspectis repẽtè armatis exclamat. Zebelle hostẽ video. illo respondente, vmbras esse cautium, iam propiores cernens, imò non vmbræ sunt, inquit, sed virorum cohors. ad hæc Zebellus. Nónne tu Abimelecho ignauiã obiicis? quin igitur ostendis qui vir sis, & armis hominem aggrederis? Gales [b] verò turbatus excipit primũ impetũ. cúmq; suos inferiores animaduerteret, amissis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eũ quasi volens malè pugnasset, effecit vt vrbe pelleretur, cæterũ Abimelechus cognito quòd Sicimitę ad vindemiæ reliquum exituri essent, insidias circa vrbẽ disponit. cúmque prodissent tertiam suorum partẽ occupare portas iubet ne ciuibus rediens in vrbem pateret, cæteri verò disper-

a *Abimelechus in Sicimitas meditatur.*

b *Gales ab Abimelecho fugatus à Sicimitis vrbe pellitur.*

dispersos circumueniunt. Itaq; [a] vbique plurima cædes patrabatur. & vrbe capta primo impetu ac solo æquata, salèq; in ruinis eis seminato, tum demum militem inde abduxit. atq; ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot autem per regionem dispalati periculum euaserant, collecti denuò, petra quadam occupata, locũ natura munitũ muro insuper cingere volebant. Sed hoc consilium præuenit Abimelechus, qui quã primùm id cognouit, exercitum eò adduxit. & arrepto [b] fasce arido, iussisq; cæteris idem facere, breui petram strue lignorũ circumdedit, subiectóq; igne, & fomentis ingestis flammam ingentem excitauit, ita vt nemo euaderet, sed vnà cum vxoribus & liberis absumerentur. numerus virorum fuit circiter mille quingentos, præter inbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendum sanè, nisi quòd meritas pœnas dederunt, ingratitudinis erga virum optimè de se meritum. Abimelechus [c] autem Israelitis Sicimitarum internecione perterritis, videbatur non fore præsenti fortuna contentus, neque prius conquieturus quam vniuersos perderet. mox enim exercitũ ad Thebas duxit: & capto ex incursu oppido, circa turrim quandam restitit, quæ quòd esset non mediocris, populo fuit receptaculum. hãc [d] expugnaturus cum propius ianuam accessisset mulier, fragmine molæ demisso, caput subeuntis ferit, ad quem ictum humi collapsus rogauit armigerum, vt eum occideret, ne mulieris manu periisse diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exsoluit, simul & crudelitatis, qua in Sicimitas vsus est: quæ quidem clades iuxta Iothanis præsagiũ illis accidit. cæterùm [e] exercitus, duce mortuo, miles in suas quisque domos reuersus est. Israelitarum

An. mundi 2694. *Ante Christum natum* 1270.

a *Sicima capta ac solo æquata.*

b *Sicimitæ profugi in petra combusti.*

c *Abimelechus Thebas capit.*

d *Abimelechũ mulier ferit, & ab eo armiger eius occidit.*

e *Thola 23. an. regnauit.* Hedio & Ruffino Cap. 12. al. 19. Iud. 10.

Ann. mundi 2697. Ante Christum nat. 1267.

deinde [a] gubernacula Iairus Gadarenus de tribu Manasetide suscepit, vir tum rebus cæteris tum numerosa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum viginti & duos annos in principatu vixisset, iam senex defunctus, in Camone vrbe Galadenæ est sepultus. Rex autem Hebræorum rursus in peiore statu erant, legibus autoritatem suam non amplius obtinentibus: qua occasione [b] arrepta Ammanitæ & Palæstini cum valido exercitu regionem eorum ingressi omnia rapinis vastabant: & occupatis locis vltra Iordanem, traiicere flumen & reliquam regionem inuadere parabāt. Hebræi verò calamitatibus castigati, supplices opem diuinam implorant: & victimis numen placare conati, rogabant vt iram finiret. aut certè moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingressis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis veniunt: sed imperatore carebant: Erat autem [c] quidam Iaphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat. ad hunc missis nūntiis rogabant vt in auxilium veniret, promittentes se perpetuum copiarum imperium ei traditu-ros. ille non admisit preces, causatus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifestam iniuriam pateretur. Cùm enim non esset eadem matre natus, sed externa, quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius solitudine eiecerunt hominem, tunc autem in Galadena degebat, omnibus, quotquot ad se venirent, stipendia soluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes se fore, militem suum cum eis coniunxit. Et cum maturè quicquid

a *Post eum Iair annos 22.*

b *Israelitæ ab Ammanitis & Palæstinis oppressi.*

c *Iaphthes Dux Israelitarū creatur.*

facto opus erat prouidisset, exercitus in vrbe Maspha collocato, mittit legatos ad Regem Ammanitarum, expostulatum quòd res alienas inuaderet. Qui missis aliis oratoribus respondit, ipsos potius iniquè agere, qui Ægyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: postulabátq; vt de regione Amorræa decederent, quæ ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contra Iaphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amorræa, sed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta (potuisse enim Mosen & illam occupare.) Se verò agris nequaquam cessurum, quos annis iam trecentis Deo volẽte tenuissent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit. ipse [a] votum fecit, si victoria potiretur, sacrificaturum quicquid domum reuerso primum occurrisset. congressus deinde cum hoste vicit egregiè: fugientésq; [b] persecutus est vsque vrbem Maniathen. & ingressus regionem Ammanitidem multas vrbes deleuit, præda militi cõcessa: finémq; seruituti imposuit, quam sua gens per annos decem & octo pertulerat. fortunatior militiæ quàm domi. redeunti enim obuiã facta est filia virgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conquestus de importuno officio, indicauit victimam esse Deo destinatã. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro victoria patris & ciuium libertate hostiã. vnum rogauit, vbi sibi liceret iuuentutem suã cum æqualibus per bimestre tempus deplorare, atque ita voto patrem soluere, quo impetrato, ad præfinitum terminum pater [c] mactatam holocaustoma obtulit, neq; legitimum neq; Deo gratum sacrum faciens, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc facto locutura

Ann. mundi 2742. Ante Christum nat. 1222.

a Iaphthes votum facit.

b Iaphthes Ammanitas fundit fugátque.

c Iaphthes filiam mactat.

An. mundi 2760. *ante Christum nat.* 1204.

esset. Petitus[a] post hæc bello ab Ephræmi tribu quòd sine illis in Ammanitas expeditionẽ fecisset, & nũc solus præda simul & gloria frueretur, primo excusauit, nec ignorasse eos quòd consanguinei bello premerentur, nec auxiliũ attulisse, quod vel non vocatos ferre decebat. vltrò deinde accusauit, quòd iniquè facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. postremò minatus est, pœnas sibi Deo volente daturos, si insanire pergerent, vt verò nihil se verbis proficere sensit, accito è Galadena exercitu venientes excepit, plurimísque in conflictu cæsis, & postquam in fugam versi sunt, præmissis qui vada Iordanis occuparent, intercluso effugio, circiter[b] quadraginta duo millia hominum peremit. Ipse[c] expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadena. Huic[d] in principatu successit Apsanes, natus è tribus Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuêre sexaginta mares triginta, totidem deterioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos vxoribus cuiq; & operæ sua coniunctos, cúmq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodũ senex diem obiit, in patria sua sepultus. Helon[e] post hunc assumpsit principatũ, tribu Zabulonita: quo per decennium functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde[f] successit Abdon Helelis filius tribu Ephrẽmitã, ex vrbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem & pacem quæ sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & gloriosè gerendarũ occasio. filios habuit quadraginta, nepotes triginta atque egregiis equitibus septuaginta comitatus circumsedebatur, quos omnes

Iud. 12.

a Ephraimitibus mouet in Iephthem.

b Ex tribu Ephraim circiter quadraginta duo millia cæsi.

c Iephthes moritur.

d Apsanes per septennium Iudex.

e Helon per decennium iudex.

f Abdon iudex.

superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.

Ann. mundi 2773. Ante Christum nat. 1191.

De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

CAP. X.

POst huius mortem Palæstini superauerũt Israelitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. ab ea miseria liberati sunt in hunc modum. Manoches quidem vir inter Danitas optimus, & patriæ suæ sine controuersia princeps, vxorem habuit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, ægrè ferens orbitatẽ, in suburbanũ suum, quod erat in campo magno, cũ vxore ventitans, crebris precibus solicitabat Deum, vt daret sibi liberos. insaniebat autem in vxorem præ amore, erátq; vehementer zelotypus, cúmq; aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit Angelus Dei specie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore [b] vt fauore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui vbi ad virilem ætatem peruenerit, compescendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam: iussitq; ne capillitium ei detonderetur, vtque. Deo sic volente, ab omni alio potu abstineret, sola aqua contentus. postremò addens à Deo se missum abiit. illa marito reuerso Angeli verba indicat, mirè prædicans iuuenis staturã & pulchritudinẽ, ita vt vir tali laudatione motus ad zelotypiã, nõnihil de vxoris pudicitia malè suspicari inciperet. quæ volens hunc mariti stultũ mœrorem adimi, supplex Deum rogauit, vt iterum Angelũ mittere dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset consp[illegible] & impetrata hac gratia, rursum in

a Israelitæ à Palæstinis superati Iudic. 13.

Hedio & Russinus cap. 13. al. 10.

b Samsonis nativitatem Angelus nuncians.

Ann. mundi 2783. *Ante Christum nat.* 1081.

suburbano versantibus apparuit [b] Angelus soli mulieri. illa rogat vt paulisper maneat, dum virum adducat: quo permittente, cum Manoche mox ad eum reuertitur, quo viso, ne tum quidé suspicari desiit: rogauitq; vt sibi quoque eadē indicaret, illo respondente, satis esse quod mulier sciat. iubet, quisnam esset, dicere: vt, nato filio, referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horū causa de filio lætum se attulisse nuncium. cúmq; iterum rogaretur vt saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus vt paulisper maneret dū aliquid affertur, cum mactasset hædum Manoches, coquendúmq; vxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra & panes & carnes absq; vasculis. quo facto virga, quam gestabat, carnes attigit: confestímq; flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, & Angelus fumio tanquā vehiculo in cœlum ascendere ab eis visus est. Manoche autem solicito ne quid periculi immineret ex *aspectu numinis*, vxor bono eum iubet esse animo, affirmans magno suo bono Deū se vidisse, cúmq; concepisset, diligenter mandata retinuit. Nato [b] deinde infanti. Sāson est nomē inditū, quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole præditus: promisso capillitio victúsq; sobrietate diuinū nescio quid præ se ferebat. Cúmq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamnā vrbē Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenę, rogauit suos parentes, vt id connubium procurarent. quibus excusantibus quòd diuersi esset generis, quódq; religio vetaret eiusmodi nuptias, vicit iuuenis pertinacia, effecítq; vt [c] virgo sibi desponderetur, crebro deinde sponsam inuisens, in itinere in leonem

a *Manochi Angelus iterum apparet.*

b *Samson natus. Iud. 14.*

c *Samson Palæstinā virginem ducit.*

leonem incidit, nec tamen eius occursum de clinauit, licet inermis, sed [a] nudis manibus adortus beluæ fauces elicit, eiúsq; cadauer in dumetum viæ vicinũ abiecit, aliquot post diebus eandem viam ad puellam remetiens, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fauis, eos cum cæteris muneribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde celeb ãdas Thamnitas cõuocat, qui quod vires eius haberẽt suspectas, honoris specie triginta assectatores ex æqualium numero iuueni adhibent, iussos obseruare ne quid auderet. Conuiuis deinde, vt fit, hilarescentibus, ait se quæstionem propositurum suis sodalibus, quam si intra sex dies soluerent, cuic; sindonẽ se daturũ & tunicã, qui tũ quòd sagaces videri cuperent, tũ quòd lucrũ nõ fastidirent, iubent eũ proponere. Ille [b] ex voraci, inquit, cibus prodiit, & ex immiti suauitas. in his explicandis cũ hæsissent triduo, nec proficerẽt, puellã aggrediuntur minis simul & precibus, vt expiscata secretũ è marito indicrũ sibi faceret, ille repulsis aliquãdiu blandiciis, cum rogandi finẽ non faceret, & lachrymans gratã se illi negaret, tandẽ nihil suspicãs tẽ totã de leone aperit, & vnde tres illos fauos nactus fuerit, illa [c] iuuenibus prodit omni. Vergo cũ præfinita soluendæ quæstioni dies adesset, ante solis occasum cõuenientes, Neque leone, inquiunt, quicquã occurrenti immitius, neq; melle gustanti suauius. Ibi Samson subiecit, neq; muliere dolosius, quæ vobis quæstionẽ nostrã aperuit. Nihilominus illis persoluit quæ [d] promiserat, spoliatis quibusdã Ascalonitis, quos fortè per viam inuenit obuios; sed iratus ob rem ita gestam, ac gerere, at puella contempta vt vicissim illi moueret stomachum, nupsit eius sodali ri nubet.

Ann. mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

a *Samson Leonem nudis manibus discerpit.*

b *Samson Thamnitis anigma proponit.*

c *Samsonis vxor Thamnitis aperit anigma.*

d *Samson Ascalonitas aliquot trucidat, eiúsq; spolia*

Anno mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia cõmotus Samſon, decreuit de tota gente pœnas ſumere: & commodum maturis ſegetibus tempus iam meſſis aderat. ergo [a] comprehenſis trecentis vulpibus, & facibus ad caudas earum adnexis, per arua Palæſtinorum omnes dimiſit, quibus paſſim diſcurrentibus totus frugum prouentus momento ferè temporis concrematus eſt. Quo cognito gentis principes, & quid Samſonem ad perpetrandum facinus mouerit, miſſis in hoc Thamnam ſatellitibus, vxorem quondam eius cum cognatis, damni dati reos prius factos, viuos exuſſerũt publicè. Samſon autem in Palæſtinos latè graſſatus cædibus, ad habitandam Ætam ſe contulit. ea eſt petra benè firma in tribu Iudæ ſita. At Palæſtini totã tribum bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quòd nec Samſonis culpæ eſſent affines, nec de ſolenni tributo quicquã diminuerent, reſponſum eſt non abſoluendos ab hoc crimine in Samſonis deditionem facerent. Illi [b] volentes hanc ſuſpicionẽ à ſe amotã armatis tribus millibus ad petram veniunt: & expoſtulantes, quod ſuis facinoribus Palæſtinos Hebræis infenſos redderet, qui irritati facilè poſſent toti genti magnam aliquam cladẽ rependere, dicentéſq; in hoc ſe veniſſe, vt comprehenſum illis dederent poſtulabant conſenſu ipſius facere hoc ſibi liceat qui, iureiurando accepto nihil preterea molituros, ſed hoſti tantũ deditionem faciendam. deſcendẽs de petra in cognatæ gentis poteſtatem ſe permiſit: & illi vinctum prius duobus funibus Palæſtinis tradendum dicebant. cúmq; ventum eſſet ad locum, qui obſcurus antè, nunc ex Samſonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abeſſent à caſtris hoſtium, procurrentibus ob-

Iud. 15.

a *Samſon Palæſtinorũ fruges combuſſit.*

b *Samſon traditus Palæſtinis.*

uiam Palæstinis,& lætitiam,re ex sententia gesta,clamore testantibus:Samsone [a] abruptis repentè vinculis, arreptáque maxilla asini quæ fortè iacebat præ pedibus,in medios hostes irruit:qua feriens quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis, cæteros metu tergа dare compulit. qua victoria plus satis elatus,& opis diuinæ immemor, cuui totum sibi tribueret, quòd maxilla tantũ armatus fudisset ac fugasset hostiles copias, ingenti siti oborta,cõfessus nihili esse quantaslibet vires humanas,Deo victoriã acceptã retulit:suppléxq; rogauit, vt arrogantiæ data venia,succurreret & periculo se eximeret,nec irritæ fuêre preces, sed [b] copiosus fons subitò è quadam petra prorupit. Loco maxillæ nomen Samson imposuit, quod in hodiernũ vsq; durat.Post hoc prælium iam Palæstinos contemnens venit Gazam,& in publico diuersorio egit.Quo audito Gazeorũ magistratus, ne clàm abire posset, stationes pro portis collocant. Samson [c] verò qui insidias maturè senserat,circa mediã noctẽ surgens, portas cũ ipsis clausteis ac vectibus cæteróq; paratu reuulsas,& humeris impositas,in montem qui est supra Hebronem perlatas deposuit, paulo verò pòst à patriis institutis desciscere & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omniũ malorũ fuit principium. Cùm [d] enim meretricem quandam Palæstinam adamasset, nomine Dalalen, consuetudine eius delectabatur.Quãobrem qui apud Palæstinos rerum potiebantur,accedunt eam,& magnis pollicitationibus inducunt,vt eliciat è Samsone causam tanti roboris,propter quod inuictus haberetur ab hostibus.Assensit illa,& cũ prima occasio data est, inter compotationem & muliebres blanditias extollens eius res gestas,omni astu vtebatur vt

Anno mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

a *Samson asini maxilla mille viros interficit.*

b *Samson fontem in petra prodigio.*

Iudic. 16.

c *Samson Gazæ portas reuulsas aufert.*

d *Dalale meretrix à Samsone causam tanti roboris ex pisces ari conantur & is deluditur.*

Ann. mundi 2791. *Ante Christum nat.* 1173.

cognoſceret cur tantopere virtute excelleret. Samſon verò adhuc mentis compos eiſdem artibus contra mulierē vtens: ſi ſeptenis, inquit, vitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo aliis fortior. Tacuit illa, rem ita ſe habere putans, communicatóq; ſuper hoc cum magiſtratibus conſilio, incluſáque in penitiore domus parte manu militum, benè potum ac ſopitum accuratè, vt ab ipſo didicerat, vinxit. deinde excitato indicat, adeſſe quoſdam qui illum vellent aggredi, ille ruptis virgeis vinculis ad reſiſtendū ſe expedit. Mulier tūc fruſtrata paulo pòſt aliam opportunitatem nacta, grauibus querelis aggreſſa eſt virum, quòd amanti non ſatis fidens, celaret eam id, quod maximè ſcire cuperet, ac ſi neſciat tacere. quicquid alios ſcire amaſio ſuo non expedit: rurſúmq; ſimili figmento eluſa eſt, cum ſeptem funibus alligatū perditurum ſe vires diceret. experta enim hoc quoq; nihil effecit: cúmque vrgere non deſiſteret, tertiò mulierem ludificatus eſt, dicēs capillos ſuos oportere implecti licio, atq; ita parari vincula. Ac ne hoc quidē verum experta, poſtremo adhibitis omnibus artibus nō prius rogandi finem fecit, quàm fatali iam neceſſitate inſtante, victus importunitate [a] Samſon in gratiam mulierculæ ſuum ipſe ſecretum prodidit. Deus, inquit, mei curā habet, & eius prouidentia natus hanc comam alo, cuius tonſurā ipſe mihi interminatus eſt. nam in eo capillitio totas ſibi vires cōſiſtere. Hoc cognito, neſciēti comam derafit, & hoc pacto imbecillem factū inimicis prodidit, repugnare amplius nō valentem. illi orbatum oculis & vinctū abduxerunt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet, cúmq; ſolenne Palæſtinis adeſſet epulum, conſidentibus optimatibus in quodam fano

[a] *Samſon ſui roboris cauſam Dalile aperit, Palæſtini oculis orbatū vinctúmq; abducunt.*

fano cuius tectum duabus columnis sustinebatur, accitus est & Samson, vt miseto inter comportandum illuderent, qui hoc extremum malũ existimans quòd illusores vlciſci nõ quiret, iubet puerum, à quo manu ducebatur, vt ad illas columnas se acclinet, iam, vt tũ simulabat, defatigatum: quibus admotus sic eas concussit, vt subuersæ, totius ædificij ruinam traherent, quam tria millia hominum sunt oppressa, & inter cæteros ipse Samson. Hic b finis viri fuit, exacto principatus anno vigesimo, admirandi ob incõparabilem animi simul ac corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem vsq; ad extremum halitũ vsus est. Nam quòd à muliere deceptus est, humanæ infirmitati imputari conuenit, pronæ ad eiusmodi vicia. cætera dignus sempiterna memoria virtutis nomine, cognati vero eius cadauer in patriam reportatum, apud Saralam oppidum monumento maiorum inuulerunt.

An. mundi 2811. *Ante Chri. natum* 1153.

a *Samson cum tribus millibus Philistinorum moritur.*

b *Samson viginti annos regnat.* Ruth 1.

Quomodo filij Sacerdotis Eli à Philistinis in prælio cæsi fuerint.

CAP. XI.

POst Samsonis autem obitum præfuit Israelitis c Eli Pontifex, in cuius principatu fames valida eã regionem inuasit. quam non ferens Abimelechus Bethlemorũ ciuis, quod oppidũ est tribus Iudæ, assumpta vxore Naami, & duobus filiis cõmunib. Chellione & Mallone, in Moabiticam terram migrauit. cũmq; ibi prospera fortuna vteretur, filiis suis vxores dedit eius gẽ d Naamis ex fœminas, Chellioni Orphã, Ruthẽ Malloni, post mariti exacto autẽ decẽnio, Abimelechus cũ filiis bre & filiorum in tẽpore alius post aliũ oblit. quo casu Naamis in maximã mœrorem coniecta desolata à charissimis quorũ consuetudinẽ amori patriæ præ- ualuit, putauo pro re consilio reuerti d ad suã

c *Eli Sacerdos temporibus annona.* Ruffinus cap. 14.

obitum cum Ruth in pa- *triam redit.*

An. mundi 2811. Ante Christum nat. 1153.

decreuit. iam enim res patriæ in meliori statu esse perceperat. Nurus autem eius non sustinebant ab ea diuelli, & velit nolit comitari eam volebant. at illa precata eis feliçius coniugiũ quàm in quo cum *filiis suis vixissent*, & in reliquis rebus prosperitatem, & docens quod in se nihil esset *opis*, rogabat, vt manerent, néve, relicta patria, in euentum incertum sequi miserã socrũ cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem [a] verò nolentem manere, cuiusuis fortunæ futuram sociam secum socrus abduxit. Quæ postquàm vnà peruenerunt Bethlema, Bozus Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. cúmq; Naamis à ciuibus suo nomine appellaretur, iustius, inquit, vocaretis me Marã. Significat autẽ *Hebræorũ sermone Naamis* felicitatẽ, Mara dolorẽ. Et cùm esset messis tempus, Ruthe permissu socrus exibat ad spicilegiũ, vt cibos sibi pararent, casũque in Bozi rus deuenit. qui cùm paulò post superueniisset, conspicatus puellam, de ea villicum percontatur. is denarrauit omnia domino, quæ paulo ante ex ipsa cognouerat qui exoscũlatus in ea benuolétiã erga socrum, & affectum erga defunctum maritum, noluit spicilegio contentã esse, sed permisit vt sibiipsi meteret quantum posset, ac sumeret: *mandauítq;* villico ne eam prohiberet, & vt vnà cum messoribus prandium ac potum ei præberet. Ruthe verò acceptam ab eo polentã seruauit socrui, & vespere cum frugibus collectis simul attulit: sed & Naamis seruauerat ipsi quasdam partes ciborum, quos ei vicini cõtulerant. narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditóq; ex ea, quòd cognatus esset, & propter pietatem forsan curam earum habiturus, exiuit etiam sequentibus diebus ad spicilegium cum Bozi ancillis. post aliquot dies, in hortũ

[a] *Ruth in Bethlehem proficiscitur. Ruth. 2.*

[b] *Bozus Naami & Ruth amicus.*

hordei tritura peracta, venit Bozus in suũ rus, & cubabat in area. hoc a cognito cogitauit Naamis in rem ambarum fore si Ruthe cum eo cubaret: nisitque eò Ruthem dormituram ad pedes eius. quæ nefas rata non parêre socrui, fecit quod iussa est. ac primò non sensit hoc Bozus altum dormiens: sed circa mediam noctem excitatus, sentiénsque eam vnà cubare, quærens quinam esset, edidit illa nomẽ, & famulã se in eius potestate dixit. Facuit ille tũ, sed mane summo priusquam famuli ad opus surgerẽt, excitarã iussit hordei quantũ ferre posset capere, & priusquã aliqui: eã ibi dormiuisse videat, ad socrũ redire, cauendos enim tales rumores, maximè si non de nihilo oriãtur. Cæterũ meũ, inquit, consiliũ est hoc. rogabis eũ qui tibi propinquior est quã ego, ante vxore opus habeat. quod si aiat, sequeris tum: sin minus, mea legitima cõiux eris. Hæc verba vbi renunciauit socrui, bonam spem habuerunt, Bozores earum curæ futuras: circa meridiem: verò reuersus ille in oppidum, senatum coire fecit: ac mox b Ruthẽ & cognatum illum acciuit. Qui postquã venit: Abimelechi inquit Bozus, & filiorum sortẽ possides. fassus est alter possidere se. idque iure propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte tantum legum meminisse oportet, sed omnia iuxta præscriptum earũ facere. ecce adest mulier, quam si vis possessionẽ agrorũ retinere. lex te ducere iubet, at ille Bozo & sortem & mulierem cessit, quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus. Sibi enim iã & vxorẽ esse & liberos. Id Bozus apud senatum contestatus, iussit mulierem accedere illum, & iuxtà leges calceum ei detractum in faciem incutere, quo facto, Bozus duxit Ruthem, &, anno eo ipso natus c est illis infans masculus. hunc

An. mundi 2811. Ante Christum natum 2153.

Ruth. 3.

a *Ruth socrus suæ ad pedes Bozi cubat.*

Ruth. 4.

b *Bozus, Ruth cognatũ, vt ducat hortatur.*

c *Bozus ex Ruth Obedẽ Danidis auum genuit.*

An. mundi 2811. Ante Christum nat. 1193.

Naamis nutricans Obedem de consilio mulierũ nominauit, sibi in senectute cõstitutæ inseruiturum. nam ea vox Hebræis inseruientẽ significat. ex Obede p. ognatus est Iessæus, ex hoc Dauid rex, qui posteris suis regnum reliquit per viginti & vnã ætates duraturum. Hæc necesse habui de Ruthe narrare, volẽs Dei potẽtiam ostendere, cui facile est etiã vulgares homines ad ampliſſimam dignitatem perducere, sicut perduxit Dauidẽ ex mediocribus maioribus oriundum. Porrò Hebræi per hoc tempus rebus suis iam labantibus, bellum Palęstinis inferunt ob causam talem. Eli Pontifici duo filij fuerunt, Ophnes & Phineeses, hi cõtra omne ius & fas, omnia sibi licere volebant: nec contẽti honorariis muneribus, etiam à rapinis non abstinebant: mulierum insuper, religionis ergô confluentium ad sacrum locum, pudicitiam, vel vi vel donis expugnabant, ita vt nihil à tyrannorum moribus differrent. hanc insolẽtiam iuuenũ & pater ipse magnopere detestabatur, diuinam vltionem nunquam non expectans & populus iniquissimè ferebat, postquam autem illorum exitiũ Deus & patri & Samueli prophetæ etiam tum puero prædixit, tũ verò non aliter quàm defunctos filios lugebat. Sed priusquam de clade, in qua sunt absumpti, dicam, quædam de hoc Propheta narranda sunt. Helcanes Leuita vir ingenuus Ramathá vrbem in sorte Ephræmitarum habitans duas vxores habuit, Annam & Phenannam: ex quarum posteriore liberos suscepit, nihilominus altetam quanquam sterilem diligens is cum sacrificarum veniſſet in Siluntem, vbi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes vxoribus ac liberis distribueret, Anna [b] videns alterius liberos cum ma-

1. Reg. 2.

a Eli Pontificis filij Ophnes & Phineesnefarij.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. 16.

b Anna Helcana vxor liberos Deo

ne-

re confidentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis. cúmque consolationem mariti nõ admitteret, abiit in tabernaculum supplicatura. votúmq. facturа, ablata sterilitate matrẽ factã primũ filiũ se consecraturam, ad ministeria Dei non vulgari more educatum, in huiusmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elis Pontifex, qui ante tabernaculum sedebat tanquam parum sobriam iussit abire, quæ cum respondisset, aquam se potare, sed mœstam quòd liberis careat, precibus à Deo sterilitatis remedium petere, bono animo eã esse iussit, pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibis antè præmœrore fastiditis vsa est. in patriam deinde reuersa, breui vterum gerere cœpit. mox vbi a Samuelem pariẽdi tempus aduenit, enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à Deo: cumque coniũx cúmque patentes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, simúlque decimas ex more afferentes, mulier voti rea puerum Eli tradidit, Deo consecratũ, Prophetámque futurum. itaque & comam alebat, & aqua tantum in potu vtebatur, degebátque circa fanũ, cuius ministeriis educabatur. Helcanæ autẽ alij præterea filij ex Anna nati sunt, & filiæ tres. Porrò Samuel exacto anno ætatis duodecimo Prophetã agere cœpit. Quadam enim nocte dormientem Deus nomine vocauit. tum ille ratus à Pontifice se vocari, accurrit ad eum. Quo negante à se vocatum, Deus idẽ tertio fecit. Tum Elis rem perspiciens ait: Ego mi Samuel nunc quoque, vt ante, silui, sed Deus te vocat, quapropter præsto esse te respõde. Iraq; rursum Deo vocante, roganit quid iuberet, paratum se ad ministerium offerens. Tum Deus

Ant. mundi 2818. Ante Christum nat. 1146.

Anna Helcanæ coniũx genuit.

1. Reg. 1.

An. mundi 2818. *Ante Christum nat.* 1146.

quando, inquit, præsto es, audio imminere Israelitis cladem maiorem quàm credibile est, & filios Elis ambos vna die perituros, & Sacerdotium meum migraturum in familiam Eleazari. Eiis enim pluris fecit suos filios quàm meum cultum, idque ne cum ipsorum quidem commodo. hoc oraculum cum ab adiurato extorsisset Pontifex, alioqui se non contristaturo, certiorem iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius prædictiones veras euenta approbante. Per idem tempus Palæstini susceptra expeditione cõtra Israelitas, castra metati sunt apud vrbem Amphecã: & nemine ibi occurrente vlterius processerunt. tandem congressi prælio, Hebræorum [b] circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepidè in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremum instare putantes, mittunt ad pontificem atque senatum, qui postulent [c] Arcam in aciem proferri, vt eius præsentia freti hostẽ superent, ignari eum, qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore vt vinceretur, maiorem esse quàm Arcam, quæ propter ipsum erat veneranda. venit igitur Arca in exercitum, & cum ea Pontificis filij, accepto à patre mandato si amissa Arca viuere sustineant, ne vnquam in conspectum sibi veniant, quorum Phineeses iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebræis Arca animos addidit, victoriam in hac sitam existimantibus. contra hostes metuebant ne Arca Israelitis esset præsidio: attamen vtrorúmque expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum spe[r]atã Hebræis victoria Palæstinis contigit: & quàm cladem hi intulerant, eam Hebræi passi, cognouerunt frustra

a *Samuelis Deus Eli & filiorum parum offendit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 16.

b *Israelitarum Palæstini quatuor millia trucidant.*

c *Hebræi in aciem proferunt Arcã fœderis.*

stra fe in Arca fiduciam collocauisse, námque a primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos Pontificis filij ceciderunt: & Arca quoque in hostium potestatem deuenit.

An. mundi 2850. Ante Christum nat. 1154.

a *Phinees cũ triginta millibus cadum, & Arca in hostiũ potestatẽ deuenit.*

Quomodo Eli audita filiorum cæde, & Arcæ amissione prouolutus de throno expirauerit.

CAP. XII.

HAnc b eladem & Arcæ captiuitatem postquam in Siluntem Beniamita quidam iuuenis ægrè seruatus è prælio renuntiauit, tota vrbe repleta luctu, Elis Pontifex, qui ad alterã portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit, cúmque audisset euentum prælij, tam militum quàm filiorum cladem satis æquo animo tulit, vt qui Deo prænunciante iam antè hæc præsciuerat. Solent enim longè grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt c verò Arcam etiam Arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit animam, vitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadem die Phineesis quoque alterius è filiis vxor obiit, non valens superesse mariti infortunio. Peperit d ea filium septimestrem quidem, vitalem tamen. cui ob accessam ignominiam Ioachabes fuit nomen, quã ea vox apud Hebræos significat. Primus e autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter e Aaronis filius, Pontificatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc Sacerdotium, quod à patre per manus accipiebat. Ille enim genitus Phineesi id tradidit, quod mox filius & suc-

b *Eli in Silo filiorum cades & Arcæ amissio significatur.*

Ibidem.

c *Eli audita Arcæ amissione expiratus.*

d *Phinees vxor Icabam parit & moritur.*

e *Eli Pontificis Genealogia & progressus.*

ceſſor eius Abiezeres filio ſuo Boceiæ reliquit ab hoc Ozis filius eius accepit: poſt quem Eli Sacerdotio potitus eſt, de quo nunc loquimur; quod manſit eius generi vſque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rurſum rediit.

SVMMA CAPITVM LIBRI VI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Palaſtini peſte & fame coacti Arcam Hebræis remiſerint.*

II. *Victoria Hebræorum ductu Samuelis.*

III. *Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum adminiſtrationem filiis ſuis commiſerit.*

IIII. *Quòd populus offenſus Samuelis filiorum moribus, Regem ſibi dari poſtulauerit.*

V. *Saulus iubente Deo Rex declaratur.*

VI. *Sauli victoria contra Ammanitas.*

VII. *Palaſtini Hebræis bello aggreſſi vincuntur.*

VIII. *Victoria Sauli contra Amalecitas.*

IX. *Samuel ad Dauidem regiam poteſtatem transfert.*

X. *Expeditio noua Palaſtinorum contra Hebræos.*

XI. *Singulare certamen Dauidis & Goliathi ſecutáque Palaſtinorum clades.*

XII. *Saulus Dauidis fortitudinem admiratus filiam ei in matrimonium collocat.*

XIII. *Quòd rex Dauidi necem ſit molitus.*

XIIII. *Quomodo Dauid aliquoties inſidias Regis egrè elapſus, bis tamen eum in poteſta-*

sem suam redactum interficere non sustinuerit. *An. mundi* 2850.

XV. *Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vnà cum filijs fortiter pugnans occubuit.* *Ante Christum nat.* 1114.

Quemodo Palæstini peste & fame coacti Arcam fœderis Hebræis remiserint.

CAP. I.

SARTA de Hebræis [a] victoria, sacráque Arca, quemadmodum diximus, capta, Palæstini cum cæteris spoliis Azotum eam referunt, & in fano Dei sui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti verò die manè venientes, vt adorarent Deum suum, inuenerunt eũ è basi excidisse, & pronum prostratum ante Arcam: quod ægrè ferentes in pristinum locum eum reponũt. cúmque sæpius illuc accedentes, semper prostratum & adorabundum reperirent, stupor maximus ac perturbatio totum populum inuasit, postremò [b] grauissima pestis Azotiorum vrbem atque agrum adorta est. correpti enim dysenteria cruciabiliter moriebantur, nonnulli intestina vitiata morbóque corrosa euomebant. Ager [c] verò totus scatebat muribus qui omnia vastantes, nec segetibus parcebant, nec cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij pressi, nec [illegible]es amplius tolerare, intelle-xerunt Arcam in causa esse, & victoriam cum eiusmodi spolijs luctuosam sibi contigisse. miserunt igitur ad Ascalonitas, postulantes, vt Arcam in suorũ vrbem transferrent: qui non grauatim Azotiorũ legationi annuentes, cupidè Arcam ad se receperunt, móxque eisdem, quibus illi, malis laborauerunt. Cum Arca

a 1. Reg. 5. Hedio & Ruffinus. Cap. 1. *Arcã sanctã à Palæstinis in fanum Dei sui Dagonis defertur.*

b *Azoti*

propter Arcam ereptã horribiliter cruciantur.

c *Mures Azotiorum agrum vastant.*

Ann. mundi 2850. Ante Christum nat. 1114.

enim simul etiam calamitates sunt translatæ: itaq; hinc quoque ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permansura. agitati enim eisdem pestibus, ad vicinas vrbes eam transmittebant, atque in hunc modum quinque Palæstinorum vrbes peruagata est Arca, veluti tributum per singulas pœnam violatæ religionis exigens. Quæ defessæ tot malis, & aliis exemplum factæ ne Arcam reciperent talia hospitij præmia referentem, nihil superesse videbant, quàm vt bono aliquo modo à se eam ablegarent, & cùm conuenissent quinque ciuitatum Principes, Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant [a] quid facto opus esset. Ac primum visum est remittendam esse Arcam ad suos, cuius captiuitatem Deus vlcisceretur, quum tot mala simul cum ea regionē ingressa homines & agros vastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententię contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ illi Arcę: cuius si tanta vis esset, aut si omninò Deo cara fuisset: nunquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset: suadentésque vt hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarent hęc omnia non aliunde quàm à natura prouenire, quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiæ suæ subditis per certas temporum vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sententia probatę prudentiæ hominum, qui tunc ad priora ad propositū negotiū cēnsere videbantur. His [b] neq; remitti arcam placuit, neque retineri, sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimonium gratitudinis, quòd eius fauore fessæ essent ex ea peste quam humanis remediis euadere fuerit impossibile: & totidē mures aureos addi illis similes qui agris vasti-

1. Reg. 6.

a De Arca sacra consultatio.

b Deliberationū de Arca sacra cōclusio.

vaſtitatem intulerunt. His omnibus in loculũ inclusis & ſuper Arcam impoſitis plauſtrum ei nouum fabricati: vaccas deinde nuper enixas plauſtro ſubiungi, inclusis domi earum vitulis, ne ſint impedimento matribus, & vt fœtuum deſiderio magis properent. ipſas verò deduci in triuium Arcam vehentes, atq; ibi relinquiVt quamcunq; velint viam ineant. Et ſi quidẽ ad Hebræorum regionem ſe verterint, ad eámque perrexerint, credere Arcam fuiſſe calamitatum cauſam, ſin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac ineſſe vitium. hoc cõſilium omnibus calculis eſt approbatum, quod mox opere ſunt executi: & paratis quæ diximus, productóq; in triuium plauſtro, ac ibi relicto, ipſi retrorſum diſceſſerunt.

An. mundi. 2851. *Ante Chriſtum nat.* 1113.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

CAP. II.

VAccis autem veram viã ingreſſis, & reſta non aliter, quàm ſi deducerentur, tendentibus, principes Palæſtinorum ſequebantur, cupientes cognoſcere quò peruenirẽt, & vbi plauſtrum ſiſterent, Vicus [a] eſt quidam in tribu Iudæ, nomine Bethſama. huc, poſtquam venerũt vaccæ tametſi pulchram planitiem ante ſe haberent, vlterius tamen non ſunt progreſſæ, ſed ibi plauſtrum ſtatuerunt: ad [b] quod ſpectaculũ à vicinis mox cum gratulatione eſt cõcurſum. Cum enim eſſet æſtas, & fruges ex aruis comportarentur: vt viderunt Arcã præ gaudio mittentes opus è manibus, ad plauſtrum illud properabant. demptam deinde Arcam, & vas quod ſtatuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo exſtabat, depoſuerũt: & aceitis victimis peractóq; ſacrificio ſplendidè e-

Ibidem.

a *Area ſuã vsq; Bethſamæ peruenit.*

b *Gratulatio Bethſamitarum ſuper arca ſua.*

An. mundi 2851. *Ante Christum nat.* 1113

pulati, plaustrum simul ac vaccas holocaustum Deo fecerũt. quo[a] viso principes Palæstinorũ retrò ad suos sunt reuersi. Cęterũ indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex quib. septuaginta occidit, quòd cùm non essent sacerdotes, profanis manibus contrectare Arcam sint ausi. quæres lætitiam vicanorum nouo luctu nonnihil obscurauit, eò magis quòd suos non fatali morte, sed diuina vltione extinctos desiderabant. quãobrem indignos se ducentes qui hospitium Arcæ præberent, mittunt *nuncios* ad vniuersos Hebræos, qui certiores faciant de Arca à Palæstinis reddita. illi[b] re cognita trãsferũt eam in Cariathiarim, vrbem vicinam Bethsamitis, atq; ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, opinione religionis ac iustitiæ celebrem, in ædib. eius collocant, idoneũ sacrario locũ existimãtes vbi vir iustus haberet domicilium. cura Arcæ commissa est eius filiis, quam per viginti annos cum summa laude gesserunt. tot enim annos in Cariathiari mansit, quatuor solis mensib. apud Palæstinos detenta. Cúmq;[c] populus toto hoc vicennio votis & sacrificiis operam daret, magnámq; religionem & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorum promptitudine, putans se nactum occasionem adhortandi ad libertatem, & bona quę illam sequũtur, orationem & tempori accõmodans & negocio, verba in hanc fermè sententiã ad eos fecit: Viri[d] Israelitæ, quandoquidẽ nec hostis infestus esse desinit, & Deus vestris precib. flexus propicius esse incipit, oportet nõ votis tantum libertatẽ expetere, sed eo totis vitibus incumbere, vt vel nunc tandem illa pótiri contingat. Cauete ergo ne vestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiam: expulsisq; omnibus vitiis ex animo, purgatas

a *Ruffinus ponit Deum percussisse de populo septuaginta viros, & quinquaginta milliaplebis, vt est 1. Reg. 6. 1. Reg. 7.*

b *Arca in Cariathiarim transfertur.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Israelitarum pœnitentia.*

d *Samuelis ad Israelitas oratio.*

purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius veneratione cõstanter perseuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona venient, & in primis noua libertas & victoria de hostib. : quę neque armis, neque robore corporum, neque copiarum multitudine consequi licet. nõ enim his rebus Deus præmia proposuit, sed probitati ac iustitiæ: qui vestram expectationem nõ fallit, mihi credite. Hanc [a] adhortationem alacris populus faustis acclamationibus excepit, prõptum se offerens ad omnia quæcunque Deus velit ac iubeat. Samuel [b] autẽ edixit, vt cõuenirẽt in oppidum Masphatim, quæ vox conspicuum significat. ibi hausta aqua libauerũt Deo, & indicto vnius diei ieiunio, publicè supplicatum est. Nec latuit Palæstinos, Hebræos circa Masphatim congregari, sed cõfestim cum magno exercitu affuêre, sperãtes se illos nec opinos posse opprimere. quapropter [c] trepidi ad Samuelem concurrunt. consilium dubiis rebus petentes, nihil dissimulantes, non esse sibi satis vel virium, vel animi ad confligendum cum tã porente hoste, à quo toties victi discessissent: & libẽter quieturos, si liceat, ne vltrò sibi perniciem accersere videantur. conueniisse se ad supplicationes & sacrificia, neque sacramẽto ad militiam adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hostem, vt nulla spes salutis superstet, ni Deus à propheta exoratus periclitãtes in tutelã accipiat. Ille [d] iubet eos securo animo esse, neque enim auxiliũ Dei defore. & mactato agno lactãte, rogat Deum vt in se sperantes protegat, & à vi Palæstinorum tutos faciat, néve patiatur iam iterũ ab eodẽ hoste cladem accipere. hac victima egregiè litatũ est, & Deus præsens ac propitius insignem victoriam dedit. Sed [e] priusquam totã flamma absumeret,

An. mundi 2871. *Ante Christum nat.* 1093.

a *Samuelis ad saluarẽ pœnitentiã adhortatio.*

b *Ieiunium, preces, & supplicatio Israelitarũ in Masphatim.*

c *Quæ hosti potissimum in militia opponenda.*

d *Samuel populũ consolatur. Sacrificiũ & precatio Samuelis.*

e *Victima cum esset flammæ absumenda, auxilij diuini indicium.*

An. mundi 2871. Ante Chr. Num nat. 1093.

ret, nondum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factâ se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiam si quis prædixisset. Primùm [a] enim terra, iubente Deo, sub pedibus eorum intremuit, & vacillante vestigio nutabant, nonnulli etiam in improuisos hiatus prolabebantur: deinde tonitruis crebris attoniti, & ignis fulguribus territos ac manus semiustulati, vt ne arma quidem retinere possent, in fuga spem tota ponebant. Tum subito Samuel in perturbatos irruit, cæsisque plurimis, reliquos vsque Corræos (id loco nomen est) persequi nō destitit. & fixo ibi suæ victoriæ fuæque hostiū termino, qui trophæi vice esset, appellauit eum Fortē, in signum donatę à Deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunquam bellum instaurare est ausus, sed exhibere meru & accepti incommodi memoria intra fines suos se continuerunt: eò maiorem illorum metus, eorum ferociam partes victoriæ adiecit. Nec his cōtentus Samuel, crebris expeditionibus, & multis tædiis eos vastauit, vt nec omninò superbiam gentis perdomaret, agrum [c] etiam quem prædo victis Iudæis abstulerat, nam latè inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliqui verò Chananæi pacem eo tempore cum Israelitis hab[illegible]

a *Horrendum in hostiū acie terræ motus.*

b *Samuelis de hostibus victoria.*

c *Iudæorum fines Samuel reparat.*

Quamdiu Samuel iudicibus præerat, virtus, [illegible]

muel a singulis annis bis eas obibat,& iura red- An. mundi
debat:multóque tempore hanc præcipuam cu- 2871.
ram habuit, vt patris legibus Respublica admi- Ante Chri-
nistraretur.Deinde senio grauãte, vt consuetis sum nat.
muniis sufficere nõ posset,filiis suis b principa- 1093.
tum & curam Reipub.tradidit:quorum seniori a Samuel le
Iohel,iuniori Abia,nomen erat:mandauitq. vt ges, & iuris-
alter in Bethelis, alter in Berſabe ius diceret, dicos eorum-
partito populo,& sua cuique iudici parte attri- que per vr-
buta.In his manifestum c exemplum exhibitum b sinistris
est,non semper patribus similes nasci filios,sed Hedio &
interdum ex malis bonos,sicut tunc contrà ex Ruffinus
bono mali prognati sunt. Relictis enim pater- cap.3.
nis institutis diuersissimã viam ingressi,mune- b Samuel
ribus corrupti iustitiam opprimebant, soluti- filiis suis,Io
que in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem hel & Abia
cum patris contemnebant,cui nihil magis erat principatũ
cordi,quàm vt in populo iustitia vigeret quàm & Reip. cu-
maximè. ram tradis.

c Exemplũ non semper patribus similes nascũ filios.

Quomodo populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.

CAP. IIII.

POpulus autem videns Rempub. cura & dili- d Israelita
gentia prophetæ optimè constitutã,labefa Samuelis fi-
ctari per filiorum eius impotentiam, vehemẽ- liorũ iniqui-
ter offensus ad patrem concursum fecit, qui tũ tates cõme-
habitabat in vrbe Ramatha: & d commemora- morãt,eũq.
tis filiorum eius iniquitatibus, quódque ipse iã vt Regẽ sibi
senio debilis,more solito præesse administrati- quẽ declã-
oni rerum nõ posset,ohnixè precabatur, vt Re- ret, obnixè
gem aliquem declararet,qui toti genti cum Im- precantur.
perio præsit,& à Palæstinis illatæ toties iniuriæ e Samuelẽ
vltras debitas exigat.Hæc d populi voluntas ve populi vol-
hementer Samuelem contristauit, qui propter tas contri-
singularem iustitiam non amabat regiam potesta- stat.

An. mundi 2871. *Ante Christum nat.* 1093.

tem, vt nimiam. Valdè enim optimatũ gubernatione delectabatur, non aliam ad felicitatem populi conducibilioté existimans. adeóque res hæc hominem solicitum habuit, vt nec cibum nec somnum præ cura caperet, sed per totã noctem se in lecto versaret, multa interim animo volutans. Sic a affecto Deus se videndum præbuit, consolatus eum, ne postulata populi ægrè ferat: dicens non tam ad ipsum pertinere hanc contumeliam, quàm ad se, quem nolint sibi solum esse Regem: idque moliri cœpisse iã inde, ex quo primũ ope sua ex Ægypto sunt educti. verùm non multò post futurum est, inquit, vt eos consilij huius serò pœniteat, quãdo nec factum infectum esse poterit, & ipsi suã erga me æquè ac te ingratitudinem damnabunt. Nũc b iubeo te eis creare Regem, quem ego designauero: idque prius quã facias, præmonebis quãtum malorum sibi vltrò adsciscant: protestaberísque eos, te inuito, ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, manè conuocatis Iudæis, declaraturum se illis Regẽ promisit, addẽs c velle se prius indicare, quæ erunt sub Regibus ferenda, & in quantis incommoditatibus erit viuendum. Scitote ergo primum, quòd à vobis abstrahẽt vestros liberos, & alios aurigas sibi facient, alios equites & satellites, & cursores, & tribunos, ac centuriones: & alios item opifices, armorum suorum ac curruum aliorúmque instrumentorũ fabros: præterea villicos agrorum suorum & aratores, & vinearum fossores, & nihil est quod non cogẽtur facere more mancipiorum quæ pecunia parantur. Filias quoque vestras faciẽt sibi vnguẽtarias, & culinarias, & panificas: & ad alia ministeria compellent, quæ ancillæ necessariò verberum formidine obeunt. possessiones etiã vestras

a *Samuelẽ consolatur Deus.*

b *Samuelẽ Deus Regẽ creare iubet.*

c *Samuel Israelitis incommoda sub regibus ferenda indicat.*

An. mundi 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

stras vobis ablatas eunuchis suis & satellitibus donabunt, & pecorum greges vnicuiuis è suis largientur, &, vt compendio dicam, seruietis vna cum omnibus vestris Regi, non secus atq; domestici eorum famuli. cúmque hæc omnia patiemini, veniet vobis in mentem huius meæ prædictionis, & pœnitentia tacti supplices Dei miseratione implorabitis, vt vos à Regibus liberet, verùm ille non admittet eas preces, sed repulsos sinet dare pœnas inconsultæ temeritatis. His a præmonitionib. multitudo erat surda, nec à proposito dimoueri poterat, contemptis omnibus quæ Samuel in rem eorum afferebat: sed vrgebat obstinatè, vt missa futuri cura Regem crearet: quandoquidem nisi Regis ductu vindicare se de inimicis gentibus non valerẽt; nec esse absurdum, si, cum finitimi omnes regnentur, & ipsi eandem Reipub. formam accipiant. Samuel verò videns se prædictionib. suis parum proficere, sed pertinaciter eos in sentẽtia manere: Nunc, inquit, abite domum quisque suam, & cùm tempus erit accersam vos, quàm primùm cognouero, quem vobis Regẽ Deus dare velit.

a *Populus in proposito creandi Regẽ pertinacior perseuerat.*

Saulus inuente Deo Rex declaratur.

CAP. V.

ERat quidã ex tribu Beniamitide, vir benè natus & laudatis moríb. nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregia tũ statura, tũ specie, quib. respondebat & animus. Hic b Cis eũ eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrãtes amisisset, filiũ cũ vno famulo ad eas quærẽdas misit. qui cũ perlustrata sua tribu eas nõ inuenissent, ad alias venit: & cũ nusquã cõparerent, decreuit redire, ne patri solicitudinis causa fieret,

b *Saulus asinas amissas quærit.*

An. mundi 2880. *Ante Chri. nat.* 084.

& dum non longè à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam veridicam, eúmque omnino consulẽdum esse: sic enim scituros quid actũ esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedem diuinationis daret. iam enim viaticum esse consumptum. & dicẽte famulo, superesse quadrãtum sicli, eúmque diui posse, nesciebant enim prophetam mercedes non accipere, itum est ad illum: inuẽtisque circa portã virginibus aquatum euntibus, interrogãt [a] vbinam sit prophetæ domicilium, quæ indicatis ædibus, iubent properare prius quàm eat ad cœnam: præberi enim eum epulum, & nihil esse in mora, nisi vt ille primus accumbat. Samuel autem hac ipsa de causa conuiuas vocauerat. nam [b] pridie cum per totam diem precatus esset Deum vt certiorem se redderet, quem creatũrus esset Regem, in crastinum se illud facturum pollicitus est: circa eandem enim horam missurum se Beniamitam quendam iuuenem. quamobrem sedebat in solario, expectans præfinitum tempus: quo peracto ad cœnam se conferebat. cúmque Saulum offendisset, Deus inspirauit ei, hũc esse futurum principem. Saulus [c] verò accedens eũ salutatum prius rogat vbi propheta habitet. hospitem enim se hoc ignorare. cúmq; ille respõdisset, se eum esse, & ad cœnam duceret, dicẽs non asinas tantum quas quæreret saluas, sed [d] omnium omnia bona in potestatẽ eius fore: supra spẽ, inquit, meam sunt ista domine. neque enim ea est mea tribus quæ Reges proferat, & familia mea humilior est aliis familiis, tu verò ludis me, & maiora quã pro mea cõditione loqueris. Propheta [e] autẽ deductum eũ ad conuiuiũ accũbere fecit, & famulũ supra alios vocato, erant hi septuaginta numero. iussitque ministris

a *Saul Samuelis domicilium vbinam sit interrogat.*

b *Samuelẽ Deus quem creaturum esset Regem, certiorem reddit.*

c *Samuelẽ Saulum accedit.*

d *Saulo Samuel Regiã dignitatem annunciat.*

Samuel Saulum ad conuiuiũ deducit.

An. mundi 2870. *Ante Christ. natum* 1084.

ſtris vt Saulo portionem regiam apponerent. cúmque iam hora dormiendi adeſſet, alij quidem ſurgentes domum quiſque ſuam reuertebantur. Saulus verò apud prophetam cum famulo pernoctauit. & cùm primum dies illuxit, Samuel excitatum eum in viam deduxit. Poſtquam autem egreſſi ſunt vrbem, monuit, vt, famulo præcedere iuſſo, ipſe pauliſper ſubſiſteret. eſſe enim quod ſine arbitris illi vellet dicere, tũ [a] Saulus famulũ ablegat, & propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfũdit, ſimúlq; Regem ſalutat, Deum ei honorem hũc ratum facere dicens pro tutela Hebræorũ, quorum iniurias, bello Palæſtinis illato, vlciſci deberet. hæc ita fore hoc argumento cognoſcere poteris. In [b] hoc itinere offendes tres homines religionis ergò tendentes ad Bethela: quorum primum videbis ferre tres panes, ſecundum hędum. hos tertius ſequetur vtrem vini baiulans, hi tibi comiter ſalutato dabunt panes duos, & accipies. inde venies ad Rachelis monumentũ, vbi occurret tibi qui nunciet inuentas eſſe aſinas. Inde progreſſus ad oppidũ Gabatha, in cœtũ prophetarũ incides, & correptus diuino ſpiritu, vnà cũ illis prophetabis, vt quotquot hæc viderint, attoniti miraculo dicant, vnde hęc felicitas Ciſi filio. his ſignis viſis, certò ſcito Deũ eſſe tecum, & ſaluta patrem tuum & cognatos. Venies autẽ Galgala, me acceſſente, vt pro his Deo pacificas hoſtias immolemus. His prædictis dimiſit iuuenem: & quicquid prædictũ eſt occurrit et in hoc itinere. Poſtquam autem domum rediit, percõtante cognato ſuo Abenaro, quẽ præ cæteris diligebat, quomodo ſucceſſiſſet peregrinatio, nihil illũ celauit, nẽ hoc quidem quòd apud prophetam fuiſſet, & ex eo cognouiſſet inuentas eſſe aſinas, de [c] regno tantũ

1. Reg. 10.

a *Saulum Samuel in Regem vngit.*

b *Samuel Saulí in itinere enumerata, vt ipſum verbis fidũ habeat, prædicit.*

c *Saul reiicet Regiam dignitatem.*

An. mundi. 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

ratuit, ne ea res vel credita inuidiã, vel nõ credita vanitatis opinione ei cõtraheret. quamuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamen ac consultius arbitratus est silentium, reputans credo humanæ naturę infirmitatem, quòd [a] nemo constans in amore, sed etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas cõtingat, tamen alios sibi præferri iniquè & inuidè ferunt. Porrò Samuel populum in oppidum Masphatim conuocat, & cum frequentes adesse videret, in hanc sententiam alloquitur. Hæc iussit me dominus suo nomine ad vos perferre. Ego [b] vos in libertatem vindicaui, primum Ægyptiorum seruos, deinde à vicinis Regibus toties victos ac subiugatos, pro quibus beneficiis hanc mihi gratiã reponitis, quòd abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimum esse homini à Deo regi, vnum è vestro numero dignioré existimatis, qui vobis præsit: qui subditis tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in quẽuis licere sibi volet. non enim fieri potest, vt homo erga hominẽ sic affectus sit quemadmodum ego erga à meipso conditũ. Ita quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quàm vel religio vel beneficiorũ memoria, digeratur multitudo per tribus & familias, & fiat [c] sortitio. Quo facto Beniamitice tribus sors exiit. dein familiarũ nominibus in vrnã coniectis. Metri familiæ sors obuenit, postremo cum viritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis verò qui hoc præscie bat, abdiderat se, videri volens inuitus ad regnum accedere. Tanta [d] fuit præditus modestia simul & temperantia, vt cum pleriq; vel modica felicitate potiti vix sui præ lætitia sint cõpotes, & omnibus se ob oculos ingerãt: hic tot populorũ Rex declaratus ac dominus, non

[a] *Inconstantia amoris in hominib.*

[b] *Samuelis prophetæ de Rege Saul ad populum oratio.*

[c] *Per tribus & familias sortitio.*

[d] *Sauli modestia & temperantia in regno suscipiendo.*

non modò non ostentaret se, verùm [a] etiam è subditorum conspectu subduceret, vt non absque negocio posset inueniri. cúmq; nusquam comparente Saulo omnes essent soliciti, hæsitantes quídnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, desideratúmq; iuuenem exhibere dignetur, quod vbi impetratum est, mittit qui eum adducant. & postquàm venit, in medio populi iuuenem statuit vniuersis conspicuum, vt [b] qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiam præ se ferret. Tum propheta: Hunc [c] vobis Deus dat Regem, contemplamini quantum omnibus præminet, & quàm sit hoc honore dignus. Cúmque populus acclamasset, Viuat Rex: propheta cõscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euentura, recitauit ea populo Rege præsente, & librum in tabernaculum Dei reposuit, vt esset apud posteros prædictionis suę monumentum. His ita perfectis, dimissõque populo, ipse reuersus est Ramatha in patriam. Saulum [d] verò in natale oppidum Gabatha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo Regi debitum officium præstantes. Sed plures mali & factum hoc eorũ vitio vertebant, & ipsi cõtempto Regi nullis vel muneribus vel obsequiis gratiam eius demereri conabantur. Mense autem post Hedio & acceptum regnum elapso, exortũ [e] contra Naasen Ammanitarũ Regem bellum apud omnes ex æquo autoritatem illi parauit. Hic enim diu lordanis vltra lordanem habitantibus infestus, postremõ cum magno & fosti exercitu regionem ingressus, vrbes eorum subiugare cœpit: nec contentus libertatem in præsens abstulisse, vt omnem rebellandi materiam in futurum adimeret, tam vlud deditis, quàm vi

Ann. mundi 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

a *Saulem e subditorum conspectu sese subducere.*

b *Saul procera statura.*

c *Saul Rex à populo declaratur.*

d *Saulum quidam ex bonis viris comitantur, quidam vero contemnunt.*

e *Saulis contra Ammanitas bellum.*

Anno mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

subactis dextrum oculum eruebat: vt quoniam scutum sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierent, hoc modo tractatis trans amnem incolentibus in Galadenam exercitum duxit: & castrametatus ad primariam regionis vrbem, cui nomen est Iabes, oratores eò misit, qui [a] cõditiones offerrent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alij: aut internecionem hominum & oppidorum excidium expectent. eligerent ipsi vtrum mallent, paruam corporis particulam decidere, an in omnium facultatum simul & vitæ discrimen venire. Tã ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt: nec pacatum: sed inducias septem dierum petierunt, vt [b] missis ad consanguineos nunciis postularẽt auxilium. & si impetratum fuerit, bellum gerant. sin minus, promittebant se deditionẽ facturos quacunque conditione hosti liberet. Naases autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permissis vndecunque suppetias implorare. qui eueſtigio per omnes Israelitarum vrbes nuncios dimiserunt, significantes se minis Naasis in extremam desperationem adductos: sed quocunque illi venirẽt tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo se mouere auderet; cæterùm cũ ad regiam quoque venissent, & ibi etiam populus sicut in aliis oppidis afficeretur. nil aliud quàm mœrens. Saulus rure domum reuertens & animaduersa mœstitia populi, scitatus satin' saluæ res essent, & quæ noua causa tristitiæ: ex nunciis omnia cognouit. mox [c] percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die venturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, vt exoriens Ammanitas fusos ac fugatos, miseros verò ciues

periculo

a *Naas Ammanitarum Rex Galadenis iniustas conditiones pacis offert.*

b *Galadenses ad Israelitas legatio.*

c *Saul Iabesinis auxilium promittit.*

periculo exemptos inſpiciat. atque his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

An. mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

Sauli victoria contra Ammanitas.

CAP. VI.

VOlens autem pœnæ formidine populum a Sauli ad Ammaniticum bellum excitare. quò celerius conueniret, boum, qui fortè ab opere veniebant, neruos ſuccidit, idem paſſuros minatus qui poſtridie cum armis ad Iordanē non aſſorent, ſecuturi quocunque ipſe ac prophetæ ducerent. Eo metu factum eſt, vt cùm omnes ad præfinitum tempus præſtò eſſent, recenſitis apud Balam oppidum copiis inuenirentur ſeptingenta millia confluxiſſe abſque tribu Iudę: quæ ſola armauit LXX. millia. Trāſgreſſus dein Iordanem & [b] decem ſchœnorum ſpatiū nocte vna emenſus, ante ſolis ortum, quò deſtinarat, peruenit: & diuiſo trifariam exercitu vndiquaque hoſtem nihil tale expectantem aggreditur: & [c] acriter pugnando, ingenti ſtrage edita, inter cæteros Naaſen Regem occidit. Hæc victoria Sauli nomen apud omnes Hebręos inclytū reddidit, fama longè latéque fortitudinē viri celebrāte. Si qui enim erant qui prius eū contemnerent, tunc mutata in diuerſum opinione nullo non honore dignum prædicabant. nam non contentus Iabeſenos ſeruaſſe, in Ammanitarum regionem irruptione facta totam vaſtauit. & ditato ex præda exercitu, gloriosè domum reuerſus eſt. Populus [d] verò nimio gaudio geſtiens, placebat ſibi quòd talem Regem eſſet nactus, & illis, qui inutilem fore dixerant, inſultabat, rogitans vbi nunc eſſent iſti contemptores, & ad ſupplicium eos depoſcens.

bellum mandatum & feria adhibet Iudæis. 1. Reg 11.

b *Decem Schœni 37. miliaria Italica conſtituunt.*

c *Saul Ammanitas & Naaſen Regem occidit.*

d *Saul nomen ſuum apud omnes Hebræos inclytum reddit.*

e *Saul laudatur à populo.*

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

& alia multa iactabat, vt solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta contra autorum aduersarios irritatur. Saulus [a] interea studium quidem ac beneuolentiam eorum collaudabat, sed iureiurando affirmauit non passurum, vt quisquam è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Perinquum enim esse victoriam à Deo datam ciuili sanguine polluere: sed magis decere vt positis odiis diem epulis ac hilaritate transigant. Posthæc [b] Samuele monente opus esse alteris comitiis, per quæ Saulo rata fiat regni possessio, conuentus fit apud oppidũ Galgala: ibi rursum inspectante tota multitudine propheta vnxit Saulum sacro oleo, atque iterum Regem consalutari fecit. Ita [c] factum est, vt mutato Reip. statu, regia dominatio introduceretur. Sub Mose enim & discipulo eius Iesu, qui tum exercitui cum imperio præfuit, optimates rem administrabant. post cuius mortem octodecim an. populus sine summo magistratu vixit, deinde rursum ad pristinam regiminis formam redierunt, qui belli gerendi scientia & fortitudine præcelleret, supremum iudicem constituendo. quam ob rem totũ hoc tempus, quo talis status durauit, appellauerunt Iudicum. Samuel autem propheta, priusquam comitia dissoluerentur, sic est allocutus populum: Adiuro [d] vos per maximum Deum: qui vobis optimos illos fratres Mosem & Aaronem misit, & patres vestros ex Ægypto eduxit, vt absque pudore ac metu omnive affectu alio, liberè dicatis, mutuid contra ius & æquum fecerim, vel propter lucri cupiditate, vel in alterius cuiusquam gratiam. Coarguite me, si cuius vitulum aut ouem aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiusmodi munuscula, quæ in quotidianum victum

a *Sauli contra aduersarios lenitas.*

b *Saulum Samuel iterum vngit in Galgala.*

c *Distinctio gubernationũ in populo Israelitico.*

d *Samuel innocentiam suam populo testatam facit.*

ceduſ

ceduut, ab victrò dantibus sumere, vitio verti non soleat: aut si cuius iumento ad meas necessitates vsus sum. in his & similibus, si quē offēdi, nunc Rege presente dicite. Acclamatū est vno ore nihil tale eū fecisse, sed sanctè & iustè principatū gessisse. Tū ille: Gaudeo nullas esse vestras de me querelas, at * ego habeo nōnihil quod conquerar, si vera loqui licet: quæ tamen iniuria magis ad Deum attinet, quem certè hoc facto valdè offendistis, quòd aliū Regē populo scitis. oportebat enim vos meminisse, quòd annus vester Iacobus LXX. solis hominibus vestri generis comitatus, fame coactus in Ægyptū deuenit. Cūmq; ibi in multa millia propagata esset eius progenies, eáq; graui & contumeliosa seruitute ab Ægyptiis premeretur, inuocantibus vestris patribus, absq; vllo Rege Deus tantam multitudinē eripuit, missis in hoc Mose & Aarone fratribus: qui vos in hāc terrā induxerūt, quā nūc possidetis, & tamē post talia beneficia nō semel prodidistis veram pietatē ac religionē. Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit, dū eius ope vicistis primum Assyriorum potentiā, deinde Ammanitarū ac Moabitarum, & postremò Palæstinos. atq; hęc omnia cōfeciſtis nō Regū auspiciis, sed ductu Iephthæ & Gedeonis. Quæ igitur demētia vos impulit, vt detrectātes imperiū Dei, sub Rege esse malletis? Gessi tamē vobis morē, eo declarato, quē ipse elegit. Vt autē manifestè sciatis, Deū vobis iratū, nec ei placere in regnū versam vestrā Rēpublicā, dabo euidens signū diuinitus. Qualem enim nunquā quisquam, æstatis medio, vidit in hac regione tempestatem, talē nunc impetrabo à Deo, quæ verbis meis fidem astruat. Vix b ea fatus erat, cum tanta vis tonitruum ac fulgurum & grandinis ingruit, vt attoniti, extremáque timentes

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

a Samuel populo peccata & ingratitudinē exprobrat.

b Deus tempestatem & pluuiam immittit Israelitis inuisam.

An. mundi 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

faterentur se peccasse, & per insciti am in hunc errorem prolapsos, rogarentq; Prophetam, vt paterno affectu eos complexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodum aliorum anteà, huius quoque peccati veniam impetraret. pollicitus est ille rogaturum se pro eis Deū, & exoraturum: simúlq; [a] consilium dedit, vt probi ac iusti esse perpetuò studerent, nec vnquam obliuiscerentur, in quantas clades & calamitates, ob neglectum virtutis, incidissent: meminissent præterea prodigiorum Dei legúmque per Mosem latarum, si caram haberēt, vel suam ipsorum vel Regis incolumitatem. quòd si hæc negligerent, prædixit grauem vltionem tam ipsis, quàm Regi non defore. atq; ita denuò confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

a *Adhortatio ad considerationem auxilij & beneficij Dei Israelitis exhibiti.*

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

Palæstini Hebræos bello aggressi vincuntur.

CAP. VII.

1 *Reg.* 13.

REx autem delectu habito, conscriptúsq; tribus millibus, duo millia sibi voluit esse satellitum, cum quibus ad habitandum Bethela sē cōtulit: reliquos [b] Ionathæ filij satellites esse iussit, quē misit in Gabā: ille [c] verò expugnauit castrum quoddam Palæstinorum non longè inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, & occupatis opportunis locis præsidiis ea communiuerunt, & omni prorsus ferri vsu eis interdixerunt. quā obrem si quando agricolis opus esset aliquo ferramento, puta vomere aut ligone, aut alio ad colendum agrum necessario, à Palæstinis instrumentum erat petendum. Vt [d] verò audiuerunt expugnatum castrum, indignati & non ferendam contumeliam dicitantes, armant contrà

b *Saul tria millia sibi & Ionatha filio satellites conscribit.*

c *Saul Palæstinorum castrum expugnat.*

d *Palæstini in Israelitas signa mouent.*

cõtra Iudæos trecenta millia peditum, curruũ triginta millia, equitum sex millia: & castra metati sunt ad oppidum Machmam. His a cognitis Rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totã ditionẽ, edicit, vt, qui salvum vult libertatem populi, contra Palæstinos arma capiat: dissimulans interim eorum potẽtiam, & negãs tales esse, vt timeri debeant. sed vbi certò compertum est, maximum esse hostiũ numerũ, metus omnes Sauli subditos occupat: & pars in spelũcas, ac loca subterranea se abdunt. plures verò vltra Iordanem fugiunt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus autẽ accersit Prophetam, vt de cõmuni cõsilio res geratur. Ille renunciat debere cum eodem loco manentem comparare victimas: se enim post septem dies venturum, vt, immolatis Sabbato victimis, cum hoste prælio decernatur. at ille expectauit quidem quantũ Propheta iusserat, sed non per omnia fuit obediens. Cum b enim cunctãs Propheram cerneret, & se paulatim à militibus deseri, victimas ad altare obtulit. Cúmq; nunciatũ esset, Prophetã aduentare, honoris causa obuiam ei prodiit. Ille c male factum dixit, quod, neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia, quæ Dei voluntate facienda erant pro populo, temerè occupasset, c Samuel Saulo verò excusante, expectasse se ad statutũ dierum numerum: sed cum milites, audito hostem relicta Machma petere Galgala, metu se desererent, necessitate cogẽte, properasse ad sacrificium: Consultius, inquit Propheta, fecisses, si mihi parnisses, & præ nimia festinatione Deum, cuius ego mentis interpres sum, non contempsisses. nam per obedientiam & tibi diuturnitatem regni & posteris successionem parare poterat. Ita Samuel offensu Regis facto

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

a *Israelita hostium copiis terrem, tur.*

b *Saul cõtra Dei mandatum & Samuelis voluntatem victimas ad altare offert.*

c *Samuel Saulum accusat.*

Anno mũdi 2880. Ante Christum nat. 1084.

domum est reuersus. Saulus autem cum sexcẽtis tantum militibus & Ionatha filio venit in vrbem Gabaonẽ. horum maior pars non erat armis instructa, quòd ea regio nec ferrũ haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi [a] diuiso trifariã exercitu, per totidem vias regiónem Hebræorũ ingressi omnia populabantur, spectante Saulo Rege cum filio, nec valente prohibere hostem, propter suorum paucitatem. Occupauerant enim collem quẽdam cum Pontifice Achia, qui fuit vnus ex Elis Põtificis posteris, & videntes suorum res impunè agi & ferri, grauiter angebantur, quòd in se nihil esset præsidij. Filius verò Saulis cum armigero suo conspirat, vt clàm ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam si mori oporteat, soli à colle descendentes versus hostium castra iter faciunt, ea sita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in lõgum excurrebat, rupe circumquaq; cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebatur, quia propter naturã loci nõ solũ ascendere, sed ne accedere quidem tutum videbatur. Ergo postquam eò accesserunt, Ionathas confortabat armigerũ ad hostẽ aggrediendũ. Si nos, inquit, viderint, insserintq; ascendere. omen victoriæ accipiendũ est: quod si tacuerint, neq; nos vocauerint, reuertamur. Cúmq; propius ad hostilia castra accederent appetente iam die, Palæstini vbi hoc viderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam vocem Saulí filius cupidè arripiens, vt indubitatum omen victoriæ, tunc quidem

[a] Hedio & Ruffinus a *Palæstini Hebræorum regionem populantur.* 1. Reg. 14.

[b] *Ionathas cum armigero clam hostium castra ingreditur.*

quidem receſſit è loco in quo conſpecti fuerãt. ſed ex alia parte ad rupem accedentes propter ſitum incuſtoditam, magno labore difficultate loci ſuperata euaſerunt ad hoſtem. aggreſſíque ſopitos viginti ex his interfecerunt, & totum exercitum ſtupore ac conſternatione repleuerunt: vt abiectis armis in fugã ſe darent: pleríq; verò non noſcitantes inter ſe, quòd ex multis gentibus conflati eſſent, pro hoſtibus ſe inuicẽ inuadebant: & cum non putarent duos tantum Hebræos in caſtra penetraſſe, mutuo marte cadebant. quidam metu vulnerum in præcipitia aut ipſi ruebãt, aut, vt fit in turba tumultuante, alij ab aliis protrudebantur. Cúmq; brenunciatũ eſſet Regi per ſpeculatores tumultũ eſſe in caſtris Palæſtinorũ, interrogauit Saulus, nũ aliquis è ſuis abeſſet: & audito filiũ cum armigero abeſſe, iubet Pontificem ſumpto Sacerdotali habitu de futuris vaticinari. Quo reſpondente victoriam Deum & hoſtium cladem promittere: ducit militem in Palæſtinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipſos inter ſe depugnantes. quo audito, qui antè in ſpeluncas & ſubterranea ſe abdiderãt, & ipſi prorumpẽtes militibus Sauli ſe agglomerant. iámq; ad decem millia creuerant, hoſtémq; tota ea regione palantem inſectabantur. Ibi Rex ſiue nimio gaudio parũ ſui compos, quòd difficilè ſit eximiam felicitatem moderato animo ferre, ſiue per inſcitiam, dignum quiddã reprehenſione admiſit. Volens enim meritas pœnas à Palæſtinis ad ſatietatẽ repetere, diris deuouit eum quicunque intermiſſa cæde, ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras inſequendi & cædendi finem facere. Paulò c poſt cùm delati eſſent ad quandam ſyluam Ephræmiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli, qui non exaudiuerat patris

Anno mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

a *Ionathas in Palæſtinorum exercitu quoſdã trucidat, reliqui ſe inuicem inuadunt & dãs ſe in fugam.* Hedio & Ruffinus cap. 7.

b *Saul nõ multum eſſe in caſtris Palæſtinorum certior factus eos adoritur.*

c *Sauli edictum quod Ionathas in ſcitu violat,*

An. mundi 1280. *Ante Christum nat.* 1084.

imprecationes, eáſq; conſenſu populi ratas habitas, fauũ fortè nactus, expreſſum inde mel edebat: & monitus, quòd pater additis execrationibus, interdixiſſet, ne quiſquã cibum ante ſolis occaſum ſumeret, edere quidem deſtitit: negauit tamen rectè id à patre factum. maiore enim vi & alacritate hoſtẽ perſecuturos fuiſſe, ſi corpora cibo recurauiſſent, & lõgè plures aſſecuturos fuiſſe ac trucidaturos. Ita q; cæſis Palæſtinorum multis millibus, ſub veſperam demum eorũ caſtra diripiunt: & inter cæterã prędã, magna pecudum copia reperta mactant, carnibúſq; nondum à cruore purgatis veſcuntur: quod è veſtigio Regi ad ſcribis renunciatũ eſt, vulgus mĩlitum in Deum peccare, & carnes etiã tum cruentas coquere ac edere. Tum Saulus iubet ſaxum grande in medium prouolui: edicítque, vt ſuper illud pecudes iugulent, néve carnes cum ſanguine comedant: quia factum hoc Deo diſplicet. cui edicto cum omnes parerent, ſtatuit ibi altare, & impoſitis victimis holocaustoma Deo incendit: ídque altare omnium primum à Saulo exſtructum eſt. cúmque eadem nocte, priuſquam vires & animos reſumerent, hoſtiũ reliquias vellet cõficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ ſe ferens alacritatem, accito Pontifice, iubet eũ diuinam ſuper hoc voluntatẽ quærere, an ſibi reliquum hoſtilem exercitũ delere permittatur. Pontifice verò negante Deum reſpõſum velle reddere: non temerè eſt, inquit Rex, hoc Dei ſilentiũ, qui ante hac vlrò ſolebat, quid facto eſſet opus, conſulere: ſed oportet aliquod latés in nobis peccatum eſſe, quo offenſus tacet. Sed iuro per eum ipſum, quòd etiam ſi filius meus Ionathas peccatum id commiſiſſet, vt Deũ placem, capitis pœnam ab eo exigam, non ſecus, quàm

2 Carnibus cruentis Hebræi veſcuntur.

quàm si de quouis, nihil ad cognationem meâ pertinente supplicium sumendum sit: tum acclamante multitudine, vt hoc faciat, vniuersos confestim in vnum locum statuit: & ipse cũ filio seorsum stans, sorte [a] deprehensurus quis in culpa sit, cúmque sors Ionathan indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset conscius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud scio, nisi quòd heri dum hostem persequor, edicti tui nescius de fauo degustaui. Saulus [b] verò iurat se eum occisurum, pluris, quàm genus aut naturâ aut affectus, iusiurandum facies. Ille ne præsenti quidé periculo territus, magno ac generoso animo se præbuit, Nihil inquit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, quæ te religione soluat, dum prius tam magnificam victoriam videre contigit, maximũ enim mihi fuerit solatium, Palæstinorum insolentiã ab Hebræis esse perdomitã. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & miserationẽ flexa est, iurántque non laturos se, vt occidatur Ionathas autor tam luculentæ victoriæ. atque [c] ita iuuenem irato patri eripiunt, & vota Deo faciunt, vt ipsum immunẽ à peccato faciat. Saulus victor domum reuertitur, cæsis circiter sexaginta millibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & cõtra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinósque & Idumæos ac Amalecitas, & [d] Regem Obæ multas res gessit prosperè. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Iesum, Melchisum. Filiæ fuerũt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro, Is Neri fuit filius. Nerus verò & Cis Sauli pater germani fuêre Abeliæ filij. Abũdabat autem & equitatu & curribus, & [e] cum quocũque hoste congressus semper victor reuertebatur, ita vt Hebræorum res ad felicem statum perduxerit,

An. mundi 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

a *Saul per sortem causã irati Dei perquirit.*

b *Saulus pro patrium filiũ mori paratũ interficere censetur.*

c *Israelitæ Ionathan irato patri eripiunt.*

d *Obæ fuit Soba.*

e *Saul semper victor.*

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

& potentiam eorum in tantum auxerit, vt omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis verò numero robore ac specie præstantissimum quenque suum deligebat satellitium.

Victoria Saulis contra Amalecitas.

CAP. VIII.

Hedio & Ruffinus cap. 8. 1. Reg. 15.

a *Samuel Saulum ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat commonefacit.*

SAmuel[a] autē ad Saulum veniens, ait se ad illum missum à Deo, vt eum cōmonefaceret, electione Dei cæteris eum in regno prælatū, atq; ideò par esse, vt ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, Deus autē & Regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mandata Domini. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deserto multis affecerūt iniuriis, dum egressi ex Ægypto in eam, quā nunc tenent regionem, proficiscuntur, oportet iusto bello in eos vindicare, & deuictos internecione delere: sæuiréq; in omnem sexum ac ętatē, & has illis pro iniuriis patribus olim illatis pœnas rependere, ac ne iumentis quidem aliisque pecudibus parcere, aut inde quicquam prædæ nomine vsurpare, sed omnia Deo sacra esse, vt iuxta Mosis præceptum Amalecitarum nomen rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ratus obedientiā in hoc consistere, si non pareret tantum, sed etiam quam celerrimè mādata exsequeretur, cōfestim omnes vndiq; copias contrahit, & b recēsito apud Galgala milite, absq; tribu Iuda circiter quadraginta millia cōperit: quæ tribus ex suo tantū delectu præbuit triginta millia. Saulus c autē Amalecitarū terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis insidias circa torrentē disposuit, vt non solum marte aperto eos infestaret, sed ex improuiso eriā per vias circūuentos opprimeret. Postremò magno prælio in fu-

b *Saul recēsito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit.*

c *Saul Amalecitarū vrbes expugnat.*

gam

gam versos nō prius persequi destitit quàm ad vnum omnes ferro tolleret. Quod opus postea- quam ita, vt diuinitus prędictū fuerat, successit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorum aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nō- nulla fame, siti, aliisque modis cum expugnas- set, vsq; ad mulieres & pueros cædibus grassa- tus est, nec crudele nec inhumanum hoc ratus: primum quod in hostem sæuiret, deinde quod iussu Dei, cui non parere periculosum est. Ce- pit[a] etiam Regem hostium Agagum, cuius ma- gnitudinem ac pulchritudinem corporis mira- tus, seruare eū decreuit, idq; non ex Dei sen- tentia, sed victus affectu proprio, inconcessam miserendi licentiam suo periculo sibi vsurpās. Deus enim ita Amalecitas oderat, vt ne infan- tibus quidē parceret, quos natura ipsa misera- tione cæteris digniores esse volnit. Saulus autē regem ipsum hostium, & malosum omnium Hebræis autorem seruauit, pluris eius formam, quàm Dei mandata facieus. Hoc[b] eius peccatū imitatus est mox populus: ipsi enim iumentis ac pecoribus peperterunt, in prædam contra Dei mandatum abactis pecunias etiā, cæteráſ- que opes diripuerunt, nihil perdentes nisi con- temptibile. Itaq; deuictis omnibus, à Pelusio, quæ vrbs est in Ægypti finibus, vsq; ad rubrum mare totā eam regionē Saulus vastauit, sola Si- cimitarū gente intacta, qui in Madianæ terræ mediterraneo habitant. Hos ante belli principiū admonuit p nūcios, vt secederēt, néve res suas cum Amalecitarū rebus miscerēt, ne ex eo bel- lo & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorū incolumitati, propter cognationē quæ illis cū Raguele Mosis socero intercede- bat. Atq; ita Saulus, ac si nihil esset prætermis-

An. mundi 2883. Ante Chri- stum nat. 1081.

a *Agagum Amalecita- rum Regem Saul cepit, & contra Dei man- datum ser- uat.*

b *Hebræi iumentis & pecoribus be- stium in prædam cā- tra Dei mā- datum ab- actis pecu- niis.*

Hedio & Ruffino cap. 8.

Ann. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

sum ex iis quæ propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad vnguẽ obseruata, lætus victoria domũ reuertitur. Deus [a] autem offensus est, quod regi erat parcitum, & quod populus pecudes in prædã verterat, cũ ipse neutrũ permisisset. Iniquũ enim erat, cuius ope victoria cõtigisset, eius mãdata cõtemni, etiã si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonẽs igitur ea de re Prophetã, ait se pœnitere Saulũ elegisse, q nõ curet iussa sua exequi, sed malit, quicquid ipsi visum fuerit, facere. His auditis [b] Samuel veheméter cõturbatus, per totã noctẽ fusis precibus Deũ Saulo cõciliare conabatur. At ille quantũlibet à Propheta rogatus veniã Regi non annuit quòd nõ placeret peccata donati in gratiã deprecatoris, quæ [c] nõ aliunde magis nascãtur, quã ex nimia eorũ, in quos peccatur indulgẽtia: qui dũ lenitatis gloriã aucupãtur imprudẽtes, maiorẽ delinquẽdi ansã offerũt. Postquã igitur Deus preces Prophetæ nõ admisit, & satis apparuit flecti eũ nõ posse, prima luce Samuel ad Regẽ, Galgalis tũ agẽtẽ, proficiscitur, hũc quã primũ Rex vidit, accurrẽs salutauit, dicẽs se gratias agere Deo pro victoria: omniáq; iuxta voluntatẽ eius esse peracta. Tũ [d] Samuel: quî fit igitur quod voces iumentorũ & pecudũ in castris audio? Respondit Rex, populũ hæc ad sactificia reseruasse, sed gentẽ Amalecitarũ internecione iuxta mandatũ deletã, nemine superstite. Solũ se captiuũ ad ducere eorũ Regẽ, de quo ex Prophetæ cõsilio se decreturũ. Ad hæc Propheta respõdit. Nõ sacrificiis delectari Deũ, sed viris bonis ac iustis. hos autẽ esse, q voluntati & mãdatis eius obsequuntur, nihilq; à se recti fieri putãt, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Cõremptũ [e] enim eius consistere non in non sacrificando, sed in non obe-

a *Deus propter inobedientiam Saulo offenditur.*

b *Samuel Deũ Saulo conciliare conatur.*

c *Indulgentia nimia & lenitate malis in proposito confirmantur.*

d *Saulum Samuel obiurgat.*

e *Dei contemptus in quibus consistat.*

obediendo:& [a] qui non obediunt, vnicúmque hoc & verum ſacrificium nón offerunt. ab his Deum,nec multas ſaginatas victimas, nec donaria ex auro argentóve fabricata vel poſtulare vel admittere: ſed aueſari hæc vt maliciæ magis quàm pietatis argumenta. Contrà qui id ſolum meminerunt quod ab ipſo iuſſum eſt, & mori mallēt quàm inde diſcedere,his delectari,ac ne victimas quidē ab his requirere. quòd ſi etiam ſacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quàm à quocunque alio vel ditiſſimo. Tu [b] igitur, inquit, ſcito te in irā Dei incurriſſe:contempſiſti enim & neglexiſti mandata eius.Nam quibus oculis putas eum inſpecturum ſacrificiū ex rebus peditioni deſtinatis,niſi fortè idem eſſe putas,perire, & immolari Deo. Quapropter expectabis amiſſionē regni & huius poteſtatis, qua elatus contra autorē tuæ felicitatis, mandata eius neglexiſti. Saulus [c] autem faſſus eſt ſe peccaſſe & malè feciſſe,quòd verbis Prophetæ non paruiſſet:metu tamen coactum ſe id feciſſe. quòd nō auderet militem prædæ cupiditate accenſum cohibere.Sed da veniam,inquit,& propitius eſto.Cauebo enim in poſterū, ne in ſimile peccatum incidam,Rogabátque vt maneret tantiſper,dum pacificas hoſtias pro ſe offerret. Ille verò qui præuidebat Deum nulla flectendum victima,abire incepit.

An. mundi 2883. Ante Chriſtum nat. 1081.

a *Verum ac Deo placens ſacrificium.*

b *Samuel Saulo iram Dei & regni amiſſionem denunciat.*

c *Saul ſe peccaſſe fatetur. ac veniam precatur,quæ tamen ei denegatur.*

Samuel ad Dauidem regiam poteſtatem transfert.

CAP. IX.

ITum [d] Saulus retinere eum volens iniecit manum in pallium:& quia Samuel propetantis diſcedebat,ſciſſura facta eſt in veſtimēo.cúmque Propheta diriſſet, ſic ſcindendū eſſe regnum, & peruēturum ad virum iuſtum &

d *Saulem Samuelem reuerti nolēs, veſtimentū eius ſcindit.*

An. mundi 2883. *Ante Christum natum* 1081.

bonum(Deum enim in proposito manere, neque similem esse homini natura mutabili) Saulus fatebatur Deum sibi meritò infensum, sed factũ infectũ fieri nõ posse. Rogabátque saltem hoc honoris sibi haberet, vt Deũ simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiã Samuel, & vnà cũ illo adoratũ iuit. Post [a] hæc adductus est ad eũ Agagus Rex Amalecitarũ, qui eùm ô mortem amaram exclamasset, audiuit à Propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filiis lamenta & luctum attulisti, ita æquum est, vt ipse matri tuæ mœstitiam afferas, iussitque eum ibidẽ in Galgalis interfici: Ipse verò reuersus est Ramathã. Rex verò tum demum sentiẽs in quæ mala, offenso Deo, peruenisset, ad Gaba regiam proficiscitur: quod nomen collem significat: nec post illam diem vnquam in Prophetæ conspectũ venit. Samueli [b] verò vicẽ eius molestè féréti, Deus hanc curã mittere iussit, &, assumpto sacro oleo, Bethlema proficisci ad Iessæum Obedæ filium, & ex eius filiis eum vngere, quem ipse indicasset sibi regno dignum videri. Cúmque Phopheta diceret vereri se, ne, si Saulus hoc sénserit, vel per insidias vel etiã aperta vi pernicitem sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictum oppidum peruenit. Eo loci magnó hominum cõcursu salutatus est, quærentibúsque aduentus causam, sacrificatum se venisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas vnà cum filiis conuocat: visóque natu maximo eximia statura ac forma iuuene, coniiciebat inde hunc esse regnaturũ. Sed hac parte non est assequutus Dei prouidentiam. Percontãti enim an hunc iuuenẽm vngere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, responsum est, nõ [c] eadem spectare Deũ quæ homines. Tu in-

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

[a] *Amalecitarum Rex Samuelis iussu interficitur.* 1. Reg. 1.

[b] *Samuelẽ Deus Bethlehem Dauidem in Regem vt vngat, mittit.*

[c] *Deus non corporis formam sed animi virtutes spectat.*

inquit, visa iuuenis pulchritudine iam satis di- *An. mundi* 2883. *Ante Christum nat.* 1081.
gnum principatu existimas: apud me verò non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi virtuti: & eum requiro qui hac sit perfectè excultus, pietatéque ac iustitia, obedientia & fortitudine animum exornatus. His [a] auditis Propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: mórque & alij quinque adfuerunt, horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hęc: Eliabus, Aminadabus, Sãma, Nathanael, Rael, Asamus. His quoque visis, qui nihilo deteriores forma erant, Propheta rogat Deum, quisnam ex his eligendus esset. & audito quod nullus, sciscitatur ex Iessæo, num quos præterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam vnum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, Propheta iubet vt confestim vocetur: non enim licitum esse absque illo sacrum epulum celebrari. qui postquam accitus à patre venit, adolescens colore flauus, & meritum quiddam ruens, alioqui liberali specie: tum Propheta ad patrem versus submissa voce, hic est, inquit, quem regnare Deo visum est. & cum dicto accumbit: & proximum sibi adolescentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filiis. Depromit deinde sacrum oleum, quo [b] deliturum Dauidem in aurem admonet, Deum ita velle vt regnum in populum obtineat: præcipitque vt iustitiam colat, & operã det, ne vnquam à mandatis Dei discedat. Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiam vniuersam illustre nomen consecuturam. Palæstinos quoque ab illo subigendos, & cum quibuscumque gentibus congressus fuerit, semper victorem redituru, insignémque inde gloriam tam sibi paraturũ quàm posteris relicturum. Post hæc mãdata Samuel iare incipiẽs

[a] *Iessæi filij præstãti eorpore regno haud præficiendi.*

[b] *Dauidem in Regẽ Samuel vngit.*

[c] *Nume de sorte Saulo ad Dauidẽ commigrare qui prophetã*

An. mundi 2885. *Ante Christum natum* 1081.

domum proficiscitur, simúlque numen deserto Saulo, ad Dauidem cõmigrat. quo factum est vt hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus verò in morbum dæmoniacum incideret, ita vt præfocari ac strãgulari videretur. nec aliam opem inuenirent medici, quàm si quis peritus excantator adhiberetur, monuerúntque vbique inquirendum, qui quoties Rex à dæmone agitaretur, stans ad caput eius voce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cúmq; Rex sine mora quæri talem mandasset, quidam ex astãtibus ait se apud Bethlema vidisse filiũ Iessæi, adolescentem liberali forma, & præter aliã honestam institutionem hymnos ad cytharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorũ rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciántque patri, Regem audita adolescentis tam forma quã virtute, cupere ipsum videre. Paruit Iessæus, simúlque munera per filium Regi misit. Cúmque a veniisset consciti à Rege admodũ læto in satellitium assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dæmone agitaretur, vnicum erat in excantatione remedium: & solus Dauid hymnos ad Citharam accinens, Regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessæo, vt filium apud Regẽ degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentia delectabatur.

a *Dauidem Saulus in Satellitium assumit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 1. Reg. 17.

Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.

CAP. X.

b *Alia Palæstinorum contra Hebræos expeditio.*

ALiquanto b autem post Palæstini conscripto numeroso exercitu bellum Israelitis inferunt, & castra inter Sochum & Azecũ oppida metantur. nec Saulus cũctatus ducto in hostẽ exercitu, effecit, vt prioribus castris relictis in mu-

in munitiorem quẽdam collem è Regione Israelitarum Palęstini se conferrent, valle quadã inter vtrosque intercedẽte. In hãc è castris hostium a descendit Gitteus Goliathus, vir prodigiosa statura, quatuor enim cubitos vno palmo superabat, vastos artus cõuenienti armatura protectus. Thorax quinque millia siclorũ pendebat, huic moli respõdebat & galea & ocreæ, prægrandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorũ siclorũ ferro cuspidatam, ponè sequebatur armatorum phalanx. Hic cũ inter vtranque aciẽ constitisset, immani voce sublata. Quid opus b est, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam vos subire? Date mihi aduersariũ & duorũ periculo decernatur, penes vtros futura sit victoria: vt quorũ miles succubuerit, alterius partis iugũ ex pacto suscipiant, præstat enim vnũ aliquẽ quàm totum exercitum, in periculum adducere. Hæc locutus retrò ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedẽs eisdem verbis est vsus, atque ita per quadraginta dies prouocare hostẽ prædictis conditionibus non destitit, stupẽte Saulo cum vniuerso exercitu qui prodibant quidẽ in aciem, sed à neutris initium pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionẽ profecturus c Saulus Dauidem remiserat patri, contentus tribus aliis eius filiis, qui tum signa regia sequebãtur, isque ad gregum curã intermissam se receperat. Sed tridum bellum ducitur magis quàm geritur, missus à patre venit in castra visurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iã insolẽtior exprobrat, ne vnum quidem esse inter Hebræos qui in singulare certamen descẽdere audeat. Fortè tum Dauid cũ fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, audi-

An. mundi 2883. *Ante Chri.* nat. 1081.

a *Goliath vir prodigiosa statura inter Palestinos.*

b *Goliath singulare certamen Hebræis denunciat.*

c *Saulus Dauidem remittit patri.*

An. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

tisque barbari conuiciis grauiter commotus, se paratum dixit vt hostem excipiat. At Eliabus maximus fratrum obiurgat hominem per imperitiam rerum supra quam ætatem eius deceat ferocientem.addens satius esse vt ad patrem ac greges quàm primùm reuertatur, reueritus est Dauid fratrem, nihilominus [a] apud alios milites professus est sibi nõ deesse animum ad singularem pugnam,ita vt celeriter ad Regem de hoc sit perlatum. quare accitus & iussus quid vellet dicere,Non est,inquit, Rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolẽtiam eius compescam, & elatum, ac ferocientem prosternam,& ex terribili deridendum reddam, tantóque erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quòd ab adolescẽte magis quàm viro hostis deuictus videbitur.Saulo verò laudante generosum eius animum, nec tamen audente rem tantam tam teneræ ætati committere.Non est, inquit, quod dubites;nã hæc Deo fretus polliceor: cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quum [b] enim paternos gregres pascerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsámque feram in me impetum vertentem cauda correptam, solõque affictam occidi: neque [c] mitius tractari vrsum greges inuadentem:& hanc quoque beluam nihilo pluris facio, qui cum in Deum atque homines conuicia euomat, non patietur cœleste numen impunè hoc illum auferre, sed meis eum manibus perdomabit. Effecit tum promptè audacia iuuenis,vt Rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio, simúlque ense ac galea. Tum [d] Dauid,qui armis gestandis non assueuerat,grauari se his magis quàm muniri sentiens: Tuus sit,inquit,hic ornatus, qui gestare eum

a *Dauid cũ Goliath cõgredi cupit.*

b *Dauid agnũ raptum ex ore Leonis recipit, ipsámque feram occidit.*

c *Dauid vt suũ trucidat.*

d *Dauid armis, quibus ad pugnã à Saule instructus erat, depositis, fundã armatus in hostem properat.*

es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capessere: & cū dicto arma deponit, baculúmq; tantum assumit: & coniectis in peram quinque lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hostem properat. Hunc [a]apparatum postquam vidit barbarus, adeò contempsit, vt per ludibrium percontaretur, num se canem putaret, qui arm's ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imò [b] cane viliorem, respondit Dauid. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda cōuiciatus, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibúsq; pabulo sparsurum. Tum Dauid, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi verò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitum nostris manibus hodie deleturus est, auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandū relinquam: & discent omnes quòd Deus curā Hebræorum habet, eiúsque prouidentia vires nobis simul atque arma suggerit: sicut contrà vbi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quàm vt p' ocurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

An. mundi 2883. *Ante Christum natum* 1081.

a *Dauid hostem armatum contemnitur.*

b *Dauidis cum Goliathe ante cōgressum colloquium.*

Singulare certamen Dauidis & Goliath, secutæque Palæstinorum clades.

CAP. XI.

HVic Dauid impigrè occurrit, occultum adiutorem Deum secum in certamen ducēs: & promptum è pera in hoc selectum è torrente vnū lapidē, funda rotatum tanta vi in aduersam hostis frontem infligit, vt ad cerebrum vsque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit [c] victor & quod ipse inermis esset, suo sibi Goliathe

c *Dauidis victoria de alacris.*

An. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

gladio barbarũ obtruncat: tantúmq; in eo momenti fuit vt [a] è vestigio Palæstini terga verterent. Videntes enim præstantissimũ ex suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & vniuersus Hebræorũ exercitus, sublato militari clamore, in trepidos irruunt. & quotquot assequi poterant cædentes vsq; ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Ceciderúntq; [b] Palæstinorum triginta millia, & duplo plures sunt vulnerati. Saulus verò à persequendo reuersus castra hostiũ diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius Deo consecrauit. Motus [c] deinde inuidia Saulus cœpit clàm Dauidem odisse, hac potissimùm occasione. Cum enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuiam venerunt ei mulierũ ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierum cantio fuit Saulum millenos hostes profligasse: virginum item, Dauidem decies millenos sustulisse. Itaq; audiens decuplo potiores victoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post eam gloriosum testimonium nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eum habere cœpit: & parũ tutum putans armatum circa se versari, ex satellite tribunum fecit, non tam illius honori quàm suæ securitati cõsultum volens, vt sæpe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. Dauid autem nusquam diuina ope destitutus, quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat: vt ob eximiam fortitudinem non solum apud populum gratiosus fieret, sed etiam Sauli filia virgo amore eius caperetur, ita vt ne pater quidem latere id posset. Nactum [f] enim se amplissimæ [illegible] periculosæ insidiarum tentandarum occasionem putans;

a *Palæstini terga vertunt.*

b *Palæstinorum triginta millia cæsa.* 1. *Reg.* 18.

c *Saulus clã odit Dauidem.*

d *Saulus Dauidem ex satellite tribunum facit, vt sæpè hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret.*

e *Sauli filia Dauidis amore capitur.*

f *Saulus Dauidem Palæstinis interficiendum obtrudere conatur.*

petans, renunciantibus puellæ amorẽ, libenter
se illam ei traditurum respondit, futuram peri-
culorum & exitij causam: Promitto, a inquit, si-
l ç coniugiũ, si sexcenta hostium capita afferat.
Scio illum honoris auidum, & ex periculis glo-
riam petere non recusaturũ, sed fortiter Palæ-
stinos inuasurũ: id quod mihi bonũ erit & cõ-
modum, sic enim sine mea infamia sublatus se-
curitatem nobis afferet. Mittit deinde domes-
ticos qui Dauidis mentem pertentarent, quo-
modo erga puellæ coniugiũ sit affectus. Qui cũ
indicassent et, quod ob gratiam qua cum apud
Regem tũ apud populũ polleret, Saulus generũ
sibi eam destinasset: Vobis, inquit, fortassis me-
diocris res videtur generum regium fieri, mihi
certè non item, qui cõscius mihi sum quàm ple-
beiis ortus sim natalibus. Quo renunciato, Sau-
lus ad domesticos, dicite, inquit, nihil me mora
ri pecunias aut dona quæ sponsæ offerat, hoc e-
nim vendere fuerit filiam magis quàm elocare.
Sed cupere generum, fortitudine aliisq; virtu-
tibus præcellentem: quales in ipso iam cõperi.
poscere autem pro nuptiis filiæ non aurum aut
argentũ, quod è paternis ædibus afferat, sed cla-
dem Palæstinorum, & sexcenta eius gẽtis viro-
rum capita. Nam & mihi nullum aliud tali mu-
nere optabilius: & filiæ fuerit honorificum nõ
vulgaria dona ista accipere, sed in matrimoniũ
viri spectatæ ac testatæ fortitudinis conuenire.
Quibus auditis Dauid putans sincerè à Rege af-
finitatem suam expeti, nihil cunctatus n^q; ex
pendens negocij difficultatem, cum suo sodali-
tio ad imperata exsequenda properat: & hic
quoq; vt b in cæteris propitiũ numẽ expertus,
rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis
hostium, sexcenta capita abscissa signum victo-
riæ ad Regem retulit, promissi eum admonẽs,

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Saul Dauidi filiã cõiugium promittit, si sexcenta Palæstinorum capita afferat.*

b *Dauid vt plurimum propitium numen experitur.*

An. mundi. 2883. Ante Christum nat. 1081.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.

CAP. XII.

SAulus [a] autem nō valens tergiuersari, quòd turpe diceret, vel mentiri, vel prætextu affinitatis insidias & perniciem per mandata tam periculosa viro forti struxisse videri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hæc necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud Deum & apud populum augeri, parum tutum hoc existimauit vel regno suo vel vitæ: & [b] cùm durum esset vel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiúsque necis, Ionathan filium cum domesticorum fidissimis, ministros esse voluit. Qui [c] demiratus patris inconstantiam, quòd nō solum amare talem iuuenem desuerit, sed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolentia, tum virtute hominis motus, secretam patris voluntatem ei nunciat. simúlq; cōsulit vt saluti suæ maturè fuga prospiciat, neu in sequentem diem vsquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem salutabo, & nactus occasionem de te mentionem iniiciam, & cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optimè & de Republica & de rege meritus opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit oportere hoc pristinis eius meritis donari. post colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Paruit huic consilio Dauid, séque quàm primùm è conspectu Regis subtraxit.

3. Reg. 19.

a *Saulus Dauidi filiam Melchā siue Michol collocat.* Hedio & Ruffinus Cap. 12.

b *Saulus Dauidem tollere cogitat.*

c *Ionathas Dauidem amat, patris voluntatem ei nunciat, simúlq; consulit, vt saluti suæ fuga prospiciat.*

d *Ionathas parenti praclaras Dauidis res gestas commemorat, orans ne tantopere in eiusmodi virum sæuiat.*

Quod Rex Dauidi nectim sit molitus.

CAP. XIII.

IOnathas [d] autē die sequenti patrem accedē cùm

cùm hilarẽ ac lubentẽ eũ offendisset, cœpit de Dauide verba facere, Pater, inquit, quanam in re vel magna vel parua læsus iubes interfici virum, qui tantum momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palæstinorum: quique à quadraginta dierum ignominia populum Hebræũ vindicauit, solus prouocato hosti opponere se ausus. idẽ postea relato præscripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimoniũ accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, nõ solum ob virtutem, sed etiam ob necessitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, quæ prius viduitatem quàm coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans sine te flecti ad miniora, néue sæuias in virum primum optimè de familia nostra meritum, quando te dæmoniaco morbo misercè vexatum, pristinæ sanitati restitutũ seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregiè vindicauit. Indecorum enim fuerit horum omnium obliuisci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omnem iniuriam à Dauide abstinere se velle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas[a] autem accito Dauidi indicat mollitum patrem iam nihil magis quàm salutem ipsius cupere: reductúmque in aulam patri reconciliat, vt solita officia circa eum, quemadmodum antè, obiret.

An. mundi 2883. *Ante Chri.* nat. 1081.

a *Ionathas Dauidi mollitum patrẽ indicat.*

Quomodo Dauid aliquoties insidias Regis ægrè elapsus, bis tamen eum in potestatem suam redactum interficere non sustinuerit.

CAP. XIIII.

PEr[b] idẽ tempus Palæstinis bellum redintegrantibus, Dauid sũ exercitu contra illos

b *Dauid Palæstinos magna cæsa strage vincit.*

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

mittitur: breuiq. victor, magna eorũ strage edita, ad Regẽ reuertitur. At nõ ita exceptus est ab eo, vt sperabat, vtq; post rẽ feliciter administrata excipi oportebat: sed successu mœstus eius felicitatẽ periculosã sibi fore existimabat. Cũque rursum intẽperiis, vt antè agitaretur, accitũ in cubiculũ, in quo decũbebat, spiculũ [a] manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incãtare: & illo iussa exsequẽte, spiculũ in eũ iaculatus est, quòd cũ Dauid flexu corporis declinasset, domũ refugit, ibíq. per totã eã diẽ mansit. Noctu verò misit Rex qui vsq. manè ædes eius seruarent, ne clam elaberetur, vt in iudicium euocatum capitali sententia damnaret, Melcha autem eius vxor & Regis filia vbi patris voluntatem cognouit, accurrit ad maritum, quãto is in periculo esset, ipsáq. vnà cũ eo renuncians, quo fine viuere nec vellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehendat, aut nunquam posthac te videbit. sed fuge dũ per nocturnas tenebras licet, quas Deus ad tuam salutem lõgiores faciat. alioqui scito, quòd si te pater inuenerit, sine mora est interfecturus. His dictis funẽ per fenestram demissum periculo exemit. deinde, parato lecto, tanquam ægrotanti, stragulis iecur capræ recens exemptum subiecit: diluculóque venientib. quos pater ad Dauidem miserat, ostendit [b] lectũ opertũ, & quòd palpitatione iecoris stragula moueri viderẽt, maritum ægrum anhelare persuasit, addens totã noctẽ inquietam eum exegisse. Quod vbi renunciatum est Regi, ea nocte in aduersã valetudinẽ incidisse, iubet sic vt erat eũ afferri. omninò enĩ illi moriendum esse, qui cum reuersi ac retecto cubili artem muliebrem tãdem deprehendissent, rem totam ad regẽ deferunt. & cùm pater expostularet quòd inimicum sibi eripuisset, excusatio-

a *Saulus in Dauidẽ spiculũ iaculatur.*

b *Michol Regis seruis, Dauidem ægrotare, persuadet.*

nem

nem [a] verisimilem commenta est. Ait illū mortē sibi, ni pareret ac adiutaret. cōminatū: itaq; venia se dignam quæ hoc non spōtè fecerit, sed necessitate compulsa. debere enim illi carioté esse vitam filiæ, quàm inimici interitum. atque ita veniam consequitur. Dauid [b] autē fuga elapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha: eiq. rem omnē, quo erga se animo Rex esset indicat, & quàm minimum abfuerit, quin spiculo ab eo traiectus fuerit, idque cùm neque Regem vlla in re læsisset, neque in bello segniter aut improuidè se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia confeciisset, atque hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta verò, cognita Regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidem ad quendam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibiq. aliquandiu cum eo habitauit. Vt [c] verò nunciatum est Regi Dauidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se perrtrahant. Qui postquam ad Samuelem venerunt, ostendunt eum in cœtu prophetarū: mox. que eodē spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperūt. Hoc audito Saulus alios eò mittit, Dauidem comprehensuros. quibus cùm idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit, cúmq. tertij quoque prophetico spiritu corriperentur, tandem iræ impotens ipse eò properat. iámque non longè ab eo loco remotus, priusquam in conspectum Samuelis veniret, eius opera & ipse propheta agere incepit. Cúmque ad destinatum locum peruenisset, alienatus à mente, abiectóque vestitu nudus per diem ac noctem, in conspectu Dauidis & prophetæ iacuit. [d] Paulò post ad Ionatham Dauid peruenit, multa de patris eius insidijs conquerēs, quod se nihil tale meritū totis viribus opprimere cuperet. Ille

Ann. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

a *Michol se quod Dauidem seruerit, excusat.*

b *Dauid Samuelis Regis erga se animum indicat.*

c *Saul armatos qui Dauidem ad se perducant, mittit, qui prophetare incipiunt, tandem ipse prophetare cœpit.*

d *Dauid Ionathæ de patris insidijs conqueritur, Ionathas autē parentem excusat.* 1. Reg. 20.

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

verò rogabat, ne vel ipse hoc temerè suspicaretur, vel aliis fortè suggerẽtibus talia facilè crederet, sed sibi soli fideret, cui compertum sit nihil mali patrem contra ipsum moliri, alioqui indicaturum eum sibi fuisse, cùm absque ipsius consilio nihil agere soleat, contra Dauid iureiurando asseuerabat se vera dicere: obtestabatúrque, vt mallet credere ac saluti amici prospicere, quã contẽptis eius verbis tanquã vanis tũ demũ fidem habere, posteaquàm extinctum vel viderit vel audiuerit. Nam patrem talia cõsilia ideo cum ipso non communicare, quòd nõ ignoret mutuam beneuolentiam quæ inter ipsos intercedat. Quare tristis quod iam persuasus esset, percontatus est, quanã in re posset illi gratificari. Tũ [a] Dauid: Scio inquit, quòd benè mihi velis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & solẽne Regis conuiuiũ, cui me quoque adhibere solet. quare si ita videtur extra vrbẽ in agro clã te præstolabor, tu verò cũ requisiuerit me, dic profectum in patriam Bethlem, vt interim festo quod mea tribus celebrat: ídque permissu tuo factum. Quod si, vt mos est de amicis, dixerit, feliciter profectus sit, scito illum nihil mali aduersum me in pectore coquere. Sin autem aliter responderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumẽtum, indicabisq; mihi rem, ita vt præsenti mea calamitate mutuáq. nostra amicitia dignum est, quam fide in hoc data & accepta dominus cũ seruo tuo voluisti inire. qua si me indignum aut erga patrem tuum iniuriũ censes nihil expectatis eius iussis iã nunc me tuo gladio confodito. Hæc vltima verba grauiter ferens Ionathas, facturũ postulata promisit, & si quid patrem malè de ipso cogitare deprehẽderit, indicaturũ, & [b] quo maiorem ei fidem faceret, educto sub diuũ re

[a] *Dauid ex Ionatha, vt parentis erga se animum expiscari & significare velit.*

[b] *Ionathas amicitiam cum Dauide iureiurãdo cõfirmat.*

reiurando confirmat, nihil se non tentaturum quod ad salutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hanc vniuersitatem quã latè vides, implet ac moderatur, quique priusquam eloquar mentem meam nouit, testis esto initi inter nos fœderis, quòdque non prius patris voluntatẽ seruatari desistã, quã comperũ habuero, ecquid latentis odij aduersum te cõceperit: & quicquid deprehẽdero, siue amicũ, siue infensum, confestim tibi significabo. Nouit Deus, quod ipsum tibi perpetuò propitiũ precor, vtq; semper tuas res prosperet, quẽadmodũ & hũc facit, & post hac facturus est. & siue pater meus, siue ego tibi aduerser, tu tamen opẽ illius nunquam non victor euades. Tu verò memor esto huius nostri affectus, & si me perire contingat, liberos meos serua, & mihi debitam gratiam in illos colloca. Post a hoc iusiurandum Dauidem dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere solebat: cognito enim patris animo, venturum se illuc vnã cum puero. & si, inquit, emissis tribus ad scopum iaculis, collecta puerũ referre iussero: iacere enim antè ipsũ: scito nihil triste à patre timendũ, quòd si contrariũ me dicere audieris, patrem quoque contrario modo affectũ existima, vtcunque tamẽ ceciderit, ego dabo operam, ne quid tibi secus, quã velimus accidat. Tu cũ lætiora tẽpora venerint, fac memor sis hotũ, & liberos meos commẽdatos habeto. His Ionathæ promissionibus confirmatus Dauid ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti verò die qua fuit nouilunium, Rex tiã de more castè ac purè ad cœnam venit. cúmq. filius Ionathas dexter illi accumberet, alter cúmque latus Abenares exercitus imperator Regis amã clauderet, videns b Dauidis locum vacuum tacuit, suspicatus eũ ideo abesse, quòd à congressu

An. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

a *Ionathas Dauidi significat Regem venturum se illuc vnã cum puero.*

animum de clarantia cũ Ionathã.

b *Saul Dauidis nidi absentiam cognoscere cupit.*

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

su vxoris non esset purus. sed cùm ne postridie quidem adesset, scisciatus est ex filio, qua de causa neque tũc, neque hesterna die adfuisset solẽnibus epulis Iessæi filius. Respõdit ille profectum in patriã ad solennem tribus eius festiuitatem, commeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit: & si tibi idem videtur, ibo. nosti enim quanta beneuolẽtia hominẽ prosequar. Hic [a] iam non amplius odium suum Saulus apud filiũ dissimulare potuit, & euidenter paruit quàm infesto esset in Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociúmque & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum respectu cum inimicis conspiret, & non possit induci vt credat nunquam securè regnaturos incolumi Dauide, simúlque iubet vt hominem accersat, daturum debitũ supplicium. cúmque filius quærere vellet, ob quam culpam eum capite plectere vellet non iam intra verba iram continens proripuit se, & [b] nactus alicũde spiculum impetum in filium fecit: perpetrassétque impium facinus, ni intercursu amicorum fuisset cohibitus. atque ita manifestè malignum & infestum erga Dauidem animum apud filium prodidit, cùm minimũ abfuerit, quin suis ipsum manibus propter illum perimeret. Ac [c] tum quidẽ regius filius cõuiuio profugus, oblitus epularum, tũ suum periculum, tum amici iam neci destinati vicen dolens, in mœrore noctẽ exegit. & [d] prima luce ante vrbem in agrum prętextu exercendi se sed reuera, vt amico indicaret omnia, processit peractísque in iaculatione his quę promiserat ablegatóque in vrbẽ comite puero, solitudin nactus, ad colloquium Dauidis properat, qui vt primum in conspectum est datus, procum bei

a *Saul mali quum in Dauidẽ animũ prodit.*

b *Dauidem Ionathas ex ensem, à parente spiculo petitur.*

c *Ionathas è conuiuio profugit.*

d *Ionathas & Dauid in agro conueniunt.*

bens ad eius pedes seruatorem suum salutauit. ille erectum à terra complectitur, atque ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquam sortem suam deplorabant, quæ illis suauissimam consuetudinem inuideret, & inuitissimos à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius videbatur. ac vix tandem multis lamentis exsatiati, obtestatíque se inuicem, vt mutuæ fidei perpetuò meminissent, digreditur. Inde [a] Dauid fugiens infestissimum Regem, in oppidum Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit: qui solum neque famulitio stipatum, neque amicis comitatum aduenisse videns, motus admiratione tantæ solitudinis causam percontatus est. tum ille secreta mandata à Rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset. nam famulos in constituto loco sibi occurrere iussos. popposcit autem ab eo viaticum, sic enim & amici officium facturum, & ad præsens negocium opem collaturum, quo impetrato, armorum etiam aliquid petiit, aut hastam aut gladium. Forte autem aderat Sauli quidam seruus natione Syrus, nomine Doecus, regiarum mularum curator. Pontifex verò negauit sibi esse quicquam armorum. esse tamen ibi Goliathi gladium, quē [b] occiso Palæstino Deo consecrauerat. Hoc [b] accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæstinorum, apud quam regnabat [c] Anchus vbi agnitus à Regis ministris, & iudicio ad Regem perlato, hunc esse Dauidem qui tam multa Palæstinorum millia neci dederit: veritus ne ab eo perimeretur, & peruiculum quod apud Saulum effugerat, apud hunc rursus incideret, furorem ac rabiem simulat, ita vt ore spumam emitteret, & alia signa insaniæ præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittenses

Ann. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

1. Reg. 21.

[a] *Dauid Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit.*

[b] *Dauid Goliathi gladium accepto, in Gittam Palæstinorum ad Anchum se confert.*

[c] *Dauid Regem Anchum simulat, furorem ac rabiem simulat, ita vt ore spumam emitteret, & alia signa insaniæ præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittenses* 1. Reg. 21.

An. mundi 2883. Ante Chri. ann. 1081.

Regem astrueret. qui iratus famulis quòd mente captum hominem ad se adduxissent, iussit vt quàm primùm eiiceretur. Hoc pacto è Gitta cùm euasisset, in tribum Iudæ peruenit, & agens in spelunca quæ est in agro Adullamæ, misit ad fratres qui eos doceret, vbinam ipse moraretur. at illi cum tota cognatione se ad eum contulerunt, necnon & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timentes, ad eum vltrò confluxerunt, operam suam ad omnem eius nutum offerentes. quorum numerus ad quadringentos creuit. quorum multitudine [a] ac ope fretus, relicto eo loco, ad Moabitarum Regem proficiscitur, rogátque hominem, vt parentes ipsius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud Regem quamdiu illic manserunt habitis, ipse iussu prophetæ relicto deserto in tribum Iudæ se cum suis transtulit, apud [b] Sarim oppidum se continens. Quod [c] postquam ad Saulum delatum est, Dauidem cum armatorum manu esse conspectum, in non mediocrem metum ac perturbationem Regem coniecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinem, aliquid magnum molituram suspicabatur, quod rebus Regis aut periculum, aut certè difficultatis ac laboris plurimum afferret. conuocatisque amicis & ducibus & vniuersis suis tribulibus ad regiam vrbem Gabam, sedens in loco cui nomen Aruum, adstante honoratissimo quoque & toto satellitio, sic eos est affatus. Viri [d] contribules, scio vos meminisse quantis à me affecti sitis beneficiis, & agris locupletati, & honoribus ac præfecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Iessai filio exspectetis, scio enim vos omnes in illum

a Dauid ad Moabitarum Regem proficiscens parentes ei commendat.

b Dauid ad Sarim oppidum peruenit.

c Saul Dauidē timet.

d Saul ad amicos Duces & tribules oratio, in qua Dauidem accusat.

illum propensiores, initio facto à Ionatha filio, qui & vobis huius sententiæ autor est. nõ enim me latent clãdestina inter illũ & Dauidem icta fœdera: neque quòd consilio & opibus aduersariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit, sed quieti, quò res euasura sit, exspectatis. Post[a] hæc Regis verba cæteris silentibus, solus Doecus Syrus mulatum regiarum curator respondit se vidisse Dauidem in Noba oppido, quò cum ad Pontificem Achimelechum venisset, ab eo de euentu rerum oraculum accepisse, adiumẽtumque commeatu & gladio Goliathi armatum, quò volebat deductum esse. Accitus est mox cum tota cognatione Pontifex: cui Rex, Qua[b] nostra iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium, & Regis insidiatorem armis atque commeatu instruxisti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium, quo familiam meam prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, liberè fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quàm ipsi Regi. Excepi[c], inquit, non vt inimicum tuum, sed vt fidissimum ministrum & tribunum, & quod maius est, generum, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eum, qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac non potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina voluntate, non nunc primùm ei respondi, sed aliàs quoque sæpenumerò. Cùmque se diceret à te missum ad arduum negocium properare, non suppeditare quæ requirebat, ad tuã magis quàm ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me malè suspiceris, aut si quid nouĩ nunc Dauidem moliri audiuisti, ob exhibitam à me humanitatem, fuere me illi aduersum

Ann. mundi 2883. Ante Christũ nat. 1081.

a Doecus Saulo, se Dauidẽ in Noba apud Achimelechũ vidisse, significat.

b Saulus Achimelecho quòd Dauidem armis atque commeatu instruxerit, exprobrat.

c Achimelechi prodition à Saule in simulati apologia.

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuũ collatum volui, quicquid officij in illum contuli. His verbis Saulus fidẽ habere noluit, quò plus apud eum metus periculi valeret quàm excusatio quantumuis iusta. itaque [a] circãdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cúmque illis religio esset viros Deo sacros ferro violare, Doecum Syrum eã cædem perpetrare mãdauit. qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, Pontificẽ cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque: móxque [b] missi sunt á Rege Nobã sacerdotum oppidũ, qui contrucidatis ad vnũ habitatoribus, nullo vel ætatis vel sexus respectu, postremò flãmis eam deleuerunt, ex qua clade vnicus tantùm Achimelechi filius nomine Abiatharus seruatus est: idque totum iuxta oraculum Dei Elĩ Pontifici olim redditum cõtigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interitu ram. Rex autem Saulus tam sæuo facinore perpetrato, stirpe Pontificia internecione deleta, neque teneram ætatem miseratus, neque grandæuos reueritus, insupérque ciuitate quam patriam ac alumnam Sacerdotum & Prophetarum singulari priuilegio Deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeij, quia non audent, neque liberum est naturę obsequi, æquũ ac boni viri esse videntur, mirúmque quoddam iustitię studium præ se ferunt. quin & pietatem interea colunt. Deúmque omnibus actionibus nostris interesse, omnes deniq; cogitationes intueri persuasum habent. sed [c] simul atque ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouáque persona

a *Iniusta Achimelechi cum tota familia cædes.*

b *Noba sacerdotũ oppidum, habitatoribus ad vnum occisis, incenditur.* Sup. lib. 5. cap. 11. 1. Reg. 2. & 3.

c *Exemplũ eius quod dicitur, honores mutãt mores.*

sona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam diuinarúmque æquè ac humanarum rerum contemptum prolabuntur. & cum ad superandam inuidiam maximè illis opus est pietate & iustitia, cúmque omnes eorum non actiones solum, verum etiam voluntates in conspicuo sint omnibus propositæ, tum maximè tanquam aut dissimulante Deo, aut & ipso potestatem eorum formidante, in subditos debacchantur. & quicquid aut per inanem metum, aut odium vel fauorem irrationabilem decernunt. id rum hominibus ratum, tum Deo quoque ipsi probatum esse existimant: futurorum verò prorsus nullum nec respectum nec rationem habent. Quotquot enim in eorum gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed per calumniam etiam sæpe opprimunt, non considerantes quàm meritò, tantúmque temerariis delationibus absque vlla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile. Hæc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitũ, qui primus post sublatam optimatum administrationem ac iudicum supremum magistratũ Rex Hebræorum creatus, propter suspectum Abimelechum trecentos Sacerdotes & Prophetas interfecit: eósque extidio vrbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei fanum Sacerdotibus sacrisque ministeriis orbauit, post tam numerosam cædem ne patriam quidem eorum & seminarium superesse passus. Abiathatus [a] autem Abimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædem Sacerdotum euaserat, ad Dauidem fuga delatus, familiæ cladem & patris interitum ei renunciauit. at ille iam ante se hoc

An. mundi 3883. Ante Christ. nat. 1081.

[a] *Abiathar manib. Saulis elapsus, Dauidi pœnitu & Sacerdotũ numeroſa cædem.*

An. mundi 2883. Ante Christ. natũ 1081.

præsagiuisse dicebat, cum illic Doecum videret: facilèque suspicatum, calumniam Pontifici apud Regem struendam: ægerriméque ferebat quòd ipsi tanti mali occasionem præbuisset. simúlque iussit, vt apud se maneret, quòd nusquàm tutiores latebras inuenire posset. Per[a] idé tempus cum indicatum esset Dauidi Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eúmque quantus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius Propheta, an Deus victoriam annueret: confirmatúsque oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit, prædásque ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dũ fruges ex areis conueherent. Resciuit hoc maturè Saulus. nam rei feliciter gestæ fama contineri non potuit quin latè propagata ad regias quoque aures permanaret, non sine ipsius Dauidis laude. Quo [b] nuncio lætus Rex putauit se iam rem factam habere, audiens inimicum se intra vnius oppidi mœnia concluisse, & diuinitus hanc occasionem opprimendi eius datam dictitans, edicit populo vt Cillam properè circumuentam tam diu premant obsidione, donec Dauidem in potestatem redactum interficiant. At [c] ille oraculo admonitus, nisi maturè suis rebus consuleret, fore vt Cillani eius deditione ab ira Regis se redimant, relicta vrbe in desertum cum quadringentis armatis contulit, ibíque collem quendam munitum insedit, nomine Engelain. Saulus autem cognito quòd Dauid non amplius apud Cillam esset, expeditioné eam omisit. Dauid [d] verò ex deserto in Cænã locum agri Zipheni se cum suis transtulit: quo etiá Ionathas Regis filius præsto fuit salutaturus amicum, & de futuris colloquuturus. Hortabatúrque eũ vt benè speraret, néve præsentibus difficultatibus defatigatus cederet. omnino enim

1. Regum 23. a *Dauid Cillanes contra Palæstinorũ incursiones defendit.*

b *Saulus Dauidem in cilla hærentem obsidere conatur.*

c *Dauid oraculo monitus fugit.*

d *Dauid in Canam cum suis se conferi, quò & Ionathas perueniens, eum cõsolatur, & fœdus cum eo renouat.*

regna-

regnaturum eum, & vniuerſo Hebræorum populo præfuturum. Tales autem felicitates non ſolere occiſis contingere. Renouatíſque fœderibus, & ſancita ſub Deo teſte in omnem vitam amicitia, additíſque diris execrationibus in eũ qui prior à pactis recederet, illum eò loci reliquit, metu nonnihil ac ſolicitudine leuatum: ipſe verò domum ſuam repetiit. Zipheni a verò gratiam Regis captantes, certiorem eum faciũt, Dauidem in agro ſuo morari: pollicebanturque ſuam operam, vt in manus Regis traderetur. occupatis enim quibuſdam faucibus, nullum relicturum illi fore effugium. Saulus verò hominibus collaudatis, gratiíſque actis quòd inimicum ſibi indicaſſent, cumulatè ſe illis beneficium repoſiturum pollicitus, miſit qui diligenter quærerent Dauidem, omnéſque deſerti latebras perſcrutarentur: dicens ſe breui cum exercitu ſecuturum. Atque ita Zipheni duces ſe Regi ad perquirendum eum & comprehendendum obtulerunt, ſtudium ſuum erga ipſum non indicio tantum declaraturi, ſed omnibus viribus conando, vt in poteſtatem redactum Regi traderent. Sed non habuit ſucceſſum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculum ex ſilentio immineret, per adulationem & auaritiam virtũ pium & præter ius ad mortem quæſitum, Regi ſe tradituros erant polliciti. Dauid b enim, cognita eorum malicia, ſimúlque Regis aduentu, relictis locorum anguſtiis in quibus tum verſabatur, euaſit ad magnam petram quæ ſita eſt in deſerto Simonis. Nec c Saulus deſtitit illum inſequi, cognito enim inter eundum, quòd ſupertis faucibus euaſiſſet, ad alterum petræ latus peruenit: futurúmque erat vt Dauid circumuentus comprehenderetur, niſi Rex trepidis nunciis reuocatus eſſet, qui Palæſtinos in di-

An. mundi 2883. Ante Chriſt. natũ 1081.

a *Zipheni Saulum, Dauidem in agro ſuo morari, certiorem faciunt.*

b *Dauid cognito Regis aduentu ſuga ſibi conſulit.*

c *Saulus Dauidem inſequitur, eúmque circumuentum comprehẽdiſſet, niſi nuncio reuocatus fuiſſet.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat 1081.

tionem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes vlcisci, agrisque suis, quò minus vastarentur, opem afferre, quàm studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atque ita Dauid præter omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: móxque assumptis tribus armatorum millibus ex omni exercitu selectis, properè eos ad locum indicatum duxit. cúmque non longè abesset, offendit speluncam longo recessu opacam, & in penitiore sinu latè patentem, in qua tum fortè Dauid cum sua cohorte delitescebat: in eámque solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id continuò ab vno è Dauidis comitibus, qui cùm eum moneret tempus vltionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot ærumnas finiendi, abscisso infestissimi Regis capite, laciniam [a] tantùm Regi pallij præcidit: indignum ratus in proprium dominum sæuire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua prouexerat. nec enim pa esse iniuriis certare cum eo, qui immeritum ex tinguere cuperet. Egresso deinde è spelunc Saulo, Dauid quoque in apertum progressus Regem inclamat, & cum ad agnitam vocẽ se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloqu tur. Quàm [b] iniquum est Rex, te calumniator bus patulas aures præbentem, & vanissimis h minibus fidem adhibentem, de amicis spect tis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iud care oportebat. verba enim vel falsa possu esse vel vera: sed nullum apertius de anin quàm ex factis argumentum potest colli quemadmodum nunc quoque iudicare pot

a Dauid laciniam Regij pallij præcidit.

b Dauid Regi Saulo, quod sibi insidias struat exprobrat.

ni

num temerè illis credideris, qui eius criminis me apud te reum faciunt, quod ne in mentem quidem vnquam venit: & in tantum te exasperauerunt: vt nocte atque die nihil magis quàm de mea pernicie cogites. An non vides vanissimam esse tuam opinionem, qua persuasus es rae familiæ vestræ inimicum, tuæque imprimis necis esse cupidum? Aut quibus oculis Deum putas immanitatem tuam aspicere, qui hominem ad cædem expetis, oblata vindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse nactus nunquam elabi è manibus siuisses? Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poteram, quàm hanc vestis laciniam. Simúlque pannum protulit, qui verbis fidem astrueret. Ego certè ne iustæ quidem vltioni indulsi, & tu iniustas simultates contra me exercere non vereris. Sed horum Deus iudex erit, probabítque vtet nostrum æquioribus moribus sit præditus. Tum [a] Saulus a demirans è quanto periculo esset seruatus, modestiáque iuuenis attonitus, ingemuit: similémque gemitum referente Dauide, Rex se iustius genere fassus est. Tu enim, inquit, multorum bonorum causa mihi fuisti, ego contrà tibi malarum calamitatum autor. Et nunc quoque declarasti te à priscorum æquitate nõ degenerem, quum quoqui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaq. hodie manifestè cerno regnum tibi à Deo repositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentem concessuram, quamobrem posculo vt iureiurando fidem mihi facias, te rerũ potitum obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iureiurando, atque ita Regem in regnum remisit. In [b] idem tempus incidit Samuelis Prophetæ interitus, vir qui

An. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

Saulem suũ malitiam & dextiáque inuenis attonitus, ingemuit: similémque Dauidis eum gemitum referente Dauide, Rex se iustius notemiam agnoscit, eúmq; rogat vt ad reclarastí te à priscorum æquitate nõ degenerem, quum quoqui inimicos in solitudine ad iniuriam expositos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaq. familiam hodie manifestè cerno regnum tibi à Deo resaluam esse positum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentem concessuram, quamobrem posculo vt iureiurando fidem mihi facias, te rerũ potitum obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iureiurando, atque ita Regem in regnum remisit. In [b] idem tempus incidit Samuelis Prophetæ interitus, vir qui

[a] *Samuelis mors & sepultura.*

[b] 1. Reg. 25.

An mundi 2883. Ante Chri. natũ 1081.

suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustréque virtutis ipsius ac suæ obseruantiæ populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturã magnifico sumptu concelebrat: & postquam iusta exsoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad vnum quemuis proprie hæc orbitas pertineret. fuerat enim vir ad omnem iustitiam ac bonitatem à natura compositus, & ob has virtutes Deo longè acceptissimus. Præfuit populo post Elis Pontificis obitũ primũ solus annis duodecim, deinde Saulo regnante annis decem & octo. cuius extremi dies in hęc vt dixi tempora inciderũt. In locis aurẽ, in quibus tũ Dauid versabatur, erat Ziphenus quidã in oppido Emma, vir locuples & multorum gregũ dominus. habebat enim in pascuis ouium tria millia, & capras mille: ab his Dauid omnẽ iniuriã abstinuit, grauiter interminatus suis ne vel cupiditate, vel egestate, vel latẽdi spe impulsi quidquã violarẽt, sed pluris iustitiam facerent, & Dei voluntatẽ, cui nunquã placuerunt qui in alienas res manus auidas iniicerent. in hac disciplina suos continebat, putãs se in hominem probũ & sua beneuolentia dignũ hoc officium collocare. Nabalus verò (hoc erat viro nomẽ) homo erat agrestis & malis moribus præditus, sed honestæ ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondẽtem decem è suis misit salutatum, qui illi in multos annos eam felicitatem ominarentur: simũlque rogarent vt è facultatibus suis aliquid communicaret, cum è pastoribus intelligere posset, quòd longo iam tempore in solitudine versati adeò nihil detrimenti attulẽrint gregibus, vt custodes eorum fuisse potius vìderi possint. Quicquid autem in Dauidem cõtulerit,

a Nabali gregibus à Dauide parcitur.

tuerit, in hominē gratum ac memorem collatu-
rū. Ad hæc postulata homo suo more nimis du-
rè dedit responsum. Percōtatus enim quis esset
Dauid, vt audiuit esse Iessæi filiū, Nunc, inquit,
fugitiui relictis dominis insolenter ac superbè se
gerūt. Quibus b renunciatis Dauid in iram accē-
sus, quadringentis armatis assumptis, & ducentis
ad custodiā impedimentorū relictis (iam enim
sexcentorum manum coegerat) contra Nabalū
proficiscebatur, iuratus quòd ea nocte & familiā
eius & opes omnes esset euersurus. Neque enim
se tam ægrè ferre, quòd homo ingratus officij
nihil rependeret, quàm quòd vitrò conuiciis se
impeteret, nulla vnquam affectus iniuria. Inter-
ea quidam è seruis pastoribus ad heram suā, il-
lius vxorem, venit nuncians quòd Dauid à ma-
rito eius modicū quiddam postulans non solū
nihil impetrauerit, sed conuiciis etiā non feren
dis sit appetitus, cum tamen in eam diem sem-
per greges eius intactos præstitisset: eámq; inso-
lentiā domini posse illi magnā aliquā calamita-
tē adferre. Hoc audito Abigæa (id nomē mulie-
ri fuit) oneratis multis asinis, & variis xeniis in
sarcinas cōgestis inscio marito & per temulen-
tiā sopito, ad Dauidē properat: eíq; in vallis cu-
iusdā descensu cōtra Nabalum armatorū agmē
ducenti fit obuiam. Quē postquam appropinqua
re vidit, de iumēto desiliit, & prona in faciē ad-
orabunda deprecata est ne verbis Nabali moue
retur, qui reuera esset id quod vocabatur. Naba-
lus d enim Hebræorum lingua vocatur insipiēs.
Excusabátque se neminē eorum vidisse, qui ad
maritum missi fuerant. Quare obsecro, inquit,
da veniam, & age gratias Deo, qui per me tibi
obstitit, quò minus humano sanguine manus
polluas. Si enim incontaminatus à cæde permā-
seris, ipse pro te pœnas ab his qui te læserunt

An. mundi 1883. Ante Christ. nat. 1101.

a *Dauidis legatu petētibus aliquid cōmeatus, durè re-spondetur à Nabalo.*

b *Dauid cōtra Nabalū cū quadringentis armatis proficiscitur.*

c *Abigea Nabali vxor muneribus Dauidem placat.*

d *Nabalus fatuus.*

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

exacturus est. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu verò propitius hæc mea munuscula admitte, & iram qua merito in maritum meum es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum, cui fata regnum destinauerunt. Ille [a] verò muneribus acceptis, Profectò, inquit, Dei voluntate ad nos hodie venisti: alioqui craſtinam diem nõ videres. iuraui enim me hac nocte domum vestram subuersurum, & neminem superstitem relicturum ex familia hominis ingrati, ac in me meósque contumelioſi. nunc verò Deus tibi in mentem immisit, vt matutrè occurrens furorem meũ delinires. Nabalus autem tametsi propter te veniam nunc consequitur, pœnam tamen non euadet, sed sui mores per aliam occasionem perdent hominem. Hęc locutus, mulierem dimisit. Ea domum reuersa offendit maritum cum æqualibus compotantem, iámque vino grauem, ideóque tum nihil eorum quæ gesserat indicauit. sequenti verò die posteaquam sobrio rem totam exposuisset, in [b] tantum mœrorem eum coniecit, vt toto corpore sideratus decima post die mortem obiret. Quod vbi Dauidi relatum est, meritas pœnas Deo persoluisse eum dixit, suapte enim malicia perditum, & vltioni subiectum, idque incontaminatis eius manibus qui iniuriã acceperat. Atque [c] hoc quoque exemplo didicit, neminẽ scelestum vindictã Dei posse euadere, nec humanas res à Deo neglectas ferri temerè: sed bona bonis, & malis, quod illis dignũ est rependi. Móxque [d] missis ad eum nunciis, accepit eam in legitimũ thorũ sibi inducturus, quæ profata prius se indignã vt vel pedes eius contingeret, cum omni tamẽ suo parատu venit, & vxoris loco posthac habita est huic

a *Dauid à proposito Nabalum euertendi desistit.*

b *Nabal in tantum se coniicit mœrorem vt toto corpore sideratus moriem obiret.*

c *Exemplum prouidentiæ diuinæ nũ scelestũ Dei vindictã euadere.*

d *Dauid Abigeam Nabali viduam duxit.*

hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiá bonósque mores, tum propter eximiá formæ gratiam. Habuerat autem Dauid & antea coniugem, ex Abesaro oppido oriundam. Nam [a] & Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptam pater Liso Phelticæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec [b] ita multo post Ziphenorum quidam renunciant Saulo, Dauidem rursum in eorum regione esse, & si vellt adiutare, posse eum cõprehendi. at ille cum tribus millibus militum eò proficiscitur: & superueniente nocte castra metatus est in quodam loco, cui nomẽ Sycella. Dauid autem cognito quòd Rex cõtra se cum armis veniret, speculatoribus missis iussit vt se certiorem facerent quónam vsque processisset: cũmque audisset eum esse apud Scycellam, noctu [c] ignaris suis omnibus, duobus tãtum comitatus, Abisæo sororis suæ Seruiæ filio, & Abimelecho Chettæo, in castra hostium penetrat. Dormientéque Saulo & circum eum satellitio, simúlque imperatore copiarum Abenero, in tentorium Regium insinuatus, neque Regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisæum accensum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitũ nefas esse Regem diuino suffragio creatum interimere, quãtumuis malũ: eius enim esse in eum vindicare, qui regnũ dedisset, vt quealiquod signum esset, quòd nactus potestatem Regis opprimendi nõ esset ea vsus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant, nemine sentiente castra exiuit, intrepidè & quasi per ocium inter sopitos versatus, partim nocturnis tenebris, partim audacia propria fretus, transgressũsque torrentem, & conscenso montis vertice, vnde facilè poterat exaudiri, inclamatis Sauli militibus & imperatore eorum Abenero è somno eos

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

a *Saul Melcham prius Dauidi nuptam alij eloent.* 2. Reg. 26.

b *Ziphenirursum Dauidem in eorum esse regione Saulo renuntiãt*

c *Dauid cũ duob. in hostium castra penetrans Sauli spiculum & lecythum aqualem aufert.*

An. mundi 2889. Ante Christ. nat. 1705.

excitat, & cum Imperator nominatim appellatus scitaretur quisnam esset qui se vocaret, sic respondit, Dauid ego sum Iessæi filius, à vobis profugus. Sed [a] quî factum est, vt tu vir tantus & inter amicos Regios maximè honoratus, tã negligenter domini corpus custodias, vt dormire malis quàm curam salutis eius gerere. Capitalẽ enim culpam admisistis, qui paulo antè quosdã è nostris clã in castra Regia subrepentes non sensistis. Vide igitur q.ó iam deuenerit spiculũ Regium, & aquę lecythus: & disce quãtum flagitiũ sit cõmissum. Saulus autẽ agnita Dauidis voce, & cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen interfecit, cũ id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa profetus est [b] hortabatúrque vt bono esset animo, nihilque mali in posterum timẽs, ad proprias ædes reuerteretur. Compertum enim habere, non sibiipsi salutem suam cariorem esse quàm Dauidi. Se enim seruatorẽ suum, hominem spectatæ per multa officia beneuolentiæ, in exiliũ actum, & sæpe in capitis discrimen adductum, amicorúmque cõsuetudine orbatum persequi non desistere. illũ verò pro hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum [c] Dauid iussit vt mitteret qui spiculum & lecythum reportarent, hoc attestatus, quod Deus futurus esset vtriusque naturę & morũ ac gestorum iudex cui notum esset quòd ea quoque die pepercisset inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis è manibus emissus, retro in Regiam se recepit. Cæterùm Dauid veritus ne si diutius in eis locis hæreret tandem comprehenderetur, consultius putauit in Palæstinam transire, & illic degere: quod cum cæteris quoque visum esset, vnà [d] cum sexcentorum

a *Dauid Sauli Imperatori Abenere quòd Regium spiculum & aqua lecythũ auferri passus sit exprobrat.*

b *Saulus Dauidẽ collaudat, vtq; bono esset animo & ad proprias ades reuerteretur hortatur.*

c *Dauid Saulo innocentiam suã declarat. 1. Reg. 27.*

d *Dauid cũ sexcentorum manu & duabus vxoribus in Palæstinã ad Anchum Gittæ Regẽ se confert.*

centorum manu ad Anchum se contulit Regem Gittæ vnius è quinque eius gentis ciuitatibus: vbi domicilio accepto à Rege cum duabus vxoribus Achima & Abigæa habitauit, Saulus [a] autem cautior factus posthac desitit contra eum aut proficisci aut militem mittere, videns id sibi iam bis malè cessisse, minimámque abfuisse quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in vrbe Gitta manere, sed [b] petiit à Rege vt ad pristinam erga se hospitalitatē hoc quoque adiiceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando oneroſus Gittensibus videatur, annuit [c] eius precibus Rex, & vicū quēdam nomine Secellam ei donauit, quam Dauid postea regnum adeptus adeò dilexit, vt suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuum esse voluerit: qua de re aliàs fusius dicturi sumus. totum autem tempus quo Dauid apud Secellam vixit, fuerunt menses quatuor, additis viginti diebus. ex [d] eo loco clanculariis excursionibus Palæstinæ gentis vicinos sibi Sarites & Amalecitas infestabat, magnas iumentorum & camelorum prædas abigens. mancipia enim non abstrahebat: veritus ne horum indicio res ad Anchum Regem perferretur. De manubiis autem munera mittere ad Regem solebat, quo percontante vnde eas prædas ageret, meridionalē Iudæorum regionem campestrem incursare sereſpondens, Regi facilè persuasit vt crederet quod verum esse vehementer cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentem propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nomi nis socijs die ad conueniendum in Rengam,

An mundi 2889. *Ante Christum nat.* 1705.

a *Saul cōtra Dauidē p. ficisci desistit.*

b *Dauid à Rege petit, vt agri partem ad incolendum ei cū suis attribueret.*

c *Rex Secellā ei donat.*

d *Dauid Sarites & Amalecitas excursionib. infestat, de manubiis munera Regi mittit, eíque meridionalem Iudæorum Regionem se incursare sereſpondet.*

Ann. mundi 2890. Ante Christ. nat. 1074.

vbi collectum exercitum Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cũ sexcentorum cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicẽte, & dicente adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, Rex contrà quò magis eum sibi deuinceret, promisit se eum re benè gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vnà cum filiis fortiter pugnans occubuit.

CAP. XV.

a Saulus è regno ventriloquos ac ariolos eiicit.

SAulus [a] autem è regno suo diuinos omnes & ventriloquos ac ariolos cæterósque similes vanitatis homines eiecerat, solis Prophetis retentis: cũmq; audisset Palæstinos Sonnam vsque vrbem progressos castra ibi metatos, & ipse cum suis copiis illuc occurrit: & iuxta montem quendã Gelboe dictum castra è regione hostiũ posuit, vbi nõ mediocris trepidatio illum incessit, reputãtem hostilem exercitum viribus longè præcellere: qua [b] de re solicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælij scisciians. Deo autem silente, magis etiam territus, prorsus animũ despondit, præsagiẽs cladem imminere, posteaquam Deus præter solitum auxiliatricẽ manum subtraheret: quæri nihilominus imperat mulierculam quampiam ventriloquam, & manes elicere callentem, quò vel sic rerum euentum prænosceret. nam ventriloquorum genus euocatis defunctorum animabus per eas futura scisciantibus prædicunt. cũmque indicio [c] cuiusdam familiaris sui comperisset esse talem mulierculam in oppido Endoro, ignaris omnibus, mutato regio habitu, assumptísque duobus fidissimis famulis, ad Endorum & mulierem satidi-

b Saulus Palæstinos cum copiis aduentare audiens ad oraculum Dei confugit.

c Saulus Endorum ad mulierẽ fatidicam profiscitur.

fatidicam profectiscitur: rogátque eam vt diuinet, educátque ad superos animam viri, cuius ipse voluerit. Illa autem repugnante, & negante se edictum Regis contempturam, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria lacessitus insidias sibi strueret, quò deprehensa veritas artes attrectare ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc resciturum, neque se responsum cum aliis communicaturum, sed fore eam extra omne periculum. Vt verò iureiurando persuasa est non timere, iussit [a] eam Samuelis animam excitare. quæ cùm nesciret quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. quò in conspectum veniente, mulier specie viri diuina & veneranda perterrita ac stupefacta, versa ad Regem, nónne inquit, tu es Saulus Rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogante trepidationis causam, ait se videre ascendentem virum diuina quadam specie præditum, percontante deinde qua effigie, quóue habitu esset ac ætate, ait senem esse venerandum, habitu Sacerdotali amictum. Agnouit Rex Samuelem esse, & procidens adoratione salutauit. anima autem [b] Samuelis interrogante quam ob causam se elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactum cõfessus est imminere enim grauem hostium exercitum, & se inopem esse consilij destitutum Deo, neque per vates, neque per somniorum visiones futura præsignare dignante. quapropter ad eũ se confugisse, cui res suas semper curæ esse fit expertus. Samuel verò adesse iam regi extremum vitæ diem præuidens, superuacaneũ esse duxit ex ipso futura scisciari. cum à Deo deserendum se agnoscat. Audi tamen, inquit, infaustum esse vt Dauid assumpta regia dignitate bel-

[a] *Saulem Pythonissæ Samuelis animam excitare iubet.*

[b] *Saulis Samuelis de necessitate sua conquerentis, eúmque consulit.*

Samuelis anima Saulem de victa Palæstinorum gente, & de suo exitu præmonet.

An. mundi 2890. Ante Christ. nat. 1074.

An. mundi 2890. Ante Christ. natũ 1074.

lum ex sententia conficiat, te verò & principatum & vitam simul amittere, eò quòd in bello, quod contra Amalecitas gessisti, obediens Deo non fueris, & quæ tibi per me etiam tum viuum mandauit, neglexeris. Scito igitur & exercitum tuum ab hoste profligandum, & te vnà cum filiis in prælio cadentem cras mecum futurum. His [a] auditis Saulus obmutuit præ mœstitia, & in humum collapsus est, siue ob subitaneam tristitiam viribus deficientibus, siue ob inediã, quòd ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexisset. tandem [b] cum ægrè ad seipsum rediisset. mulier vigebat eum vt cibum sumeret, hanc gratiam ab ipso reposcens officij. quod per interdictas artes nõ sine periculo poscenti præstiterat priusquã sciret hunc ipsum esse qui interdixit. pro quo beneficio hoc tãtũ reposcebat vt mensa apposita vires refoueret, quo ad exercitum redire valeret. resistentẽ verò & cibũ omnem præ desperatione auersari pergentem, tantum non adegit improbis precibus vt assentiretur, cúmque [c] vnicum haberet vitulum domi à se educatum mulier quotidianis operis victum sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coactas ipsi & famulis apposuit. Saulus verò eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametsi à Rege artem exercere verita, qua victum parare assueuerat, hominem nunquam antè visum, immemor totam alendi se rationem per hunc sibi ademptam, non auersata est vt hospitem & ignotum, sed commiserata & consolata ad fastiditum cibum sumendum adhortata est: & quod solum mulieri pauperi superfuit, promptè ac libenti animo apposuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorem

a *Saulus ob subitaneam tristitiã, viribus deficientibus in humum collabitur.*

b *Pythonissa Saulum vt mensa apposita vires refoueret adigit.*

c *Exemplũ comitatis ac liberalitatis in Pythonissa.*

morem Regis captans, quem iamiam moriturum iam præsciebat: cum tamen homines natura ita comparati simus, vt tum demùm officiosos esse libeat, quando aut pro meritis gratia est rependenda, aut ipsi demereri quempiam cupimus, quem cumulatè aliquando beneficium repositurum speramus. Egregium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius, quàm in necessitate constitutos sublevare, nihil quod hominem magis deceat, nihil quod Deum æquè conciliet, & ad benefaciendum nobis prouocet. atque hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem scriptis meis iuuat inserere, cum populis ac gentibus profuturam, tum præcipuè viris eximiis & ad gloriam natis incitamento futuram ad virtutē: quandoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare valens, magnum calcar ad honesta studia tam Regibus gentium, quàm ciuitatum magistratibus debet subdere, vt contēptis periculis atque etiā certa morte, nihil durum pro patria subire ac sustinere subterfugiant. Quod vt faciā opportunè Sauli Hebræorū Regis illustre exemplum flagitat. Hic[a] enim a *Iosepho* licet futuri gnarus, & de obitu suo prænonitus *Regem Sau-* à Propheta, noluit tamen eum vitare, & ob vi- *lum tanquā* ræ cupiditatem exercitum hosti prodere, atque *insignem &* hoc modo Regiā maiestatē deboneſtare: sed cū *inuallum* liberis totáque familia periculo se obiiciens, *Heroem sese* pulchrū existimauit in prælio pro suo subditis cū *tota famī-* mperio pugnando cadere, & filios in eiusdem *lia periculo* audis societatē assumere potius quàm superſti- *obijcientem,* es relinquere, incertū quales nam futuros. Sic *futuri pra-* nim existimauit, loco posteritatis perpetuam *seruim gna-* audem & immortalem memoriam sibi futu- *rū, laudas* am. Quamobrem hic mihi vehè iustus & for-

An. mundi 2890. Ante Chri. nat. 1074.

An. mundi 2890. Ante Chri. nat. 1074.

tis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit, aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi æquum censeo. Nam illos qui cum certa victoriæ incolumitatisque spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint, non censeo meritò fortitudinis titulis insigniri ab historicis aliisque scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamen generosi ac fortes periculorúmque contemptores iure dici possunt, qui Saulum æmulantur. Quid enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem & metum fluctuando, si fortuna affulserit? fauore eius vti? contrà nihil lætum sperantem, & præscium, quòd necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperculso animo fato minãti occurrere, id verò generosi & verè fortis viri facinus ego censeo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus verè gloriæ amatoribus, vt si honesti apud posteros nominis rationem habent, idem sibi, si quando vsus veniat proponant: in primis autem Regibus, quibus propter fortunæ sublimitatem adeò non licet esse ignauis, vt turpe sit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidem etiam plura in hoc argumento de Sauli generositate dicere, verum ne videar immodicus, eò vnde digressi sumus reuertar. Palæstinis copias vndique contrahentibus, delectúque per singulas gentes ac regna & satrapas habito, nouissimus venit cum suo milite. Rex [a]Anchus quem secutus est Dauid cum sexcentorum cohorte, quem vbi viderent Palæstinorum duces, percontabantur Regem vndenam venirent Hebræi, aut à quo vocati. Is respondit Dauidem itam domini sui Sauli fugientem, à se exceptum, nunc vt gratiam hospitii referat: vtque de Saulo vindictã

1. Reg. 29.

a Anchus secum Dauidem contra Hebræos eduxit, qui à Palæstinorũ Ducibus reprobatur.

sumat

sumat in auxilium veniſſe. at illis non probabatur, quòd veterem hoſtem in auxilium acciuiſſet: ſuadebántque vt eum retrò remitteret, ne fortè cladem aliquam ipſis afferat. facilè enim habiturum occaſionem reconciliandi ſe domino, ſi hoſtibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare proſpiciendum eſſe in futurum [a], Dauidémque cum ſua cohorte ad agros à Rege illi aſſignatos illi remittendũ. Hũc enim eſſe illum Dauidem virginibus cantatum quòd plurima Palæſtinorum millia deleuiſſet. Viſum eſt Regi quoque Gittæ rectè illos monere: móxque accito Dauide, equidem, inquit, fidem tuam ac virtutem compertam habens ſocium huius expeditionis te aſſumpſi, ſed cæteris ducibus hoc non probatur. quare confeſtim agrum, quem tibi donaui, repete, nihil de voluntate noſtra dubitans: & illic eſto præſidio meæ regioni, ne interim dum cum exercitu abſum, hoſtes aliqui eam per occaſionem inuadant. hoc enim pacto non minus amici ac ſocij præſtiteris officium. Paruit Dauid, & ad Sicellam ſe recipit. Sed interim dum Palæſtinorum caſtra ſequeretur, Amalecitarum [b] gens expugnata & incenſa Sicella, prædáque tam inde quàm ex vicinis Palæſtinorum agris abacta, in ſuã regionem tenebatur. Dauid autem vicum ſuum vaſtatum inueniens, omnibúſque direptis, vxorem abductam, & pari modo commilitonũ vxores ac liberos cum cætera præda abactos, doloris impatiens ſcidit veſtimẽta ſua: & adeò huic calamitati ſuccubuit, vt non prius flere ac lamentari ſuam & ſuorum vicem deſineret, quàm lachrymæ eum deficerent. nec multum aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorũ militibus ſaxis impeteretur. quòd in ipſum cauſam tanti mali reiicerent.

An. mundi 2890. Ante Chri. nat. 1074.

a *Anchus Dauidẽ remittit.*

b *Amalecitarum gens expugnata & incenſa Sicella, prædam abacta.*

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

Postquam [a] autem à mœrore se recollegit, & animam ad Deum erexit, rogauit Pontificem Abiatharum, vt sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit assecutos Amalecitas vxores ac liberos recipere, pœnásque de hoste sumere. Pontifice verò iubente persequi, assumptis sexcentis armatis quantum potuit per vestigia hostium properauit, cúmque ad torrentē quendam nomine Baselum peruenisset, incidit in quendam Ægyptium errantem: iámque inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertum impastus oberrauerat, hunc cibo & potu prius refocillatum rogat cuius esset, & qua natione. is respondit se Ægyptium genere, à domino relictum in itinere, quod propter languorem non posset agmen consequi eorum, qui vastata Sicella finitimísque locis domum se recipiebant. Itaque [b] hoc ductore Dauid vsus ad persequendos Amalecitas, assecutúsque eos in terram proiectos, & partim prandium sumentes, partim iam temulentos, & rebus ex præda quæsitis se oblectantes, ex [c] improuiso irruens magnam eorum stragem edidit. Inermes enim & nihil tale expectātes, & epulis tantum ac cōpotationibus intenti, facilè ab armatis conficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebantur, nonnulli verò somno iam ac vino sopiti: & si quē interim armare potuerunt, non multo maiore negotio quàm cæteri cædebantur. durauit enim ea cædes à prandio vsq; ad vesperam, vt ex omnibus Amalecitarum copiis ægrè quadringēti celeritate camelorum ab internecione sint exempti. cæterùm præda omnis est recepta, vxorésq; tam ipsius Dauidis quàm commilitonū. Remetientes

[a] *Dauid Deum consulit num ab Amalecitis vxores ac liberos recipere sit concessurum.*

[b] *Dauid Ægyptio seruo ductore, Amalecitas assequitur.*

[c] *Dauid in Amalecitas irruit, magnam eorum stragē edit, omnémque prædā recuperat.*

tientes [a] autem iter postquam ad eum locum peruenerunt, vbi ducentos minus expositos ad custodiam impedimentorum reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in prædæ partē admittere, quod per ignauiam in persequendo hoste delassati fuissent, aiebántque contentos esse oportere receptis vxoribus ac liberis. Hanc eorum voluntatem iniquam Dauid pronunciauit. Par enim esse, vt victoria diuinitus concessa, receptisque ex hoste spoliis, vniuersi milites ex æquo fruerentur, maximè cum reliqui impedimenta interim asseruauerint: & ex eo præiudicio mos in posterum obtinuit, vt tantundem ex præda cederet iis qui pugnæ interfuerunt, & iis qui interim circa impedimentorum custodiā sunt versati. Reuersus deinde Sycellam Dauid, per totam tribum Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares misit. atque in hunc modum circa Sycellam & in persequendis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acti prælio cum hoste congressi & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi [b] Saulus & filij contra hostem egregiè certantes, & hoc tantum agentes ne inuiti caderēt, vtque honestis vulneribus confecti luctuosam hosti victoriam relinquerent, totam vim hostium in se conuerterunt: & circumuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorum edita postremò & ipsi hostium telis sunt obruti. fuerunt autem Sauli filij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus. post quorum casum vniuersus Hebræorum exercitus profligatur: dúmque nullo ordine trepidi fugiunt, instantibus à tergo barbaris ingens cædes est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum caterua fugiebat: in quem Palæstini immissis sagittariis & iaculatoribus, omnes paucis exceptis confixerunt, ipse ve-

An. mundi 2390. *Ante Christum nat.* 1074.

[a] *Dauid custodes impedimentorum obstrepentium pugnæ socii, in prædæ partem admittit.* 1. Reg. 30.

[b] *Saulus cū filiis, in Palæstinorum pugna, vulnere exercitus fuso fugaq; que cadit.*

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

rò post multa fortia facinora edita, grauatus vulneribus, vt iam nec subsistere, nec sibi ipse manus inferre valeret, obsecrauit armigerũ vt se ferro transfigeret, priusquam viuus in hostium potestatem fieret. quod cùm armiger ob maiestatis reuerentiam detrectaret, ipse a admoto ad pectus proprij gladij mucrone in eũ incubuit, & cum deficientibus viribus traiicere se non posset, circumspiciens iuuenem proximum rogat, quisnam esset: audiítque esse Amalecitam, orat vt se iuuaret efficere, quod ipse suis manibus non quiret. qui postquam eius oprata exsecutus est, ademptis aureis armillis & corona insigni regio, quantum potuit festinus inde se protripuit. armiger autem regius conspecta Sauli nece, ipse quoque se iugulauit: pari modo & vniuersum eius satellitium vnà cum domino suo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui vallem vltra Iordanem habitant, quíque campestres vrbes tenent, quòd Saulus Rex cum filiis & exercitu in prœlio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasque vrbes confugerunt: quæ Palæstini deserta nacti facilè occupata ipsi posthac incoluerunt. Die verò quæ prœlium proximè consecuta est, dum cæsorum cadauera spoliant, inciderunt in Sauli filiorũmque eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderunt: & dimissis in hoc per totam suam regionem certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorum arma in templo Astartes dedicauerunt, porro c corpora eorum circa mœnia vrbis Bethsanæ, quæ nunc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquam auditum est in Iabisla vrbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorum cadauera, rem indignam rati eos extremo exsequia-

a *Saulus seipsum interficere molitur eúmque iuuenis Amalecita iuuat.*

b *Hebræi vallẽ vltra Iordanem ficam habitãtes, relictis suis oppidis in vrbes munitissimas confugiunt.*

c *Palæstini Sauli filiorũque corpora crucibus affigunt.*

sequitarum honore fraudati, aliquam multi fortissimi & audacissimi egrediũtur, (alit enim hæc vrbs homines robustos ac feroces) factóque per totam noctem itinere, ad Bethsanæ mœnia peruenientes [a], demptis Sauli & filiorum corporibus labissam ea deportauerunt, nemine hostium arcere eos aut aggredi propter virtutem ipsorum audente. Iabissam autem populariter eos deplorantes in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob Regis & filiorum cædem luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Saulis iuxta Samuelis vaticinium, propterea quòd mãdata Dei de bello contra Amalecitas gerendo non est executus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho pontifice, vrbem quoque Pontificalem subuertit. Regnauítque viuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis viginti: quo tempore exacto, eum quem diximus vitæ finem est sortitus.

An. mundi 2890. *Ante Christum natum* 1074.

a *Ciues in Iabissa Sauli & filiorũ cadauera redempta sepeliunt.*

SVMMA CAPITVM LIBRI VII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.*

II. *Isbosthe amicorum insidiis interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.*

III. *Dauid in captu Hierosolymis Chananæos inde popularitur eiicit, vrbémque Iudæis victoribus inhabitandam tradit.*

IIII. *Dauid Palæstinorum bello impetitus: apud Hierosolyma victoriã illustrem consequitur.*

Anno mundi 2891. Ante Christum natum 1072.

V. *Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.*
VI. *Damasceni à Dauide vincuntur.*
VII. *Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.*
VIII. *Quomodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid à filio regno pulsus fuerit.*
IX. *Absolonij contra patrem profecti, cum exercitu interitus.*
X. *Dauidis iamin regnum restituti status felix.*
XI. *Dauid se viuente Salomonem filium suum regnum auspicari voluit.*
VII. *Mors Dauidis, & quantum fi io ad structuram templi reliquerit.*

Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.

CAPVT I.

2. Reg. 1.

a *Amalecita Dauidi regem Saulum cæsum nunciat, & eius cadis argumenta armillas aureas & insigne regium affert.*

HOc a prælium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis victor Sicellam est reuersus. tertio autem post eius reditū die, elapsus è prælio Sauli interfector, scissa veste, capútque sparsus cinere ad Dauidem peruenit: adoratóque eo, interrogatus vnde veniret, è conflictu Israelitarum ait se venire. id fuisse illorum partibus infortunarum; cæsis multis Hebræorum millibus, & insuper Rege cum filiis post eā pugnam desiderato, atque se nunciare suis oculis visa, cùm fortè in fugientem cum suis Regem incidisset, quē à se rogatu ipsius, cæsum fatebatur, ne viuus in manus hostium deueniret: cùm enim in gladium incubuisset, non potuisse seipsum præ multitudine vulnerum interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regium, quæ ipse mortuo detraxe-

b *Dauid Sauli & Ionathæ necē deplorat.*

traxerat, vt Dauidi afferret. At ille tam certis indiciis credere coactus, scidit vestimentum, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulum Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Dauidis virtus & erga Saulum beneuolentia, vt quamuis sæpius capitalibus eius insidiis appetitus, non solum ægerrimè tulerit eius interitum, verum etiam [a] interfectorem illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quod ipse sui accusator extiterit, Regis cædem professus, & per hoc Amalecitæ filium se declarauerit, duci hominem mandauit, præterea lamẽtationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in hodiernum vsque diem leguntur. His [b] extremis officiis honorato Rege, luctúque finito consuluit Deum per prophetam, quamnam ex vrbibus Iudæ tribus habitandam sibi concederet, cúmque responsum esset, Hebronem concedi, relicta Sicella eò commigrauit, ambabus vxoribus illò adductis, & cohorte domestica: mòxque tota tribus ad eum locum confluens, Regem eum communi suffragio declarauit. Audito [c] deinde quòd Saulum cum filiis Iabileni in Galaditide regione sepelissent, misit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiam illis referendam suo nomine pollicerentur, simulque nunciarent, quod Iudæ tribus Regem se consalutasset. Interea [d] Saul copiarum præfectus Abenerus filius Neri vir strenuus & ad magnas res obeundas natus, quàm primum cognouit cecidisse Regem & Ionatham, aliósque duos eius filios, properè in castra delatus, reliquum ex omnibus filiis nomine Iebosthum periculo eripit, & superato vnà cum illo Iordane, totius populi Regem eum consti-

Anno mũdi 2891. Ante Christ. nat. 1073.

a *Dauid Amalecitã Sauli interfectorem affici supplicio iubet.*

b *Dauid ex Dei iussu Hebronem commigrãs, à Iuda tribu Rex declaratur.*

c *Dauid Iabiseni quod Saulũ cum filiis sepelissent, laudat.*

d *Abnerus Neri filius Sauli filium Iebosthum populi Regẽ constituit.*

Anno mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

tuit, excepta tribu Iudæ regiámq; ei elegit apud locum qui Hebraicè Manalis dictus, interpretatur castrum. inde [a] profectus est cũ delectissimo milite vt prælio cũ Iudæ tribu decerneret, iratus quòd Dauidem Regem creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis sororis filius, natus ex patre Suti, duos secũ fratres, Abisæũ & Asaelem, vniuersúmque Dauidis exercitum ducens, & cùm circa quendam fonticulum apud vrbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cúmque Abenerus dixisset cupere se experiri vtrius partis præstantiores milites essent, ex pacto vtrinque duodeni. [b] ad certamen sunt destinati, qui progressi inter vtranque aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt: comprehensisq. aduersariorum capitibus, latera & ilia feriebant, donec mutuis vulneribus ad vnum se conficerent. quo facto exercitus etiam conflixerũt, & post acre certamen, partes Abeneri succubuerunt, versos deinde in fugam Ioabus non desiitit persequi, sed tergis eorum inhærens hortabatur suos vt ne defatigarentur: idémque etiã fratres eius faciebant, præcipuè iunior Asael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus, is [c] tum Abenerum rectà insequebatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens. Conuersus autem Abenerus: & impetum eius frustrari volens, primũ vnius militis armatura cum eo depacisci voluit, vt persequi desineret. deinde rogabat, ne se in hanc necessitatem adduceret, vt illo interfecto in fratris eius conspectum posthac venire non auderet. cúmq. [d] ille his verbis nihil moueretur, sed persequi pergeret, ita vt versa hasta fugiebat, imminenti lethale vulnus infligit, vt in vestigio concideret, qui verò cum eo Abenerum insectabã-

tur

a *Abnerus contra Iudæ tribum copias educit: cui Ioab cũ vniuerso Dauidis exercitu occurrit.*

b *Duodeni milites congrediuntur, qui ad vnũ se conficiunt, & Abeneri partes succumbunt.*

c *Asael Ioabi frater Abenerum insequitur.*

d *Abenerus in fugam conuersus, Asael trucidat.*

tur, postquam ad locum, in quo Asael iacebat peruenerunt, obliti amplioris persecutionis circum cadauer constiterunt. Ioabus[a] autem & frater eius Abisæus, præter exanime corpus cursu prouecti, incitatique ira extincti fratris mira pernicitate ac alacritate vsque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum, & vsque locũ qui ab aquæ ductu nomen accepit, hic in loco eminentiore consistit, Abenerũ cum Beniamitis fugientem prospiciens, qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse viros consanguineos improba insectatione cogendos omissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaelem esse, quod monitus ab insequendo desistere noluisset, & ideo ictus cecidisset: visus est non malè admonere: móxque [b] Ioabus, dato receptui signo, suos cohibuit: & in eo loco castris positis pernoctauit. Abnerus verò continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Iebosthi regiam se contulit. sequenti die Ioabus recensitis cæsorum cadaueribus omnes sepultura dignatus est. ceciderant[c] autem ex Abeneri exercitu trecenti sexaginta: ex Dauidis nouendecim præter Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cùm patriis monumentis intulissent, ad Regem suum in Hebronem sunt reuersi. Hoc[d] fuit inter Hebræos ciuilis belli initium, quod aliquamdiu durauit, sed ita vt Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra eorum qui sub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea[e] Dauid sex e totidem vxoribus suscepit, quorum natu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex vxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus Regis Gessuri nomine Absalon, Quartus Ado-

An. mundi 2891. *Ante Christum nat.* 1071.

a *Ioabus & Abisæus vsque ad solis occasum Abenerum persequuntur.*

b *Ioabus dato receptui signo suos cohibet.*

c *In vtroque exercitu quot ceciderint.*

d *Ciuilis belli initium.*

e *Sex filij Dauid in Hebrone nati.*

2. *Reg.* 3.

An. mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

nias ex vxore Angite susceptus. quintum verò & sextum Gertheſam & Galam nominauit. Porrò post conflatum ciuile bellum, & crebros partium conflictus, præcipuum momentum fuit in Abenero, qui quòd esset vir prudens & ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, vt longo tempore in fide Iebosthi permanerent. Deinde verò insimulatus apud eum quòd consuetudinem haberet cũ concubina eius Ræspha filia Sibathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus quasi non bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: minatus est se regnum ad Dauidem transferaturum & declaraturum quòd Iebosthus non tam propria virtute aut prudentia regno trans Iordanem potiretur, quàm ipsius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. móxque [b] misit in Hebronem ad Dauidem qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione, vt inter præcipuos Regis amicos reciperetur, si populo ad defectionẽ à filio Sauli cõcitato efficeret vt Dauid ab vniuersis Hebræis Rex agnosceretur. Qui cũ vehemẽter hoc nũcio lætus conditionẽ accepisset, & quò magis ratũ esset fœdus, postulasset [c] vt Melcholen vxorẽ ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palæstinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractam à Pheltiæ coniugio, adiuuãte etiam Iebostho, nam & huic Dauid scripserat, æquum esse vxorem sibi restitui. deinde [d] cõuocatis senioribus populi, & præfectis militiæ in eam sententiam locutus est apud eos, remoratum se quidem illos, quò minus relicto Iebosthо, ad Dauidem desciscerent: nũ autem libenter se hoc illis permissurum, quandoquidem certo comperisset hunc per Samuelem prophetam totius Hebræorum gentis Regiuũ

a Abenerus multitudinẽ in officio cõtinet, vt longo tempore in fide Iebosthi permanerent.

b Abenerus ad Dauidẽ in Hebronẽ mittit legatos, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent.

c Dauid vxorem Melcholen ab Abenero postulat.

d Abenerus apud senatores populi, præfectósque militiæ, vt ad Dauidẽ desciscerent, loquitur.

diuino iudicio designatum esse, eundémque vatem præcecinisse, quod huius ductu vindicandum sit in Palæstinos, nec alio rege sub iugum Israelitarum eos posse subigi. His[a] auditis seniores & præfecti, certi iam in eorum sententiam Abenerum transisse, Dauidi in posterum apertè studuerunt. Supererat vt & Beniamitæ in hanc sententiam concederent, quod ex hac tribu esset Ieboshthi satellitum. ad quos quum eadem verba fecisset, at ne illos quidem reniti animaduertisset, cum viginti fermè comitibus ad Dauidem proficiscitur, vt præsens fœdus initum confirmaret: tum quia quisque in rebus suis sibi magis quàm aliis fidit, tum quia volebat certiorem facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quo à ipsam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. à [b] quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petiit vt dimitteretur, traducturus ad eum exercitum, & quod promiserat re exhibiturus, & quasi in manum imperium gentis ei traditurus. Vix ad hæc promissa exsequenda missus à Dauide Hebronem exiuerat, cùm Ioabus copiarum imperator peregrè rediens illuc aduenit: cognitóque quòd Abnerus icto cum Dauide fœdere paulo ante abisset regnum ei tradi curaturus: veritus ne is primum inter amicos locum obtineret, author illi factus regij fastigij, & alioqui vir prudens in consiliis capiendis, & rerum momentis obseruandis: ipse verò deteriori conditione esse inciperet, & præfectura copiarum priuaretur, malum & iniquum consilium concipit. ac primum cælūnius eum aggressus, persuadere conatur Regi, vt caueat sibi, neque fidem illius verbis adhibeat. Nihil enim illum non tentare quo regnum Saŭli filio constabiliat; & nunc structis

An. mundi 2891. Ante Christ. nat. 1073.

a *Seniores & præfecti ab Abnero persuasi Dauidi apertè studuerunt.*

b *Beniamita in Abneri sententiam concedunt, ipse ad Dauidem proficiscitur, & hac de re certiorem facit.*

c *Abnerus à Dauide comiter exceptus, amicè dimittitur.*

Anno mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

dolis adhieniſſe, & optatis potitum, cum certa ſpe inſidiis circumueniendi Dauidis abire. Poſt quam autem fruſtra ſe verba fundere animaduertit, ac ne tantillum quidem Regem his moueri, mutato conſilio facinus audax mente concipit, & certus hominem toilere, mittit confeſtim qui curſim per eius veſtigia viam carperent, & aſſecuti eũ Dauidis nomine reuocarent, quaſi per obliuionem quiddã maximè ad rem pertinẽs illi ſignificare omiſiſſet. Abenerus autẽ poſtquam hæc audiuit ex nunciis in loco cui nomen Beſira viginti ſtadiis ab Hebrone diſſito, nihil eorum quæ euentura erant ſuſpicatus ad vrbem reuertitur. Cui obuiã factus ante mœnia Ioabus, humaniſſimè exceptum ſummam beneuolentiam præ ſe ferens (vt ſæpè fit cum ad obtexendas inſidias malum aliquod facinus molientes ſummam bonitatem ſimulant) ſeorſum à cætero comitatu ſeducit, quaſi ſecretius aliquid cum eo colloqui vellet: atque ita abductũ in locum portæ ſolitarium, vno tantum fratre Abiſæo præſente ſtricto ferro per ilia traiicit. Hunc exitum habuit vir egregius, inſidiis à Ioabo interceptus, vt ipſe videri volebat in vltionẽ fratris Aſaelis, quem in prælio ad Hebronem commiſſo Abenerus pertinaciter ſe in ſequentẽ interemerat: re autem vera quòd miſerè timeret, ne honore quẽ obtinebat priuaretur, Dauide imperium exercitus in Abenerum transferente. Hinc ſanè videre licet [a] quàm nihil non audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere volũt. Nam & dum cupitis potiri properãt, non dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne, quod ſemel nacti ſunt, amittãt, maiora etiam non reformidant: ſic exiſtimantes, leuius incommodum eſſe ad ſummum faſtigium non peruenire, quàm ab aſſuetis iam bonis

a *Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent.*

bonis excidere,ideóq; plus illis semper audaciæ superest,dum timent ne pristina felicitate priuentur.Sed de his satis est paucis admonuisse.Porrò Dauid,audita Abeneri nece,vehementer indoluit,sublatáq; ad cœlum dextera, magna voce protestatus est, quòd nec iubente se, nec conscio,cædes ea fuerit commissa, ad hæc diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit.Valde enim solicitus erat,ne videretur hoc contra fœdus cum Abenero ictum fuisse admissum. edixitque[a] vt totus populus defleret ac lugeret virum,& solennibus funeralibus ei parentaret,scissis vestibus & saccos indutus: atque hoc modo exequias frequentari voluit,quas & ipse vnà cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis satis indicans vel benevolétiam erga viuum,vel mœrorem ob defunctum; quódque præter ipsius voluntatem interemptus fuerit. quin & magnificè apud Hebronem sepultũ,ac epitaphio à se compositio honoratum,stans super monumentum primus deplorauit, suóque exemplo cęteros ad idem faciendum prouocauit:adeóq; grauiterAbeneri morte affectus est, vt nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiuniũ vsq; ad solis occasum seruauerit. quod sanè nõ mediocrem ipsi gratiam apud multitudinẽ cõciliauit.Nam quotquot erant Abeneri studiosi vehementer hunc defuncti extremum honorẽ & seruatam ad vltimum fidem probauerunt, quòd omnia in eum contulisset quæ in amicos conferri solent, & non vt inimicum aliquãdo neglectę & ignominiosæ sepulturę tradidisset: cum considerantes pro se quisq; egregiam Regis benignitatem,eadem sibi quoq; ab illo pol-

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

[a] *Dauid cũ toto populo Abenerum deflet ac lugent,& solennibus funeralibus eum parentat.*

licebantur. atq; hoc modo optimè [a] Dauid famæ suæ consuluit, nemine amplius suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum, quia & priusquam multitudo, quæ ad funus celebrandum conuenerat, digrederetur, docuit eos, quantum ipse in animo vulnus accepisset, quantúmq; totus populus detrimentum, amisso viro in rebus bellicis tam consilio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inuitam nō sinet. Is mihi testis esto quòd in Ioabum & Abisæum animaduertere non valeo, qui apud exercitum penè plus possunt quàm ego ipse pœnam tamē diuinitus infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiuit.

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

a Dauid famæ suæ consulit, nemine suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum.

Iebosthe amicorum insidijs interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus C. p. 2. 2. Regum 4.

IEbosthus autem Sauli filius, morte eius audita, grauiter hoc tulit, quod priuatus esset viro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat, vt in paternum regnum succederet, mirúmque in modum ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filiis Hieremmonis Banaotha & Thanno per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, existimantes, si Iebosthum interficerent, magna se munera à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Iebosthum in cubiculo meridiantem, videntésque nec satellitum quenquā adesse, nec ianitricem vigilare, sed & ipsam partim lassitudine partim æstu in somnū solutam, subintrogressi ad eum dor-

dormientem interemerunt: præciſoque capite, & per totam noctem ac diem itinere cõtinuato, tanquam à læſis properantes ad eum, quem magno beneficio demeruiſſent, Hebronẽ peruenerunt: oſtenſoq; [a] Dauidi Ieboſthi capite, commendabant ei ſuam operam ac benevolẽtiam, quòd regni æmulum de medio ſuſtuliſſent. Sed multum eos ſpes ſua fefellit: neq; enim pro eorũ opinione illos excepit Rex. Sceleratiſſimi, [b] inquit, & iamiam pœnas daturi, an neſciebatis quòd à me operæ præmiũ Sauli interfector retulerit, qui ad me coronam eius auream apportanerat? & ille quidem rogatus hoc ei præſtiterat, ne ab hoſtibus caperetur. aut fortè aliũ me iã factum credebatis, vt mutatis moribus delectarer viris maleficis, & domini cædem tanquã beneficium oblatum cõplecterer: idq; occiſo à vobis in ſuo lecto viro iuſto, qui neminem vnquam læſit, vos verò maxima etiam benevolentia ſummiſque honoribus proſecutus eſt. quapropter eadem opera & illi pœnas violatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quẽ putaſtis de tali Ieboſthi cæde libenter auditurum. Neq; enim alio modo grauius exiſtimationem meam lædere potuiſtis. Hæc locutus iuſſit eos exquiſitiſſimis tormentis excruciatos ſupplicio dedit: capútque Ieboſthi cum omni honore funeratum in Abneri monumentum intulit. His [c] ita finitis vniuerſi Hebræorum proceres Hebronẽ ad Dauidem cõuenerunt, cum tribunis ac præfectis, ſéque & ſua omnia illi dediderunt, cõmemoratis prius veteribus officiis quæ in eum viuente etiam tum Saulo contuliſſent, & quòd tribunum tunc Regium in ſummo honore habuiſſent. & quòd diuino ſuffragio per Samuelẽ Prophetam Rex vnà cum ſuis filiis declaratus

Anno mundi 2899. Ante Chriſtum nat. 1065.

a *Ieboſthi caput ad Dauidem defertur.*

b *Oratio Dauidis in Ieboſthi interfectores acerrima: pœnáque illis irrogata.*

c *Hebræorũ proceres Hebronem ad Dauidem conueniunt, eúmque Regem declarant.* 2. *Regum* 5.

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

esset: eíq; soli destinatum esset, vt, per domitis Palæstinis, Hebræorum rebus perpetuam salutem ac securitatem afferret. At [a] ille collaudato eorum studio, hortatúsq; vt in cœptis permanerent, fore enim vt nunquam eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populũ in regiã adducendum. Conuenerunt [b] itaq; ex tribu Iudæ armatorũ sex millia octingenti, scuta & lanceas gestantes, qui hactenus Sauli filium secuti fuerant, & sine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuetat. ex tribu Simeonis septem millia & centum eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum Principe suo Iodamo, cum his erat Pontifex Sadacus cũ viginti duobus cognatis principib. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat, credens aliquẽ ex genere Sauli regnaturũ. Ex tribu Ephræmi viginti millia & octingenti, viri animis & viribus præstãtes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decem & octo. Ex tribu Issachar ducenti futurorũ præscij, & armatorũ viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorũ lectissimorũ quinquaginta millia. Hæc enim tribus sola vniuersa ad Dauidẽ cõfluxit. hi omnes eadem armatura vtebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide insigniores & ductores mille, scuto & hasta armata: quos sequebantur reliqui tribules eorum, multitudo penè innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum viginti septem millia, ex tribu Aseri quadraginta millia. ex duabus autem tribubus trans Iordanem habitantibus & reliqua tribus Manassitidis armatorũ scuto & hasta galeáq; ac gladio viginti duo millia. Reliquæ quoque tribus gladiũ vtebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronem ad Dauidem sunt collectæ cũ magno com-

a *Dauid Proceres & Præfectos comiter atq; benignè excipit.*

b *Armati ad Dauidẽ venientes.*

commeatu frumenti & vini cæterorúmque ad victum commodorum, omnésq; communi sententia regnum ei ratum ac firmum esse voluerunt. cúmq; triduo illic festa celebrassent, epulisque operati essent, Dauid cum omnibus his copiis Hierosolyma est profectus. Iebusæi verò qui tum vrbem incolebant, Chananæorum & ipsi generis, clausis ad eius aduentum portis, & in mœnibus quotquot erãt cæci vel claudi, aut alioqui mutili in contemptum Regis collocatis, dictitabant hos ad arcendum hostem sufficere, freti munitionum firmitate. Quo [a] ludibrio ad iram concitatus, oppugnationem aggreditur: & cùm strenua militum opera vteretur, omnibus adnitentibus vt vnius vrbis expugnatione, cæteris, si qui similiter pertinaces essent, metus incuteretur, vi [b] inferiorem vrbis partem occupat. Resistente autem sola arce, decreuit propositis [c] honoribus ac præmiis militem ad rem alacriter gerendam excitare: promisitq; ei qui per subiectam vallem in arcem euasisset, totius exercitus imperium se, commissurum & cum eò certatim omnes eniterentur, cupiditate summæ præfecturæ accensi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & conscensa arce, clamore sublato à rege promissum copiarum imperium repoposcit.

Ann. mundi 2899. *Ante Christum nat.* 1065.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

a *Oppugnatio Ierusalẽ à Dauide suscipitur.*

b *Dauid Hierosolyma partem inferiorem occupat.*

c *Virtus militum Dauidis, Ioabi præsertim.*

Dauid vi cepit Hierosolymis Chananæos inde populariter ejecit, vrbemq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.

CAP. III.

Electis [d] deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolymis Rex eã ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tẽpus domicilium inibi habuit, cæterùm tẽpus, quo apud

d *Dauid Iebusæos ex arce & Hierosolymis ejecit, & ciuitatem Dauidis appellat.*

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1069.

Hebronem solius tribus Iudæ Rex fuit, septem anni fuêre, & menses sex. postquam autē Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex voto succedebant, Deo prouidente vt ea vrbs egregiis accessionibus quàm celeberrima redderetur. Per [a] idem tempus Iramus, legatione in hoc missa, in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus: misitque ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros, qui regiam ei Hierosolymis exædificarent. Dauid autem superiorem vrbis partem & arcem in ea conditam in vnum corpus redegit, eingendúmque eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid, Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatem denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris [b] Solyma vocabatur. nec desunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorum nomine hāc vrbem intelligendam, templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac voce, securitatem significante. Totum [c] autē hoc tempus ex quo Iesus Hebræorū aduersus Chananæos Imperator, deuictæ regionis agros suos diuisit, post quem Israelitæ nunquam barbaros ex Hierosolymis eiicere valuerunt, vsque ad hanc Dauidis expugnationem, anni fuêre quingenti & quindecim. Nec [d] prætermittendus est per silentium Orphonas vir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est à Rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, vt paulo pòst magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoque vxores duxit, & concubinas sibi adiunxit. filios etiam vndecim suscepit, quorum nomina Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Ellel

a *Societas Dauidis & Irami.*

b *Hierosolyma quondam Solyma vocata, cuius nominis & Homerus meminit.*

c *Anni à Iosua tempore vsque ad hanc expugnationē fuêre 515.*

d *Orphonas Iebusæus ciuis Hierosol. amicus Dauidi.*

2. Reg. 24.

e *Dauidis liberi Hierosolymis suscepti.*

Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienes, Eliphal, & præterea filiam Thamaram. Horum nouem ex legitimis cõiugibus nati sunt, duo verò postremi è concubinis. Thamara autem Abesalonii germana fuit. *An. mundi* 2899. *Ante Christum nat.* 1069.

Dauid Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.

CAP. IIII.

PAlæstini [a] autẽ cognito quòd Hebræi Dauidem Regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata conualle quæ dicitur Gigantum nõ procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum verò Rex nihil incõsulto Deo solitus agere, iussit Pontificem, quid tunc quoq; de euentu belli polliceretur, prædicere. à quo postquam læta omnia didicit, incunctanter & ipse exercitũ contra hostes eduxit: & commisso prælio, ipse à tergo eos ex improuiso adortus, partim occidit, partim in fugã compulit. Nemo [b] autem suspicetur modicũ aut ignauum fuisse Palæstinorum exercitũ qui tũ Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciens, quòd non magno negocio sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat vniuersam Syriam ac Phœnicen, consociatis armis, auxilium illis tulisse: quæ causa fuit vt toties victi, tam multis millibus desideratis, denuo bellum maioribus viribus redintegrarent: quãdoquidẽ post præsentem quoq; cladem, triplicato exercitu, Dauidis ditionem inuaserunt, & eodem quo prius loco castra metari sunt ausi. Rege verò iterum de euentu oraculum consulente, respondit Pontifex, in sylua quæ fletus cognominatq; non longè ab hoste aberat, exercitum

Hedio & Russinus Cap. 4.

a *Palæstini in Dauidem signa mouentes partim occiduntur, partim in fugam vertuntur.*

b *Palæstinũ ingenti exercitu multis consociatis Hebræos inuaserant.*

An. mundi 2899. *Ante Christum nat.* 1065.

continendum, nec prius ad pugnam educendũ quàm sylua, nullo perflante vento, suapte spõte agitaretur. quod vbi primum obseruatum est, vt Deus maturè præsentiæ suæ signum dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatam victoriam est progressus. nam ne primum quidem impetum hostilis acies sustinuit, sed mox, vt ad manus ventum est, terga vertit, nec segnius Hebræus institit, fodiendóque terga [a] fugientium, & multos prosternendo, vsq; Gezara quod oppidum in vtrorúmq; confinio situm erat, victos est insecutus. itum est deinde ad castra expugnanda, vbi non magno labore ingenti præda potiti, Deos etiam eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat. visum est Regi de communi seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omne suæ tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & itidem sacerdotes ac Leuitas, atque ita profectos vnà ad oppidum Cariathiarim, Arcam [b] Dei, ex eo loco, Hierosolyma transportare, omnémq; diuinum cultum cum sacrificiis & ceremoniis à maioribus acceptis, in posterum in hac vrbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra non fuissent neglecta, nunquam talem cladem populum acceptum fuisse. Cõuentu igitur, sicut decretum fuerat, habito, Rex ad transferendam Arcam accedit: quam Sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plaustrúmque nouum impositam, subiunctis bobus, fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat Rex & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes & omne genus patriorum carminum, & ad variorum instrumentorum musicorum pulsum saltantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atque ita Arcam Hierosolyma deducentes.

a *Palæstinorum fuga. 2. Reg. 6.*

b *Mandatũ Dauidis de transportanda Arca.*

postquam

postquam autem venum est ad locum cui nomen Chiponis area, manifesta [a] numinis ira Oza quidã examinatus est. bobus enim exorbitãtibus plaustrum & Arca inclinata, Oza cum nõ esset sacerdos ausus manum sustentandi causa admoliri, in vestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde vsq; hodiernũ Ozæ percussio vocatur. Tum Dauid territus & cogitans se fortè idem passurum quod Oza, si ad se in vrbẽ Arcam reciperet, quãdoquidem ille manu tantum in eam extensa morte mulctatus sit, supersedit illam Hierosolyma inducere, diuertẽnsq; [b] paulum in villam hominis cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam deposuit, quæ per tres integros menses hoc hospitio vsa, rem Obadami familiarem auxit, etiũsq; domũ multis felicitatibus cumulauit. Rex autẽ cognito quòd Leuita is ex paupere & humili repentè, vsq; ad inuidiam eorum qui incremẽta eius viderẽt, felix exstitisset, nihil amplius mali veritus Arcam in vrbem suam transtulit hac pompa, vt à sacerdotibus deportaretur, deduceretúrq; à septem choris à se in hoc institutis & ordinatis. Rege ipso interim citharam pulsante ac plaudente, ita vt Michole vxor eius, Sauli prioris Regis filia, factũ hoc improbaret, quæ [c] vbi intra vrbem illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc vsum erectum. In ea festiuitate sumptuosè ac splendidè sacrificatũ est, & totus populus exceptus conuiuio, vt tam mulieribus quàm viris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericij, & laganum frixum, & frustum de victima. atque his epulis populo pasto, ipse domum reuertitur. Huic occurrens Michole vxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quæcunq; Deus propitius largiri solet, reprehendit ta-

An. mundi 2899. *Ante Christum nat.* 1065.

a *Oza Dei Arcam manũ admouens in vestigio expirat.*

b *Dauid in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domum multis felicitatibus cumulatur.*

c *Arca in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur.*

d *Irridetur Dauid à Michol.*

ætat. mundi 2899. *Ante Christum nat.* 1065.

men quòd præter decorum tantus Rex saltasset ita vt in cõspectu seruorum suorum & ancillarum partes quasdam inter saltandum denudarit. at ille non pudere se huius facti respondit, quod sciret gratum esse Deo, qui eum & patri ipsius mulieris & aliis omnibus prætulisset: cãturúmq; se ei sæpius ac saltaturum, nihil curãtem quàm indecorum hoc aut ipsi, aut ipsius ancillis videatur. Hæc Michole ex Dauidis cõiugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractã tradidit, quinq; liberos genuit, vt suo loco dicetur. Cæterũ Rex videns res suas quotidianis successibus per Dei fauorem proficere peccare se putauit, quòd cũ ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, Arcam patereturin tabernaculo iacere: itaq [a] decreuit exædificare Deo templum, quemadmodum Moses prædixerat. communicatóq; super ea re cõsilio cum Nathane Propheta. cum is autor esset proposita exsequendi, pollicereturque Deum opem ad hoc laturum, auidior etiam struendi templi factus est. Sequenti [b] verò nocte Deus Nathani per visionẽ apparuit, iubens vt Dauidi nunciaret, gratam quidem sibi esse eius voluntatem, quòd primus omnium de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere vt is, qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimum fanum construeret. Veruntamen postquam longam vitam Rex ad vltimã senectutem prouectus felici fine clauserit, exstruendum esse templum à filio eius & successore, qui vocandus esset Solomon cuius nõ aliter quàm filij curam se habiturum pollicebatur, regnúmq. per posteros eius continuaturum: quod si quid peccauerit, pœnas non vltra morbos & terræ sterilitatẽ proces-

2. Reg. 7.

a *Dauid Deo templũ exædificare decernit.*

b *Dauidi Deus per Nathanẽ à Salomone templum extruendum nunciat.*

tam. His ex Propheta cognitis Dauid lætus, quòd iam sciret posteris suis imperium permãsurũ & familiã suam fore illustrem ac celebrẽ, ad Arcam se contulit: procidénsq; a in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficiis acceptis, quòd se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium tantámq; gloriam euexisset: próq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuáque prouidentia qua res Hebræorum augere atque ornare non desineret: atque ita gratiis actis hymnóque decãtato, è tabernaculo digressus est.

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

a *Dauid Deo pro promissa per Nathanem felicitate gratias agit.*

Dauid subactis finitimis gentibus, tributa illis imponit.

CAPVT V.

NOn multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni ocio & segnitie, & quemadmodum Deus prædixerat, deuictis hostibus pacatũ regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussísq; omnibus vt quàm instructissimi ad bellum essent, vbi satis omnia parata existimauit, profectus b Hierosolymis in Palæstinam peruenit: hostibúsque magno prælio victis, & bona agrorum parte mulctatis, hísque agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum c copias ita concidit, vt tertia tantum pars superesset, quàm in deditionem accepit. His quoque annuo tributo imposito d contra Adrazarum c Maximæ Arachi filium mouit, Sophenorum Regem: cũ Moabitarũ quo ad Euphratem congressus, viginti peditum millia, equites quinquies mille occidit, currus mille cepit, ex quibus, incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

b *Dauid in Palæstinos mouet eisque bonam agri rum partem adimit.*

2. *Reg.* 8.

d *Dauid Syrorum Phœnicũ Regem vincit.*

Damasceni à Dauide vincuntur.

CAP. VI.

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

INterim [a] Adadus Damasci & Syrorum Rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intulisset, cùm esset eius amicus ac socius, cum valido exercitu in auxilium eius properat, sperans se bellum ab eo depulsurum, cúmque & ipse non procul Euphrate cum Dauide conflixisset, præliis victus magnã exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie viginti millibus, reliqui fuga saluti suæ cõsuluerunt. Huius [b] Adadi etiã Nicolaus in quarto historiarũ suarũ libro, in hęc verba meminit. Lõgo deinde post tempore indigenarum quidã nomine Adadus, cæteris potentior. Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnũ obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iudæorum Regem exorto, crebris præliis cũ eo conflictatus, in postremo quo apud Euphratem victus est, multis editis facinoribus Regem se & virium & animi robore præstantissimũ declarauit. Idem de posteris quoq; eius narrat, quòd quasi per manus alius ab alio regnũ simul & nomen accepe int. Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimã vsq; generationem regnum obtinuerunt, quisque à suo patre cum imperio nomẽ accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi ex his [c] potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere volens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditione contra Iudæos facta, Samariam vastauit. Nec à vero aberrauit hac parte. hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante, Samariam inuasit, de quo suo loco dicturi sumus. Porro [d] Dauid peragrata cum victore exercitu Damasco & reliqua Syria, totã sub imperiũ redegit, dispositisq; opportunis in locis præsidiis, & tributo imposito, domum est reuersus: & cen trophæũ aureas

a *Adadus Damasci & Syrorũ Rex à Dauide prælio vincitur.*

b *Nicolaus Historiogra phus Regis Adadi eiusque cum Dauide belli meminit.*

c *De alio Syriæ Rege qui Samariam vastauit.*

3. Reg. 20.

d *Dauid Syriã subiugat & tributum imponit.*

satelli-

satellitum Adadi pharetras reliquámq; eorum armaturam Deo Hierosolymis consecrauit. huius a postea Susacus Ægyptiorum Rex, victo Roboam huius nepote, spoliata vrbe cum multis alijs diuitiis exportauit. Sed hæc postquam ad ea tempora ventum fuerit, dicentur. Hebræorum autem Rex fauore numinis vtens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari vrbes aggressus est, Bettæam & Machonem, eásq; vi expugnatas diripuit, in b his magna vis auri & argenti reperta est: & præter hæc æris genus, quòd auro preciosius est habitum: ex quo postea Solomon fecit magnum illud vas mare appellatum, & pulcherrima polubra, cum templũ adornaret. Amathenorum c autem Rex audita Adrazari clade, quódq; exercitum amisisset, timens sibi decreuit in fidem & amicitiam Dauidis vltrò venire: misitque ad eum Adoramum filium, qui victoriam de communi inimico ei suo nomine gratularetur, & in societatem atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis vasa aurea & argentea & ærea. Dauid verò inita amicitia cum Theno (sic Amathenus vocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro vtriusque dignitate tractatum dimisit. munera verò illa, cum alio auro ex manubijs captarũ vrbium redacto, autori victoriæ Deo dedicauit. qui nõ solum, quoties ipse Rex bellum administraret, rem prospectabat, verum d etiam, misso in Idumæam Abesæo Ioab summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu millia in acie ceciderunt: & occupata præsidijs recens capta regione, Rex non ex agris tantum, sed viritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure verum tantùm & æquum respicio-

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

2. *Reg.* 8.

a *Hierosolyma à Susaco Ægyptiorũ Rege spoliata.*

3. *Reg.* 14.

b *Præda ex bello capta.*

2. *Reg.* 8.

c *Amathenorum Rex Dauidi societatem petit.*

d *Dauid Idumæos, vt viritim tributa persolueret cogit.*

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

bat. exercitui[a] verò vniuerſo Ioabum præfecerat. à commentariis habuit Ioſaphatum Achilli filium. Deſignauit etiã ex Phineeſi familia Sadocum Pontificẽ cum Abiatharo, amicus enim ei erat. Scribam verò Siſam conſtituit. Banaiã Ioiadæ filium ſatellitio ſuo præpoſuit: omnes Regis ſeniores filij inter patris ſatellites verſabãtur. His ita ordinatis ſuccurrit illi recordatio amici quondã Ionathæ, fœderiſq; mutui quod intereos intercesserat. nam inter cæteras omnes virtutes hanc quoq; habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorum quæ vnquã acceperat. Igitur[b] ſcitatus eſt, num quis ſupereſſet ex amici genere, cui gratiã referre poſſet pro iucundiſſima olim cum Ionatha acta cõſuetudine, cúmq; adductus eſſet ad eum quidam è libertis Sauli qui poterat ſuperſtites noſcere, percontatus eſt, num poſſet aliquem indicare ex Ionathæ genere viuum, cui pro beneficiis à veteri amico perceptis gratiã reponere quiret, quo reſpondente: ſupereſſe filium eius Memphiboſthum, pedibus claudũ: eo quòd nutrix, audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit, prolapſum ex humeris læſerit: diligenter perueſtigauit, vbinã & apud quos educaretur. quo cõperto miſit in Labathã oppidum ad Machirũ (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphiboſthus[c] verò poſtquàm ad Regẽ peruenit, procidens in faciẽ, adorauit illum. móxq; iuſſus eſt bono animo eſſe, & omnia quæ cuperet, de benigniſſimo Rege, ſibi polliceri: & amitam domum cum prædiis ad illã pertinentibus accepit, iuſſúſq; eſt ad eandem cum Rege menſam accumbere, & nulla die conuiuio nõ intereſſe, cúmque adoleſcens lætus promiſſionibus & muneribus Regis, gratias agens, adoraſſet,

a *Diſtributio officiorũ. 2. Reg. 9.*

b *Dauid nũ quis ex Ionathæ genere ſupereſſet ſcitatur.*

c *Memphiboſthus donatur patrimonio & auitis bonis menſa Dauidis adhibetur.*

Rex

Rex accito [a] Siba, ait se adolescenti paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: iussitque eum, villicatione agrorũ susceptа, omnes reditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mensæ adhibuit: & Sibã cum quindecim filiis & viginti seruis Memphibostho largitus est, his ita ordinatis Siba adorato Rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionathæ verò filius posthac Hierosolymis habitauit, conuictor Regis, nec aliter quàm ipsius filius esset tractatus, filium etiam ex se genitum, Michanum nominauit. atque hoc honore Ionathæ posteri à Rege fuêre affecti. Cæterũ [b] cum per idem tempus Ammanitarũ Rex Naasses, socius & amicus, defunctus esset, filiúsq; in regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiosè eum consolatus est, hortatus vt æquo animo patris obitum ferret, eandémque, quam pater expertus fuerat, amicitiam à se expectaret. Primores verò Ammanitarum, secus quàm de Dauide suspicari par erat, malitiosè hanc legationem missam interpretati sunt: concitauerúntq; Regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officij prætextu misisse. proinde cauendum ab illis, & verbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquam immedicabilem cladem se coniiciat, At Rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei veritatẽ persuasus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Rasis enim media ex parte eorum barbis, præcisóque dimidio vestimentorum, factis non verbis animum suum declarauit. Quam rẽ Dauid [c] indignissimè tulit, nihil dissimulans nõ neglecturum se iniuriam cum contumelia cõiunctam, sed bello vindicaturum in Ammanitas, & pœnas violatæ cõtra ius gẽtiũ legationis

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

a *Dauid Sibæ Ionathæ facultates commendat, cúmque omnes reditus Hierosolyma referre iubet.* Hedio & Ruffino Cap. 6. 2. *Reg.* 10.

b *Dauidis legati ad Ammanitarum Regem ob patris obitum consolãdi causa missi sinistrè tractantur.*

c *Dauid Ammanitarum iniuriã ferè indignissimè, cúmq; vindicare cogitat.*

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

à Rege eorum exacturum. Quod posteaquam perlatum est ad Regis barbari necessarios, & copiarum eius præfectos, cõscij sibi violati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabant, & [a] missis legatis ad Syrũ Mesopotamenorum Regem cum mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerũt. adducto in suas partes & Suba. Hi Reges habebant peditum viginti millia, conduxerunt etiã Regem Michæ regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi viginti duo millia militum in armis habebant.

a *Ammanita exterorũ societate mercede impetrata, in Dauidem copias parant.*

Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.

CAP. VII.

NOn terruit tamen Dauidem Ammanitarũ apparatus & initia cum Regibus societas. Deo fretum, & sciẽtem quòd bonã causam haberet, iustísq; armis iniuriã sibi illatam vlciscereturItaq; [b] Ioabo commissa belli administratione, cum lectissimo milite eum contra hostẽ misit: qui mox primariam ad eius gentis vrbem castra admouit. Hostibus [c] verò vrbẽ egressis, & duas seorsum acies explicantibus: alteram quæ ex auxiliis cõstabat, in patenti campo: alteram verò quæ Ammanitarũ gentis erat, pro portis quæ Hebræos spectabant: Ioabus hoc animaduerso & ipse ad militares artes confugit, & assumptis fortissimis militũ, ipse Syro aliísq; Regibus se opposuit, reliquis Abisæo fratri traditis, iussit, vt cõtra Ammanitas aciẽ dirigeret: admonito prius, vt si videret Syros sibi prævalere, adducto properè suo milite succurreret. idẽ se facturũ si ipsũ Ammanitas ægrè sustinere cõtingeret. cũ his mandatis dimisso fratre, hortatúsq; vt generosè & alacriter rẽ gereret, darétq; operã ne quã ignominiã acciperet, ipse Syros aggre-

b *Dauid Ioabum cũ lectissimo milite contra Ammanitas misit.*

c *Ioabi & Abisæi acies.*

dicitur. qui cum aliquantisper magna vi restitissent, multis suorum cadentibus terga vertere sunt coacti. quo viso Ammonitæ territi, Abisæum cum suo milite aduentantem non expectauerunt, sed moti sociorum exemplo intra mœnia refugerũt. atque a ita Ioabus, malè multatis hostibus, victorem exercitum Hierosolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarum effecit, vt experti se impares in posterũ quiescerent. sed b missis nunciis ad Chaiamam Syrorum transeuphratensium regem, eius auxilia mercede conduxerunt. Huius vicem in exercitu gerebat Sabecus, qui cõstabat ex octuaginta peditum, equitum verò decem millibus. Tum Hebræorum Rex intellecto quòd denuo tam magnas copias Ammanitæ contra se parauissent, nolens amplius per legatos cũ eis bellum gerere, ipse cum vniuerso exercitu Iordanem transgressus illis occurrit: & commisso prælio victor euasit, cæsis peditũ quadraginta, equitũ verò septem millibus. Sabecus quoque hostium Imperator in eo prælio vulnus accepit à Rege, ex quo postea curam non admittẽte mori eum contigit. Mesopotamitæ c deinde cognito tam tristi pugnæ euentu, sine mora legatione ad Dauidem cum muneribus missa, deditionem fecerunt. atque ita, appetente iã hyeme, Hierosolyma est reuersus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammanitic ũ misit. Is d longè latéque vastatis hostium agris, compulsos eos in Rabatham gẽtis Metropolim obsidione cinxit, quo tempore Dauid rametsi vir iustus ac pius & patriarũ legum obseruator diligens, in graue tamẽ peccatum incidit. Cum e enim vigente iã die, in solario Regiæ more solito deambularet, prospexit in vicinis ædibus mulierem frigida lauantem, insigni formã præ-

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 1054.

a *Victoria Ioabi.*

b *Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent.*

c *Mesopotamia vltrò ad Dauidē deditionem faciunt.*

d *Rabatha obsidione cingitur.*

Hedio & Russinus Cap. 7. 2. Reg. 1.

e *Dauidis adulterium.*

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 1054.

cellentem, cui nomen Bethsabe: victúsque eius pulchritudine, & à cõcupita sibi temperare nõ valens, acciram ad se complexus est. Paulo [a] pòst mulier grauidam se sentiens, nunciat Regi, vt dispiciat, quomodo factũ hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterij damnatã supplicium daturam. Rex [b] itaque accersitum ad se ex castris Ioabi armigerum maritum mulieris Vriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontatur, quo referẽte omnia cedere ex sententia, partes ei de sua cœna obtulit, iussitque vt profectus ad vxorem apud illam pernoctaret. at ille non ita fecit, sed inibi in regia & inter satellites Regis noctem eã exegit, quo cognito, Rex scitatus est ex eo, quamobrem tanto post tempore domum reuersus, ad vxorem non iuisset, idque præter cõmunem omnium hominũ morem, quicunque peregrè ad suos redeunt, respondit illi nõ esse æquum, vt interim, dũ imperator suus & commilitones in hostili solo in castris humi cubitãt, ipse in vxoris amplexib. se oblectet. hæc locutũ manere inibi ea quoque die iussit, sequenti ad vicarium suum ducem dimissurus. vocatus deinde ad cœnã, & Rege de industria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem vsque progressus, nihilo minus tũ quoque pro foribus regij cubiculi pernoctauit, nullo vxoris desiderio tactus, hanc [c] ob rem indignatus Rex scripsit Ioabo, vt in Vriam pœnam meritum animaduerteret: modúmque puniendi indicauit, ne manifestum fieret suo iussu hoc factum. iussit enim, vt quà plurimum periculi esset, hosti opponeretur, móxque à sociis, quò facilius opprimi posset, destitueretur. his ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Vriæ commisit ad Ioabum perferendam: qui receptis literis, &

a *Bethsabe Regi se grauidam esse nunciat.*

b *Dauid Vriã accersit, eúmque vt profectum ad vxorem, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen non facit.*

c *Dauid Ioabo, vt in Vriam animaduertat, scribit.*

teris,& a cognita Regis voluntate, quem locũ maximè ab hostibus infestari sciebat,in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus,pollicitus est se cũ toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditum intra vrbem parefecissent, hortatus eũ vt existimationi quam tum apud Regem, tum apud commilitones sibi parauerat,respondens, libẽter potius quàm grauatim iussa capesseret.cũmque Vrias magna alacritate demandatum munus suscepisset, manipulo illi adiungendo clã imperauit,vt cum primùm occurrentibus hostibus vrgeri hominem viderent, deserto illo in tutum se reciperent. Itaque b cũ Hebræi fecissent assultum ad mœnia,veriti Ammanitæ, ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisque recluſa repentè porta magno impetu erumpunt, quod vbi viderũt qui circa Vriam versabantur, memores Ioabi mandatorũ, vno agmine sese retrorsum receperunt.Solus d Vrias quòd puderet contra quã promiserat assignatum locum non tueri,in se ruẽtes sustinuit, ferróque exceptos interemit nõ paucos, donec circumuentus cum aliquot aliis, quos ignaros cõsilij pudor idẽ in officio continuerat,non inultus occubuit. His ita gestis Ioabus Regi per nuncium significat,quod non ferens obsidionis moras,oppugnatione adortus mœnia, amissis aliquam multis,infecta re,in castra redire sit cõpulsus.mandarat autem nuncio. si Regem hoc factum ægrè ferre sentiret, vt de Vriæ quoque morte renunciaret:id quod etiã euenit.Rex enim his cognitis malè factum aiebat. quòd perta vi mœnia tẽtassent. oportu sse .n. machinis ac cuniculis aditũ moliri,maximè cũ Abimelechus Gedeonis filius domesticũ exemplum illis esse debuerit, qui Thebis turrim vi capere

An. mundi 2910. *Ante Chri.* nat.1054.

a *Ioabus insu Regis Vriã in hostes mittit.*

b *Vrias cum quibusdã assultum ad mœnia faciens,à suis, vt mandatũ illis erat, cũ Ammanitæ erumperẽt, deseritur.*

c *Vrias cũ aliquot aliis occumbit, quod mox Regi per nũcium significatur.*

d *Dauidis ob cladem acceptam indignatio.*

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 1014.

conatus, saxo ab anicula misso ictus turpiter vitam amisit, vir alioqui fortissimus, quòd inconsultè difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimum autem in re militari quid aliis bene aut secus cesserit considerando, cum simile periculum incidit, hæc sequi, illa fugere, postquam [a] autem indignabūdo de Vriæ quoque morte relatum est, irasci desiit: iussitque Ioabo renunciari, vulgare esse id incommodum, nec à natura belli alienum, cuius hæ sint vicissitudines, debere tamen eum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam vrbem solo æquare, & habitatores eius ad vnū neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè se recepit: cæterū Bethsabe, audita mariti morte per aliquot dies eum luxit: vbi verò à mœrore ac lachrymis destitit sine mora [b] eam Rex coniugem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias Deus nequaquam æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum prophetæ Nathani per visum nocturnum se obtulisset, Regē grauiter incusauit. propheta verò qui esset vir festiuus ac prudens, reputans Reges, quoties suis affectibus rapiūtur, nō magnum iuris respectum habere solere comminatione numinis ad tempus dissimulata maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modū sententiam eius exploraturus, Duo viri, inquit, eandem vrbem incolebant, altérque prædiues multorúmque armentorū & gregū dominus: alter vnius tantum ouiculæ possessor. eam vnà cū pueris suis domi quotidianis cibis alebat, nō alio affectu quàm si esset filia: cùm verò hospes diuiti superuenisset, ille parcēs suis pecoribus nullum in amici gratiam mactare voluit: sed abstracta per vim ouicula pauperis, iugulatam

a *Dauid Vriæ nece audita irasci desiit.*

b *Dauid Bethsabe cōiugem sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur. 2. Reg. 12.*

c *Dauidem propria sententia dānatum, grauiter accusat, pœnásque ei denunciat Nathan.*

tam & apparatam hospiti apposuit. His verbis Rex grauiter commotus scelestum hominem illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustúmque esse vt quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tum Nathan incunctanter subiecit, ipsum esse qui hac pœna dignus sit, suopte iudicio nefarij sceleris damnatus. ac tum demum ille exposuit in quantam indignationẽ numinis incurrisset, cuius fauore vniuersæ gentis Hebræorum rex constitutus, circunquaque vicinarum etiam gentium earúmque multarũ & magnarum dominiũ consequutus esset: non semel antea liberatus è Sauli manibus. nunc cum eiusdem benignitate aliquot legitimas vxores habeat, contempto omni humano simul atque diuino iure, alienam eum duxisse vxorem, marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinam vltionem, & ipsius quoque mulieres ab vno è filiis per vim constuprandas & ipsum insidiis ab eodem appetendum, vt pro clã admisso peccato, in propatulo pœnas persoluat. quin & puerum ex ea natum sine mora esse interiturum. territo autem per hanc denunciationem Rege, vehemẽtérque perturbato, & cum lachrymis fatente se peccasse in Deum: erat enim vir pius, & qui hoc vno excepto, in tota vita nihil admiserat: placatus Deus recepto in gratiam promisit, & regnum & vitã bDauid per ei seruaturum se esse, post pœnitentiam enim non amplius se irasci. Atque ita Nathan postquam futura Regi aperuisset, domum reuertitur. Porrò b infans ex vxore Vriæ natus Dauidi immittente Deo, graui morbo corripitur, cuius vicem mœstissimus pater dolenter ferens per septem dies à familiaribus induci nõ potuit vt vllum cibum degustaret: sed stratus: & sacco

Ann. mundi 2910. *Ante Christum natum* 1054.

a *Dauid facto peccatũ. à Deo venia conse-quitur.*

septem dies, infantis ex Bethsabe su-scepti, vitã

dolenter fe-rens per rem, ieiu-

Ann. mundi 2910. *Ante Christum nat.* 1054.

amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutem pueri precabatur. Nimis enim eius matrē diligebat. Septima verò die mortuo puero, familiares non audebant hoc Regi indicare, veriti ne re cognita pertinacius etiam à cibo reliquáque cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impotenter tulisset. qui [a] cùm turbatam familiam sentiret, & aliquid mali celari, facilè intellexit extinctū puerum, accitóque vno è famulis, postquam veritatem comperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptáque veste candida, ad Dei tabernaculum properauit. posthæc [b] iussis famulis vt cœnam sibi apponerent præter omnem opinionem, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus quòd cum nihil horum, ægrotante puero fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetratáque prius licentia, causam sciscitabantur. Tum ille, Non intelligitis, inquit, quod dum puer viueret, de salute eius sperans, nihil non faciebam quo Deum flecterem? nunc postquam is obiit, superuacaneum sit inaniter mœrore confici. His auditis omnes sapientiam eius laudauerunt. nec [c] ita multo post Bethsabe grauida, exactis legitimis naturæ mensibus, filium ei peperit, quem Nathanis monitu Solomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, præcisis aquæductibus, & commeatibus interceptis, ita vt fame simul & siti laboraretur. ab vnico enim puteo spes eorum pendebat, ac ne hoc quidem ad satietatem vtebātur, parcè aquam dispensantes, ne fortè in totū deficeret. Hæc [d] Ioabus per literas regi significauit, hortans vt ad excidium vrbis ipse veniret, & hūc quoque titulum victoriis suis apponeret. qui collaudato ducis officio fidéque, assumpto

a *Dauid puerū extinctū sentiens, surgit, ac lecum vibū capit.*

b *Dauid causam, cur mortuo puero sibum capiat, quorū nihil puero adhuc agrotante fecerat, indicat.*

c *Salomon Dauidi ex Bethsabe natus.*

d *Ioabus per literas Dauidē ad Rabatha ex dū venit.*

sumpto secum exercitu ad deuastandam Rabatham proficiscitur: eámq.[a] mox vi captam militi diripiendam permisit. ipse verò ex præda nactus est Ammanitarũ Regis auream coronam talentum pendentem, & precioso sardonyche insignem: quam postea capite gestare solitus est. nec non & alia multa ac magni precii præda in ea vrbe potitus est. viros verò eius ex cruciatos prius ad vnum interemit: neque mitius alias Ammanitarum vrbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc victoriã domum reuerso graue quiddã accidit ex tali causa. Filiã habebat adhuc virginem, formosissimas quasque mulieres pulchritudine vincentem: Thamaram nomine, ex eadem, qua Abesalomus genitrice natam. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter virginitatem ipsius & asseruationem potiri ea non posset, adeò passione hac conflictabatur, vt nõ aliter quàm ex morbo lentam tabem ac pallorem sibi contraheret. id malum deprehẽdit Ionathas quidã eius cognatus & amicus vir prudens & magi consilij, videns enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, accessit illum rogans vt causam sibi indicaret. Suspicari enim se, amatoriã quandã esse hanc passionem. quo fatente sororem germanã sibi adamatã, consiliũ[b] dat quomodo optatis potiri valeat. suasit enim vt simulata ægritudine, simul atque pater visendi causa illum accessisset, roget vt sororem ad se mittat, cuius ministeriis releuatus eo citius cõualescere possit. Paruit Amnon, & cũ nihil cũctatus decubuisset, simulare morbũ cœpit. Deinde cum pater officiosè inuisens percontaretur de valetudine, petiit sororem ad se mitti, ea postquam iussu patris accita venit, postulauit

An. mundi 2912. *Ante Christum natum* 1502.

a *Dauid Rabathã vi captam militi diripiendam permittit.* Hedio & Ruffinus cap. 8. 2. *Reg.* 13.

b *Ionathas Amnoni dat consilium quomodo optatis potiri valeat.*

Ann. mundi 2952. *Ante Christum nat.* 1032.

vt ſuis manibus colyphia frixa adferret. Sic enim libentius ſe cõmeſturũ. quæ in conſpectu fratris farina ſubacta, formatiſq; colyphiis ac frixis, iuueni obtulit. at ille nõ ea guſtauit, ſed famulis mandauit, vt quotquot pro foribus cubiculi obſeruarentur: ſubmouerẽt, dicens ſe abſque ſtrepitu quieſcere cupere. quo [a] facto iuſſit ſororem in intimum conclaue paratam cœnam inferre: quod cum puella feciſſet, apprehenſæ ſuadere cœpit, vt ſui copiam faceret. At puella exclamat, Abſtine vim frater abſtine, nefas eſt te rem tã turpem perpetrare. Deſine à tam flagitioſa cõcupiſcentia quæ nihil prætet dedecus & infamiã toti familiæ noſtræ adferre poteſt. aut ſi reſiſtere ei non vales à patre tibi hoc impetrandũ eſt, non enim per vim extorquendũ. at [b] ille amore feruens nõ paruit, ſed libidinis æſtro percitus reluctantem per vim opprimit: atq; poſt oblatum vitium, in contrarium mox affectum vertitur, & exoſam ac faſtiditã conuiciis aggreſſus iubet vt eueſtigio ſe inde faceſſat. quæ cùm hanc iniuriã priore grauiorem duceret, quòd conſtupratã vel vſq; noctẽ illic manere nõ patiatur, ſed oõfeſtim extrudat clara adhuc luce, vt turpitudinis ſuæ teſtibus occurrat: mãdauit famulo vt eã eiiceret. illa verò ſciſſa talari tunica, qualibus tũ regiæ puellæ ex more velabantur, & cinere caput ſparſa per mediã vrbem diſcedebat, vim ſibi illatam quæritando. in quã ſic affectam cum Abeſalomus frater incidiſſet, ſciſcitatus eſt quid mali haberet, quòd ita ſeſe afflictaret. cúmq; [c] illa de ſtupro rem totam ei denarraſſet, ſolatus eam hortabatur vt æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriã ſuam pertinere putaret, cùm à fratre ſit vitiata, quibus verbis placata puella vociferari ac quiritari deſiit, & deinde aliquammulto tẽpore

a *Amnon ſorori vt ſui copiam faceret, ſuadet.*

b *Amnon ſororem reluctantem per vim opprimit, mox exoſam & faſtiditam extrudit.*

c *Abeſalomus ſororẽ Thamaram ſolatur.*

pore in cœlibatu apud Abesalomum fratrẽ per- *An. mundi*
seuerauit. His cognitis Dauid paret vehemẽter 2912.
indoluit: sed quia diligebat Amnonem vt filio- *Ante Christum nat.*
rum natu maximum, non sustinuit illi molestus *ſtum nat.*
esse. Porrò [a] Abesalomus graue odium eius in 1052.
pectore celabat, opportunitatem vindictæ ex-
pectans. iámq; alter annus abierat, ex quo pu-
dicitiæ sororis eius illusum est: & cùm esset i-
turus in Belsephon, quod est oppidum tribus
Ephræmiticæ, ad tondendos suos greges, inui-
tauit [b] patrem ac fratres ad solenne conuiuiũ,
quo excusante quòd nollet eum grauare, roga-
uit vt pace eius liceret filiis proficiſci. quo im-
petrato suis iniunxit, vt quamprimùm animad-
uertissent Amnonem temeto grauatum, nemi-
nem veriti ad nutum suum illum trucidarent.

a *Abesalomus vindictæ opportunitatem expectat.*

b *Abesalomus patrem ac fratres ad solenne conuiuium inuitat, & Amnonem vino sepultum trucidari curat.*

Quemodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid à filio regno pulsus est.

CAP. VIII.

VT verò perpetratum est quod mãdauerat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisquis timens, correptis equis cursu ad patrẽ [c] ferebantur. Interim [c] quidam præueniens, omnes ab Abesalomo cesos nuntiat. qui nõ aliter quã par erat amissis simul tot filiis, idq; fratris scelere, graui dolore ictus ne causam quidẽ rogauit, neq; expectato nuncio in re propter fa-
cinoris magnitudinẽ incredibili, totũ se luctui tradens consciſſa veste humi prostratus iace-
bat, deplorans non magis quos peremptos ac-
ceperat, quàm ipsum inter fectorẽ. Ionathas [d] rò Sammiæ fratris eius filiis hortabatur, vt mo-
deratius doleret, negans se de morte cæterorũ credere: nec enim causam facti inuenire posse: de solo Amnone dicens diligentius perquiren-
dum. nam de hoc probabile esse, quod me-

c *Dauidi ferebantur. interim quidam præueniens, omnes filios ab Abesalomo cesos nuntiat.*

d *Ionathas Dauidẽ cõsolatur, mortem cæterorum negans, de solo Amnone diligẽtius perquirendum esse.*

An. mundi. 2912. Ante Christum nat. 1052.

mor iniuriæ ſororis frater in eum tale aliquid auſus ſit, interea ſonitus aduentantium equorũ,& quorundã eos præcurrentium, omnes in ſe conuertit. hi fuêre filij Regis,qui relicto cõuiuio,profugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex inſperato videns quos paulo ante extinctos acceperat.denuóq; gemitus ac lachrymæ inſtaurantur:his fratrem,Rege filium fœdè trucidatum deplorantibus.At [a] Abeſalomus in Geſura ad maternũ auum fugit , eius regionis dynaſtã,ibíq; toto triennio permanſit.Cũ [b] autem Dauidi animus eſſet Abeſalomũ ad ſe reuocare,nõ ad ſupplicium , ſed vt eum apud ſe haberet(iam enim ita reſederat)vltrò huc propenſum Ioabus imperator ſuis artibus impulit, mulierculam ênim quandã grandi natu ſubornat,quæ lugubri cultu ad Regẽ accedẽs, aiebat inter duos ſuos filios ruri agentes rixã exortã adeò increduiſſe , vt cùm ſoli eſſent ac nemo adeſſet qui dirimeret,alter ab altero ictus exſpirauerit:rogabátq; hanc gratiam,vt quoniam cognati eius qui interfectus eſt alterũ ad cædẽ expeterent,ſaluti eius cõſuleret,ne reliqua ſpe ſuæ ſenectutis orbaretur. neque enim aliud remedium ſupereſſe,ſi nullũ apud Regem inueniret.nã nihil eſſe quod illos cõpeſcere queat præter maieſtatis regiæ reuerentiã : Cúmque Rex poſtulatis eius annuiſſet:hæc verba ſubiecit: Tuæ quidem benignitati Rex gratias ago, quod ſenectutẽ meã & tantũ non orbitatẽ miſeraris:ſed quò certior ſim de tua clemẽtia, tuũ ipſius filiũ prius in gratiã recipe.& indignationẽ contra eũ depone. alioqui quomodo poſſẽ de conceſſa hac mihi gratia, non dubitare,cùm ipſe adhuc ob ſimilem iniuriam filio infenſus eſſe pergas.At cuius eſt prudentiæ,vno contra voluntatem amiſſo,vlcrò necem alterius addere

rei Te-

a *Dauidis filij ad patrem,Abſalomus verò ad auum confugit. 2.Reg.14.*

b *Abſalon callide per mulierem à Ioabe ſubornatam reuocatur Hieroſolyma.*

rei. Tetigit mox Regis animũ suspicio, personã à Ioabo esse subornatã: & cognito ex anicula rem ita se habere, accersit Ioabum, dicens eum affecturũ quod cupiebat, licereq; vt Abesalomũ reducat. Non enim amplius se in eum stomachari, sed totã indignationẽ præteriisse. At ille adorato rege, & verbis eius libẽter acceptis, eucstigio Gesura properauit, & a assumptũ secum Abesalomum Hierosolyma reduxit. Rex verò audiens filium aduentare, misit qui ei denunciaret, ne ad ipsum accederet. nondum enim ita se affectum, vt reuersum videre statim sustineat. Ille ita vt iussus est deuitato patris cõspectu, intra domesticos parietes cũ suo famulitio se continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, vel propter mœrorem, vel quòd non ea tractatione vteretur, qua vti regium iuuenem par erat: sed tam forma quàm statura quo suis in maximis deliciis degẽtes superabat. Tanta autem fuit eius cæsaries, vt intra octauum quemque mensem ad ducẽtos siclos, hoc est, ad quinque põdo accresceret. Ad hunc modum priuato cultu per biennium Hierosolymis habitauit: natique sunt ei filij tres & vna filia formosissima, quæ Solomonis filio Roboamo postea nupsit. & b filium ei nomine Abiam peperit. Deinde c misit ad Ioabum rogans vt se penitus in paternam gratiam reducat, & impetret vt sibi licear patrem inuisere & alloqui, quod quum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius vicinum per quosdam è suis incendio vastari iussit. Is quũ re cognita ad Abesalomũ veniisset, expostulanti, quo suo merito dãnum ab eo accepisset, respõdit se hoc stratagemate illum ad se elicere voluisse, quandoquidem mandata de conciliando sibi patre negligeret. quã obrem, inquit, nõe te præsentẽ obse-

An. mundi 2912. Ante Chri. nat. 1052.

a *Abesalomu reductum, patris Dauidis cõspectum deuitare iubetur.*

b *Abesalomi Hierosolymis nati liberi.*

2. Reg. 13.

c *Ioabus incendio agri reuocatus reconciliat Abesalomum patri.*

An. mundi 2916. *Ante Christum nat.* 1048.

ero, vt placatum mihi reddas genitorem, quandoquidem molestior est mihi reditus in patriã quàm exilium fuerat, si ille in indignatione sit pertinax. Tum Ioabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est Regem pro illo, & tam accuratè & feliciter eius causam egit, vt flexus ad pietatem cõfestim eum acciri iuberet. Qui cùm supplex illi ad genua veniam peccati petẽs procidisset, sua manu erecto oblitionem omnium ante actorum est pollicitus. Porrò a Abesalomus in integram gratiam patris receptus breui magnum equitarum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum L. & per singulos dies manè regiam frequentans, eos qui ius illuc petentes causa cadebãt, comiter appellabat, dictitánsq. malos ad esse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferẽda sentẽtia lapsum, populares aurã ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studiis, certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, vt cum bona eius gratia Hebronem ad vota, quę in exilio cõceperat, persoluenda abire sibi liceat, permissũque eius p ofectus, mox vndiq. plurimos ad se acciuit, ita vt caternatim illò confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitę, nõ quidẽ conscij cõspirationis, sed quasi ad sacrificiũ euocati: nec mora stratageniate succedente, Rex b ab vniuersis consalutatur. Cæterũ Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatæ prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset primum vsurpãdi regni quod patri diuinitus datũ sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit vltra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatísque amicorum intimis

Hedio & Russinus cap. 9.

a *Abesalomus patris sui affectat regnum astutè satis & callidè.*

b *Abesalomus Rex ab vniuersis salutatur.*

intimis,& collocutus cũ eis de insolentia filij, totum negocium iudici Deo committens,reliquit regiæ custodiã decem pellicibus,& [a] Hierosolymis excessit, cũ aliã multitudine magna alacritate prosequente, tũ præcipuè sexcentorum cohorte,quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat. Abiatharũ [b] verò Sadocum Pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, Arcámque asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicens etiam sine arcæ præsidio diuina ope è periculis se seruandum: simúlque mãdauit vt de omnibus quæ inciderent per clanculatios nuncios se certiorem facerẽt. fidelem enim operam in talibus negotiis præstiterunt filij Pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæo [c] quoq; Gittæus nullis Regis monitis adduci potuit,vt maneret, quo magis illustris fuit eius erga Regem fides ac beneuolentia. Ascendenti autem per cliuum Oliueti montis,omnibus circa eum lachrymantibus,renunciatum est etiam Achitophelem: mutatis studiis in partes Absalomi cõcessisse: quo vix aliud tristius ei in hac calamitate accidit.quãobrem [d] precatus est Deum,vt Absalomi animũ ab Achitophele alienaret,verebatur enim ne eius consiliis contra se vteretur, viri prudẽtissimi & oculatissimi in dispiciẽdo quid facto opus esset. Quumque in verticem montis peruenisset,respiciebat ciuitatem, & cũ multis lachrymis non aliter quàm regno eiectus Deum precabatur.ibi offendit virum in amicitia constãtem,nomine Chusim:hunc conspicatus scisso amictu & caput cinetibus oppletũ, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussum æquo animo præsentem statum ferre:ac postremò obnixè precatus est, vt

An mundi 2910. Ante Christum nat. 1044.

a *Dauid Hierosolymis excedit.*

b *Dauid fugiens,sacerdotes in vrbe manere vult vt per eos, quid in ea agatur cognoscat.*

c *Ethæo fit Dauidi exilij comes.*

d *Achitophel ad Absalomum deficit,cuius consilia ne succedant Dauid precatur.*

An. mundi 2920. *Ante Christum natum* 1044.

simulato Abesalomi partiũ studio, diligẽter secreta eius perscrutaretur, & [a] Achitophelis cõsiliis semper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturũ, quàm si vnà maneret. atq; ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quò paulò post etiam Abesalomus peruenit. Interim Dauid paulum progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruũ, quẽ ipse ad curam prædiorum amici filio donatorũ miserat, agentem præ se duos asinos necessariis ad victũ onustos. Is obtulit ei vt quicquid vellet sibi ac suis acciperet, simúlque rogatus vbi Memphibosthũ reliquisset, Hierosolymis relictum respõdit. Sperare enim eum, rebus turbatis, fore vt ob Sauli meritorum memoriam ipse suffragiis populi Rex crearetur: quamobrẽ [b] indignatus, omnia, quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: diẽs hunc digniorẽ quã illum vt talib. possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi [c] verò iuxta locũ Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, saxis eũ simul & conuiciis impetẽs: cúmque amici eũ protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinariũ & multorum malorum causam appellabat, iubens vt impurus ac execrabilis regione excederet: gratiásq. agebat Deo, quòd per proprium filium pœnam peccatorũ ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abisæo verò etiam interficere Semeim volẽte, Dauid [d] eos cohibuit, negãs addendam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum verò si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus Sed hęc

a *Chusim Dauid vt Achitophelis cõsiliis se opponeret, obnixè precatur.*

2. *Reg.* 16.

b *Siba heri falso accusati opibus potitur.*

c *Semeis in Dauidem iniuria.*

d *Dauid Semeim occidi vetat.*

miseri-

misericordi Deo curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succumbent. His dictis continuabat iter, contẽpto Semei parte alia montis cursim cum cõuiciis assectante. Delatus deinde ad Iordanẽ, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim [a] Abesalomo cum Achitophele cõsiliario Hierosolyma ingresso, cõcursu populi salutãtis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos venit, & adorato nouo Rege, precatus est illi perpetuũ hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hactenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se trãsiret: cordatè respondit, non esse Dei voluntati & populi consensui repugnandum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoq; meritò sequor. à Deo enim regnum hoc accepisti, quòd si me in tuorũ numerum recipere dignatus fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet: filio succedente. His verbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato deinde Achitophele consultabatur quidnam esset agendum. Is suasit vt cũ paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & promptè contra patrẽ militaturum. Nã hactenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, veritos ne pax inter patrem & filiũ coeat. Paruit iuuenis, iussitque famulis vt in regia tentorium sibi erigerent inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris cõcubuit. Idque totum iuxta Nathanis prophetæ vaticinium euenit, quod Dauidi futurum, vt ab vno è filiis oppugnaretur, prædixerat.

An. mundi 2920. *Ante Christum natum* 1044.

a *Chusim simulatè offert Abesalomo studiũ ac fidem suam.*

b *Achitophel Abesalomo vt cũ paternis pellicibus congrederetur suadet.*

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

Absalomi contra patrem profecti cum exercitu interitus.

CAP. IX.

2. Reg. 17.

a *Achitophelis consilio suadentis Dauidē bello prosequēdum Chusim se opponit.*

HOc [a] Achitophelis consilium exsequutus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decē millia lectorum militum. Cum his se profectū interfecturum patrem. atque ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadē opera, Dauide sublato, pariturum. Hac sententia delectatus, accersit Chusim Dauidis amicorum principem (sic enim eum ille vocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi videretur quærebat. At ille intelligens quod hoc modo Dauid in potestatē redactus facilè occidi posset, contrariam sententiā attulit. Scis, inquit, Rex virtutē patris & eorum qui illum sequūtur, quòd in multis conflictibus semper victor euasit. Profectò veteranus bellator artib. contra nos vtetur. & intellecto nostrorum aduentu, noctu vallem aliquam cum parte militum insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentib. paulatim illi pedē referent, expectāres occasionē dum Regi propiores facti totis viribus in pugnam redeant. interim ille ex improuiso superueniens, suis animū adder, nostris verò metum ac cōsternationem afferet. Expende [b] igitur meum quoque consilium sanè melius, & Achitophelis opinionem missam fac, ac potius edicto per totam Hebræorum regionē copias contra patrem collige: quæ vbi in vnum conuenerint, imperium earum tu ipse assūme, néve alterius fidei committas. Facilè enim illum deuinces, si aperto campo aequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu verò tam multa mil-

b *Chusi cōsilium quod etiam, Achitophelis reiecto, recipitur.*

lia

lis virorum, qui dari sibi occasionem cupiunt declarandi quã sint tui nominis studiosi. quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se concluserit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Abesalomo autore consilio Achitophelis prælatam: sed hoc ipsum Deus effecit, vt Chusis consultor magis placeret. qui [a] properè ad Pontifices Sadocum & Abiatharum veniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit, quódq; ipsius comprobatum sit: periit deinde vt hæc Dauidi per nũcios significarent, adhortarentúrq; eum vt sine mora Iordanem transiret: ne fortè filius, mutata sententia, persequatur eum, & priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam ante curauerant, vt extra vrbem latérent filij renunciaturi Dauidi quid in vrbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miserũt, afferentem quid Abesalomo decretum sit: mandarũntque, vt, quantum possent, properarẽt Dauidi hæc indicaturi. qui eueſtigio cum patrum mãdatis, vt pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabant. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdã equitibus conspecti, apud Abesalomum deferuntur, qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt [b] hoc maturè Pontificũ filij, & diuertentes à via publica in propinquum vicum agri Hierosolymitani nomine Boccurã se dederunt, ibíque mulierem quandam rogauerunt vt se abscõderet, ea mox demissis per funem in puteum, os eius velleribus contexit: rogatáq; à superuenientib. persecutoribus num eos vidisset, conspecto sibi nõ negauit. accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat: & si modo alacriter persequátur, fore, vt eos comprehendant. Illi diu frustra

An. mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

Sadocum & Abiatharum filios ad Dauidẽ mittunt.

b *Pontificũ filij ad Dauidem mittuntur, in puteũ sese abscondunt.*

An. mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

perſequuti, rettrò ſunt reuerſi. Mulier verò, vbi hoc animaduertit, & non eſſe amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rurſum extractos cœptum iter continuare iuſſit. Illi [a] quanta potuerunt feſtinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Abeſalomi conatus illi renunciauerunt: qui ſuos confeſtim Iordanem tranſire edicit, quamuis nox eſſet, nihil cunctari paſſus. Porrò Achitophel vbi ſuum alterius conſilio poſthabitum vidit, conſcenſo iumento Gelmonem patriam petiit. Ibi conuocatis omnibus domeſticis, expoſuit eis quæ Abeſalomo conſuluerat, addens quoniam non perſuaſiſſet, certò ſe breui periturum. Dauidem enim omnino ſuperiorem hoc bello fore, & amiſſum regnum recepturum eſſe. Præſtat igitur, inquit, magno animo, vt virũ ingenuum decet, è vita exire, quàm Dauidi ob filio nauatam contra eum operam, excarnificandum ſe præbere. His [b] dictis in penitiſſimas ædes digreſſus, ſe ipſe ſuſpendit, atq; ita Achitophelem, ſuopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterùm Dauid, ſuperato, vt diximus, Iordane, peruenit [c] caſtrum, pulcherrimam ac munitiſſimã eius tractus. Ibi cum ſumma beneuolẽtia ab omnibus eius regionis oprimatibus exceptus eſt, partim præſenti hominis neceſſitate motis, partim reuerentia priſtinæ felicitatis. Fuerunt autẽ hi Barzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynaſtes, & Mabhirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad victũ pertinebat, largiter Regi cum ſuis præbebant, vt nec lecti ſtrati eis deeſſent, nec panis ao vinũ, quin & carnium copia ſemper aderat, & quicquid vel ad alimoniam, vel ad laſſitudinis refectionem opus eſſet. Interim [d] Abeſalomus

[a] *Dauid de Abeſalomi conatibus certior factus, cũ ſuis Iordanem tranſit.*

[b] *Achitophel, ſuo conſilio exploſo, laqueo ſibi vitam finit.*

[c] *Dauid Mahanaim peruenit, vbi cũ ſumma reuerentia ab optimatibus excipitur.*

[d] *Abeſalomus Iordanẽ tranſijt.*

Hedio & Ruffinus Cap. 10. 2. Reg. 18.

coacto

coacto grandi contra patrem exercitu, & tra-
iecto Iordane amne, constitit non longè à Ca-
stro oppido Galaditidis, loco Ioabi præposito
exercitui cognato eius Amasa, prognatus enim
erat patre Iotharsa, & matre Abigæa. hæc ve-
rò & Saruia Ioabi mater, sorores erant Dauidis. Rex autem recensitis, qui circa se erant, comparatóque numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Absalomus prior ipsum aggrediatur, sed [a] creatis tribunis, diuisóque in tres partes exercitu, vnam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidē & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum [b] autem volentem adesse in exercitu, amici prohibuerunt, idque prudentissima ratione. Si enim, eo præsente, vinceretur, nihil spei reliquum fore. quòd si vna parte exercitus victi, cum cætera ad ipsum refugissent, reparandarum virium facultatem non defore. alioquin etiam hostem suspicaturum, alium exercitum circa Regem esse. Placuit hoc consilium: itaq; persuasus apud Castrum mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obtestabatur vt memores omnium acceptorum beneficiorū strenuam ac fidelem operam sibi nauarent: & [c] vt post victoriam filio parcerent, ne occiso illo, aliquid mali in seipsum statueret. atque ita precatus illis victoriam, exercitum emisit. Cæterùm [d] cum Ioabus ex aduerso hostium aciem suā explicuisset in planitie syluam à tergo habēte, Absalomus quoq; suos contrà eduxit: & congressi acritérq; pugnantes multa vtrinque præclara facinora edebant: his dū modo Dauid regnū recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis contrà ne Absalomus & hoc priuetur, & patri insuper audaciæ pœnas

Ann mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

a *Diuisio exercitus Dauidici.*

b *Dauidem adesse volē-tem in exercitu amici prohibent.*

c *Mandata Dauidis de parcendo filio.*

d *Prælium inter Absalomum & Ioabum.*

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

det, nihil non vel facere vel pati paratis. Idem cùm numero longè præstarent, ignominiosum ducebant tanto pauciorib. Ioabi militib. succumbere. Contrà Regij vt tot millia profligarent omni ope connixi, tandem, vt erat dignũ veteranis & rei militaris peritissimis, hostem a terga vertere coegerũt. fugientes deinde per saltus & abrupta insequẽdo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita, vt multo plures in fuga caderent, quàm in prælio. Interfecta sunt enim ea die fermè viginti millia. Plurimi autem in Abesalomũ ferebantur, insignem tam pulchritudine quàm statura corporis. Is veritus ne viuus caperetur, cõscensa mula Regia effuso cursu fugiebat. Cúmq; per agitationem ventilaretur capillitium, asperæ arboris prominenti ramo inopinatè implicitum iuuenem suspendit. Iumentũ enim vehementi impetu ferebatur, non aliter quàm sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Danidis indicauit Ioabo: eóq; quinquaginta siclos promittente, si illum cõfoderet, respondit: Nec si duo millia daturus esses, facerem hoc domini mei filio, maximè cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit vt indicaret vbinam pendentem viderit, móxque b defixo in cor telo eum interemit. Armigeri verò Ioabi circumsistentes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum cõgestis saxis obruerunt, ita vt tumuli forma extaret. Deinde cum receptui cecinisset Ioabus suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porrò c Abesalomus erexerat sibi in valle Regis columnã marmoreã cum inscriptione, duobus stadijs à Hierosolymis dissitã, quam voluit vocari Ma-

a *Fuga & strages exercitus Abesalomi.*

b *Ioabus Abesalomũ merimit.*

c *Abesalomi columna marmorea.*

num Abesalomi: dicens, quòd, etiam si libetos eius perite contingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, & vnam filiam Thamaram, quemadmodum iã antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupsit, Abiam eius successorem peperit: sicut pòst loco suo copiosius dicetur.

Ann. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

Dauidi iam in regnum restituti status felix.

CAP. X.

DEfuncto Abesalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas[a] vetò Sadoci Pontificis filius adito Ioabo, rogauit vt sibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo læta omnia, quódque diuina ope ac prouidentia victoriam sit consequutus. Negauit hoc Imperator, dicens non conuenire, vt ante hac afferre læta solitus, nunc de morte filij Regem certiorem faceret: iussítque eum ibi manere. sed vocato Chusi illi mandauit, vt omnia quæ sciret ad Regem perferret. Achima verò denuo rogante, vt ipse mitteretur, victoriam tantum nunciaturus. non etiam Abesalomi mortem passus est eum hoc facere. Is viam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim anteuertit, Sedente autem Rege in porta, & expectante aliquem de prælio nuncium, speculatorum vnus conspecto Achima currente, nec dum valens eum agnoscere, ait ad Regem, videre se quempiam accurrentem. Cúmque Rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo pòst sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente Rege, hunc quoque bonum fore nuncium speculator iam propiorem Achimam noscitans, Sadocis Pontificis filium ait curriculo aduentare. Tũ Dauid, pro-

[a] *Chusi victoria nuncium ad Dauidem missum ab Achima ante vertitur.*

Ann. mundi 2020. Ante Christum nat. 1044.

fectò hunc bonum & optatum nuncium afferre de prælio. Vix hæc verba finierat, dum Achimas Regem adoratum salutat, & scitante de pugna, lætam victoriam annunciat. rogatus deinde quid filio factum si, ait se versis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Abesalomum persequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quòd iubente Ioabo properè discedendum fuerit, vt victoriam renunciaret. iámque [a] & Chusis aderat Regem adorãs & victoriam annuncians qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem quod Abesalomo. Hæc verba in causa fuerunt, vt nullam ex ea victoria voluptatem nec Rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima vrbis parte deflebat filiũ, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese afflictans, ac vociferans, Fili mi, vtinam mihi tecũ mortem oppetere contingeret. Cùm enim esset natura suorum amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione prosequebatur. Exercitum [b] autem & Ioabum, audito quod Rex filiũ ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidũ ingredi: sed demisso capite lachrymantes, non aliter quàm clade accepta veniebant. Cæterùm quũ Rex operto capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, ô Rex? an nescis quòd pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeò teipsum & familiam tuam oderis: ames verò tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare nõ desinas? Nam si Abesalomus vicisset, & regnum suum cõstabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum fecisset, sed à te ac tuis liberis initio facto, ad vnũ miserabi-

a *Dauid cognita filij cede à Chusi acriter eũ deflet.*

b *Ioabus cũ exercitu lugens vrbem ingreditur.*

1. Reg. 19.

ferabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudentibus, & grauiter punientibus eos qui nostrã vicem miseratẽtur. Te verò non pudet hęc facere propter hominem inimicissimũ, qui quum esset tuus filius, tantopere in te fuit impius? Desine [a] igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectũ tuorũ militum, & gratias illis age, quòd sua virtute hãc victoriam nobis pepererunt: alioqui si quà cœpisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiámque vt iam grauius ac verius quàm antè lugeas. Talibus verbis Ioabus Regi mœstitiam excussit, eúmq; ad curam Reipublicę adduxit. Sumpto enim habitu alio, quò gratior esset militi eius cõspectus, pro foribus portę consedit, ita vt hoc audito vniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hęc ita geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerunt, domum reuersi nuncios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo vindicati fuissent: & quàm iniquè hoc eiecto alteri regnum commisissent. Itaq; [b] debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, vt omissa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea curam Reipublicę suscipiat. De hac re crebri nuncij veniebant ad Regem: isque mox Sadoco & Abiatharo Pontificibus per literas mandauit, vt Principes tribus Iudæ compellent, tu illis per esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maximè cũ is tribulis sit ac cõsanguineus, pati modo Amasam Imperatorẽ eos alloqui iussit, qui fieret quòd cum esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, vt Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam [c] autem illi nõm

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

a *Taxatur Dauid ob filij luctum excussa mœstitia, prodit in publicũ eum.*

Hedio & Ruffinus cap. 11.

b *Israeliticũ regnum Dauidi iterum offertur.*

c *Dauid Amasa veniam & Vniuersarum copiarum præfecturã concedit.*

Ann. mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

solum veniam, quæ iam cõtigisset, verumetiam vniuersarum copiarum præfecturã, quam Abesalomus ei concesserat. Pontifices verò tum Principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostẽtata Regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis incunctanter per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo simul & Amasæ autoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi idem faciunt. atque hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed [a] singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ vsque Iordanem amnem illi occurrit, eodem præsto fuit Semeis filius Geræ, sequentibus mille viris è tribu Beniamitica: nec non Siba libertus Sauli cõmitatus quindecim filiis & seruis viginti. Hi vnà cũ tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerunt, vt Rex cum suis absque negocio transire posset. Vt verò ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidénsq; ad Regis pedes, rogabat veniam commissorum, vtque infensus sibi esse desineret, néve recepta potestate in se primum animaduerteret: reputarétq; id quoque, quòd erroris pœnitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicanti ac misericordiam imploranti. Abisæus Ioabi frater, satin' hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in Regẽ diuinitus electum ore es commeritus? Tum Rex ad eum versus: Desinite [b] Saruiæ filij, néve nouas turbas ac seditiones excitate. Sic enim vos existimare volo, hanc esse mihi aditialem regni diem, quamobrem iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui quocunque modo in maiestatem meam peccauerunt, neque in quenquam ea de causa animaduersum esse,

a Iudæ tribus ad Iordanem vsq; Dauidi occurrit, & ponte fluminis ripas iungit.

b Semeis veniam consequitur.

su quã

tu quoq; Semei bono animo esto, nihil de supplicio solicitus. At ille adorato Rege, cœpit cũ præcedere. Post hæc [a] Memphibosthus Sauli nepos ei venit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim Reges profugerat, neq; comã totondit, neq; vestem purgauit, calamitatem eius nõ secus quã propriam ferens: ad hæc à suo procuratore apud Regem falso delatus fuerat. Is post salutatum & adoratũ Regẽ interrogatus ab eo, qua de causa nõ simul exisset, socius fugæ futurus: respondit Sibã esse in culpa: Hunc iussum parare ad profectionem necessaria, verba sua nõ aliter quàm alicuius mancipij contempsisse, alioquin, inquit, si pedibus integris fuissem, & ad profectionẽ his vti potuissem, nũquã abs te relinqui passus fuissem. Nec cõtentus meã erga te domine pietatẽ impedisse insuper malitiosè ac mendaciter me detulit. Sed benè noui quòd tua prudẽtia tales calumnias nõ admittat, quum sis iustus, & Deũ ac veritatem, cui tantopere studes, diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei tẽporib. versatus sis, licerétq; tibi de tota familia nostra eo nomine pœnas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recenti etiam tum earum memoria summã potestatẽ assecutus; præterea in amicorum ordinẽ allectum, & mensæ tuæ quotidianum cõuiuam adhibitum, nihilo deteriore cõditione quã vnum quemuis è maximè necessariis apud te esse voluisti. his auditis neq; Memphibosthum punire libuit, neq; an Siba calumniator fuerit cognoscere. sed præfatus [b] cuncta se eius bona Sibæ largitum, veniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus: Habeat sibi totam Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse.

Anno mũdi 1020. *Ante Christum nat.* 1044.

a *Memphibosthus à calumnia Sibæ se purgat.*

b *Dauid Memphibosthi veniam & dimidiæ partis bonorum Sibæ donatorum restitutionẽ promittit.*

An. mundi 2920. *Ante Christum natum* 1044.

Berzelæum [a] deinde Galaditam virum magnũ ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem vsque, Rex rogauit vt simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se habiturũ, nihilque illi defore quo extremæ eius ætati refouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticã conuictui regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse Regiæ voluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo vitæ actu & sepultura solicitum: rogánsque vt sibi cum bona Regis gratia liceat suo more domi viuere: quandoquidem iam per ætatẽ non amplius vllam è potu aut cibo voluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarũ cæterorúmq; instrumentorum quibus aulici Regij se oblectare solent. Quo ita instanter rogãte, Te, inquit, dimitto, hunc verò Achimanum filium mecum abire sinito. Omnium enim bonorum meorũ particeps erit. Tum Berzelleus relicto filio, & adorato Rege, omniáq; fausta illi precatus, domũ est reuersus. Dauid [b] autem Galgala peruenit, iã dimidiũ totius populi circa se habens & Iudę tribũ integram. Eò venerunt ad illum primores eius regionis, sequente magna hominum multitudine: incusabántq; Iudę tribum, quòd insciis cæteris ad Regem se contulisset, cui omnes simul vnanimiter occurrere debuerint. Principes verò tribus Iudę rogabãt, vt æquo animo ferrẽt, quòd pręuẽti essent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deuinctũ sibi feruentioribus studiis prosequerentur. neq; enim se hac de causa vlla munera accepisse, vt meritò ægrè ferre debeant. serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cęterarum tribuũ Principes, Demiramur, inquiunt, fratres, quòd Regem vo-

[a] *Berzelæus Hierosolyma patre eò proficisci nolente, cum Dauide cõtendit.*

[b] *Tribus Iuda, quòd inscijs Israelitis Regem reduxerit, accusatio & excusatio.*

bis

bis propriè cognatũ vindicatis, ac si non omniũ nostrũm sit habendus, quem omnibus nobis ex æquo Deus præesse voluit: ergo cùm totus populus vndecim partes habeat, vos vnicã, tantóque potiores simus, præter æquũ feciſtis quòd nobis nescientibus ad Regem veniſtis. In hac Principum altercatione exortus est vir quidã malus ac seditiosus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis: qui sublata voce in medio multitudinis exclamauit, Non [2] est nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Ieſſæi filiũ, simúlq; cornicine iusſo canere bellicum, omnes, relicto Dauide, illum sunt secuti, sola Iudę tribu circa eum manente; à qua mox in regiã Hierosolymorum est deductus. Vbi [b] concubini, cũ quibus filius Abesalomus cõgressus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benignè vt ante administrari iussit, ipse verò post hac non amplius eis est vsus. Amasam [c] deinde exercitui præposuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iusſitq; vt collectis quantis posset è tribu Iudæ copiis post triduum ad se veniret, vt eũ tradito exercitu eũ imperio cõtra Bochoriæ filiũ mitteret. Quo ad colligendũ militem profecto, quum in ea re occupatior maturè nõ rediret, tertia die Rex Ioabo dixit, non esse in rem publicam, dilationem Sabæo cõcedi: ne fortè inſtructior factus plus damnidet, plúsque exhibeat negocij, quum modo Abesalomus exhibuisset. Nõ est, inquit, vlterius expectandum, sed cum his quæ nunc ad manũ sunt, copiis. & sexcentorum cohorte, cum Abiſæo fratre hostem persequere: & vbicunque illum adeptus fueris, da operam, vt prælio decernatur: & caue, ne occupatis munitis vrbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus

Ann. mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

2. *Reg.* 20.

a *Sabæus homo seditiosus auertit Israelitas à Dauide.*

b *Dauidis concubinæ à filio stupratæ aliò traducuntur.*

c *Ioabus cõtra Sabæũ paucis copijs Amasa in colligendo exercitu cũctante mittitur.*

Anno mundi 2970. Ante Christum nat. 1044.

paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisque qui tum Hierosolymis aderant, militibus, cõtra Sabæum raptim exercitũ ducit. Cúmque Gabaonẽ, qui vicus quadraginta stadiis à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est Amasa magnum exercitũ adducẽs. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctúsq. gladio accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è vagina elabi passus est: eóq. mox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improuiso ictu [a] vẽtrem ei perfodit, hominémq. confecit, facinus sanè impiũ, quod bonũ & cognatum iuuenem immerentẽ propter æmulationẽ summæ præfecturę & regię gratię sustulit. Hac enim de causa iam ante Abneri quoque cædem perpetrauerat. Sed aliud facinus propter honestum prætextum fraternæ vltionis dignius venia videbatur: in Amasæ verò cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæso autẽ imperatore pergebat ad Sabæũ debellandũ, vno relicto apud cadauer, hunc iussit proclamare ad exercitũ, Amasam iure cæsum meritas pœnas dedisse: qui verò patres Regis fouerent, Ioabũ & fratrẽ Abisæum eius duces sequi debere, iacente verò in via corpore, & tota multitudine ad id cõfluẽte, & vt fieri solet cum admiratione circũstante, custos translatum illud in villam quandam longè à via remotam deposuit, & veste cõtexit: quo facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per totam Israeliticam regionem Sabęum esset persequutus, indicio cuiusdam cognouit eum esse in munita quadã vrbe, nomine [b] Abelmachea, qua obsessa & circumuallata, iubet militẽ muros eius suffodere & euertere: valde enim irascebatur, quòd portas ei clausissent. [c] mulier autem quædam honesta & prudẽs, videns patriam

[a] *Ioabus Amasam iugulat.*

[b] *Ioabus Sabaeum in vrbe Abelmachea circumuallat.*

[c] *Mulier Ioabo vrbẽ quã iustius conseruaret auersuro exprobrat.*

tria in extremo periculo, conscensis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui postquam processit, Deus, inquit, Reges & Imperatores creat, vt deletis Hebræorum hostibus in pace Israelitas contineant: tu verò nulla in re Iesus, primariã Israelitarũ vrbem expugnatum venisti. Tum [a] ille abominatus eius verba, & meliorem sibi mentem precatus, negauit se vel vnum è plebe occisum cupere, tãtum abesse vt vrbem tam egregiã excisam velit: & si ad supplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, Regi rebellis. omissa oppugnatione confestim se inde exercitum abducturum. His auditis mulier, Ioabum rogat, vt paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis statim è mœnibus deiiciendũ: mõxque ad ciues reuersa, Vultis, inquit, mali malè perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, cũmq; pro Dauide, cuius tanta in vos extant beneficia regnare, & vnam hanc vrbem tam valido exercitui resistere? Quibus verbis persuasi, præciso [b] capite Sabæi, ad milites Ioabi hoc deiiciunt: cõfestímque signo receptui dato dux obsidionẽ soluit: & [c] Hierosolyma reuersus denuo vniuersis copiis Imperator præficitur. Banaias quoq; satellitibus & sexcentorum cohorti à Rege præponitur. Adoramus quæstor tributis recipiendis constituitur. Sabathes & Achilaus Cõmentariẽsium fiunt Principes, Susa scribis præpositus. Põtificatus quoq; Sadoco & Abiatharo mãsit.

Ante mundi 3044. Ante Christum nat. 1044.

a *Conditio obsidionis soluendæ à Ioabo proposita.*

b *Supplicium de Sabæo sumptum.*

c *Officia à Dauide distributa.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. 2. Reg. 21.

Post [d] hæc fame regionem premente, Rex supplex à Deo petiit, vt populũ miseratus cauisam atq; remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per Prophetas, postulare Deũ, vt Gabaonitæ vindicentur, quos Saulus Rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iusiurandum quod illis olim Iesus imperator

d *Fames ob iuramẽtum violatum, Israelitis immissa.*

An. mundi 2924. Ante Christum nat. 1040.

& senatus iurauit, violauerat. Quamobrē si Gabaonitis pro cæsis ciuibus pœnas quas ipsi voluerint exigere permittat Rex, fore vt placatus Deus populū è præsenti calamitate eximat. quod posteaquam ex Prophetarū relatione cōpertum est, accitis Gabaonitis percontatus est quid à se peterent: qui cum septem è Sauli progenie deposcerent ad supplicium, Rex perquisitos eis tradidit. Memphibostho tamen Ionathæ filio parcens. his acceptis Gabaonitæ, vt libitū est, in eos animaduerterūt: confestímq; pluente, Deo terra posito squalore ad pristinā fertilitatē rediit, populúsq; copia rerum vt antè fruebatur. Aliquāto post Rex bello Palæstinos adortus, & prælio cum eis cōgressus, dū victos auidius persequitur, vltra cæteros solus est longius prouectus. hunc iam lassulū conspicit Acmon filius Araphi, vnus è Gigantū sobole, indutus loricam circulis consertam, & lanceam gerens trecentos siclos pendentem, accinctúsque gladio: & [b] cōuersus è fuga haud dubiè cōfeciſſet Regē, ni Abisæus Ioabi frater repentè superueniens eū protexisset iam prostratum, & hostē trucidasset. quo Regis periculo grauiter commotus est exercitus, & [c] duces iureiurando eum deuinxerunt, ne in posterum cum aliis interesset prælio, ne, si propter fortitudinē & audaciam humanā aliquid ei cōtingeret, populus ea felicitate, quā ex ipsius administratione percipiebat, orbaretur. Cúmq; post hanc pugnam Palæstini ad Gazaram vrbem cōuenissent, Rex quamprimum hoc cognouit, exercitum contra eos cōfestim ire iussit. in hac expeditione egregiā laudem ob præclara facinora edita meruit, [d] Sobacchis Chettæus, vnus è fortissimis Dauidis militibus, cōplures enim qui se de gigantū genere iactabant, & viribus eximiis insolescebant,

a *Septem viri è Sauli progenie ad supplicium Gabaonitis traduntur.*

b *Dauid in vita discrimē vocatus ab Abisæo liberatur.*

c *Dauidi, vt prælijs abstineat, suadetur.*

d *Heroes Dauidis.*

bant, orco tradidit, præcipuus autor victoriæ quam tum Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibúsq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos misso à Rege, optimè se gessit.[a] Nephanus cognatus ipsius, singulari enim certamine cũ fortissimo Palęstinorum congressus, occiso illo effecit, vt reliqui terga verterent: multíq; hostium in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursum castra metati sunt ad quoddam oppidum non procul Hebræorum finibus: fuítq; in eo exercitu vir statura cubitorũ sex: cui seni digiti erant in manib. ac pedibus. Huic ex Regis exercitu [b] Ionathas Samæ filius solus se opposuit, stratóq; aduersario maximũ momentũ ad victoriã attulit: & ipse fortissimi viri laudem retulit. nã & hic barbarus oriundũ se à gigantibus iactabat. Hoc prælio cum gente fuit vltimum, non ausa postea se contra Israelitas mouere. Cæterùm [c] Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, vario genere carminum odas & hymnos in honoré Dei cõposuit, partim [d] trimetro versu, partim pentametro: instrumentísq; musicis cõparatis docuit Leuitas ad pulsum eorum laudes Dei decantare, tã Sabbatis diebus, quàm in cæteris festiuitatibus. Species autem instrumentorũ hæ fuere: cinnyra decẽ chordis intenditur, & plectro pulsatur: nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cúmque his aderant & cymbala ærea, benè magna atque lata: quòd sanè de prædictorũ instrumẽtorũ natura, ne prorsus ignorentur dixisse, sufficit. Porrò [e] Rex fortissimos viros circa se habuit, sed maximè insignes præclaris facinoribus 38. quorũ quinq; tãtum virtutẽ cõmemorabo, facili ex his de reliquis cõiectura, tales enim erãt hi qui possẽt vel regiones subigere, vel magnas gẽtes debellare.

Ann. mundi 2924. *Ante Christum nat.* 1040.

a *Sabathis Nephanus.*

b *Ionathas.*

2. *Reg.* 22.

c *Dauid Poeta.*

d *Instrumẽta Musica Dauidis.*

2. *Reg.* 23.

e *Triginta octo Dauidis Heroes.*

An. mundi 2924. *Ante Christum nat.* 1040.

Primus [a] Isſæmus filius Achemæi, qui nõ semel in aciem hostium irruens non prius à cæde abstitit, quàm nongentos occideret. Post hunc [b] Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cum rege in Araſamo. Hic in quodã prælio Israelitis multitudine hostiũ territis, & in fugam verſis, ſolus locum ſuũ non deſeruit: & cõgreſſus cũ hostib. multos interfecit, adeò vt cruore gladius eius ad dextrã adglutinaretur: quo viſo reuerſi in præliũ Israelitæ cedentẽ iã hostẽ vrgendo admirandã ac celebratã victoriã retulerũt, Eleazaro ſternente, vulgo verò militum proſtratos ſpoliãte. Tertius [c] erat Illi filius Sebas. hic quoq; bello cũ Palæſtino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerſo conſtitiſſent, Hebræique rurſum territi loco cederẽt, ſolus in aciei vicẽ hoſti ſe oppoſuit: & nõ paucis letho datis reliquos impreſſionẽ eius nõ ſuſtinentes, in fugã effuſos inſectatus eſt. Hæc fuerũt facinora quæ hi tres in præliis ediderunt. Eo verò tẽpore, quo Rege Hieroſolymis agente Palæſtinorũ exercitus vſque ad vrbẽ acceſſit, & dũ ille conſulturus Deũ de bello, arcẽ aſcendit, in ea valle caſtra metatus eſt, quæ XX. ſtadiorũ ſpatio vſq; Bethlema pertinet: dicente ad amicos: ô quã bonã aquam habemus in patria mea, maximè in ciſterna portæ vicina: ô ſi quis eã mihi afferret, id certè m; allẽ quàm multum argenti accipere: tres [d] iſti hi auditis, eueſtigio excurrerunt, & cùm per media hoſtium caſtra Bethlema peruenisſent. hauſta aqua per eandẽ viã ad Regẽ ſunt reuerſi, attonitis audacia tanta barbaris, nec auſis paucitatẽ eorũ contemnere. eã aquã Rex bibere noluit, dicens periculo ſanguinis emptã, & ob hoc ſibi nõ conuenire: ſed Deo inde libauit, gratias agens pro virorum incolumitate. Poſt hos erat Ioabi frater, Abiſæus, qui vna die

a *Effæmus.*
b *Eleazar.*
c *Sebas.*
d *Heroes tres per hoſtium caſtra excurrunt, in Bethlehẽ aquam hauriunt, & Dauidi afferunt.*
e *Abiſæus.*

dc hostes interemit. Quintus [a] Banaias, genere Sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus, virtute inter Moabitas illustribus, vtrumque confecit. Rursum [b] ex prouocatione, cum miræ staturæ Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominem cõfodit: quo insignior fuit victoria, quòd adhuc viuenti ademptis armis, prius eum spoliauit, mox propriis armis occidit. Est & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem vel præferri potest, vel certè conferri. Quũ enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os, quod augustum esset, videbat breui fore, vt id niuibus oppleretur, atque ita desperato exitu, & salute, rugire occœpit. Banaias [c] autem fortè fortuna iter faciẽs, accurrit ad rugitum bestiæ: & quum descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores virtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid volẽs cognoscere quantus millium numerus recensèri posset in populo, oblitus præceptorum Mosis, qui prædixerat, quoties censeretur populus in singula eius capita pendendum Deo semisiclũ, iussit Ioabum imperatorem, vt iret ad censum peragendum. qno excusante nihil opus esse, nihil motus coegit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negocium principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarũ regione, & cognito quãta esset populi multitudo, post nouem menses & viginti dies Hierosolyma reuersus ad Regẽ numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad censum vocauerat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim pœnituit, agnoscens in Deum se peccasse. Erat [e] autem reliquorum Israelitarum nume-

An. mundi 2924. *Ante Christum nat.* 1040.

a *Banaias.*

b *Banaias Ægyptium hasta ex ipsius manibus extorta confodit.*

c *Banaias Leonem exanimat.*

Hedio & Ruffinus cap. 13. 2. *Reg.* 24.

d *Dauid Ioabum ad peragendum censum ire iubet.*

e *Numerus populi summa.*

An mundi 2930. *Ante Christum nat.* 1034.

rus nongenta millia, dumtaxat eorũ qui ad militiã essent idonei. In Iudæ verò tribu quadringẽta millia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem, quòd Deum offendisset, supplex orare cœpit, vt propitius redditus facti huius daret veniam. Qui exoratus Gadum Prophetam ad eum misit, tres a optiones offerentem, vt ex his quã mallet eligeret, aut famẽ per septennium duraturã, aut bellum per tres menses iniquo marte cum hoste gerẽdum, aut pestilentiam per triduum in Hebræos sæviturã. Illo verò hærente ac turbato propter difficilem inter hæc mala electionẽ, & Propheta vrgente ad celerem responsionem, vt Deo renunciare posset: Rex cogitans, quòd si famem peteret, sui magis quàm aliorum rationem habuisse videri posset, quandoquidem ipsi nihil periculi esset multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses ab hoste vinci elegisset, sic quoq; sibi consuluisse qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus æquè ac regnatis cõmune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius esse incidere in manus Dei, quàm in manus hostium. Hæc ita, vt audiuit Propheta, Deo renunciante, pestilentia b in Hebræos ingruit, ita vt variis modis absumerẽtur, nec facilè esset morbum cognoscere. mors enim vna erat, sed plurimis & incõpertis causis homines rapiebat, alius enim post alium efferebatur, & clanculũ obrepens, malũ celeriter exitium afferebat, quidam enim repentè cũ vehementi dolore, & amaro cruciatu animã exhalabãt, alij paulo lentiore vexati malo ne curationem quidem ferre poterãt, sed inter officia medicorum expirabant, alij subitò tenebris ob oculos obortis, cæ præfocati examinabantur.

a *Dauid tribus malũ propositum pestem eligit.*

b *Ingẽs Hebræorũ strages ob pestem à Deo immissam.*

bantur. nonnulli interim dum aliquem domesticorum funerant, sepultura nondum absoluta commoriebantur, quo factum est vt à matutina hora vsque ad prandium hac peste septuaginta millia hominum sint absumpta. iámque genius à Deo missus Hierosolyma petebat. eam quoque vrbem simili malo afflicturus. Tum [a] Rex sacrũ inditus & humi prostratus, supplex orabat Deum, vt pestem sedaret, & iam mortuis contentus, de cætero quiesceret. inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad Deum: se esse pastorẽ pœna dignũ, cæterum greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missõque ad eum Gado propheta, mandauit [b] vt confestim ascenderet in aream Oronnæ Iebusæi, & exstructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatũ hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna [c] verò circa trituram frugũ occupatus, vt Regem vnà cum omnibus filiis accedentem vidit, occurrens adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis. quæ causa fuit vt capta vrbe nihil illi molestum acciderit: quemadmodum superius diximus. Hoc percontante, quamobrẽ herus ad seruum accederet, ait se velle arcã eius emere, vt in ea Domino altare construeret, & sacra facerem. at [d] ille & aream & aratra & boues in holocaustoma grat's largiri se dixit. precarique vt Deus libẽs ac propitius hoc sacrificiũ ad mittat. Rex verò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatem professus, voluit [e] vt pretium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis auferre sacrificium. Oronna verò dicẽte, fac-

Ann. mundi 2930. *Ante Christum natum* 1034.

a *Dauid pro innocente orat populo.*

b *Mandat de altari extruendo.*

c *Oronna Iebusæus Sup. lib. 7. cap. 3.*

Orphna dõnos.

d *Oronna aream Dauidi donat.*

e *Pretium pro area dat.*

An. mundi 2930. *Ante Chri.* nat. 1034.

rum se quicquid Rex vellet: aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: exstructóque ibi altari,& sacrificia & holocautoma super eo perfecit,& hostias pacificas obtulit, quo festo Deus placatus, propitius vt antè est redditus. Erat autem is locus in quē olim Abrahamus filiū, vt holocautomata faceret,adduxerat,& cum iamiam iugulandus esset puer, aries repentè adstās altari apparuerat, qui pueri vice fuit mactatus, vt iā antè scripsimus. Dauid autē cū animaduertisset se exanditum, & gratū fuisse sacrificium, decreuit totum illum locū altare vniuersi populi appellare,& Deo templū ibi exædificaret: quam eius vocem Deus in futurū ratā esse voluit. mox enim propheta ad eū misso, illic [b] tēplū exstruendū prædixit à filio quē regni successorem esset relicturus. Post hanc Prophetiā iussit Rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorū centum & octuaginta millia. ex his cōstituit lapicidarum octuaginta millia: reliquos ad cōuehendos lapides deputauit, ex quib. tria millia & quingentos operariis præfecit. magnā [c] quoque vim ferri ac æris ad horum operum vsum congessit: materiémque cedrinam multā & prægrandē, Tyriis & Sidoniis hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebátq. suis amicis, hæc ideò se apparare, vt filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret. & non tum demum eam comportare necesse habeat, adhuc per ætatem rudis talium negociorum, sed omnibus in promptu sitis facilè opus absoluat.

a *Locum alium extruxit.* *Gen. 2. Sup. lib. 1. cap. 11.* Medio & Ruffinus *Cap. 14.*

b *Architecti templi exstruendi. 1. Par. 22.*

c *Dauid magnā vim ferri, aeris & lignorū cōportat.*

Dauid se viuente Solomonem filium suum regnum auspicari voluit.

CAP. XI.

d *Extructio templi Salomonis mandatur.*

ACcito [d] deinde Solomoni filio, mandauit, vt quāprimū regnū adeptus esset, templū Deo

Deo construeret, dicens se id voluisse quidem, sed oraculo prohibitum, quòd propter crebra bella cruētus haberetur, prædictūmque sibi id ædificiū à fatis destinatū filiorū natu minimo qui Solomon esset appellandus, quem non aliter quàm filium patri ipsi Deo curæ futurum: atque etiam totam Hebræorum regionem hoc Principe felicem fore, & inter cætera bona id quod omniū est potissimum, pacem habituram vtpote alienam non tantum ab externis bellis, verumetiā ab intestinis seditionibus. Ergo[a], inquit, quandoquidē à Deo designatus es Rex, antequam natus, da operam vt alioquin etiam dignus sis eius prouidentia, pietatem colēs & iustitiā atque fortitudinē: & præcepta eius legésque per Mosem traditas obseruans, & ab aliis eas violari non permittens: & insuper templū quod te regnante strui sibi voluit, cura vt sicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitū parata tibi relinquam. Scito [b] sanè auri quidē collecta decē millia, argenti verò talentorum centum millia æris item ac ferri tantum congressi, quantum vix numero comprehendi possit: & ad hęc lapidum & lignorum materiem copiosissimā. Habes [c] præterea multa millia fabrorum lignariorum & cæmentariorum, & si quid his defuerit, tu supplebis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris Deo, eúmque perpetuum protectorem habebis. Posthæc adhortatus est principes populi, vt in ea structura filium adiutarēt, & securi de omnibus aduersitatibus, cultui tantum diuino vacarēt. percepturos enim pro hoc pacē & bonum ac legitimum Reipublicæ statum, quæ præmia piis ac iustis Deus solet reddere. Postquā [d] autē absolutum fuerit tēplum, iussit Arcam in eo reponi, cæterámq. sacrā sup-

An. mundi 2930. Ante Christum nat. 1034.

a *Dauid Salomonem vt Deū colat, hortatur.*

b *Thesaurus ad templi structuram congestus.*

c *Adiutores Solomonis in templo ædificando.*

d *Mandatū de Arca, cæteráque sacra supellectile in templū reponēda.*

An. mundi 2930. *Ante Christum nat.* 1034.

pellectilẽ cuius receptaculo iam pridẽ templũ debuerat exstrui, nisi patres mandatũ Dei neglexissent, qui præceperat vt quamprimum hostilẽ terram occupassent, templũ illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tã ad filium quàm ad principes. Prægrauante autem iam seni, & corpore per ætatem frigescente, alsiosus factus est, vt ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: quúmque ex cõmuni medicorum consilio decretum esset, vt lectissima è formosis totius regionis virginibus cũ Rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eũ puella: inuẽta [a] est in vrbe vna fœmina omnium eius ętatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum Rege cubitans, nihil aliud quàm recalefaciebat eum, tã enim præ senio ad venereas res elãguerat, sed de hac virgine paulò post incidet mẽtio. Cæterùm [b] quartus filius Dauidis, iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Ægiltha ei natus, nomine Adonias, Abesalomo quòd ambitionem attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit, vt sibi principatũ deferrent: parauitque sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater videns, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac ne scitatus quidẽ est, quid sibi vellet talis apparatus. Adiutores autẽ habebat Adonias Ioabum imperatorem & Põtificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius resistebãt, Põtifex Sadocus & propheta Nathã, & Banaias præfectus satellitum, & Semeis Dauidis amicus, & manus fortissimorum. Porrò Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontem qui est in hortis regiis, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Eos verò qui

Hedio & Ruffinus Cap. 15. 3. *Reg.* 1.

a *Dauid alsiosus factus, Abisace eũ recalefecit.*

b *Adonias affectat regnum.*

qui Pontificis & Nathanis Prophetæ & Banaiæ satellitum præfecti partium erant, ad hoc conuiuium non vocauit. Hoc [a] Solomonis matri Bethsabæ propheta Nathan indicauit, Adoniã regnare insciente Dauide: suasítque vt tam propriæ saluti, quàm filij regno consuleret: ingressáque ad Dauidem sola diceret ei, quòd ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hæc loquenti cum Rege se quoque superuenturum propheta pollicitus est, & verbis eius testem futurum. Paruit Bethsabe, & Regẽ adiit. Quo adorato impetratáque dicendi copia, omnia sicut propheta submonuerat, indicauit, exposuítque ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit: & Abiatharum Pontificem Ioabúmque principem exercitus vocauerit, & filios regios absque Solomone ac eius necessariis amicis. addebat etiam totũ populum suspensum expectare, quemnam esset successorem declaraturus: vt cogitet rogans, quòd se defuncto mori necesse esset tam ipsam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquente cubiculatij nunciãt Nathanem venisse vt Regem viseret, statimque admissus percõtabatur, num hodie Regem declaret Adoniam, & principatum suum in illum transferat. Parato enim splendido cõuiuio, vocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone, & præter hos Ioabum imperatorem: hos omnes suauiter epulãtes, cũ plausu & alacritate, faustis acclamationibus perpetuũ imperium nouo Regi ominari. Sed neq. me, inquit, vocauit, neque Sadocũ Pontificem aut Banaiam satellitio tuo præpositum. quare æquum est, vt ab omnibus sciatur, num hæc gerantur ex tua sententia. His auditis Rex iubet accíri Bethsabẽ, excesserat enim cu-

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

[a] *Bethsabe studium Adonia sic sustinente Nathane Dauidi indicat.*

An. mundi. 2931. *Ante Christum nat.* 1053.

biculo propheta veniente, qua introgressa: Iuro,[a] inquit, tibi maximum Deum regnaturum tuum filium vt iam antè iuraui, eúmq. in solio meo sessurum, ídq. hac ipsa die. Ad quæ verba cum mulier adorato Rege longam ei vitã esset precata, Sadocum accersit Pontificem, & Banaiam præfectum satellitum: quibus mox venientibus iubet vt assumpto Nathane propheta & cohorte regia, impositóq. filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra vrbem illum deducerent ad fontem Gion: vnctúmque [b] sacro oleo Regem declararent. hoc autem munus Sadoci Pontifici, & Nathanæ prophetę iniunxit: mandauítq. vt inuecto per mediã vrbem præcinente tubicine prosequentium multitudo acclamaret, in æternum Solomon Rex in solio regio sedeat, vt notum fiat vniuerso populo, Regem eum à patre declaratum. Solomoni verò præcepta imperandi dedit, vt iustè & piè præsit tũ Iudæ tribui, tum vniuerso Hebræorum populo. Post hæc Banaias Deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris sine mora eum in regiam mulã imponit: & deductum extra vrbẽ ad fontem, oleóq. vnctum: rursum in eam cum faustis acclamationibus introducũt, vt multos annos in hoc principatu feliciter exigat: móxque adductum in regiam, in solio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia festiuitatémq. animum aduertit, choris & tibiis sese oblectans, vt præ concentu instrumentorum terra simul aër resonaret. Vt verò has voces Adonias & eius conuiuæ audiuêre, vehementer sunt perturbati: & Ioabus imperator negauit sibi placere vel sonitum illum vel tubam. Cúmq. nemo frueretur appositis, sed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos Pontificis Abiathari filius Ionathas: & cùm Adonias

a *Salomoni iuramento regnum promittitur.*

b *Salomon in Regem vnctus, in solio paterno collocatur.*

Adonias libenter visum iuuenem bonum nunciũ ominatus esset, ordine illis rem totam de Solomone & Regis voluntatem expoſuit. quo audito proripiunt ſe omnes è cõuiuio, & ſuam quiſque domum diffugiunt. Adonias [b] autem veritus ne Rex factum eius iniquo animo ferret, ſuplex ad altare confugit, & hoc apprehẽſo ſe tutabatur. quod vbi ad Solomonẽ eſt perlatum, quodque rogaret fidem ſibi dari de obliuione huius iniuriæ, & ſecuritate impunitatis: clementer ſimul ac prudenter præteriti quidẽ errati veniam ei conceſſit, ſed præmonito vt caueret in poſterum: alioqui, ſi amplius aliquid nouare deprehẽderetur, ipsũ ſibi cauſam exitij futurum. miſit deinde qui illum ex aſylo educerent. qui cùm veniſſet, nouúmq. Regem adoraſſet: iuſſit eum domum ſuam abire nihil ſolicitum, ac in reliquum curare vt vir bonus ſit, quandoquidem hoc ipſi maximè expediat.

Dauid [b] autem volens eum totius populi Regẽ declarare, cõuocat principes Hieroſolyma, vna cùm Sacerdotibus ac Leuitis quibus recẽſitis inuenit eorũ, qui trigeſimum annum excederent, XXXVIII. millia: ex quibus deſignauit curatores ædificij templi ter mille ſupra viginti millia: iudices verò populi & ſcribas eorum ſex millia: ianitorum verò domus Dei quatuor millia: tantundémque eorum qui hymnos Deo canerent, & inſtrumentis muſicis à Dauide vt diximus in hoc præparatis vterẽtur. Hos [c] diuiſit in cognationes, & ſeparatis à reliqua tribu ſacerdotibus, viginti quatuor eorũ cognationes inuenit: ex Eleazari familia ſexdecim, ex Ithamari octo. Inſtituítq. vt vna cognatio miniſtraret Deo per dies octo, à ſabbatho vſq. ſabbathum: atque ita ſortitio facta eſt omniũ cognationum in præſentia Dauidis & Sadoci ac

Ann. mundi 2931. *Ante Chriſtum nat.* 1033.

a *Adonias ex conuiuio ſe proripiẽs, ad altaris cornua confugit.*

b *Dauid Leuitas numerat, eorúmque officia diſtribuit.* 1. *Paral.* 23.

c *Diuiſio Sacerdotum in* 24. *cognationes.* 2. *Paral.* 24.

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

Abiathari Pontificum & omnium Principum. & cuius prima sors exiit, descripta est cognatio prima & post hãc secunda, deincépsque vsque vigesimam quartam: quæ quidem diuisio durat vsq. in hodiernum diẽ. Leuiticam [a] quoque tribũ in partes viginti quatuor diuisit: & sortitione facta & illis quemadmodũ sacerdotibus octoni ministerii dies obuenerũt. Præcipuus autem honos Mosis posteris est habitus. Constituit [b] enim eos custodes thesaurorũ Dei, & donariorũ quæ Reges solent dedicare. instituitq. vt vniuersa Leuitarum tribus & sacerdotes per suas quisq. vices interdiu noctúque. circa cultũ diuini numinis versarentur. sicut olim à Mose præscriptum fuerat. Post [c] hæc totas copias in duodecim partes digessit, eisq. tribunos, centuriones & præfectos assignauit. cõtinebat quæq. pars millia viginti quatuor, voluítq; vt singulæ singulis mensib. stationẽ agerent, circa regiam Solomonis, vnà cũ tribunis suis ac centurionib. & cuique suum ducẽ præfecit, virum iustum & spectatæ bonitatis. quin & thesauris & vicis & agris, eorúmq. cultorib. & armẽtis cum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse non habeo. Postquam [d] autẽ omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in cõcionem magistratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos singulis exercitus sui partibus. præposuerat, adhæc omnibus qui negociis & facultatib. regis præerãt è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est alloquutus. Fratres & populares, notum vobis esse volo, quòd cùm decreuissem templum exstruere, multum auri eũ in vsum & argenti cẽtum millia talentorum cõparaui. sed Deus ipse per prophetã Nathanẽ me vetuit, eo quòd bellis quæ pro libertate vestra gessi, dextrã hostili cruo-

a *Leuitica tribus in partes 24. diuisa diuiditur.*

b *Thesauri diuini custodes, Mosis posteri.* 1 *Paral.* 26.

c *Copiæ in partes duodecim congestæ.* 1. *Paral.* 27.

d *Dauid principibus tribuum cõuocatis Solomonem cõmendat.* 1. *Paral.* 28.

li cruore contaminauerim: & filium meum regniq; successorem templum sibi iussit extruere. Nunc igitur quandoquidem scitis quod etiam maiores nostri Iacobi filij quum duodecim essent, Iudas tamen consensu omnium principatū obtinuit, & mihi cùm sex fratres essent, posthabitis illis Deum ad me regnum detulisse, neq; eorum quenquam id factum iniquè tulisse: ita ego quoque postulo, vt Solomone imperium consecuto, cæteri mei filij nec cōtra illum nec inter se inuicem seditiones agitent, sed sciētes hunc diuinitus electum, libenter eius dominio sint subiecti. Cùm enim æquum sit, si Deus ita velit, vel externos ferre dominos, quāto magis gratulari & fauere decet fratri, non secus quàm eiusdē honoris participes. Ego sanè nihil magis in votis habeo quàm vt promissiones Dei deducantur ad effectum, & felicitas quæ hanc regionem sub Solomonis regno manet, quam primum totum eam occupet, & in perpetuū in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurū est, & omnia rectè eueniēt, si tu fili mi pietatis & iusticiæ, patriarúmque legū custodē geras: alioquin si hæ nō seruentur, nihil nisi triste est expectandū. Hoc[a] sermone finito inspectantibus omnibus Solomoni templi descriptionē ac formam dedit, in qua fundamēta & cellæ tam inferiores quàm superiores, earúmque numerus & quantitas ac capacitas designabatur: tum quo pondere quæq. vasa tam aurea quàm argētea fieri deberent præfiniuit, hortatúsque est eum vt summam diligētiam ad hoc opus adhiberet: simúlque principes & tribum Leuiticā, vt eum adiutarent, tum propter ætatem nondū sat maturam, tum qui diuinitus & ad regnū esset electus, & ad templum ædificandum, quā quidem fabricam nequaquam fore difficilem,

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

a *Forma templi extruendi Solomoni datur.*

An. mundi 2931. Ante Christum natum 1053.

præparata per se iam antè materia, multis aũ talentis, plurimis itẽ argẽti, & trabibus fabrorũmque ac cæmentariorũ multitudine, & smaragdis aliisque omnis generis gemmis. Postremò nunc se in hunc vsum ex proprio fisco erogare alia tria millia talentorũ auri purissimi, ad exornãdum adytũ & currum Dei, cherubinos, quos oportet supra Arcã stare, eámque protegere. Postquam autem Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & a tribus Leuiticæ. de suo quoque conferentium, & multa liberaliter ac magnificè pollicentium, obtulerunt enim se cõtributuros talentorum auri quinque millia, & stateres decies mille, argenti verò C. millia, ferri quoque talentorum multa millia, & si qui lapillus aliquis erat pretiosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendum, quorum curæ præpositus erat vnus è Mosis posteris nomine Ialus. Eares magna voluptate affecit totũ populum, & maximè Dauid visa principum & sacerdotum reliquorúmq; omniũ promptitudine, elata voce Deũ laudauit patrẽ ac conditorẽ huius vniuersitatis appellitans, fabricatorémq; rerũ tam humanarũ quàm diuinarũ, & præsidẽ ac gubernatorẽ generis Hebræorũ eorúmque felicitatis & regni ab ipso sibi cõmissi. Post hæc precatus omni populo, bona omnia, priuatimque filio mẽtem bonã & iustã, omníq; virtute præditã, iussit vt populus quoque Deo laudes persolueret. Illi verò prostrati humi Deum adorauerũt: versi deinde ad Dauidẽ, pro omnibus ei bonis, quę ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequẽti b verò die sacrificia sunt instaurata, mille vitulis, mille arietibus, mille agnis, in holocaustoma oblatis: ad pacifica quoque sacrificia multis millibus victimarum mactatis & tota ea die

a *Principes Israelitarũ ingentẽ vim auri, argẽti, æris & gemmarum ad templi structuram conferunt.* 1. Par. 29.

b *Sacrificia & festiuitas in regni Salomonis confirmatione celebrata.*

Rex

Rex vna cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomónque denuò est inunctus & legitimus Rex declaratus: simúlque Sadocus Pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt.

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

CAP. XII.

PAulo autem post Dauid accedente ad seniũ morbo, videns iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illũ est affatus. Ego [a] filij fato vocãte ad patres meos abeo, & viam omnibus qui nunc sunt, quíue post erunt cõmunem ingredior: quam remetiri non licebit, nec quid in hac vita geratur reuisere. Quapropter viuens adhuc & morti vicinus iterum atque iterum te moneo quæ & antè cõsului, vt iustus sis erga subditos, & pius erga Deum qui te hoc regno cohonestauit: vtque custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Mosem demisit, & caue ne vel gratia vel assentatione aut cupiditate aliáue affectione ad neglectum earũ deflectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem te erga eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies vt regnũ in familia nostra maneat, & nulla vnquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationẽ obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abnerum Neri filium & Amasam filiũ Iethranis. in eum tuo arbitratu animaduertes quandoquidem hactenus pœnam euasit, quòd me ipso esset potentior. Commendo [c] tibi etiã

Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. *Reg.* 2.

a *Dauidis ad Solomonem postremum alloquium.*

b *Dauid Solomoni Ioabum puniẽdũ mandat.*

c *Berzellai filios Solomoni Dauid commendat.*

An. mundi 2931. *Ante Chri. nat.* 1033.

Berzellæi Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium, sed referens, pro officiis quæ pater illorum in me exulem liberaliter cõgessit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea a Geræ filiũ Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuiciis quando castrũ petebam, móxq. ad Iordanem occurrens fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nũc occasionem rationabilẽ nactus punito. His mãdatis filio de Republica & amicis, & eis quos punitos volebat, expirauit, exactis septuagiata vitæ annis postquam regnasset apud Hebronem tribui Iudæ imperitãs annos septem menses sex, Hierosolymis verò vniuersę regionis Rex annos triginta tres. vir b optimus & omnibus virtutib. præditus, quas Regẽ tot gentiũ incolumitati prospicientẽ habere oportebat. Nam fortis erat vt nemo alius, & in certaminib. pro subiectorum tutela susceptis primus se periculis obiiciebat, exẽplo suo militẽ ad præclara facinora excitans, & nõ tanquam dominus pro imperio ad officium cogẽs idem in consiliis prudẽtissimus, & egregiè callẽs quid in præsens, quid ue in futurum conduceret. ad hæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate vnquã ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vriæ vxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quãtas nullus alius Rex Hebræorum vel aliarum gentium. Sepeliuit c autem eum filius Solomõ Hierosolymis magnificè, præter solennia illa in Regum funeribus. illatis etiam in monumentũ eius maximis diuitiis, quarum magnitudinem facilè sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nã d post annos MCCC. Hyrcanus Põtifex oppugnatus

a *Semei quomodo puniendus.*

b *Anni ætatis & regiminis, item virtutes & diuitiæ Dauidis.*

c *Sepultura Dauidis splendida.*

d *Hircanus ingentepecunia summã ex Dauidis sepulchro asfert.*

gnatus ab Antiocho cognomine Pio Demetrij filio, volés pecuniam ei dare vt abducto exercitu obsidioné solueret, nec valens aliunde sumere, aperta cella monumenti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorum millibus, eorúmq. parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac a rursũ post multos annos elapsos Herodes Rex alia cella aperta magnam pecuniã sustulit. ad loculos tamen qui Regum cineres continent neuter eorum peruenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, vt ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1013.

a *Herodes Dauidis sepulchrum spoliat.*

SVMMA CAPITVM LIBRI VIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.*

II. *De sapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quódque primus Hierosolymis templũ ædificauerit.*

III. *Solomone defuncto populus à Roboame eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum Regem fecit.*

IIII. *Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius vrbis in Ægyptũ transportauit.*

V. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades: & quod Basanes Hieroboami generis exstirpator ipse regnum occupauerit.*

VI. *Æthiopum irruptio in agrum Hierosolymitanũ sub Asano & exercitus eorum interitus.*

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

VII. *Basanu stirpe sublata apud Israelitas Zamarez, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.*

VIII. *Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu profligatur.*

IX. *De Iosaphato rege Hierosolymorum.*

X. *Achabus à Syris bello lacessitus in prælio vbi ctus occiditur.*

Quemodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.

CAP. I.

3 Reg. 2. a Solomon post obitum Dauidis, Rex Israelis.

DE Dauide igitur & eius virtute, quãtorũmque bonorum suæ genti autor fuerit, & quãtis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, in proximo volumine docuimus. Cæterũ a posteaquam Solomon eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, vt nouis Regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnum bene administratũ diuturnam senectutem. Adonias b verò qui etiam viuente patre occupare conatus est regnũ, accessit ad Regis matrem, eámque blandè salutauit. Qua quærente, nunquid veniisset quod opera sua opus haberet, omniáque benignè pollicente, orsus est dicere, ipsam quoque nosse, quòd tam ætatis prærogatiua, quàm populi cõsensu regnum sibi deberetur. sed quoniã Deo visum sit id transferre in filium eius Solomonem, se quoque libẽter ferre illius dominationem, nec contentum esse præsenti conditione: rogauit deinde, vt apud fratrẽ pro se intercederet, eíque persuaderet, vt bona eius pace liceat si-

b Adonias eum Abisace coniugiũ expetit.

ceat sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc virginem, quòd pater præsenio congredi cum ea nõ valuisset. Bethsabe verò promisit operam suam in hoc negocio, & de hoc coniugio bene eum sperare voluit. tum quòd Rex vltrò fratri gratificari cuperet, tum quòd eo preces matris essent accessuræ: atque ita plenum spe hominem dimisit: móxque ipsa ad filiũ properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum Rex occurrisset, complexúque eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussitq; alteram matri à dextris poni. Quæ postquam cõsedit. Vnã, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neque tuo renutu tristiorem facias. Respondit ille iuberet quicquid vellet, pium enim esse matri quidlibet concederet nec oportuisse eam sic præfari, ac si negaturum suspicaretur, sed certam impetrandi spem habere, tum illa rogat, vt virginem Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At Rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, miratique se quòd non eadem opera postularet, vt regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum imperatorem copiarum & Abiatharum Sacerdotẽ. Móxq; accito Banaia præfecto satellitum, mandauit [a] vt ei Adoniã fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo Sacerdote, Te, [b] inquit, supplicio eximũ tum alij labores acti cũ meo patre, tum illud præcipuè quòd vnà cum eo Arcam transtuliſti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes sequuto, vt neq; hic maneas, neque in cõspectum meum venias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri viue, atque ibi vsque ad mortem dege, quãdoquidem talia commi-

An. mundi 3932. *Ante Christum natum* 1033.

a *Adonias interficitur.*

b *Abiathar Sacerdos honore privatur.*

Anno mūdi 2931. Ante Christum nat. 1033.

fisti propter quę indignus es, vt honoribus fruaris. Ob hanc itaq; causam ablatus est Sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut Deus Eli prędixerat auo Abiathari, & translatus est in genus Phineesis ad Sadocum. Cęterum eo tẽpore quo Pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea familia Pontificẽ, ex Phineesis gente priuatam vitam egerunt hi: filius [a] Ioſephi Pontificis Boocias, & huius Ioathamus, Ioathami verò Maræothus, & Maræothi Aropheus, Arophei Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus Dauide regnante Pontifex est creatus. Porrò Ioabus imperator audita nece Adonię, valde extimuit. eius enim amicitiã magis quàm Regis coluerat, & ideo nõ immeritò malè suspicans ad altare confugit, impunitatem se inde quęsiturum existimans, propter notam Regis erga Deum pietatem. Qui [b] posteaquàm de Ioabo renunciatum est, misit Banaiam, qui citaret eum ad suum tribunal causam dicturum. Ioabus autem negabat se fanum relicturum, sed ibi potius quàm aliàs moriturum. Hoc eius responso per Banaiam accepto, Rex iussit, vt inibi caput eius ita vt vellet, abscinderetur, & hanc pœnam lueret pro duobus Imperatoribus, quos contra omne fas peremerat. Corpus verò sepeliri, vt peccata eius apud posteros manerent, ipse verò ac pater innocẽtes essent quod ad Ioabi mortem attinet, Banaias verò exsequutus mandatum, ipse in imperium copiarum ei successit. Post hęc [c] abrogato Abiatharo Pontificatu, Rex solum Sadocum id Sacerdotium obtinere voluit. Semei [d] deinde imperauit, domo Hierosolymis exstructa inibi apud se manere interdicto Cedronis torrentis transitu: aut si secus fecerit esse capite mulctãdum. nec contentus interminatione, iureiuran-

a Genealogia Pontificũ Sadoci.

b Ioabus interficitur, in eius locum Banaias surrogatur.

c Sadocus loco Abiathari Sacerdotium obtinet.

d Semeĩ pœna & mors.

do

do hominem ad id mandatum seruandũ adegit. Semeis verò professus sibi gratissimum hoc regium mandatum, & iuraturus facturum se imperata, patria relicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, quum audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquam intellexit eum vnà cum illis reuersum, ægrè tulit non præscriptum modò suum contemptim habitum, sed Sacramẽtum etiam Dei violatum. Accitóque mox, Nónne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neque ex hac vrbe in aliam commeaturum? non euades pœnam periurij, vir pessime, sed lues etiam illa quæ olim per pestulantiam in patrem meum eiectum es debacchatus: vt scias quòd nihil lucrentur nocentes etiam si non statim post peccatum puniantur, sed per omne tempus quo propter impunitatem securi sibi videntur, crescit illorum pœna quam iamdudũ sunt promeriti: atque ita Semeim iussu Regis Banaias interfecit. Solomon [a] autem sublatis iam inimicis, regnóque constabilito, Pharaonis Ægyptiorum Regis filiam duxit vxorem: instauratisque Hierosolymorum mœnibus maioribus multò & munitioribus, in tranquillissima pace rempublicam deinde administrauit, nihil impedituus inuenili ætate, quo minus vel iustitiam coleret & leges custodiret, vel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exsequeretur: sed non secus ac si grandis natu esset, maturæque iam prudentiæ, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat.

Ann. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

Hedio & Rufino Cap. 2.

3. *Regum* 3. a *Solomon Ægyptiorũ Regis filiam duxit vxorẽ, regnúmque constabilit.*

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quódque primus Hierosolymis templum ædificauerit.

CAP. II.

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

VIsum est autẽ ei Hebronem petere, & super altare æreum à Mose fabricatum sacrificare, mille victimarũ holocaustomati cęlesti numini ablatis: qui honor Dei fuit acceptissimus. illa [a] ipsa enim nocte, cum in somnis ei conspiciendum se præbuisset, iussit eum postulare quicquid donorum pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomon verò pulcherrimum quiddam ac maximum petiit, quod & Deus libentissimè largitur, & homini est vtilissimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias vt homo iuuenis petiit. nam hęc sola vulgò hominum videntur expetenda, hęc sola diuina munificentia digna. Sed [b] da mihi, inquit, domine mentem sanam, & intellectum bonum, vt his acceptis populum hunc verè ac iustè iudicare valeam. Hac postulatione delectatus Deus, pollicitus est se etiam alia quæ nõ petierat, additurum, diuitias & gloriã, sed ante omnia talem intellectum ac sapientiã, qualem antehac nemo habuerit vel regũ vel priuatorum. adhęc conseruaturũ regnum in eius familia per multas ętates, modò iustus esse pergat Deóq; per omnia parere, & paternis vestigiis incedere, præcipuaq; eius virtutes imitãdo. His diuinitus auditis Solomon è stratis se prorìpit, & adorato Deo Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculũ plurimis victimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduũ, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autẽ controuersam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, vt qui hęc legent difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quippiam inciderit, ad exemplar solertię regię difficultatem disquirendi sibi comparent. Duæ [c] mulieres quæstus meretricij venerunt ad eũ, quarum

a *Deus Solomoni in somnis oblatus, quòd maximè cuperet, eum postulare iubet.*

b *Solomon sapientiam à Deo petẽs tantum, & diuitias consequitur.*

c *Duæ mulieres sese inuicem de infante permutato accusant.*

quarum altera quæ iniuriam pati videbatur, sic est exorsa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem vt ambæ eadem die, eadémq; hora infantes masculos pareremus. Post triduum ista iuxta cubantẽ suum infantem per somnum oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illũ dormienti mihi in sinũ imposuit. Illucescente die mammam præbere volens infanti, meum non inueni, sed istius mortuum vidi iuxta me iacentem: id quod certissimis indiciis deprehendi, & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium Domine confugi. nam quia propter solitudinem nemo est qui coarguat, pertinaciter, quod meum est, abnegat. Tum Rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accusationi huius opponat. Illa negante se hoc fecisse, & asseuerante suum esse superstitem infantem, alterius verò mortuum: neminéque inueniente quid decerni posset, sed omnibus vt in re obscurissima cæcutientibus, solus Rex tale quiddam excogitauit. Iussit [a] afferri infantes, tam viuum quàm mortuũ, vocat quendam è satellitibus, imperátque vt stricto gladio, puerum vtrumque secet in duas partes, quo vtraque dimidium accipiat tam viui quàm mortui. Hanc sententiam totus populus tacitè damnabat vt puerilem, sed interim cùm vera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantem: sibi enim sat esse, si viuum videat, etiam si alienus existimetur: altera verò parata esset, ex alieno dolore crudelem voluptatem caperet: animaduertens [b] Rex has postremas voces non fingi, ei quæ exclamauerat infantem adiudicauit, quòd hæc reuera mater esset: alterius verò malitiam damnauit, quòd & suum perdidisset.

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1013.

a *Solomon vtrumque puerum secari mãdat.*

b *Ex formone & gestu mulierum matrem infantis viui Solomon agnoscit.*

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1013.

& amicæ infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentum Regiæ prudentiæ simul & patientiæ, & ex illa die nō secus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In [a] tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræmi complectebatur, præerat Vres. Ea verò in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achilli, cuius præfecturæ contributa erat & ea regio quæ vsq; ad Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam vsque montem Libanum, vrbésque in eis sexaginta magnas ac benè munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galilææ toti Sidonē vsq; præerat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basimam. Maritimā verò quæ est circa Arcen Banacates obtinebat: Saphares Itabyrium montē & Carmelum totámq; inferiorem Galilæam. Subeæ Beniamitica ditio fuit commissa. Tabares regionem trans Iordanem sitam sub se habuit, & rursum his omnibus vnus præerat Princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorum colendorum studium conuerso. Pace [b] enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, adhæc optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc potissimum erant intenti, vt suas quisq; facultates augeret & maioris pretij faceret. Erant præterea Regi alij præfecti, qui Syrorum cæterorúmq; barbarorum Euphratem inter & Ægyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi [c] barbari conferebant in quotidianos regiæ mensę sumptus similę coros triginta, farinę sexaginta, saginatos boues decem, & pe-

a *Præfecti & Duces Solomonis.* 3. *Regum* 4.

b *Alma pax Israelitarum Solomonis tempore viget.*

c *Sumptus quotidiani Solomonis.*

& paſcuales viginti,& ſaginatos agnos centũ. præter capturas venationum quæ cõſtabat cer-uis ac bubalis, præterque aues & piſces. Tantam [a] etiam curruum multitudinem habebat, vt quadraginta millia præſepium numerarentur,in quibus equi iugales alebantur. & abſque his equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hieroſolymis circa Regẽ verſabatur, reliqui verò ſparſim per villas regias degebant,& qui Regiis impenſis præerat,idem etiam equis neceſſaria ſuppeditabat,eò conuehendo vbicunq; Rex habitaret. Tanta [b] autem fuit ſapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, vt omnes priſcos ſuperaret,atq; etiam Ægyptios, qui omnium ſapientiſſimi habentur,lõgè pòſt ſe relinqueret. præcellebat etiã eos,qui per idem tempus, in maxima opinione ſapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Æmanus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Compoſuit etiam libros odarum & carminum quinque ſupra mille, & parabolarum ac ſimilitudinum libros, ter mille. cuilibet enim ſpeciei plantarum ſuam adhibuit parabolam, ab hyſopo vſq; cedrum: idem fecit de pecoribus & cæteris terreſtribus animantibus, natatilibúſque & quæ per aerem feruntur. nullius enim horum naturam ignorauit,at inſcrutatam reliquit: ſed circa omnes philoſophatus eſt, & ſcientiam proprietatum earum ſummam præ ſe tulit: quin & eam artem diuinitus conſecutus eſt ad vtilitatem & medelam hominum, quæ aduerſus dæmones eſt efficax. Incantationes [c] enim cõpoſuit, quibus morbi pelluntur: & coniurationum modos ſcriptos reliquit, quibus cedentes dæmones ita fugantur, vt in poſterum nunquam

Ann. mundi 2931. *Ante Chriſtum nat.* 1033.

a *Currus & equites Solomonis.*

b *Sapientia & prudentia Solomonis.*

c *Solomon coniurationum modos quibus Dæmones fugãtur, ſcripſit.*

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

reuerti audeant: atque hoc sanationis genus nunc vsque plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendā Eleazarum, in præsentia Vespasiani & filiorum & tribunorum reliquorúmque militum, multos arrepticios percurantem. Modus[a] verò curationis erat hic, Admoto naribus demoniaci anulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species à Solomone indicatæ, ad eius olfactum per nasum extrahebatur dæmonium: & collapso mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitās. Volens dein Eleazarus his qui aderant ostendere suę artis efficaciam, non longè inde imponebat poculum aut polubrū aqua plenū, imperabátq; dæmonio hominem exeunti vt his subuersis signum daret spectantibus quod reliquisset hominem. quo facto nemini dubiū erat quāta fuisset Solomonis scientia & sapientia: quamobrē libuit hoc quoq; narrare, vt omnibus nota sit eximia Regis huius natura, quámque carus Deo fuerit, & in omni genere virtutum excellentissimus.

a *Iudeos Daemones ejecit.*

Porrò[b] Tyriorum Rex Iromus audito, quòd Solomon patri in regnum successisset, vehemēter est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat: & per legatos salutato gratulatus est præsentē felicitatem. per quos Solomon scripsit ad eum in hunc fermè modum. Solomon Iromo Regi. Scito patrem meum cum voluisset ędificare tēplum Deo, bellis assiduis impeditum. neque enim prius à subiugādis hostibus destitit, quàm omnes sibi tributarios redderet. Ego verò gratias habeo Deo, pro pace, qua nunc fruimur, & præsenti ocio decreui vti ad exstruendum cælesti numini domicilium. id enim à me fabricandum, iam antè patri meo Deus prædixit quam-

b *Iromi legati ad Solomonem.*

quamobrem [a] rogo vt aliquos vnà cùm meis mittas in montem Libanum ad materiam cædendam, quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quàm noſtrates. mercedis autẽ quanta huiuſmodi operariis perſoluenda ſit, te arbitrum facio. Eam Epiſtolam Iromus libenter legit, Solomoníque in hunc modum reſcripſit, Rex Iromus Regi Solomoni. Gratia Deo, quòd tibi paternum principatum tradidit, viro ſapiẽti & omni virtutum genere prædito. Quare cũ nihil mihi gratius accidere potuerit, voluntati tuæ libens obſequar. Exciſis [b] enim multis & magnis trabib. cedrinis atq; cypariſſinis, per meos ad mare deducendas curabo: eoſdémque iubebo, vt compactis ratibus ad quemcunq; voluerris, tuæ regionis locum eas appellant, vnde pòſt per tuos Hieroſolyma deportẽtur. Tu verò hãc nobis gratiã repones, exportandi ad nos vt frumẽti poteſtatẽ facias, quo vtpote inſulares maximè indigemus. Harum [c] literarũ exemplaria hodie quoque durant, tam in noſtris quàm Tyriorũ annalib. & ſi cui libuerit hæc certius cognoſcere, impetrata à publicorum cõmentariorũ conſeruatoribus viſendi copia, cõperiet eorum ſcripta cõſonare cum his, quæ à nobis produntur. quod ideo admonui, vt qui hęc legunt, ſciant, nos nihil veri affingere, neque veriſimilia quædam & ad delectationẽ accõmoda narrationi noſtræ interſerere, atque deinde poſtulare, vt lector, nihil amplius diſquirẽdo fidẽ nobis habeat: quandoquidẽ in hac commentatione à decoro diſcedere abſque nefario ſcelere non licet. quapropter non recuſamus quin ſcripta noſtra reiiciãtur, niſi talia ſunt, vt eorũ veritas validiſſimis argumentis approbari poſſit. Cæterũ Solomon Rex acceptis Regis Tyrorum literis, & facilitatẽ eius & benevolentiã collau-

An. mundi 2931. *Ante Chriſtum nat.* 1033.

3. Reg. 5.

a *Solomõ ab Iromo fabros & operarios petit.*

b *Iromus Solomoni ligna promittit eorúmque vice frumẽtum petit.*

c *Veritas Iosephi hiſtoriæ.*

An. mundi 2931. *Ante Christum* 1033

dauit,& insuper quibus ipsum cupere intellexit,præmiis [a]eũ est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem olei bados.badus autẽ capit sextarios 72. partẽ quoque vini modum illi exhibuit.Et ab his initiis amicitia Regum horum exorta,maioribúsq; incrementis aucta in tantum adoleuit, vt in perpetuũ firma durauerit. Solomon [b] autẽ à populo suo millia 30.operariorum exegit,prudenter inter eos operas partitus,quò minus labor sentiretur.Decẽ enim millia iussit in Libano syluã per mensem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquiescere.dũ reliqua viginti millia suum opus absoluunt,ita vt quarto demũ mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnib. Adoramus est præpositus,Præterea hos erãt in opere inquilini illi quos Dauid eò destinauerat, cõuectores saxorũ cæteræq; materiæ 70000. & cæmentarij 80000. magistriq; horũ ter mille & 200. iis mandatũ fuerat,vt saxa prægrandia exciderent in vsum fundamentorum templi, eáque in monte prius in quadrum dedolata,ita demum in vrbem cõueherent:idq; non modò indigenis,sed & missis à Iromo pontificibus erat iniunctũ. Exorsúsq; est Solomon fabricã hãc, anno regni sui quarto,secundo mense,(hunc Macedones artemisiũ vocãt,Iar verò Hebræi)annis 610. duob. postquam Israelitæ ex Ægypto excesserãt:mille & 20.annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationẽ. post diluuium verò annis 1440.quòd si ab Adamo creato,vsque templi ædificationem temporũ ratio subducatur,comperientur anni 3102. [d] Initium verò fabricandi templi in annum vndecimum regni Iromi incidit,apud Tyrum regnantis,quę condita est 140.annis antequam templum extrueretur.

a *Solomon Iromo ingẽtem frumẽti,olei & vini numerũ mittit.*

b *Ordo fabrorum lignariorum in Libano,*

c *Ordo cæmentariorũ & aliorum operariorũ.*

Hedio & Ruffinus Cap. 3. 3.Reg.6.

d *Quando ædificatio templi sit inchoata.*

ſtrueretur. Iecit igitur Rex in altiſſimam terræ profunditatem fundamenta templi è ſaxis validiſſimis, quę contra omnem temporum iniuriã reſiſtere poſſent, ita vt cum contigua terra coalita ſolum ac firmamentũ imponendis ſubſtructionibus præberent, & propter incõcuſſam ſoliditatẽ facilè molem ædificij cum paratu ornamentorum ſumptuoſiſſimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm quę ſupernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata ſunt: exſtruxerúntque illud vſque lacunar ex albo lapide. Huius [b] ædificij altitudo fuit cubitorum ſexaginta, & totidem longitudo, latitudo verò viginti. Super hoc autẽ erat aliud ędificiũ pari menſura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis conſtaret. verſum autẽ erat ad orientem. Et [c] Porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis, iuxta mẽſuram latitudinis templi, lata cubitos decem, ſurgens in altum cubitis centum viginti. In [d] circuitu deinde templi conſtruxit triginta cellas, quæ inter ſe conſtipatę externè parietes templi fulciebant. erántque inter ſe peruię, & patebant ſingulæ in longum viginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur. Super has alia ſeries cellarum erat exſtructa, ſuper quam rurſum alię, omnes inter ſe numero & amplitudine pares, ita vt cõiunctæ inferius ędificium æquarent altitudine. Nam ſuperius non erat circumędificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellę quidem ſuum quęque tectum habebant, non proximo contiguum. reliquum ex longiſſimis trabibus erat conſertum, ad vtrunque latus pertingentibus, ita vt ipſi parietes hoc pacto conſolidati firmiores redderẽtur. His [e] trabibus ſi-

Ann. mundi 2933. *Ante Chriſtum nat.* 1031.

a *Profunditas fundamentorum templi.*

b *Altitudo, longitudo & latitudo templi.*

c *Porticus ante templum.*

d *Cellæ in circuitu templi conſtructæ.*

e *Trabes & parietes cedro incruſtati.*

An. mundi 2933. Ante Christum nat. 1071.

subnexa erãt laquearia politissima, cælaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erãt incrustati, ita vt omnia reniderent auro, & intrantiũ oculos fulgor vndique occurrens perstringeret. Tota verò structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad vnguẽ inter se quadrantibus, & commissuris oculos fallentibus, vt intuentibus nullum vsquã mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti vestigium appareret, sed connata potius omnia quã arte congesta viderentur. Porrò ascensum in superiorem tẽpli partem sic commentus est Rex, vt [a] cochleam in hunc vsum crassitudini parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam vt inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola. nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ se inuicem complectentes, & crassis catenis inter se constrictæ. Diuiso [b] deinde in duas partes fano, penetrale eius viginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spatium in vsum Sacerdotum cõsecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separãte fores apposuit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas, eas prætexuit velis picturatissimis, hyacintho, purpura, cocco, byssóq; splendidissima ac molliſſima distinctis. Post [c] hæc in adyto viginti cubitos quaqua versum patẽte dedicauit duos cherubinos ex auro solido, vtrumq; quinq; cubitorũ altitudine, vterq; duas alas habebat ad quinq; cubitos protensas: quapropter nõ longo seiunctos interuallo statuit, vt vna ala australẽ parietẽ attingerent, altera septentrionalem: reliquę duę sese cõtingẽtes in medio stram Arcã protegerent. Hæ cherubicæ effigies quanam specie fuerint, nemo vel cõiicere potest vel eloqui. Pauimentum [d] etiam tẽpli

a *Cochlea.*

b *Templum in partes duas diuisum.*

c *Cherubini duo.*

d *Pauimentum ianuæ, omniáque alia templi tecto illita.*

pli constrauit laminis aureis. Ianuę demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos viginti, & auro illitas. Atque, vt compendio dicam, nihil tam intus quàm foris omisit, quod non inauratet. Oppansum est prętera aulęum & huic ianuę, simile illi quod interior ianua habuit. Cęterum porticus nihil tale habebat. Post [a] hęc Solomon accersiuit Tyro ab Iromo artificem nomine Chiramum filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israelitis oriundo, operarium insignẽ in quauis materia, sed pręcipuè in auro & argẽto ac ęre. Huius opera vsus est in omnib. quę artificiosè in templo fieri voluit. Is [b] fecit duas columnas æreas crassitudine quatuor digitorũ, alta decem & octo cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos complectebatur. his imposita erãt capitella fusilia liliata proceritate quinque cubitorum: quibus circundata erãt retiacula ęrea quę operiebãt lilia, depẽdebánt que inde duę series malorum punicorũ ducentorum numero. Has columnas posuit in aditu vestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alteram à sinistris nominatam boz. Fecit [c] etiã vas aheneũ fusile semiorbis specie, quod propter capacitatẽ appellatũ est mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decẽ, crassitudine palmari. eius meditullium sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrũ circũstabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor ventorum obuersi terni, quorum postica subsidebant vt eis orbiculare illud vas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autẽ hoc mare cõgiorum tria millia. Fecit prętera labrorum decem bases ęreas quadrangulas, harũ quęque longitudine fuit cubitorum quinque,

Anno mundi 2933. Ante Chriſt. nat. 1031.

a *Solomon Tyro Chiramum artificem accersit.*

b *Columnæ duæ ingentes.*

c *Vas aheneum mare appellatum.*

d *Decem bases æreæ labrorum.*

An. mundi 2933. *Ante Christum nat.* 1031.

latitudine quatuor, altitudine trium. huius operis partes seorsim fabricatæ sic compingebãtua. Quatuor erant columellæ per totidem angulos disposítæ quadrangulæ, quibus latera basiũ vtrinq; inferebantur, erant autẽ hæc tripertita, & inter iuncturas cælaturis distincta alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellę quoq; eisdem cælaturis erant ornatę. Totũ verò opus quatuor rotis sustinebatur, quę fusiles erant, habebántq; modiolos & radios, sesquicubitali inter vtrãq; extremitatẽ interuallo. erátq; mirum videre rotarum circumferentias, quomodo lateribus basin coaptatæ cãthis suis insistebant. Angulos autẽ supernè cõtinebant fusiles humeruli manuum extensarũ. His imposita erat spira, cui labrum inferebatur, ita vt manibus sustineri videretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, vt connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atq; hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære [a] fecit decẽ labra rotũda cõchæ specie, quorũ quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundem spatij patebat inter margines. Ea labra decẽ illis basibus imposuit, quas mechonoth sua lingua appellabant. horum quinq; ad sinistrũ latus templi septentrionale collocauit, totidẽ ad dextrũ australe, ita vt orientẽ spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, [b] mare quidem in eum vsum assignauit, vt inde sacerdotes templum ingrediẽtes manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autẽ vt eorũ aqua purgarentur intestina ac pedes animantiũ ad holocaustoma destinatorũ. Fabricauit [c] etiã altare æreum viginti cubitorũ longitudine: totidem latitudine, altitudine

a *Decem labra rotũda.*

b *Mare & decem labrorum vsus.*

c *Altare & vasa ad illud pertinentia.*

titudine verò decē in quo holocautomata incenderētur. Fecit item vasa eius ex ære omnia lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorē referentia. Mensas quoq; multas dedicauit Rex, & in his vnā magnā aureā. in qua proponebantur sacri panes, reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebāt phialas & pateras aureas vigesies mille, argentearū quadraginta millia. Cādelabrorum [b] item fecit decē millia, iuxta præceptum Mosis: ex quibus vnū in tēplo dedicauit, vt interdiu luceret iuxta legē: & mensam vnā impositos panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso candelabri. id enim ad australe latus collocauerat. mediū autem inter vtrunq; locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia cōtinebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa, & velo disparata ab adyto, illò enim Arca erat inferenda. Cantharorū autē vinariorū octuaginta millia Rex cōparauit & phialarū aurearum millia decem, argentearum verò alterū tantum. Lancium [d] itē aurearum, ad offerendam in eis similā maceratā ad altare, octuaginta millia, duplū verò argētearum. Craterarū [e] quoq; in quib. similā oleo subigebant, sexaginta millia aurearū, & alterū tantū argentearū. Mensurarū [f] verò quales Mosi hinc vocantur & assaron, aurearū erāt viginti millia, & duplicatus numerus argentearū. Acerræ [g] quoq; aureæ quibus odoramenta in tēplū inferri solent, erāt numero viginti millia: & aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templum situm quinquaginta millia paratæ erant & [h] Sacerdotales vestes in vsum Pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cū suis gēmis in vniuersū mille. Corona [i] verò in qua Moses Dei nomē

Anno mundi 2933. Ante Christum nat. 1031.

a *Mensa sacri panū.*

b *Candelabra.*

c *Cantharī & phialæ.*

d *Lances.*

e *Craterēs.*

f *Mensuræ.*

g *Acerræ.*

h *Vestes Sacerdotales.*

i *Corona.*

An. mundi. 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

inſcripſit, vnica fuit, & vſq; in hodiernum permanſit. Stolas [a] autem Sacerdotales è byſſo fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarũ quales Moſes præſcripſit CCM. Itẽ alias ſtolas byſſinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. Inſtrumentorum præterea muſicorum, quæ [b] naula & cynniræ vocãtur, in vſum hymnodiarum ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorem Dei magnificè parauit, nullis parcens ſumptibus: ſed omni liberalitate vſus hęc in theſauris Dei cõdidit. Circũdedit [c] deinde tẽplo ſeptum quoddam trium cubitorũ altitudine, quod noſtra lingua giſon vocamus, excluſurum profanam multitudinem, & ſolos Sacerdotes admiſſurum. extra hoc ſeptum erat [d] fanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarũ ſingulæ ſingulos vẽtos ſpectabant, & foribus auratis claudebantur. in hoc fanum cuilibet è populo, puro modo ac caſto & præſcriptorum legis obſeruanti, accẽſſus patebat. Dici autẽ non poteſt, ac vix etiã oculis credi, quàm mirãdũ fuerit illud exterius fanũ: vallibus [e] enim expletis, tã profundis, vt ad proſpectum oculi caligarẽt, & aggeſta ad quadringentos cubitos terra, eam vertici mõtis in quo templum exſtructũ eſt, æquauit: atq; hoc modo factum eſt vt area fani cum ſolo templi æquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnę è natiuo ſaxo ſuſtentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Fores vero habebant, omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & donariis ſeptennio perfectis, non ad opulentię modò, ſed & celeritatis oſtentationem: quę enim ęratem integram hominis poſcere videbantur tã breui, ſi ad magnitudinem conferantur, tempore

Hedio & Ruffinus Cap. 4. 3. Reg. 8.

a *Stola Leuitarum.*

b *Naula & cinnyræ.*

c *Septum circa templum.*

d *Fanum.*

e *Valles ingẽtes in quibus templũ fuit extructum explẽtur.*

erant

erant absoluta: Solomon Rex per litteras iussit magistratus ac seniores Hebræorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacratam, denunciatáque a omnibus profectione Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonibus hyperberetæus, inciditque in idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimum & maximum. Tollentes b igitur Arcam: & tabernaculum quod Moses construxerat, & omnia vasa ad ministerium sacrificiorum Dei parata, transportauerunt in templum: accesseruntque illò cũ victimis tam Rex quàm vniuersus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hostiarum sanguine viam perfundentes, & infinitam vim odoramentorum adolentes, vt circunquaque totus aer suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi locum. nam neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus, lassitudo est oborta, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum Arca est translata. Quum verò iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli verò baiulãtes Sacerdotes inter duos Cherubinos eam deposuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (sic enim artifex eas fecerat) Arcam velut sub vmbella aut tholo protexerunt, continebat c hæc nihil aliud quã duas tãbulas lapideas, quæ decem præcepta Dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis conseruabant. Candelabrum d autem & mensam & Altare æreum statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus sita fuerant: vbi quoti-

An. mundi 2941. Ante Chri. nat. 1023.

a *Solomon templũ mẽse Octobri consecrauit.*

b *Arca Dei in templum transportatur.*

c *Sacerdotes Arcam Dei in qua decẽ Præcepta tabulæ lapideæ asseruabantur, in suum locum deponunt.*

d *Candelabrum, mensam & altare aureum.*

An. mundi 2491. *Ante Christum nat.* 1013.

dianas hostias offerebant. Cæterùm [a] Altare æreum pro foribus templi est positum, vt apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificentia. reliquorum verò vasorum instrumentũ omne in vnum congestum, intra templum est repositum. Postquam autem, omnibus quæ ad Arcam attinebãt ritè peractis, Sacerdotes sanctuarium exiuerunt, repentè globus [b] nebulæ, non asper, nec qualis in hyberno tempore grauidus pluuia condensatur, sed diffusus ac temperatus in templũ influxit: & primò Sacerdotum visum, vt vix se inuicem cernerent, obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quòd Deus in templũ descendens, præsens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia voluẽtibus animo, Rex qui tum forte sedebat, assurrexit: verbisque & se & Deo dignis cælestẽ numen est allocutus. Tu [c] quidem, inquit, sempiternam domum habes Domine, nec [d] ignoramus te tibiipsi hanc vniuersi molem condidisse, quæ cælo, aere, terra & mari cõstat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc [e] verò templum ideo tuo nomini adornauimus, vt in hoc sacrificiis ac precibus in cælum missis tibi propitio litaremus, certò persuasi quod & hic ades, & nusquã interim abes. Quum enim omnia videas, audias omnia, nihil obstabit hæc ædes quò minus vbicunq; te dignum est habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipuè his, qui te desiderant, nocte diéque præsens ac propitius. His vocibus Deum precatus, vertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei simul & prouidẽtia. Hunc Dauidi suo patri futura quæque iam euenerint, quæque euentura sint prædixisse: hũc ipsi nondũ nato nomẽ imposuisse, quo vocandus esset, quódque paterni regni successor templum

[a] *Altare æreum.*
[b] *Nebula in templo.*
[c] *Precatio Solomonis ad Deum.*
[d] *Deus immensus.*
[e] *Causa extructi tẽpli.*

templum ei exædificaturus esset, prænunciasse, ergo cum vaticinium magna ex parte euentu sit comprobatum, debere eos Deo laudes offerre cum gratiarum actione, & [a] de promissionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem Rex, rursum ad templum vertit oculos, & extensa ad multitudinẽ dextera: Operibus quidem [b], inquit, impossibile est hominibus gratiã Deo pro acceptis beneficiis reddere. Nullius enim rei diuinum numẽ indiget, nimirum maius quàm cui tales retributiones conueniãt, sed hoc vno quo nos cæteris animantibus præstantiores voluisti, laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus est, necesse est gratias agere. Qua enim re magis vel parum propitius placandus, vel in fauore es retinendus, quàm voce quam ex aere haurimus, & per hunc rursum ascendere nouimus? Quapropter gratias tibi ago, primùm quòd patrem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quod mihi ipsi in præsentem diem omnia quæcunque promiseras præstitisti, precõrque vt in posterum largiaris quę Deus hominibus caris largiri potest, & familiã nostram in sempiternum augeas, quemadmodum patri meo & viuo & morituro es pollicitus, quòd apud nos regnum sit permansurũ & per innumeras successiones propagandũ. Hæc igitur nobis concede, simúlque meis omnibus virtutem qua potissimum delectaris. Ad [c] hæc supplex oro, vt aliquid de tuo spiritu ad hoc templũ colendũ deducas, vt nobis appareat in terris quoque te degere. Alioquin tibi paruũ est domicilium vniuersum hoc cœli cõuexum, aedum hoc qualecunque templum. Tu ta-

An. mundi 2941. Ante Christum nat. 1023.

a *Deus verax in promissis.*

b *Oratio Salomonis, qua primũ Deo pro acceptis beneficiis gratias agit, & vt in posterum eum conseruet, precatur.*

c *Solomon Deum vt templũ hoc tanquam suum domicilium protegat, supplex orat.*

An. mundi 2941. *Ante Christum natum* 1023.

men hoc proprium integrum seruato à vi hostium, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus *in* peccatũ prolapsus, ob hoc te affligẽte aut sterilitate terræ, aut pestilẽtia, similive malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem votis expetens exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec [a] solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut vndecũque profecti in hoc loco boni quippiã impetrare à te voluerint exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quòd tu & hãc ædẽ apud nos tibi exstrui voluisti. & nos nec inhumani sumus nec alienigenis iniqui, sed libẽter ferimus te communiter *omnibus* tum opitulatorem esse, tũ bonarum rerum omniũ largitorẽ. Hæc loquutus & pronus humi stratus, cum aliquamdiu adorauisset, surrexit, hostiásq; ad altare adhibuit: quúmque id solidis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis [b] enim ex aëre emicans, omnibúsque inspectãtibus in altare delapsus, consceptas victimas absumpsit. ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturã fecit, in eo tẽplo numen esse habitaturum, & præ gaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autẽ ad laudes Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa vidissent eius beneuolentiæ: precandum [c] admoneus, vt perpetuò talem se exhibeat, & mentem eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Mosen diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum

a Nisi quo quenus vt exaudiantur in hoc loco precentur.

b Solomonis victimas ignis ex aere in altare delapsus, absumit.

3. *Reg.* 2.

c Solomon populum ad laudes Dei, gratiarũ actionem & preces hortatur.

mum omnium, & cæteris mortalibus longè beatius. Simúlque iubebat eos meminisse, quòd, quibus artibus parauissent tãta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neque enim aliter existimãdum, quàm iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse, esse autem facilius parare quæ desint, quàm parta tueri, & cauere ne vllũ detrimẽtũ admittatur. His affatus multitudinẽ Rex cõcionẽ dimisit, sacris primũ factis tã pro se quã pro populo: mactauítq; [a] vitulorũ duodecim millia, agnorum centum & viginti millia, nam tum primùm templum victimarũ cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea [b] scenopegiæ festum antè templũ splendidè ac magnificè Rex per quatuordecim dies celebrauit cũ vniuerso populo epulatus. Peractis autẽ his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi [c] sunt suam quisque domum, actis prius Regi gratiis, pro benè curata Republica, & pro tantis operibus absolutis, precatíque vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone Rege frui concederet. Faciebant autẽ iter gaudentes ac gestientes hymnósque sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum vitæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterùm illata in templum Arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito, festísque diebus inter sacra & epulas exactis, cũ iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, Rex [d] in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium, & vota exaudita esse, quodque seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cũ sub subiecto populo iustiam colerent: in primísque ipsum si à paternis præceptis nusquam discederet, ad summum fe-

An. mundi 1941. *Ante Christum nat.* 1023.

3. *Reg.* 8.

a *Solomonis in templi dedicationem sacrificia.*

b *Scenopegia festum.*

c *Populum rex dimittit.*

3. *Reg.* 9.

d *Solomoni Deus iterũ apparet, eique bona quæque si à paternis præceptis nusquã discederet, pollicetur.*

An. mundi 2941. *Ante Christum natum* 1023.

licitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec vnquam è Iudæ tribu Regem defore. Quòd [a] si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum: & neque generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & aliis innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo extorres, peregrè apud exteras gentes oberraturos. Templum verò quod tum recens exstructum esset, Dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt vbique sparso earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægrè credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius ope ad maximas diuitias maximámque gloriam essent euecti. Quibus reliquias gẽtis responsuras, quòd propter peccata sua & patriarum legum præuaricationẽ hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denũciata sacræ literæ continẽt. Absoluta [b] autẽ templi fabrica: quæ septennio, vt dictũ est, durauit, regiæ structuram est aggressus, quam vix tertio decimo anno consummauit, neque enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impẽdit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quã credi possit celebre, cooperanti Deo intra iam dictum tempus perfectũ est. regia verò tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quòd neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & Regi non Deo structeretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarũ Regis ac gentis est exædificata. Operæpretium autem

a *Commination grauis Israelitis à vera pietatis tramite exorbitantibus proposita.*

Hedio & Ruffinus cap. 5.

b *Solomonis regia tredecim annis absoluitur.*

tem fuerit totum eius ordinem ac disposition-
nem indicasse, vt ex eius descriptione totã am-
plitudinem lector colligere ac cõsiderare pos-
sit. Basilica[a] erat magna & pulchra, multis co-
lumnis suffulta, quam ad causas forenses agitã-
das, & lites decernendas condidit, capacẽ mul-
titudinis, quæ eò ius peterer, longã cubitos cẽ-
tum, latam quinquaginta, altam triginta, hanc
sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant,
tectam opere Corinthiaco, additis parilibus po-
stibus cum valuis cælatis ad ornamentum loci
simul & munimentum. In eius medio fuit æ-
des alia, quadrata, lata triginta cubitos, colum-
nis validis suffulta: & in ea [b] tribunal magnifi-
cum, vbi Rex iura solebat reddere. Huic [c] ædi-
ficio coniuncta erat domus in vsum Reginę fa-
cta, & aliæ aulæ quò se negociis peractis animi
causa conferebant, omnes cedrinis tabulis cõ-
stratæ partim saxo quadrato decemcubitali cõ-
structæ, partim ita vt solent regiæ vel tẽpla, in-
crustatæ pretioso marmore quod è locis eo no-
mine celebribus apportatur. Et [d] tribus quidem
ordinib. aulæis Babylonicis prætexebãtur: quar
tus verò sculptorum admirabile artificiũ ostẽ-
tabat, in quo effictæ erant variæ arborũ ac plã-
tarum species, frondibus & foliis tanta subtili-
tate expressis vt agitari quodammodo viderẽ-
tur. Reliquum verò quod supererat vsq; ad la-
cunar, opere albario tectũ, & discoloribus pictu
ris erat variegatum. Præter [e] hæc erãt & alia cu-
bicula ad voluptatẽ facta & porticus ad ornatũ
regiæ longissimæ, in quibus splendidissima tri-
clinia referta auro. vt q̃ aurea suppellectili ad
omne regij cõuiuij ministeriũ erant instructis-
sima. Difficile est enumerare amplitudinem ac
varietatem aularũ, tam maiorũ quàm medio-
crium, tũ quæ sub terra latebant, quæve in aë-

An. mundi 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

a *Basilica.*

b *Tribunal.*

c *Regina domus aliaque aulæ.*

d *Ornamenta Solomonis regia.*

e *Cubicula ad voluptatem facta aurea suppellectili referta.*

3. Reg. 10.

Ann. mundi 2941. *Ante Christum nat.* 1031.

rem elegantissimè attollebantur. In summa totum ędificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento constabat, dispositis per parietes & laquearia variis lapillis auro inclusis, quemadmodum & in ornatu templi factũ fuerat. Quin [a] & ex ebore factum erat præg: ãde solium cælatum, specie tribunalis, quod sex gradib. ascendebatur. in quorũ singulis in extremitatibus leonum effigies erãt impositæ, totidem aliis supernè imminẽtibus, qua verò parte Rex insidebat, manuũ effigies eũ excipiebãt: & qua reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus tergum suum respiciens: totúmq; tribunal auro coagmentatum erat. Hæc opera Solomõ viginti annis perfecit, conferente magnã auri vim, maio rẽ argenti Iromo Tyriorum rege, & præter hęc cedri atque pinus materiẽ. Sed [b] ipse maximis donis Iromum est remuneratus, singulis annis frumentum ei mitrẽs & vinum atque oleũ, quibus maximè opus habebat, vt diximus, eo quod insulã incoleret. Præterea Galileæ oppida, numero viginti nõ esse procul à Tyro dissita ei donauit, quæ cũ ille perlustrata satis cõsideraſſet & non valde probasset, renunciari iussit Solomoni, sibi nõ esse opus eis oppidis, & ex eo terra Chabalõ est appellata, voce Phœnicũ lingua id quod displicet significante. Quæstiones [c] etiã ænigmaticas Tyrius Rex ad Solomonẽ transmisit, rogans vt eas explicaret, & dubitationẽ sibi omnem eximeret. At ille callens huiusmodi rerum ac natura prudentissimus, nihil inexplicatum relinquebat: sed omnia ratione peruincens, & perscrutatus eorum intellectum, apertissimè declarabat. Meminit horum duorum Regum & Menander, qui è Phœnicum lingua annales Tyriorum in Græcum sermonem est interpretatus, in hũc modum scribẽs:

Defun-

a *Solomonis solium eu ebore factũ.*

3. Reg. 5. b *Gratitudo Solomonis erga Iromũ pro acceptis beneficiis.*

3 Reg. 9. 3. Reg. 5. c *Solomõ Tyrio Regi ænigmata quædã explicat.*

d *Menander Historiographus Solomonis & Iromi meminit.*

Defuncto Abibalo succeſſit in regnum filius Iromus, qui vixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos triginta quatuor. hic aggeſſit ad insulam agrum qui dicitur amplus, & aureã columnam in Iouis delubro dedicauit. idé materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Aſtartæ noua inſtaurauit, p inſúſq; Herculi ſtatuam erexit menſe peritio. Deinde expeditione cõtra Eyceos ſuſcepta, quòd debita tributa non perſoluerẽt, ſubactis illis victor eſt domum reuerſus. Huius tẽporibus erat Abdemonus adoleſcens, qui problemata à Solomone Hieroſolymorũ Rege iniũcta diſſoluebat. Meminit [a] & Dius ſic ſcribẽs. Abibalo defũcto filius eius Iromus regnũ excepit. Is orientalem vrbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit, templũ quoque Iouis Olympij; quod antè ſeparatum erat, medio ſpacio repleto aggeribus cum vrbe cõiũxit, & aureis donariis ornauit. conſcenſo deinde Libano materiem ad ſtructuram templorũ cæcidit. Additque [b] Solomonem Hieroſolymorũ Regem ad hunc Iromum ænigmata miſiſſe, ſolutionem eorũ poſtulantem: quòd cũ ille nõ valuiſſet, magna pecunia mulctatum eſſe. Deinde per Abdemonum quendam virum Tyrium propoſita explicuiſſe, & ipſum alia propoſuiſſe: in quibus ſoluendis quum Solomon hæreret, maiorẽ etiam pecuniam eum illi remiſiſſe. Et Dius quidem ita ſcribit. Cæterùm [c] Rex quum videret mœnia Hieroſolymorum turribus & propugnaculis ad ſecuritatem egere, nec ea dignitati vrbis ſatis reſpondere; & muros inſtaurauit, & turres magnas in eis erexit.

Condidit [d] etiam vrbes vel præcipuis annumeraudas, Aſorum [e] & Magedonem, & tertiam

Ann. mundi 2941. *Ante Chriſt.* 1023.

a *Dius Iromi meminit.*

d *Dius de Solomone.*

c *Solomon Hieroſolymis muros inſtaurat, & turres erigit.* Hedio & Ruffinus Cap. 6.

d *Solomõ vrbes aliquot condit.*

e *Aſorum, Magedo, Gazara.*

An. mundi 2941 *Ante Christum nat.* 1023.

Gazara Palæstinæ vrbẽ, quã Pharao Rex Ægypti bello aggressus expugnauerat, occisisq; ad vnũ habitatoribus diruerat, ac deinde *filiæ suæ* Solomoni nuptæ dono dederat. quamobrem denuò Rex eã exædificauit, quòd esset natura munita, & ad bella rerúmq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas vrbes condidit, quarum altera [a]Betachora, altera [b]Baleth vocabatur, necnõ & alias ad secessus voluptarios aptas ob aeris temperiẽ fructuúmq; vbertatem, & perennib. aquis irriguas. Ingressus deinde in desertum quod est super Syriam, eiúsq; regionis potitus, vrbem ibi maximam condidit, duorũ dierum itinere à superiore Syria distantem, ab Euphrate verò vnius, ad magnam autem Babylonem inde sex dierũ via protendebatur. Quare autem à reliquis cultę Syriæ partib. hęc vrbs tam procul habitetur, causa est hæc, quòd mediterranea per desertum petentibus, ibi dentũ fontes ac putei reperiũtur. Hac igitur vrbe extructa, & mœnibus validissimis cincta, Thamadoram [c]eam appellauit, quo nomine etiã nunc à Syris vocitatur. Græci Palmirã nominant. Atque hæc fuerũt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam video multos quærere, quî factum sit vt omnes Ægyptiorum Reges à Minęo ille qui Memphin condidit, quíque multis annis auum nostrum Abrahamum præcessit, vsque ad Solomonis tempora, per mille trecẽtos & amplius annos [d]Pharaones dicti sint, à quodã Rege nomine desumpto: operæ preciũ existimo eorum ignorantiæ mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharao Regem Ægyptiis sonat. Opinor autẽ ipsos à pueritia nominibus aliis discretos, quàm primũ Reges creati fuerint, potestatis eius nomen patriæ linguæ vernaculũ assumere. Nam & Alexan-

a *Betachora.*
b *Baleth.*
c *Thadamora, siue Palmira.*
d *Ægyptiorum Reges cur Pharaones dicti.*

lexandrini Reges aliis prius nominibus vocati post assumptum regnum vocati sunt Ptolemæi à primo eius vrbis Rege & Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habẽtes, Cæsares [b] appellãtur, principatus & honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hereditariũ in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quòd Herodotus Halicarnasseus cum ccexxx. Reges post Minæũ Memphis conditorẽ deinceps successisse dixerit. nomina [c] eorũ nõ recensuit, quia Pharaones vocati sint omnes. Quum enim post hos mulier imperiũ arripuisset, nomẽ eius ponit Nicaulem, nimirum ea de causa quòd cùm soli mares huius appellationis essent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipsis nomen dicere. Ego verò in nostræ gentis commentariis reperi, quòd post Solomonis socerum Pharaonẽ nemo Ægyptiorũ Regũ amplius hoc nomine sit vocatus: & [d] q̃ post illum venerit ad Solomonem iam dicta mulier, quæ tum Ægypti simul ac Æthiopię regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nũc verò ideo hæc memoraui, vt ostenderem nostros libros & Ægyptiorũ in multis cõsentire. Solomon [e] autẽ Rex reliquias Chananæorum quæ Libanum montem vsque ad vrbem Amathen colebant, & imperiũ eius detrectabant, sub ditionẽ suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit. Hebræorum enim nemo ad seruiles operas adigebatur: nec erat æquum, vt cùm tam multas gẽtes Deus sub eorũ imperium subdidisset, ex his potiùs quàm deuictis eiusmodi conditionis homines cẽsĕrentur: sed omnes arma & currus atq; equos & rẽ militarẽ tractare malebant. Chananæis [f] verò quos

An. mundi 2953. *Ante Christum nat.* 1011.

a *Ptolemæi*
b *Cæsares.*
c *Herodotus Ægyptiorum Regũ nomina non recenset.*

d *Nicaule Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.* 3. Reg. 10.

e *Solomon Chananæorũ reliquias tributa pendere cogit.* 3. Reg. 10.

f *Hebræorũ libertas, & Chananæorũ seruitus.*

An. mundi 2953. *Ante chri. nat.* 1021.

ad seruitutẽ abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essẽt regij, & sua cuiq; opera atque negocia præscriberent. Quin [a] & classem Rex in Ægyptio sinu ædificauit, in quo a *Solomonis classis.* 3. *Reg.* 10. dam loco ad mare rubrũ, qui nominatur Asiongaber. Hæc nunc Berenice vocatur: nõ procul ab Elena vrbe, quæ regio tum in Hebræorũ ditione censebatur. Et in hac quoq; classe munificentia Iromi Regis amici fuit vsui. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei misit quotquot voluit, qui nauigãtes cum Regiis procuratoribus in regionẽ Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurũ illi adferrent. *hi collectis circiter quadringentis talẽtis* retrò ad Regem sunt reuersi. Interim [b] ad Ægypti Æthiopiæq; Reginã, mulierẽ sapientiæ studiosam, & cætera quoq; egregiã, Solomonis virtutum ac sapiẽtiæ fama delata, cupiditas eã incessit coram visendi: *sic enim fore vt experimento, non rumoribus* crederet, qui sæpenumero falsi eo quòd toti à fide renunciantium pendeant, paulo post euanescunt: decreuitq; susceptа longinqua peregrinatione illius sapientia perfrui, & de rebus arduis cũ eo disserere. Venit igitur Hierosolyma splendido & opulento apparatu. Adducebat enim secũ camelos onustos auro & variis aromatibus lapillisq; preciosis. Rex verò honorificẽtissimè excepram, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & [c] propositiones illius pro sua prudẽtia facilè explicãs, opinione citius dissoluebat. At illa stupebat ad Regis sapientiam, tanto maiorẽ experta quàm audierat: magisque etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè dispositum ædificiorum ordinem quòd hic quoque ingenium Regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quàm aulam, cui cognomen

[b] *Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.*

[c] *Solomon Reginæ ænigmata cum prudentia exolicat. de Æthiopiæ Regina Solomonis sapientiam stupet.*

men Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorũ sumptus tam dapsiles apparatúmque ministerij nã & cultu erant decentissimo, & per quàm scitè omnia administrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana sacrificia videret quãtáq; cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea versarentur. Hæc [a] quotidie contẽplando vehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud Regem ingenuè fassa est, quantopere huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, Rex, quæ auditu percipiuntur cunctãtius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt reposita, sapientia videlicet, ac prudentia, vel tam amplum regnũ tibi suppeditat, non vana fama ad nos perlata est: sed quum esset vera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens video. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamẽ res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. de me quidem fatendum est, quòd cùm de fide eius hæsitassem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Macti tãta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quibus perpetuò sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeò dilexit, vt te Regem eis præficeret. Nec [b] contenta verbis indicasse quanti Regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari voluit. Viginti enim auri talenta ei donauit, & aromatũ vim magnæ æstimationis, lapillorúmque pretiosissimorum. Aiunt etiam quod balsami plantam, cuius hodie quoque ferax est nostra regio, illius Reginæ munificentiæ ferri acceptã oporteat. Nec [c] minora fuêre quæ ipsa à Rege cepit, optione etiã illi permissa. nihil enim roganti negatum est;

Ann. mundi 2953. Ante Christ. num. nat. 1011.

a *Æthiopiæ Regina Solomonis prudentiam & sapientiam laudat.*

b *Solomoni Regina plẽdida munera donat.*

c *Solomon Regina liberalitatẽ remunerat.*

Hedio & Ruffinus cap. 7.

An. mundi 2953. Ante Christum nat. 1011.

sed libentius quam illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatẽ. Atque ita Ægyptiorum Regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patrium solum reuertitur. Per [a] idẽ tempus allatis ex Aurea, sicut vocãt, terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie Rex fulcra templi ac regiæ fecit, eiúsque parte vsus est ad instrumenta musica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diuinos hymnos solent accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna vocãtur, quæue ad illiciendos emptores hac appellatione mãgonizant negociatores, illis esse similia, illa enim aspectu ficulnam materiam referunt, nisi quòd candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantiam in his discernendis fallatur, quandoquidem res Solomonis in huius materiei mentionem nos induxerunt. Eadem classis attulit Regi auri talenta DCLXVI. non annumerato quod priuatim negociatores mercati sunt, nec eo quod toparchæ & Reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit ducenta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendentia, & trecentos clypeos, quorum singuli trecentas minas penderent: atque hæc omnia in aula Saltus Libani vocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide pretioso, in vsum conuiuij singulari arte fabrefacta, reliquámque omnem suppellectilem regiam ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in commerciis erat precium. Multa enim nauigia Rex in mari, quod vocatur Tharsicum, habuit, quæ ad remotas gentes merces varias deferre iussit, pro quibus exportatis aurum & argentum Regi referebant, multúmq; eboris, & mãcipia Æthiopica & simias. Ea [b] nauigatio

a *Lignapretiosa Solomonis allata.*

b *Solomonis naues in itinere triennium absumebant.*

tio in itu ac reditu triennium integrum abſumebat. Fama etiam celetrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis virtutibus ac ſapiẽtia diuagabatur: qua a exciti pleriq; Reges, quo certiores de iã dictis fierent, viſendi eius cupidine flagrabant & exquiſita munificẽtia ſtudioſos eius ſe declarabant. Mittebãtur a vaſa tã aurea quàm argentea, & veſtes purpureæ, & omne genus aromata: equi b præterea curſúſq. & muli ſubuehẽdis ſarcinis, qui vel robore vel pulchritudine Regi placituri videbãtur: vt ad eum equorum ac curruum numerum, quẽ iam antè habuerat, ex donaticiis quadringenti currus accederẽt. Habuit enim prius curſus mille equorum viginti millia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad curſum exercitatiſſimi, vt collati ad cęteros omnes poſt ſe relinquerẽt. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera ſtatura, promiſſõq. capillitio conſpicui, & tunicas è ſarrana purpura induti. adhæc tamẽtis auri capillũ quotidie ſpargebãt, vt ad ſolarium radiorum contactum ſylgor à capitibus eorũ reflecteretur. Hi armati & pharetris ſuccincti regium currum ſtipabant, quo ſublimis inuectus, & amictus veſte cãdida manè ſolebat vrbem egredi. aberat ab Hieroſolymis duorũ ſchœnorum ſpacio prædium nomine c Hettan: hortis & inductis fontibus amœnum ſimul ac opulentum. in eum locũ vectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia & prouidẽtia rebus in omnibus vtebatur, & cum eſſet elegantiarum amator, ne viarum quidem curam prætermiſit. ſed & harum quotquot Hieroſolyma regiæ ſedem ducebant, ſilice d cõſtrauit, tũ vt vltro citróque commeãtibus eſſent faciles, tum ad oſtentandam hac quoque parte principatus ſui magnificentiam. Diſtributiſq. oppida-

An. mundi 2953. *Ante Chri.* nat. 1011.

a *Solomoni plerique Reges exquiſita munera miſerunt.*

b *Munera Solomoni allata, eiúſq; equitatus.*

c *Hettan.*

d *Via circa Hieroſolyma ſilice ſtrata.*

An. mundi 2964. *Ante Christum natum* 1000.

tim curribus, & in singula certo numero ad alendum præfinito, circa se quidē paucos reseruauit: loca verò vbi alebantur, [a] cutruū oppida appellauit. Argenti [b] etiā tantam copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum: & cedros arbores ante hac nūquam in Iudæa visas, in cāpis eius adeò multiplicauit, vt moros numero æquarent. Mandauit [c] etiam negotiatoribus Ægyptiacis vt equos venales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarum argēti drachmarum pretio constituto: quos deinde ad Syriæ Reges & transeuphratenses mittere solebat. Quúmque esset omnium Regū gloriosissimus & piissimus, & opibus ac prudētia omnes superasset, qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitum: & à patriis moribus desciscendo, indignum antè gestis rebus vitæ exitum habuit. Nam [d] insaniens in mulieres, & in rebus venereis immodicus, nō cōtentus suæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumæas: atque ita contēptis semel Mosis institutis, quæ nōnisi gētis eiusdem coniuges permittebant, illarum deos colere cœpit, amori earum hoc tribuens. Atqui hāc ipsam rē legislator pręcauere voluerat, ne per hanc occasionem peregrinis implicarētur ritibus, néve relicto patrij numinis cultu, ad illarum religiones se transferrent. Sed hæc Solomon contempsit, voluptate irrationali victus: ductísque vxorib. è principibus virisque illustribus prognatis septingentis numero, & cōcubinis trecentis, & in his Ægyptiorū Regis filia, adeò consuetudine earū est captus, vt ritus earum imitaretur, quò magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret. ætate deinde prouectior, & mēte iā paulatim

a *Oppida curruum.*

b *Argenti Solomonis tempore, copia.*

c *Equi Ægyptiaci.*

3. Regum 11. d *Solomon exteræ matrimonio sibi iungens, ab iis seducitur.*

latim ſeneſcente, magis etiã patriæ religionis oblitus cultum Dei ſui neglexit, & mulierũ exteratum ritibus aſſueuit: quamuis iã ante quoque à præſcripto legum diſceſſerat, quando æreas boum effigies baſi maris illius addiderat, ſicut ſolio ſuo leonum poſt appoſuit. Nã neque illa fas erat facere. Cúmq; domeſticum haberet exemplum pulcherrimum parentis virtutẽ, & gloriam quam propter pietatem ad poſteros reliquerat, diſcedens ab eius imitatione, ídque bis in ſomnis monitus ſequi paterna veſtigia, mortem inglorius oppetiit. Venit itaq; ad illũ propheta miſſus à Deo, dicens [a] neq; clam eſſe eius impietatem, neque diutius impunitam fore: viuo tamen regnũ non auferendum, quando patri eius diuinitus ſit promiſſum non aliũ ſucceſſorem futurum: ſed poſt hunc defunctum filium pœnas daturum: ita tamẽ vt non vniuerſum regnum deficeret, ſed decem ſolæ tribus ſeruo ipſius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, ídq; ipſius aui reſpectu, & vrbis Hieroſolymorum in qua Deus tẽplum ſibi elegiſſet. His auditis Solomon vehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus ſuſcipiebatur, in cõtrariũ vergẽte. Nec multum temporis poſt hanc prophetæ denunciationẽ eſt elapſum, dũ hoſtis eis, Deo ſic volente, exortus eſt, cui nomen [b] Aderus, Regi infenſus ob causã hanc. Idumæus fuit genere, & è regio ſtemmate. Cúmq; Ioabus copiarum Dauidis imperator Idumeã ſubigeret, omnibus eius gentis, qui per ætatẽ arma ferre poſſent, internecione intra ſemeſtre deletis. hic etiam tũ adoleſcentulus ad Pharaonem Ægyptiorum Regem euaſit. ab eo comiter exceptus, & domũ & agros ex quorum reditibus viueret, munificentia illius eſt cõſecutus: & poſtquam ado-

An. mundi 2964. *Ante Chriſtum nat.* 1000.

a *Pœna Solomoni immittenda, ob Deos alienos receptos.*

b *Aderus Solomoni infenſus.*

c *Aderus in Ægyptum profugit.*

An. mundi. 2964. *Ante Christum nat.* 1000.

leuit tam carus ei factus est, vt Rex cõiugis suæ sororem, nomine Taphinem, nuptum ei traderet: ex qua filius natus, cum Regis liberis est educatus. Porrò[a] accepto in Ægypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiuit, rogans vt sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quáve sua iniuria prouocatus relinquere amicum benè meritum cuperet, etsi non semel id petitũ, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cùm iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharao difficilem se hactenus præbuerat, Aderus[b] impetrato à suo Rege commeatu, in Idumæã reuertitur. & cum nõ posset gentem suam ad defectionẽ à Solomone perpellere, eo quòd validis præsidiis impositis in officio contineretur, nec liceret impunè res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi[c] cum incidisset in quendam Razarum, qui defciuerat à Sophenæ Rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syriæ, Rex declaratus, Israelitarum ditionem crebrò irrumpendo, viuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræus vnus hostis externus, domi[d] extitit qui Solomonem infestaret, Hieroboamus Nabataei filius, veteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia gessit, vt Rex, comprobata hominis industria, præmio dignum ducẽs, eum Iosephi tribui præficeret. Ad quam

dum

a *Aderus Pharaonem vt sibi in patriam reuerti permittat, orat.*

b *Aderus in Idumæã reuertitur, inde in Syriam se non fert.*

c *Razarum eum Adrazaro hostis Solomonis.*

d *Hieroboamus Solomonem infestat.*

dum Hierosolymis egressus iter faceret, obuiam ei fit Propheta nomine Achaia, Silunte oppido oriundus. Is salutatum eum de via paulum seduxit in ius quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: sciſſoque in duodecim frusta pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hieroboamum decem inde sumere, præfatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, sciſſo imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Dauidi factam tribum vnam cum altera ei contigua daturus est: tibi verò decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & diis earum totum se deuouit. Quare sciens causam propter quam Deus ab illo est alienatus, iustitiã colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto, cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi sit propositum, nimirum vt tantus euadas, quãtum scis Dauidẽ prius fuisse. His Prophetæ verbis erectus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ambitioso & inquieto ingenio, quamprimum in suam prouinciam prouenit, non immemor præsagij Prophetici solicitare populũ cœpit, vt à Solomone deficeret, ipsique principarum deferret. Cuius conatibus & insidiis cognitis Solomon volebat eum comprehensum occidere. At [b] ille ad Susacum Ægypti Regem profugus & præsens periculũ euasit, & manendo illic vsque Solomonis obitum regno se Israelitico incolumem seruauit.

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

[a] *Achia Propheta Hieroboamum decem tribuum Regem futurũ ostendit.*

[b] *Hieroboamus in Ægyptum profugit, vbi vsque ad Solomonis obitum manet.*

Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum Regem facit.

CAP. III.

SOlomon[c] autẽ iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, vitę verò nonaginta quatuor: sepelirúrq. Hierosolymis,

[c] *Mors Solomonis.*

An. mundi 2971. *Ante Christum nat.* 993.

omnium Regum felicissimus & opulentissimus atq; prudentissimus, excepto peccato, ad quod iam senescens à mulieribus est pertractus, de quo & consecutis mox Hebræorum calamitatibus satis dictum est. Cæterũ defuncto Solomone, & succedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere susceperat, mox quidam è proceribus in Ægyptum miserunt, qui Hieroboamum reuocarent. qui cum ad eos in vrbem Sicima venisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Israelitarum illic habito, regnum de populi consensu accipere. Accedunt [a] itaq; illum principes populi vnà cum Hieroboamo, rogantes vt aliquid de seruitio remitteret, & patre suo vellet esse mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmius ei fore imperium, si amari mallet quàm metui. Ille post triduum ad postulata responsurum se pollicitus, statim in suspicionẽ venit, quòd sine mora votis eorum non annuisset. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem esse ad benè merendum. nonnihil tamen spei suberat, quòd non statim essent repulsam passi. Interim [b] ille conuocatis paternis amicis consultabat, quale responsum populo dari oporteat. qui quum benè ipsi cuperent, & populi naturam probè callerent, suaserunt, vt comiter populũ alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio, ad captandam multitudinis gratiam se accommodaret. hac enim arte captos facilè illũ amaturos, quòd natura ita comparatũ sit, vt subiecti delectentur Regibus mansuetis, & de suo fastigio nonnihil se demittentibus. Ibi Deus sine dubio mentem ademit homini, cui tam vtilis in omne tempus sententia certè ad præsens ambienti regnum necessaria, non probabatur: sed

Hedio & Ruffinus Cap. 8. al. 4. 3. *Reg.* 12.

a *Populus à Roboamo onerum mitigationem petit.*

b *Seniorum consilium saluiare.*

accitis

accitis æqualibus suis iuuenibus, & exposito se- *Ann. mundi*
niorum consilio, quid ipsis videretur, proferre 2971.
iussit. Illi, quia nec per ætatẽ poterãt, nec Deus *Ante Chri-*
sinebat, vlteriora cernere, autores ei fiũt sic ad *stum nat.*
populũ respondendi: minimum digitum ipsius 993.
crassiorem esse quàm patris lumbi fuerint: & si
ab illo duriter habitos se putarent, durius etiã
in posterum tractandos esse: & si ab illo scuti-
cis cæsi fuissent, expectandũ vt ab illo scorpio-
nibus flagellarentur. His delectatus Rex, & ra-
tus decere maiestatem principatus tale respon-
sum, postquam tertia die populus ad audiendũ
conuenit, omnibus expectatione suspensis, &
existimantibus benignum aliquid sibi propo-
nendum, omisso amicorum cõsilio, ex [a] iuue-
num sententia respondit, non sine Dei volun-
tate, vt Achiæ vaticinium suus cuentus seque-
retur. Ioti enim velut ferro tam duris verbis
nõ secus ac si minis ad rem iã esset peruentum,
per indignationem vno ore exclamant, nihil [b]
sibi futurum amplius cum Dauidis progenie,
haberet ipse templum quod pater exstruxisset,
manifestè defectionem præ se ferentes. Adeó-
que pertinax ira fuit, vt Adoramum quæstorem
regium, m lium ad excusandum iuuenilis lin-
guæ petulãtiam, placandósq; concitati vulgi a-
nimos, ne auditum quidem lapidibus obrue-
rint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat,
se in famulo saxis impetitum, veritúsq; ne cõ-
ceptum semel odiũ in ipsius caput effunderetur,
trepidè conscenso curru quantum potuit,
Hierosolyma properauit. Et Iudæ quidem ac
Beniamis tribus communibus suffragiis Regem
eum eligunt; reliqua verò multitudo, ex illo
die alienata à progenie Dauidis, Hieroboamo
imperium detulit. Id [c] Roboamus ægrè ferens,
conuentu duarum tribuum sibi subditarum

a *Iuniorum consilium, quod Roboã, seniorũ spre to, sequitur.*

b *Israelitæ petitionem, sua repulsam passi à Roboamo deficiunt.*

c *Roboam apostatas vi retracturus à proposita abstinere iubetur*

An. mundi 2971. *Ante Christum nat.* 993.

indicto,& delectu CLXXX. millium habito, conaturus erat reliquas decem vi ad *officium* retrahere, nisi Deus per Prophetã interceſſiſſet, admonens nefas eſſe ciuile bellũ mouere, præſertim cum Deo volente populus ab eo deſeciſſet. Nunc[a] prius Hieroboami Iſraelitarum Regis geſta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum Regis dicemus, ſerie narrationis ita poſtulante. Ergo Hieroboamus regia Sicimis conſtructa, inibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam vrbem aliud ædificauit. Nec multo poſt inſtante Scenopegia, cogitans ſecum, quòd ſi permitteret populo Hieroſolymitanam profectionem, & feſti illic celebrandi poteſtatem faceret, populus captus religione templi & ceremoniis, facilè mutata voluntate, ſéque relicto ad priorem regem accedere poſſet, idque non dominationi ſuæ tãtum, verum etiam vitæ periculoſum foret, ſtatuit hoc modo rebus ſuis conſulere. Duas[b] vitulas ex auro fecit, & conſtructis totidem delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum ſitum eſt ad minoris Iordanis fontem, effigies illas vtrobiq; conſecrauit: & conuentu indicto decem tribuum, quibus ipſe præerat, pro concione in hunc modum eas eſt allocutus. Viri populares,[c] notum vobis exiſtimo, quòd nullus locus Deo eſt vacuus, & quòd is nullo certo loco includitur: ſed vbique nota exaudit, vbiq; cultores ſuos reſpicit. Quare nõ placet mihi, hoc tempore vos Hieroſolyma vrbem infenſam longo itinere proficiſci religionis ergò. Homo illud templum ſtatuit, quem admodũ & ego duas aureas vitulas cõſecraui, alteram in Bethelis, alterã in Dana, vt pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas cõfluentes, illic Deum ritè adoretis.

a *Regia Ieroboami.*

b *Vitulæ Ieroboami confectæ.*

c *Ieroboam idololatriæ ſuaſor.*

tis. Nec deerunt Sacerdotes ac Leuitæ ex vobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunq. ex vobis Sacerdotium ambit, vitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His verbis populum decepit, autor ei factus patriæ religionis deserendæ: quæ causa [a] fuit Hebræis omnium calamitatum, vt bello ab exteris gentibus deuicti, postremò in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicetur. Porrò appetente iam septimi mensis festiuitate, volens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante vitulam altare posuit: móxque assumpta Pontificis persona, cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cúmque iam holocautomata in conspectu totius populi pararet incendere, Deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente Rege ad altare sermonem vertit. Altare, altare, hæc dicit Dominus. Exorietur [b] quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et vt nemini dubium sit prædictionem hanc non esse vanam, prodigio confirmabitur. Rumpetur [c] altare hoc, & adipes victimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetæ verbis irritatus Rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: móxque [d] sideratum brachium diriguit, vt reducere manum non posset, torpente membro, haud secus quàm si esset exanime. Altare quoque diruptum impositas victimas effudit, ita vt vates Dei prædixerat. Ibi Rex videns hominem veridicum

An. mundi 2971. *Ante Christum nat.* 993.

a *Neglectus cultus diuini omnium malorum causa.*

3. Reg. 13.

b *Vaticinium contra altare in Bethel.*

c *Miraculo vaticinium cõfirmatur.*

d *Emortua dextra sanitas restituitur.*

An. mundi 2971. *Ante Christum natum* 993.

esse ac diuinum, rogauit eum, vt Deum exoraret, quò affectæ dexteræ vigorem pristinũ redderet, quod cum ita factum esset, lætus recepta sanitate, rogabat prophetã vt cum eo prandere dignaretur. excusauit Iadon, negans se in ea vrbe panem aut vinum sumpturum. id enim sibi contra interdictum Dei non licere. vetitum etiam ne per eandem viam reuertatur quà venerat. Rex autem miratus viri continentiam, eò magis de se cœpit esse solicitus, ex his quæ viderat & audierat, parum felicem rerum suarum exitum augurans. Erat a in ea vrbe malus quidam Pseudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiam loquente. hic tum decumbebat, quòd esset senio languidus, cúmque audisset à filiis de aduentu prophetæ à Hierosolymis, & prodigiis per eũ patratis, & quòd Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: veritus ne Rex de hospite melius quàm de se opinaretur, mandauit filiis vt eueſtigio asinum stratum ad iter sibi expedirent. quibus impigrè iussa exsecutis, conscenso iumento per vestigia prophetæ properabat. quem assecutus interquiescentem sub quercu patula & vmbrosa, primò salutauit: deinde expostulauit eum eo quòd non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente vetitum se à Deo, ne apud quenquam in ea vrbe cibum sumeret: certè apud me, inquit, licuit sumere. nam ego quoque propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis. & nunc ipsius iussu venio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus. Tum vates mentienti credens reuertitur. Adhuc autem illis prandentibus & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, poenam inobedientiæ, poenæque modum, denun-

Hedio & Ruffinus cap. 9.

a *Propheta ad Ieroboamum missus per mendacium reducitur.*

denuncians. Fore [a] enim vt in itinere à leone diſcerpatur, nec in paternũ monumentũ inferatur. Hæc autem Deo volente, contigiſſe opinor, quò minus apud Hieroboamum Iadonis verba fidem inuenirent, de mendacio ſuſpecti. Nam redeunti Hieroſolymã, leo factus obuiã, detractum de iumento necauit, nihil læſo aſino imo & illũ & prophetæ cadauer ſeruabat accubans, donec viatores quidã rem viſam pſeudopropheţ renunciauerũt. Tum ille filiis in hoc miſſis corpus eius in vrbem reportauit, inibiq; magnificè ſepeliit, monitis filiis vt ſe quoque poſt mortem in idem monumentum inferrẽt. Vera enim eſſe quæcunq; ille præcecinisſet, de vrbe illa & altari, & Sacerdotibus Pſeudoprophetis, ad ſe autem nullam poſt mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo ſepulturam confuſo oſſium diſcrimine. Poſt iuſta funebria Prophetę reddita, & iniuncta filiis mandata, cũ eſſet vir malus & impius. Hieroboamum adit, & quid ita, inquit, iſtius fatui turbarus es ſermonibus? Illo [b] verò de altari & ſua ipſius manu referente, ac verè hominẽ Dei vatémq; optimum vocitante, cœpit hanc eius opinionẽ maliciosè labefactare, & probabilibus rationibus rei veritatem offuſcare. Aiebat enim præ laſſitudine manum eius obtorpuiſſe, cũ altari infert victimas, ac deinde poſt quietem priſtinum vigorem recepiſſe. Altare etiam recentis tum ſtructuræ, quòd tot ac tantarũ victimarum molem non ferret, diſruptum concidiſſe. Poſtremò vatis mortem indicat, à leone eſſe necatũ: adeò nihil diuinũ, nec in vita nec in verbis eius, fuiſſe. His dictis Regi perſuaſit, & mentẽ eius à Deo & iuſtis ac piis operib. in meum auerſam in extremam impietatem præcipitauit. Ita tantum enim poſthac contra omne

An. mundi 2971. *Ante Chriſtum nat.* 993.

a *Inobedientiæ prophetæ pœna & ſepultura.*

b *Iadonis Prophetiæ Ieroboamo Pſeudoprophetæ effuſa.*

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 933.

ius ac fas debacchatus est, vt nihil aliud quæreret, quàm quomodo in dies magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso, de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is [a] duarum tribuum regno potitus, vrbes munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc Bethleem, Etame, Thecos, Bethsar, Socho, Odolam, Ipa, Maresa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saræm, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias deinde æquè magnas in Beniamitica sorte muniuit, singulisq; sua præsidia & præfectos imposuit, frumento, vino, oleo, cæterisq. commeatibus abundè instructis. Scutorum etiam & lancearum tantum numerum fabricari curauit, quãtus multis millibus sufficeret. Ad [b] hunc Hierosolymis degentem è tota Israelitarũ ditione cõfluxerunt, Sacerdotes & Leuitæ, &, quotquot è reliqua plebe erãt boni ac iusti, patrias suas relinquebãt, vt Hierosolymis Deũ colere liceret, offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum vitularum adorationem vi adigere volebat. quo factum est, vt Hieroboami regnũ integro triennio talibus accessionib. cresceret. Qui [c] cum ex priore matrimonio cognatæ cuiusdam mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatã aliam, Macham è Thamare Abesalomi filia progenitam, ex qua Abiæ pater factus est: & quamuis etiam ex aliis vxoribus liberos haberet, præ omnibus tamen amauit Macham, erãt enim ei legitimæ vxores octodecim, concubinæ verò triginta, & ex his viginti octo filij, filiæ verò sexaginta. Abiã verò Machæ filiũ successorẽ sibi designauit, eiúsque fidei thesauros suos & munitissimas quasq. vrbes credidit. Sed vt plerunque solent mortales fortuna blandiente corrũpi, Roboamo quoque idem accidit. Videns [d] enim sui regni tan-

tã in

a *Roboami vrbes munitæ.* 2. *Paral.* 11.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

b *Pij Israelitæ redeunt ad Roboamum.*

c *Roboami vxores & liberi.*

d *Regis ad exemplum totus componitur orbis.*

ca incrementa, ad iniustas & impias actiones deflexit, factus cõtemptor veræ religionis, ita vt etiã populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidẽ ea est rerum humanarũ natura, vt cum principum ac magistratuum moribus etiam subditi deprauentur, quorum modestia ceu norma corrigi debebant, & pro virtutibus vitia eorum sequantur: alioquin nisi eadem quæ Reges faciant, improbare facta illorum videntur: sicut sub Roboamo contigit, populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iustitiæ studiis Regem suum offenderet.

An. mundi 2975. *Ante Christum nat.* 989.

Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius urbis in Ægyptum transportauit.

CAP. IIII.

HAnc cõtumeliam Deus per Susacum Ægyptiorum Regem vltus est, cuius res gestas Herodotus per errorem Sesostri adscribit. hic [a] enim Susacus quinto anno Roboami regni numerosissimum exercitum cõtra illum adduxit: in quo fuisse ferunt currus 10200. equitum 6000. peditũ 400000. eius miles maximè ex Afris cõstabat ac Æthiopibus. Irrumpẽs igitur in Hebræorum regionem, munitissimas Roboami vrbes sponte deditionem facientes in fidem suã recepit, quibus præsidio firmatis, postremo [b] Hierosolyma est aggressus. Roboamus verò vnà cum suis à Susaci exercitu obsessus, versus, ad supplicationes exorare Deum non potuit, vt victoriam annueret. Samæas [c] quoq; Propheta eos terruit, dicens Deum minari desertũ se illos, qui cultum ipsius priores deseruerãt, quãobrem consternati: & videntes nullam salutis spem reliquam, omnes confiteri cœperunt, iure sed Deo propter impietatem ac legum neglectum destituos. Deus [d] autem videns eos sic af-

Aliàs ca. 5.

a *Susacus magno copũ Iudeam inuadit.*

b *Hierosolyma obsessa.*

c *Samæas Propheta Iudæorum impietatem arguit.*

2. Paral. 2.

d *Samæas populum cõsolatur.*

An. mundi 2975. *Ante Christum nat.* 989.

fectos, & peccata sua confitentes, per Prophetã denunciauit, nolle se eos perdere: subditurũ tamen Ægyptiis, vt experiantur, vtrum commodius sit, Deo seruire an homini. Susacus autem Roboamo propter metum dedente Vrbem, cõditiones non seruauit. sed [a] deprædatus templum, thesauros tum Deo sacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atq; argenti multitudine, ac ne scrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea scuta & clypeos, quos Salomon Rex fecerat: ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat, à Sophenæ Rege acceptas: atq; ita cum optima præda domum est reuersus. Meminit [b] aetẽ huius expeditionis etiam Halicarnassensis Herodotus, in nomine tantũ errans, & quòd, persuasis multis aliis gentibus, etiam Palæstinam Syriã subiugarit, hominibus non expectata vi, deditionẽ facientibus. Apparet autem satis, quòd nostrã gentem dicere velit ab Ægyptio subactam. narrat enim hunc columnas reliquisse apud eos, qui prius, quàm martem experirentur, deditionem fecissent, in quibus pudenda muliebria insculpta fuerint. Roboamus autem is fuit Rex noster qui vrbem, antequam oppugnaretur, dedidit. Idem ait Æthiopas quoque ab Ægyptiis circumcisionem virilium didicisse. Phœnicas enim & Syros Palæstinos fateri se hãc ab Ægyptiis accepisse. Constat autem, quòd nulli alij circuncidantur in Palæstina Syriæ præterquàm nos. Sed de his quisque suo arbitratu sentiat. Post [c] Susaci discessum Roboamus pro scutis & clypeis aureis parem æreorũ numerum refecit, eáq; scutariis & excubitoribus suis assignauit: & sine vlla memorabili expeditione, aut præclaro facinore, quietus regni sui tempora exiabi passus est, metu cohibente, eò quòd perpetuum

3. Reg. 14.

a *Hierosolyma & templum deprædatur.*

b *Herodotus de hac expeditione quid scripserit.*

c *Roboamus pro scutis & clypeis aureis parem æreorum numerum facit.*

d *Roboamus moritur, cui Abias in regno succedit.*

petuum illi esset cum Hieroboamo dissidium. Vixit annos 57. ex quibus decem & septem in principatu exegit, vir arrogans ac insipiens, vt qui propter spretum paternorum amicorum consilium tantam ditionem amisit. Sepultus est Hierosolymis in Regiis conditoriis. In regnum paternum Abias successit, octauum iam supra decimum annum Hieroboamo apud decem tribus regnum obtinente.

Ann. mundi 2988. *Ante Christum nat.* 976.

Hedio & Ruffinus cap. 11. 3. *Reg.* 14.

Et quoniam huius Regis exitum diximus, superest, vt quis Hieroboami finis fuerit consequentet subnectamus. Is [a] nullum neq; modũ, neq; finẽ impietatis faciens, singulis diebus aras in excelsis lucis exstruebat, & sacrificos his è vulgo assignabat. Hanc suam cõtumeliam, dignámq; tanta impietate pœnã, nõ multò post Deus in caput ipsius atq. familiæ vertit. Cúmque [b] filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iussit vxorem suam, mutato cultu, sumptóq; priuato habitu, ad Achaiam Prophetam proficisci. esse enim hunc virum in prædicendis futuris mirificũ, à quo ipse olim regnũ sibi deberi cognouisset. mandauítq; vt quasi peregrina de filio percõtaretur, esset-ne præsentem morbũ euasurus. Illa habitu mutato, ita vt à marito iussa fuerat, in Siluntem, vbi tum Achaias degebat, peruenit. Iámq; aduentante ad illius ædes muliere, cęcutiẽti præ senio Deus apparuit, indicans & quòd Hieroboami vxor ad eũ veniret, & quid ad interrogata respondendũ sit. Et cum iam pro foribus esset priuatam hospitẽ simulans, exclamat, Ingredere Hieroboami coniux, quid te ipsam celas? Deum certè latere nõ potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, mãdauítq; quid tecũ loqui debeã. Vade igitur ad maritum, & hęc Dei verbis ei renuncia. Quoniã [c] te magnum è paruo & nihil reddidi. & abscis-

a *Ieroboami impietas.*

b *Ieroboami filio agrotãte, mater ad Achaiam Prophetam mittitur.*

c *Pœna Ieroboami & populo prædicta.*

Ann. mundi 2988. *Ante Christum nat.* 976.

so à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu cõtrà immemor horũ beneficiorũ fusiles Deos, quàm me, colere maluisti: ideo delebo te, & tuũ genus, & cadauera vestra à canibus atq; alitib. deuorabuntur, constituam enim Regem super populũ meum, qui neminẽ è Hieroboami genere superstitem est relicturus. Nec populus erit expers vltionis, sed excidet è terra bona hac, & in trànseuphratenses regiones dispergetur, quia Regis impietatẽ est imitatus, & Deos ab illo factos adorat, relictis meis ceremoniis. Tu verò mulier ad maritum propera, hæc illi renunciatura. Filium enim mortuum repeties. nam te vrbem ineunte, ille à vita exiturus est, sepelietúrq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus exstitit. Hoc oraculo mulier territa, se proripit, & toto itinere futurã filij mortẽ iam tum deplorans plangénsq; misera properat propter maritum, eadem opera filio fatum accelerans, quem non nisi mortuum visura erat: reuersáq; domum, illum quidẽ, ita vt Propheta prædixerat, exanimem reperit. Regi verò cuncta ordine renunciauit.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quòd Basanes Hieroboami generis exstirpator, ipse regnum occupauerit.

CAPVT V.

Aliàs ca. 6. a Ieroboami contra Abia Iuda Regẽ expeditio.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis, contra Abiam filiũ Roboami, duarum tribuũ Regem qui tũ patri successerat, duxit exercitum, propter ætatem eius nõ satis administrandis rebus maturá sperans se facilem victoriam reportaturũ. Ille verò, audito aduẽtu Hieroboami, haudquaquã est perterritus, sed supra ætatem, & supra quàm hostis spe-

sperauerat, impigrè [a] collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco qui appellatur mons Samarõ, & prope illũ castra metatus ad prælium se & suos parabat. Habebat autẽ in castris quadringenta millia militũ: Hieroboami copiæ duplo numerosiores fuêre. Vt verò pugnãdi studio acies instructæ ex aduerso constitêre, Abias, occupato editiore quodã loco, manu mota silẽtiũ ab hoste petiit. Quo impetrato, sic orsus est dicere. Quòd [b] Dauidi atq; eius posteris regnũ in multas ætates duraturũ diuinitus sit cõcessũ, ne ipsi quidẽ ignoratis: quò magis miror cur, deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adhærere malueritis, & nũc ab illo cõtra nos stetis iusto Dei suffragio principatũ obtinẽtes, impugnaturi nos & reliqua regni parte depulsuri. maiorẽ enim eius partẽ Hieroboamus iã nũc iniusta vi occupat. Sed nõ diu fruetur sua tyrãnide, dabit Deo pœnas perpetratorũ scelerũ, qui finẽ imponet eius nefariis facinoribus, quãdoquidẽ ipse non vult imponere atq; etiã vos ad omnẽ iniquitatẽ incitare non desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantũ quia malis consiliis seductus, parũ comiter vos allocutus est, irati deseruistis nõ tã illũ quàm Deũ optimum maximum, legésq; eius omnium, quæ vnquã fuêre, sanctissimas. Atqui æquum erat veniã dedisse non solum verbi durioris homini iuueni & cõcionandi nõ admodũ perito, sed etiã si re aliquid per ætatem peccasset, vel propter Solomonem patrem, & illius in hãc gentẽ beneficia. Par enim est parentũ meritis posterorum errata cõdonari. Vos verò nullam eorum rationem habuistis. ac ne nunc quidem habetis sed tam numerosũ exercitu contra nos venistis. qua quæso re fretj? num aureis illis vitulis, &

An. mundi 2988. Ante Christum natum 976.

a *Abias contra Ieroboamum exercitum colligit.*

b *Abias ad Hebræos oratio, qua desertionem & impietatem eis exprobrat.*

An. mundi 2988. Ante Christum nat. 976.

aris ac lucis celsioribus, quę non religionis, sed impietatis vestrę argumēta sunt? An fortè multitudo, qua potiores estis, spem vobis facit victoriæ? At nihil pollet quantūlibet innumerus exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoriæ sita est, quæ profectò penes nos est qui cōstāter in seruandis legib. & veri numinis cultu perseueramus: quē nō manus artificis è materia fragili, sculpserūt, neq; sceleſtus Rex cōmentus est ad imponendū vulgo ignobili, sed qui cōditor est omniū, & principiū huius vniuersitatis simul & finis. Quamobrē nunc quoq; suadeo, vt resipiscatis, & secuti meliora consilia desinatis cōtra instituta patria bellum gerere, per quæ ad tantā felicitatem peruenistis. Dū in hanc sententiam Abias verba facit ad Israeliticū populū, interim à Hieroboamo pars copiarū occultè missa à tergo Abianorum cōspicitur: qui circumuentos se videntes nō mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnémq; fiduciā in Deo ponere: illū certè nullis hominū insidiis circumueniri. Ad

a *Abias victoria potitur.*

a hanc Regis vocē redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad Sacerdotū classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostē irruunt. Nec defuit cæleste auxiliū, quod hostium vigōrē retudit, Abianis longè præpollentibus. Tantā enim stragem ediderunt, quāta in nullis vel Græcorum vel barbarorū inuenitur cōmentariis. Cæsis enim quingētis millibus memorabilem apud omnes posteros victoriam retulerunt: & vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itémq; Isanam & huic coniunctā ditionem. Post eam cladem Hieroboami vires omninò fractæ fuere, quamdiu Abia fuit superstes. Defunctus

functus a enim est, non multò post victoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultúsq; est Hierosolymis in maiorum suorum conditoriis, relictis filiis viginti duobus, filiabus sex decim. is liberorum numerus è mulieribus xiiii. ei susceptus est. In b regnum successit filius Asanus, matre Machæa genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace potita est. Atque hæc sunt quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiam Hieroboamus Rex decem tribuum, cùm regnasset annis viginti duobus, secundo iã anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ maliciæ ac impietatis æmulus, eóque in principatu biẽnió exegit. Quo tẽpore ducto exercitu ad Gabatho Palæstinorũ vrbẽ, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidã è domesticis eius amicis Basanes Macheni filius insidiis interceptũ occidit, & arrepto regno totam eius stirpem excidit: uentíque iuxta Prophetæ vaticiniũ, vt qui ex Hieroboami cognatis in vrbe trucidabãtur à canibus laniati absumerentur, qui verò in agris ab alitibus. Atq. in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum pœnas exoluit.

Anno mundi 2991. Ante Christum nat. 973.

a *Mors Abiæ.*

3. Reg. 15.

b *Asanus Rex Iudæ.*

Æthiopum irruptio in agrum Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.

CAP. VI.

ASanus c autem Hierosolymorum Rex vir erat moribus honestissimis præditus, & cœlestis numinis obseruantissimus, quiq; nihil vel cogitaret vel faceret nisi pietati ac naturæ legibus cõsonũ. is correxit quicquid erat in suo regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis immũdiciis, habuitque in exercitu lectissimorum vi-

Hedio & Ruffinus Cap. 12. ál. 8.

c *Asani pietas.*

3. Reg. 15.

An. mundi 3000. *Ante Christum natum* 964.

torum scutatorum ac hastatorum ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutatorum & sagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius [a] regni anno decimo Zaræus Æthiopum Rex cum maximo exercitu contra eum venit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecentis curribus. Huic progresso vsque Maresam, quæ est vrbs ditionis Iudæ, occurrit Asanus, & [b] instructa contra eum acie, non procul ab vrbe in quadam valle, cui nomẽ Saphatha, vt vidit ingentem Æthiopum multitudinem, exclamauit Deum inuocans, orásque vt victoriam sibi contra tam multa hostium millia dignetur annuere. Veniisse se ad dimicandum cum Zaræo sola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortiũ victores posset reddere. Hæc precanti Deus victoriæ signum obtulit: quo viso Rex alacris cum hoste conflixit, cæsisq; plurimis, reliquos terga vertentes vsque in agrum Gerarenũ persequutus est. Versi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idẽ & in castris hostium factum est vnde multum auri egestũ est, prædáque abacta camelorum, iumẽtorum, & greges pecorum. Tanta victoria diuinitus parta ditati omnes reuertũtur Hierosolyma, iámque non longè aberant quum illis propheta Azarias fit obuiam, is posteaquã agmen consistere iussit, orsus est dicere, hanc victoriam diuino fauore eis contigisse propter seruatam iustitiam ac pietatem, & quia semper Dei voluntati obtemperauissent. Quòd si ita, vt cœperant, pergerent, in posterum quoque victorias de hoste & vitam fortunatam eiusdem fauore illis expectãdã: sin verò à religione desciuerint, omnia cõtraria illos manere: sequuturúmque tale tempus, in quo neque propheta

[a] *Æthiopes arma cõtra Asanum capiunt.*

[b] *Asani victoria.*

2. Par. 14.

veras

verax in populo reperiatur, neque sacerdos iustitiæ cultor: túncque & vrbes eorum subuertẽdas esse, & gentem per omnes terras dispergẽdam, erronúmque more vitam acturam nullis certis sedibus. Quapropter hortabatur vt dum tempus esset probitati studerent, & diuinũ fauorem sibiipsis non inuiderẽt. His auditis Rex vnà cum populo gauisi sunt, dederúntque [b] operam & publicè & priuatim, vt religio sarta tecta maneret, dimissis à Rege per totã regionẽ, à quibus hoc negotiũ diligenter curaretur. Nũc relictis in hoc statu Asani duarum tribuũ Regis rebus, reuertor ad Basanẽ Israelitarũ Regem qui Nadabo Hieroboami filio cæso, regnũ eius occupauerat. Hic [c] in Tharse vrbe electo domicilio viginti quatuor annis regnauit sceleratior, magisque impius quàm vel Roboamus vel illius filius afflictor populi, & aduersus Deũ cõtumax. Quapropter [d] misso ad eum Gimone propheta prædixit se totum ipsius genus excisurum, & eisdem quibus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eò quod Rex à se constitutus ingratus fuisset, nulla in administrãdo regno pietatis aut iustitiæ ratione habita, quibus virtutibus nulla vel vtilior populo, vel Deo gratior, sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius vitiis sese cõtaminasset. Cui quum similis esse voluerit, meritò etiam similem exitum habiturum. At Basanes postea quam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit, vt correctior in posterum & antè actorum pœnitens, placato numine, vitaret exitium: sed velut proposito præmio, si strenuè pergeret, ac si per prophetã ampla spes proposita, nõ calamitas denũciata esset, semper sibi factus nequior, indies data opera scelus scelere cumulabat. Postremò [e] cũ

Ann. mundi 3000. Ante Christ. nat. 964.

a *Azaria propheta ad populum ad hortatio.* 2. Paral. 15.

b *Religio in Israelitico populo renouata.*

c *Basanis impietas.* 3. Reg. 16.

d *Prophetia contra Basanem regem.*

e *Basanes Ramathonẽ capitur.*

An. mundi 3006. Ante Chri. nat. 958.

exercitu aggressus est vrbẽ nõ ignobilẽ Ramathonẽ, distantẽ quadraginta stadiis à Hierosolymis: quã captã muniebat, vt eã sedẽ belli faceret, vnde sui milites excursionibus regnum Asani vastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitans quàm multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset: misit ad Regem Damascenorum legatos cum pecuniis, ambiens eius societatem, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. Ar[a] ille & pecuniam libenter accepit, & societatem cum eo iniit, relicta Basanis amicitia: móxque suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficisci, & vrbes hostiliter infestare, qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerũt, videlicet Achionem, Danam, & Abelmaen. His auditis Israelitarũ Rex, omissa munitione Ramathonis ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è cõuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco cõdidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maspha, Nec[b] postea Basanes bellũ instaurare voluit, fatali morte præuẽtus, sepultúsq. est in Asane oppido. In regnum successit filius Elanus. Hic post alterũ regni annũ periit, per insidias cæsus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud Osam suum procuratorem immissa equitũ turma facilè oppressit per absentiã tã præfectorũ quàm militum, qui tũ omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum vrbis occupati fuêre.

a Asanus Damascenos in Basanẽ concitat.

b Mors Basanus.

Basanu stirpe sublata apud Israelitas Zamarez, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.

CAPVT VII.

c Extirpatio stirpis Basanus.

DEinde[c] ex magistro equitũ factus Rex totam Basanis stirpẽ iuxta Gimonis vaticinium

nium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interiit propter impietatē, quo Hieroboami progeniē internecione absumptā diximus. Interea qui Gabathonem obsidebat exercitus, audito Regis casu, & quòd Zamares occisi à se regnum inuasisset, & ipse Amarino imperatori suo regnum detulit: qui soluta Gabathonis obsidione ad Tharsen regiā properat, eáque expugnata vi potitur. Zamares [a] videns vrbem sine præsidio, in intimam regiam se recepit, subiectóque igne simul cum ea se quoq; cōcremauit, regni sui die septimo. Quo [b] facto confestim populus in diuersa studia scissus est, aliis Thamanum, aliis Amarinū regnare volentibus. Cuius factio quū tandem vicisset, occiso Thamano solus totius populi regnum obtinet. Trigesimo [c] anno regni Asani regnauit Amarinus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipse Samaraeū vocauit à Samaro, de quo montem emerat in quo vrbs sita est. Hic nihil è priorib. Regibus differebat, nisi quòd illis fuit sceleratior. Omnes enim hoc tantū agebant, vt populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent. Quapropter iratus Deus effecit, vt alius alium tolleret, & cum toto suo genere exstirparentur. Hic [d] Samariæ diem suum obiit, succedēte Achabo filio. Hinc certè videre licet, quā curæ sint Deo res hominū, & quomodo bonos diligat, malos contrà funditus eradicet. Israelitarū enim Reges propter impietatē breui tempore alius ab alio cū totis familiis sublati sunt. Asanus [e] verò Hierosolymorum duarūmque tribuum Rex ob pietatē ac iustitiam feliciter Dei fauore viuēs, ad extremam peruenit senectam, & pòst vnū & quadraginta regni annos, bona morte decessit, cui mox Iosaphates suc-

An. mundi 3021. *Ante Christum nat.* 943.

a *Zamares seipsum cō cremat.*

b *Diuersa populi studia.*

c *Amarinus Rex Israelis.*

d *Amarinus moritur, cui succedit Achabus filius in regno.*

e *Asanus Rex moritur, cui Iosaphates filius succedit.*

An. mundi 3031. Ante Christum ann. 933.

cessit filius, ex Abida matre natus, omnium testimonio proauitæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem sanctissimum Regem retulit, quemadmodum paulo post dicetur.

Cæterùm Achabus Israelitarum Rex habitauit Samariæ, vbi viginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum Regum institutis mutans, nisi si quid fortè deterius commentus est. Omniũ enim impietates repræsentauit ac scelera, sed Hieroboami præcipuè. nam & vaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobali, Tyriorum ac Sidoniorum Regis, cui nomẽ [a] Iezabela, móxq; ab ea domesticos illius Deos colere didicit. Erat hæc mulierecula audax & temeraria, adeóq. impotẽtis insaniæ, vt non verita sit templum Beli Deo Tyriorum exædificare, & lucum omnis generis arborum plãtare, cui etiam sacerdotes & falsos vates instituit. Quin & ipse Rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, demẽtia & malitia omnes ante se Reges superans. Hunc propheta quidã Dei maximi è Thesbone Galaditica vrbe oriundus adiit, dicens [b] eũ prænunciare, ꝙ nec pluuiam illis annis daturus sit, nec rorẽ, donec ipse vates non compareret. Additóque iureiurando quò magis rẽ confirmaret, secessit ad tractum australẽ, vbi ad torrentẽ quẽdam degebat, vnde potũ haberet. Nam [c] cibus ei quotidie per coruos afferebatur; qui postquã ob inopiam imbriũ exaruit, iubente Deo profectus est Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem situm est. Illic enim se mulierẽ viduam inuenturũ præmonitus fuerat, quæ alimenta suppeditaret. Iámque nõ longè à porta aberat quum videt mulierẽ ope tatiam ligna colligentẽ: & significante Deo hãc fore eius

a *Iezabelà.* 3. *Reg.* 17.

b *Annona charitas Israelitis prædicta.*

c *Eliam corui cibat.*

alricem

altricem, salutatã prius rogauit, vt aquã portabilem afferret, abeuntémq; iam reuocans, & panem portare iussit. Iurauit [a] illa, nihil sibi domi esse præter vnicum farinæ pugillum & olei paululum: venisséq; se eò, vt collectis lignis, sibi & filio panẽ coqueret, quem vbi comedissent, fame absumerentur, quandoquidem nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo, lætiora sperans: & primùm mihi paululũ paratum affer. polliceor enim tibi nũquam in vase illo farinam defore, nec oleum infidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, &, quæcunq; propheta petierat, fecit: deincépsq; & sibi filio & hospiti sat alimentorum habuit. neutrum enim horum defecit, quamdiu durauit siccitas. Meminit [b] autem huius inopiæ pluuiarum etiam Menander in gestis Ithobali Tyriorum Regis sic scribens. Hoc regnante etiam pluuiarum defectus fuit, ab Hyperberetæo mense vsq; ad insequentis anni Hyperberetæũ continuus, qui cum supplicationes indixisset, sequuta est magna vis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His verbis dubio procul siccitatem factam sub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in suos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hospes, cùm filius eius morbo præualente expirasset, eiulans & voces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexisset, ideò mulctatã se filij morte dicitans. Ille [c] consolabundus iubet eã sibi tradere filium, breui recepturã viuũ: acceptúmq; mox in proprium cubiculũ detulit, quo deposito super suum lectulum, exclamauit ad Deum, non bonam hospitij gratiam altrici relatam extincto ipsius puero, rogabátq; vt remisso spiritu

Anno mundi 3037. *Ante Christum nat.* 927.

a *Sareptana vidua, Eliã suscipienti, oleum & farina non deficit.*

b *Menander de fame tẽpore Eliæ.*

c *Elias viduæ filio vitam restituit.* 3. Reg. 18.

Ann. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

vitam ei restitueret. Itaq; Deo genitricem miserante, & prophetæ gratificante, ne videretur infortunium secum in hospitium intulisse, præter omnem expectationem recepit puer spiritum, At illa gratias egit vati, dicens nunc demum se agnoscere diuinę mentis interpretem. Paulo[a] deinde post Dei iussu ad Achabum proficiscitur, indicaturus ei venturam pluuiam. Erat tum fames per totam regionem, & magna rerum ad victum necessariarum penuria, vt non solum hominibus panis deesset. verum etiam equis cæteríſq; iumentis terra negaret pabulum: tanta erat vbique siccitas. Rex igitur vocato dispensatore Obedia: cui iumentorum curam mandauerat, iussit vbique fontes & torrentes perquirere, sicubi inueniretur herba ad secandum iumentis pabulum. Cúmq;[b] multum quæsitus propheta Elias nusquá cõpareret, iussit Obediam quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, aliá Rex, aliá dispensator viá ingreditur. Erat autẽ vir pius, & quo tempore Iezabel Regina in prophetas sæuiebat cædibus, centũ ex eis in cauernis subterraneis abdiderat, pane & aqua sustentãdos. Huic à Rege digresso Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo salutatur. Mox propheta mandante vt aduentum suum Regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum, qui te vbique gentium ad necem perquirit? Quis enim locus est, ad quem attracturos te non miserit? Nunc fieri potest vt dum ego Regem adeo, te Dei spiritus, quo agitaris aliò rapiat: & Rex, te nõ reperto, frustratus in caput meum sæuiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quum scire possis quàm sis studiosus tui similium[c], qui centum Dei homines furori Iezabelis erupui, & nunc eis in latebris alimẽta suggero. Propheta cõtrà iubet

a *Elias ad Achabum venturam pluuiam ei indicaturus mittitur.*

b *Achabus Elham quærit.*

c *Obedias centum Prophetas absconditos sustentat.*

iubet vt nihil metuens Regem adeat, factamẽ- to interposito se quoq; eadem die in eius con- spectum venturũ. Quo indicio postquã Acha- bus Eliam adesse didicit, in occursum eius pro- perat: & cũ indignatione. Tune es, inquit He- bræorũ ille turbator? tune sterilitatis huius au- tor? At [a] ille nihilo blandior, ipsum & eius fa- miliã cum suis externis sacris causam malorũ omnium asseuerat, inuectis peregrinis numini- bus, & pro abrogato veri Dei cultu suppositis. Mox iubet vt eat, & totum populũ in Carmelũ montem ad se conuocet, simúlq; suos & vxoris vates, quorum numerum etiam non tacuit: præ- terea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt verò omnes acciti è Rege ad constitu- tũ locum confluxerunt, Elias in medio cõsi- stit, & quousq; inquit, inter vtrunq; vacillabi- tis? Si enim Deum nostrum verum & solũ cre- ditis, hunc & mandata eius sequimini. quòd si non huic, sed externi diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo [b] verò nihil ad hęc respondente, Elias postulat, vt quo certiore argumento vel propij vel alienorum probetur potentia, solus ipse Dei sui vates cõtra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorũ struẽ imposito, sed nullo igne sub- dito: idẽ oportere & illos facere, atq; ita inuo- care suos Deos, vt ligna velint accendere. Hoc enim pacto verã Dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postquã placuit, iubet Elias pro- phetas illos, electo boue, priores sacrã rem fa- cere, & sua nominatim inclamare numina. Cũ- que suis precibus & inuocationibus nihil pro- ficerẽt, ludens Elias altius eos iubet vocem at- tollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiãt. Illis verò à mane vsq; meridiem frustra incla- mantibus, & more patrio cultris ac lãceolis sua

Ann. mundi 5040. *Ante Christum nat.* 924.

a *Achabum Elias impietatis accusat.*

b *Elias populi superstitionem arguit.*

An. mundi 3037. Ante Christum natum 917.

corpora incidentibus, cùm iam suæ vices sacrificandi venissent, amotis sacrificis illis fanaticis iussit vulgum propius obseruare, ne fortè clam ignem admoueret: qui postquam accessit, acceptis duodecim lapidibus iuxtà numerũ tribuũ Israeliticarum altare ex eis instáurauit, foditq; circum illud fossam bene profundã, & coaptata super altare strue lignorum victimáq; desuper imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas supra altare iussit effundi, ita vt fossa quoq; repleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis cœpit inuocare Deum, precaríq; vt errantì iam diu populo ostendat suam potentiam: & [a]ecce adhuc illo orante, ignis repentè de cœlo in altare lapsus inspectante populo, tum victimá tũ aquam omnem circumfusam absumit, ita vt locus fieret aridus. Quo viso Israelitæ prostrati in terram vnum Deum adorant, hunc maximum & solum verum confitendo: cęteros nihil aliud esse quàm numina vanis stultorum hominum opinionibus confícta: mó xq; [b]comprehẽsos eorum prophetas interficiũt, Elia sic iubente: qui & Regem abire ad prandiũ iussit, nec esse amplius solicitum: breui enim visurum pluuiam. quo abeunte Elias verticem Carmeli conscendit, & cùm humi desedisset, caput genibus applicuit, iussitq; famulũ ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, & indicare sicubi nubem excitari viderit. Paruit ille non semel ascenso scopulo, sed nihil se videre retulit. Tandem septimò reuersus ait se vidisse in aere nescio quid nigricans, humano vestigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens vt Rex properè in vrbẽ redeat, prius quàm profusus imber occupet. Qui postquã ad Iesraelã vrbẽ cœpit tendere, sine mora

a *Eliæ doctrina & officiũ miraculo confirmatur victima igni cœlitus absumpta.*

b *Belli sacerdotes interfecti.*

c *Elias pluuiam venturam prædicit.*

fuscato aere & inuoluto nubib. procella mix-

tus

tus imber superuenit: & propheta correptus numine regium currum vsque Iesraelam Azari vrbem currens prosequutus est. Iezabela verò Achabi vxor, audito prodigio per Eliam patrato, quódq. prophetas ipsius omnes interfecisset, misit ad eum nuncios, minando se illũ occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. At [a] Elias territus fugit in vrbem Bethsabe, quæ est in extremis tribus Iudæ finib. Idumeæ contermina: relictóq; ibi famulo ipse in desertum abiit. Cúmq; [b] precatus esset mortẽ, quòd nõ esset cæteris melior, vt illis absumptis ipse vitæ cupidus esse debeat, sub arbore quadã obdormiit. & excitatus à quodam surgens inuenit aquam & cibum appositum. & cùm comedisset collectis ex hoc cibo viribus ad Sinæum vsque montem peruenit, in quo Moses à Deo legem accepisse proditur: vbi nactus amplum quendã specum, ingressus habitare illic decreuit. Allapsa [c] deinde ad aurem eius voce incertum vnde profecta, percõtante quamobrem relicta vrbe, desertum coleret, ait se, occisis externorũ Deorum vatibus, persuasisse populo, quòd vnicus sit Deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factũ ad supplicium se à Regina expeti. Mox eadem voce iussus in crastinum sub dium prodire audituru quid opus facto sit, sequenti luce è spelunca prodiit. Ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit. sequutóque mox silentio, diuina voce nihil terreri præsentibus iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem, mandatúmque mox vt domũ reuersus declaret populi Regem Ieum Nemessæi filium apud Damascũ verò Syrorum Azaelem: & pro [e] se prophetam Eliszeũ cõstituat, ex Abela vrbe oriundũ. Impios

Ann. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

3. Reg. 19.

a *Iesabelam Elias fugit.*

b *Cura Dei pro suis.*

c *Eliã Deũ in deserto alloquitur.*

d *Ieu Rex Israelis.*

e *Eliszei vocatio.*

Ad pœnã dantur alios Ieu Rex, alios Azaelis

An mundi 3040. *Ante Christum nat.* 914.

His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendisset Sarphati filium Elisæũ arantem cum quibusdam aliis impellẽtibus iuga duodecim, accessit & ei pallium suũ iniecit: qui eucstigio prophetare occepit, telictísque bobus sectator Eliæ factus est. Rogauit tamẽ vt prius sibi liberet parentibus valedicere. quo impetrato, illum sequutus est, individuus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita se habuerunt. Cæterùm a Nabuthus quidam ciuis vrbis Azari, quum prædium haberet: regiis fundis contiguum, sæpè rogatus ab Achabo, vt ei quantolibet precio venderet rus finitimum, adiungendum regio, aut si mallet vnum aliquod è regijs pro eo sibi eligeret: negauisse id facturum, gratius enim sibi esse, è paternis agris fructu percipere. Rex non aliter quàm si suam possessionẽ amisisset, quia nõ licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare voluit, nec cibum sumere. Iezabela verò scitante, quid acciderit, vt nec balneum admittat, & cœnam æquè ac prandium fastidiat, quã rusticus sit Nabuthus ei denarrat. Vsum se apud eum comi sermone, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier cõtra hortatur, vt magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impunè auferat. Mox literas Achabi nomine scriptas, mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebãtur, indicto ieiunio, concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde subornatis tribus viris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemiæ populo lapidandum obiicere, atque hoc modo de me-

Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 11. 3. Reg. 21.

a *Historia Nabuthi ob prædium Achabo negatum lapidati.*

de medio tollere. Id quod ita vt Regina scripserat factum est: & Nabuthus, tali testimonio conuictus Deo ac Regi fecisse conuicium, à populo est saxis obrutus. Quod vbi Iezabelæ relatum est, Regem accedit, suadétque vt sine suo sumptu vinetorum Nabuthi hæreditatem capessat: & ille exiliens lætæ gaudio, ad visendum id prædium euestigio se confert. Deus [a] autem iratus Eliam mittit, vt Regi in eo rure occurrat, rogétque quid ita occiso vero domino, eius prædij hæreditatem iniustè sibi vsurper. Quem vbi ad sè veniẽtem vidit, turpe ratus obiurgari, prior fassus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitratu se obtulit. Tum vates prædicit, eo loco vbi Nabuthi cadauer à canibus absumptum est, fundendum & Regis & Reginæ sanguinẽ, & totum eorum genus delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppresserat. Tum [b] demum Achabũ eius facinoris pœnitentia subiit, & indutus saccum, nudisque pedibus à cibo abstinuit, peccatum confitens, & Deum ita placare cupiens. Deus verò per prophetam denunciat, se quidem vsque post eius obitum dilaturum vindictam, quandoquidem sceleris pœniteat: minas tamen vanas non fore, sed Achabi filium pro commissis pœnas daturum.

An. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

a Elias Achabo & Iezabelæ vindictam diuinam prædicit.

b Achabi pœnitentia.

Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu profligatur.

CAP. VIII.

DVm [c] hæc circa Achabum geruntur, eodẽ tempore Adadi filius Syrorum & Damasci Rex cõtractis è toto regno suo copiis, ascitisq. vltra Euphratem triginta duobus sociis Regib. contra Achabum duxit. qui intelligens se im-

3. Reg. 20. c Bellũ Adadi contra Achabum.

An. mundi 3040. Ante Chri. nat. 924.

parem eius copiis à congressu quidē abstinuit, sed coactis ex agris in vrbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariam Cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò venit, & obsessam vrbem oppugnare cœpit. missóque a caduceatore ad Achabum, petiit vt sibi liceat legatos ad eum mittere, proposituros quidnā peteret: quo impetrato quum venissent legati, ita vt illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores esse Adadi. quod si ipse quoque fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abducto exercitu Regem obsidionē soluturum. Achabus verò iubet legatos Regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes facultatésq. vniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum aliā Syrus misit, postulans vt quandoquidem ipsius cōfessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eisq. liberū faceret regiam & amicorum ac cognatorū domus scrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimū. Reliqua quæ illis non placuerint, sibi haberēt. Achabus lætus secūda legatione Syri, aduocata cōcione dicit se libēter pro pace & ciuiū incolumitate vxores ac liberos suos omnésq. facultates proprias fuisse traditurū. Hoc .n. prima legatione Syrū petiisse. Nunc verò misisse eum famulos qui omnium ædes scrutētur, & nihil in eis quod sit pulcherrimū relinquant, nimirum belli ansam quærētem: vt quandoquidem sciat propter amorem ciuium paratum rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus arripiat. facturū se tamē, quicquid ipsis visum fuerit. Reclamauit b tota concio contemnendum esse cum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum ala-

a *Legatio Syri ad Achabum.*

b *Responsum Syrii legatis datū.*

criter

criter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referēdum dedit. quod primis postulatis nunc quoq. consentiat, securitatis ciuium gratia posteriora non admittat, atq. ita eos dimisit. Hoc a responso commotus ad iram Adadus, tertiò legatos mittit cum minis: ferocē eum esse fiducia mœnium, se verò patem illis aggerem excitaturum, si vel pugillum terræ singuli milites conferant: volens eum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo verò respondēte, inter armatos non verbis sed factis decernēdum, legati reuersi cœnanti tum fortè cum triginta sociis Regibus responsa referūt. Ille euestigio mandat circumuallari vrbem & aggerē erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidem superueniens exemit, dicens b Deum polliceri, daturum se victoriam de tam multis hostium millibus. Rogatus deinde per quos hæc victoria cōtinget: per filios, inquit, principum, sed te regente illorum imperium. Accitis igitur principum filiis, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis repētè portis emittit iuuenes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam ei obuiam cū his mandatis, vt siue pacati veniant siue pugnatum, vinctos ad se pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij verò principium congressi cum excubiis, multis occisis reliquos vsq; ad castra persequuti sunt. Quod vbi succedere Israelitarum Rex animaduertit, vniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facilè eos profligāt, nihil tale expectātes: quo factū

An. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

a *Fiducia Adadi in milite.*

b *Israelitis Deus contra Syros victoriam pollicetur.*

Ann. mundi 3040. *Ante Christum natum* 924.

est vt in ebrios & inermes impingerent, ita vt relicta in castris armatura, fugerent, & Rex ipse præceleri equo vix euaserit. Achabus [a] verò lõgo spatio Syros persecutus est, cædendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulẽtis castris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curribus, domũ in vrbẽ reuersus est. Cæterùm prophetæ monente vt in sequentem etiam annum paratus sit, & exercitũ in promptu habeat, reuersurum enim Syrũ iterum, Rex omni ope bellum apparat. Porrò Adadus seruatus è clade cum reliquis exercitus, aduocatis amicis consultabat, quomodo cum Israelitis bellum gerere debeat. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideò se nunc ab eis victos. Sed si in campestribus cõmittatur prælium, facilè se superiores fore. Præterea consuluerunt, vt, dimissis Regibus quos secum in expeditionẽ duxerat, copias eorũ retineret, & satrapas illis præficeret, supplementúmque in sua ditione, tã equitũ quàm peditum, conscriberet. Placuit Regi consilium, deditq; operam, vt talis apparatus fieret. Mox vbi primum veris signum se protulit, exercitũ in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidũ Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus verò cum suis copiis obuiam illi progressus, castra, cum castris cõtulit, quàmuis numero militum longè inferior. Superueniente deinde Prophetæ, & victoriã pollicente, vt hostis contra, quam opinabatur, sentiret Deum Israelitarum non minus potentem in cãpis, quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motũ est. Septima verò, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoq; suos ex aduerso instruxit. Nec mora col-

a *Victoria Achabi à Syris reportata.*

b *Secunda Adadi in Israelitas expeditio & strages.*

ta collatis signis acriter vtrinque pugnatū est, donec Syri non ferentes Hebræorum vim terga verterent, quibus impigrè victoriam prosequentibus, confusum agmen trepidè fugientiū equitum, peditum, curruum, à seipsis proculcatum obterebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam vrbem enadentibus, qui & ipsi murorū ruina oppressi sunt circiter viginti septem millium, prælio verò centum millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot finitimis famulis comitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit, quibus clementiam Israelitici Regis prædicātibus, & spem veniæ facientibus, si consuero supplicum habitu ad eum mitterentur, permissi sunt hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita redimiti, qui tum priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadum significant, dedititicium eius in perpetuum futurum. Tum [a] ille gratulari se ei dixit, quòd è pugna euasisset, fratrísque loco eum se habiturum pollicitus est. Famuli accepta Sacramenti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum sublimis curru vehebatur. Et quum adorasset, Achabus porrecta dextra in currum eum sustulit, exceptúmque osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignum timere. Adadus, actis gratiis, quàm longa sibi vita daretur, memorem se fore huius beneficij professus est, redditurúmque Israelitici iuris vrbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Damascum, sicut pater ipsius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere [b] deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregiè donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum

An. mundi 3041. *Ante Christum nat.* 923

a *Achabus in gratiam recepto Adado, fœdus cum eo facit.*

b *Achabus ab dimissum ab ipso Adadum tergum vertit.*

An. mundi 3041. *Ante Christum natum* 923.

contra Israelitas expeditionis exitum Prophe-
ta quidam, nomine Micheas, accessit ad quen-
dam Israelitam, iussitque eum vt vulnus sibi in
caput infligeret, addens Deum ita velle. Qui
quum parere nollet, daturum inobediētiæ pœ-
nam prædixit, & leonis incursu periturū. Quod
quum ita euenisset, alterum Propheta adiit, i-
dem imperās. A quo incunctanter ictus, & ver-
ticem saucius, obligato capite venit ad Regē,
dicens se commilitonem eius esse, & à tribuno
captiuum quendam asseruandū accepisse: quo
fuga elapso, periclitari se nunc, ne interficiatur
ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc
interminatus sit, si captiuus effugeret. Respon-
dente verò Achabo meritò id passurum, soluto capite, aguoscendum se Micheas præbuit.
Hac autem arte vsus est, quò maiorē vim ver-
bis suis adderet. Ait enim Deum in Regem a-
nimaduersurum, quòd Adadum hominem im-
pium & contra diuinitatem contumeliosis di-
ctis furentem elabi permisisset. Futurum enim
vt ipse ab eo, cui pepercit, interficiatur, & po-
pulus eius ab exercitu. Rex [a] libertate Prophe-
tæ offensus, iubet eum in carcerem coniici, &
vehementer ea prædictione contristatus do-
mum se recepit.

a *Præmium piorum doctorum.*

De Iosaphato rege Hierosolymorum.

CAP. IX.

b *Pietas Iosaphati.* 2. *Paral.* 17.

HActenus de Achabi rebus, nunc ad Iosa-
phatum Hierosolymorum Regem reuer-
tor: qui aucto suo regno, & præsidiis per vrbes
ditionis suæ dispositis, ne illas quidē sine præ-
sidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephræ-
mitica de Hieroboamo decem tribuum Rege
ceperat. Hic Rex perpetuo propitium & auxi-
liatorem Deum habuit, quod esset vir iustus ac
pius

pius,& per singulos dies dabat operam, vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum est,vt & ipsi à circumquaq; vicinis Regibus multus honos haberetur, id quod missitandis ad eũ muneribus declarauerunt, vt hinc quoq; tã diuitiæ Regis quàm fama non mediocre incremẽtum caperent. Anno autem regni sui tertio cõuocatis Principibus & Sacerdotibus eius regionis,iussit eos obire vniuersam ditionem, & pópulum oppidatim leges Mosis earúmq; obseruantiam atq; religionis cultũ docere. quod adeò libenter ciues complexi sunt, vt certamẽ huius studij inter eos susceptum videri posset. Finitimæ [a] quoq; gentes constanter hunc Regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiã & ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annuos sexcẽtos triginta agnos, parémque hædorum numerum. Munuit [b] etiã magnas vrbes ac validas, & exercitus armis benè instructos contra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutatorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes verò ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagittariorũ peditum ducenta millia,alius preterea dux nomine Ochobatus ductabat ecntũ octuaginta scutatorum millia, absq; militibus, qui per oppidorũ præsidia fuêre dispositi. Duxit deinde filio suo Ioramo Achabi decem tribuum Regis filiam Gotholiam. Cúmq; libuisset ei Samariam inuisere, benignissimè ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum Regem comitabatur, publicè exhibitó frumento,vino & carnibus. rogatúsque est ab Achabo,vt contra Sytorum Regem arma cum eo iungeret,ad recipiendam vrbem Ramathã in Regione Galaditica,quam de ipsius Syri pace ceperat.Iosaphato verò auxilium pollicito, 3. Reg.

Ann. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

a *Pax tempore Iosaphat.*

b *Iosaphat exercitus.*

c *Iosaphat cum Achabo in Syriã expeditio.*

Ann. mundi 3047. *Ante Christum nat.* 917.

quòd non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copiis, progressi extra mœnia duo Reges, & sedentes in suo quisq; solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus verò cẽsebat, si qui Prophetę essent, accersendos, & consulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis videretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat vsque in illam diem.

Achabus à Syris bello lacessitus in prælio victus occiditur.

CAP. X.

a Pseudoprophetæ placentia prædicunt.

ACHABUS[a] verò accitis suis Prophetis numero quadringentis iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit, Regi bellũ contra Adadum mouenti victoriã & vrbis dominiũ, propter quã bellum instaurare placuit. Prophetis verò bellũ suadentibus: vincendum enim Syrũ, & in potestatem venturum, quemadmodum antea: Iosapharo suboluit fucus ex eorũ verbis, & quòd falsi vates essent: percontatúsq; est Achabum, num quem alium præterea Prophetam habeat, vt certius etiã futura præscire valeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quòd malum euentum prædicat, foréq; vt ipse à Syrorum Rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum, eum vocari [b] Michæam Iembleæ filium. Iosaphato verò postulante eum produci, missus cubicularius Prophetam adduxit: qui inter eundem ei indicauerat: cęteros omnes Prophetas victoriã Regi prædicere. Respondit vates sibi non licere, contra quàm Deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de Rege cognouerit.

b Michæas verus Propheta.

Vbi

Vbi verò ad Regem peruenit, adiuratus, vt vera loqueretur: ait sibi Deum ostendisse Israelitas fugienter, & insequentibus Syris dispersos, nō aliter quàm greges sublatis pastoribus. Hoc quoq; significare Deum dicebat, quòd cæteris incolumib. redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michæa, versus ad Iosaphatum Achabus, Nonne, inquit, modò tibi dixi quàm malè mihi velit iste. Michęa verò constanter asseuerante se nihil nisi iussu Dei prędicere, illum verò spe victorię solicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendū sit, Rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam vnius è pseudoprophetis in medium progreditur, negans curandū quid Michæas garriat. nihil enim veri eum prædicere, argumento esse prædictionem Eliæ, qui sine dubio melius quàm iste futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Iezrahelem in Naburhi suburbano lambendum à canibus Regis sanguinem, quemadmodum lambuissent cruorem Naburhi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri qui longè præstantiori Prophetæ non vereatur contrarium dicere, quòd periturus sit Rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidētius etiam quàm verax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum Prophetam iussisset. Puto enim te audiuisse quod hoc ita factum sit. & cum dicto inflixit ei alapam. cúmq; ei nihil mali præter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias cōtra Syrum ducere. Fallebat enim, opinor, fati vis, plus fidei falsis quàm veris Prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias verò

An. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deū significare ventilandam cornibus vniuersam Syriam. Michæa contrà asseuerante breui fore vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quæritans ne luat pœnas vaniloquij, iratus Rex, iubet eum apud Achamonem magistratum vrbis haberi in custodia, nec aliud quicquā præter panem & aquam ei præberi. Atq; ita duo Reges versus Ramatham cum copiis profecti sunt. quo audito Rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, nō procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autem erat inter Reges socios, vt Achabus priuato habitu versaretur in prælio, Hierosolymitanus verò sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ vatinium eluderent. sed inuenit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, vt neminem alium occiderent, sed solum Regem Israelitarum. Syri [a] verò primo congressu videntes Iosaphatum stantem ante aciē, rati esse Achabum, impetu facto eum circumuenerunt: sed postquam è propinquo cognouerunt esse alium, omnes se retro receperunt. à mane autem vsq; ad vesperam pugnantes & vincentes occidebant neminem, sicut eis mandatum fuerat, solum [b] Achabum ad necē quærendo, nec tamē inueniendo, tandē vnus ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertū sagitta, Regem per thoracem in pulmonē sauciat. Achabus autem noluit hoc scire suum militem, ne terga verteret: sed aurigā iussit currū extra prælium euehere, quòd graue ac lethale vulnus acceperit. Cúmq; vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsq; ad solis occubitum, & tandem profluuio sanguinis viribus deficiens interiit. iámq; appetente nocte Syri se in castra recipiunt: & quamprimum per ca-

Hedio & Rufinus cap. 15. 4. Reg. 22. al. 12.

[a] *Achabus & Iosaphatus in Syros mouent.*

[b] *Achabus in prælio vulneratus moritur.*

ducen-

fuceatorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris domum quisq; reuertitur. Cadauer Regis Samariam relatum, illic sepulturæ traditur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem esset ablutus, veritatem Eliæ prædictionis euentus comprobauit. Canes [a] enim lambebant eius sanguinem: & meretrices posthac ex eo fonte aquabantur. Mortuus autē est apud Ramatham, iuxta Michęæ vaticinium. Ergo quoniam vtriusq; Prophetæ prædictionē euentus consecutus est, veneranda [b] sunt illorum oracula, eisque semper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiam loquuntur sermonibus: nec aliter existimare quàm quòd nihil sit illis vtilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quod [c] insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiam si præsciatur, præcaueri tamen non potest: sed tamdiu homines sibi vana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant. Nam hoc quoq; Achabo fatale fuerat, vt prænunciantibus cladem non crederet, & à Prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius succedit.

An. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

a *Achabi cruorem canes iuxta Eliæ prædictionem lambunt.*

b *Prophetarum oracula veneranda.*

c *Fati necessitas insuperabilis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI IX. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ioramus Achabi filius Moabitas bello punitos superat.*

II. *Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.*

VII. Exercitum Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremò ipse misera morte tollitur.

VIII. Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.

IX. Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.

X. Ieu inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies.

XI. Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post septimum annum casa Pontifex Ochozia filium Regem constituit.

XII. Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.

XIII. Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumaeos & Amalecitas ducto victor euadit.

XIV. Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.

XV. Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.

XVI. Rabe Damascenorum Rege Hierosolymis bello vexante, Achaz eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.

XVII. Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damascum in coloniam deductis.

XVIII. Salmanasar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthaeos, in eorum regionem migrare iubet.

Ieramus

Ioramum Achabi filium Moabitas bello petitos superat.

Anno mūdi 3048. Ante Christum nat. 916.

CAP. I.

IOSAPHATO [a] autem Regi post supplicias cōtra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti Propheta Ieus occurrēs, reprehendit eū, quòd cum homine impio & scelerato arma coniunxisset. Deum enim indignè tulisse hanc societatem: seruasse tamen eum propter suā bonitatē, licet malè, quod nō debuerat, fecerit. Post eam admonitionē Rex supplicationibus & sacrificiis Deo conciliato, vniuersam suam ditionem perlustrauit, populū [b] leges diuinitus per Mosem traditas, & cultū pietatis docendo: cōstitutisq; oppidatim magistratibus, hortatus est eos, vt solius iustitiæ respectu habito ius populis dicerent, nec muneribus corrupti, nec magnatum aut diuitum captantes gratiam: omnibúsq; quod æquum est redderēt, scientes quòd etiam occulta Deus inspiciat. Hæc [c] cum per singulas duarum tribuum vrbes docuisset Hierosolyma reuersus hic quoq; iudices à Sacerdotum ac Leuitarum ordine & è primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iustè & accuratè iura populo redderent. Quòd si grauiores cōtrouersiæ defetrentur ad eos ex aliis cognatis vrbibus, de horum negociis maiore etiam diligentia decerni voluit: quòd eam vrbem maximè æquitatis seruantē esse deceat, in qua & tēplum simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorū numero præposuit, Amasiam Sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam. Per [d] idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cū Arabum auxiliis bellum inferunt, & an Engaddam vrbem Asphaltitis lacui vicinā castra me-

4. Reg. 3. 2. Paral. 19. 20.

a *Iosaphatū Ieus Propheta, quod Achabo auxilium tulerat reprehēdit.*

b *Iosaphatus cultum verum renouat.*

c *Iosaphatus magistratus & iudices constituit.*

d *Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellum inferunt.*

An. mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

tantur, trecentis stadiis à Hierosolymis distantem, cuius ager egregia palmeta fert & balsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in Regnum suum iam irrupisse, territus concionem aduocat: & [a] ad templum versus Deum inuocat, vt tantum vitium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendã de hoste pœnam audaciæ. In hoc enim templũ id extructum à maioribus, vt quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus coràm numen præsens inuocet, diuináque ope adiutus inuasores suos malè mulctatos arceat, volentes quæ semel diuina munificentia contigere, per vim ad se retrahere. Sic precatus est lacrymans, accedente eodẽ totius populi cum vxoribus liberis supplicatione. Ibi Iaziel quidam Propheta exortus è media concione exclamat, Deũ [b] preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturũ se polliceri pro suæ religionis hominibus. Mox edicit vt in crastinum se parent, ituri obuiã hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam cliuũ, cui nomẽ Sis, voce Hebræis significante eminentiam. Ibi non fore opus vt cum hoste confligant, sed pugnantem tantum pro se Deum quieti ipsi spectatores cõsiderent. Post hoc oraculum Rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabant Deũ, & Leuitæ organis suis hymnos accinebant. Dilaculo verò progressus Rex in solitudinem subiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni Propheticæ, & non struendam quidẽ aciẽ, sed in primo agmine constituendos Sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendásq; Deo gratias non aliter quàm liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus Regis cõsilium, idque mox etiam exsequuti sunt. Deus

[a] *Precatio Iosaphati in templo Hierosolymitano pro victoria obtinenda.*

[b] *Iaziel Propheta populo victoriam pollicetur. Arma quibus Iosaphatus victoriam peperit.*

[b] verò

An. mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

[a] verò terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum sociis, ita vt alij in alios ruentes hostiliter in se inuicem debaccharen tur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus verò prospiciens in vallem in qua castra hostium fuerant, quum totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quòd sibi citra sudorē & sanguinē victoriæ contigisset, permisit [b] suo militi castra diripere, & spoliare cadauera: tantáq; fuit multitudo, vt egrè per integrū triduum omnia spolia legerēt. Quarta verò die congregatus totus populus in quandā conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à [c] quo facto postea locus nomen inuenit, vt in perpetuū Cōuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cū exercitu Rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificijs occupatus fuit ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mitificæ victoriæ fama perlata, eā Regi sanctitatis ac pietatis opinionē conciliauit, vt res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitq; vsq; extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarū nauiū, qui merces in Pontum peterent ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam, Nauigia enim absumpta sunt naufragijs, quòd nō benè regerentur præ magnitudine. Quo factū est, vt hac cura vacauerit in posterum. Atq; hactenus de Iosaphato. Achabi [d] verò filius Ochozias regnauit apud Israelitas & Regiam Samariam, vir pessimus, & vtrique parenti omnino simulis & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Huius regni anno secundo Moabitarum Rex defecit, & tributa, quæ patri eius solitus

a *Ammanitæ & confœderati seipsos inuicem trucidant.*

b *Ammanitarum spolia.*

c *Laus & nomen Iosaphati apud quoscunq;.*

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Ochozias Achabi filius Rex Israelitarum.* 4. Reg. 1.

Anno mundi 5048. Ante Christum nat. 916.

erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autem vt Ochozias de solario domus suæ descédens per gradus prolaberetur, morbóq; ex hoc casu contracto, Accaronem ad Myiodis (id Deo nomen erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorũ verò Deus Eliæ Prophetæ mandauit, vt nunciis ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ proprium Deũ non haberent, quandoquidem Rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberétq; eos reuerti, & Regi dicere, eum nõ reualiturũ. Quod quũ Elias fecisset, nunciis his auditis cõfestim ad Regẽ reuersi sunt. Quo demirante celeritatem reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurrisse, virum quendam, vt vetuisse vlterius progredi: iussissèq; renunciarent suo Regi Israelitarum Dei nomine, quòd morbus in peius proficiet. Rege verò iubente, vt sibi figuram hominis illius designarent, dicebant [b] hominẽ esse hispidum & cingulo coriaceo præcinctum. Qui eum intellexisset Eliam per hæc descriptũ à nuntiis, misit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis vertice descendere iussit, & ad Regẽ venire. In hoc enim se missum, vt ni sponte sua faciat, vi coactum eò pertrahat. Ille [c] præfatus se prodigiũ editurum, quo verus Propheta nosceretur, & igne ad suas preces cælitus misso, ipsum vnà cum militibus conflagraturum, malũ hoc eis imprecatus est: móxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit, quorum clade ad Regem perlata, iratus aliũ centurionẽ cum totidẽ militibus ad Eliam mittit: qui & ipse cum Prophetæ minatus vim esset, ni volẽs sequeretur, & hunc ad preces eius Ignis absumpsit quemadmodum alterum. Quo cognito Rex misit tertium. Is quòd esset corda-

a *Ochozias graviter prolapsus decumbit, oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur.*

b *Forma & habitus Eliæ Prophetæ.*

c *Ochoziæ milites, Eliæ attrahendi causa missi ab igne consumuntur.*

ris & manſuetis moribus, poſtquam peruenit ad locum vbi tũ erat Elias, & amicè eum ſalutauit: Nõ ignoras, inquit, quod vt Regis mãdato paream, inuitus ad te venio, ſicut & illi qui ante me venerunt. Miſertus igitur mei & horũ militum volens ac libens deſcende, nóſque ad Regem ſequere. Tũ Elias delectatus viri ciuilitate & modeſtis moribus, deſcendit ac ſecutus eſt. Perductus deinde ad Regẽ, afflatus numine: Hæc, inquit, dicit Dominus: Quia me pro Deo nõ habuiſti, quẽ de morbo tuo veri nihil prædicere poſſe putaſti, & ad eũ, qui Accaronitis colitur, de valetudine conſulendũ mittere maluiſti, ſcito te moriturũ. Nec [a] multũ exinde tempus elapſum, dum ita, vt Elias prædixit, decedens, quòd liberis careret. Ioramo fratri ſuccedenti locum fecit, homini patrem cum aliis vitiis, tum maximè impietate referenti. Omiſſo enim ſui Dei cultu, totum ſe externis religionibus dedidit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerendas ſatis induſtrius. Hoc [b] regnante Elias ex hominibus exemptus eſt, nec in hodiernum vſq; mortalium quiſquã ſcire potuit quiſnam fuerit eius exitus. Diſcipulum reliquit [c] Eliſæũ, ſicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho, qui fuit antè vniuerſale diluuiũ, in ſacris libris legimus quidem exemptos eſſe è cõſuetudine mortalium, mortuos tamen eſſe nemini vnquã fuit cognitum. Cæterum Ioramus accepto poſt fratrẽ regno, Moabitarum Regi Miſę bellum inferre ſtatuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea ſoluebat, intonſarum pecudum annua ducenta millia. Ergo [d] poſtquã domi parauit exercitum, Ioſaphatum quoque per nuncios ſolicitauit, vt quandoquidẽ amicus eſſet paternus, auxilia mitteret paranti bellũ cõtra Moabitas, qui nuni recens à ſuo regno defe-

An. mundi 3049. *Ante Chriſtum nat.* 915.

a *Ochoziã abſque liberis decedente Ioramo fratri ſuccedenti locum fecit.*

b *Elias ſiue Enochus ex hominibus exemptus.* Hedio & Ruffinus Cap. 2. 4. *Reg.* 3.

c *Eliſæus.*

d *Ioramus à Moabitarũ Rege auxilium petit.*

An. mundi 3049. Ante Christum nat. 915.

cerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam Regem, sibi obnoxii, in eam expeditionem pertracturū. Ioramus vbi renunciatum est ei de talibus auxiliis, venit Hierosolyma, & splēdidè ab eius loci Rege exceptus, cū de communi sententia visum esset per Idumææ deserta, qua minimè hostis expectaret, iter facere, cum aliis duobus Regibus Hierosolymis profectus est, videlicet cū hospite, & cum Rege Idumæorum, & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrātibus, in [a] tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, vt omnibus tantum nō desperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deum, quanam sua culpa tres Reges sine prælio in Moabitarum Regis manus traderet? Iosaphatus contrà, vt virum pium decebat, cōsolabatur eum: iussitq; perquiri nunquis in exercitu Propheta adesset, per quem, quid faciendum, Deus posset cōsuli: & indicante quodam famulo, vidisse se ibi Eliæ discipulum [b] Eliseum Saphati filium, suasu Iosaphati tres Reges ad illum vadunt: quúmq; ad illius tabernaculū veniissent, quòd fortè extra castra fixerat, rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipuè Ioramus. At ille iussit vt absisteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris Prophetas cōsuleret, illos enim esse veridicos: Rex precibus vrgebat, vt responsum daret: & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei nō fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi & pij. Accito deinde psalte quodam, sic enim vates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit Reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam [c] absq; vento & pluuia visuros alueum repletum aquis, ita vt militi & iumentis abundè potu suppetente, nullum

[a] *Aquarum in Hebræorum exercitu penuria.*

[b] *Eliseum Reges consulunt.*

[c] *Eliseus pluuiam vēturam & victoriam prædicit.*

nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, vobis à Deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem vastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hęc loquuto Propheta, sequẽti die prius quàm sol oriretur torrẽs magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumęã trium dierum itinere inde distantẽ demissi fuerant: vt & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autẽ Moabitarũ vt audiuit tres Reges cõtra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clàm in ditionem suã impetum facerent, qui videntes exoriente sole aquã in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineã, quòd eo tempore maximè aqua radiis icta rutilet, falso opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos arma vertisse, & eorũ sanguinẽ per torrentem defluere: & cum hac persuasione Regem suum adeuntes, rogabant vt eos ad diripienda hostilia castra permitteret, quo impetrato, ruẽtes vel ad paratam prædam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed valdè eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim in eos vndique hostibus partim cæsi sunt, partim dispalati fugiendo ægrè in tertam suam euaserunt. Reges verò agros Moabitarum ingressi, dirutis oppidis totam regionem prędis abactis exhauserunt, & ruta eorum glatea torrentis operierunt, & optimas quasque arbores exciderunt, fontésque aquarum obturauerunt, mœnibus vbique solo æquatis. Rex ipse compulsus in quãdã vrbem & obsessus, veritus ne expugnata illa raperetur, erumpere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ visæ sunt, quòd vbi præter spem nõ succes-

An. mundi 3049. Ante Christum nat. 915.

a *Mira hostium excæcatio per fluentis vmbram facta.*

b *Hebræorũ contra Moabitas victoria.*

Ann. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

sit in vrbem reuersus rem extremæ necessitatis & desperationis aggreditur. seniorem enim filiũ, qui regni successor destinatus fuerat, productum in mœnia, toto hostili exercitu inspectãte, holocautoma Deo sacrificat. Reges verò hoc viso tantã necessitatẽ miserati, & humanarum vicissitudinum meniores, soluta obsidione, domum quisq; suam reuersi sunt. Iosaphatus b verò post hanc expeditionem pacatus quidẽ, sed non diu Hierosolymis superuixit, exacto vitæ anno sexagesimo, regni vigesimo quinto: sepultúsq; est in vrbe magnificè, quemadmodũ Dauidis imitatorem sepeliri decuit.

a *Moabitarum Rex filiũ proprium sacrificat.*

b *Iosaphati mors.*

Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interficit.

CAP. II.

c *Ioramus Iosaphati filius Rex Hierosolymorum. 4. Reg. 4.*

EFiliis, quos complures reliquit superstites Ioramus c natu maximus patris voluntate in regnum successit, cum Israelitarũ Rege cõmune nomen habens, vxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tũ recens à Moabitico bello Samariam reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc trãscriptas inserere nostræ narrationi operæpreciũ duximus. Obediæ vxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc vidua Elisęum ádiit, dicẽs nec ipsum ignorare quòd ea persecutione qua Iezabela in prophetas sæuiebat, maritus eius centum ex eo numero seruauerat: quos vt alere clàm posset, multum æris alieni cõtraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem velle rapere. quapropter orabat vt ob hoc mariti benefactã eius misertus opem aliquam præsentem afferret. Qui scitante ecquid domi haberet, nihil se habere ait præter

præter olei paululum in fidelia. tum [a] prophetæ iubet illam ire, & acceptis cõmodato à vicinis vacuis vasis compluribus, foribúsque cubiculi clausis, in omnia oleum id indere. Deum enim repleturum omnia. Paruit mulier, & repletis ad vnum omnibus ad prophetam reuersa rem totã illi retulit. Ille consuluit, vt diuẽdito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio superfore, quod ad liberorum alimenta valeat. atque in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est. Idem [b] Ioramum per nuncios admonuit, vt locum quendam caueret, in quo à Syris occidere eũ volentibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est, vt ille præmonitus venatũ non iret. Adadus autẽ frustratis insidiis indignatus est, ratus à suis detectas: & vocatis domesticis per cõuiciũ proditores appellauit, minatus etiã mortem, eo quod rem suis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondẽte, non rectè cum facere quòd proditionis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendũ missi fuerãt: sed scire debere: quòd Elisæus Propheta nihil nõ indicet, prodátq; vel occultissima cõsilia, iussit eos per nũcios explorare: in quanam vrbe Elisæus habitet, renunciatúmque est ei apud Dothaim hominem degere. Ac [c] mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus, qui Elisæum cõprehenderent: qui noctũ vrbẽ circumuentã circumquaque custodiebant. Diluculo autem minister prophetæ re cognita, quòd hostes vellẽt eum capere, trepidè accurens hoc illi indicat. At [d] ille famulũ ponere metũ, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidẽs diuino auxilio: rogauitq; Deũ, vt ad cõfirmandũ famulũ præsentẽ se & auxiliatorẽ ostenderet. Tũ Deus ex

An. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

a *Elisæum viduam vt ex olei fidelia plurima vasa adimpleat iubet.*

b *Ioramum Elisæus vt Syrorum insidias caueat, admonet.*

4 *Reg. 6.*

c *Elisæus Dothaim hostibus circumsistitur.*

d *Angelus circa Elisæum Prophetam.*

An. mundi 3050. Ante Chri. nat. 914.

oratus ſpecie magni equitatus & curruũ circa Eliſæũ famulo vidẽdã exhibuit, ita vt animatus his ſuppetiis nec ipſe quiſquã timeret amplius. Poſt[a] hæc vates iterũ Deũ orauit, vt obſcuraret oculos hoſtiũ, caligine immiſſa præ qua agnoſcere ipſũ nequeãt, & impetrato hoc quoq; dedit ſe in mediũ illorũ, interrogans quẽ quærerẽt, quibus reſpondentibus, Eliſæũ propheta ſe quærere, pollicitus eſt hũc ſe traditurũ eis, ſi ad vrbẽ, in qua ille eſſet, ipſum ſequerẽtur. atq; ita vt qui & oculis & mente à Deo cæcati fuerãt, ducentem incunctanter ſecuti ſunt. quos vbi Samariam perduxit, Ioramũ Regẽ iuſſit portas claudere, & Syris ſuum militem circumdare: precibus deinde rurſum ad Deũ miſſis impetrat, vt purgatis hoſtiũ oculis, caliginẽ illã tolleret. at illi recepta oculorum acie concluſos ſe animaduerterunt in mediis hoſtibus. cúmque attoniti & inopes conſilij hærerent in tã prodigioſo negotio, Rege quærente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere vetuit. ſolos enim bello ſuperatos hoſtes occidi fas eſſe. at hos ne læſa quidem ipſius ditione, Dei voluntate & potẽtia ignaros omniũ eò loci eſſe productos. conſuluit igitur vt hoſpitali mẽſa refectos incolumes abire permitteret. Itaque Ioramus prophetæ monitis obſequens, liberaliter ac ſplendidè tractatos Syros ad Regẽ eorum Adadum remiſit. Illi reuerſi omnia, quæ eis cõtigere ſuo Regi renunciãt: qui in tanto prodigio manifeſtam Dei potentiam admiratus, ſimúlque vatis diuinitatẽ, nihil poſthac cõtra Iſraẽlitarum Regẽ clam molitus eſt: ſed decreuit aperto marte rem gerere, potentiorem ſe ratus & numeroſioris exercitus dominum: comparatíſque ingentibus copiis, vniuerſas contra eũ eduxit, qui putãs ſe impare ſi collatis

[a] *Syros obcæcatos Eliſæus in Samariam duxit, eóq; ſuadente. Ioramus liberaliter ac ſplẽdidè eos tractatos remiſit.*

collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariam se continuit, fretus vrbis munitionibus. Adadus a verò cogitãs, si nõ machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturum, oppugnationẽ aggreditur. Tanta autẽ Ioramus laborabat rerum inopia, vt propter nimiam indigẽtiam intra Samariam veniret octuaginta denariis argẽteis caput asini, & quinq; denariis Hebræi columbini stercoris sextarium vice cõdimenti emerẽt: nihilque magis verebatur Rex, quàm ne quis fame adactus & non ferens inopiam, vrbem hostibus proderet. quamobrẽ per singulos dies ipse obibat mœnia & excubias, dispiciens ne quis in vrbem clã admitteretur, & singulari diligentia huiusmodi occasiones adimens. Cúmque mulier quædã exclamasset: Miserere domine: putãs eam aliquid cibi petere. comotus ira malè precatus est ei, negãs sibi esse vel areas vel torcularia, vnde ipsi impartire possit aliquid. illa verò dicẽte, nihil se eiusmodi petere, nec ob cibũ molestam esse, sed vt litem inter se & aliam mulierem finiat. iubet quid rei sit exponere. Mulier b ait, se cum amica quadã vicina pactã, vt quandoquidẽ nullum aliud adsit contra famem remedium iugulatis infantibus (nam vtrique erat filiolus) vnum atque alterum diem cibo se aletent. Se prius suũ occidisse, quo hesterna die cõsumpto in communem alimoniam, alteram illam mulierem à pacto discedere, & suum abscondidisse filium. Perculsus vehementi dolore Ioramus vestem sibi conscidit, & exclamans hoc demũ defuisse ad calamitatum summam, ira cõtra prophetam accenditur, tollendum dictitans qui in tãtis malis nullum dignaretur à cœlesti numine impetrare subsidium: confestimque mittit qui caput illi imputet. Et c ille quidem ad cædem

An. mundi 3050. *Ante Christum nat.* 914.

Hedio & Ruffinus cap. 4.

a *Samaria à Syris obsessa.*

b *Fames in Samaria tã ta, vt mulier mulieri filium coqui deret.*

c *Ioramus Elisæo mortẽ minatur.* 1. Reg. 7.

An. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

eius properabat, Eliſæum verò Regis ira nõ latuit: ſed domi ſedens cum diſcipulis, Iotamus, inquit, homicidæ filius miſit qui caput mihi adimat. nunc aduentum eius obſeruare, vt dũ erit pro foribus opponatis vos, & obiectis foribus illũ remoremini. mox enim Rex ipſe aderit mandati iam pœnitens. Illi ita vt iuſſi ſunt, hominem venientẽ excludũt: mõxque Ioramus ad ſe reuerſus & veritus ne cædes acceleretur, quantũ potuit, ad Eliſæum properat, interuẽtu ſuo cohibiturus, miſſum à ſe hominẽ, & vatẽ periclitantẽ ſeruaturus, quò vt vẽtum eſt, incuſare eum cœpit, quòd in tantis calamitatibus ſecum ciuibus deſpiceret, nec vllum à Deo peteret remedium. Tum propheta promittit in craſtinum eadẽ hora qua tum Rex ad ſe venerat futurã magnã rem ad victũ neceſſariarum abũdantiã, ita vt publicè in foro vno ſiclo veniret ſatũ ſimilæ, & vno æquè ſiclo duo ſata hordei. His dictis Rex cũ ſuo comitatu ſupra modũ exhilaratus eſt, propter expertã toties prædictionũ fidẽ: tũ quoque nihil addubitãs, & præſentem difficultatem ſpe futuri ſubleuãs. amicus autem quidam regis, tertiæ copiarum eius partis præpoſitus, cui tũ Rex fortè familiariter incumbebat, Non credibilia, inquit, polliceris mi vates, & ſicut abſurdũ ſit ſperare ſimilæ ac hordei pluuiã, ita nec quod tu dicis, mihi fit veriſimile. Tũ propheta, Videbis ipſe, ne dubita, ſed videbis modò, nõ frueris etiã. Hæc prædictio effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, vt lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoque quatuor numero hac de cauſa extra portas habebant domicilium. Hi cùm propter ſæuientem famem nihil ex vrbe ciborũ acciperent, & ſiue in vrbẽ reditus daretur, ſiue domi ſe continerent, fame ſibi pereũ-

4. Reg. 7.

dum

dum certò intelligerent, decreuerunt se hostibus cõmittere: vt siue eis parceretur, viuerent. siue sæuire hostis mallet, certè leuius mortis genus incurrerent. Hæc sententia postquam comprobata est, noctu eunt in castra hostiũ. Ea [a] nocte Deus Syros exterruit: immisso in aures eorũ sonitu quasi curruum & armatorum aduentantiũ, adeò vt, crescente magis ac magis suspicione, consternati è totis castris ad regem suum concurrerent, dicentes adesse Reges à Ioramo conductos, Regẽ Ægypti & Regẽ insularũ. iam enim exaudiri eorum strepitũ. Hæc nuncianti- bus Adadus credidit, quòd & ipsi aures inani sonitu pulsarentur vt cæteris, & per summam trepidationem omnes sine ordine ad fugam se expediũt, relictísque intra castra & equis & iumentis & diuitiis maximis totã spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi [b] verò illi Samaritæ ven ẽtes in castra Syrorũ in ipso valli aditu ingens silentiũ & magnã rerum copiam deprehẽdunt, progressique vlterius ad vnũ quodpiã tentorium delati, postquam ne vnum quidem adesse viderunt, refecti primum cibo ac potu, veste & multo auro se onerant, eam prædã extra vallũ elatum in quodam loco abdunt: mox alterum tentorium aggressi faciunt similiter vt prius: idque quater fecerunt, nemine interim cõspecto. Vnde facilè coniectãtes de abitu hostium, damnabant suam negligentiã, quòd hæc non Ioramo & ciuibus indicassent mox à principio, quo propter ad mœnia Samariæ properant, & inclamatis custodibus discessum hostiũ eis significant. illi porrò excubitoribus regiis idem renunciãt. Rex cognito negocio, amicorũ et ducum cõsilium aduocat, ait rem sibi suspectam ne astu, simulato abitu, Syri ubi insidias struant, desperantes vrbem fame expugnari

An. mundi 3050. Ante Christum natum 914.

a *Fuga hostium ob terrorẽ à Deo immissum.*

b *Leprosi Samaritani hostium castra desertа esse significant.*

An. mundi 3055. Ante Christum nat. 909.

posset: vt si ad diripienda castra, quasi fuga deserta procurrant, repentè coorti cæsis direptoribus vrbem etiam facilè occupent, quare suam sententiam esse, vt diligenter eam contra insidias muniãt, & cauti sint, neque temerè credita fuga hostium procurrendo periculo se obiiciunt. Hoc consilium quidam laudauit vt prudens: addiditque, [a] sibi videri mittendi duos equites qui omnia Iordanem vsque explorent: qui si fortè intercipiãtur, cautiores fore cæteros ne & ipsi temerè progressi circũueniantur, nec duorũ equitum fore grauẽ iacturam, quos fortassis alioquĩ fames absumeret, id Regi placuit, & euestigio misit, qui omnia dispicerẽt. illi renunciãt nihil se per viam reperisse hostiũ, sed passim iacere arma iactata, & frumentum, reliquásque sarcinas, quo expeditiores fugerẽt. his [b] auditis Rex multitudine ad castrorum direptionẽ emittit. nec fuit vulgaris præda, sed auri & argenti plurimum, & varia iumentorũ genera, præterea tantũ inuenerunt frumenti atque hordei numerum, quantum nec in somnis sperare poterant, vt mox omnes præteritæ famis obliuio caperet, tãta enim fuit abundãtia, vt duo sata hordei sicli emerẽtur, & eodẽ precio satum similæ, iuxta Elisæi vaticinium. satũ autem continet modium Italicum & dimidiũ, solus autem hac copia non est adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. constitutus enim ad portam à Rege, vt cohiberet proruẽtis multitudinis impetum, ne se inuicem conculcãdo obtereret, ipse hoc passus est, atque ita interiit, quemadmodum [c] Elisæus prædixerat, cũ prænuncianti annonæ abundantiam nollet credere. Rex autem Syrorum Damascum reuersus incolumis, vbi cognouit diuinitus immisso terrore se vna cum exercitu in fugam coniectum, & vanum

a Exploratores.

b Castra hostium à Samaritanis diripiuntur.

c Varius oraculorum euentus.

& vanum fuisse quod de aduentu hostium crediderant, ratus [a] omnino aduersum se habere numen per animi ægritudinem in morbum etiam corporis incidit. [c]cúmq; [b] per idem tempus Elisæus Damascum inuiseret hoc cognito fidissimum è familiaribus suis Azaëlem honoris causa ei misit obuiam, non sine muneribus, scitaturum quisnam futurus esset morbi exitus, & num euasurus esset hoc periculum. Azaël assumptis XL. camelis quicquid optimum ager Damascenus fecit, & quicquid in regia fuit eximiũ, in eos imposuit: & obuiam factus Elisæo, reuerenter eum salutat, dicens se ab Adado Rege missum, vt offeret ei munera, & de morbo consuleret, num quod leuamen sperare debeat. propheta nuncio nihil mali renũciare iusso, tantum [c] moriturum Regem indicat. id famulus regius dolenter accepit. Elisæus verò flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciens quanta mala passurus esset suus populus post Adadi obitum. Azaële deinde rogante causam tristitiæ, fleo, inquit, quòd me Israelitarum misereat, tam multis à te afficientur cladibus. nam optimos ex eis interficies, & munitissimas eorũ vrbes incendes, & infantes ad saxa allides, & dissecabis prægnãtes mulieres. Azaële verò dicẽte, & vnde mihi vires vt hæc faciã, ait sibi diuinitus significatum, quod ipse regnaturus sit in Syria. Atq; ita Azaël reuersus ad suũ dominium, melius eum habiturum nunciat: & sequenti die reti vuido in eum iniecto, præfocati à se regiã occupat, vir alioquin strenuus & gratiosus apud Syrorũ ac Damascenorum multitudinem: quo factum est, vt vsque in præsens tempus, tã Adadus quàm Azaël eius successor diuinis apud Syros colantur honoribus, tũ propter aliam beneficentiam, tum quia magnificè

Ann. mundi 3055. *Ante Christum nat.* 909.

a *Incredulitatis pœna.* 4. Reg. 8.

b *Elisæum ab Adado ægrotante consulitur.*

c *Vaticinium de Adadi morte, & regno Azaëli tradendo.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

templis extructis Damascenorum vrbem ornatiorem reddiderint, eorum enim effigies quotidianis pompis honorant. & antiquitatem iactant, nescientes quod non admodum sint veteres, & nondum centum supra mille anni ab eorum ætate interceſſerint. Cæterum Ioramus Israelitarum Rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus respirauit, lętus tandem aliquãdo licere sibi in pace viuere. Alter[a] verò Ioramus qui Hierosolymis imperitans eodem vt dixi nomine censebatur, mox vt principatũ iniit, à cædibus fratrum & paternorum amicorum potestatem auspicatus, videbatur cum Israeliticis Regibus certamen suscepisse, ne inferior haberi posset, quantum ad impietatẽ attinet, nactus ad hoc magistram idoneã Gotholiam vxorem: quæ fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultum didicit. Et quamuis Deo certum esset seruare quæ Dauidi promiserat, Ioramus tamen indies nouis superstitionibus irritare eũ, & populi religionẽ deprauare non destitit. Accidit [b] interim vt Idumæi ab eius imperio desicerent, cæso Rege suo qui Iosaphato hactenus paruerat, & nouo in eius soliũ imposito: quam iniuriam vlturus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæam nocte irrupit: &, exutis vicis finitimis, nõ est ausus vlterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi quod plures defectiones secutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tãtus autẽ fuit hominis furor vt adigeret populum lucos in editis montibus sitos cõscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus oblito instituti patrij, affertur [c] ab Elia propheta epistola, vindictam Dei minitans quòd contempto patrum suorum exemplo,

An. mundi 3055. Ante Christum nat. 909.

4. Regum 8.

a Ioramj impietas.

b Idumæorum apostasia

c Ioramj scelera ab Elia per literas accusantur.

plo, ad sectandam Israeliticorum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorum cives impulerit, relicta patria religione, ad externos ritus desciscere, & effigies hominum colere quemadmodum & Achabus sibi subditos compulerat. ad hæc quod fratres & alios viros bonos ac iustos interfeciſſet. pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum Regis & domesticam familiam desæuiret, nec liberis parcens nec vxoribus. Ipsum quoq; lento ventris profluuio vexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, serò per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam. atque hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

An. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremò ipse misera morte tollitur.

CAP. III.

NEc[a] multò post exercitus Arabum qui vicinus Æthiopiam incolunt, cum aliis barbaris Ioramí regnum inuadit, qui & regionem omnem, & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam vxoribus eius ac liberis. vnicus tantum fuit superstes, ægrè elapsus è manibus hostium, Ochozias nomine, post hanc publicam calamitatem & ipse in morbum incidit, sicut ei iam antè prædictum fuerat.[b] malum in ventrem eius ingruit, vt manifesto diuinæ iræ iudicio miserabiliter periret, videns quotidie per ventrem intestina defluere. quin & populus insultauit eius cadaueri, facilè inde cõiectans quàm inuisus Deo fuisset homo nefarius, cui cum Regia

a *Arabum contra Ioramum expeditio.* 2. Paral. 21.

b *Mors Ioramí.*

funere dignatus est, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo, populus Hierosolymitanus Ochoziani in paternum solium imposuit.

Ann. mundi 3060. *Ante Christum nat.* 904.

Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.

CAP. IIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

ISraelitarum autem Rex Ioramus sperans post Adadi mortem Ramatham Galaditicam vrbẽ se posse recipere, magno [a] prius facto apparatu, exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro non lethaliter, in Azaria vrbem se recepit curandi vulneris gratia, relicto in obsidione Ramathæ toto exercitu cui Ieum Amasis filium præfecerat, qui illã vi expugnatam recepit. erat autem ei propositum percurato vulnere Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato vno è discipulis suis sacro oleo, misit eũ Ramathã, vt [b] eo delibutum Ieum Regẽ appellaret, diceréq; se authoritate diuina Regem eum eligere, mãdatis etiam quibusdam aliis, iussit eum fugiẽtis more iter facere, nemine abitus eius conscio. Ille vbi ad destinatam vrbem peruenit, offendit Ieum fortè sedentem medium inter duces exercitus, ita vt Elisæus fore prædixerat: accedénsq; ad illum, ait se cum eo velle colloqui. & càm surgens secutus ipsum esset in eõclaue, iuuenis depromptũ oleum in caput eius effudit, Deus, inquit, te Regem elegit in perniciem Achabi generis, & vt vlciscaris prophetarum eius sanguinem, qui à Iezabela cõtra omne fas occisi sunt: vt quẽadmodum prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi, ac mox Basani familiæ propter impietatẽ interiêre funditus, ita nunc nullum semen maneat reliquum ex Achabi genere. Atque hæc locutus

a *Iorami expeditio in Ramathã. 4. Reg. 9.*

b *Ieus in Regem vngitur, Dei sic mandantis.*

locutus è conclaui se proripuit, nolēs à quoquā conspici. Ieus autem statim in concessum ducū rediit. Percontantibus autem illis, qua de causa venisset is iuuenis, & insanum videri ducenti-bus: rectè, inquit, cōiecturam facitis. nam insani verba locutus est. illis verò magis etiam exponi sibi quid esset orantibus, regnū populi sibi à Deo delatum, ait illum dixisse. Hęc vbi prolocutus est, vnusquisque ducū detraxit sibi pallium, quibus congestis in speciem solij, & pso superimposito, tubis & cornibus iussērūt signa canere, Ieum nouum Regē consalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit cū exercitu Iezraelam vrbem petere, vbi tum, vt iam diximus, Ioramus curabat vulnus quod in Ramatheasi oppugnatione acceperat. Venerátq; eò per officium cognationis etiā Hierosolymorū Rex Ochozias, quòd esset sororis eius filius, vt quomodo se habeat vulnus inuiseret. Quos vt Ieus repentino accessū opprimeret, edixit vt à suis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc enim eximium fore argumentum quòd bona fide regnum sibi detulerint.

Ann. mundi 3060. *Ante Christum natum* 904.

Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.

CAP. V.

MIlites verò læti imperata faciunt, & omnes vias obsident, ne quis ad Ioramū, illis insciis, peruenire, & quid agatur renūciare valeat. Ieus interim stipatus equitū lectissimis, ad Iesraelā sublimis curru properè vehitur, quo iā appropinquante, speculator à Rege constitutus, vt venientes in vrbem obseruet, vbi vidit Ieum cum turmis aduehi, renunciauit Ioramo aduentare agmen equitum. Ille cuestigiō

a *Iorami cades.*

An. mundi 2060. Ante Christum nat. 904.

mittit quendã equitem qui occurrat & cognoscat quisnam veniat, ad quos vbi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu. Regem enim scire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re esse solicitum, & vt sequatur se cum aliis, hoc speculator cùm vidisset, renunciat Ioramo equitem illum admixtum agmini iter facere cũ illis, mox & alterum à Rege missum Ieus idem iubet facere. vt verò & hoc per speculatorem Ioramus didicit, postremò ipse conscẽso curru cum Ochozia Hierosolymorum Rege, quem vt cognatum inuisendi gratia illò venisse diximus, exiuit illi obuiam. nam lentè & cõposito agmine Ieus incedebat. Hunc [a] Ioramus in suburbano Naburthi nactus, rogat satin saluæ sint res in exercitu à quo amarulento conuicio exceptus, & veneficæ meretricis filius appellatus, facilè cogitans nihil sani eum habere in animo flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circumuentos se dolo ac insidiis. Ieus verò sagitta per cor transfixum de curru eum præcipitat. mox Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, vt cadauer Iorami in Naburthi agrum proiiciat, prophetiam Eliæ in mentem ei reuocans, qua patri huius Achabo prædixerat, fore vt aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. id enim se tum ex ore prophetæ audisse, cum post tergum Achabi in eodem curru sederet. id quod etiam ita, vt prædictum fuerat, euenit. Cæso autem Ioramo, Ochozias suæ quoque saluti metuens, currum in aliam viam deflexit, latere se Ieum existimans. At [b] ille assecutus eum ad quendam cliuum, sagitta ictum sauciat. qui relicto curru, equum properè conscendit, & continuato cursu delatus est in Magedonẽ oppidum, vbi paulò post ex eo vulnere mortuus, relatúsque Hierosolyma, illic sepultus

[a] *Veritas eraculorum diuinorum.*

[b] *Ochoziæ Regis Hierosolymitani mors & sepultura.*

pultus est, cum regnasset anno vno, patre suo longè sceleratior. *An. mundi 3060.*

Item inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies. *Ante Christum nat. 904.*

CAP. VI.

IEu[a] verò veniente Iezraelam, Iezabela ornatu regio stans in turri, ô seruum egregium, inquit, qui dominum suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quænam esset, iubens ad se descēdere. tandem eunuchis ipsius imperat, vt eam de turri dent præcipitem, quæ inter cadendum cruentatis mœnibus, vbi solum attigit, ab equitibus concultata & obtrita periit. posthæc Ieus ingressus regiam cum amicis refecit se ab itinere, mandauitq. Iezabelæ famulis vt eam sepelirent in honorē generis, quòd nata esset è Regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, consumptis cæteris à canib. his auditis Ieus admiratus est Eliæ mentem diuinam, qui eam Reginam in hac ipsa vrbe malè perituram prædixerat. Et quia[b] septuaginta liberi Achabi apud Samariā educabātur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorum pædagogos, alteras ad vrbis magistratus, misit. in quibus hortabatur, vt quandoquidem arma viri, & currus illis non deessent, creato ex eo numero Rege, qui per ætatem maximè videri possit idoneus, in domini interfectores vindicent. Id faciebat, vt experiretur quomodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus autem & pædagogi, lectis literis, extimuerunt, & cogitantes se huic, qui duos maximos Reges oppressisset, esse impares, rescripserunt, ipsum esse dominum, se verò imperata eius paratos facere. Ille ratum rescripsit, ergo Achabi filios,

a *Exemplū vltionis diuinæ in Iezabela val de insigne.*

4. *Reg.* 10.

b *Achabi 70. liberi Samariæ enutriti.*

An. mundi 3060. *Ante Christum nat.* 904.

rum capita præciſa ad ſe mitterent. Tum magiſtratus accerſitis adoleſcẽtum altoribus imperãt, vt occiſis illis, præfecta capita ad Ieũ tranſmittant. illi enim miſetri iuſſa peregerunt, & congeſta in vaſis quibuſdam plexilibus capita Ieſraelem miſerũt. Quæ cùm eò perlata eſſent, renunciatur cœnanti cum amicis Regi, adeſſe Achabi filiorum capita. ille ante portam ex vtroque viæ latere aceruos ex eis iuſſit conſtrui: quo facto diluculo ad ea viſenda progreſſus, vertit ſe ad populum, etſi ego, inquit, cum coniuratis Dominum meum interfeci, iſtos omnes quis interfecit? Volebátq; eis perſuaſum, quicquid Achabi generi accidiſſet, non volente ſolum, ſed prænunciante etiam Deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam vatem oſtẽderat. Deinde [a] occiſis quotquot etiã apud Iſraelitas ex ea cognatione inuenirentur, verſus Samariã iter ingreſſus eſt. Et [b] cum incidiſſet in cognatos Ochoziæ Regis Hieroſolymorum, rogauit quonam tenderent: aiunt ſe venire ſalutatum Ioramum, & cum eo Regem ſuum Ochoziam, neſciebant enim vtrunq; ab eo necatũ. ille hos quoq; comprehẽſos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulò pòſt occurrit ei vir bonus & iuſtus, nomine [c] Ionadabus, verus amicus ipſius: qui poſt mutuam ſalutationem multis verbis prædicauit eius facinora, quod ex ſentẽtia Deo fecerit omnia, dum impiam Achabi familiã exſtirpat radicitus. Ieus verò ſuaſit ei, vt conſcenſo curru, quo ipſe vehebatur, ſimul ingraderet Samariã. Viſurum .n. quòd nemini malo parceret, ſed falſos vates ac Sacerdotes, qui populo ſeducto, autores fuerint, relicta patria religione, externa ſacra ſuſcipiẽdi, ad vnum omnes ſupplicia dederet. Iucundiſſimũ ſpectaculũ fore viro bono, inſpicere malos dãtes meri-

[a] *Reliqui Achabi excidio.*

[b] *Cædes cognatorum Ochoziæ.*

[c] *Ionadabus.*

tas pœnas antè actorum scelerum. Paruit Regi Ionadabus, & eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantum cognatorum Achabi diligẽti inquisitione facta, inibi ceperit, omnes ad mortẽm adegit. cúmque cuperet neminem à falsis Prophetis & Sacerdotibus profanis euadere, dolo vniuersos circumuenit. Cõuocato enim populo, ait se omnes Achabi religiones duplicare velle, idque vt ex sentẽtia Sacerdotum ipsius & Prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire. Celebrandũ [a] enim solennibus victimis diem festũ Bali, quo nomine Achabi Deus vocabatur, ab ea festiuitate si quis Sacerdotum abfuerit, capitalẽ fore. dimissis deinde per omnem Israelitarum ditionem qui Sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussis omnibus vestes donari. eas cùm accepisset, venit in ædẽ vbi erãt, Ionadabo etiã comitatus, & adhibuit qui scrutarentur, ne quis alienus admiratus sit: nolle se dicẽs vt sacris eorum alienus ac profanus vllus sese ingerat. illis verò negantibus quenquã talem adesse, & iam sacra parantibus aggressi, foris octuaginta viros è fidissimis armat: quibus mandat, vt pseudoprophetas omnes interimãt, & patrios ritus tam diu neglectos vlciscãtur, ita terminatus quicunque aliquem eorum elabi permiserit, vicarium pro illo moriturũ. Illi verò omnes ad vnum necauerunt, & regia ipsa incensa vrbẽ externis sacris profanatam purificauerunt. Iste [b] Bal Tyriorum Deus erat, quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorũ ac Sydoniorũ Regis soceri sui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & Prophetis cũ reliquo cultu assignatis huius [c] sacris abrogatis Ieus, aureas tamẽ vaccas Israelitas adorare permisit. Nec tamẽ ingrata Deo fuit eius in impios animaduersio,

An. mundi 3060. *Ante Christum nat.* 904.

a *Baalitarũ mactatio.*

b *Bal Tyriorũ Deus.*

c *Ieus posteriu Regnum promissum.*

An. mundi 3060. Ante Chri. nat 904. qui per Prophetam suum significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israelitas regnaturos.

Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, quæ post sextum annum cæsa Pontifex Ochoziæ filium Regem constituit.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus cap. 7. 4. Reg. 11.

DVm Ieus homines nefarios in hunc modum persequitur a Gotholia Regis Achabi filia comperta filij morte & generis sui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem superstitem relinquere, ne quis huius sanguinis posthac Hierosolymis regnū obtineat: id quod quantum in ipsa fuit, perfecit. Seruatus tamen est vnus Ochoziæ filius ad hūc fermè modum. Erat Ochoziæ germana soror, Iosabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingressa, cùm inter cæsorum cadāuera latētem nutricis opera anniculum puerū Ioasum deprehendisset, ablatum furtim domi in suo cubiculo abdidit, & solo marito conscio sex annis in templo clam aluit, quamdiu Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo b demum anno Ioadus cum quinque centurionibus coniurat, vt, communicatis operis, ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferāt: datáque & accepta silentij fide spei pleni negotium hoc modo aggrediuntur. centuriones Ioada ad hoc facinus adsciti peragrata tota regione Sacerdotes ac Leuitas, & aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine Pontificis euocatos secum adducūt. ille habere se vtile Reipublicæ consilium ait, aperturūmque eis, si id apud se continere velint. opus enim esse non silentio tantum, sed etiā auxilio.

a Gotholia omne semen Regium tollit, vno solū modo Ioaso, Ozochiæ filio seruato.

b Ioasus, Ioado Pontifice auxiliante, in Regem eremur.

Cúmque

Cumque Sacramentum ab eis accepisset, tutò se posse quicquid vellet dicere, producto puero Dauidici generis quem alebat, Hic est, inquit, Rex vester, ex illa natus familia, quam scitis Deum prædixisse regnaturam in perpetuum. Itaque censeo tertiam vestrum partem custodiam eius in templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eam verò quæ supereſt, patentem portam, qua itur in regiam, seruare. reliqua verò multitudo in templo inermis sit, neque quenquam cum armis intrare sinite qui non sit Sacerdos. præterea certos è Sacerdotibus ac Leuitis selectos mandauit satellitij more strictis gladijs Regẽ stipare, & si quis armatus in templum irrumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantum Regis curam gerere. illi approbato Pontificis consilio, rem statim aggrediuntur. Ioadus verò aperto armamentario, quod Dauid in templo instruxerat, distribuit centurionibus & Sacerdotibus ac Leuitis quantum ibi hastarum inuenit & pharetrarum, & si quod aliud armorum genus aderat. atque ita armatos templo circumdedit consertis inuicem manibus, vt ab ingressu, quos interesse non oportebat, excluderent. adductóque in medium puero, corona regia caput redimitum, & inunctum sacro oleo Regem pronunciat. populus quoque gaudens simul & plaudens faustis acclamationibus vitam & victoriam nouo Regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter spem ad aures Gotholiæ venientes effecerunt, vt vehementer perturbato animo cum suo satellitio prosiliret à regia. Venientẽ deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à Pontifice cir-

An. mundi 3067. Ante Christ. natum 897.

Anno mūdi 3067. Ante Christum nat. 897.

cumdati fuerant. Cæterùm [a] Gotholia postquã puerum vidit in suggestu stantem, redimitúmque corona regia, discissa veste sua, magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorem tyrannidis. Ioadus contra accitis centurionibus iubet mulierem arripi, ducíque in torrentem Cedronis, atque illic pœnas luere. neque enim fas esse templum veneficæ supplicio pollui. mandauit etiam, si quis ei conetur ferre suppetias, & ipsum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demandatum est, eductã extra portam mulorum Regis illic interficiunt. Vt verò conspiratio contra Gotholiam successit, Ioadus conuocato populo ac militibus in templum, omnes Sacramẽto ad fidem Regis adegit, incolumitati ipsis tuendæ, regnóque augendo daturos operam. eodem [b] iureiurando mox regem astrinxit ad diuini numinis reuerentiã, & ad obseruantiam legum quas Moses cœlitus acceptas ad populum pertulit. post hæc ad ædẽ Bali sacram concurritur, quam Gotholia cum marito foramo constructam, in veri Dei contumeliam, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi verò curam & custodiam sacerdotibus ac Leuitis, iuxta Dauidis Regis institutum, Ioadus commisit, iussitq;, vt bis singulis diebus solenne offerrent sacrificium, & suffitum iuxtà præscripta legis facerent. Deinde quosdam é Leuitarum numero ianitores ad custodiam templi constituit, ne quis pollutus posset intro subrepere. Hæc vbi ad hunc modum disposuit, cum centurionibus & ducibus, totóque populo, e templo Ioasum in Regiam deduxit: cúmq; collocato in solio denuo alacriter acclamatum esset, populus ad epulas conuersus festiuitate

a *Gotholiæ pœna.*

b *Rex & populus iuramento ad Dei cultum adstringitur.*

c *Restauratio cultus diuini.*

per aliquot dies egit, omnibus foeleſtæ mulieris cædem libenter ferentibus. Erat [a] Ioaſus cum in Regnum adſciretur, annorum ſeptem, matre natus Sabia, ex oppido Berſabe oriūda. fuit autem legum & diuini cultus obſeruantiſſimus, toto tempore, quo Ioadus fuit ſuperſtes: duxit que vxores duas poſtquam ætate maturuit, cōciliante coniugium eodem Pontifice: ex quibus vtriuſq; ſexus liberos ſuſcepit. Atque hactenus de Ioaſo quomodo elapſus ex inſidiis Gotholiæ, tandem regnum aſſecutus eſt.

An. mundi 3067. *Ante Chriſtum nat.* 897.

a *Ioaſi, vnus e Ioadæ pueris.* 4. Reg. 12.

Aſaël Damaſcenorum Regis contra Iſraelitas, at non contra Hieroſolymitas expeditiones.

CAP. VIII.

ASaël [b] autem Syrorum Rex bellum cum Iſraelitis & Ieo Rege eorum gerens regionis trans Iordanem ſitæ orientales tractus vaſtauit, qui à Rubenitis & Gaditis atque Manaſſitis colebantur, nec non Galaditicam & Batanæam, omnia rapinis miſcens & incendiis, ac ne ab hominum quidē cæde temperans quotquot in eius manus inciderent. Neq; enim Ieus arcere eum à populationibus potuit, cōtemptor & ipſe numinis religionúmque & legum à maioribus per manus acceptarum toto regni ſui tempore, quod fuit annorum 27. quo exacto mortuus apud Samariam eſt ſepultus, Ioana filio ſucceſſore principatus relicto. Ioaſum autem Hieroſolymorum Regem [c] inſtaurandi templi cupido ſubiit: vocatóque Pontifice Ioado iuſſit eum per totam ſuam ditionem Leuitas & ſacerdotes dimittere, qui in ſingula capita ſemiſiclum argenti exigerent in vſum eius inſtaurationis, eò quòd ſub Ioramo & Gotholia &

Hedio & Ruffinus Cap. 8. 4. Reg. 12. 13.

b *Bellum inter Aſaelem & Ieū.*

c *Inſtauratio templi.*

An. mundi 3089. Ante Christum nat. 875.

eorum liberis tuendi & sarriendi templi cura penitus abiecta fuerat. Pontifex verò hoc non fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum, sed anno regni vigesimo tertio Rege incusante, quòd voluntati suæ non obtemperasset, & iubente in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non gravatim tulit populus. Arcam parauit ligneam, in qua benè clausa vnum tantum foramen supernè reliquit. eam cum in templo iuxta altare deposuisset, iussit quémque pecuniæ quantumlibet per foramen immittere, in templi instaurationem conferendæ. id populus tulit æquissimo animo & multum auri atque argenti certatim conrulit. Arcam verò singulis diebus præsente Rege exinaniebant scriba gazophylacij & Sacerdos eius custos, numeraráque pecunia & recondita, rursum vnde sustulerant reponebant. & cum primum videretur collatum quantum sat esset, Pontifex & Rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulcherrimæ materiei comparauerunt, instaurato deinde templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit, superfuit autem non parum, id totum in crateras, cantharos, pocula, & alia vasa insumptum est: insupérque quotidianis sacrificiis altare adolebatur, atque hæc tantisper dum Ioadas vixit diligenter accurata fuerunt. illo [a] autem post annum ætatis centesimum & trigesimum defuncto, & ob probitatem ac iustitiam insignem, tum quod Dauidici generis seruator fuisset, in Regum monumenta illato, Rex Ioas à pristina religionis cura facilè desciuit: móxque & primates populi ad eundem modum deprauati sunt, vt nihil apud eos potius haberetur quàm contemptus iu-

a *Ioasi, Ioadæ mortuo, impietas, eiusque per Prophetam reuocatio.* 2. *Paral.* 28.

tis

ris ac iustitiæ. Deus verò indignatus propter hanc Regis & cæterorum mutationē misit Prophetas qui contestarentur eos, & à præsenti malitia compescerent. illi verò tam insano affectu eam complectabantur, vt neque exemplis maiorum, qui propter contemptum legum cum totis familiis perierant, neque Prophetarum comminationibus moti resipiscerent, & ad relicta honesta studia reuerterentur. Quin [a] & Zachariam Pontificis Ioadi filiū Rex in ipso templo saxis iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum quia Propheta diuinitus constitutus, pro concione populum & Regem adhortatus ad iustitiam, graues pœnas illis minatus est si moniti parere contemnerent. Moriens tamen Zacharias testem & iudicem Deum inuocauit, quòd pro bono consilio & patris sui beneficiis, à Ioa mortis amarum præmium sibi rependeretur. Nec diu debita Regi pœna dilata est. Azaël enim Syrorum Rex impressione in regnum eius facta, & Gitta primum direpta atque euersa, mox ipsum Hierosolymis desidentem adortus est. Tum [b] Ioas conterritus omnes thesauros Dei priorúmque Regum exhausit, & eum eis detracta templo donaria misit ad Syrum, tanti pacem redimens & securitatem, ne oppugnatus in extremum rerum suarū discrimen adduceretur, ille tam ingenti pecunia corruptus, vim exercitus à regia vrbe abstinuit. Ioas [c] tamen graui morbo implicitus, amicis Zachariæ pœnas dedit, qui ne filius Pontificis impunè maneret inultus, per insidias eum sustulerunt. Sepultúsque est Hierosolymis, nec tamen propter impietatē dignus habitus, qui Regiis monumentis inferretur, cùm vixisset annos quadraginta & septem.

An. mundi 3105. Ante Christum natum 859.

a *Zacharias lapidatur.*

b *Templi spoliatio.*

c *Ioadis obitus.*

An. mundi 3089. Ante Christum nat. 875.

Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contrà Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.

CAP. IX.

IN[a] Regnum successit ei filius Amasias. Anno autẽ Ioasi vigesimo primo, apud Israelitas & Samariam Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos 17. patri nequaquam similis, sed magis primis eius regni Regibus impiis, qui palam omnem contemptum cœlestis numinis præ se tulerunt. Huius[b] copias Rex Syriæ tantopere attriuit, vt ex numeroso exercitu non plus quàm decem millia peditum, equites quingenti supereſſent: qua expeditione multas magnas vrbes illi ademit, & hostium non mediocres strages edidit. Hæc autem Israelitis acciderunt secundùm Eliſæi vaticinium, quod tempore Azaëli etiam prædixit, quòd necato Domino Damasci ac Syriæ regnum esset occupaturus. In hac temporum difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deum, vt se è manibus Azaëlis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autem, qui non solum perpetuam innocentiam, verumetiam resipiscentiam fauore complectitur, & cum perdere possit, si velit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacem nactus ad pristinum felicitatis statũ breui rediit. Post obitum Ioazæ[c] Ioas filius regno Israelitarum apud Samariam potitur, trigesimo septimo anno regni Ioæ, regnantis in tribu Iudæ: nam & ille eodem quo Hierosolymitanus nomine vocabatur: tenuitque regnum annis 16. Hic optimus vir erat, nihil paterni ingenij referens: qui cum Eliſæus iam admodum senex in morbum incidisset, visendi causa eum adiit: quem ac

[a] *4. Reg. 14. Amasias Rex Hierosolymitanus.*

[b] *Vires regni Israelitici fractæ, & à Deo restauratæ.*

[c] *Ioas Israelitarum & Samariæ Rex.*

maduertens extremum spiritum ducere, flere cœpit & lamentari, patrem & clypeum appellitans: quòd eo viuo armis contra hostem opus non fuerit, sed ipsius prædictionum beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è vita discedere, se vero exarmatos Syris & aliis hostibus obiici, quamobrem adempto tali præsidio, sibi quoq; optabilius vnà cum illo hanc vitam relinquere. His [a] quærimoniis motus Elisæus, Regem consolatus afferri arcum postulat, eúmque Regem iubet intendere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari. & cum emissis tribus telis destitisset, si, inquit plura misisses, poteras totum Syrorum regnum exscindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem præliis vinces Syros, & regionem, quam tuo patri ademerunt, recipies. His auditis Rex abiit, & [b] Propheta paulo pòst defunctus est, vir inclytæ iustitiæ, & citra controuersiam Deo longè carissimus. multa enim & mirãda diuinæ mentis argumenta exhibuit, quorum memoria apud Hebræos durat clarissima. sepulchro etiam honoratus est magnifico, quale decuit hominem numini diuino acceptissimum. Contigit autem aliquando, vt latrones occisi à se viatoris cadauer in monumentũ eius abderent, qđ mox reuixit à contactu Prophetæ corporis. Atque hæc fuerunt & viui & defuncti vatis opera. Azaële autem Rege extincto, ad Adadum filium Syrię regnum hæreditatio iure peruenit. Huic [c] Ioas Israelitarum Rex tribus præliis victo omnem eam regionem abstulit, quæ vrbes ac vicos de patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum Elisæus iam ante prædixerat. postquam verò etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium.

Ann. mundi 3103. *Ante Christum nat.* 861.

a *Ioa Elisæum à se Syros ter vincendos prædixit.*

b *Elisæi mors, & cadauer in ipsius monumentũ conlecti resuscitatio.*

c *Triplex Ioa victoria.*

Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.

CAP. X.

Anno mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

SEcundo autem anno Ioæ Regis Israelitarũ, regnum [a] accepit Amasias Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus vrbis Regiæ ciue appellata Iudan, mirum autem in modum iustitiam colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationem exorsus à necis paternæ vindicta, qui amicorum insidiis sublatus fuerat. eósque omnes in potestatem redactos affecit supplicio, parcens tamen ipsorũ liberis, iuxta leges à Mose præscriptas: qui iniquum censuit pro parentum culpis à liberis eorum pœnas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conscripto flore iuuentutis, vtpote ætatis annorum plus minus viginti, centuriones his copiis idoneos attribuit. deinde misit ad Israelitarum Regem, qui viginti scutatorum millia conducerent stipendio talentorum argenti centum annumerato: decreuerat enim contra Amalecitarum & Idumæorum, atque Gabilitarum gentes exercitum ducere, iámque propediem moturus erat in eos, cùm interueniens Propheta [b] dimittere Israelitas consuluit. esse enim hoc hominum genus impium, & cladem certam imminere oraculo se monitum, si talibus Rex vtatur auxiliis. alioqui, Deo fauente, vel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autem ægrè ferente, quia iam publicè stipendium Israelitis numerauerat, hortatus est Propheta, vt Dei voluntatem sequeretur, quo propitio non defore pecuniam. illos itaque dimisit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent, & cum domesticis tantum copiis

[a] *Hedio & Ruffinus cap. 9.*

Amasias Hierosolymorũ Rex.

4. Reg. 14. Deut. 24.

[b] *Dimissio Israelitarũ. 2. Paral. 25.*

copias

contra prædictas gentes profectus est. Quibus a vno prælio victis, interfecit decem millia, & totidem millia captiuorũm abducta in magnã petram quæ imminet Arabiæ, eo loco per rupes præcipitata necauit: atq; ita victor cum opima præda domum rediit. Interea viginti illa Israelitarum mercenariorũ millia, ignominiosam rati suam missionem, ac si pro inutili damnata esset eorum opera, impetũ in eius regnum faciunt, & progressi vsq; Bethsemera, regionẽ populati sunt, abacto magnõ iumentorum numero, cæsisque tribus colonorum millibus. Amasias verò post victoriã factus insolens, autorem eius Deum cœpit habere contemptui, & pro eo venerati asportata de Amalecitis numina. Quamobrẽ b à Propheta cõuentus est mirari se dicente, si hos Deos crederet, qui cultorib. suis nihil opis afferre valuerint, nec eos ab Hebræorum vi tutos præstiterint, sed tanquam ad se non pertinentes cædi & captiuos trahi passi sint. quin & ipsos belli iure abductos inter reliquam captiuorum turbam Hierosolyma peruenisse. Rex his verbis ad iram percitus iussit illũ hac de re esse quietum, minatus supplicium si negociis alienis miscere se pergeret. tũ ille, se quidem quieturum dixit, Deum tamen vltorẽ huiusmodi nouitatibus non defore. Nec c multò post Amasias felicitatem suam, cuius tamẽ autorem Deum non agnoscebat, non capiens, sed fastu inflatus, scripsit Ioæ Regi Israelitarum, vt ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut ante hac idem populus maioribus eius Dauidi & Solomoni, paruit: quòd si nolit vltrò facere officium, bello esse decernendum de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc verba rescripsit. Rex Ioas Regi Amasiæ. Olim in eodem monte Libano supressus erat & cardus, hic à cupresso fu-

Ann. mundi 3106. *Ante Christum nat.* 858.

a *Amasiæ de Idumæis victoria.*

b *Amasias à Propheta propter Idololatriam reprehenditur.*

c *Amasiæ Hierosolymorum Regis in Ioam Israelitarũ Regem impudẽs.*

An. mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

liam petiit filio suo dari coniugem. Interim bestia quædam superueniens conculcauit carduũ. Hoc exemplum te moneat, nẽ maiora quàm par est appetas, néve propter recentem de Amalecitis victoriam elatus, & te & regnum tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias magis etiam ad bellum concitatus est, Deo, sicut fas est credere, instigante, vt tandem meritas impietatis pœnas exsolueret. Vbi verò in conspectum hostium venit, instructa vtrinq; acie, tantus repentè pauor ac cõsternatio diuinitus milites eius inuasit, vt priusquam manus cõsererentur iã terga verterent: & aliis aliò diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem veniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, vt Hierosolymitæ apertis portis se cum victore exercitu admitterent. ea necessitate & vitæ amore adactus, persuasit ciuib. vt hostem reciperent. At ille dirutis ad trecentorum cubitorum spatium mœnibus, curru per id interstitium triumphabundus inuectus est, captiuum præ se agens Amasiam: & hoc modo factus vrbis dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri vel argenti in Regia repertum est, totum asportauit, ac tum demũ dimisso Rege reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno regni Amasiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorum insidiis fugit in vrbem Lacheis: nec tamen euasit, illuc [b] quoq; insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatum, & regia munificentia funerarum est. Tam miserum autem exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptum, post exactum annum vitæ quinquagesimũ, regni verò vicesimum nonum. Ozia filio regni successore.

2 Amasias ab Israelitarum Rege capitur: Hierosolyma diruta & templum spoliatum.

b Amasias laedit.

Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.

An. mundi 3110. Ante Christum nat. 854.

CAP. XI.

DEcimoquinto autem anno regni Amasiæ, Hieroboamus Ioæ filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem, qua maiores eius, Samariæ regia. Hic Rex cum esset vehementer impius, totúsq; idolis deditus, nihil sibi non permittẽs, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei Propheta Ionas prædixit, quòd deuictis Syris, ditionem [a] suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad septentriones vsq; Amathem vrbem, ad meridiem verò vsq; Asphaltitem lacum. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Iesu imperatoris definitionem. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suum regnum addidit nihil fallente Ionæ vaticinio. Sed quoniam pollicitus sum me bona fide res Hebræorũ prodicturum, nõ dissimulabo quid de hoc Propheta in sacris codicibus inuenerim. Iussus [b] enim à Deo proficisci in regnũ Nini, & illic prædicare, quòd imperium illud periturum esset, nõ ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, conscenso apud Iopen nauigio petebat Tarsum Ciliciæ: exorta autem vehementi tempestate, ita vt periculũ esset, ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atque ipse etiam nauclerus vota pro incolumitate faciebãt: Ionas verò solus operto capite iacebat, nihil quemadmodum alij faciens. cúmque turbantibus procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquem è vectoribus esse in causa, decreuerunt sortito quærere quisnam ille sit. quo facto, sors Prophetę obtigit. percõtantibus quisnã esset, vel quid haberet negotij, ait se Hebræũ esse

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 4. Reg. 14.

a *Amplatio regni Israelitici.*

b *Ionæ à Deo in Nini regnum proficiscenti suus nauigiũ conscendit, & in mare præcipitatur.*

An. mundi 3136. Ante Christum natum 828.

& Prophetam Dei maximi, consuluitq; vt ipsum in mare iacerent, si vellent præsens periculum euadere: se enim esse propter quem tempestas sæuiat. At illi primum quidem non audebant hoc facere, impium facinus ducentes, hominem hospitem, qui vitam suæ fidei cõcredidisset, in tam manifestum exitiũ mittere. tandẽ vrgente periculo & nauim tantum nõ mergente, partim Prophetæ autoritate, partim suopte metu cõpulsi, in mare eum proiiciunt. Et tempestas quidem sedata est. Ionam [a] autem fe tus à Ceto deuoratum post triduum in Euxinum pontum reuomitum, viuum & toto corpore illæsum. vbi impetrata à Deo erratorum venia, ad Nini vrbem profectus est. & cum in locò vnde exaudiri poterat cõstitisset, prędicauit quòd paulo post amissuri essent imperiũ Asiæ: & cum hoc dicto abiit. Hæc de eo sic retulimus, vt inuenimus in cõmentariis. Hieroboamus [b] autem exactis feliciter in suo principatu XL. annis, mortuus apud Samariam sepelitur, Zacharia filio successore. Ozias [c] item successit Amasiæ anno regni Hieroboami decimo quarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, prouidendíq; rebus solers & industrius. is, susceptra [d] expeditione in Palæstinos, prælio victor vrbem eorum vi cepit, Gittam & Iamniam, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto vicinos: & cõdita vrbe ad mare rubrum præsidium in ea posuit. post hæc Ammanitis subactis, tributóque genti præfinito, & omnibus locis vsque ad Ægypti terminos in potestatem suam redactis, in posterũ ad curã vrbis se cõtulit, quicquid enim mœnium vel vetustate labefactũ erat, vel superiorum

a *Ionas à Ceto deuoratus ac reuomitus Niniuitis prædicat. Iona 2. & 3. 4. Reg. 14. 15.*

b *Hieroboami mors.*

c *Ozias Rex Iudæ.*

d *Oziæ expeditio, & vrbis per eundem restauratio. 2. Paral. 26.*

riorum regum incuria, totum instaurauit: atque eam etiam partem, quam Israelitarum Rex, Amasia patre huius capto, diruerat, quando vrbē victor ingressus est. his addidit non paucas turres centum quinquaginta cubitorum altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam disposuit: aquæductus quoque non paucos exstruxit. habuit [a] etiam iumentorum aliarúmque pecudum infinitam penè multitudinem, quòd regio esset apta pascuis. cúmq; admodum esset agriculturæ studiosus, terram variis arborum cæterarúmque plantarum generibus excoluit. habuit præterea selectorum militum trecenta septuaginta millia, quibus præerant centuriones ac tribuni viri generosi & inuicto robore præditi ad duo millia numero: edocuítq; exercitum phalangis ordinē-struere in acie, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiā & fundas, præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel saxa vel tela emitteret, harpagones quoque & alia instrumenta his similia. Dúmq; in his studiis & paratibus versatur, corruptus est arrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac sempiternā cœpit nō magni facere, nec religionis nec pietatis admodū obseruans, ita vt ad paternā impietatē videretur proclinior, ad quam & ille prolapsus fuerat, quod fortunæ fauorem, & perpetuos successus in rebus maximis moderatè ferre nesciret. Et cum venisset solennis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus templū ad aureum altare Deo suffitū facturus astitit. Accurrit eò mox Azarias Pontifex octuaginta sacerdotū globo stipatus, & Regem cōpescuit, vociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotibus datū suffire, qui sint ex Aaronis genere, iubeháq; vt exiret, & Deum talibus factis pro-

An. mundi 3150. Ante Christum nat. 814.

a Otia diuitiæ & exercitus.

An. mundi 3170. Ante Christum nat. 794.

uocare ad iram desineret. Tum [a] Rex cõmotus mortem illis, ni quiescerent, minatus est. & ecce ibi terra vehementer concutitur, fissõq; supernè templo radius solis os Regis improbum fecit, quod eueſtigio lepra cõtactum est. accessit huic & aliud prodigium, quod eodẽ terræ motu ante vrbem in loco, qui dicitur Eroge, dimidiũ mõtis ad occidentẽ vergentis reuulsum & per quatuor stadia volutum, obiectu demum orientalis mõtis cõstitit, obstructa via publica, & oppressis ruina hortis regiis. Sacerdotes verò postquã in facie Regis leprã animaduerterunt, diuinitus inflictã ei plagam indicauerunt, &, vt tanquam pollutus & impuratus vrbe cederet, admonuerũt. at ille pudore calamitatis iã modestior, paruit, superbiæ cum impietate cõiunctæ tã miserabili pœna mulctatus, & cũ aliquãdiu priuatus extra vrbem vixisset, filio Iotham o Rempubl. administrante, mœrore tandẽ confectus obiit. anno ætatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secundo, sepultúsq; est in suis hortis in monumento solitario. Israelitarũ [b] autem Rex Zacharias Hieroboami filius vix sexto regni meuse exacto ab vno è suis purpuratis per dolum occiditur. Selesmus is fuit Iabesſi filius, qui occupata vacua Zachariæ cæde regia, trigesima post die malè partũ regnũ malè perdidit. Manaemus [c] enim dux exercitus, qui per id tempus apud Tharsam vrbẽ erat, audito Zachariæ casu, cum omnibus copiis properè venit ad Samariam, & prælio victum Selesmum interfecit: dein autoritate propria sumptis regni insignibus, Thapsam cum exercitu victore profectus est, oppidani verò obstinatis portis noluerũt Regem admittere, at ille vt in defectores sæuiens totum circumquaq; agrum vastauit, & postremò vrbem quoq; vi cepit: & quod esset

a Ozias vocationẽ suã trãsgressus, punitur lepra, ob quã vrbe cedere cogitur.

b Cades Zachariæ Regis. 4. Reg. 15.

c Manaemum Israelis Rex.

Thapsenſibus [a]infenſus omnes ferro confecit, ne tenerę quidem ętati parcens, & nihil ſibi ad extremā crudelitatē reliquū faciens, quæ enim ne in barbaros quidem deuictos perpetrare fas fuerit, eā in ſui generis homines ſibi permiſit. nec mitior fuit poſtea toto decennio quo Iſraelitis præfuit. petitus deinde bello ab Aſſyriorū Rege Phullo, non auſus eſt cum eo in certamē deſcendere, ſed [b]pactus M. talentis argenti, maturè ſe ab ea vexatione redemit. hanc ſummā Manaemo populus contulit, exactis L. drachmis in ſingula capita. Nec multò poſt mortuus, Samarię ſepultus eſt, [c]Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitate perſimilis duobus tantū annis regnauit. quibus exactis in cōuiuio cum amicis trucidatus eſt inſidiis Phaceiæ tribuni, qui Romeliæ fuit filius. obtinuit autē hic Phaceias principatū annis xx. dubium impius magis an iniuſtus. Huius [d]tempore Teglaphalaſſar Aſſyriorū Rex Iſraelitas aggreſſus, ſubacta Galaaditica regione, & quicquid trans Iordanē colitur, vicináq; Galilæa, & Cydida & Aſora, colonos abſtractos in ſuū regnū traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porrò Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hieroſolymorum regia natus matre vrbani generis nomine Ieraſa. huic [e]Regi nulla virtus defuit, erga Deū pio, iuſto erga homines, & Reipublicæ ſtudioſo. quicquid enim inſtauratione opus habebat, diligenter fartiendū curauit, in tēplo veſtibulū refecit & porticus: mœniū partem labantē reſtituit, & adductis magnis ac firmis turribus cōmuniuit, Ammanitas etiā prælio deuictos tributa pendere coegit, annua talenta centum, & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantūmque regnum auxit, vt tam domi felix eſſet, quàm foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam

Anno mundi 3185. Ante Chriſtum nat. 779.

a *Thapſenſium trucidatio.*

b *Pax nummis redimitur.*

c *Phaceias.*

d *Tranſlatio Iſraelitarum.*

e *Pietas Iothami.*

Hedio & Ruffino Cap. 12.

An. mundi 3287. Ante Christum nat. 777.

extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Nini subuersione hæc verba vaticinatus est. Ecce [a] Niniue piscina aquarum fluctuãs, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet, dicéntque, state, state, eripite aurũ, eripite argẽtum, & nemo volet, malent enim vitam seruare quàm facultates. occupabit enim eos graue dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorũ, & facies eorum præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthac domicilium leonum, & mater catulorum leoninorũ? Dicit tibi Niniue dominus: delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabũt. & alia multa de Niniue in hanc sententiam prophetauit, quę nunc non est necesse repetere, alioquin molestus videri possem lectorem plus æquo onerans. Euenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum CXV. Et de his quidem hactenus.

a *Vaticinium de excidio Niniue. Nahum. 2.*

Rasis Damascenorum Rex Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.

CAP. XII.

Hecatæus & Ruffinus Cap. 13.

IOthamus autẽ è viuis abiit ætatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in Regiis conditoriis deposito, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit. qui [b] erga Deũ impiissimus omnium, & patriarum legum desertor, ad imitationẽ Israeliticorum Regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificans, quibus [c] etiã proprium filium holocautoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hunc [d] ita insanientem duo simul Reges, Rasis Damascenorum & Phaceias Israelitarum bello aggrediuntur (erat enim

b *Achazes impietas.*

c *Filij oblatio.*

d *Impietatis pœna.*

enim amici & socij) & compulsum Hierosolyma multũ diúque frustrà oppugnauerunt, quòd vrbs esset munita egregiè. Interea Syriæ Rex admare rubrũ Elam vrbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorũ coloniã eò deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto, cum exercitu ex manubiis ditato domum reuersus est, Hierosolymitanus autẽ Rex postquam cognouit Syros abiisse domum, putans se Israelitarũ Rege non inferiorem viribus, eduxit contra eum copias: & cum irato Deo commisisset prælium, propter tot impia facinora victus est. centũ enim & viginti millia tunc ceciderunt dẽ Israelitarum exercitu. In eodem prælio Zacharias supremus dux Israelitarum cũ Amia filio Achazæ congressus, superatum occidit, & pari modo Ericum prætorianorũ præfectũ adeptus interemit, & Eſcanam tribus Iudæ copiarum ducem viuũ in potestatem suam redegit. magnum præterea captiuorum vtriusque sexus numerum è Beniamitica tribu abegerunt. & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas autẽ quidam, qui in ea vrbe per id tempus propheta erat, occurrit illis ante mœnia, magna voce hãc victoriam non ipsorum virtute partam affirmabat, sed quod Deus Regi Achazæ iratus esset, commouebátque eos quòd non contenti præsenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica consanguineos suos abducere: & suadebat vt hos illæsos domum remitterent: quod ni faciãt, Deum ab illis pœnas exacturũ. post hanc admonitionem Israelitæ in concionem conuenientes, deliberabant quid facto opus esset. Exsurgens autem quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine cũ aliis tribus negabãt se passuros, vt ciues sui captiuos

An. mundi 3264. Ante Chri. nat. 740.

Esaiæ 7. 4. Reg. 16.

a *Strages exercitus Iudaici.*

4. Reg. 16.

b *Israelita Obela suadẽte ex tribu Iudæ ac Beniamitica captiuos domũ remittunt.*

Ap. mundi 3107. Ante Christum nat. 757.

in vrbem introducerent, ne fortè omnes ex æquo diuina vltio perderet satis esse præteritorum peccatorum, in quæ prophetæ clamitent, etiamsi nulla noua accedat impietas. His auditis milites permiserunt illos, quicquid vellent, arbitratu suo agere. Tum prædicti viri assumptos exemerunt vinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos viatico remiserunt domum incolumes. nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos vsque Hierichuntem & vlterius, cúmque non longè abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, aliis gentibus Damascenum in coloniam deductis.

CAP. XIII.

ACHazes autem Rex hac clade ab Israelitis affectus, missa ad Assyriorum Regẽ Tiglathphalassarem legatione, auxiliũ ab eo petiit cõtra Israelitas & Damascenos atque Syros, magnã pecuniam illi pollicẽs, in præsens etiã magnifica munera mittẽdo. Quam legationé postquam audiuit, ipse in auxiliũ Achaæ profectus est, & vastata Syria, expugnatáq. Damasco, Rasem quoque Regem occidit, Damascenos verò in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrum Damascenum reposuit. Israelitarum a deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros in hunc modum tractatos, Rex b Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regiis thesauris. atque etiam in ipso templo, & donariis quotquot erant pulcherrima. hæc secum deferens venit Damascũ. & sicut antè pactus fuerat, omnia Regi Assyriorum tradidit, actísque pro beneficio gratiis, reuersus

4. Reg. 16.

a *Israelitarũ translatio.*

b *Achazes auriũ & argentum templi, Damascum Assyriorum Regi defert.*

reuersus est Hierosolyma. Erat autem hic Rex tam stultus ac incogitans, vt quamuis hostiliter cum Syris dissideret, illorum [a] tamen deos colere non desineret, sed in eorum ceremoniis tã quam victoriã inde sibi pollicens, pietatẽ collocare pergeret. post cladẽ verò acceptã Assyriorũ venerari cœpit numina, quibuis potius adoratu rus quàm verum & à maiotibus acceptũ Deum, cuius indignatione vt tum vinceretur, factum est. In tantum autem religionis contemptum prolapsus est, vt spoliatum prius donariis templum clauderet, ne illud solennibus sacrificiis honorare liceret. post [b] has insanas impietates tandẽ moritur, cùm vixisset annos triginta sex, & ex his regnasset sedecim, relicto hærede Ezeciæ filio. Quo tẽpore etiã Phaceias Israelitarum regnũ cũ vita amisit, cæsus [c] per insidias cuiusdã ex cariorib. sibi aulicis, cui nomẽ Oseas, qui cũ regnũ scelere quæsitũ per annos ix. obtineret, vir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferẽs. In hũc duxit exercitũ Assyriorũ rex Salmanasarus, & quia Deũ non habebat propitiũ, destitutũ eius auxilio, facilè subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Ozeæ, Ezecias Hierosolymis, regnum adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana muliere filius. is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus. nam [d] statim ab initio principatu nullã magis necessariã vel vtilem tã sibi quàm subditis curã existimauit, quã religionis ac diuini cultus, quamobrẽ aduocata populi & sacerdotũ Leuitarúmque concione, sic fertur ad eos verba fecisse, Ne ipsi quidẽ ignoratis quod propter peccata patris mei, & nõ redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremam dementiam passi estis vobis persuaderi, vt eos, quos ille D[illegible]

Ann. mundi 3215. Ante Chr. Ilum nat. 749.

a Achazes Syrorũ deos tẽplo Hierosolymorum, clauso, colit.

b Achazes mors.

c Oseæ impietas & pœna.

Hedio & Ruffinus Cap. 14. 4. Reg. 17.

d Ezechiæ Regis Iudæ pietas.

Ann. mundi 3215. Ante Christum nat. 149.

putabat coleretis. Ergo quandoquidem vestro malo didicistis, quàm pernitiosa res sit impietas, hortor, vt illa oblitioni tradita, purificetis vos à præteritis pollutionibus vnà cũ Sacerdotibus & Leuitis, ac tum demum conuenientes aperiatis templum, & lustratum prius expiatúmque sacrificiis legitimis in pristinum honorem & reuerentiam restituatis. hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His Regis monitis accensi sacerdotes templum aperiunt, & eiectis inde inquinamentis, adornatísque sacris vasis, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex a verò dimissis per totam ditionem suam nuncijs, populũ Hierosolyma ad Azymorum celebritatem conuocat multo iam tempore intermissam propter impiam superiorum Regum incuriam. Etiam & Israelitas per nuncios inuitatos esse vt, relictis consuetis superstitionibus, ad priscam illam pietatẽ & veri Dei cultum redirent. Se enim illis permissurum, vt Hierosolyma venientes Azymorum festum vnà cum suis ciuibus celebrẽt. Hæc autẽ se facere non vt suum negotium ageret, sed ipsorũ vtilitatis gratia quos beatos fore si huic cõsilio parueriut. Israelitæ verò audito quod legati à suo Rege afferrent, adeò mentẽ nõ adhibuerũt, vt eos ludibrio habuerint, & prophetas quoque eosdem cohortantes, & præmonentes quatenus ad pietatem redirent, reppulerint: quos postremò compreheſos nec auerunt. nec his flagitijs contenti ad peiora etiã sunt prolapsi, ita vt nõ prius desisterent, quam ob extremam impietatẽ Deus b victor in possessionem hostium eos tradidit, sicut suo loco dicetur. Multi tamen è Manassitica tribu & Zabulonis atque Isaccharis prophetarum monitis parentes ad pietatẽ sunt conuersi. atque hi omnes

a Ezech. legati ad Israelitas Azymorũ festi celebrandi causa missi commemorantur. 2. Par. 30.

b Verbum Dei nunquam sine omni fructu.

hi omnes Hierosolyma ad Ezeciam confluxerunt, vt Deum adorarent. Postquam autem ea multitudo conuenit, Rex, ascenso templo vnà cum principibus & populo, immolauit a pro se tauros septē, & totidem arietes, parémque horum numerum: & cùm primùm manus in capita victimarum imposuissent, tam Rex quàm principes sacerdotibus mactandas reliquerunt. illi verò iugulabant, & solidas conflagrabant. Leuitarum corona circumstante cum instrumentis Musicis, & diuinos hymnos canente, quem admodū olim Dauid eos præire docuerat. reliqui verò sacerdotes aram sanguine hostiarum circumfundebant. Interea populus & multitudo humi in faciem prostrati Deum adorabāt. Post hæc sacrificauit boues LXX. arietes C. agnos CC. populo verò ad epulum largitus est boues DC. & reliqui pecoris tria millia. Cùmque omnia rité sacerdotes perfecissent, Rex lætus epulabatur cum populo, agentes Deo gratias. Instante verò Azymorum festo, paschale sacrum facientes, illas deinceps victimas mactabāt, per continuos dies septem. populo etiam præbente cum numerum quem ipsi mactauerunt, tum eorum duo millia, pecorum septem millia. Rex de suo largitus est, hāc liberalitatē imitati principes mille tauros eis dederunt, & pecorum mille quadraginta. hoc vltimum festum nunquam magnificè est celebratum à Salomonis temporibus in eum vsque diem. peracto b festo vrbem egressi totam regionem lustrauerunt, ipsa quoque Hierosolyma ab omni idolorum spurcitie munda reddiderunt. Quotidiana deinde sacra iuxta legē Rex de suo fieri mandauit, & Sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitiis fructuum, vt possent esse circa diuinū cultū assidui. Quo factū est vt populus omne genus fructuū conflet-

An. mundi 3218. Ante Christ. summat. 746.

a Victimæ Ezeciæ.

b Reformatio cultus Dei.

An. mundi 3224. Ante Chri. nat. 740.

ret Leuitis & Sacerdotibus: Rex verò horum apothecas & promptuaria condidit, vnde singulis partes distribuerentur cum vxoribus & liberis, atque in hunc modũ pristinus cultus restitutus est. His [a] ita constitutis Rex Palæstinis bellũ intulit, & parta victoria omnes eorũ vrbes à Gitta vsque Gazam suæ ditioni adiecit. Interea [b] Rex Assyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem se subiugaturum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Ezechias verò minas eius nõ magni fecit, fretus Deo suóque pietate, ac propheta Isaia, per quem futura cognoscebat. & hactenus de hoc Rege.

a *Palæstinos Ezechias vincit.*

b *Ezechias ab Assyriorum Rege deficit.*

Salmanassar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Chuthæos, in earum regionem migrare iubet.

CAP. XIIII.

ASsyriorum autem Rex Salamanassar cõperto quòd Israelitarũ Rex misisset clàm legationem ad Soam Ægyptiorum Regem, *inuitans eum ad societatem contra ipsum ineundam*, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Oseæ regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annũ vrbem vi cepit, anno eiusdem Regis nono, Ezechiæ verò Hierosolymorũ Regis anno septimo: extinctóq. funditus Israelitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Persidẽ, cum quo etiam Oseas Rex vinctus captus est. Deinde [c] migrare iussa quadã Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominatur, sedes ei designauit in agro Samariæ cæteráque Israelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarũ ex suis sedibus post annos DCCCLVII. ex quo maiores eorum Ægyptũ egressi armis ea loca suæ ditiõnis fecerant: post Principatum Iesu annis octin-

Medio & Ruffinus cap. 15. 4. Reg. 17.

c *Israelitæ possessionibus suis ejecti, aliò traducuntur, regno Cuthæis dato.*

gentis

gentis, post defectionem verò à Roboamo Da- *Ann. mundi*
uidis nepote ad Hieroboamũ, de qua suprà di- 3124.
ximus annis CCXL. mẽsibus septem, diebus se- *Ante Chri-*
ptem. atq; hic fuit finis Israelitarum, qui neque *stum nat.*
legi subditi esse voluerunt, neq; prophetas au- 740.
dire prænunciantes adesse proforibus hanc ca-
lamitatem, ni ab impietate desisterent. om-
nium autem horum malorum initium fuit illa
seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo
ipsius in locum eius Rege constituto, qui con-
temptis diuinis legibus, & populo per suum
exemplum ad eandem iniquitatem pertracto
indignationem cœlestis numinis eis concilia-
uit, & ipse quoque meritas pœnas non effugit.
Porrò Assyriorum Rex cum armis totam Syriã
& Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Ty-
riorum annalibus scriptum inuenitur. bellauit
enim contra Tyrum regnante ibi Elulæo, atte- a *Tyriorum annales & Menander de bello Salmanasar contra Tyrios.*
stante etiam Menandro, qui in suis chronicis, ex
Tyriorum annalibus in Græcam linguã transla-
tis sic scribit. Is deinde qui Elulæus nominaba-
tur, regnauit annos triginta sex. hic deficientes
Cittæos cũ classe eò profectus sub imperiũ suũ
retraxit, contra quos misso exercitu Assyriorũ
Rex Phœnicen totam inuasit: facta deinde pa-
ce, cum copijs domum reuersus est. paulò post
Sydon, Arce, Palætyrus cũ multis allis oppidis
à Tyrijs ad Assyriorũ Regem defecerunt: & cũ
soli Tyrij facere eius imperata detrectarent, re-
uersus est cõtra eos cũ LX. nauib. quas Phœni-
ces instruxerunt, impositis etiam centingentis
remigibus. Quibus occurrentes Tyrij cum duo-
decim nauibus, disiecta hostili classe, quingẽtos
ex ea captiuos abduxerunt, quo facinore non
mediocrem rei naualis gloriam sibi compara-
uerunt. Reuertens antẽ Rex Assyrius, custodes
ad fluuium & aquæductus disposuit. qui aquam

An. mundi. 3224. *Ante Christum nat.* 740.

Tyrios prohiberent: quòd cum per continuos quinque annos fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanassare Assyrio scripta inueniuntur. Cæterùm noui Samariæ coloni Chuthæi, sic enim tum appellabantur, quòd à Persidis regione Chutha & flumine Chutho essent traducti cum quinque gentium essent totidem deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes Deum maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta [a] enim est sæua pestilentia, à qua cùm popularentur, nullam inuenientes opem oraculo admoniti sunt, vt Deum maximum colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse: missis igitur ad Regem Assyrium legatis petierunt, vt sacerdotes aliquot è captiuis Israelitis ad eos remitteret, quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti, diligenter eum ceperunt colere: móxque cessauit pestilentia: permanéntque [b] nunc quoque in ea religione, Chuthæi vocati Hebræis, Græcis verò Samaritæ, qui pro præsenti semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos viderint, cognatos se eorum appellant, vtpote à Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illi coniunctos, quando verò in rebus aduersis eos aspiciunt: nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum ipsi ex longè remotis gentibus ad ea loca venerint, de quo alias dicetur opportunius.

[a] *Indignatio Dei in Idololatras Chuthæos.*

[b] *Chuthæi cultum Dei amplexi, Iudæorum amicos, rebus tamen secundis se profitentur.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI X.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. Senacheribi Assyriorum regis expeditio Hierosolymitana & Ezechiæ Regis oppugnatio.

II. Assyriorum exercitus vna nocte per pestem absumptio & Rex eorum domum reuersus à filiis insidiose perpetrata cædes.

III. Ezechiæ post libertatem ab infestatione Assyriorum status felix atque quietus, eiúsque relicto Manasse filio successore, ex hac vita decessio.

IIII. Manasse à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege victi captiuitas, eiusdémque post aliquãtum temporis in regnum reductio.

V. De Iosia Rege historia.

VI. Iosiæ in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.

VII. Ioachimi in Nabuchodonosorem Syriam inuadentis amicitiam & societatem petitio.

VIII. Ioachimi Ægyptiorum rebus studentis casus, eiúsque filij in regno successio.

IX. Ioachimi, Babylonio sententiam mutante, obsessio, & spontè se dedentis in captiuitatem abductio.

X. Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constitutus.

XI. Iudæorum, Hierosolymis à Nabuchodonosore captis in Babyloniam traductio.

XII. Successores Nabuchodonosoris Babyloniæ im-

perij ad Perſas per Cyrum translatio ſtatim Iudæorum in Babylonia.

Senacheribi Aſſyriorum Regis expeditio Hieroſolymitana, & Ezeciæ Regis oppugnatio.

Ann. mundi 3231. Ante Chriſtum nat. 733.

CAP. I.

EZECIAE duarum tribuum Regis anno quarto decimo Senacheribus Aſſyriorum Rex cum inſtructiſſimo exercitu eum aggreſſus eſt, omnéſq; a vrbes vi cepit quotquot ſunt in Iudæ tribu & Beniamitica. Iámque ducturus erat Hieroſolyma, cum ad illum venit legatio, imperata facturum & tributa ſoluturum promittens. Senacheribus verò auditis legatis, decreuit, omiſſo bello, poſtulata Regis admittere, & pollicitus eſt ſi argenti talenta trecẽta, auri triginta accepiſſet, pacatum ſe abiturum, iureiurando b interpoſito quòd ab omni iniuria temperaturus eſſet. His perſuaſus Ezecias exhauſtis theſauris mittit eam pecuniam, ratus, hoſte remoto, poſthac ſine periculo ſe regnaturum. Accepit Aſſyrius pecuniam, ſed pacta nõ præſtitit: nam profectus ipſe cum copiis contra Ægyptios & Æthiopes, Rapſacem ducem cum duobus aliis ad continuandum Hieroſolymitanum bellum reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. vt verò, admoto mœnibus exercitu, caſtra metati ſunt, per nuncium poſtulauerunt, vt Ezecias ad ſe prodiret in colloquium. ille, quòd ſibi metueret, prodire nolens, tres intimos amicos miſit: Eliacimum procuratorem, & Somnæum & Ioachum à commentariis, hi cum prodiiſſent, ante duces conſtiterunt. quos c inquitus Rapſaces iuſſit Regi ſuo referre hæc: quod magnus Rex Senacheribus ſcire vult, quo fretus dominum ſuum refugiat, & obedire nolens

4. Reg. 18.
a Iudea clades.

b Senacheribi iuramentum & eius violatio.

c Rapſaces euocato Ezecia in colloquium, deditionem fundit.

lem exercitum in vrbem non recipiat. an forte Ægyptiis, sperans ab illis posse exercitum regiũ deleri. id quidem si speret, dubio procul eum desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua non solũ non sustinetur, sed lapsus etiam manum transfigitur. Scire autẽ eum oportere, quod non sine Dei voluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israelitis victoriam dedit, ita nũc quoque Ezeciã cũ suis subditis Assyriorum armis velit succumbere. Hæc Rapsace Hebraicè dicẽte, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit eum vt loqueretur Syriacè. ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiam voce Hebraicè respondit: debere eos audire mandata Regis, &, quod in rem ipsorum sit, deditionem facere. Satis, inquit, scio quòd vos, & vester Rex populũ vana spe seducentes, vt resistat suadetis, quod si quid audetis, & putatis vos posse exercitum nostrum à mœnibus repellere, promptus sum vos duobus equorum millibus instruere: vos datis totidem sessoribus vires vestras offendite. sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini, dedere vos validioribus, qui vos possunt vel inuitos vi capere? maximè cum spõtanea deditio tuta sit: contrà cùm sit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cũ audissent ex duce tam legati quàm populus ad Regem etiam perlata sunt. Ille * perculsus habitũ regalẽ exuit, & saccũ indutus humili specie, vt mos est patrius, in faciẽ procidens Deo supplicat, vt cum nulla alia spes adsit, opem & salutẽ afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit vt pro communi salute precibus Deum solicitet ac sacrifi-

An. mundi 3231. Ante Christum nat. 733.

4. Reg. 19.

* Ezechias in aduersis ad Deum refugium, & par Esaiam in spem meliorem fortunæ spectat.

ciis, vt fragilis nimios spes hostium misereatur

An. mundi 3231. Ante Chri. nat. 731.

sui populi. Paruit Propheta, & monitus oraculo iussit Regem atque amicos bono esse animo, prædicens hostem sine prælio victum discessurum cum ignominia, & positurum feroces animos. Deum enim si moliri pernicie. Ipsum quoque Senacheribum non succedente expeditione Ægyptiaca domum reuersum, ferro esse interiturum. Fortè autē acciderat, vt eodem tēpore venirent ab eo literæ ad Ezeciam in quibus stultū eum dicebat: quòd putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabatúrque internecioē omnibus, nisi sponte, patefactis portis, exercitum intra Hierosolyma recipierent. Has literas contempsit propter fiducia quam in Deo collocauerat, & epistolam complicatam in tēplo reposuit. Iteratis deinde supplicationib. quibus vbis salus Deo commendata est, Esaias exoratum esse retulit, nec esse eo tempestate oppugnationē metuēdam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quib securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere, timentes neminem. Procedente autem tempore Assyriorum Rex frustrari suos conatus videns, infectis reb. rediit ex causa tali. Multum temporis contriuit in apparāda oppugnatione Pelusij iámq. aggerē pœnè mœnib. æquauerat, & videbatur assultum propediem facturus, cū audiuit aduentare Tharsicem Regem Æthiopum, Ægyptios latum suppetias, & per desertum copias ducere, vt improuisus adoriatur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus properinde cum suis abiit. Herodotus [a] autē hunc cōtra Vulcani sacerdotem, bellum gessisse dicit nimirum quòd idem & Rex esset & sacerdos. Oppugnās, inquit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit. Rex Ægyptiorum pugnaturo pe-

[a] Herodotus de Senacheribo. Hedio & Rufino Capitib.

si

fui numinis: quod exoratum magnum Arabi incommodum attulit. nam & in hoc errat, quòd pro Assyrio scribit Arabem. vna, inquit, nocte mirabilis vis tanta extitit, vt hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est, vt exanimatus Rex à Pelusio suum exercitum abduceret. Berosus autem Chaldaicarum rerũ scriptor Senacheribi Regis meminit: & quòd apud Assyrios regnauerit, totámque Asiam atque Ægyptum bello infestauerit, his verbis narrat. *An. mundi* 3231. *Ante Christum natum.* 733.

Quòd Assyriorum exercitus vna nocte peste absumptus est, & quòd Rex eorum domum reuersus filiorum insidias perijt.

CAP. II.

SEnacheribus autẽ ab Ægyptiaco bello reuertẽs offendit ibi exercitum, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam vrbem oppugnare cœpisset, absumptis cum ducibus & tribunis c. l x x x v. millibus militum, qua clade territus, & de reliquis copiis solicitus, maximis immerentibus in regnum suum contendit, ad regiam quæ Ninus dicitur. Vbi paulò post per insidias seniorum è filiis suis, Adramelechi & Seleuchi, vitam amisit, occisus in ipso templo Arael, quem præcipuo cultu dignabatur. quibus ob patricidium à popularibus pulsis, & in Armoniam fugientibus, Assarachoddas minor filius in regnum successit. Atque hic fuit huius expeditionis exitus. *a Senacherib in Deum blasphemi pœna.* *b Patricida*

Ezechias ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu vixisset in pace, detedens Manasse filio regnum reliquit.

CAP. III.

An. mundi 3231. Ante Christum nat. 733.

EZecias autē præter omnē opinionē liberatus periculo, vota pro incolumitate Deo persoluit quandoquidē manifestū erat huius solius ope hostē partim peste deletū, partim metu similis exitij ab oppugnatione vrbis absterritum. Dúmque totus circa Dei cultum occupatur, paulo * post in grauem morbum incidit, ita vt à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus, nec tam vitæ periculum angebat Regem, quàm quòd sine liberis decedēte generis successio in eo deficere vidēbatur, & regnum sine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potissimum confectus, supplex cum lachrymis Deum rogauit, vt tantisper differretur vitæ terminus, donec procrearet sobolem, néve nondū factus pater eximeretur numero viuentium. Misertus autem Deus, idque eo libentius quod non sibi doleret regni voluptates adimi, sed successorem tantum germanum principatus quæreret, misso ad eum Propheta Esaia, iussit nunciari quòd post triduum morbum euaderet: & superuiuens annos quindecim, nonnisi relicto hærede filio decederet. Hæc eum Propheta ita, vt iussus erat ad Regem perferret, ob magnitudinem morbi & inopinatum nuncium dubitans, prodigiosum aliquod signū ab Esaia postulat, vt certò posset credere, missum illum ad se à Deo nuncium. quæ enim supra spem & rationem esse videntur, eorum solet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante Propheta quodnam signum exhiberi sibi postulet, voluit vt, quando vmbra in suo solario iam ad decimam lineam processerat, per totidem lineas reuerti eam faceret. Et cum Deus hoc dedisset Prophetæ precibus, viso, ita vt voluit, tam insigni prodigio, confestim recepta

Hedio & Ruffinus cap. 3. 4. Reg. 20.

a *Morbus Ezecia, & vita prorogande, per miraculum confirmatio.*

receptâ sanitate ad tẽplum ascendit, & adorato Deo, vota persoluit. Circa [a] eadem ferè tẽpora imperium Assyriorum per Medos dissolui contigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorũ [b] autem Rex Baladas, missis ad Ezeciam legatis cum muneribus, inuitauit eum ad societatem & amicitiã, ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis thesauros etiam ostẽdit, & apparatum armorum, & quicquid pretiosum auro constabat ac gemmis: atque ita cum donis remisit ad Baladã. Aditus deinde ab Esaia, rogatúsque quinã essent qui venerant: ait, è Babylone missos à Rege venisse: ostendisséque se illis omnia, vt, visis diuitiis, colligẽtes ex his ipsius potentiam, Regi suo renunciare possent certius. tum Propheta respondens, Scito, inquit, quod hæ diuitiæ paulo [c] post transferentur in Babyloniam, & posteri tui virilitate amissa eunuchi seruient Regi Babylonio. Hæc enim prædicit Dominus. Ezecias contristatur hac prædictione, ait se quidem malè gentem suam in eã calamitatem non incidere, si quando aliter visum sit Deo, precari vt saltem ipse possit in pace quod reliquum vitæ exigere. Huius quoque Baladæ Babyloniorum Regis Berosus meminit. Cæterùm Propheta hic cum esset diuinus & vsque ad miraculum verdicus, certus se nihil à vero alienum dixisse, omnia sua vaticinia scripto tradita reliquit posteris, vt ex euentu certitudo eorum posset intelligi. nec hic solus id fecit, sed alij præterea duodecim: & quicquid vel mali vel boni nobis euenit, totum illorum respondet oraculis. sed hos alias singillatim percensebimus. Ezecias [d] porrò cum quantum iam diximus superuixisset in pace, obiit post annũ vitæ quartum & quinquagesimum, regni verò nonum & vigesimum.

An. mundi 3232. Ante Christum natum 732.

a *Assyriorũ imperium dissolutum.*

b *Babyloniorum Regis ad Ezeciam legatio.*

c *Captiuitas Babylonica ab Esaia prædicta.* Hedio & Ruffinus cap. 4.

d *Ezeciæ mors.*

Ann. mundi 3247. Ante Christum nat. 757.

Manasses à Chaldaeorum ac Babyloniorum Rege captus post aliquantum temporis ab eo rursum in regnum suum restituitur.

CAPVT IIII.

a *Reg. 21. a Manasse impietas & crudelitas. Hedio & Rufinus Cap. 5. Alias. ca. 4.*

HVius successor a Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omissis paternis studiis contrariis vitæ institutũ tenuit, nullam impietatem prætermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit, ausus est etiam scelestus templum Dei profanare, atq; adeo totam vrbem & reliquam ditionem quam late patuit. Exotsus enim à Dei contempta, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à Prophetis quidẽ cruentas manus abstinens, nam & ex horum numero per singulos dies aliquem afficiebat supplicio, vt Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefariis facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat vnum post alium Prophetam ad Regem simul atque populum, per quos eisdem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israelitæ aliquanto ante perpessi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminentia mala vitare poterant, re tandem veritatem eorũ experti sunt. Cum enim in eisdem perseuerarent moribus, hostem illis Deus immisit Regem Chaldæorum & Babyloniæ, is misso in Iudæam exercitu regionem totam depopulatus, Manassem quoque dolo interceptum & abductũ, perpetuo pœnæ habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnouit, & vt hostem humanum ac clementẽ experiretur,

b *Manasses in Babyloniam captus abducitur, postquam resipuit, regno restituitur.*

à Deo

a Deo precibus petiit. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudiit supplicem: quem post aliquantum temporis spatium Babylonius domũ remissum in pristinum principatum restituit. Cæterum clementia victoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam, si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam [a] & vrbem lustrauit, & templum consecrauit dènuo: & in reliquum totus fuit in eo, vt gratitudinem Deo posset approbare, & quoad viueret eius retinere benevolentiam. Idem facere populum quoque docuit, memor in quale incidisset infortunium ob perperam administratam rempublicam. Adornato etiam altari ex præscripto Mosis solẽnes obtulit super eo victimas, Restitutis in veterem statutum religionis ritibus, ad muniendа Hierosolyma curam transtulit, ita vt reparatis antiquis mœnibus noua illis circumdaret, & turres excitaret altissimas, suburbanásque arces cum aliis necessariis tum imprimis commeatibus muniret. Adeóque in melius mutatus est, vt ex quo Deum colere cœpit, toto vitæ tempore prædicatus sit beatissimus. Cúmque [b] vixisset annos 67. in viuis esse desiit, exactis in regno annis 55. Sepultus est in hortis propriis: regnum excepit [c] Amos filius, natus matre Emalsema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus inuenilia sui patris opera, & à similibus non abstinens facinoribus, maturè dedit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus vix dum exacto anno vitæ quarto & vigesimo, regni verò secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternum monumentum inuulit, & [d] regnum eius filio Iosiæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.

An. mundi 3288. *Ante Christum nat.* 676.

a *Manasses vrbem lustrat, & templum denuò consecrat.*

b *Manassis mors.*

c *Amos Rex Iudæ impius.*

d *Iosias Rex Iudæ.*

De Iosia Rege historia.

CAPVT V.

An. mundi 3307. Ante Christum nat. 657.

4. Reg. 22.

HVius mater fuit ex oppido Boscetha, lecta nomine, ipse indole optima, & ad virtutem natus, Dauide Rege exẽplari & regula totius vitæ sibi proposito, quàm primũ enim duodecimum annum ætatis attigit, egregium edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim [a] fuit populo, vt abiectis erroribus, & relicta de falso creditis Diis persuasione, conferrent se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorum suorum institutis, quicquid peccatum esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remediis, quàm si esset ætate maturissima. quæ verò decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autem faciebat tum per innatam sapientiam tum etiam seniorum monitis & consiliis. Sequendo enim legum ductum in ordinanda republica & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot Reges seipsos perdiderant. Iraq; [b] obeundo tam vrbem quàm regionem totam, lucos externis diis dedicatos excidebat, & aras eorum diruebat, & donaria, quæ eis à maioribus consecrata fuerant, per ludibrium detrahebat, atq; ita populum à vana opinatione ad verum Dei cultum conuertit: & consueta holocauromata cęseráq; sacrificia super altare obtulit. Constituit [c] etiã certos magistratus & morũ censores qui priuata quoque negotia sic disponerent, vt in omnibus non minorem iustitiæ quàm vitæ ipsius rationem haberent. dimissis deinde per totam suam ditionem nunciis, iussit vt, quicunque vellent, conferrent aurum & argentum in reparationem templi, idque suo quisque arbitratu, vt nemo grauaretur: & [d] allatis

a Iosias verum Dei cultum restaurat.

b Idololatria à Iosia exirpatur.

c Censores.

d Studium populi in reparando templo.

lectis pecuniis curam sumptuum in templū sar- Anno mun-
tum tectum præstandum commisit Amasi præ- di 3324.
fecto vrbis,& Saphani scribæ, Ioathæ, comme- Ante Chri-
tarienſi,& Pontifici Eliaciæ, qui omissis moris stum nat.
& dilationibus,adhibitis architectis, & suppe- 643.
ditatis omnibus rebus ad reparationem neces-
sariis,incumbebant operi:atque ita instauratum
est templum,& ipsum Regiæ pietatis argumen-
tum futurum. Anno deinde regni sui decimo
octauo iussit Eliaciam Pontificem pecunia,quæ
instaurationi superfuit,in massas conflata cra-
teras inde & libatoria phialásque ad ministeria
templi conficere,præterea quicquid auri argen-
tive in thesauris esset,id quoq; prolatum in eos-
dem vsus conuertere: Pontifex autē dum pro-
mit aurum,forte incidit in sacros libros Mosis a Mosis li-
in templo repositos: eos prolatos dedit scribæ bros sacri in
Saphani qui cum eos perlegisset, Regem adiit, templo re-
& quæ imperasset omnia facta indicauit. præ- perti.
terea libros recens inuētos ei legit. Qua lectio-
ne audita Rex,scidit sibi vestem, & conuocatis
intimis aliquot amicis, ipsóq; scriba,& Eliacia
Pontifice,misit b eos ad Prophetissam Oldam, b Oldæ Pro-
vxorem Sallumi,viri clari ac nobilis: vt persua- phetissa à
derent ei Deum placare,& propitium genti suæ Iosia consu-
redderet. Timendum enim esse, ne propter ne- litur.
glectas à maioribus leges Mosis graues casus
immineant, néve electi patrio solo in externis
regionibus destituti omnibus commodis misere
vitam finiant. Auditis c Regis mandatis Pro- c Vaticinia
phetissa iubet ei renunciari, quod Deus se- de Iudæis
mel contra eos sententiam tulerit, quæ nullis pœna.
supplicationibus irrita fieri possit: vt populus
eiiciatur propriis sedibus, & omnibus præsen-
tibus cōmodis propter non seruatas leges mul-
ctetur: quandoquidem,concesso ad resipiscen-
dum tanto temporis spacio, ne Prophetarum

An. mundi 3321. *Ante Christum nat.* 643.

quidem hortatibus ad saniorem mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo decretum id mutari nõ posse, vt ipso euentu discãt esse Deum, & in Prophetarum eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certam suam voluntatem hominibus indicare solet, attamen propter bonitatem Regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam ante mala in populum immissurum. Hoc mulieris vaticinium Regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. ille * circum omnia oppida missis nunciis, iussit Hierosolyma conuenire Sacerdotes ac Leuitas, & omnes omnis ætatis homines: & cùm congregati essent omnes, primum eis sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. móxque sacra facientes & mactantes victimas Deum precabantur vt propitius adesse dignaretur. Postremò iussit Pontificem, si quod vas in templo supereesset à maioribus dicatum idolorum externorum vsui, vt inde eiiceretur: & cum non pauca essent collecta, omnibus incensis cinerẽ eorum dispersit. denique Sacerdotes idolorum à genere Aaronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiuit peregrè, & quicquid per totam regionem in honorem externorum numinum à Hieroboamo dedicatum inuenit, deleuit funditus: & ossa pseudoprophetarum super altare, quod primus Hieroboamus exstruxerat, combussit: sicut superius diximus, iam tum cum super eo Hieroboamus sacra faceret, interuenisse Prophetam, & in præsentia totius populi prænunciasse, quòd vnus ex Dauidis

4. Reg. 23.

a *Vinæ pij principis imago.*

Dauidis progenie, nomine Iosias, hoc esset fa-
cturus: cuius [a] prædictionis euentus post annos
trecentos sexaginta vnum secutus est. Post hæc
inuisit & alios Israelitas, qui captiuitatẽ & ser-
uitutem Assyriorum euitauerant, eisq; persuasit,
vt omissis impijs actionibus & religionibus ex-
ternis, Deum maximum ritu patrio colerent,
eiq; soli adhærerent. nec hoc contentus oppi-
datim ac vicatim per domos scrutatus est, ne
quid suspectum intus delitesceret. quadrigas e-
tiam solis, quas superiores Reges in vestibulo
templi consecrauerant, & si quid aliud diuinis
honoribus vulgus imperitus dignabatur, de me-
dio sustulit. Cæterum, lustrata ad hunc modum
regione vniuersa, populum [b] Hierosolyma cõ-
uocauit ad celebrandum festum azymorũ quod
dicitur Pascha: deditque populo ad epulum de
suo triginta hædorum & agnorũ millia, & boũ
tria millia; principes quoque Sacerdotum con-
tulerunt Sacerdotibus ad idem festum agnorũ
duo millia & sexcentos: & similiter Leuitis eo-
rum primarij dederũt agnorum quinq; millia,
boues quingentos. cúmq; tanta esset victima-
rum copia, immolabantur omnes iuxta leges
Mosis, Sacerdotibus ei cũ præpositis, & exem-
plo suo reliquo populo præeuntibus. Et quòd à
Samuelis Prophetæ temporibus in eam vsque
diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, cau-
sa est, quia tum omnia iuxta præscripta legum
& antiquas consuetudines peragebant. Post
hæc Iosias, cum pace, diuitiis & gloria floruis-
set, vitæ finem habuit huiusmodi.

Ann. mundi 3321. Ante Christum natum 643.

2. Reg. 33.

a *Veritas oraculorum diuinorum.*

b *Paschatis celebratio.*

Hedio & Ruffinus Cap. 6. al. cap. 5.

Iosias in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere re-
gione conatur.

CAP. VI.

Ann. mundi 3134. *Ante Christum nat.* 630.

REx Ægypti Nechaos magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit cõtra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, volens sibi Asiæ regnum quærere, cúmque processisset vsque Menden oppidum ditionis Iosiæ, opposuit se ei, vetãs per suã iuris regionem iter contra Medos facere. tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare. non esse sibi imponendam necessitatem præter propositum cum obstante dimicãdi. Iosias autem verbis Ægyptij nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, vt per suam ditionem volenti ducere transitum pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam vrgente hominem, vt occasionem aduersus eum inueniret. Dum enim aciem instruens curru ab vno cornu ad alterum vehitur. Ægyptius quidam sagitta icto bellandi studium exemit. saucius enim & cruciatum non ferens, iusso exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur: vbi ex eo vulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis, cùm vixisset annos triginta nouem, regnasset triginta vnum. Luxit eum populus multis diebus lamentis & tristitia mortẽ eius prosequens. Hieremias etiam epicediũ ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoq; extare videmus: hic Propheta & instantẽ vrbi captiuitatem Babyloniam, & nostri etiã seculi cladem prædictas mandauit literis. Nec solus ille hæc vaticinatus est multitudini, sed & Propheta Hiezeciel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant autem hi duo Sacerdotalis generis. quorum Hieremias vixit Hierosolymis, ab anno decimo tertio regni Iosiæ vsq; dum templum vndecimum vrbe est diruta

4. *Reg.* 23.

a Via per Iudæam exercitui Ægyptio clausa vi aperitur.

2. *Paral.* 25.

b Mors Iosiæ.

c Epicediũ à Ieremia Iosiæ scriptum.

d Hieremiæ captiuitatem Babylonicam prædixit.

e Ieremias quando vixerit.

tum: cuius suo loco mentionem faciemus. Porrò mortuo, quemadmodum diximus, Iosia, regnum [a] suscepit filius eius Ioazus, anno ætatis vigesimo tertio, regiam habens Hierosolymis. Hic matre natus Ametala, impiis & impuris fuit moribus. Hunc Ægyptiorum Rex à bello reuertens accersitum ad se in vrbem Syriæ Samatham vinxit, & fratri eius seniori, eodem patre nato, Eliacimo [b] nomine regnum tradidit. Hedio & Ioacimi nomine prius illi indito. regioni verò eius centum argenti talentorum tributū impo- fuit, & vnius talenti auri. atque ita Ioacimo tributario facto, Ioazum secum in Ægyptum abduxit, vbi mortuus est, cum regnasset menses tres, dies decem. Mater autem Ioacimi vocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoq; malicioso fuit ingenio, nec erga Deum pius, nec mitis erga homines.

Ann. mundi 3385. *Ante Christum nat.* 629.

4 *Reg.* 23. 2. *Paral.* 36. Cap. 7. al. cap. 6.

a *Ioazus Rex Iudæ.*

b *Eliacimus Ioacimus nominatus, Iudæ rex.*

Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam inuadentis, amicitiam & societatem pertractio.

CAP. VII.

ANno autem quarto, ex quo is regnare incepit, quidam [c] Nabuchodonosorus apud Babylonem regno potitus cum instructissimo exercitu Chatchabesam ad Euphratem sitam petiit, bellum inferens Ægyptio Nechao, qui tum toti Syriæ dominabatur. At ille cognito Babylonij conatu, non contempsit hostem, sed cum validis & numerosis copiis ad Euphratem ei se opposuit, & collatis signis cum eo congressus, amissis multis millibus, coactus est cedere, Babylonius autem superato Euphrate, totam Syriam Pelusium vsque subegit, Iudæa sola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi verò octauo, Babyloni Iudæis

c *Nabuchodonosorus Babyloniæ Rex contra Ægyptum.*

Ann. mundi 3343. *Ante Christum nat.* 621.

bellum inferunt magnis viribus, dira minantes ni tributa pendant quemadmodum reliqui Syriæ habitatores. At ille timore suadente, pacem mercatus pecuniis, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus [b] deinde ad vanas spes rumoribus expeditionis Ægyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est. nam Ægyptij bellum instaurare non ausi sunt: id [c] quod Propheta Hieremias quotidianis monitis prædicere non destitit, frustra eos in Ægyptiorum præsidio spem ponere. Imminere enim vrbi certam subuersionem à Babyloniis, & Ioacimo Regi captiuitatem. Sed hæc vaticinia quòd nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam vulgus quàm proceres contemptim hæc audiebant, & irati malè ominanti, Prophetam apud Regem accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad Regium senatum, maxima pars vt improuida calculis suis eum damnauit. pauci verò quidam sapientiores è Regia Prophetam dimiserunt, autoresque fuerunt etiam aliis ne in eum sæuire pergerent. Adducebántque rationem, non hunc solum mala vrbi prædicere, sed & Michæam antè talia prædixisse, & multos alios, quorum nemo à sui temporis Regibus aliquid esset passus, sed omnes vt Dei vates habiti sint in precio. atq; hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt vt reuocatis suffragiis Propheta eximeretur supplicio: quia cõscriptis omnibus suis Prophetis, ieiunanti populo & in templum cõgregato, nono mense quinti anni regni Ioacimi legit eũ librum, continentem, quid templo & vrbi eiúsq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, simúlq; iubent tam ipsum quàm eius scribam Baruchum è medio

a Nabuchodonosor Ioacimum tributa persoluit. 4. Reg. 24. Hedio & Ruffinus Cap. 8.

b Ioacimus à Babyloniæ Rege desciscit.

c Hieremias Hierosolymorum subuersionem prædixit.

secedere, vt omnes lateat vbi sint: librum verò ad Regem pertulerunt. qui præsentibus amicis iussit scriba librum sumere & legere. quo lecto iratus conscidit eum, & iectum in ignem exussit: iussitq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos supplicium. sed illi iam se iræ eius subduxerant.

An. mundi 3345. Ante Christum nat. 619.

Ierem. 22.

Nabuchodonosorus Ioacimum rursum Ægyptiorum rebus studentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo Regem constituit.

CAP. VIII.

NOn multò post venientem cum exercitu Babylonium Regem excipit in vrbe, territus Prophetæ prædictionibus. quòd enim ab eo sibi nõ timeret, neq; excluſit, nec ad bellũ separauit. At ille receptus non seruauit fidẽ, sed florem iuuentutis Hierosolymitanæ vnà cum ipso Rege interfecit: quem etiam insepultum extra mœnia iussit proiici: & pro eo Ioacimum filiũ Regem vrbis & regionis constituit, eorũ verò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonem tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Hiezeciel. Hic finis fuit Ioacimi Regis, qui vixit annos XXXVI. regnauit XI. Successor autem eius Ioacimus, natus matre Hierosolymitana nomine Nosta, regnauit menses tres, dies decem.

a *Nabuchodonosori recepti in vrbẽ sæuitia.* 4. Reg. 24. 2. Paral. 36.

b *Ioachimus siue Iechania Rex Iudæ.*

Ioachimi, Babylonio sententiam mutante, obsessio, & sponte se dedentis in captiuitatem abductio.

CAP. IX.

BAbylonium autẽ Regem statim dedisse regnum Ioacimo pœnituit. Verebatur enim Ruffinus ne memor patris per iniuriam occisi, regionem ad defectionẽ perpelleret. Misso igitur exercitu

Hedio & cap. 9. 4. Reg. 24.

An. mundi 3346. Ante Christum natum 618.

Hierosolymis eum obsedit. qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitantē propter se vrbem despicere: sed matrem & coniuratos missis à Rege ducibus tradidit obsides, icto in hoc cum eis fœdere. quòd nec vrbi mali aliquid inferrent nec ciuibus. Sed tum quoque ne per integrum quidem annum fides seruata est, Babylonio [a] Rege violante eam, & mandāte per literas suis ducibus, vt omnem iuuentutē captiuam ex vrbe abducerent, & quicquid inesset artificum, & vinctos ad se adducerent, fuerúntq; hi omnes decem millia numero, & amplius octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à Rege in custodia sunt habiti.

[a] *Nabuchodonosorus fœdifragus.*

Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constitutus.

CAP. X.

[b] *Sedecias Rex Iudæ ab aulicis & falsis prophetis seductus Hieremiam non audit.*

PRo [b] Ioacimo autem Sedeciam eius patruū Regem constituit, iureiurando astrictum quòd nihil in ea regione esset nouaturus, nec iuuaturus Ægyptios. is erat annorū viginti & vnius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negligens, vt qui æquales quoq; circa se haberet impios, quin & totus populus in eandem solutus est licentiam. Quamobrem sæpenumero Hieremias Propheta illum adiit, obtestans vt, omissis impietatibus, iustitiæ curā gereret: néve aut ducibus mentē adhiberet, quòd essent mali plerique, aut falsis Prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturum amplius vrbem Babylonium, vincendúmque bello petitum ab Ægyptiis, hæc enim non verè dici, nec euentura esse vnquam. Sedecias verò tantisper, dum audiebat Prophetam, agnoscebāt eum vera dicere, & in rem suam esse, si

illi fidē adhibeat: sed per amicos rursum depraua-
batur, & abducebatur à Prophetæ consiliis in
diuersum quocunq; vellent. Sed [a] & apud Ba-
bylonē Hiezeciel eodem tempore vastationē
templi prædicebat, eámq; prædictionem etiam
Hierosolyma transmisit. quibus [b] vaticiniis Se-
decias hac potissimum de causa noluit credere.
In cæteris enim omnib. inter se concinebant,
quòd & vrbs vi capietur, & Sedecias ipse capti-
uus abducetur, in hoc verò discrepare videba-
tur Hiezeciel, quod negaret Sedeciā visurū Ba-
bylonā cū Hieremias asseueraret omnino futu-
rū, vt captiuū eū Babylonius Rex secū abduce-
ret. quare cū hic diuersa dicere eos videret, ne
illa quidē vera putabat in quib. cōsentiret: etiā
si euentus omnia vera fuisse comprobauit, sicut
aliàs opportunius dicetur. Igitur cum per octo
annos socius Babyloniorum fuisset, violato fœ-
dere ad Ægyptios defecit, sperans, si cū illis vi-
res coniungeret Babylonium necessario succū-
bere. Quo cognito Babylonius exercitū contra
eum duxit: vastatáq; regione, & occupatis arci-
bus, ad ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit.
Ægyptius autem audito, in quibus angustiis es-
set Sedecias socius, assumpto valido exercitu Iu
dæam petiit, volens obsidionē soluere. At [c] Ba-
bylonius, intermissa obsidione, obuiam illi pro-
fectus, vno prælio victū tota Syria expulit. Mox
verò vt obsidio soluta est, Pseudoprophetæ, [d]
Sedeciam deceperunt, vanum iactantes quòd à
Babyloniis Regi eiúsq; subditis instaret belli
periculū, quódve trāsferendi essent è suis sedib.
in Babyloniam, immò etiā captiuos redituros
& cum omnibus vasis, quibus Rex templū spo-
liauerat. At [e] Hieremias adito Rege, omnia vera
& his contraria prænūciat, dicens eos Regē de-
cipere, nihilq; cōmodi sperandum ab Ægyptiis:

An. mundi 3354. *Ante Christum natum* 610.

a *Iezeciel templi vastationem prædixit.*
b *Sedecias ad Ægyptios defecit.* Hedio & Ruffinus cap. 10.
c *Ægypti Rex auxilium tulit Iudæis pulsis vincitur.*
d *Sedecias à Pseudoprophetis seducitur.*
e *Vaticinia de captiuitate Babylonia, & ineffabili de liberatione.* *Ierem.* 25, 29, 37.

An. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

sed, victis illis, Babylonium copias ad Hierosolymam reducturũ, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint; captiuos abducturum: direptisq; omnium facultatibus, & exhaustis templi diuitiis, in vrbem simul & templum ferro ac flammis sæuiturum, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posteriscq; eius per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medi nos eripient extincto Babyloniorum imperio, quorum ope dimissi & huc reuersi templum ædificabimus denuò, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicẽs Hieremias pleriscq; persuadebat: principes verò & impij velut furiosum cõtemnebant. Cúmq; aliquando libuisset ei natale solum Anathoth reuisere, quod à Hierosolymis XX. stadiis est dissitum, quidam è magistratibus in itinere fortè obuius cõprehensum detinuit, calumnians quod ad Babylonios vellet trãsfugere, Propheta contra negauit eum verum crimen afferre, sed ire se in patriam. at ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudiciũ à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicium, & aliquanto tempore coactus est viuere in his afflictionibus. Anno autẽ nono regni Sedeciæ, decima die mẽsis decimi, Babylonius [a] Rex iterum exercitum admouit Hierosolymis: & continuata per XVIII. menses obsidione, modis omnibus expugnare vrbem conatus est, præter [b] externam autem oppugnationem duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilẽtia vehemẽter grassantibus. Interim Hieremias in carcere nõ quiescebat, sed clamabat ad multitudinem, apertis portis recipiendum Babylonium: nam hoc facto seruandos esse vnà cum totis familiis, alioquin sine remedio perituros. addebat manẽtibus in vrbe aut hostili ferro aut fame pereundum,

a *Hierosolyma obsessa 4 Reg. 25. Ier. 39. & 52*

b *Fames & pestilentia.*

c *Ieremias suadet deditionem.*

dum. qui verò ad hostem perfugerint, mortem euasuros. At Principes ne malis quidem pressi audire volebant, sed irati, ad Regem omnia deferebant: incusabántq; prophetam vt furentẽ, & frangentem sibi animos & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinẽ & alacritatem eneruantẽ. illos enim paratos pugnare pro patria, hũc verò minari tristia, & dicere expugnatam vrbem omninò subuertendã esse. Rex[a] verò suopte quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret voluntati eorũ resistens, permisit eis, vt de Prophetâ quicquid liberet, facerent: quo impetrato confestim carcerem petentes, exemptum inde in quendam cœnosum puteum per funem demiserunt: vt ibi præfocatus moreretũr: ille verò vsque collum mersus ibi manebat, interim quidam è seruis Regis cacioribus, genere Æthiops, renunciat domino quid prophetæ accideriet, dicens nõ rectè Principes statuisse & amicos, quòd vatem in cœnum demerserint, & grauiorem quàm quæ in viuculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis Rex pœnitentia prioris cõsilij, quòd Principibus prophetam in potestatem tradiderat, iubet Æthiopẽ triginta socios è suo famulitio sibi assumere, funésq; capere & quicquid ad viri incolumitatem opus sit, & quantũ potest properè è puteo Hieremiam extrahere. tum Æthiops, assumptis, quemadmodum iussus erat sociis, extractum è cœno permisit abire liberum. Accitus[b] deinde clàm ad Regem, interrogatus est ecquod posset diuinitus afferre ad rem præsentem remediũ. ille habere se ait, sed neminem creditурum sibi, aut præceptis suis obtemperaturũ. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficum cupiunt me perdere, & vbi nunc

Ann. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

a *Plerum dostorum in hac vita fortuna.*

b *Sedecias à Hieremia petitum consilium, Principum metu negligit.*

An. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem vereor apud te veritatem promere, ne fortè in vitam meam sæuias. Sed cùm Rex iureiurando confirmasset, nec se illum interfecturum, nec amicos id facere passurũ, fretus accepta fide, consuluit vt vrbem Babyloniis dederet. ita enim, se internuncio iubere Deum, si modò velit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne vrbs solo æquetur, templúmq; tradatur incendio: ni faciat, ipsum fore omnium malorũ causam tam sibi ac suæ familiæ, quàm vniuerso populo. Tum Rex, se quidem cupere facere, quæ vates in rem communem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerãt, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timoré esse dictitans. nihil enim mali passurũ, si ciuitaté dederet, ac ne vxores quidem eius & liberos: mansurum etiam templũ incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimisit: iussum nemini ciuium cõmunicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne Principibus quidem indicare, si cognito collocuros se esse percontarétur cur nam esset à Rege accersitus: sed prætexendum quòd venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis. id quod factum est à prõpheta. volebant enim scire, quanam de causa accessisset ad Sedeciam.

Iudæorum, Hierosolymis à Nabuchodonosore captis in Babyloniam traductio.

CAP. XI.

a Hierosolyma per decẽ & octo mẽses obsessa, eandem capiunt.

INterea [a] Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus & erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores stantes in mœnibus, multos enim aggeres cit-

circumquaque excitauerat, vrbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur vrbs, ciuibus nec fami nec pesti succũbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferẽtibus. ac ne machinis quidem hostiũ territi, alias cõtrà machinas excogitabãt, vt inter se vtriq; non viribus solùm certarent, verùm etiam artibus, dum illi his potissimùm sperant se vrbem posse capere, hi salutem suam in eo putant cõsistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari. atq; id certamen durauit per mẽses decem & octo, donec tandem succubuere, partim inedia victi, partim supernè è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem vrbs vndecimo anno regni Sedeciæ, quarti mẽsis die nona: ceperúntq; eã duces Babyloniorũ, quibus Nabuchodonosorus oppugnationẽ commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret quòd si quis requirat eorum ducũ etiã nomina sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echatampsaris. Vrbe autem capta circa mediã noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templũ ingressis, Sedecias [a] Rex vbi hoc sensit, assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugã arripuit per fauces quasdam angustas in desertum, quod cum Babylonij cognouissent trãsfugarũ indicio, sub aurorã aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos non procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici verò & duces fugæ comites visis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dispalati sunt, quà quemque tulit spes effugij. Ipse penè desertus, cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostiũ potestatẽ deuenit, & mox ad Regem perductus est. Quem postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impiũ & fœdifragum vocare cœpit, promissionũ immemorem, quòd Regi seruare illam regionẽ

An. mundi 3356. *Ante Chr. num.* 608.

a *Sedecias nocte fugam sibi consulens, à Babylonijs capitur.*

Ann. mundi 3356. *Ante Christum nat.* 608.

esset pollicitus, exprobrabat etiam ingratitudinem, quòd cùm à se accepisset regnum Ioacimo fratre debitum, accepta potestate abusus esset in autorem beneficij. Sed magnus est, inquit, Deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His [a] verbis cum Sedeciam increpuisset, euestigio iussit ipso & aliis captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari. Deinde ipsum excæcauit. Babylonem secum abducendum. Atq; ita vtriusq; prophetæ prædictiones, tam Hieremiæ quàm Hiezecielis, quã uis ab illo contemptæ, euentu, non vanæ fuisse cõprobatæ sunt, quòd captus adducetur ad Babyloniã, & corã cum eo loquetur, & oculis suis faciem eius videbit, Hieremias prædixit, quòd verò cæcatus primò cum Babylonẽ perductus esset, videre tamen non potuit, Hiezecielis fuerat vaticinium. Quæ quidem ignorantibus satis declarare possunt Dei naturã, quàm varia sit & multimoda, omnia tempestiuè disponens, & futura præsignificans: sicut humanæ inscitiæ & incredulitatis insigne exemplum hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatem euitare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis Regum exitus, qui vnus & viginti regnauerunt deinceps: idq; temporis spatiũ quingentos & quindecim annos continet, & menses insuper sex cum diebus decem: annumeratis viginti annis primi Regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterùm Babylonios post victoriã Nabuzardanẽ ducem misit Hierosolyma cũ mandatis, vt templũ spoliatũ incẽderet, regia quoq; similiter cremata vrbẽ à fundamentis dirueret, populũ in Babyloniã traduceret. Qui cũ eò peruenisset, 11. Sedeciæ regni anno è templo vasa omnia tã aurea quàm argentea sustulit, & labẽtũ quoq; illud grãde quo-

[a] *Excæcatio Sedeciæ, filiorúmque cædes.*

[b] *Dauidici generis Reges quot & quandiu regnauerint.*

[c] *Templum, regia, & vrbs spoliata, incensa & diruta.*

Solome

Solomõ dedicauerat, præterea, colũnas illas æ- *An. mundi* 3356.
reas cũ suis capitulis, & mẽsas aureas atq; cãde- *Ante Chri.*
labra. His sublatis templũ intrẽdit mensis quin- *nat.* 608.
ti die prima, anno regni Sedeciæ vndecimo, re-
gni verò Nabuchodonosori xviii. deinde & re-
giam incendit, & vrbem diruit. Incensum est
autem templum annis ex quo exstructum fue-
rat elapsis CCCCLXX, mensibus sex & diebus de-
cem addictis, exactis à trãsmigratione ex Ægy-
pto annis MLXII. mensibus sex, dies decẽ. A di-
luuio vsque ad templi deuastationem interce-
serunt anni MDCCCCL. menses sex, dies decem.
Ab Adamo autẽ condito, vsque ad hũc templi
casũ tria millia annorũ elapsa sunt, & insuper
DXII. menses sex, dies decem. Tantus censetur
annorum numerus, quo temporis spacio quid
& quando gestum sit, suo quaque ordine ex-
plicauimus. Diruta Hierosolymis & populo mi-
grare iusso, dux regius captiuos fecit hos: Ponti-
ficem Saream, & qui post hunc secundum inter
sacerdotes locũ tenebat, Sephemam: tres præfe-
ctos custodiæ tẽpli, eunuchũ primarium Regis
subicularium, cum septem aliis regiis amicis,
præterea scribã regiũ, & alios Principes viros
sexaginta, quos omnes * vnà cũ spoliis tẽpli per *a Captiuitas Babylonica.*
duxit ad Regem suum agentem tũc Reblathis,
quæ est Syriæ ciuitas. Rex verò Pontificẽ & Prin
cipes in ea vrbe iussit capite plecti, reliquã ca-
ptiuorum multitudinem & in his Sedeciam i- *b Pontifices Hierosolymitani.*
pse Babylonem perduxit. Iosadocum b etiam
Pontificem vinctum secum duxit, Sareæ Ponti-
ficis filiũ, quem modo Reblathis affectum sup-
plicio diximus. Nunc quoniam Regium genus
& eorum successionem ordine recensuimus, cõ
ueniens duxi etiã Pontificũ enumerare nomi-
na, qui Regũ tempore per cõtinuatas succes sio-
nes summũ administrauerunt sacerdotiũ. Ergo

Ann. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

primus omnium in templo recens à Solomone exstructo Pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas successit: post Achimã Azarias, & post hũc Joramus, post Joramum Ius, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosadocus qui captiuus Babylonẽ pertractus est, hi omnes quasi per manus traditũ sacerdotium filij parentũ successores acceperunt, continuata generis serie. Cæterùm Rex Babylonem reuersus, Sedeciam [a] in carcerẽ vsque ad mortẽ eius detinuit, mortuũ tamen regia funeris põpa elatum sepeliit, vasa quibus Hierosolymitanũ templũ spoliauerat, suis consecrauit numinibus, populo in Babylonia sedes attribuit, Pontificẽ è vinculis exemit. Nabuzardanes autẽ dux qui populũ captiuũ abduxerat, transfugas [b] & pauperes illic reliquit, duce illis præposito nomine Godolia. Aicami hominis nobilis filio, viro æquo & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad culturã acceperant, certũ tributum Regi penderẽt. Prophetæ [c] quoque Hieremiæ è carcere exempto suasit vt iret secũ Babylonem: iussum enim se à Rege, vt ei necessaria omnia præbeat. Quod si sequi nolit, diceret vbinam habitare cuperet, vt de hoc Regem per literas certiorem posset reddere. Propheta verò neque ducem sequi voluit, neque aliò ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux voluntate eius cognita, Godoliæ quem ibi relinquebat commendauit hominem, mandans ne quid ei deesse pateretur, donatóq. vate magni precij munerib. ipse quoque domum profectus est. Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Masphatam, impetrata prius à Nabuzardane gratia, vt [d] secum è carcere dimitteretur etiam Baruchus

a *Sedecias mors.* Hedio & Ruffinus Cap. 11.

b *Godolia transfugarũ dux.*

c *Hieremias à Babylonio duce exemptus è carcere magni precij muneribus afficitur.*

d *Baruchus è carcere dimissus.*

Neri

Neri filius insigni familia natus, & in patria lingua egregiè doctus. Nabuzardanes itaque his peractis Babylonem reuertitur. Illi [a] autem qui obsidionis Hierosolymitanæ tempore diffugerant, posteaquem Babylonios recessisse audiuerunt, vndique collecti venerunt ad Godoliam Masphatam. Eorum principes erant, Iohannes Careæ filius, & Iezanias & Sareas & nonnulli alij, præterque hos Ismael quidam ortus regio genere, vir alioquin malus & dolosissimus, qui tempore obsidionis profugerat ad Bahalem Regem Ammanitarum, & apud eum per id tempus moratus fuerat. His igitur ad se venientibus Godolias suasit vt ibi manerent, nihil timentes à Babyloniis, posse enim eos impunè regionem colere, interpositóque iureiurando paratum se fore suum auxilium si quis molestaretur, consuluit vt vnusquisque habitaret in quo vellet oppido, dicens missurum se vnà aliquot è suis, & daturum operam vt diruta instaurentur & habitentur denuò. illos verò debere, donec tempestiuum est, curare ne frumẽtum & vinum ac oleum desit in futuram hyemen quo sustententur. hæc locutus permisit quenque arbitratu suo quem liberet locum incolere. Quæ fama postquam ad circumuicinas Iudææ gentes peruenit. quòd profugos ad se veniẽtes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colendos assignaret, impositio certo tributo quod penderetur Babylonio, vndique concursum est ad eum, & ceperunt regionem colere. Ioannes autem cum aliis principibus videntes regionem coli multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonuerúntque eum quòd Bahales Ammanitarum Rex ideò misisset

An. mundi 3356. *Ante Chri.* nat. 608.

[a] *Iudæi vndique collecti ad Godoliã Masphatã veniunt.*

An. mundi 3356. Anno Christianæ nat. 608.

Ismaelem, vt ipsum clam dolo interficeret, & principatum inter Israelitas occuparet, cùm sit è genere regio, securum autē fore ab insidiis, si eis permittat Ismaelem clam occidere. Vereri enim se, ne si ipse insidiis præoccupatus fuerit, reliquiæ Israelitarum in totū pereāt. ille verò respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominem affectum à se beneficis, non enim esse verisimile eum, qui in tanta inopiæ necessitate nihil mali fecerit. nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, vt cui circumuento insidiis non posset sine scelere non succurrere, cum sua manu interimere conetur. Attamen etiāsi vera essent quæ deferrent, emori esse satius, quàm hominē qui salutem suæ fidei cōmisisset, opprimere. Itaque Ioānes cū cæteris frustra hoc conatus persuadere abiit. post dies inde triginta venit ad Godoliam in Masphata Ismael comitatus amicis decem: vbi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant hospitem mero grauem & somnolentum aduertens, cum decem illis sociis adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas similiter affectos confodere, quibus necatis adiuuante nocturno tempore per totū oppidum grassati sunt promiscuis cædibus tā in Iudæos quàm in Babylonios milites securos & passim dormientes. sequenti verò die venerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium inscij quæ acciderant. quos videns Ismael [b] intrò vocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueráque eorum in puteū quendam ne essent conspicua, demersit. Soli autē ex eo numero seruati sunt, qui rogauerūt ne se prius occideret, quàm ei quædam occultata in eis traderent. supellectilē & vestes atque frumentum quibus promissis.

2 Godolias occidit & plebem Masphatensis abducit.

b Cædes Ismaelis à Ioanne accepta.

motus

motus aliquot ex eis pepercit, plebem verò Maſphacenſem cum mulieribus & pueris abduxit: & in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum Regem profectus eſt. Ioannes autẽ cum cæteris ducibus audita Maſphatẽſiũ clade, & morte Godoliæ, indigniſſimè tulerunt: & aſſumptis ſuis quiſque militibus, Iſmaelem hoſtiliter perſecuti ſunt, eúmq; apud fontẽ Hebronẽſem deprehenderũt, quibus viſis captiui Iſmaelis læti, rati, id quod erat, auxiliũ ſibi venire, omnes ad Ioannẽ tranſiuerũt, Iſmael autẽ cũ octo tantũ comitibus ad Ammanitarũ Regẽ perfugit. Cæterum Ioãnes aſſumptis quos Iſmaeli eripuerat, cũ eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locũ qui Mãdra dicitur: ibique ea die manſerunt. Voluerunt inde proficiſci in Ægyptũ, timẽtes Babylonios ne irati propter cædem præfecti in ea regione à ſe cõſtituti, in illos ſæuirent, prius tamen conſulendum Hieremiam rati, accedentes eum rogauerunt, vt hæſitantibus [a] oraculum expediret, quidnam faciendũ ſit, iurati facturos ſe quicquid ille iuſſerit, eúmque propheta operam ſuã eſſet pollicitus, decima demũ die Deus apparens iuſſit vt Ioanni & cæteris ducib. diceret: ſi manſerint in ea regione, auxilio futurũ & prouiſurũ ne quid incõmodi à Babyloniis, quos timebãt, accipiãt. Sin in Ægyptum mallent iter facere, curã eorũ relicturũ, infenſúmque tali calamitate affecturũ eos, quali paulo ante fratres eorum caſtigatos eſſe viderint. Hæc diuinitus monenti prophetæ noluerunt credere, quòd ex Dei ſententia iuberet eos manere: ſed putauerunt eũ falſo verbis ſuis Deũ prætexere, re autẽ vera loqui ingratiã Baruchi diſcipuli, ne poſſint Babyloniorũ manus effugere. Contẽpto igitur Dei conſilio quòd

An. mundi 3356. *Ante Chriſtum nat.* 608.

[a] *Oraculum à Ioanne petitur, quod tamen negligitur. Iere. 42. 43.*

An. mundi 3361. *Ante Christum nat.* 603.

per prophetã dederat. Ioannes & reliqua multitudo in Ægyptũ abiit, abducto simul & Barucho & Hieremia. Quò * postquam peruentum est, Deus significauit prophetæ fore vt Babylonius exercitum ducat in Ægyptum: iussitque prædicere populo, quod capietur Ægyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Babylonẽ abducentur, id quod etiam factũ est. quinto enim post excidium Hierosolymitanũ anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori vigesimus tertius, cũ magnis copiis inuasit Cœlen Syriã, qua subacta bellũ gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoque perdomitis Ægyptũ hostiliter est ingressus: occisóque qui tũc regnabat, & alio Rege cõstituto, repertos ibi Iudæos rursum captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorũ, vt accepimus, bis vltra Euphratẽ traductorũ. nã per Assyrios decẽ tribus è Samaria sũt abductæ, regnãte Osea, deinde reliquæ duæ per Nabuchodonosorũ Chaldæorũ & Babyloniorum Regẽ captis Hierosolymis. Sed Salmanassar in vacuas Israelitarũ sedes deduxit gentẽ Chuthæorũ, qui prius in intima Perside & Media fuerat, Samaritæ deinde vocati à Regione in quã demigrauerũt. Rex verò Babylonius pro abductis duabus tribubus nullã gentem in eam regionẽ reposuit, quo factũ est vt Iudæa cũ Hierosolymis ac tẽplo per septuaginta annos deserta maneret. tẽpus autẽ totum quod inter decem tribuum captiuitatẽ & duarum reliquarũ transmigrationẽ intercessit. anni fuêre centũ triginta, & menses sex, dies decem. Cæterũ Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudæorum pueris, & Sedeciæ regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuêre conspicui, pædagogos eorũ curæ assignauit. exsectis quibusdã ex eo numero, quemadmodũ solitus est facere &

a *Vaticinium de exercitu à Babylonico ducendo, & reliquiis Iudæorum in captiuitatem abducendis.*

aliarum gentium deuictarũ formosis adolescẽtibus. præbebátq; eis de sua mensa victum, & a Chaldæorum disciplinis instituendos curabat ac literis, in quibus sanè profecerunt plurimũ. in his erant quatuor de Sedeciæ genere admodum pulchri & egregio præditi ingenio, quorũ nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarẽ, pro Anania Sedrachem, pro Misaele Misachem, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eósque ob egregiam indolẽ & non mediocrẽ eruditionẽ vehemẽter catos habuit. Cúmque visum fuisset Danieli cum cognatis victitare durius, & à regiæ mensæ abstinere eduliis, atque adeò ab animatis omnib. accesserunt Aschanem eunuchũ qui curæ eorũ erat præpositus, rogantes vt quæ mittebãtur à Rege in suos vsus cõuerteret, ipsis legumina tantũ & palmulas in alimenta præberet, & si quid aliud præter ea vellet inanime. se enim, aliis fastiditis, talẽ victũ appetere. Ille verò ait se gratificari eis cupere, sed vereri ne hoc Rex deprehendat extenuatis ipsorũ corporibus & immutata specie, quòd necesse sit vt habitudo & color rationi victus respondeat: ídq; magis fore cõspicuũ ex collatione aliorũ qui alantur delicatius: atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculũ. Itaq; nacti Aschanẽ non admodũ difficilẽ persuadent vt saltẽ per decẽ dies hoc eis permittat experiendi gratia: quòd si corpora eorũ nihilo deterius inde habuerint, in eodẽ victu perseuerare, qui cõpertus sit innoxius: sin autem detrimentũ aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quàm alij ad pristinam diætam eos reduceret. vt verò apparuit nũ solùm non lædi eos talibus, sed habitiores præ aliis & maiores inde fieri, vt cum eis nõ oporteat conferendã qui cibis

An. mundi 3361. *ante Chr. Rom. viat.* 605.

Hedio & Ruffinus. Cap. 12. *Dan.* 1.

a *Danielis & sociorum eius in Chaldaica disciplina institutio & profectus.*

An. mundi 3363. Ante Christum nat. 601.

vescebãtur regiis, sed Daniel cum sociis potius delicatam vitam agere videretur, ex eo tempore securè Aschanes partes quæ de regia mẽsa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi verò vtpote puros iam habẽtes animos & ad percipiendas disciplinas idoneos, atq; etiã firmiora ad laborem corpora, quòd neq; illi læderentur aut grauarentur, varietate deliciarum, neq; hæc simili de causa emollirentur, facilè omnẽ perdidicerunt doctrinam tam Hebraicam quàm Chaldaicam, sed præcipuè Daniel peritus taliũ artium cõiectãdis quoq; somniorum significationibus studuit, visiones etiã diuinas videre solitus. Exacto autẽ biennio post Ægypti populationẽ Nabuchodonosorus cùm vidisset mirãdã visionẽ, cuius etiã eẽntũ Deus ei in somnis indicauerat, mox [a] vt è stratis surrexit eius oblitus est. accersitis igitur Chaldæis, & Magis ac vatibus, ait se somnium vidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, velle vt & somniũ sibi indicent & eius significationẽ. Illis autem respondentibus hoc supra humanas vires esse, atque si exponeret eis visionem somnij, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem nisi somnium etiam indicarent: & cum negarẽt se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quòd omnes sapientes iussisset occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochum regij præfectum satellitij: rogauitq; causã cur ita rex statuisset in omnes sapiẽtes & Magos atq; Chaldæos animaduertere, cognito quòd cũ oblitus esset somnij, iussisset eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram cõmotus sit, impetrauit vt præfectus vnius noctis dilationem Magis à Rege peteret, spem [b] enim sibi esse, Deum ea ipsa nocte exoratum indicaturum

Dan. 2.

a Nabuchodonosorum visionis oblatæ, oblitum, Magos ac vates accersit, eisque mortem nisi indicarent, minatur.

b Danieli somnium eiúsque interpretatio reuelatur.

caturum esse id somnium: quæ Danielis postulata cum per Ariochum Regi essent renunciata, iussit cædem Magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer verò cũ sociis digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex Deum precibus solicitauit, vt rem sibi aperiret, & Magos cum quibus & ipsi periclitarentur, ab ira Regis eriperet manifestata sibi visione quam Rex præterita nocte visam elabi è memoria passus sit. Deus autem & periclitantes miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somnium quàm eius interpretationem ei notam reddidit, vt hanc per eum Rex cognosceret. Ille hac reuelatione lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperãtibus vitam, & tantum de morte cogitantibus: hortatúrque vt tranquillo sint animo, & de vita melius sperare non dubitent. Cum quibus actis Deo gratiis quòd ætatem eorum esset miseratus, Ariochum adit initio diei rogans vt se ad Regẽ ducat, indicaturum ei somnium quod proxima ante hanc nocte viderat. Ad a quem ingressus primum deprecatus est eã opinionẽ, quasi ipse Chaldæis & Magis esset sapientior, quòd neminem illorum valente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus, non enim sua peritia, vel quòd intellecta alios præcellat id fieri, sed Deus, inquit, nos de vita periclitantes miseratus est: rogantíq; mihi pro mea populariúmq; vita, & somnium & eius significationẽ aperuit. neq; enim tã me solicitũ habuit ea tristitia, quòd à te indigni vita essemus iudicati, quàm metus de existimatione tuæ gloriæ, cum tot viros bonos & honestos necari iuberes, ídq; iniuria, quod non esset humana sapientia comprehensibile quod mandabas, soło Deo valente præstare, quod cuperes. Ergo sã ingẽte cura tenerer, quisnã posã

Ann. mundi 3363. Ante Christum nat. 601.

a *Daniel Regi somnium & interpretationem exponit.*

An. mundi 3363. Ante Christum nat. 601.

te potiturus esset orbis imperio, dormienti tibi Deus volens omnes regnaturos ostendere, tale immisit somnium: videbaris tibi videre statuam grādem stantem, cuius caput erat aureū, humeri ac brachia argentea, venter & femora ærea, crura ac pedes ferrei. deinde saxū vidisti abruptum à monte in statuam illam incidere, & hanc deiectam conterere, vt nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentum, æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem: cúmq; ingruente venti vi diffiatū in terras diuersissimas. Saxum verò illud tam magnum accepisse incrementum, vt quantum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod vidisti somnium. quod in hunc modum interpretari oportet, Aureum illud caput te significat, & alios Reges ante te Babylonios. duæ verò manus & humeri duo portendunt, quòd à duobus Regibus vestrum imperium delebitur. illorum quoque imperium alius ab occidente veniens tollet è medio, amictus armis æreis. Huius quoq; vires debellabuntur ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri nihil poterit resistere, quòd ea sit auro argento ac ære validior. Adiecit & de saxo interpretationē Danielis, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositū est præterita, non etiam futura, scribere. quòd si quis veritatis auidus non desistit inquirere, futurorum quoq; obscuros euentus cupiens discere, det operam vt Danielis librum perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porrò Nabuchodonosorus his auditis, agnoscens suum somnium, attonitus est Danielis indole, & procidēs in faciē, eum nō aliter quàm Deū adorauit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito ei Dei sui nomine, vniuersę ditioni suæ præpositum esse voluit, cum eóque

a *Somnium Nabuchodonosori, de quatuor Monarchijs mundi.*

b *Daniel cū sociis ad honores euectus.*

paul

mul eius cõsanguineos: qui hoc inuidiosi facti, in periculum inciderunt, offenso Rege propter causam talẽ Rex [a] fabrefacta aurea statua, alta sexaginta, lata sex cubitos, in campo magno Babylonis eã statuit: quam dedicaturus cõuocauit ex omni sua ditione Principes. eisq. mandauit, vt quãprimùm tuba dari signũ audierint, procidentes in faciem adorent statuã, quod qui nõ fecerit, pœnã proposuit, vt coniiciatur in ardẽtis fornacis incendium. Cum igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuam, Danielis [b] cognati negauerunt se hoc facturos, quod nolent patrias leges transgredi, móxq. delati, & in ignem coniecti diuina seruati sunt prouidẽtia, & præter omnium opinionem euaserunt mortis periculũ. Ignis enim eos nõ attigit, sed quasi sentiens iniustè in fornacem cõiectos, pepercit, & nõ exeruit vim suam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciente horũ corpora: quæ quidẽ res magis etiam eos Regi commendauit, quod probos & Deo caros, esse animaduerteret: quo factum est, vt semper in maximo apud eũ honore haberentur. Nam multò deinde post, rursum aliud dormiens Rex, vidit [c] insomnium, quod priuatus regno vitã acturus esset inter bestias, & post exactum eo modo septenniũ denuo restituendus esset in pristinum imperiũ. quo viso rursum conuocatis Magis percontatus est quid significet. Eius intellectũ nemo alius inuenire & Regi indicare potuit, solus Daniel quid portenderet coniectura assecutus est. & quale hic prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum in solitudine tempus prædictum exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominium, exorato Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi vitio debet vertere, si hæc, ita vt in antiquis libris inuenio, scripsi

An. mundi 3364. *Ante Chri. nat.* 600.

a *Mandatũ regium de statua adorãda. Daniel.* 3.

b *Danielis cognati statuam adorare nolentes, in ignẽ coniecti, diuina prouidentia seruantur.*

Daniel. 4.

c *Somnium & eius explicatio.*

Ann. mundi 3381. Ante Christum natum 583.

meis infero. Talibus enim criminatoribus dudũ occurri in initiis huius historiæ, palàm profitens me tantùm Hebraicorum voluminum in Græcam linguam interpretem: & quæ illic cõtinentur bona fide relaturum me promisi, nec addẽtem quicquã de meo, nec auferentẽ etiá. Cæterùm [a] Nabuchodonosorus cùm regnasset annos XLIII. vitam finiit, vir industrius & prioribus Regibus lõgè fortunatior. Meminit [b] eius & Berosus in tertio rerum Chaldaicarum libro his verbis. Pater autẽ Nabuchodonosorus, audito quòd Satrapa quem Ægypto & cauæ Syriæ Phæniciæque præfecerat, à se defecisset, cum non posset amplius ferre labores militiæ, traditá iuniori Nabuchodonosoro copiarum parte, iussit hunc contra illũ proficisci, qui collatis signis cũ defectore congressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suum imperium retraxit. interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonẽ morbo absumptus est, cum regnasset annos XXI. Nabuchodonosorus verò non multò post patris morte cognita, & constitutis Ægypti ac reliquarum regionum negociis, demandatáque amicis cura captiuorum Iudæorum, Syrorum, Phœnicum & Ægyptiorum traducendorum in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertum Babylonẽ properauit. Et cum assumpsisset regni administrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo seruata erat in eius reditũ, factus est totius paterni imperij dominus. ac primum omnium captiuos recẽs adductos per opportuna Babyloniæ loca in colonias distribuit: de spoliis bello partis Beli templum & alia quædã magnificè exornauit. auxit etiam & reparauit antiqua vrbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eò possent vũ ad ciuitatis in-

a *Mors Nabuchodonosori.*

b *Berosus de Nabuchodonosore.* Hedio & Ruffinus cap. 13.

commo-

cõmodum. Tres quoque murorũ ambitus intra vrbem exſtruxit, & totidem foris circumdedit, omnes è coctilib. laterculis. cúmq. memorabilibus operibus ciuitatem muniſſet, & portas in templorum modum ornaſſet, paternæ Regiæ contiguam exſtruxit aliam regiam, cuius ſubſtructiones, & reliquã magnificentiam fortè ſuperuacaneum eſſet dicere, vnum ſilere nõ poſſum, quod tam amplum & ſuperbum ædificium intra quindecim dies abſolutum eſt. In hac Regia moles ſaxeas fornicibus ſuſpendit, montium ſpeciem referentes, ſupernè conſitas variis arborum generibus, atque ita celebratos illos penſiles hortos abſoluit, eo quod vxor educata in Media concupiſſet quandam patriæ ſuæ ſimilitudinem. Horum a hortorum etiam Megaſthenes in quarto rerum Indicarum volumine meminit. vbi oſtẽdere conatur quod hic Rex virtute & rerũ geſtarũ magnitudine Herculẽ longè à tergo reliquerit, ſubiugaſſe enim eum & vrbem Africæ primariam, & bonã partem Hiſpaniæ. Sed & b Diocles in ſecundo rerum Perſicarum libro eius Regis mentionẽ facit, & c Philoſtratus tam in Phœnicum quàm in Indorum hiſtoriis, quod hic Rex per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, regnante apud eã vrbem Ithobale. Atque hæc ſunt quæ de hoc Rege apud Hiſtoricos inuenio.

An. mundi 3381. *Ante Chriſtum nat.* 583.

a *Megaſthenes de Nabuchodonoſore.*

b *Diocles.*

c *Philoſtratus.*

Succeſſores Nabuchodonoſori: Babylonici imperij ad Perſas per Cyrum tranſlatio: ſtatus Iudæorum in Babylonia.

CAP. XII.

CÆterum d poſt Nabuchodonoſori obitum Abilamarodochus eius filius regnum ſuſcepit, qui Mox Hieroſolymorum Regem Iechoniã è vinculis dimiſit, & inter neceſſarios ami-

d *Abilamarodochus Iechoniam è vinculis dimittit.* 4. *Reg.* 25. *Ierem.* 52.

An. mundi 3422. Ante Christum natum 541.

cos habuit, multis muneribus donatũ, & apud Babylonem Regiæ suæ præfectum. Pater enim eius fidem non seruauerat Iechoniæ, qui se ei cum vxorib. & liberis totáq. cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per vim expugnatam dirui, sicut antè diximus. Abilamarodacho post decimum octauum regni sui annũ defuncto [a] Nigliſar filius successit, cũque regnasset annos quadraginta vitã cũ morte mutauit. continuata [b] deinde successione ad Laboſardachum filiũ regnũ peruenit apud quẽ cum nouem tantũ mensib. hæsisset, post [c] mortẽ eius transiit ad Balthasarem, qui Babyloniis Naboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Persarũ Rex & Darius Medorum, à quibus dum intra Babylonem oppugnatur, mirabilis quædam & prodigiosa visio ei contigit. Discumbebat cœnans in ampla quadam aula, magno apparatu vasorum argenteorũ quæ Regiæ mensæ adhiberi solent. accumbentibus etiam concubinis & purpuratorum præcipuis. Deinde cum ita collibuisset, iubet è suo templo afferri vasa Dei, quæ spoliatis Hierosolymis Nabuchodonosor in vsum suum veritus vertere, in Dei sui templo reposuerat. Ipse verò iam mero calens ausus est ex eis potare, verba interim contumelioſa in Deum proferẽs: & [d] ecce ibi videt manum è pariete prominentem, & syllabas quasdam scribẽtem. qua visione territus cõuocauit Magos & Chaldæos, & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & somniorum interpretationem profitetur, postulans vt sibi enarrent id quod erat scriptum. Magis autẽ negantibus se eius intellectum inuenire, Rex ob rei nouitatem mœstus ac solicitus, præconis voce per totam suam ditionem publicauit: quicunque mentem earum literarum interpretari posset,

a *Nigliſar*
b *Laboſordochus.*
c *Balthaſar ſiue Naboandel Babyloniæ Rex.*

Dan. 5.
d *Balthaſar manum è pariete prominentem & ſyllabas quaſdam ſcribentem videt.*

posset, daturum se ei torquē aureum, & purpu- *An. mundi*
reæ vestis vsum, quali Chaldæorum Reges vtun- 3425.
tur, atque insuper tertiam regni sui partē. Post *Ante Chri-*
hoc præconium maior etiam fit Magorum *stum nat.*
concursus, certatim sensum literarum scrutan- 539.
tibus, nihil tamen proficientibus. Videns autem
tristem hac de causa Regem eius auia, solari eū
cœpit, dicens esse quendam captiuum Iudæum
per Nabuchodonosorum vastatis Hierosolymis
adductum, virum sapientem, qui possit obscura
& soli Deo nota perquirere. hunc Nabuchodo-
nosoro, quod quærebat, interpretatum, cum id
eo tempore posset alius nemo. rogabátq. vt ac-
cito illo percontaretur quid sibi velint hæ lite-
ræ, vt coarguta cæterorum insciti a, etiā si triste
sit, prodigiū id intelligatur. His auditis [a]Baltha- a *Daniel*
sar accersit Danielē: & præfatus se resciuisse de *Regi scri-*
eius sapientia, déq. spiritu diuino quē habeat, *pturam in-*
& quod solus sit idoneus interpretandis quæ *terpretatur.*
aliorum cognitionem effugiunt, rogauit vt sibi
enarret quid scriptura illa significet, pollicens
operæ præmiū vsum vestis purpureæ torquém-
que aureum, & ditionis suæ partem tertiam, vt
sapientia eius insignita talibus honoribus, illu-
stris fiat apud omnes qui honoris causam scisci-
tando cognouerint. Daniel autem recusatis mu-
neribus, quòd his diuinitus concessa sapientia
corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuua-
re parata sit, ait scripturam hanc vitæ finem ei
prædicere: eò quòd ne proani quidem calami-
tate, quam ille incurrit ob contemptum numi-
nis, doctus sit pietatem colere, & nihil moliri
quod sit supra naturam hominis. Nabuchodo-
nosorum enim ob impietatem damnatū ad vi-
ctum ferinum, post multas preces miserante
Deo restitutum ad hominum conuersationem
& pristinum imperium, ac deinde per totā vi-

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

tam agnouisse & laudasse Dei virtutem & prouidentiam: hunc verò oblitum domestici exempli, voces impias iactasse in Deum, & potasse è sacris vasis vnà cũ suis pellicibus. Ob hæc iratũ Deum per has literas denunciare qualem sit habiturus vitæ exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratum esse iam dierũ tuæ vitæ ac regni numerũ, & per breue tẽpus superesse. Thetel, quod est pondus, appensum à Deo regni tui tempus iam ad finem vergere. Phares, quod est fragmẽ, fracturum Deum tuum regnum, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac [a] interpretatione accepta Rex non poterat non vehementer tristari, attamẽ Danieli suam munificẽtiam nõ subtraxit tanquam malorum prænuncio, sed dona quæ pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit, sibi fari culpam esse, nõ Prophetæ immõ illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit vt erat euenturum, tametsi parum lætus euentus sequeretur. Non multum autem abiit temporis, dum & ipse & vrbs in Cyri Persarũ Regis potestatẽ deuenit. Sub [b] Balthasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimo septimo. Hic finis fertur posterorũ Nabuchodonosori. Darius autem cum extingueret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro suo cognato annum agebat sexagesimũ secundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio vocatus nomine. Hic etiam Danielem Prophetam assumptum secum duxit in Mediã, eũmque [c] in maximo honore apud se habuit. erat enim vnus è tribus summis satrapis, qui sub se habebãt alios 360. satrapas. tot enim à Dario primum instituti sunt. Itaque cum tam carus & honoratus apud regem esset, vt qui ei tanquam diuino libenter de quouis rego-

a *Danieli Rex dona promissa exhibet.*

b *Babylon à Cyro Persarum Rege capta.*

c *Honor Danielis.*

negocio consulenti pareret, non effugit cęterorum inuidiam, quemadmodum fieri solet inter eos, qui aliquem sibi à Rege præferri non patiuntur æquo animo. cúmque * æmuli occasionem calumniæ contra eum quærerent, nullam vnquam eis præbuit. cum enim esset contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe sibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiam recipere, nullam accusandi ansam inuenire poterant. nec tamen destiterunt quærere quomodo honore deiectum è medio tollerẽt. & cum animaduertissent Danielem quotidie tet Deo supplicare precibus, commenti sunt occasionem qua eum possent perdere: aditóque Dario renunciant ei, visum esse satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissionem: quibus, nec ab ipso, nec à quoquam hominum aut Deorum quicquam precari liceat: & si quis contra hoc cõmune decretum faxit, eum in foueam leonum coniici. Rex verò non perspiciens eorum maliciã, quòd Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicitúsque se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum quo satraparum decrerum promulgabatur. Id cum omnes prę metu seruare conarentur, magnum fuit vbíque silentium. Daniel verò nihil hæc curabat, sed more solito stans in conspectu omnium, adorabat Deum suum, & deprecabatur. Tum satrapæ nacti occasionem quam dudum captauerant, Regem adeunt properè, Danielémque accusant, quòd contempto edicto solus ex omnibus Deos precari ausus sit, id nõ ob pietatem, sed ob hoc ipsum, quòd obseruari se sciret ab æmulis. Et cum Regem ob nimiam erga Danielem beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facilè veniã daturum

An. mundi 3425. *Ante Christum nat.* 579.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

a *Inuidia vii & natu ra.*

Daniel 6.

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

credèrent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam inflexibiles ad clementiam postulauerunt, vt iuxta latam legem conijceretur in leonum foueam. Darius autem sperans ope diuina eripiendum à bestiis, hortatus est eũ, vt præsentẽ casum æquo ferret animo: & postquam eò, cõiectus est, cum obsignasset lapidem, qui ori-fouea incumbebat vice hostij domum reuersus est: totámque eam noctem cibo & somno exegit de amici salute solicitus. diluculo autẽ surgens ad foueam se contulit: & inuento illæso signaculo quo lapidem obsignauerat, per apertam fenestram supernè Danielem inclamauit quærens, an adhuc saluus sit. Ad quam vocem cùm ille respõderet illæsum se & incolumem iussit eum è fouea bestiarum extrahi. inimi verò eius, videntes ei nihil mali accidisse, n luerunt hoc Dei prouidentiæ tribuere, sed ea sam referentes in leonum saturitatẽ, ausi su etiam apud Regem hoc asserere. at ille offe sus eorum malitia, iussit multum carnium o iici leonibus, & illis iam saturatis inimic Danielis in foueam coniici, vt appareat, si p pter saturitatem eos non attingant, ac tum c mum euidentissimum fuit vatem ope diu esse seruatum. nam [b] nemini ex eis peper runt, sed non secus ac si fuissent famelici, & himentis caruissent, sine mora eos dilania runt. acuit autem ferarum rabiem non vex famis quæ iam eis exempta fuerat sed obie rum malicia, Deo sic volente, vt ne bruta qu eam impunitam sinerent. Cum igitur ad h modum vatis insidiatores perissent. Darius per totum suum imperium nuncios dir qui Danielis Deum prædicarent, hunc esse sum verum & omnipotentem Deum asseu do, ipsum deinde vatem in maiore etiam ç

a *Daniel in leonum foueam conijcitur.*

b *Danielis inimici à leonibus dilaniati.*

ante honore habuit, primum inter amicos locũ ei tribuens. qui cum ab omnibus Deo carus existimaretur, & propter hanc de se opinionẽ esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, opus pulcherrimum & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum vsque durat, & spectãtibus recentissimæ structuræ videtur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum. tantam nouitatis speciem & tam integram pulchritudinem habet. nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorum ædificiorum consuetudinem, quæ æquè atque homines vetustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem solum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos autem durat vsque in præsens tẽpus, vt in ea turri sepeliantur Medorum Reges & Persarum atque Parthorum: eiúsq; custodia Sacerdoti Iudaici generis hodie quoq; concreditur. Quod[a] autẽ in hoc viro præcipua dignũ est admiratione, silentio non præteribimus. Omnis enim eximia felicitas, vt Prophetæ excellentissimo ei contigit, & viuenti tam apud Reges quàm apud populum gratioso, & post obitum sempiternam memoriam consecuto. libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiã nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum eo colloquia miscuerit. non solùm enim futura prędixit quemadmodũ alij Prophetę, verum etiam tempus quo euentura essent præfiniit: & cum alij Prophetę calamitates prędicerent, ideóque malam gratiam apud Reges & multitudinem vulgarẽ inirent, hic bonarum rerum vates fuit, vt propter faustam ominationem quidem beneuolentiam omnium sibi conciliaret, propter euentuum verò certitudinem fidẽ sibi apud vniuersum mortalium genus compararet. Exstat enim in eius

An. mundi 3425. *Ante Christum nat.* 539.

[a] *Danielis vaticinia.*

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

scriptis vnde maximè illius Prophetiæ certitudo potest colligi. ait enim se apud Susa primariam Persidis vrbem cum sodalibus prodisse in campum, & ibi terræmotu repentino exorto diffugientibus metu amicis solum esse derelictum, seipsum quoque consternatum in faciem & manus procidisse. ibi accessisse quendam excitantem se & iubentem, vt surgeret ac videret, quæ post multa secula euentura essent suis ciuibus. surgenti [a] deinde ostensum esse arietem magnum, enata habentem multa cornua, & in his vltimũ cæteris celsius, versis deinde ad occidentem oculis, vidisse se hircum delatum per aërem concurrisse cum ariete, & bis cornibus ictũ prostrauisse humi & conculcasse pedibus: deinde vidisse enatum è frõte hirci cornu maximum, quo defracto erupisse pro ea quatuor alia, obuersa in ventos singulos. & ex his etiam aliud minus exortum scripsit, quod postquàm esset adultum. Deus qui hæc ostendebat, dixit gesturum bellum contra gentem ipsius, & vrbẽ vi expugnaturum, & ceremonias templi conturbaturum, sacrificiáque vetiturum per dies 1296. hæc est visio quam in campo apud Susa se vidisse scripsit: eámque Deum sic interpretatũ esse. Arietem significare Persarum & Medorũ regna, cornua verò futúros in his Reges, & horum vltimum designari per cornu vltimum. hunc enim fore diuitiis & gloria præstantissimum. Per hircum verò indicari, fore aliquem è Græcorum Regibus, qui cum Persa bis congressus eum prælio superet, totũmq; eius imperium occupet. Per cornu verò illud magnum ex hirci fronte extans primum Regem significari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationem, & ad quatuor terræ tractus singulorum versionem, successuros ostendi, post primi Regis mortem, & regni

[a] *Danielis visio de ariete & hirco, per quos Medorũ & Persarum Regnũ præfiguratum fuit. Daniel. 8.*

& regni inter eos partitionem. hos neq; filios eius, neq; alioqui ad cognationem ipsius pertinentes, multis annis per orbem habitatum regnaturos: ex hisque exoriturum quendam Regem, qui bellum gerat cum gente Iudæorum & legibus, & formam institutæ iuxta his reipublicæ auferat: spoliatóque templo victimas in id induci per triennium prohibeat. quæ quidē calamitas genti nostræ sub Antiocho Epiphane accidit, ita vt futurum Daniel ante multos annos scripserat. Eodem [a] autem modo scripsit & de Romanorum imperio, & quantam vastitatē illaturi essent nostris hominibus. Hæc omnia diuinitus sibi demonstrata scripto tradidit, & posteris legenda reliquit, vt videntes euentum non discrepare à prędictionibus, Danielem mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum: simúlque [b] Epicureorum error coarguatur, qui prouidentiam è vita eiiciunt, & Deo regimen rerum nolunt permittere, nec credunt vniuersitatem à beata illa & immortali essentia vel conseruari vel gubernari, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri asseuerant. qui si ita vt illi autumant careret præside, quemadmodū naues sine gubernatoribus videmus procellis & fluctibus obrui, currúsque auigis destitutos euerti ac confringi, ita & ipse perderetur immoderato impetu. Quamobrem dum Danielis vaticinia considero, non possum non damnare istorum insciciam, qui Deo negāt curæ esse res mortalium. quî enim fieri potuit, vt Prophetiis eius responderet euentus, si temerē in mundo generentur omnia? Verum ego hæc, ita vt inueni in literas retuli. quod si quis mauult diuersam opinionem sequi, id per me quidem erit illi integrum.

An. mundi 3425. *Ante Christum nat.* 539.

a *Danielis de Romanorum imperio prædictiones. Daniel. 9.*

b *Epicureorum error coarguitur.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Cyrus Persarum Rex Iudæos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere collata eis in ædificationem templi pecunia.*

II. *Regij Duces & Satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.*

III. *Cambyses Iudæos ab ædificando omninò abstinere iubet.*

IIII. *Darius Hystaspis filius templum Iudæis ædificat.*

V. *Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.*

VI. *Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuerit, quin tota Iudæorum gens Amani dolo exingueretur.*

VII. *Bagoses, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit.*

VIII. *Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.*

Ann. mundi 3426. Ante Christum nat. 538.

Cyrus Persarum Rex Iudæos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia.

CAP. I.

1. Esd. 1. 3. Esd. 2.

PRIMO [a] autem anno regni Cyri, qui fuit transmigrationis nostræ Babylonicæ septuagesimus, miseratus est Deus captiuitatem & calamitatem & rumnon illius populi: & sicut illis per Hieremiam Prophetam ante diruta vrbe prædixerat,

a *Babylonica captiuitas post septuaginta annos finis.*

quòd

quòd postquam seruierint Nabuchodonosoro eiúsque posteris per annos septuaginta, rursum eos restituturus esset in patriã,& ædificato templo redituri essent ad felicitatẽ priſtinã, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo,effecit vt ille in hunc modũ per vniuersam Asiam scriberet: Hæc dicit Cyrus Rex: Quoniã [a] me Deus maximus orbis Regẽ cõstituit, hunc illũ esse credo, quem Israelitarũ adorat populus. Is enim meũ nomẽ per suos Prophetas prędixit,& quòd templũ eius ędificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc [b] autẽ Cyrus cognouit ex lectione libri, qui Esaiæ Prophetias continet,ducentis & decẽ annis ante ipsius ętatẽ cõscriptas. Hic enim secretũ hoc Deum sibi indicasse dixit,quòd vellet Cyrum,quẽ multarũ ac magnarũ gentium Regẽ declamaturus esset, remittere populum suum in terram Iudæam,& templũ suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centum quadraginta annis antequã templum deuastatũ est. Quibus lectis Rex admiratus vatis diuinitatẽ correptus est cupidine exsequendi quæ scripta legerat: conuocatísque [c] clarioribus apud Babylonem Iudæis,ait se illis permittere,vt proficiscãtur in patriam, vrbémque Hierosolyma & Dei templũ ædificent denuo. Nam & ipse Deum futurũ illis auxilio, & se scripturũ vicinis Iudææ ducibus ac satrapis, vt cõferant eis aurũ & argentum ad templi fabricam,& victimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto,duarum tribuum principes, Iudæ & Beniamiticæ,simúlque Leuitæ & Sacerdotes,properè Hierosolyma se conferunt: multi enim maluerunt manere apud Babylonem, non sustinentes possessiones suas relinquere. Quò cùm peruenissent,omnes amici Regij fecerunt eis auxilio, conferebántque ad templi

Ann. mundi 3426. *Ante Christum nat.* 853.

a *Cyri Persarum Regis edictum.*

b *Esaiæ cap. 44. 45 de Cyro vaticinium.*

c *Cyrus Iudæos redire in patriam, vrbẽ & templi ædificationem permittit.*

Ann. mundi 3426. *Ante Christum nat.* 538.

structuram alij aurum, argentum alij, nonnulli pecudum & equorum multitudinem: soluentésq; vota quibus damnati fuerant, offerebant solennes victimas, quasi vrbem denuo conderent, & pristinum patrij ritus vsum reciperent. Nam [a] & vasa quibus olim templum spoliauerat Nabuchodonosorus, per Cyrũ tũc è Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ærarij Regij præfecto tradita sunt perferenda ad Abassarem, asseruanda apud eum dum templum ædificaretur: cui mandatum est, vt quàm primum id absolutũ esset, mox ea Sacerdotibus & magistratibus populi redderet in templum restituenda, quin & epistolam ad Syriæ satrapas in hæc verba scripsit. Rex [b] Cyrus Sysinæ & Sarabasanæ & Iudæis qui regionem meam habitant permisi, vt quicunq; vellent in propriam patriam reuersi vrbem denuo conderent, & templum Dei Hierosolymis ædificarent eodem quo prius loco. misi autem eò etiam ærarij mei præfectum Mithridatem & Zorobabelem principem Iudæorum, vt fundamentis iactis templum superstruant altitudine cubitorũ LX. & totidem latitudine, faciántque tres ordines è lapide polito, & vnum ligneum è materie quam fert ea regio: similiter & altare super quo sacrificẽt Deo: quos sumptus omnes de meo volo fieri. Vasa quoque quæ Nabuchodonosorus Rex de tẽplo prædatus est, mitto per Mithridatem ęrarij præfectum & Zorobabelem Iudæorum Principẽ, vt ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant: quorum numerus est hic: pyxideres aurei quinquaginta, argenti CCCC. thericlea pocula aurea quinquaginta, argẽtea CCCC. fistulæ aureæ quinquaginta, argenteæ D. libatoria aurea XXX. argentea CCC. phialæ au-

[illegible] vasa

alia

[a] *Templi vasa è Babylone Hierosolyma remissa.*

[b] *Cyri ad Syriæ Satrapas mandatum.*

alia magna mille. Concedo etiam eis eosdē reditus quos maiores eorū soliti sunt accipere, in precium pecudum, & vini & olei drachmas ducenta quinq; millia quingentas, & in similam artabas duo millia quingentas, atque hæc à Samariæ tributis præberi volo, immolabúntque Sacerdotes has victimas iuxta Mosis legē Hierosolymis, & inter sacra precabuntur Deum pro salute Regis eiúsque generis, vt regnū Persarum incolume maneat. Qui verò per inobedientiam hæc mandata nostra irrita habuerint, eos in crucem agi volo, & facultates ipsorum fisco nostro attribui. Atque hoc fuit Epistolæ argumentum. Numerus[a] autem eorum, qui è captiuitate conuenerant Hierosolyma XLII. millia fuêre, & insuper CCCCLXII.

Anno mūdi 3426. *Ante Christum nat.* 538.

a *Iudæorum è captiuitate Hierosolyma profectorum numerus.*

Regij duces & satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.

CAP. II.

HI[b] dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificando toti sunt, circum finitimæ gentes. præcipuè Chuthæi, quibus olim è Persidē ac Media traductis Salmanasar Assyriorum Rex in Samaria Israelitis inde sublatis nouas sedes dederat, rogabāt satrapas & eos quibus cōmendata erat hæc ædificatio, vt Iudæos impedirēt, quò minus vrbē ac templū instaurare valeant. Illi verò pecuniis etiā corrupti vendidērūt Chuthæis suā circa demandatū officiū cessationē & negligentiā, Cyro nesciente, vtpote distracto in alia negocia, qui demum Massagetico bello periit. Cambyse[c] deinde in paternū principatum succedente, ex Syria & Phœnice Ammaniticarúmq; & Moabitarum ac Samaritarum regionibus redditur ei talis Epistola. Do-

Hedio & Ruffinus Cap. 2. 1. *Esdr.* 4.

b *Samaritæ ab ædificatione templi Iudæos prohibent.*

Aliàs ca. 3.

c *Samaritarum ad Cābysem scripta de templi ædificatione.*

sine, seruí tui, Rathymus, commentarius, &c

tenda-

An. mundi 435. *Ante Christum nat.* 529.

Semelius scriba, & magistratus Phœnices ac Syrię. Cognoscere te oportet Rex, *quod* Iudęi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostram venerunt, & ciuitatem ob defectionem meritò deletam restituunt, forúmq; rerum venalium: reparant etiam mœnia & templum exstruunt. quod si ita pergere sinantur, scito eos nec tributa persolvturos amplius, nec imperata facturos. opponentes enim se ipsis Regibus imperare potius quàm seruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædificatio, visum est nostri officij non dissimvlare hoc negocij, & admonere vt inspicias maiorũ tuorũ cõmentarios, inuenturus in eis Iudæos Regum desertores & hostes, vrbémq; ipsorum ob hoc crimẽ desolatam ac diruram. quin hoc quoque admonendus es, quòd si hæc vrbs incolatur denuo, mœniúmque ambitum absoluat, intercludetur tibi via in Phœnicen & Cauam Syriam.

Cambyses Iudæos ab ædificando templo omninò prohibet.

CAP. III.

a Cambysis rescriptum in quo Iudæos ab ædificando templo deterret.

CAmbyses [2] autem lecta epistola, cum esset alioquin etiam natus ad máliciam, grauiter commotus rescripsit hoc modo. Rex Cambyses Rathymo cõmentariensi, & Belsemo, & Semelio scribæ, & reliquis Samariæ ac Phœnices habitatorib. hæc dicit, Lectis quas misistis literis, iussi inspici maiorum meorum commentarios vbi inuentum est vrbem istam semper inimicã fuisse Regibus, habitatorésque eius seditiosos perpetuò studuisse concitandis bellis & rerum nouitatibus. quódque Reges habuerint potentes ac violentos, qui continuis tributorum exactionibus Phœnicen Cauam Syriam vexauerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos vrbem

bem denuò condere, nec per hanc occasionem crescat eorum malicia, qua concitati hactenus rebelles fuerũt Regibus. His literis perlectis Rathymus & scriba Semelius cum collegis eue-stigiò conscensis equis properarunt Hierosolyma, ducentes secum magnam hominum multitudinem, prohibuerũntque Iudæos ne vrbem & templum ædificare pergerent. Itaq; dilatum est id opus per annos IX. vsque in secundum annũ [a] regni Darij Persarum Regis. Cambyses enim cum per sexennium regnasset, subacta interim Ægypto, reuertens ab ea expeditione apud Damascum est mortuus. Sublatis deinde Magis qui post eius obitum regnum per integrum annum occupauerant, septem illę Persarum familiæ Hystaspis filium Darium communibus suffragiis Regem declarauerunt.

An. mundi 3435. *Ante Christum nat.* 529.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Aliàs ca. 4.

a *Darius Hystaspis filius Rex Persarum.*

Darius Hystaspis filius templum Iudæis ædificat.

CAP. IIII.

IS [b] adhuc priuatus vouerat Deo si regnum adipiscereturr, quicquid sacrorum vasorum apud Babylonem esset, remissurum se in templũ Hierosolyma: & fortè fortuna per illud tẽpus venerat ad eũ à Hierosolymis [c] Zorobabel, qui captiuorum Iudæorũ dux declaratus fuerat. nã erat vetus Regis amicus. quamobrem inter satellites cum aliis duobus assumptus, speratũ honorem consecutus est. Primo autẽ sui regni anno Darius splendido ac magnifico apparatu excepit tàm domesticos suos, quàm Medorum ac Persarum satrapas, prouinciarũmq; præsides ab Indis vsq; ad Æthiopas, & præfectos copiis per CXXVII. satrapias. Cũmq; ad satietatem epulati, discessissent cubitũ ad suum quisq; diuersoriũ, Darius [d] post breuẽ in lecto quietẽ à somno relictus, cœpit valẽs redormiscere, cœpit fabulari

1. *Esd.* 5. 6.

b *Darius se sacra vasa Hierosolyma remissurum vouet.*

c *Zorobabel.*

d *Darius tribus satellitibus ires quæstiones proponit.*

3. *Esd.* 3.

Anno mundi 3443. Ante Christum nat. 521.

cum tribus satellitibus: & qui proponendam ſe quæſtionem verius ac prudentius ſoluerit, ei præmium fore promiſit vſum purpuræ & aurei poculi, in cubatu quoq; ac vectatione vſurum inſtrumento aureo, & tiara byſſina ac torque aureo: & in conſeſſu habiturũ locum Regi proximum, annumeratũ inter gentiles regios. poſt hæc promiſſa quærit ex primo num vinum maximè polleat, ex ſecundo num Reges, ex tertio num mulieres, an fortè veritas magis quàm hæc omnia. his ad inquirendũ propoſitis ſiluit. Manè verò accerſiuit megiſtanas & ſatrapas ac toparchas, reſidénſq; vbi ſolebat iura reddere, iubet ſatellitum illorum quenq; coram toto cœtu reſpondere ad quæſtionem ſibi propoſitã, quid ipſi videatur verius. Tum [a] primus eorum ſic exorſus eſt vini prædicare potentiam. Viri illuſtriſſimi, equidem vino potentiæ palmam tribuere haud dubito, dum eius vitium hinc cõiecturam capio. Animaduerto enim quòd quorũuis potantium mentem ſubuertit, & vel Regis animum ſic afficit, vt non ſecus quàm puer aliquis patentibus verbis curatoris egeat: ſeruum quoq; ſuę cõditionis oblitum ad dicendi libertatem concitat, & pauperi addit animos diuitis. mutat enim & regenerat animas quas ſubingreditur. nã & calamitoſorum extinguit triſtitiã, & ære alieno atq; vſuris oppreſſos facit aliquãtiſper videri ſibi omniũ ditiſſimos, vt obliti ſui nihil ſonent humile, ſed talenta crepent, & alia fortunatorum verba magnifica. præterea tam ducum quàm Regum illis ſenſum ac metum eximit, & omnem amicorum ac familiarium memoriam. armat enim homines vel aduerſus cariſſimos, eóſq; facit videri alieniſſimos. cúmque edormito temeto per noctem ſobrij fuerint reddíti, ſurgunt omnino inſcij quo eis pe-

[a] *Primus vini potentiam prædicat.*

ebrie-

ebrietatem patrata sunt. quò fit, vt his argumentis persuasus vinum ducam rem omnium longè potissimam simul & violentissimã. Postquã primus prolata sua de vino sententia dicendi finẽ fecit, tum [a] secundus cœpit extollere potestatẽ regiam, huius vires asseuerans esse maximas omnium quę intellectu ac potentia prędita sunt, id conatus est probare his rationibus. Omnium rerum penes homines esse imperium qui & terras & maria ad quoscunq; vsus seruire sibi adigunt. at ipsis hominibus Reges imperitare, eisq; quidlibet pro suo mandare arbitrio. proinde qui in fortissimum animalium habent dominiũ eorum vim ac virtutem merito existimandã in superabilem. Quid? quòd dũ ad bella & pericula subditos mittũt, omnes eorũ imperata obsequenter faciunt, siue dũ per eos obiiciuntur hostibus, siue dũ coguntur cũ mœnibus ac turribus, atq; adeò cũ montibus ipsáq; rerum natura bellum gerere, ipsorũ iussũ parati vel occidi vel occidere, dũ ne videantur à regiis mãdatis vsquã digredi, parata deinde victoria, belli commoda vniuersa ad Regẽ redeunt. Iã verò qui alieni à militia, dant agris colendis operã, post longos labores & sudores comparatis fructibus Regi tributa persoluũt: & quicquid ille iusserit, hoc necessario sine mora perficitur. Interim ille expletis omnib. deliciis & voluptatibus dormit in cubiculo, excubantibus ante fores satellitibus, & ceu vinctis metu nusquã discedentibus. nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curãda propria negocia, sed vnã hanc curam putãs necessariã, in hac vna est assiduus. Et quî fieri potest, vt nõ is sit omniũ potentissimus, cui tanta hominum multitudo paret per omnia: His [b] peroratis successit tertius Zorobabel, dicturus de mulieribus & veritate, quarũ vis quan-

An. mundi 3443. *Ante Christum nat.* 521.

a *Secundus potestatem regiam extollit. 3. Esd. 4.*

b *Zorobabel tertius satelles mulierũ vim præpollentem primum ostendens, mox veritati vt infractæ palmam attribuit.*

Ann. mundi 3443. *Ante Christum nat.* 521.

ta sit quámq; præpolleat cæteris rebus omnib. sic dicere aggressus est. Confessum est & vinum pollere primum, & Regem cui omnes obtemperant, ma or tamen est potentia mulierũ: nam & Rex per mulierem in lucem hanc productus est, & eos qui vites colendo vinum nobis afferunt, mulieres & educãt & pariunt: & nihil est omnino quod non illis acceptum ferendum sit, nam & vestimenta nobis texuntur harum opera, & rei domesticæ cura his est concredita: nec vllo pacto possumus carere fœminis. sed licet argento multo abundemus & auro, pteciosísque rebus aliis, simulátque mulierem formosam cõspexerimus, neglectis illis omnibus inhiamus in vitæ pulchritudinem, & libenter ei bonis cedimus, modo adamata forma frui liceat. Relinquimus etiã parentes ac patriã, & vel amicissimorũ sæpenumero propter mulieres obliuiscimur: ac ne cõmori quidem cũ illis refugimus. addã & aliud argumentũ earũ potentiæ nõ mininum. quicquid terra marive longo labore quæsitum est, nónne totum hoc mulieribus cõmittemus? ipsum etiam Regem tantarum rerũ dominũ vidi aliquãdo ab Apame Rapsacis Thamasini filia, concubina suæ cædi alapis, nec hoc tantum ferre, sed vt sibi detractũ diadema capiti illa suo imponeret, ridentẽ cum ridente, & irata illa mœrẽtem, & adulatoriè se ad affectus illius attẽperãdo humiliter satisfacientẽ. si quid eã offensam animaduerteret. Interim dũ satrapæ mirabundi alij in aliorũ vultus inter se mutuò coniiciunt oculos. Zorobabel ad veritatis laudes fecit transitum. Dixi, inquit, & declarauí quãtum mulieres polleant, veruntamen nec hę nec Rex veritati vllo modo cõferendus est. Nã cum terra sit maxima, cęlũ itẽ immensæ altitudinis, & sol celeritatis ineffabilis, cúmq; hęc Dei volun-

voluntas gubernet ac moueat, qui Deus iustus est & verax, cõsequitur vt veritas sit rerũ omniũ lõgè potẽtissima, contra quã iniustitia nihil omninò valeat. præterea reliqua omnia quantũuis pollere videantur, mortalia sunt & celeres habent exitus, veritas verò immortalis est atq; sempiterna. Quin & ea quę ab illa percipimus nec mortalia sunt, nec iniurię temporũ aut fortunæ reciprocis vicibus obnoxia, sed iusta & legitima, secretáq; ab omni labe iniustitiæ. his dictis Zorobabel sermoni finẽ imposuit. Acclamante verò auditorio quod dixisset optimè: & quòd sola veritas vim omnis senij vel mutationis expertem habeat, iussit eum Rex postulare aliquid ex his quæ illi paulò antè vltrò sue pollicitus. Libẽter enim se cõcessurũ, vt viro sapienti, & qui prudentia vincat cæteros. quare posthac, inquit, assessor meus eris, receptus inter cognatas mihi necessitudines. His [b] auditis admonuit eum voti, quò se obligauerat, si adipisceretur potestatem regiã: id autẽ erat denuò cõdere Hierosolyma, & ibi Dei templũ instaurare, ac deinde sacra vasa olim per Nabuchodonosorũ inde sublata, & Babylonẽ perlata, restituere. Hæc est, inquit mea postulatio, quã multo mihi permittit, sapientẽ me virum indicans. Tum Rex lætus assurgens excepit eum osculo, móxq; scripsit toparchis & satrapis, iubens eos deducere Zorobabelẽ, eósq; qui vnà profecturi erant ad instituendã & absoluendã templi fabricam. Mandauit etiã per literas Phœnices ac Syrię magistratibus vt materiam cedrinã in Libano excisam deportarent Hierosolyma, & instaurantẽ eam vrbẽ adiutarent: in quibus literis hoc quoq; adscriptũ erat, iubere & velle Regẽ liberos esse omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma postliminio redierint, & procuratores suos ac satrapas vetuit quicquam

An. mundi 3443. *Ante Christum nat.* 521.

[a] *Zorobabel ex oratione sua laudem & munera præclara cõsequitur.*

[b] *Darius admonitu vocati, templi restaurationẽ mandat.*

Ruffinus cap. 4.

[c] *Darij Regis scriptum & mandatum de libertate possessionibus, templo & sacrificijs Iudæorum.*

[c] Esdr. 6.

Ann. mundi 3443. *Ante Christum nat.* 251.

in regios vſus à Iudęis exigere: & quantumcũque agrorum occupare valeãt, permiſit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiã & Samaritanis atq; Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, vt agros qui aliquando Iudæorum iuris fuiſſent antiquis poſſeſſoribus redderent. atque inſuper quinquaginta talenta in fabricam templi cõferrent. ipſis autẽ iuxta patrias leges ſacra facere permiſit, & quæ in hũc vſum eſſent neceſſaria, ſacráſq; veſtes in quibus Pontifex & cæteri Sacerdotes rem diuinã faciunt, de ſuo præberi voluit, nec non etiam organa quibus Leuitæ ſacros hymnos accinunt. & cuſtodibus vrbis atq; templi certas terræ portiones aſſignari iuſſit, ac in ſingulos annos pro alimentis certã pecuniam. deniq; de remittendis ſacris vaſis, déq; Iudæorum reſtitutione, cõfirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autẽ hãc gratiam à Rege conſecutus, quamprimum egreſſus eſt regiũ, ſuſpiciens, in cœlum, gratias egit Deo, quòd coram Rege inter concertatores viſus ſit ſapientior, cõfitens totum hoc diuini eſſe beneficij: peractáq; gratiarum actione, precatus vt & in poſterum propitius eſſe pergeret, Babyloné profectus eſt, lætum [a] populariubus ſuis nuncium afferens. Quo audito primùm gratias egerunt Deo pro reddita ſibi patria: deinde ad epulas & cõpotationes verſi, per huiuſmodi hilaritates continuos ſeptem dies exegerunt, & ob receptã patriã ceu natalitiam feſtiuitatem denuò celebrantes. deinde [b] duces Hieroſolymitanæ profectionis ex ſua quenque tribu elegerunt, cõparatis & iumẽtis quæ vxores ac liberos veherẽt: deducentibúſq; quos Darius ad hoc ipſum miſerat, genialiter viã emetiebãtur hilares, perſonantibus omnia tibiis, & cymbalis perſtrepẽtibus, proſequẽte per Iuſum ac lætitiã & reliqua Iudæorum

[a] *Euangeliũ Iudæis allatum.*

[b] *Iudæi è Babylone Hieroſolyma proficiſcuntur.*

Iudæorum multitudine. nam certus numerus è singulis cognationibus selectus proficiscebatur, quas nominatim percensere nō libet, ne interrupta narrationis serie lectori tædium afferam. hoc [a] tantum dicam compendio, fuisse pubertatem egressorū quater mille mill a & sexcenta viginti octo millia, duntaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim sequebantur quatuor millia, & septuaginta. promiscuæ verò multitudinis puerorum ac mulierū numerus erat quadraginta millia. DCCXLII. præterea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII. ianitores CX. sacri serui CCCXXII. ad hæc qui dicebant se Israelitas, nec tamen poterant approbare genus suum, sexcenti quinquaginta duo. reiecti sunt etiā ex ordine & honore sacerdotali quotquot duxerant vxores, quarum genus nec ipsi indreare poterāt, nec in Leuiticis & sacerdotalis genealogiis inueniebātur, erant autē numero DXXV. Sequebatur etiam seruitiorum multitudo septem millium CCCXXXVII. cantores etiam & cantatrices CCXLV. cameli CCCXXXV. iumenta DXXV. Dux [b] autem multitudinis quā modò recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel ex tribu Iudæ & stirpe Dauidis natus, & cū eo Iesus Iosedeci filius, & Mardochæus ac Serebæus: hi duo tribulū suffragiis ad ducatum electi, qui etiam contulerūt in sumptus huius profectionis minas auri centum, argenti verò quinquies mille. atque in hunc modum sacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudęorum qui tum apud Babylonem erat, ad habitanda Hierosolyma sunt deducti. reliqua verò multitudo paulisper discedentes prosecuta, domos suas rediit. Septimo autē mense postquā Babylonem exiuerāt, Iesus [c] Pontifex & Zorobabel princeps dimissis circum oppida nūciis è

An. mundi 3443. *Ante Christum nat.* 521.

a *Numerus Iudæorum è Babylone profectorū.* 1. Esd. 2.

b *Zorobabel Dux & Iesua Pontifex.*

c *Iesua Pontifex & Zorobabel Princeps aliquot annis ædificarunt.* 1. Esd. 3.

Ann. mundi 3443. *Ante Christum natum* 521.

tota regione populum Hierosolyma conuocauerunt, cupidè ad mandatum eorum conueniẽtem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerẽda Deo sacrificia iuxta leges per Mosem traditas. Quæ dum faciunt, non æquis oculis aspiciebãtur à finitimis gentibus, quibus exosi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiã [a] Scenopegiam per idẽ tempus, iuxta legislatoris præscripta, & post hæc oblationes, & quotidiana sacrificia, victimásque sabbatorum atque omnium sanctarum festiuitatum. tum qui vota vouerant, reddebant ea sacrificantes à nouilunio mẽsis septimi. Deinde [b] templi ædificationẽ sunt aggressi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorũ qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facilè ac libẽter faciebãt, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates cõpactis. in Ioppensem portũ eas perducebant, ita vt primùm à Cyro, & tum iterum à Dario iussi fuerant, Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum secundo, mense secundo, quando iactis templi fundamẽtis prima die Decemb. cœperũt superstruere, præposuerúntq. operi curãdo Leuitarũ quotquot vigesimum annũ attigerant, & Iesum cũ filiis ac fratribus, & Zolimiemelem Iudæ fratrem, Aminadabi filium, eiúsque filios, quibus summa cura & diligentia commissum negocium tractantibus, celerius opinione crescebat ædificium. Id vbi factum est, accidentes sacerdotes ornatu suo cum tubis, & Leuitę Asaphique progenies, canebãt sacros hymnos, in Dei laudẽ à Dauide quondam institutos. Sacerdotes autẽ & Leuitæ cognationúmq. Principes ætate prouectiores, quid & illud prius tẽplum videre meminerant magnum & opulentum, & hoc ręsens pro præsentium fortunarum tenuitate

[a] *Scenopegia.*

[b] *Templum ædificari cœpium.*

tenuitate deterius fieri animaduertebãt, reputantes quantum ab illa prisca felicitate abesset, oborta inde mœstitia tẽperare à lachrymis nõ poterant: vulgus autem cõtentum erat præsenti templo, vt quod nulla priorum temporum comparatione seipsum cruciabat, nec vllũ detrimentum factum quibat animaduertere contra seniorum ac sacerdotum multo deteriore conditione res suas existimantium gemitus, vix concentu tubarum obscurari poterant. Samaritæ [a] autem inimici auditis tubis, & lætantium atque dolentium promiscuis vociferationibus, accurrerunt volentes causam discere: & cognito quòd Iudæi è captiuitate Babylonica postliminio reuersi templum instaurarent, adeunt Zorobabelem ac Iesum Principésque cognationum; postulantes vt eos admitterent ad templum communi sumptu ædificandum. Nam se quoque aiebant eundem Deum colere, & eius gloriari nomine, religionisque eius studiosos fuisse, iam inde ab illo tempore quo Salmanassar Assyriorum Rex è Chuthia & Media gentem eam in loca illa transtulerat. Ad quæ postulata illi de communi sententia responderunt, ad simul ædificandum eos admitti nõ posse, cùm & prius Cyrus & nunc Darius ipsos ędificare iusserint: licere tamen eis ibi adorari. idque facere vetari eorum neminem, ac ne cæteratum quidem gentium quenquam cum omnibus hominibus eò venientibus, tẽplum ad adorandum pateat. His [b] auditis Chuthæi, sic enim nos Samaritas appellamus, indignè tulerunt, & instigauerunt Syriæ gentes, vt Satrapas rogarẽt quemadmodũ sub Cyro primũ ac mox sub Cãbyse vt tẽpli ædificationẽ impedirẽt, Iudęorúmque conatus & diligentem circa hoc opus operam quoad liceret de industria remorarẽ-

An. mundi 3443. *Ante Christum nat.* 521.

a *Samaritæ templi ædificationẽ procul mouere volentes reiiciuntur.*

b *Samaritæ templi ædificationem impedire cõgitant.*

An. mundi 3444. Ante Chri. nat. 520.

tur. Per idem tempus aſcēdit Hieroſolyma Siſines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabazanes cum quibuſdā aliis, rogauerūntque Iudæorū Principes, cuius permiſſū templum ſic ædificarent, vt arx potius quàm fanū exiſtimari poſſit: & cur tā firmis mœnibus & porticibus vrbē cinxiſſent. Reſponderunt Zorobabel & Ieſus, ſeruos ſe eſſe Dei maximi, cui templum hoc exſtructum à quodā eius gentis Rege fortunatiſſimo & in omni virtute excellētiſſimo per multas ætates incolume ſteterit. Deinde ob maiorū ſuorum impietatem per Nabuchodonoſorum Babyloniorum & Chaldæorum Regem expugnata & deleta vrbe, tēplóque ſpoliato ac incēſo, & populo in captiuitatē Babylonicam abducto, Cyrum[a] qui Perſidis & Babyloniæ regno potitus ſit, regio diplomate mādaſſe templi inſtaurationem, & donaria vaſáque per Nabuchodonoſorum ſublata tradidiſſe Zorobabeli & Mithridati ærarij ſui præfecto, vt ea deportarēt Hieroſolyma, rurſúmque in templū inſtauratū reponerent. eiuſdem enim Regis mandato Abaſſarum miſſum ad eam vrbem, vt daret operā vt id templū primo quoque tempore abſolueretur. eum acceptis regiis literis confeſtim veniſſe & fundamenta feciſſe, atque ex eo tempore nunquā inimicas gentes interturbare ædificationem atque impedire deſtitiſſe. Quare ſi illis ita videretur, ſcriberēt Dario, vt inſpectis regiis commentarijs manifeſtum fiat vera ipſos omnia dicere. His auditis Siſines & alij cum conoluerunt ædificationem inhibere inconſulto Dario, ſed cōfeſtim ei de hac reſcripſerunt. Iudæis enim ſolicitis & metuentibus ne Regem pœniteat iuſſiſſe reparari Hieroſolyma, duo prophetæ qui tūm erant in populo, Aggæus[b] & Zacharias bono animo eſſe iubebant, nec à

[a] *Legati Syriæ templi & vrbis munienda cauſam quarentes, ad Iudæos miſſi. 2. Eſd. 5.*

[b] *Aggæus & Zacharias Prophetæ.*

Perſis

Perſis: quicquam timere: quandoq
compertam haberent ſuper hac re
tatem: quibus credens populus aſſidu
opere, nulla die id intermittēs. Cúmque
ritæ Dario ſcripſiſſent, accuſantes Iudæos quòd
vrbem muniant, templúmque arci quàm fano
ſimilius exſtruant: aſſeuerantes non eſſe hoc in
rem Regis, & oſtendentes Cambyſis epiſtolam,
per quam eam ædificationem impediuerat &
vetuerat, ratus non eſſe rebus ſuis tutam aut v-
tilem: poſtquam etiam Siſinis & collegarum de
eodem negocio literas accepit, iuſſit regios cō-
mentarios ſuper hac re conſuli: & inuentus eſt
apud Ecbatana caſtrū Mediæ liber, in quo hæc
ſcripta continebantur: Anno[b] primo regni ſui
Cyrus Rex decreuit, vt templum Dei cū altari
Hieroſolymis ædificaretur altitudine cubitorū
LX. & totidem latitudine. quòd haberet ordi-
nes è lapidibus politis tres, & ligneum vnum è
materie quam fert ea regio: & ſumptus in hoc
ex ærario Regis præberentur. Sed & vaſa tem-
pli quæ Nabuchodonoſorus ſuſtulerat, reddan-
tur & reportentur Hieroſolyma. Vtq. cura eius
negotij ſit penes Abaſſarē Syriæ ac Phœnices
præfectū eiúſque collegas, qui abſtinerēt qui-
dē ipſi ab eis locis, ſeruos verò Dei Iudæos &
eorum Principes ſinerēt templum ſtruere: ipſi
verò adiutarent eo in hoc opere de tributis ſuę
prouinciæ, & ad ſacrificia quoque ſuppeditarēt
tauros arietes, agnos, hædos, ſimilam, oleum, vi-
num, & cætera quæ ſacerdotes poſtulauerint,
qui deprecaturi ſint Deum pro ſalute Regis at-
que Perſarum. Quicunq. autē contra mandatū
hoc facere auſus fuerit, is vt comprehenſus in
crucem agatur, & facultates eius fiſco addican-
tur. inibi etiam addita erat execratio. vt quicū-
que eius templi ædificationem vetare voluerit,

...hri-
...ſum mat.
514.

a *Samaritæ templi & vrbis reſtau rationem im pedire conā- tes magis promouent.*

b *Cyri de Iu daeo eorūm- que templo decretum.*

3. Eſd. 6.

Ab mundi 5450. Ante Christum nat. 514.

Deum feriat, atque hoc modo iniquitatem eius prohibeat. Hæc cùm Darius in Cyri cõmentariis inuenisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo. Rex [a] Darius Sisini magistro equitum & Sarabazani cæterisque magistratibus S. Mitto ad vos exemplar epistolæ Cyri, quam in ipsius cõmentariis inueni: volóq. vt omnia fiãt, quemadmodũ in ea continentur. Valete. Ergo cognita ex his literis voluntate Regis, Sisines & reliqui decreuerunt eã per omnia sequi. itaque [b] susceptа cura sacræ fabricæ, adiuuabãt Iudæos magistratúsque illorum & Principes & magnis omnium studiis proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij prophetantibus interim Aggæo & Zacharia: absolutúmq; est intra septennium. Anno [c] autẽ regni Darij nono vigesima tertia die mensis vndecimi, qui nostris dicitur Adar, Macedonibus Distrus, sacerdotes ac Leuitæ cum reliqua Israelitarum multitudine obtulerũt sacrificia pro renouata post captiuitatem pristinã felicitate, próque recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos CCCC. hircos XII. pro peccatis totidem tribuum, constituerúntque Leuitæ iuxta Mosis leges ex ordine suo ianitores per singulas portas. ædificauerant enim Iudæi porticus quoque quibus templum circumquaque includebatur. Instante [d] deinde azymorum festo, mense primo, qui Macedonibus est Xanthicus, nobis verò Nisan, conflixit totus populus ex oppidis in vrbem: celebrauerúntque id festum casti ac puri vnà cum coniugibus ac liberis ritu patrio, & victimam paschalem immolãtes decimaquarta luna epulati sunt per continuos dies septẽ, nullis sumptibus parcẽtes, holocaustomata etiã offerẽtes, & agentes gratias Deo, qui eos tandem [illegible] patrias & eius legibus ac ritibus resti-

[a] *Darij ad Syriæ præfectos epistola.*

[b] *Templi ædificatio absoluta.*

[c] *Templum 23. Martij seu vt est 1. Esd. 6. Martij dedicatũ.*

[d] *Pascha celebratur.*

[illegible]

tuerit, deflexo ad benignitatem ac clementiam Regis Persici animo. atq; ita summa liberalitate in re diuina vsi incoluerunt Hierosolyma, a instituta ea Reipublicæ forma quæ per optimates administratur. penes Pontifices enim fuit summa autoritas, donec Asamonæotum gens mutato rerum statu regnum obtinuit, ante captiuitatem enim iam inde à Sauli & Dauidis temporibus egerunt sub regibus per annos DXXXII. menses sex, dies decem. & ante hos æquè monarchæ res administrauerunt appellati Iudices, qui Reipublicæ status plus quàm quingentis annis durauit post Mosis & Iesu imperiũ. Hoc igitur modo se habebant Iudæi in patriam restituti sub Cyro & Dario regibus. Samaritæ b autem, infensa gens & inuida multis molestiis eos afficiebant, freti opibus, & affectantes cognati Persarum videri, quod inde essent oriundi. nam quæ iussi erant, ex tributis in sacrificia conferre grauabantur, magistris equitum interim conniuentibus: & quacunque in re vel per se, vel per alios poterant nostram gentem lædere, nullam occasionem prætermittebant: Visum c est itaque senatui populóque Hierosolymitano legationẽ apud Regem Darium mittere: & Samaritas accusare: cuius legationis caput fuit Zorobabel assumptis aliis quatuor collegis. Cæterùm Rex cognitis criminib. quæ per legatos Samaritis obiiciebantur, dedit eis literis perferendas ad magistros equitum eius prouinciæ, & ad Senatum Samaritanum, in quibus hæc cõtinebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambabæ magistris equitũ apud Samariã, & Sadracæ ac Bobeloni, reliquisque eorum conseruis, Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iudæorũ legati accusauerũt vos, quòd molesti fuistis templum ædificantibus: quódque non

Ann. mundi 3450. *Ante Christum nat.* 514.

a *Reipub. forma Hierosolymis instituta.*

b *Samaritæ Iudæis infensi.*

c *Iudæorũ ad Darium legatio.*

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458.

præbeatis impensas in sacrificia, quas me iubẽte præbere illis debueratis. Volo [a] igitur vt lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum vsus postulat, vt non desinentes quotidie sacrificare tam pro me, quàm pro Persarum gente Deum deprecentur.

Mandatũ de suppetibus ad structuram templi prebendis.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia.

CAP. V.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. Esdr. 7.

DEfuncto autem Dario successit [b] Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinũ cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolentia prosecutus est. Hoc regnante Pontifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem verò degentium Iudæorũ primarius sacerdos erat Esdras vir iustus, & de quo optimus rumor fuit apud populum, is [c] cum esset legum Mosaicarum peritissimus, in Regis amicitiã peruenit. & cùm decreuisset proficisci Hierosolyma, secúmq; aliquos è Babyloniis Iudæis ducere, periit à Rege cõmendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex Regum Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis Dei S. Decretum est à me, & septẽ meis Consiliariis, vt quicunque in regno meo de Israelitis & sacerdõtibus eorum ac Leuitis voluerit tecũ Hierosolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuisere Iudæam iuxta Dei legem: vtq; Israëlitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici vouimus. præterea facio tibi potestatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre voluerit, quo emãtur victimæ super altare Dei vestri immolandæ. & fabricandi ex auro ac argento vasa quæcunque

b *Xerxes Rex Persæ.*

c *Esdræ legis peritus.*

d *Xerxes Iudæis fauet.*

cunque tu & fratres tui volueritis. Sacra quoq; vasa quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hunc vsum opus fuerit, pro tua prudẽtia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfecti særaris apud Syriam & Phœnicen te commendaui, scribens eis vt quicquid Esdras sacerdos & lector legis Dei petierit, sine mora dent. Et vt Deus propitius sit mihi & meis liberis, volo vsque centum cotos tritici Deo secundum legem dari. Vobis quoq; magistratibus præcipio, vt à nemine sacerdotũ, Leuitarum, sacrorum cantorum, ianitorum, sacrorum seruorum, quicquam exigatis, néve vlla onera eis imponatis. Tu verò Esdra iuxta conceſſam tibi diuinitus sapientiam constitue iudices, qui per Syriam ac Phœnicen iura reddant populo tuam legem scienti: quin & nescientes doce liberè, vt quisquis legem Dei vel legem regiam violauerit, mulctetur pecuniis, aut etiam damnetur capite, vtpote qui non per ignorantiam, sed per cõtumaciam peccauerit. Vale. His literis acceptis Esdras gauisus adorauit Deum, & gratias egit, illi benignitatem regiam acceptam referendam, & illum maximè dignum cui gratiæ agantur existimans. Aduocata [a] deinde Iudæorum cõcione, qui apud Babylonem degebant, & perlecta epistola, ipsam quidem retinuit: exemplar verò eius in Mediam ad omnes suæ gentis homines transmisit, qui cognita Regis erga Deum pietate, & erga Esdram beneuolentia, omnes vehementer sunt lætati: multi verò ex eis assumptis suis facultatibus Babylonem venerunt, cupientes reuerti Hierosolyma. Reliqua Israelitarum multitudo assuetum iam domicilium noluit relinquere. quapropter duæ tantum tribus per Asiam & Europam sub Romano degunt imperio: decem

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458

[a] *Esdras Iudæos qui apud Babylonem degũt conuocat.*

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458.

autem tribus nunc quoq; vltra Euphratem sunt infinita hominum millia, quæ vix est numero comprehendere. Cæterùm ad Esdram magna multitudo conuenit tam Sacerdotum & Leuitarum, quàm ianitorum sacrorúmq; vel cantorũ vel ministrorum. Ille verò omnes qui ex captiuitate in patriam reuerti colebant ad Euphratẽ congregauit: vbi peracto triduano ieiunio, votísq. pro incolumitate & felici itinere cõceptis, (recusauerat enim deductores equites, dicens Deo salutem suorum curę futuram) iter ingressi die duodecima primi mẽsis anno regni Xerxis septimo, peruenerunt Hierosolyma eiusdem anni mense quinto, & continuò Sacerdotibus gazophylacij custodibus Esdras [a] sacrã pecuniã tradidit, argenti talenta sexcẽta quinquaginta. vasa argentea talentorum centum, vasa aurea talentorum viginti, vasa ęrea auro meliora põdo talentorũ XII. Hæc enim erant dona Regis eiúsq; amicorũ, & Israelitarum Babylone manentium, quo facto obtulit Deo secundum legẽ holocautomata, tauros XII. pro communi salute populi, arietes & agnos LXXII. hircos pro peccatis XII. procuratorib. etiã Regiis, & præfectis Phœnices ac Syrię scriptas à Rege reddidit epistolas: qui eũ eis nõ parere non possent, omni honore gentem nostram prosecuti sunt, & in omnibus necessitatibus eis fuerunt auxilio. Et cõsiliũ quidẽ huius migrationis ab Esdra profectum est, successum autem felicem Deus addidit, vt equidem reor, viri huius virtutem ac pietatem respiciens. Aliquanto deinde post cõperit quorundam indicio, quòd quidam è vulgo Sacerdotum & Leuitarum parum seruauerint instituta & leges patrias, & ductis alienigenis vxoribus ordinem Sacerdotalem confuderint: rogatúsque ab eis vt ferret auxilium legibus,

a *Esdras Hierosolyma profectus, vasa aliáq; precio sa gazophylacij custodibus tradit.*

ne Deus propter paucos iratus omnes denuò cõmuni clade feriat, scidit vestem præ tristitia, vellens capillos & barbã & humi se prosternẽs, eo quòd primores populi deprehensi essent in tali crimine : & cogitans non esse audituros, si iuberet eos vxores cum liberis eiicere, nolebat se à terra attollere. Itaque concurrerũt ad eum quotquot erant bonæ mentis, & vnà flebãt addẽtes se socios eius tristitiæ. Esdras autẽ sublatis ad cælum manibus. Me [a] quidem, inquit, pudẽt ad cælum oculos attollere, dum cogito quòd populus ne maiorũ quidẽ suorũ cladibus admonitus à peccando abstinet: tu tamẽ clemẽtissime Deus nostri misertus seminarium aliquod & reliquias superstites cõserua, quas Hierosolyma in antiquã patriam reducere dignatus es: & da veniam præsentis erroris, morte quidẽ commeritis, veruntamẽ in tua bonitate sperãtibus. Dum ita pius Sacerdos lachrymatur cũ eo cœtu qui ad eum conuenerat mixtus ex viris & mulieribus atq. pueris, accersit eò quidã primarius Hierosolymita nomine Achonius, confitens se peccasse qui alienigenas vxores duxerint: suasitque Esdræ vt omnes adiutaret vt vxores cum nata ex illis prole abiicerẽt: & si quis legi parere nollet in eũ animadverteret. qui secutus viri consiliũ, exegit super hac re iusiurandũ à principibus Leuitarũ & sacerdotũ & tribuũ Israeliticarũ. quo facto exiuit tẽplo & cõtulit se in domicilium Ioannis & Eliasibi. ibiq. totã eam diẽ ieiunus præ mœrore exegit. Proposito dein de edicto vt omnes è captiuitate reuersi intra biduum aut triduũ Hierosolyma cõuenirent, & quisquis per contemptũ nõ adfuerit intra præscriptum tẽpus vt excommunicetur, bonáq. eius sacro ærario addicantur, intra triduum conuenerunt vtriusque tribus homines, vigesimo

An. mundi 3506. *Ante Christum nat.* 458.

a *Precatio Esdræ pro Leuitis qui duxerant exteras.* 1. *Esdr.* 9.

b *Mandatũ de dimittendis exterũ.* 1. *Esdr.* 10.

An. mundi 3506. *Ante Christum natum* 458.

die noni mensis, quem Hebræi thebethum, Macedones Apellæum nominant. cúmq. consedissent in superiore parte templi præsentib. etiam senioribus, & frigus propter tempus esset molestum, surgens Esdras accusauit eos, qui contra leges duxissent vxores alienigenas. nunc si velint rem Deo gratam & sibimetipsis vtilem facere, ablegādas esse vxores eiusmodi. acclamatúm est facturos id omnes æquo animo: sed esse earum non paruum numerum, & tempus esse hibernum, nec posse rem eam intra vnam aut alteram diem perfici. itaq. opus esse vt negociū hoc differatur aliquātisper, & tū demū principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cum selectis vndecunq. senioribus inquisitionē faciāt eorum qui contra legis præscriptum vxores duxerint. consenserunt omnes in eam sentētiam, & prima die mēsis decimi cœpta inquisitione, quæ duravit vsq; primam diem mensis sequentis, inuenerunt multos tam ex Iesu Pontificis cognatione quā ex cæteris Sacerdotib. ac Leuitis & aliis Israelitis, qui & vxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerūt, pluris facientes legū obseruantiā, quàm naturales affectus quātumuis violentos: móxque ad placandū Deum arietes immolauerunt. quorum nomina recensere est necesse, atq. ita Esdras hoc erratum circa connubia correxit, & malam in hoc consuetudinem emendauit, vt in posterum hæc reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autem mense dū scenopegiæ festum celebratur, & fermè totus populus conuenit, accedētes ad patentem templi partem quæ orientalem portam spectat, rogauerunt Esdram, vt [a] eis legem Mosis legeret: quod & fecit, stās in medio multitudinis, à mane vsq. meridiē. ex qua lectione non solum in præsens & futurū discebant quid esset

1. Esd. 10.

a Prælectio legis Mosaica.

2. Esd. 8.

esset iustum, sed etiam præteritorum memoriam retractantes lachrymabantur, sic cogitantes, quòd nullas calamitates fuissent perpessi, si præscripta legum diligenter obseruassent, Esdras autem videns eos ad hunc modum affectos iussit vt domum abirent: esse enim festum, nec licere ea die flere. quin potius hortabatur, vt ad epulas versi, ita vt festo die decet, hilariter agerẽt: & hac ante actorũ pœnitentia in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerent. at illi sequentes eius monita cœperunt reuera festum agere, quod cum per octo dies fecissent, digressi sunt in proprias patrias, magnã gratiam Esdræ habẽtes ob reformatam rempublicam: quo factum est, vt post comparatã sibi ad populum egregiam gloriam senex vita defunctus apud Hierosolyma sit magnificè sepultus. Quo tempore cum etiam Ioacimus Pontifex esset mortuus, filius eius Eliasimus in Sacerdotium ei succeſſit. Cæterùm quidam ex captiuis Iudæis, pincerna Regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum vrbem Susa, cum hospites quosdam post longum tempus exactum in vrbem aduentantes Hebraicè inter se confabulari animaduertisset, accedens ad eos, rogabat, vnde nam venirent. & audito quòd è Iudæa, rursum scitatus est quomodò se haberẽt ille populus, & caput eorum Hierosolyma. Quibus malè se habere dicentibus, quòd eius mœnia diruta essent, & circumcinctæ gentes multa mala Iudæis inferrent, die noctéque agros excursionibus ac rapinis populantes, & multos ex ea regione atque adeò ex vrbe ipsa captiuos abducẽtes, ita vt passim per vias reperiantur cadaueta, fleuit Neemias motus populatorum suorum miseriis, & sublatis oculis ad cælum, Quousque, inquit, patieris Do-

An. mundi 3506. *Ante Christum nat.* 458.

2. Esd. 12.

An. mundi 3519. *Ante Chri. nat.* 445.

mine gentem noſtram tantis malis opprimi, vt ſimus præda omnium, cunctante verò illo apud portam, & ob hæc lamentante, accedens quidã nunciauit ei, Regem iam accubitum ire. ille cõfeſtim ita vt erat nõ ablutа facie ad miniſterij ſui functionem properat. Rex verò poſt cœnã iam hilarior, videns Neemiam ſubtriſtem, rogabat quid eſſet in cauſa. tum ille Deum prius precatus, vt ſuadæ gratiam verbis ſuis adderet, Quî poſſum, inquit, Rex aliũ vultũ ſumere, aut mœrorem è corde ponere, quando audio patriæ meæ Hieroſolymorum, in qua exſtant ſepulchra maiorum meorum ac monumenta, & portas incenſas eſſe & diſiecta mœnia? Sed oro hãc vnam gratiam mihi concede, permitte mihi, vt profectus illò muros eius exſtruam, & quod deeſt ad fabricam templi ſuppleam. At[a] Rex petitioni eius annuit, ſimúlq. literas ad ſatrapas commendatitias, vt & honorem ei haberent, & præberent quicquid cuperet. quare deſine inquit, triſtari, & poſthac libens nobis miniſtra. Ibi Neemias adorato Deo, actisque Regi pro tam ampla pollicitatione gratiis, abſterſo à vultu omni mœrore, frontẽ exporrexit præ lætitia. Sequẽti verò die accitus, accepit literas Regias, quas Sadæo Syriæ Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quib. mãdabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandum opus ſit: cũ igitur Babylonẽ veniſſet: & multos à popularibus vltrò ſe adiungentes comites aſſumpſiſſet, tandem peruenit Hieroſolyma, anno regni Xerxis vigeſimo quinto: & oſtenſas prius ſuis literas Sadæo magiſtro equitũ collegiſq. eius reddidit. cõuocato deinde Hieroſolyma vniuerſo populo, ſtans in medio tẽpli ſic eos eſt allocutus, Viri Iudæi ſcitis quod Deus Opt. Max. memor maiorum noſtro-

[a] *Neemias, ceſſante pote ſtate, populum ad reſtituenda mœnia & templum hortatur.* Eſd. 2.

rum

rum Abrahami Isaaci & Iacobi eorúmque pietatis qua illos quondam, eadem nos quoque prouidentia dignatur: & ecce illius fauore nunc apud Regẽ obtinuit, vt mihi permitteret mœnia vestra restituere, & quod superest ad absoluendum templum perficere. Quamobrem nũc ita faciendum censeo, vt quoniam non ignoratis quàm infensas habeamus gentes vicinas, & quòd cognita vestra in ædificando diligentia nihil non moliantur quo vestros conatus quantum in se erit impediant, primum forti animo sitis, & omnem fiduciam collocetis in Deo qui facilè resistet illorum importunis inimicitiis: deinde nec die nec noctu operis structuram intermittatis, sed omni cura id opus continuetis, quandoquidem nunc maximè tempestiuum est hoc facere. Hæc locutus continuò iussit magistratus demetiri mœnia, & operas partiri in populum, attributo certo modo in singulos vicos & oppida: pollicitúsque se quoq. cũ domesticis velle adiutare impigrè, concionem dimisit. Iudæi verò eius autoritate permoti ad opus se expediebant, quæ appellatio tum primum illis & regioni est indita, quando è Babylonia sunt reuersi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat. Eius rei fama vbi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritãsq. & Syriæ Cauæ incolas perlata est, iniquissimè tulerũt, nec vnquam cessauerunt insidiari & conatus ipsorum impedire: interceptísque multis Iudæis tentauerunt ipsum Neemiã per conducticios sicarios tollere. crebros etiã terrores eis incutiebãt, rumores spargentes, quasi magni diuersarũ gentiũ exercitus eos essent inuasuri, ita vt parum abfuerit quin hoc metu ab incepto opere desisterent. Neemiam verò nihil horum ab instituto deterrere potuit, sed stipatus aliquot satellitib. intrepidus

An. mundi 3519. *Ante Christum nat.* 445.

2. Esd. 4.

a *Ardens studium in reparandis mœnibus.*

An. mundi 3527. *Ante Christum nat.* 437.

pergebat, præ nimio studio nullum laborem sentiens. eã autẽ salutis propriæ curam non ideo habuit, quòd mortem timeret, sed quia certò sciebat se extincto ciues suos non reparaturos mœnia, iussitque in posterũ ædificatores accinctos opus facere, & cæmentarius quidẽ nõ sine gladio erat, similitérq; qui materiã ei suggerebat: scuta verò non longè inde in promptu esse voluit, & tubicines interuallo quingentorum passuum, vt sicubi se hostes aperuissent, signa canerent, vt populus arreptis armis resisteret, néve inermis ab hoste pẽsset opprimi: ipse verò noctu circumquaq. vrbẽ obibat, nũquam defessus aut opere aut duritia victus & excubiis, nec e bo nec somno vtens, nisi quantũ postularet necessitas: atq; ad hũc modũ perduravit duobus annis & tribus mensib. tantũ [a] enim temporis elapsum est donec absoluerẽtur mœnia vigesimo octauo regni Xerxis anno, mense nono. Permunita deinde vrbe Neemias & populus Deo sacrificauerunt, & octo dies in epulis transegerũt, quæres vbi Syriæ gentibus est audita, graues indignationes in eis cõmouit. Neemias autem videns non satis magnam in vrbe populi frequẽtiam, persuasit [b] circumquaq. vicinis Sacerdotibus & Leuitis, vt migrarẽt in vrbem inibi habitaturi, exstructis eis de suo domiciliis: & agricolarum plebem decimas in vrbem conferre iussit, vt esset vnde Sacerdotes ac Leuitæ viuerent, nec auocarẽtur à diuino cultu ac ceremoniis: quod quidem illi perlibenter fecerunt: & hoc pacto factum est, vt vrbs magis frequentaretur in posterum. Post [c] hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, vt ad virtutem & iustitiam natus, & in populares suos beneficentissimus, relicto sempiterno sui momento in Hieroso-

[a] *Hierosolymorum mœnia absoluta.*

[b] *Cura pro Sacerdotibus.* *Esdr. 10.*

[c] *Mors Neemiæ.*

ly-

solymitanis mœnibus. atque hęc sunt quæ Xerxe regnante gesta sunt. *An. mundi 3443. Ante Christum natum 521.*

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudæorum gens Amanii dolo extingueretur.

CAP. VI.

EO mortuo regnum ad filium eius Cyrum, quem Græci Artaxerxem nominant, peruenit, quo apud Persas regnante in maximum periculum genus Iudęorum adductum est, ne cum vxoribus ac liberis deleretur, ob causam quam paulo pòst referemus. prius enim quædam de ipso Rege dicenda sunt, quî factum sit vt vxorem duceret Iudæam fœminã ex Regio genere natam, quam etiam nostrę gentis seruatricem fuisse ferunt. Artaxerxes enim post susceptum imperium, & constitutos ab India vsque Æthiopiam 127. satrapas, anno regni tertio amicos & duces gentium Susis accepit epulo sumptuosissimo, vt decebat Regem opulentũ magnificos centum octuaginta dierum apparatus ostentantem: cui plurimæ gentes, & earum legati, per continuos septem dies interfuerunt. id erat instructum in hunc modum. Tabernaculum fixit suffultum aureis & argenteis columellis, prętextũ telis linteis & purpureis, multorum millium capax. in eo ministrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationẽ simul & miraculm factis. Mandauit etiam ministris, ne quem more Persarum ad bibendum cogerent, sed arbitratu suo quenque appositis frui sinerent, dimissis etiam per totam ditionẽ nunciis edixit, vt feriati ab operibus festum pro incolumitate regni diebus aliquot agerent. Regina [a] quoque Vaste pari modo mulierum in Regia celebrauit conuiuium: quam Rex ostendere

Hedio & Ruffinus Cap. 6. *Esth. 1.*

a *Assuerus Rex Persarum Vasten ad conuiuiũ venire nolentem repudiat.*

An. mundi 3445. Ante Christum nat. 519.

conuiuis cupiens ad se accersiuit, pulchritudine omnes mulieres superantem. illa verò volēs Persarum leges seruare, quæ vxores vetant ab aliis præter domesticos conspici, non iuit ad Regem: & cum non semel ad eam eunuchos ea de causa misisset, nihilominus in negando fuit peruicax. qua obstinatione mulieris offensus Rex, dimisso conuiuio, septemuiros illos, penes quos apud Persas legum est interpretatio, conuocat: & apud eos vxorem contumaciæ ream peragit, quòd toties vocata ab ipso in conuiuiū, ne semel quidem paruisset, iubétque, quid sit iuris, proferre sentèntiam. Quorum vnus Muchæus cum pro sententia diceret, non ipsi soli factam iniuriam, verumetiam Persis omnibus, quibus periculum instet ne despecti ab vxorib. inhonestam vitam degant in posterum: quandc nulla post hac maritorum futura sit reuerentia, dum, cæteræ exemplum à reginæ superbia sumunt, nihil veritæ contra omnipotentem Regē contumaciter agere: suaderétq; tam contumacem erga ipsum mulctari grauissimè, ídque decretum per omnes gētes promulgari: visum est repudiari Vasten, & honorē transferri in alian mulierē. Rex verò qui vehementer eā amaba nec disiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, mœrens quòd voluntati suæ non liceret satisfacere. Qua in anxietat videntes eum amici, cōsulunt, vt inutilem mulieris amorem ex animo eiiciat, & facta per totum orbem formosarum virginum perquisitione, quam aliis prætulerit optet sibi conigem. noua enim inducta prioris aboleri poldesiderium, & eius recenti consuetudine amorem paulatim distractum in totū posse euanescere. Probauit Rex consilium, móxque mandauit certis hominibus, vt forma celebres vi

nes ex toto regno selectas ad eum adducerent: id mandatum illis diligenter exsequentibus, inuenta est [a] Babylone Esther puella vtroq; parente orbata, quæ apud patruum Mardochæum educabatur. is erat tribus Beniamiticæ, vnus ex Iudæorum primatibus. hæc puella præ cæteris omnib. excellebat pulchritudine, & gratiis vultus in se oculos conuertebat. itaque vni eunuchorum cõmendata, tractata est apud eum delicatissimè, odoramentis atque vnguentis pretiosissimis, quibus principes fœminæ corpus curare solent, quotidie delibuta. atque hac tractatione per sex menses vsæ sunt quadringentæ numero virgines, quando verò satis iam curatas existimabat, & Regis lecto tempestiuas, vnã singulis diebus mittebat ad eum, qui post complexus eam ad eundem eunuchum remittebat. Perducta verò Esthere delectatus eius consuetudine, & amore correptus, legitimam coniugem eam sibi adiunxit, nuptiásque celebrauit anno regni sui septimo, mense duodecimo, qui Ader dicitur: dimisitque quos angaros vocant, per omnes gentes nuptiale festum eis indicens. Ipse verò Persas & Medos & primates aliarum gentium accepit conuiuio nuptiali per mensem integrum: & ingressæ Regiam vxori diadema imposuit: atque ita cum ea conuixit, nunquam interrogata quonam esset nata genere. patruus [b] verò eius & ipse Babylone Susa migrauit, ibique degens obseruabatur quotidie circa Regiam, scisitans de puella quomodo se habeat. diligebat enim eam haud secus quàm propriam filiam. Rex [c] autem legem tulit, vt nemo è domesticis, inuocatus eum accederet, tantisper dum sederet in Regio solio: adhibitis in hoc etiam lictoribus cum securibus, vt si quis contra faceret, plecteretur capite.

An. mundi 3449. *Ante Christum nat.* 515.

a *Esther puella fit Regina. Esth. 2.*

b *Mardochæus patruus Esther Babylone Susa migrat.*

c *Regis Persarum mandatum vt nemo è domesticis inuocatus eum accederet.*

An. mundi 3449. *Ante Christum nat.* 515.

Rex interim virgã tenebat auream, quam quoties aliquem ex inuocatis venientibus seruare vellet, porrigebat ad eum: ísq; virgæ contactu eximebatur periculo, & de his quidem hactenus dixisse sufficit. Aliquanto[a] deinde post cum Bagathous & Theodestes eunuchi cõspirassent contra Regem, Barnabazus alterius seruus genere Iudæus, deprehensas insidias patruo Reginæ indicat, ac Mardocheus per ipsam Regi insidiatores prodidit. Rex verò territus, veritatem per quęstiones inuenit: & illis in crucem suffixis, Mardochęo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat pręmij nihil persoluit, tãtum nomen eius in commentarios suos referri iussit & annotari, ipsum verò versari in Regia receptum inter amicos Regis necessarios. In eam Regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad Regem veniebat, adorabant eum omnes tam Persæ quàm exteri, ídque ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo verò propter patriam institutionem non adorante hominem, ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuiãs esset, & audito esse Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorarent eum, seruum istum dedignari idem facere: volénsque pœnas de Mardochæo sumere, parum putauit ipsum ad supplicium deposcere, nisi gentem eius vniuersam perderet, quòd esset natura Iudæis infestus: quandoquidem Amalecitarum gens, ex qua ipse erat, à Iudæis victoribus extincta fuerat. Igitur adito Rege orsus est accusationem, esse gentem quandam malam, sparsam per vniuersum ipsius regnum, insociabilem, abhorrentem à cæteris hominibus, diuersis ceremoniis & legib. vtentem, infensam & moribus & studiis reliquorum populorum & totius mortalium generis. Hanc gentem

---

Esth. 4.

a *Mardocheus insidiatores Regi prodit.*

Esth. 2.

b *Aman ab omnibus, exceptis Iudæis adoratur.*

Esth. 3.

gentem inquit, si vis subditis tuis gratum facere, exstirpabis funditus, nemine vel captiuo, vel seruo superstite relicto. & nequid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi quadraginta talentorum argenti millia, libenter tãta pecunia cariturus, modo regnũ tuum repurgetur ab ista hominum colluuie. Hæc Amane poscente, Rex & argentum illud ei se remittere dixit, & homines eos cõcedere, vt de illis ipse arbitratu suo statueret. Aman [2] autẽ voto potitus, confestim edictum nomine Regis, per omnes nationes euulgat, in hanc sententiam. Rex magnus Artaxerxes 127. satrapis qui Indiã inter & Æthiopiam prouinciis præsunt, hæc scribit. Consecutus imperium tot gentium, & orbis, quàm latè volui, dominio potitus, cum nihil superbum aut sæuum in subditos admitterem, sed mansueto ac miti moderarer eos regimine, & pacem in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitaui quomodo hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico propter prudentiam & iustitiam mihi semper præ cæteris honorato, & ob egregiam fidem secundum post me locum obtinente Amane, esse permixtam hominum generi gentẽ inimicam, & suis quibusdam legibus vtentem à cæteris diuersis inobedientem Regibus, & deprauatam moribus ac ritibus, nec monarchiam, nec negocia nostra probantem, volo ac edico, vt hos ab Amane mihi parentis loco habito indicatos cum vxoribus & liberis perdatis, nemini eorũ parcentes, neq; miserationi plus quàm nostro edicto tribuentes: idque fieri iubeo decima tertia die duodecimi mensis præsentis anni: vt vna die deletis in totum nostris hostibus, in posterum pace ac securitate frui nobis liceat. Hoc edicto oppidatim per totam regionem

Anno mundi 3449. Ante Christum nat. 515.

a *Extirpatio Iudæorum Amani sententia.*

Ann. mundi 3454. *Ante Christum nat.* 510.

spatso, omnes ad Iudæorum internecionem in diem præscriptum sese expediebant, idémque studiũ erat & Susis in vrbe Regia. Rex interim & Aman conuiuiis vacabant & compotationibus, perturbata ciuitate & futuri expectatione suspensa. At [a] Mardochæus re cognita, scissis vestibus, opertus sacco & sparsus cinere ferebatur per vrbem iniquum facinus clamitans, maximã gentem internecioni esse addictam: & vociferando talia vsque regium palatium delatus, ibi demum constitit. non enim fas erat illum tali habitu in eam ingredi. Nec alius erat Iudæorũ habitus aut affectio in cæteris vrbibus, quacunque Regiæ literæ perlatæ fuerant, omnibus ob denunciatam sibi cladẽ lugentibus & lamentãtibus. Vt verò Reginæ nunciatum est, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore misit qui ei vestimenta mutarent. Qui cum id recusaret facere, quòd nondũ cessasset propter quam eum habitum sumpserat, vocatum ad se eunuchum Achracheum, qui tum fortè aderat, misit ad eũ, scitatum quid mali accidisset homini, vt talem cultum sumeret, ac ne ipsa quidẽ rogante vellet deponere. ibi Mardochæus omnem causam eunucho exponit ordine, & quòd edictum Regium per vniuersam ditionem esset diuulgatum, & quantam vim pecuniæ pollicitus sit Aman, vt internecionem eius gentis à Rege redimeret. ad hæc exemplar educti Susis propositi ad Reginam perferendum ei tradidit, adiectis mandatis, vt supplex Regem adiret super hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gentis ad tempus infra dignitatem sese demittere, & deprecari eius periculum. Amanem enim cuius secunda sit post Regem dignitas, incitasse eum crebris contra Iudæos accusationibus

Esth. 4.

[a] *Iudæorum ob decretum Regium luctus.*

bus. Hoc cognito Regina rursum Mardochæo nunciat, nec vocatã se à Rege, & capitale esset inuocatum ad eum irrumpere, nisi ipse incolumitatem donare volens virgam aureã protenderet. his enim solis impunè esse, quibus hoc fortè cõtingeret. Quibus ille auditis rursum per eundem eunuchum orat eadem, dicens non oportere eam respectum habere salutis propriæ, sed potius vniuersi generis. si enim hoc nũc facere negligat, Deum quidem omnino laturum suis auxilium, ipsam verò cum sua familia daturam pœnas eis quos tunc contemneret. Tum Esther non mutato nuncio iubet patruum Susis concionem Iudæorum aduocare, & pro Reginæ salute triduanum ieiunium indicere: se quoque idem facturam pollicita cum ancillis domesticis, ac tum demum vel contra legem adituram Regem, & mortem etiam [illegible]nter perlaturam si ita vsus veniat. Paruit ille Reginæ, & indicto suis publico ieiunio, ipse quoque supplex Deũ precatus est, ne populum suum deleri permitteret, sed quemadmodum anteà sæpè saluti eorum prospexisset, & indulsisset peccatorum veniam, tum quoque eos à denunciato liberaret periculo. non enim sua culpa se venisse in discrimen infamis supplicij. sed ideò sæuire Amanem ira percitum, quod soli Deo debitũ adorationis honorẽ à se non tulerit, & propter diuinarum legum reuerentiam integrè seruatam, vniuerso generi moliri pernicieẽ. Similes erant preces totius populi, rogantis Deum, vt eorum saluti prospiciat, & totũ genus Israeliticum imminenti cladi eximat, quam videbãtur sibi habere præ oculis. Regina quoq; supplicabat more patrio humi in faciẽ prostrata, & amicta vestitu lugubri, per triduũ abdicato cibo & potu & omnibus deliciis: rogabátque, vt miseratus

Anno mũdi 3454. *Ante Christum nat.* 510.

a *Ieiunium & supplicationes ad Deum pro salute populi.*

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

daret ei apud Regem, quali maximè opus esset, facundiam, & maiorem quàm vnquam antea formæ gratiam, vt modo vtroq; permotus Rex ad clementiam, & in ipsam fieret indulgentior, & popularibus suis in extremo periculo constitutis patrocinantem æquis oculis aspiciat: vtq; in Rege odium inimicorũ ingeneret, omniúmque imminentium in eorum perniciem, ni ipse auertat *infortunium*. His precibus solicitata per triduum diuina miseratione, denuò mutat habitum: & sumpto cultu qui Reginam deceat, cum duabus pedissequis, quarum altera sustinebat innixam leniter, altera à tergo sinuosam & fluentem in terram vestem summis attollebat digitis, ad [a] Regem venit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtam venustatem præferens, nec omninò à metu libera. Quem vbi cõspexit sublimem in solio, in signémq; cultu distincto auto & gemmis ac vnionibus, horror quidam eam repentè subiit: & fortè toruius eam ac subirato vultu inspexerat: móxque attonita fluentibus membris in sustinentem ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubium quin voluntate Dei mutatus extimuit, & sollicitus ne quid grauius coniugi accideret, è solio se proripuit: blándéque in vlnas exceptam refouebat suaui alloquio, iubens bono animo esse, securam quòd inuocata venerit. legem enim illam latam esse in subditos, ipsi verò, vt regni sociæ, licere omnia. Hæc locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius virga permulcens aurea, à legis metu omninò fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata, Domine, inquit, eloqui non possum, quid mihi repentè acciderit. vt enim ac cõspexi tanta maiestate verendum, continuò refugiens interius defecit me animus. & cũ hæc verba ægrè languida & exili voce protulisset, magis

[a] *Esther Regem pro Iudæis intercessura accedit.*

magis etiã ſolicitus ſolari eam cœpit prolixius, paratum ſe quiduis gratificari pollicens, vel ſi dimidium regni ſibi depoſceret. Eſther autem hoc tantum rogauit, vt ad cœnam ſibi paratam conuiua cum Amane amico veniret. Quod cum annuiſſet, ambóq; veniſſent, inter pocula vxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim nõ impetraturã, etiamſi regni partem cuperet: illa in craſtinum differre ſe petitionem dixit, ſi modò liberet ei redire cum Amane ad conuiuium. id verò libenter annuente Rege Amã admodum lætus abiit, quòd ſolus tali honore dignatus ſit, vt cum Rege vocaretur à Regina ad conuiuium, quod nemini alteri contigerat, & [a] cum obiter in Palatio videret Mardochæũ exanduit, quòd nullus ab eo ſibi honor exhiberetur: reuerſúſq; domum, aduocata vxore Zaraza & amicorũ cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo eſſet tam apud Regem quàm apud Reginam. nam cùm ea die ſolus cũ Rege apud eam cœnaſſet, in craſtinum quoque ſe vocatum eſſe. vnum ſibi eſſe permoleſtum, quòd Mardochæum Iudæum videret in palatio. cúmque Zaraza diceret, oportere eum trabem quinquaginta cubitorum parare, &, mane petita à Rege poteſtate, Mardocheum in eã crucẽ tollere: cõprobata ea ſentẽtia iuſſit familiares curare, vt eiuſmodi trabs erigeretur in ſuo Palatio, parata ad Mardochei ſuppliciũ: id quod etiã mox factum eſt, Deus autem irriſit Amanis ſpẽ improbam, cui ſciebat euenturum longè aliud. Nam ea ipſa nocte ſomnum Regi ademit: qui [b] nolens vigiliæ tempus perdere: ſed malens in aliquod regni negociũ id impendere, iuſſit ſcribam allatis cõmentariis res tã à ſe quàm à maioribus geſtas legere. quo legẽte, intellexit quẽdam ob rem egregiè geſtam donatum ampliꝰ

An. mundi 3454. *Ante Chriſtum nat.* 510.

a *Amanis in Mardochæum odium. Eſth. 5.*

b *Mos in Rege laudando. Eſth. 6.*

Ann. mundi 3454. *Ante Christum nat.* 510.

possessionibus in Regione cuius nomẽ erat adscriptum: alium ob fidẽ munera accepisse precij maximi. tandem ventum est ad eum locum, qui continebat Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detectã indicio. quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum Rex, percontatus annon sit adscriptum redditum ei aliquod præmium. illo verò negante quicquã tale scriptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset scitatus est ab eo cuius hoc erat officium: & audito quòd esset iam diluculum, mandauit, vt viserẽt quisnam amicorũ adesset pro Palatij foribus, sibíq; renunciarent: fortè autẽ Aman aderat. qui solito citius venerat, rogaturus Mardochæi supplicium, famulis verò renunciantibus Amanem esse pro foribus, iussit eum intrò vocari. cui ingresso, cum sciam, inquit, amicum te mihi præcunctis benevolum, rogo da mihi cõsiliũ, quomodo possim pro mea magnificentia honorare quendam mihi admodum carum hominem. Tum Aman cogitans quamcunque sententiam protulisset, in rẽ suã fore, quòd ipse præ cæteris Regi carus esset: indicauit ei quod putabat optimũ his verbis. Si vis hominẽ, quem tibi ais dilectũ cumulare insigni gloria, fac vt equo vehatur vestitus sicut tu, & aureo torque ornatus, & vnus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totã vrbem, quòd sic honorabitur quẽ Rex honorare voluerit. Id cõsuluit Aman, putans hunc honorẽ nõ alij deberi quàm sibi. Rex verò lætus, Ergo, [a] inquit, vade, & sumpto equo, veste ac torque, Mardocheũ Iudæũ quære, & sic ornatum equo insidentem ipse præcede, agens præconem interim. nam tu amicus es intimus, & consiliũ quod dedisti exsequeris optimè. debetur enim honor hic meæ vitæ

a *Honos Mardochæo oblatus.*

vitæ cõseruatori. His præter omnem spem auditis vix fuit compos animi, & cum non haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentúmque ante aulam Mardochæum sacco amictum, iussit, eo deposito, induere purpuram. Qui veritatem rei nescien, sed illud sibi putans, Sceleſtiſſime, inquit, adeóne calamitati nostræ insultas? Persuasus tandẽ quòd Rex hoc ei præmium pro accepta salute redderet, prõque detectis eunuchorum insidiis, induit purpuram, qua rex ipse vti est solitus: & ornatus torque, conscensóque equo vrbem obequitabat, præcedente Amane & clamante: sic honorabitur, quem Rex honorare voluerit. Perlustrata deinde vrbe, Mardochæus ad Rẽgem ingreditur, Aman verò præ pudore domum se cõtulit, & cũ fletu vxori ac amicis quæ cõtigerãt narrauit. Respondérunt illi, ademptã ei iam omnem occasionẽ vindicãdi in Mardochæum, quandoquidẽ illi manifestè Deus sit propitius. Hæc illis adhuc colloquẽtibus, venerunt Esthetis eunuchi, Amanem sine mora ad cœnam vocaturi: quorum vnus Sabuchadas, visa cruce defixa in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, scitatúsque è quodam famulo in quem vsum parata sit: vt cognouit quòd Reginæ patruo, quem Aman volebat à Rege ad supplicíũ deposcere, tunc quidem siluit. Cæterùm postquam Rex cum Amane suauiter epulis acceptus iussit Reginam indicare quidnam eum sibi largiri cuperet, accepturam quicquid petierit: cœpit deplorare periculum sui populi, dicens se ad interitum cum tota sua gente deditam, & ideo nunc ea de re verba facere. Neque enim se negocia eius interpellaturam fuisse, si in amaram seruitutẽ vendi eos iussisset, quòd mediocrem hãc calamitatẽ duceret: nunc verò orare,

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

Esth. 7.

An. mundi 3454. *Ante Christum nat.* 510.

vt se ab imminenti clade eripiat. Quęrēte autē Rege, quisnam hoc moliretur, iam apertè accusando in Amanē inuecta est, dicens hunc, quòd pessimè erga eos affectus esset, autorē talis cōsilij. Tū Rex turbatus recepit se in hortos è cōuiuio: & Aman paratum sibi iam intelligens infortunium, cœpit apud Reginam erratum suum agnoscere, & precari veniam, simúlque in lectū eius procubuit. Interim superueniens Rex, & hoc viso magis etiam commotus, Sceleratissime, inquit, etiā vim vxori meæ inferre vis? Amane autē ad hāc vocem exterrito, & ne hiscere quidem valēte, ibi verò Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanē quòd in ædibus eius inuenisset crucē Mardochæo paratam, id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum venisset. esséque eam crucem altā quinquaginta cubitos. Quo [a]audito Rex, decreuit nō alio ipsum afficere supplicio, quàm quod in Mardochæum excogitauerat: iussitq; vt confestim in eam crucem sublatus necaretur. Subit hìc mihi admirari diuinam potentiam, iustitiámq; ac sapientiam vel ex hoc facto colligere, qui non solum Amanem merito supplicio tradidit, verùm etiam pœnam in alterum excogitatā, in caput inuentoris illo inscio conuertit. Atque [b]ita Aman immodicę amicitia Regis vsus perijt, & eius facultates eius Reginę donatæ sunt. Mardochæus autem à Rege accitus, qui iam cognatū esse cōiugis ex ipsa didicerat, annulū accepit ab eo, qui prius Amani fuerat cōcreditus. Regina verò possessiones Amanis ei largita est. rogauit deinde Regē, vt Iudęis præsentem de vita metum adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filij literis, sparsis quàm latè pateret imperium. neq; enim se posse viuere, nisi & patria salua & suis populatibus. Rex autem

a *Amā, odio & consilijs eius in Iudæos in conuiuio patefactis, suspenditur.*

Esth. 8.

b *Amanis facultates Mardocheo dantur.*

autem pollicitus est nihil ipsa inuita se mandatu rum, neq; voluntati eius vlla in re contradicturum. Permisit etiam vt ipsius nomine quicquid vellet de Iudæis scriberet, & Regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. cõfirmatas enim Regio signaculo, autoritatẽ habituras apud omnes qui eas legerint, & cõtradicturũ eis neminẽ. Accitis igitur scribis Regiis, iussit eos pro Iudæis scribere ad magistratus omniũ gentiũ, quæ sitæ sunt Indiã inter & Æthiopiam sub centum x x v i i. satrapis: quarum literarum exemplum hoc fuit, Rex magnus Artaxerxes magistratibus nostris fidelibus Salutem. Multi [a] elati magnitudine honoris & beneficiorum quę ex nimia conferentium bonitate percipiunt, nõ solùm erga inferiores exercent superbiam, verùm etiã cõtra ipsos autores beneficij non verentur insolescere, quantũ in se est tollentes omnem omnino gratitudinẽ quę vsquam est inter homines, & corrupti inopinata felicitate, abutuntur ea contra illos per quos eam adepti sunt, nec Deum quidem timẽtes, cuius numen putant se posse fallere. Ex his quidam propter amicitiam prępositi cum potestate administrandis publicis negociis, priuatis indulgent odiis: & decipientes eos quos penes summum est imperium, falsis criminibus ac calumniis efficiunt, vt indignentur innoxiis, atq; ita miseros adducũt in salutis periculũ: id quod nõ è priscis exẽplis aut fama auditis vobis potest esse perspicuum, sed ex facinore quod sub nostris admissum est oculis: vt posthac non oporteat mentem adhibere qualibuscunq; criminibus vel potius calumniis, sed de cognitis causis iudicare: & siquidem peccatũ sit, seuerè animaduertere: sin contrà, absoluere: & rebus nõ verbis credere. Namq; Aman filius Adamathis ge-

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

[a] *Regia literа pro Iudæorum incolumitate.*

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

nere Amalecita externi, non Persici sanguinis hospitij iure primùm receptus, deinde per nostrã bonitatẽ in tanto honore habitus, vt patris appellatione eũ dignaremur, & adorari iuberemus, atq; secundũ post nos locum obtinere, felicitatem suã ferre nõ potuit, neq; sobria mente magnitudinẽ honoris metiri: sed regno meo struxit insidias, & eo cui vitam & imperiũ debeo, benefactore ac seruatore Mardochæo priuare me voluit, simúlq; vitæ ac regni socia Esthere, malis artib. peritis ad interitũ. Sic enim orbato mihi hominibus amicissimis, imperium postremò voluit adimere. Ego verò quoniam à sceleſto homine destinatos neci Iudeos nõ malos esse compertum habeo, sed optimis institutis viuere, ac Deũ colere eum qui & maioribus meis & mihi largitus est & seruat hoc imperiũ, nõ solũ absoluo eos à pœna quæ prioribus cõtinetur literis, per Amanem ad vos transmissis, quibus mentem adhibere non debetis: verumetiam volo vt eos omni honore prosequamini. nam eum qui his pernicie molitus est, cum tota familia pro portis Susorum in cruces suffixi. omnipotente Deo iustissimas pœnas à sceleſto exigente. Iubeóq; vt transcriptis in plurima exempla & per totã nostrã ditionem vulgatis his literis, Iudæos sinatis suis legibus in pace viuere: eísq; sitis auxilio vt possint pœnas sumere de illis, qui eorum aduersis tẽporibus iniurias eis facere ausi sunt. ídq; decima tertia die mensis duodecimi qui est Adar: quandoquidẽ Deus eã diem pro internecina salutarem eis esse voluit: quæ quidem felix sit iis qui nobis bene cupiũt. & monumẽtum vltionis de insidiarum machinatoribus. Notum sanè volo esse omnibus & vrbibus & gentibus, quòd quæcunque aliquid ex his, quæ nunc mandamus, per inobedientiam facere

facere neglexerit, ferro & igni vastabitur. atq; hæ literę proponantur per vniuersam nostrã ditionem, & accingant se vtrique in præscriptam diem, vt se de inimicis suis vindicent, Cum his literis cõtinuo veredarij per omnes vias dimissi sunt. Mardochæũ verò cultu regio coronáq; aurea & torque ornatum è palatio prodeuntem vt viderẽt Iudęi, felicitatẽ eam sibi quoq; cõmunem interpretati sunt. Ingens præterea gaudiũ quasi noua salutis luce obortа dum per singulas vrbes proponũtur regiæ literæ, Iudęos omnes quotquot vel oppida vel agros habitarẽt occupauit: ita vt multi aliarum gentiũ, metu eorum circũcidentes verenda, securitatẽ sibi hoc pacto quærerent. nã ad decimam tertiam diẽ mensis duodecimi qui Hebræis Adar, Macedonibus Dystrus dicitur. perlatę regiæ literæ animabãt Iudæos, vt qua die ipsis imminebat exitium, ea in inimicos impunè sæuirent, quo factũ est, vt procuratores, magistratus, satrapę, tyranni, Reges in precio Iudęos haberẽt, omnibus modestiã indẽte metu ex Mardochæo, post diuulgatas enim vbiq; regias literas, etiã apud Susa interfecerũt a Iudæi ex inimicis suis circiter D. homines: & cũ Rex coniugi indicaret cæsorũ intra mœnia numerũ, nã incõpertũ esse, quantus sit in aliis ciuitatibus: rogarétq; ecquid amplius vellet, potiturã enim cupitis: rogauit illa vt permitteret Iudæis sequẽti quoq; die in reliquias inimicorum ad eundẽ modũ desæuire, & decẽ Amanis filios in crucẽ agere: & id quoq; Iudæis cõcessum est, Rege nolente Esthere in vlla re contradicere. At illi rursũ cateruatim decimaquarta Dystri discurrentes, occiderunt fermè trecẽtos ex aduersariis, ne minimum quidem attingendo ex eorũ facultatibus: per alia verò oppida codẽ Iudæorũ incursu perierũt xxv. millia

Anno mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

Esth. 9.

a Iudæi vltiscuntur inimicos suos.

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

eorum qui pro inimicis sunt habiti: quę cædes decimatertia die patrata est, sequentem verò festis attribuerunt epulis. apud Susa quoq; quartam decimam sequentis mensis per festos cœtus celebrauerunt: vnde hodie quoq; per totũ orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de cõuiuiis sibi mittunt inuicem. Scripsitq; Mardocheus omnibus Artaxerxis dominio de gentibus Iudæis, vt vniuersi hos dies festos agerent, & posteritati quoque traderent, vt sempiternũ id festum ad perpetuam rei memoriã maneat. Æquum nanq; esse, vt cùm per eos dies dolis Amanis in salutis discrimen adducti sint, tã suę liberationis, quàm de inimicis vindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio Deo agant gratias. Quamobrem ea festa per eos dies obseruant, Phrurea [a] vocantes, quasi conseruatoria. Cæterùm [b] Mardocheus illustri loco apud Regem fuit, vir præpotens, Regi administrationis, Reginæ verò etiã vitæ socius: quorũ opera Iudęorũ res floruerunt supra quàm vel sperare poterant. Atq; hęc ferè sunt quę sub eo Rege genti nostrę euenêre memorabilia.

a *Phrurea festa.*

b *Mardochai auctoritas.*

Bagoses, penes quem Artaxerxis iuniorũ exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

POst [c] Eliasibi autem Pontificis obitũ, sacerdotium eius Iudas filius iure suscepit hæreditario: & huic quoq; defuncto successit Ioannes filius, qui in causa fuit, vt Bagoses Artaxerxis copiarũ imperator templum pollueret. idem dux etiam tributa Iudæis imposuit, vt priusquã quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderent: idque ita ob hanc causam accidit. Erat Ioanni frater

c *Fratricidij à Ioanne Pontifice perpetrati narratio & vltio.*

frater Iesus. huic quod amicus esset Bagoses, Pontificatum se daturum est pollicitus, hac fiducia Iesus cùm liberius cum fratre in templo altercaretur, re vsque rixam progressa, tantam bilem mouit fratri vt ab eo per iram interficeretur, quæ quidem impietas fuit longè maxima, præsertim in homine sacerdote, & quod grauius est, nullum tale impietatis exemplum extat vel apud Græcos vel apud Barbaros. Deus certè hanc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac de causa libertatem amisit, & templum pollutum est à Persis. Nam Bagoses dux cognito quòd Pontifex proprium fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis iratus clamitabat, Ausi estis scelesti in vestro templo cædem perpetrare? & cùm conatus templum ingredi arceretur: quid, inquit, an me putatis impuriorem quàm cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atque hac occasione per septennium eius cædis pœnas à Iudæis exegit: Mortuo [a] deinde Ioanne, Pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoque frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariam à Dario Rege vltimo satrapa. Chuthæus genere, vnde & Samaritis origo est. sciens insignem esse vrbem Hierosolyma, Regésque eius multa negocia tam Assyriis quàm Syris exhibuisse, libenter nuptum dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ceu vadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ.

An. mundi 3584. Ante Christum natum 380.

[a] *Iaddus Pontifex: cuius frater Manasses, Sanaballetis filiã vxorem ducit.*

Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.

CAP. VIII.

PEr [b] idem tempus Philippus Macedonũ Rex apud Ægeas oppidũ à Pausania Cerastæ

[b] *Alexander post obitũ Philippi Macedonũ Rex.*

An. mundi 3630. *Ante Christum nat.* 334.

filio ex Oreſtarum gente inſidiis interceptus periit. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus, traiecto Helleſponto, congreſſus ad Granicum flumen cũ Darij ducibus vicit egregiè: ſubacta deinde Lydia & Ionia, ductóq; per Cariam exercitu inuaſit in Pamphiliam, ſicut alibi dictum eſt. Hieroſolymorum autem ſeniores ægrè ferentes Iaddi Pontificis fratrem, & quodammodo collegam duxiſſe externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubiis, atque ita fore, vt paulatim miſceantur profanis gentibus. nam & prioris captiuitatis & malorum quæ ſecuta ſunt cauſam fuiſſe, quòd quidem contra legem peccantes duxiſſent vxores non ſui generis. poſtulabãt igitur vt Manaſſes aut dimitteret vxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et cum Pontifex quoque de altari eũ arceret. profectus [a] Manaſſes ad Sanaballetẽ ſocerũ, ſe quidem amare dixit filiam eius Nicaſo, nollę tamẽ propter eã priuari ſacerdotio, qui honor & gentilitius ſit ipſi, & apud Iudæos ſemper in maxima exiſtimatione fuerit. Ad hæc cùm Sanaballetes reſpondiſſet, ſe illi non ſacerdotium tantùm ſeruaturum, ſed & Pontificatum paraturum, & totius ſuæ prouinciæ Principem eum facturum. modò filiam ſuam vxorẽ retineat: ædificaturúmque templũ Hieroſolymitano ſimile in monte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis montibus celſior: íd q. polliceretur ex conſenſu Regis Darij ſe facturum: elatus tali ſpe Manaſſes mãſit apud ſocerum, putans ſe Pontificatum dante Rege cõſecuturum. Iam enim Sanabelletes erat ſenior. Cúmq; [b] multi ſacerdotes & Iſraelitæ intricati eſſent eiuſmodi coniugiis non leuiter turbabatur Hieroſolymorum Reſpublica. omnes enim hi de-

[a] *Manaſſes ſacerdotium ob exteram ſi retineat fœminã, ab eo remouendum ſpe maiorũ boni neglexit.*

[b] *Apoſtaſia ſacerdotum.*

hi defecerunt ad Manassem, Sanaballete præbēte eis & pecuniā & agros ad colendū & domicilia, ac mōdis omnibus adiurante ambitionem generi. Quo tempore Darius audito, quòd Alexander traiecisset Hellespontum. &, prælio victi, ad Granicum suis satrapis, vlterius procederet. cōtractis tam pedestribus quàm equestribus copiis, decreuit Macedonibus occurrere, priusquàm totā Asiam sibi subiicerent. Itaq. vltra Euphratem traducto exercitu, & superato Tauro mōte Ciliciæ, statuit in ea prouincia hostem excipere prælio. Sanaballetes autem lætus descensu Darij, aiebat se mox præstiturum Manassi pollicita, quamprimum Rex reuerteretur post victoriam. persuasum enim erat nō ipsi tantùm, sed & omnibus Asiaticis, ne primum quidem congressum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: sed longè alius fuit euentus quàm ipsorum opinio. Rex enim collatis cū Macedonibus signis, victus est, & magna exercitus parte amissa, matre etiam & vxore cum liberis in hostium potestatem redactis, fugit in Persidem. Alexander verò in Syriam veniens cœpit Damascū, & occupata Sidone. Tyrū quoque oppugnabat: scriptisq. ad Iudæorū Pōtificem literis petebat auxilium, & vt eorum rerum venalium præberet exercitui: & vt, quæ prius Dario conferre sit solitus, nūc det Macedonibus, prælata eorū amicitia. fore enim vt illum nō pœniteat. cúmque Pontifex nunciis respondisset, sacramento se obligatum Dario, ne arma contra eum sumeret, idq; ratum fore: quā diu ille vixerit: iratus Alexander Tyri quidem oppugnationem non omisit, qua breui potiturus videbatur: minatus est tamē hac capta mox se ducturum contra Pontificem, vt omnes discant, cui iusiurandum seruari oporteat. quare

An. mundi 3630. *Ante Christum nat.* 334.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a *Victoriā Alexandri à Dario reportata*

An. mundi 3630. Ante Chri. nat. 334.

nō parcens labori tandem Tyrum expugnauit, & constitutis in ea rebus Gazā profectus, in ea Babemesem Persici præsidij præfectū obsedit. Interea Sanaballetes ratus iā adesse tēpus, à Dario defecit: & assumptis octo millibus de sua prouincia in Alexandri castra se contulit. cúmque offendisset eum Tyri oppugnationē aggredientem, & suam prouinciam eius fidei commisit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo obuiis manibus exceptus, liberè iam quid vellet elocutus, ait se generum habere Manassem, Iaddi Iudæorum Pontificis fratrem: eum sequi multos illius gentis homines, & velle in sua prouincia templum extruere. idque fore in rem ipsius Regis, si diuidatur Iudæorum potentia, ne fortè de communi sententia rebellantes multum negocii Regibus facessant, quemadmodum soliti sunt Assyriis imperantibus. quod [a] vbi impetratum est, omni ope adnitens templum ædificauit, & Manassem eius sacerdotem constituit, amplissimū hunc honorem filiæ suæ posteris relicturum se existimās. Septem autem mensibus in Tyri oppugnatione, & in Gazæ duobus absumptis Sanaballætes fato functus est: Alexāder [b] verò oppugnata Gaza Hierosolyma properè petiit. Iaddus verò Pōtifex postquā hoc audiuit, solicitus hærebat inops consilij, nec inueniēs quomodo Regem deberet excipere iratum eo quod antea neglexisset imperata eius facere. Ergo indictis populo supplicationibus, & immolatis Deo victimis ad opem eius confugit. illi publicam salutem commendans. Proxima deinde post sacrificium nocte, in somnis ei Deus apparuit, iubens vt bono esset animo, & coronata vrbe portas aperiret: vtque populus in albis vestibus prodiret obuiam, ipse verò cum reliquis sacerdotibus

a *Manasses voti sit compos.*

b *Alexander Hierosolyma obsidere volens, Pontificem obuiam eum tem honorifice excepit, ob visionem eodem habitu ante ob latam.*

bus solenni cultu sui ordinis, securi de Dei providentia. Experrectus autem è somnis lætus civibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus vt in somnis præmonitus fuerat, Regis aduentum præstolabatur: & cùm renunciatum esset eum iam non procul ab vrbe adesse, progressus est cum sacerdotibus & vrbana multitudine pompa quadã noua & venerabili vsque ad locũ qui dicitur Sapha, quæ vox speculam significat: quod ibi & vrbs & templum in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iratus Rex posset permittere, direptionem vrbis, & Pontificis exquisitũ supplicium, planè contrarium euenit. Alexander enim vt vidit è longinquo candidatum populum, & sacerdotes ante agmẽ in amictu byssino, Pontificémque in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cùm præfixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & salutauit Pontificem. Iudæis autem omnibus vno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus. Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, vix credentes Regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita cum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum Pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo cuius Pontifex esset, honorem eum exhibuisse, hunc enim, inquit, vidi & antea hoc ipso habitu, cùm adhuc esset in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum traiicere. nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum vidi, agnoscens hunc & visionis memor

Ann. mundi 3630. *Ante Christum nat.* 334.

An. mundi 3630. *Ante Christum natum* 334.

quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoriæ compotem, & sublato Persarum imperio, cessuta mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem & comiter complexus Pontificem, deducentibus sacerdotibus in vrbem peruenit, & [a] ascendens in templum immolauit Deo ex sacerdotis præscripto, ac Pontifici quoque suum honorem exhibuit. Ostensóque sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, nunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti verò die vocatis eis iussit vt quicquid vellent peterent. Pontifice autem petēte vt patriis legibus viuere sibi liceat, vtque septimo quoque anno cōcederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde vt eos quoque Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret vti institutis propriis, hic etiā postulatis eorum satisfacturum se esse pollicitus. Et cum feciſſet eis potestatem, si qui vellent saluis suis ritibus sequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atque his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas vrbes exercitum. cúmque ab omnibus amicè exciperetur, Samaritæ (horum tunc caput erat Sicima sita ad montem Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudaicæ) videntes quòd Alexander Iudæos tractaret tam magnificè, decreuerunt se quoque Iudæos profiteri. Sunt [b] enim Samaritæ hoc ingenio vt antè diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, veritatem tunc dicendo, cùm verò affulgere eis fortunam viderint, confestim in societatem irruunt, [illegible] ad [illegible] affirmando, & à Iosepho eiúsque

a Alexander in tẽplo Hierosol. sacrificãs, vaticinio de ipso Danielis ostenso maximam Iudæis libertatem concedit.

b Samaritæ rebus secundis Iudæorũ gaudent.

filiis Manasse & Ephræmo seriem generis sui deducendo. Igitur splendido paratu & magnâ alacritate præ se ferentes Regi occurrunt penè in Hierosolymitano agro: collaudatíque ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, assumptis secum militibus quos Sanaballetes miserat, rogantes vt inuisat ipsorum vrbem, & illud quoque templum præsentia sua honoret. ille pollicitus est hoc in reditu se facturum. cúmque postularent vt septimi anni tributum sibi remitteretur. nam ne se quidem in eo seminare: quæsiuit quinam essent qui hoc rogarent. illis verò dicentibus, Hebræos quidem se esse, sed Sicimitas vocari à Sidoniis. iterum quæsiuit an Iudæi essent. Negantibus illis equidem, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen & re diligentius cognita, faciam quod æquum videbitur, atque hoc pacto Sicimitas dimisit. Sanaballetis autem milites iussit vt se in Ægyptum sequantur: ibi enim se agros eis diuisurum: id quod paulo post fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio. Post obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templum [a] verò in Garizin monte situm mansit incolume: & si quis apud Hierosolymitas aut illiciti cibi sumpti, aut violati sabbati, aut similis criminis reus ageretur, ad Sicimas confugiebat, calumniam se passum dictitans. eodem verò tempore etiam Iaddus Pontifex obierat, Onia [b] filio successore: atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuêre.

An. mundi 3632. *Ante Christum nat.* 312.

a *Templum in monte Garizin.*

b *Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptium traduxit.

II. Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam vertit, & multis eius gentis captiuis dimissis donaria multa Deo in templo eius dedicat.

III. Quomodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei concessum fuerit.

IIII. Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.

V. Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

VI. Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem inuocant.

VII. Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolymæ exercitu, occupatóque eius urbis dominio, templum etiam spoliauerit.

VIII. Antiocho vetante Iudæos vti patrijs legibus, solus Assamonæi filius Mathias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.

IX. Mathia defuncto Iudas filius succedit.

X. Apollonius Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.

XI. Lysia & Gorgia contra Iudæos expeditiones & clades.

XII. Quomodo diuisis copijs Simon Tyrios & Ptole-

Ptolemaidenſes, Iudas Ammanitas ſuperarit.
XII. Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus.
XIIII. Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obſidet.
XV. Antiochus omiſſa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.
XVI. Bachides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudæos miſſus infecto negocio ad ſuum Regem reuertitur.
XVII. Nicanor poſt Bachidem dux contra Iudam miſſus, vnà cum vniuerſo exercitu internecione perijt.
XVIII. Bachides denuò miſſus contra Iudæam victoria.
XIX. Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.

Ptolemæus Lagidolo occupat Hieroſolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.

CAPVT I.

ALEXANDER a Macedonum Rex in a *Mors Alexandri, & ſucceſſores orta.* ſuam poteſtatē redacto Perſarū im perio, & conſtitutis, vt iā dictum eſt, *bella inter* Iudæorum rebus, vitam finiit. Impe- rio verò in multos ſucceſſores diſtracto. Antigonus Aſiā occupat, Seleucus Babylonem cum vicinis gentibus, Lyſimachus Helleſpontum, Macedoniam Caſander, Ptolemæus Lagi Ægyptum. Qui dum ſeditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bello & vrbes multæ afflictæ ſunt, & habitatores earum plurimi per diuerſa præliorum certamina deſiderati ſunt: id quod tota Syria tum paſſa eſt ſub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum Sote-

An. mundi 3643. Ante Christum nat. 321.

rem appellabant. Is[a] & Hierosolyma occupauit, dolo tamen circumuenta. Ingressus enim vrbem sabbato velut sacrorũ gratia, Iudæis nec arcentibus quòd nihil hostile suspicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, sine difficultate potitus dominio, acerbè eam & inclementer tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successorum Alexandri res gestas conscripsit, superstitionem nobis exprobrans, quòd propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit. Est gens quæ Iudęorum dicitur, vrbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma. hanc passi sunt in Ptolemæi potestatem peruenire: & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominum receperunt. Et Agatharchides quidem de nostris hominibus hæc prodidit. Cæterùm Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorum vicinia, Samariáque & Garizin monte in Ægyptum traductos iussit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinacissimè iurisiurandi fidem seruare compertum haberet ex respõso quod Alexandri legatis post Darij cladem dederant, multa ex eis præsidia disposuit per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedisset, sacramẽto omnes deuinxit, seruaturos fidem posteris eius qui tam multa ipsis crediderat. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum sponte in Ægyptum migrauerunt, partim vbertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones[b] tamẽ cõtinuæ fuerunt inter eorũ posteros & Samaritas institutã patria peruicaciter retinentes: pugnabántque inter se iugiter, dum Hierosolymitani suum templũ sanctum esse affirmant, & victimas à Iudæis non

[a] *Hierosolymã dolo captã, Iudæi in Ægyptũ abducuntur.*

[b] *Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo.*

non aliò mittendas : Samaritæ contrà in montẽ Garizin eas mitti debere contendunt.

An. mundi 3680. Ante Christum nat. 284.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcã linguam vertit: & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa Deo in templo eius dedicat. CAP. II.

Hedio & Ruffinus cap. 2.

ASsumpto post hunc Philadelphus Ægypti regno, quod per annos vndequadraginta tenuit, & legem tranferri in Græcam linguam curauit, & Hierosolymitas in Ægypto seruientes liberos dimisit, numero cẽtum viginti millia : idq; ex huiusmodi causa. Demetrius [a] Phalereus Regiarum bibliothecarum præfectus dabat operam, vt si fieri posset omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot vbicunque audisset cognitu dignos, aut cupiditati regi gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus studium. hic rogatus aliquando à Rege quàm multa millia iam comparasset, ait se iam habere circiter ducenta millia, sed breui habiturum quingentã millia : præterea compertum sibi certis indiciis multos esse apud Iudæos, qui leges eorum scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca Regia: essẽq; scriptos ipsorum lingua & literis & exhibituros negociũ his qui velint eos in Græcum sermonem vertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & charactere, similitudinem, habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur vetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum nõ desint sumptus, in bibliothecã suam referat. Tũ Rex collaudato Demetrij circa conquirendos libros studio, scribit Iudæorum Pontifici vt curet hoc negocium ex sententia sua confici. Interea quidem Aristæus ex intimis Regis amicis, & ob modestiã admodum catus cum iamdudũ animum haberet rogare eum, vt Iudæos in suo regno libertati resti-

[a] *Bibliotheca Ptolemæi Philadelphi.*

Ann. mundi 3684. Ante Christum natum 280.

tueret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis satellitum Sosibio Tarentino & Andræa consilium hoc cõmunicat. multũ obtestatus, vt preces suas apud Regem quantum possunt adiurẽt: & postquam intellexit ipsis quoq. rem cordi esse, adito Rege sic eum allocutus est. Quia non decet nos Rex verum dissimulare, sed ingenuè proloqui: cum hoc agamus vt Iudæorum leges non transcribantur tantum, verumetiam vertantur, quonã honesto prætextu id facere possumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiunt? Quos certè non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præsenti miseria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperium, earum legum autor noscitur, quantum mihi sanè de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius vniuersitatis eundem quem illi nos quoq. colimus, Iouem nominantes, nimirum quod iuuet vitam omnium. Quapropter vel Deum reuerentus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu venerantur, redde eis patriam, vt in natali solo liceat eis vitã exigere. Nec est quod suspiceris Rex, me vel genere vel tribu eis propinquũ has preces offerre in illorũ gratiam atq. commodum, sed quum omnium hominum idem Deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nũc supplico. Ibi Rex libenti ac hilari vultu illum aspiciens: & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centũ viginti millia. Ad hæc Rex, Paruáne igitur tibi Aristæe videtur hæc quam poscis liberalitas? Sosibio verò & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam: lætus hoc eorum consen-

An. mundi 3684. Ante Chri. nat. 280.

sensu iussit, vt quando militi stipendiũ numerauerint, pro singulis captiuis, qui apud eos sint drachmas centum viginti annumerent. atque hoc suum decretum publico edicto propositurum se est pollicitus, quo tam Aristæi petitio quàm Dei voluntas fiat confirmatior. In eo cõprehendebãtur non hi solũ quos pater aut eius exercitus abduxerat. sed illi quoque qui vel antè vel post in seruitutem abstracti fuerant. & cũ eam vindictam libertatis dicerent plusquam quadraginta talenta poscere, ne hæc quidem impendere grauatus est. Eius [a] edicti exemplar, quò illustrior fiat Regis magnanimitas, libet hoc loco adscribere. Quicunq. ex militia patris nostri Syriam ac Phœnicen incursauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in Regionem nostram eiúsq. vrbes abducta diuendiderunt, atque etiam quicunque vel antè vel post diuẽditi sunt, hos omnes liberos volo fieri: próque singulis mancipiis centum viginti drachmas recipere, milites quidem vnà cum cætero stipẽdio, reliquos verò à Mensariis Regiis. Censeo enim hos præter. patris mei voluntatem & præter omnem æquitatem in captiuitatẽ abductos militum licentia, qui vastata Iudæa sui commodi causa in Ægyptum abstraxerunt hãc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu & commiseratione eorum qui à potentioribus per vim opprimuntur, iubeo Iudæos omnes qui seruitutem seruiunt dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddit, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum proponi per triduum ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerum: id enim & mihiipsi profuturum existimo. Eum verò qui parere noluerit; cuiuis deferre liceat, mulctandum facul-

[a] *Ægypti Regis de Iudæorum libertate ab Aristæo impetrata edictum.*

An. mundi 3684. Ante Chri. nat. 280.

tatibus quæ fisco nostro debẽt cedere. Hoc edictum cum primum oblatum esset Regi, nec tamen diserte cautum esset illis quoq. qui vel antè vel pòst capti fuerãt, liberaliter & illis indultum est eadem Regis beneficentia: iussitq. vt ex collectis iam tributis distribueretur pecunia in militem, & in mensarios Regios. Quo facto intra septem dies peractum est quicquid Rex iusserat, impensis in redemptionem quadringẽtis sexaginta talentis: quia domini exigebãt & pro infantibus illas centum viginti drachmas, quasi Regis edictum etiam hos complecteretur, vbi adscriptum erat pro singulis mancipiorum capitibus eam summã numerandam. Hæc vbi ex sententia Regis magnificè sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transcribendis Iudæorum codicibus, nihil enim temerè fiebat à Regibus, sed omnia diligenter præmeditata: quapropter & suggestionis exemplar, & epistolarum in commentarios relatum est, & multitudo missorum donatiorum, & quod à quoq; factũ est, vt primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorum quàm artificium præstãtia. Suggestionis sanè exemplar fuit tale, Regi magno Demetrius. Quia mãdasti Rex, vt quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hactenus nostram inquisitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negotium diligentiam reliquũ faciens, scire te velim inter eos, quos adhuc desideramus esse Iudæorum legis codices. Hebraicis enim characteribus & vernacula ipsorum lingua scripti cũ sint, intelligi à nobis nõ possunt, sunt etiam negligentius quàm pars est habiti, eò quòd nondum eis Regia prouidentia contigit. necesse est autẽ, vt & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & sinceriorem legislationem conti-

a Demetrij ad Ptolemæum de Bibliotheca adhortatio.

continent, vtpote diuinitus proditã. Et hæc est causa, vt Hecatæus Abderita refert, cur nullus vel Poeta vel historicus mentionem eius legis faciat aut vitorum qui iuxta eius præscriptum res suas administrauerunt. quod sacrosancta sit, & profano ore tractari nõ debeat. Itaq. si idem tibi videbitur Rex, scribes Iudæorũ Pontifici, vt mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earum peritissimos. ex quorum interpretatione apertum ac consonum sensum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hãc igitur suggestionem, iussit Rex suos, vt ad Eleazarum Iudæorum Põtificem, de hac re scriberẽt, simulq. per easdem litteras certiorẽ facerent de Iudæis per Ægyptũ pristinæ libertati redditis. Præterea[a] ad faciẽdos crateres & phialas ac libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinem: iussitque custodes Arcarum, in quibus gemmæ seruabantur. liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiam pecuniæ pro sacrificiis & reliquis templi vsibus, cẽtum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, vbi primum expoſuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum Pontificẽ, qui hoc Sacerdotij fastigium hoc modo consecutus est, Onia Pontifice defuncto, filius ei Simon successit, Iustus cognominatus, quòd & Deum piè coleret, & ciues summa prosequeretur beneuolentia. Quo mortuo, superstite vnico filio patuulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, Pontificatum assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit. Rex[b] Ptolemæus Eleazaro Pontifici salutẽ. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ, dũ rerũ potirẽtur, captiuos eò pertraxerant pater meus eos in precio habuit, aliorũ opera in militiã vsus

An. mundi 3684. *Ante Christum nat.* 280.

a *Regia erga Iudæos liberalitas.*

b *Epistola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazaro Bibliorũ petit interpretes.*

An. mundi 3684. *Ante Christum nat.* 280.

amplis stipendiis conductorum, aliis etiam castellorum custodia per Ægyptum assignata, vt essent terrori indigenis. Ego verò postquā principatum adeptus sum, cum in cæteros benignitate sum vsus, tum maximè in tuos ciues: quorum supra centum millia in libertatem vindicaui, restituis de meo pretijs eorum possessoribus, ex his per ætatem idoneos allegi in militiam nonnullos quorum fides id mereri videbatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullū gratius me Deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus præficere. Ergo vt & his & reliquis per totum orbē Iudæis gratum faciam, visum est mihi legem vestram in Græcam linguam vertere, & ita versam in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex vnaquaq. sex viros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per ætatē legum periti possint præstare bonos interpretes. Spero enim, si hoc ex sententia successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecum de hac re agāt, Andræā præfectum satellitū, & Aristæum, mihi charissimos: per quos etiam primitias donariorum templi & victimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribens autem quicquid volueris, facturus nobis rem gratissimam. Hæc epistola accepta, Eleazarus rescripsit quàm potuit honorificentissimè. Pontifex [a] Eleazarus Regi Ptolemæo salutem. Si vales cum Regina Arsinoe communibúsque liberis, nostræ quoque res se habent optimè: acceptis tuis literis, gauisi sumus, plurimum ob egregiam tuam voluntatem: aduocatáq. concione eas legimus, testes pietatis, qua colis Deum maximū: ostendimus etiam phialas quas misisti aureas viginti, argenteas triginta, & crateras quinque, & men-

[a] *Responsio Eleazari ad Ptolem. literas.*

& mensam dedicandam, centúmq; illa talenta, quæ in victimas & alios templi vsus attulerunt Andreas & Aristeus, amici tui catissimi, viri boni ac docti, tuáque amicitia digniſſimi. quare scito nos tibi gratificaturos, etiam si quid præter ingenium nostrum facere oporteat. prouocati enim beneficiis in ciues nostros collatis nõ debemus segnes esse ad referendam gratiam. Quãobrem continuò pro te, sororéque tua, & liberis & amicis, hostias obtulimus, & populus vota fecit pro felici rerum tuarum successu, & pro pacato regni tui statu: vtque hæc legis versio, tã felix tibi sit, quàm cupis maximè. Delegimus etiam senos per tribus presbyteros, quos ad te cum lege misimus, tuæ autem pietatis erit ac iustitiæ, vt transscripta lege ad nos eam tutò remittas vnà cum eius deportatoribus, benè vale. Hæc sunt quæ rescripsit Pontifex, superuacaneum autem visum est apponere 70. seniorum nomina, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt, licet adscripta fuerint in epistola. donariorum [a] tamen, quæ Rex Deo misit, ornatũ & magnificentiam, silentio præterire non possum, vt omnibus nota fiat eius Regis erga Deum pietas ac liberalitas. abundè enim sumptus suppeditans, & præsentia sua exstimulans artifices, opera eorum assiduè visendo, nullam eis segniciæ aut negligentiæ relinquebat occasionem: quæ nunc recensebo singula, non quod historiæ contextus hoc admodum postulet, sed quod digna sit quæ prædicetur Regis Liberalitas: primúmque [b] mensam conabor describere. Cupiens enim longè maiorem facere, mandauit explorari eius, quæ tum Hierosolymis erat, magnitudinem, quãta esset, & an maior posset fieri: & comperta eius mensura quódque maior etiam esse posset: ait se eius vel quincuplam

Ab. mundi 3684. *Ante Christum nat.* 280.

a *Descriptio donorum à Ptolemæo Rege templo Hierosolymitano missorum.*

b *Mensa aurea.*

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

magnitudinem redditurum, ni vereretur, ne per hoc ad quotidiana ministeria minus posthac esset vtilis. Cupere enim se ea donaria non solum ad ostentationem, sed ad vsum etiam esse accommoda: itaque volens declarare se non auri penutia vel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id compensauit varietate ornatus & operis pulchritudine. Cum enim esset ingeniosus in contemplandis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, pro sua sapientia præscribebat artificibus, exigens ne quid à præscriptis formulis discederent, ac primum constituto mensæ modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem vnius altitudine sesquicubitali, totũ opus ex auro facientes, loricam ei palmum latam circundederunt: cuius cymæ versatiles sculpturã habebant reticulatam indistincta imitatione per tria latera. cũ enim essent triangulæ, per singulos angulos eædem erant figurationes, vt conuersæ, non alia, sed eadem specie oculis occurrerent. loricę verò pars interior ad mensam vergens egregias sculpturas habebat: sed exterior eius facies longè pulchriores, videlicet, quòd hę totę essent conspicuæ, quin & cymæ illæ facilè & citò vertebantur, & quemuis è tribus angulis pari mensura oculis subiiciebant, reticulis autem illis sculptilibus insertæ erant gemmæ preciosę paribus interuallis distantes, fibulis aureis per foramina comprehensæ. exterior autem loricæ facies gemmis pulchris ouali specie distinguebatur. intercurrẽte densa scriptura virgarũ quæ per circuitum mensæ voluebantur. huic subiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum repręsentant, dependentibus racemis, & spicis emergentibus, & malis punicis insertis:

quæ

quæ omnia cõstabant è lapillis etiam colorem natiuum fructuum referentibus, & auro circumtotam mensam reuinctis. Sub hac corona rursum alia series euorum priori similis cum virgatis perquè sculpturis visebatur: vt ex vtraque parte spectaretur eadem operum varietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarum ordine, ac ne inuersis quidem mensę lateribus vlla sentiretur diuersitas, sed idem artificium vsque imos pedes pertenderet. subdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per transuersam mẽsæ latitudinem, in eam pedes eius inseruerunt, quos fibulis ac clausuris astrinxerunt mensæ iuxta loricam, vt his insistens quaqua verteretur, eandem speciem ostenderet. In mensa autem sculptus erat Męander, magni precij gemmis per medium tanquã stellis variegatus, carbunculo & smaragdo suauissimè radiantibus, aliisque generibus quę vbique grata sunt propter precium. Præter Mæandrum verò resticulati quidam nexus circumquaque discurrebãt, Rhombo circa medium similes, in quo crystallus & succinum per interstitia paria cõiunctim cum magna gratia spectabantur. pedum autem capitella liliorum similitudinem referebant, foliis sub mensa se reflectentibus, cum germen alioquin rectum videretur. basis autem facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis specie, quà verò pedes innitebantur octo digitorum latitudine: erántque sculpti singuli pedes opere subtilissimo, hederis & palmitibus vnà cum racemis per eos discurrentibus, indiscretaverorum similitudine. tãta enim erat artis subtilitas, vt perflante vento agitata, naturæ non artis opus viderentur. constabãtque totum opus trimembri compositione, sed tanto artificio, vt commissuræ nec oculis nec cogitatione depre-

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

hendi posſent. crassitudo autem mensæ erat semicubitalis. Tanta fuit in hoc dono Regis magnificentia, opulentia materiæ, artis pulchritudo ac varietas ad naturæ imitationem expressa: quandoquidem hoc erat eius studium, vt si non magnitudine hæc priorem illam mensam superaret, certè nouitate commenti & ornamentorum splendore magis esset cõspicienda.

a Craterę aureæ duæ.

Crateræ [a] autem aureæ fuerunt duæ, squamatæ, à basi vsque præcinctura, spiras habentes variis gemmis distinctas: deinde Mæandrum cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compositum: & super eum virgatam sculpturam, & deinceps vsque labrum plexile quiddam reti simile, crebra Rhomborum specie intercedente. addebant gratiam, insertæ gemmeæ scutulæ, quatuor digitorum amplitudine. Labrum verò crateris in orbem ornatum erat liliis & floribus, atque implexis inter se palmitibus vuas ferentibus. & ornatus quidem vtriusq; erat hic, amplitudo verò quę amphoram caperet. argenteæ [b] verò quæuis specula splendore vincebant. certius etiam reddentes inspectantium effigies. His [c] addidit Rex triginta phialas, in quibus quicquid spatij gemmis erat vacuum, frondibus hederæ & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atque hæc omnia non solùm artificum ingeniis ornabantur vsque ad miraculum, sed quadam etiam Regis circa hæc ambitione diligentius accurabantur: qui non satis putans, quòd sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiam seriis negociis sæpè adibat officinas & inuisebat artificum opera, id quod magis etiã accendebat eorum diligentiam. videntes enim quòd cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione versabantur in opere. atq; [d] hæc sunt donaria ab hoc Rege ad Hierosolymitanum

b Crateræ argenteæ.

c Triginta phialæ.

d Ptolemæi sumptus & diligentia in templi donationem collata.

tanum templum transmissa. Quibus consecratis Pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis qui attulerant, non sine muneribus ad Regem eos remisit. Hi postquam Alexandriam sunt reuersi, Rex [a] cognito eorum simul & septuaginta seniorum aduentu, cõfestim legatos Andream & Aristæum acciuit: ab eisque & epistolam Pontificis recepit, & multa præterea sciscitando didicit. Et cùm vehementer cuperet congredi cum septuaginta senioribus qui Hierosolymis ad interpretandam legem venerant, quicunque priuatorum negociorum causa expetebant eius colloquium, præter morem suum dimitti iussit. hos enim quinto quoq; die solebat admittere, sicut legatos semel in mense. tunc verò illis dimissis ab Eleazaro missos expectabat. vt verò senes illi venerunt cum muneribus à Põtifice missis, & cum membranis quæ legem aureis literis inscriptam continebant. primum de libris eos rogauit. vt verò ex inuoluctis deprõptos obtulerunt, multum diúque miratus membranæ subtilitatem, & commissuras quæ ita latebant vt visu discerni non possent, gratias se illis habere dixit qui venerint, & maiores etiã ei qui miserit, sed longè maximas Deo cuius leges attulerint. cúmque seniores eorúmque comites vno ore omnia fausta Regi acclamassent, præ nimia lætitia lachrymas non continuit, quæ quidem mœroris insignia etiam magnum gaudium consequi natura voluit. iussisque libros accipere, quorum hoc erat officium, tum demum viros salutauit, præfatus æquum fuisse, vt prius de eare, propter quam acciti fuerant percontatus, deinde illos quoq; compellaret. diem quidem aduentus eorum tam gratum sibi confessus est, vt quoad viueret per singulos annos redeuntem eius memoriam,

An. mundi 3684. *Ante Christum nat.* 280.

a *Interpretes 70. Alexandriam venientes, honorificè excipiuntur.*

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

colere se velle promitteret. fortè enim eadem erat qua Antigonum nauali prælio vicerat. voluitque vt conuiuæ sibi essent, & diuersoria mandauit eis assignari sub ipsa arce pulcherrima. Nicanor autem qui excipiendis hospitibus præerat, Dorotheum eos curare solitum iussit parare cuique ad victum pertinentia. Sic enim Rex disposuerat, vt ex eis ciuitatibus quæ in ratione victus aliquid peculiare habent venientibus, more ipsorum omnia pararentur: vt tractati more consueto suauius viuerent, & nulla in hoc nouitate offenderentur; quod honoris his quoque exhibitum est, Dorotheo hac cura commissa, quòd is callebat morem quo solerent viuere. quamobrem omnia per se administrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac [a] primũ duos accubitus strauit Rege ita iubente, qui volebat dimidiam eorum partem ad dextram suam discumbere, reliquam verò post ipsum ordine, nihil omittens ad honorem eorum pertinens. postquam autem discubitum est, iussit Dorotheum illis ministrare, sicut solet hospitibus ad se à Iudæa venientibus. quapropter præconibus & sacrificulis aliisque id genus quorum est à suis precatiunculis auspicari conuiuium locus hic non fuit: sed vnum ex conuiuarum numero Sacerdotem Elisæum nomine precatione mensam consecrare ipse Rex iussit: qui stans in medio precatus est omnia fausta Regi simul atq; subditis: applausumq; & acclamatum est ab omnibus libenti ac hilari animo, quo facto fruebantur appositis. cumque Rex siluisset quantũ satis visum est cœpit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquam de natura subtili disquisitione dignam. illis verò diserte ad quidlibet respondentibus, delectatus eorum cõsuetudine per duodecim dies instaurauit

a *Conuiuiũ Iudæorum apud Ptolemæum, & eorundem ante cibum preces.*

fauit conuiuium. Si quis autem cupit cognoscere quæstiones agitatas in eo conuiuio, legat Aristæi librum quem hoc argumento conscripsit. Quos sermones cum non solum Rex admiratus esset, sed Menedemus eius philosophus fateretur omnia gubernare prouidentia, eóque facilius tueri hanc sententiã, finis est huic quæstioni impositus. Rex verò iam tum se vberem ex eorũ aduentu fructum percepisse fassus est, per quos didicisset quomodo regnum administrare oporteat: iussitque datis prius in singulos ternis talentis deduci eos in diuersoriũ. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiuit aggerem illum septem stadiorum & pontẽ qui insulam continenti adiungit: & progressus ad septentrionale littus, assignauit eis ibi domum remotam à strepitu, & contemplationi rerum idoneam: rogauitque, vt quandoquidem ad opus iam ita instructi sint, vt nihil desiderent amplius, ordiantur [a] interpretationem feliciter. illi verò non parcentes labori quàm poterant accuratissimè interpretabantur, vsque horam nonam assidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliã copiam etiam de Regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita vt mandatum ei fuerat. mane autem Regiam ingressi, salutato Rege in eundem locum ad institutum negocium se referebant: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locum vbi versa fuerat, præsentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. concio verò & seniorum interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepissent; rogauitque vt etiam

An. mundi 3684. *Ante Christum nat.* 280.

[a] *Translatio Bibliorum in Græcam linguam.*

Ann. mundi 3684. *Ante Christum nat.* 280.

optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & Sacerdos & seniores interpretum & magistratus populi postulauerunt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, vt rata permaneat, nihilq; ex ea mutari liceat. quę sententia, cùm omnibus placuisset, iusserunt vt prius, si quis aliquid deprehenderet, vel superesse legi vel deesse, diligentius inspectum & indicatum corrigeret, quando consultum esset, vt res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrem Rex multum gauisus est, videns hanc quoq; suam voluntatem in publicum cessisse commodum: sed maiorem etiam percepit voluptatem dum sibi lex legeretur, nõ sine admiratione legislatoris sapientiæ: cœpitq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans quî factum sit, vt tam admirandarum legum, nec historicus vllus, nec Poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit, neminem [a] ausum eam attingere quam constaret diuinam esse, & omni veneratione dignissimam: & punitos esse quosdam à cœlesti numine, qui illam temerè attrectare non sint veriti: Theopompum enim volentem inde quędam suis scriptis inserere, mente motum fuisse diebus xxx. & per interualla insaniæ precibus Deum placasse, facilè coniicientem quæ morbi causa fuerit, atq; etiam in somnis admonitum hæc ideo pati, quòd fuisset circa res diuinas curiosior, eáq; voluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiam Poetæ, cum in quadam tragœdia vellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratum agnouisset, exorato Deo redditam aciem. acceptos deinde à Demetrio libros Rex cum adorasset, asseruari iussit diligenter, vt incorrup-

[a] *Vltio diuina in Ethnicos sacra Biblia tractantes.*

corrupti manerent: rogauitque interpretes vt crebro è Iudæa venientes ipsum inuiserent. id enim eis non minus commodum fore quàm honorificũ. Nunc enim æquũ esse vt remittatur: sed si vltrò ad eum venerint, cõsecuturos quicquid vel ipsorum sapientia dignum sit, vel regia munificentia. Tunc[a] quoq; remissi sunt donati ternis vestibus optimis, & binis auri talentis, singulisque vnius talenti calicibus, & toris discubitoriis. præterea Pontifici per eosdem misit decem lectos cum argenteis pedibus cum competenti apparatu, & calicem talentorum triginta: ad hæc decem vestes purpureas, & coronam insignem, & telas byssinas centum, ptæterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo iudicandas. rogauitq; eum per literas, vt, si quis ex his vitiis vellet ad ipsum venire, permitteret, quandoquidem plurimi faceret cũ doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi insumeret. Atque hæc sunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

An. mundi 3684. *Ante Christum nat.* 280.

a *Dona interpretibus dimissis data, & Eleazaro missa.*

Quomodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei concessum fuerit.

CAP. III.

SEd & ab Asiæ Regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Namque b Seleucus cognomento Nicanor in conditis à se per Asiam & inferiorẽ Syriam vrbibus, in ipsa deniq; metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, voluitq; pari ibi cum Macedonibus ac Græcis cõditione degere, quo iure nunc quoq; viuunt inter eos homines. Argumento est, quia Iudæis externo oleo nolentibus vti, certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

b *Immunitates Iudæis à Seleuco Nicanore Syriæ Rege concessæ.*

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

penditur: quem morem cum Antiochenſis populus proximo bello abrogare vellet, non permiſit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde imperante Veſpaſiano & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochéſes rogantes adimi Iudęis ius ciuium, impetrare id non potuerunt, manifeſto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, ſed præcipuè ipſorũ principum: qui cum eo bello multos labores pertuliſſent, & infenſi eſſent pertinaciter rebellantibus, nihil tamen de iure ipſorum diminuũ voluerunt: ídque nec iræ propriæ nec duobus maximis populis contra eos licere paſſi ſunt, maiorem rationem habentes veterum gentis meritorum quàm præſentis offenſionis, aut gratiæ quã hoc facto apud hos populos inire poterant: dicentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant iam ſatis ſuppliciorum exſoluiſſe: eos verò qui nihil peccaſſent non eſſe æquũ ſpoliari ſuis priuilegiis & iuribus. Marcum [b] quoq; Agrippam ſimiliter affectum erga Iudæos fuiſſe proditur. Ionibus enim contra hos ſeditiosè commotis, & rogantibus Agrippam, vt ciuitatis quã eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quẽ Græci Deum cognominant, ſoli eſſent participes: & poſtulantibus vt ſiquidem eiuſdem generis haberi velint Iudæi, eoſdem quoque Deos colerent: cum res ad iudicũ cognitionem deueniſſet vicerunt cauſam Iudæi: obtinuerũntq; vt ſibi liceret ſuis moribus viuere, patrocinio Nicolai Damaſceni adiuti: Agrippa enim pronunciauit: nihil ſibi licere innouare circa hoc negotiũ. quæ ſi quis volet exactius cognoſcere, legat hiſtoriarum Nicolai libros tertium & quartũ ſupra centeſimum vigeſimum. Sed Agrippæ ſententiam mirari non debemus: neque enim tum gens noſtra cum Romanis bellum geſſerat Veſpaſiani

Alia ciuitatis Antiochię, Iudæis conſeruatũ.

b Marcus Agrippa.

Ipasiani verò & Titi magnanimitatem meritò miretur, qui post tãta belli certamina nihil immoderatè in nos statuerunt. Nunc vnde digressus sum reuertar. Antiocho [a] Magno in Asia regnante in continua vexatione tam Iudæa fuit quàm Cœlesyria: quòd eo bellum gerente cum Philopatore Ptolemæo, huiúsque filio qui Epiphanes cognominatus est, siue vinceret, siue vinceretur, malè mulctarentur, nõ aliter quàm nauis fluctibus vtrinq; oppugnata, inter prosperã & aduersam Antiochi fortunam iactatæ. Tandẽ [b] victor Antiochus Iudæam suæ ditioni adiecit. Defuncto [c] verò Philopatore filius eius magnũ exercitum duce Scopa misit in Cœlesyriam: qui & multas eius vrbes & nostrã gentem vi in potestatem eius retraxit. Aliquanto autem post Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio congressus fit superior: cúmque recepisset occupatas à Scopa vrbes Cœlesyrię simul & Samariæ, Iudęi quoq; vltrò deditionem fecerunt, receptúmque intra mœnia eius exercitum & elephãtos libetaliter aluerunt: & oppugnantibus præsidium in arce à Scopa relictũ impigrè auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus equũ ducens aliquam Iudæis pro studio suarum partium referre gratiam, scripsit ad amicos suos & duces literas, testes beneficiorum quæ in ipsum contulerant. in quibus etiam significabat quomodo remunerari eos decreuerit. earum exẽplar subiiciam, citato prius Polybij Megalopolitæ testimonio, ex libro historiarum eius sexto decimo. Scopas, [d] inquit, copiarum Ptolemęi dux ad mediterranea verso impetu per hyemem Iudæorum gentem subegit, ac paulo post in eodẽ libro narrat, quomodo victo Scopa Antiochus Batanæam, Samariam, Gadara, & Abila

An. mundi 3684. *Ante Christum natum* 280.

a *Antiochus Magnus rex Asiæ & Syriæ Iudæos vexat.*

b *Ptolemæus Epiphanes Rex Ægypti in Syria Reges mouet.*

c *Polybij Megalopolitæ de Scopa copiarum Ptolemæi duce.*

d *Antiochi ad Ptolemæũ de Iudæorum libertate epistola.*

Ann. mundi 3760. Ante Christum nat. 204.

recepit: móxq; Iudæi qui Hierosolyma & celebre eius loci templũ accolunt, ad eum defecerunt: de quo cum multa essent dicenda, ait se id in aliud tempus differre, & hęc quidẽ Polybius, nos autem narrationem continuabimus, inserta hic prius Antiochi epistola. Rex Antiochus Ptolemæo salutẽ. Quoniã Iudæi mox vt regionem eorum sumus ingressi, studium erga nos suum declarauerunt, & in vrbem suam venientes splendidè exceperũt senatu obuiã progresso, exercituíque nostro & elephantis copiosè victum præbuerunt, & cum eo simul præsidium Ægyptiorum in arce expugnauerunt: visum est nobis gratiam aliquam eis reponere, & vrbem eorum refouere variis calamitatibus affectã, & in pristinam frequentiam restituere, reuocatis in eam, qui nunc dispersi sunt, habitatoribus. ac primum decreuimus pietatis ergô præberi eis in precium pecudũ mactandarũ, vini, olei, thuris, argenteorum viginti millia, & ad similã secundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos sexaginta, & salis medimnos trecentos septuaginta quinque, volóque vt hæc eis præbeantur ita vt mandaui: & quod deest templo absoluatur, siue porticus siue quid aliud ędificare opus fuerit: lignorũ autẽ materies comportetur tam ex ipsa Iudæa, quàm ex aliis gentibus & ex Libano, immunis à vectigalibus: quę immunitas & aliis rebus conceditur ad apparatum atque ornatum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis vt omnes viuant iuxta leges patrias: & remittitur senatoribus, sacerdotibus, scribis templi atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronariũ, & si quod est tributũ aliud. Et vt eò citius vrbs frequenterur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quíve ante hyperberetæum

tæum menſem eò ſe habitatũ contulerint, immunitatem omnium tributorum vſq; in triennium, remittimúſq; eis in poſterum tertiã partem tributorum, in præteritorum damnorum cõpenſationẽ. Et quotquot ex vrbe abrepti ſeruiunt, & ipſos & natos eorum volumus eſſe liberos, ac bona quoq; eis reſtitui iubemus. Vale. Nec cõtentus hanc epiſtolam ſcripſiſſe, edictum etiam in honorẽ templi per totum ſuum regnũ propoſuit tale: Nemini [a] alienigenę liceat intra ſepta templi ingredi cõtra voluntatẽ Iudæorũ, ſed ſolis hoc facere fas ſit, qui iuxta præſcriptũ legis patiræ purificati prius fuerint. Nemo etiã in vrbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec aſini ſiue feri ſiue domeſtici, nec pãtherę, aut vulpis, aut leporis, aut cuiuſuis omninò ex his animalibus, quæ Iudæis vetitum eſt attingere. ac neq; pelles eorũ inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe alere: ſed tantum ſolitas more maiorum mactare victimas, quibus Deus litari ſibi vult. qui verò aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium drachmarũ argenti mulctam luat ſacerdotibus. Idem Rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit teſtimoniũ, quo tempore quoſdam per Phrygiam ac Lydiã nouis rebus ſtudere comperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in ſuperioribus ſatrapis ductantem exercitum, iuſſit quoſdã è noſtratibus apud Babylonem degentibus in Phrygiã mittere, ſcribens in hunc modum. Rex [b] Antiochus Zeuxidi patri ſalutẽ. Si vales, benè eſt, ego quoque valeo. Quia quoſdã in Phrygia ac Lydia res nouas moliri audio, videtur hoc negotium curã meam depoſcere. Quapropter conſultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Meſopotamiã incolunt duo millia familiarum cum tota ſuppellectili eò traducere

An. mundi 3760. Ante Chriſtum nat. 204.

a *Antiochi Magni in honorem templi edictum.*

b *Antiochi ad Zeuxidẽ epiſtola, in qua honorificã Iudæorum mentionem facit.*

Ann. mundi 3760. Ante Christum nat. 204.

recepit: móxq; Iudæi qui Hierosolyma & celebre eius loci templũ accolunt, ad eum defecerunt: de quo cum multa essent dicenda, ait se id in aliud tempus differre, & hęc quidẽ Polybius, nos autem narrationem continuabimus, inserta hic prius Antiochi epistola. Rex Antiochus Ptolemæo salutẽ. Quoniã Iudæi mox vt regionem eorum sumus ingressi, studium erga nos suum declarauerunt, & in vrbem suam venientes splendidè exceperũt senatu obuiã progresso, exercituíque nostro & elephantis copiosè victum præbuerunt, & cum eo simul præsidium Ægyptiorum in arce expugnauerunt: visum est nobis gratiam aliquam eis reponere, & vrbem eorum refouere variis calamitatibus affectã, & in pristinam frequentiam restituere, reuocatis in eam, qui nunc dispersi sunt, habitatoribus. ac primum decreuimus pietatis ergò præberi eis in precium pecudũ mactandarũ, vini, olei, thuris, argenteorum viginti millia, & ad similã secundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos sexaginta, & salis medimnos trecentos septuaginta quinque, volóque vt hæc eis præbeantur ita vt mandaui: & quod deest templo absoluatur, siue porticus siue quid aliud ędificare opus fuerit: lignorũ autẽ materies comportetur tam ex ipsa Iudæa, quàm ex aliis gentibus & ex Libano, immunis à vectigalibus: quę immunitas & aliis rebus conceditur ad apparatum atque ornatum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis vt omnes viuant iuxta leges patrias: & remittitur senatoribus, sacerdotibus, scribis templi atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronariũ, & si quod est tributũ aliud. Et vt eò citius vrbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quíve ante hyperberetæum

tæum menſem eò ſe habitatũ contulerint, immuniratem omnium tributorum vſq; in triennium, remittimúſq; eis in poſterum tertiã partem tributorum, in præteritorum damnorum cõpenſationẽ. Et quotquot ex vrbe abrepti ſeruiunt, & ipſos & natos eorum volumus eſſe liberos, ac bona quoq; eis reſtitui iubemus. Vale. Nec cõtentus hanc epiſtolam ſcripſiſſe, edictum etiam in honorẽ templi per totum ſuum regnũ propoſuit tale: Nemini alienigenę liceat intra ſepta templi ingredi cõtra voluntatẽ Iudæorũ, ſed ſolis hoc facere fas ſit, qui iuxta præſcriptũ legis patiræ purificati priũs fuerint. Nemo etiã in vrbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec aſini ſiue feri ſiue domeſtici, nec pãtherę, aut vulpis, aut leporis, aut cuiuſuis omninò ex his animalibus, quæ Iudæis vetitum eſt attingere. ac neq; pelles eorũ inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe alere: ſed tantum ſolitas more maiorum mactare victimas, quibus Deus litari ſibi vult. qui verò aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium drachmarũ argenti mulctam luat ſacerdotibus. Idem Rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit teſtimoniũ, quo tempore quoſdam per Phrygiam ac Lydiã nouis rebus ſtudere comperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in ſuperioribus ſatrapis ductantem exercitum, iuſſit quoſdã è noſtratibus apud Babylonem degentibus in Phrygiã mittere, ſcribens in hunc modum. Rex [b] Antiochus Zeuxidi patri ſalutẽ. Si vales, benè eſt, ego quoque valeo. Quia quoſdã in Phrygia ac Lydia res nouas moliri audio, videtur hoc negotium curã meam depoſcere. Quapropter conſultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Meſopotamiã incolunt duo millia familiarum cum tota ſuppellectili eò traducere

An. mundi 3760. *Ante Chriſtum nat.* 204.

a Antiochi Magni in honorem templi edictum.

b Antiochi ad Zeuxidẽ epiſtola, in qua honorificã Iudæorum mentionem facit.

An. mundi 3764. Ante Christum natum 200.

& locis opportunis per præsidia disponere. Persuasum enim habeo illos fore nostrarum rerum custodes beneuolos: tum quia cœleste numen piè colunt, tum quia fides eorum & promptum obsequium etiam maiorum nostrorum cõprobatur testimoniis. Volo igitur vt eos, licet difficilè videatur, traducas, pollicitus libertatem viuendi propriis legibus, perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificãdas domos assignabis areas, tum agros ad colendum aruis & vinetis idoneos: immunitatémque dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus, & donec ipsorum agri fruges protulerint, demensum frumentum accipiant in seruorum alimoniam: ac reliquis quoque tribuatur quantum satis est, vt benignè à nobis habiti alacriores sint in nostris negotiis. Cura autem ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atque hactenus de Antiochi magni erga Iudæos beneuolentia dixisse sufficiat. Post [a] hæc amicitia Ptolemæo cõiunctus est & fœdere, data in matrimoniũ Cleopatra filia, & cõcessa dotis nomine Cœlesyria, vnà cum Phœnice, Iudæáque & Samaria: diuisísque inter vtrunque Regem vectigalibus, optimates suę quisq; patriæ exactionem eorum redimebant, & collecta quę imperata esset pecunia, conferebant eam in regium ærariũ. Per [b] ea tempora Samaritæ rebus secundis elati sæpè Iudæos infestabant agros vastando, & abducendo in captiuitatem homines, maximè sub Onia Põtifice. Post obitum enim Eleazari Manasses eius patruus Pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias successit in sacerdotium, Simonis iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrẽ fuisse diximus. Is Onias pusillanimis erat & auarus: quę causa fuit vt tributum, quod pro populo maiores eius de suo solebant Regi pendere talenta

a *Antiochus & Ptolemæum amicitiam & fœdus faciunt.*

b *Samaritæ Iudæos infestant.*

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

talenta argenti viginti non soluendo, ad iram cõmouerit Ptolemæũ Euergetem patrem Philopatoris. Qui [a] misso Hierosolyma legato incusabat Oniam, quòd tributum non redderet: minabatúrque ni faceret regionem eius militibus suis se diuisurum, & nouas colonias eò deducturũ. quod audientes Iudæi perterriti sunt, licet Onias perfricta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

Anno mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

a *Onias Pontifex Ægypti, Regem nõ soluendo tributum, ad iram commouet.*

Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.

CAP. III I.

IOsephus [b] autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iustitia inter Hierosolymitas celebris, Tobia patre natus è sorore Oniæ Põtificis cum indicio matris cognouisset de aduentu legati, fortè enim in Phichola natali vico aberat, veniens in vrbem, inuectus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicã, sed modò pecuniis parcat, coniiceret in periculum populum à quo & Reipublicæ administrationẽ & Pontificalem honorẽ acceperat. Quòd si tanto amore pecuniæ teneretur, vt propter eam sustineat, & patriam & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad Regem, & precibus obtineret ab eo vel totam vel partem aliquam eius pecuniæ. Onia verò dicente neque principatũ se morari, & Pontificatum etiam, modò liceat, libenter se depositurum: neque iturum ad Regem, quum nihil curet hoc negotiũ: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationem publicam suscipere. Quo annuente ascendit in tẽplũ & aduocata cõcione, hortatus est eos, ne terreãtur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missa

b *Taxatio Pontificis offensum ab eo Regem.*

Ann. mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

mœstitia, meliorem securitatis spem concipe-rent. Seipsum enim iturum legatum ad Regem, & causam eorum bona fide acturum, persuasu-rúmq; ei quòd irascatur immeritò. Quibus au-ditis plebs gratias egit iuueni. Ipse [a] verò egres-sus ex templo legatũ regiũ excepit hospitio, & donatum preciosis muneribus, latéq; per ali-quot dies acceptum, præmisit ad Regem, dicens se quoque mox secuturum. Iam enim magis e-tiam quàm antè accensus erat ad eã profectio-nem, quia legatus hortatus fuerat, vt in Ægyptũ veniret, operámque suã obtulerat: effecturum e-nim se, vt quicquid opus haberet, à Rege impe-traret facilè. Vehementer enim captus est libe-ralibus honestissimi iuuenis moribus. Cęterùm reuersus in Ægyptum, denarrauit Regi Oniæ in-gratitudinem, multum interim prædicata Iose-phi bonitate, quem breui venturũ aiebat, & pa-trocinaturum populo, cuius curã propter Pon-tificis segnitiẽ susceperit. Tantis deniq; iuuenẽ assiduè ornabat laudibus, vt & Rex & Regina Cleopatra erga absentem, adhuc affecti essent optimè. At [b] Iosephus missis in Samariam qui ab amicis pecuniam mutuò sumerent, satis iam in-structus ad profectionẽ iumentis, vestibus & po-culis, impensis in hæc viginti drachmarum mil-libus, peruenit Alexandriã. Forte fortuna ita ac-cidit, vt illo ipso tempore ad Regem venirent omnes Syriæ ac Phœnices vrbium Principes ad emenda vectigalia, quæ singulis annis Rex vẽ-debat oppidanorum potentioribus. hi videntes Iosephũ in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam qui cùm apud Alexandriã audisset Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi ob-uiam. Sedente autẽ Rege in curru vnà cum Re-gina & Athenione amico (is erat qui legatus Hierosolymis hospitio Iosephi vsus fuerat) cõ-spicatus

[a] *Legatus regius honorificè excep-tus, Iosephi liberalitatẽ apud suos prædicat.*

[b] *Iosephus Ptolemæo obuiam pro-fectus, honorificè excipitur.*

spicatus eum Athenio mox Regi notum reddidit, dicens hunc illum esse iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hierosolymis reuersus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum salutauit, & curtum iussit conscendere. quo facto Oniam accusare cœpit: At Iosephus, Danda est, inquit, senectuti venia. Scis enim quòd senes & pueri eundem habent animum. Nos autē iuuenes officio nostro non deerimus, vt nihil de nobis meritò possis cōqueri. Ex hoc primo colloquio Rex degustata iuuenis ciuilitate, adeò cœpit eum amare, vt iuberet eū diuersari in regia, & quotidie suæ mensæ adhiberet, quòd cùm primates Syrorum viderēt apud Alexandriam, indignè ferebant. Cúmque dies auctionis venisset qua addicenda erant vectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisque patriæ: & cùm octo millia talentorum colligerentur è vectigalibus Cœlesyriæ Phœnicésq. & Iudææ ac Samariæ, accedens Iosephus culpabat illos licitatores, tanquā de composito, tam paruum Regi precium promitterēt. Se enim paratum duplum numerare, relictis Regi damnatorum confiscationibus, quæ prius publicanis solebant accedere. Rege verò libenter hæc audiēte, & vt amplificatori redituum suorum addicturum se promittente. rogante tamen ecquos fideiussores haberet, festiuè respondit daturum se homines probos & honestos, quibus nō grauaretur credere. Quos vt proferret postulatus: Te, inquit, Rex dabo, tuāmque coniugē, vt alter alteri pro me fideiubeat. Tum Rex arridens permisit eum absque fideiussione habere vectigalia: id quod valde molestum fuit his qui posthabiti fuerant, non sine pudore in patriam reuertentibus. Iosephus autem acceptis à Rege duobus militū millibus, quos ideo petierat, vt

An. mundi 3770. *Ante Christum nat.* 194.

Vectigalia Cœlesyriæ Iosephoaddicuntur.

An. mundi 3770. *Ante Christum annar.* 194.

posset contumaces in vrbibus vi cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regiis quingenta talenta, profectus est in Syriam. Et cùm venisset Ascalonem, tributúmque à ciuibus exigeret, & non solùm nihil acciperet, sed conuitiis etiam appeteretur: comprehensos circiter viginti eorũ primates affecit supplicio: & redactis ex eorum facultatibus mille talentis Regi eam pecuniam transmisit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permisit ei quicquid vellet facere. Hoc [a] audito Syri exẽplo recenti castigatæ in Ascalonitis inobediẽtiæ territi, patẽtibus portis Iosephum excipientes tributa soluebant. Cúmque etiam Scythopolitæ per cõtumaciam detrectarent imperata more solito tributa dependere, horum quoque necatis primatibus facultates damnatorum ad Regem misit: cõparatísque multis pecuniis, & multa lucratus ex redemptione vectigalium, his opibus ad cõstabiliendam præsentem potentiã vsus est, prudenter existimans optimũ esse iam partam felicitatem tueri ex ipsius reditibus, multa [b] nanque munera Regi atque Reginæ in manũ mittebat, multa etiã horũ amicis & omnibus in aula potentibus, benemolentiam eorum hoc pacto sibi conciliãs. Vsus est autẽ ea prosperitate per annos XXII. ex vna vxore procreatis septem filiis. Suscepto [c] etiã ex vno fratris Solymi filia, nomine Hyrcano, quã hac occasione duxit cõiugem. Cùm aliquando venisset Alexandriam cum fratre, ducente secum filiam nubilem, vt eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum Rege, ingressam in conuiuium formosam saltatriculã adamauit, solíque fratri hoc indicauit, rogans vt quandoquidem lege vetaretur, habere rem cum fœmina alienigena, sub seruitutis

a Ascalonita & Scythopolita ob tributum non solutum puniti.

b Iosephi diuitiæ & liberi.

c Hyrcani ortus & indoles.

ret ei, vt clam ea potiri posset. Frater verò libenter operam suam pollicitus, ornatam filiam suam noctu ad eum abduxit & in lectum eius collocauit, atque ita parum sobrius, per errorem cum fratris filia congressus est: & cùm hoc sæpius feciſſet, magis etiam in amorem accensus, conquestus apud fratrem, quod periculum esset ne non posset excutere amorem saltatriculæ, quam fortè Rex nollet ei cedere. Tum Solymus ait non opus esse vt hac de re sit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atque etiã vxorem eam ducere: fallus quod maluerit filiæ fieri iniuriam, quàm fratrem tale dedecus in se admittere. Ioſephus collaudata tam fraterna beneuolentia, vxorem duxit eius filiam, ex eáque genuit quem diximus Hyrcanum filium. Is cùm annos natus tredecim adoleſcens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolẽ, fratrum in se concitauit odia. quòd eos in omnibus videretur antecellere. Ioſephus enim volens cognoſcere quisnam ex his ad virtutem eſſet idoneus maximè, vnumquemque misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi verò propter segnitiem & labotum impatientiã indocti domum reuersi sunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, vt illic sementem faceret. sed prius subtractis clàm loris quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quò postquam peruentũ est, cùm non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentiũ aliquem ad patrẽ mittere qui adferret, nolénsque interim expectando eorum reditum tempus perdere, commentus est quiddam veterano duce magis dignum quàm id ætatis homine. Mactatis enim decẽ iugis carnes quidem in operarios distribuit, sectis

An. mundi 3770. *Ante Chri.* nat. 194.

Ann. mundi 3770. Ante Christum natum 194.

autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc modo bobus aptauit: & hoc modo arata terra quã pater proscindi iusserat, sementéque facta, domum rediit. Pater autẽ reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quod excogitata auderet aggredi. vt solùm germanũ filium, magis etiam posthac amauit, indignè ferentibus reliquis fratribus. Interea venit quidã nuncians quòd Regi Ptolemæo natus sit filius: versíque omnes Syriæ magnates eum subditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabãt, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt profecti magno apparatu, Iosepho ob ætatẽ iam grauãtem domi manere coacto. pertentauit tamẽ filiorum animos, nũ quis ex his vellet eam profectionẽ suscipere: & recusantibus cæteris, quòd se negarent scire mores aulicos, quomodo versandum sit cum Regibus, suadentibúsque vt Hyrcanum fratrem mitteret: libenter hoc audito statim [a] eum aduocat: rogátque ecquid liberet, aut idoneum se putaret: qui ad Regem salutatum accederet, qui cùm promptè eam profectionem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore, diceret: velle enim se frugaliter viuere, vt decem drachmarum millia sufficiant, admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cùm aliquãdiu siluisset, suasit patri ne domo quicquam munerum Regi mitteret: sed vt ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, vt pecuniam ipsi præberet ad emẽdum Regi id quod inueniret pulchertimũ & precioſissimũ. Ille verò rarò ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & cõprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas, solebat eò mittere, & quoties præstitutum tempus

a Iosephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum Regem mittit.

tempus veniret tributa Regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: móxque [a] fratres ad omnes regios amicos scripserunt, vt eum aliquo modo perderent. Vt verò exacto itinere, Arioni epistolam reddidit, rogatus quotnam talenta vellet accipere, putabat enim decem petiturum aut non multò amplius: vt respondit mille sibi opus esse, iratus procurator, obiurgauit eum acriter, quòd vellet ea per luxũ perdere: monebátque vt sequeretur exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quàm decem præbiturum: & ea non in aliũ vsum quàm vt mercaretur Regi munera. Ibi puer iratus Arionem coniecit in vincula. Procuratoris autem vxore Reginæ hoc renunciante & rogante vt puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex Regina hoc Rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirati se nunciat: cur se à patre missus, non modò in conspectum non venerit. sed procuratorem etiam patris sui vinxerit. iubebátq; vt veniret, ac causam eius facti diceret. Ille [b] contrà Regi nunciari iubet, legẽ esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio: priusquam adito tẽplo mactasset victimas: eáque ratione nec ipsum hactenus Regẽ salutasse, expectantem dona quæ offeret Regi de parẽte suo bene merito. Seruum autem iure se punisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Nisi enim tales dent pœnas meritas, expectandum mox ipsi Regi vt contemnatur à subditis. His auditis Rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à Rege præsidij, datis ad-

An. mundi 3780. Ante Christ. nat. 184.

[a] *Insidiæ Hyrcano clã structæ.*

[b] *Apologia Hyrcani apud Regem accusati.*

An. mundi 3780. Ante Chri. nat. 184.

lescenti mille talentis, liberauit se à vinculis. Elapsis deinde tribus diebus, salutaturus Reges accessit: à quibus liberi animo exceptus, & mensæ communi est adhibitus, in parentis sui gratiã móxque clam aditis negotiatoribus emit ab eis centum pueros formosissimos & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio, tum vocatus ad conuiuium regiũ cum Principibus, infimo loco iussus est accumbere propter ætatẽ posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum cõgerentibus. Tryphon quidam quo plurimum in conuiuiis Rex delectabatur propter scommata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad Regem se vertit: & Viden, inquit, domine, quãtum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige, quod & pater eius totam Syriam ita spoliat, quemadmodum hic ossa nudauit carnibus. Rege verò ad hoc dictum arridente, & rogãte Hyrcanũ: vnde illa ossium congeries. Nihil [a] mirum, inquit, domine. canũ enim est ossa vnà cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: vultu commonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autem comesis carnibus solẽt abiicere ossa, quod & ego homo cum sim, nunc facio. Ibi Rex miratus vrbanitatem, iussit omnes conuiuas huic dicto plaudere. Sequẽti verò die aditis Regis amicis & aulicis potentioribus: ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent Reges in festo natalitio. Illis referẽtibus hunc daturum talenta duodecim, alium rursum aliud pro suis quẽque opibus: simulauit se dolere, quòd non haberet vnde tantundem largiri valeat, nec vltra talenta quinque numerã, idque mox famuli renunciauere dominis.

a *Hyrcani facetia.*

illis autem gaudentibus, quasi offensurus esset Regem Iosephus propter exilitatem muneris, vbi dies statutus aduenit, alij quidé & hi munificentissimi obtulerunt talenta non plus quàm viginti. Hyrcanus [a] autem emptos à se centum pueros totidémq; puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre. hos quidem Regi, has verò Cleopatræ. Omnibus verò admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atque ipsis etiam Regibus. Amicos quoque Regis & ministros multorum talentorum donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceretur periculi. ad hos enim fratres scripserunt, vt quocunque modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donū quodcunq; vellet petere. At ille nihil aliud petiit, quàm vt se Rex patri ac fratribus cōmendaret per literas. Itaq; honorificentissimè tractatū, & donatum regiæ, scriptis quoque ad patrem & fratres & omnes suos duces atque procuratores commendaticiis literis, dimisit liberaliter. Fratres autē cùm cognouissent tantùm honoris ei habitū à Regibus, & honoratiorem multo reuerti quàm fuerit antea, decreuerunt [b] obuiā proficisci & de medio illū tollere: ne patre quidē inscio. Iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniā, nō erat de salute eius solicitus, eam tamen iram metu Regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eū in itinere fortiter congressus & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoq; fratres inter cæteros: reliqui verò fuga euaser ūt ad patrem Hierosolyma. Veniens autem ad vrbem cùm exciperetur à nemine, territus secessit trans Iordanem fluuium, & illic vitā egit tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine So-

An. mundi 3780. Ante Christum nat. 184.

a *Hyrcanus expiscatus quid alij sint donaturi, plus veliqui omnib. donat, ob quod alio honorifico afficitur munere.*

b *Hyrcanus à fratribus itinere circumuento, strenuè sese defendit, quosdam etiam è medio tollit.*

An. mundi 3780. *Ante Christum nat.* 184.

ter, magni Antiochi filius. Obiit [a] deinde Hircani pater Iosephus, vir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus splendidioris vitæ occasionem præbuit, per duos & viginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ vectigalibus: & [b] eodem ferè tempore patruus quoq; eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Cui deinde vita perfuncto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legationem misit cum literis, quarum hoc exemplar exstat.

a *Mors Iosephi.*

b *Onias & post eum Simon filius Pontifex.* Hedio & Ruffinus aap. 4.

Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

CAP. V.

c *Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Pontificem epistola.* 1. *Mac.* 12.

REX [c] Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Incidimus in quandam scripturã antiquam in qua inuenimus cognationẽ interceſſiſſe inter nostras origines, & nostrum quoq; genus non esse alienum à posteris Abrahæ. Æquum igitur est vt cum fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcunq; libuerit. Idem nos quoque faciemus & res vestras tanquam nostras existimabimus, nostras item vobiscum cõmunes habituri. Demoteles est qui has vobis reddit literas in pagina quadrãgula scripta, & obsignatas aquilæ sigillo, draconem tenentis vnguibus. Et epistola quidẽ hęc continebat. Iosepho [d] autẽ mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dũ maiores fratres Hyrcano bellũ inferũt natu minimo, plerique enim fauebant senioribus, & in his Simon Pontifex propter cognationem. Hyreanus [e] autem Hierosolyma quidem noluit repetere, sed vltra Iordanem habitans, assiduũ bellum gerebat cũ Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abstra-

d *Seditio in populo mortuo Iosepho.*

e *Hyrcanus assiduum cũ Arabibus bellũ gerit.*

abstrahens. Ædificauit[a] etiam castrum munitissimum, è marmore candido exstructis vsq; tectum eius parietibus, habentibus inculptas diuersorum animalium effigies enormi magnitudine: idque ædificium fossa profunda & aquis plena circumdedit, & oppositi montis prominentem petram perforans, spe uncas in ea fecit multorum stadiorum longitudine, aulas etiam in eo castro fecit aptas conuiuiis, diætásq; alias & cubicula: salientium etiam aquarum eò tãtam induxit copiam, vt loco voluptatem simul & ornamentum adderent. Speluncarum verò ora non amplius aperuit quàm vt vnum caperent. idq; de industria factum est securitatis ac tutelæ gratia, si quando fortè oppugnaretur à fratribus. Ædificauit etiam atria magnæ amplitudinis, eáque hortis spaciosis ornauit, & locum hoc pacto instructum & absolutum vocauit Tyrum, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trans Iordanem sitæ, non procul regione Essebonitide: præfuítque illi tractui per septennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria: post cuius obitum [b] Antiochus eius frater in regnum successit, qui cognominatus est Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipse eodem cognomento Epiphanes dictus, superstitibus duobus filiis impuberibus: quorum [c] grandiori Philometor cognomen inditum, minori verò Physcon. Hyrcanus [d] autem videns præpotentem Antiochum, & veritus ne in potestatem eius reductus pœnas daret eorum quæ contrà Arabes ausus fuerat: ipse sibi manus intulit: possessionem verò eius vniuersam occupauit Antiochus.

Ann. mundi 3780. *Ante Christum nat.* 184.

a *Hyrcanus munitum castrum ædificat.*

b *Antiochus Epiphanes Rex Syriæ.*

c *Ptolemæi Epiphanis filij, Philometor & Physcon.*

d *Hyrcanus sibi ipsi manus infert.* Hedio & Ruffinus Cap. 6.

Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem imnocant.

CAP. VI.

An. mundi 3790. *Ante Christum nat.* 174.

IS defuncto per idem tempus Onia Pontifice, fratri[a] eius Iesu id sacerdotium cõtulit, quòd filius superstes etiam tũ esset paruulus, de quo suo loco dicetur. Hic[b] Iesus priuatus est eo sacerdotio per Regis indignationẽ: móxq; in Oniã fratrũ minimum Pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes Pontificatus peruenit. vt indicauimus. Cæterùm Iesus Iasonem se vocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitata[c] autem per fratrem contra nouum Pontificem Menelaum seditione, & populo in partes sciſſo, Tobiæ filij steterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur quorũ vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se velle relictis patriis institutis ac legib. religione Regis & Græcanicos ritus assumere: rogauerúntq; eum vt sibi permitteret gymnasium Hierosolymis exstruere, quo[d] impetrato adduxerunt sibi præputia, vt nudi quoq; non essent Græcis dissimiles: & contemptis omnib. patriis ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus[e] autem domi vsus fortuna prospera expeditionem Ægyptiam tentare statuit captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus[f] igitur cum magno exercitu Pelusium, astu circumuento Philometore Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi locisque circumuicinis, ad Alexandriam duxit, & vrbem & Regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus vnica Romanorum denunciatione repressi sunt, ita vt iam occupata relinqueret, sicut & aliâs diximus. Nunc proliaius narrabimus de hoc Rege, quomodo Iudæa & tem-

1. Mac. 1.

a *Iesus ab Antiocho Epiphane in Pontificem electus.*

b *Iesu sacerdotio priuatur, in cuius locum Onias Menelaus dictus, surrogatur.*

c *Iason & Menelaus seditionem concitant.*

d *Apostata à religione Iudaica.*

e *Antiochus Ægypto cedere cogitur.*

f *Historia de Antiocho Epiphane.*

ac templum occupauerit, quod in prioribus commentariis breuiter tantum perstrinximus, vt necesse sit idem altius repetere.

An. mundi 3796. Ante Christum nat. 158.

Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatóque eius vrbis dominio, templum etiam spolianerit.

CAP. VII.

REuersus [a] ab Ægypto, quam metu Romanorum reliquerat Rex Antiochus ad Hierosolymitarum vrbẽ mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnũ deuenerat, sine vllo negocio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factionis homines, quam dominationẽ crudeliter exercuit, necatis permultis, qui diuersarum erant partium: direptísque pecuniis & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post vrbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimo quinto, vigesima quinta eius mẽsis, qui chasleus nostris dicitur, Macedonibus apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia quando nec his quidẽ est parcitũ, qui quasi pacatè venienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatum est in templi diuitias: quæ cum essent maximi precij, visæ sunt satis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur templo & ablatis vasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis: alteri aureo, mensaq. propositionis quam vocant ac de aulæis quidem relictis quæ è cocco ac byssо cõstabant, euacuatis etiam thesauris recõditis ita vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos in luctum maximum: nã & quotidiana sacra iuxta legis præscriptũ vetuit eos facere, direptáq.

a *Antiochus vrbe Hierosol. occupata, templum spoliat.*

An. mundi 3798. *Ante Christum nat.* 166.

tota vrbe, habitatores partim necauit, partim captiuos vnà cum liberis & vxoribus abduxit, vsque ad decem millium numerum. Incendit etiam ædificiorũ eius quicquid erat pulchertimum, & demolitus mœnia, in inferiore vrbe arcem condidit, erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminens. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicũ præsidium imposuit, admixti tamen erant ex impiis Iudæis scelestissimi, à quibus plurimum vexata fuit ciuitas. In [a] templo quoque ara posita porcos mactauit, sacrificium à Iudęorum religione alienissimum: & cogebat omnes, abrogato veri Dei cultu, ipsius venerati numina: & oppidatim exstructis templis atq. altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare victimas. Comminatus est etiam grauẽ pœnam, si quis liberos circumcideret, constitutis qui mandata exigerent, atq. etiam vi ad ea seruanda detrectantes cogerent. Et maxima quidem Iudæorum pars vel spontę vel metu supplicij parebat edictis Regiis. qui verò probatiores erãt & generosæ indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrij, quàm pœnæ intentatę sibi per aduersarios. quamobrem quotidie necabantur excruciati tormentis crudelissimis. Flagris enim cæsi & lacerati corpora, viui adhuc & spirantes suffigebãtur crucibus. Vxores autem eorum, & circumcisos liberos strangulabant, iuxtã mandatum Regium: & suspendebant à crucifixorum parentum ceruicibus, abolebatur [b] etiam vbicunque repertũ essent sacrum volumen aliquod, & ipsi apud quos inuentum esset, mali malè peribant. Samaritæ [c] autem videtes in tali calamitate constitutos Iudæos, non amplius profitebantur se cognatos eorum, neque Garizitanum templum esse Dei maximi, nihil absonum facientes à suo ingenio

[a] *Antiochus abrogato Dei cultu summa cum tyrannide falsum illis obtrudit, arcis in hac præsidio imposito.* Hedio & Ruffinus cap. 7.

[b] *Biblia Satan abolere conatur.*

[c] *Ingenium Samaritanũ ob quod meritò Iudæis exosi.*

genio, de quo antè diximus: sed dicētes se Medorū & Persarum colonos, vt re vera sunt, miserunt legationem ad Antiochum, cum epistola scripta in hunc modum: Regi Antiocho Deo illustri suggestio à Sidonis in Sicimis habitantibus. Maiores nostri compulsi crebris suæ regionis pestilentiis, & inducti veteri quadam superstitione, morem fecerunt obseruādi eam festiuitatem quæ apud Iudæos vocatur Sabbathum: & exstructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo solennes victimas. Nunc autem ex quo tibi visum est in Iudæos: vt eorum malicia dignum est, animaduertere, qui exsequuntur mandata Regia, existimātes nos hæc propter eorum cognationem facere, volunt nos in communem cum illis causam inuoluere, cū simus ab origine Sidonij, quemadmodum extat relatum in nostris annalibus. Rogamus igitur te seruatorem ac beneficum, vt mandes Apollonio nostro præsidi, & Nicanori procuratori regio. ne quid post hac nobis molesti sint quasi hærentibus in eodem cum Iudæis crimine à quibus tam diuersi sumus moribus, quàm origine: vtque templum quod hactenus nullius Dei titulū habuit, posthac vocetur Iouis Græcanici. hoc enim pacto erimus à molestiis liberi: & securiùs intendētes priuatis negotiis, maiora tibi poterimus tributa soluere. Post hanc Samaritarum supplicationem Rex & ipsam & talem epistolām remisit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui sunt apud Sicima miserunt ad nos suggestionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amicorum consilio satis approbauerunt, qui in hoc missi sunt, quòd alieni sint à Iudæorum criminibus, & placet illis iuxta Græcorum instituta viuere, absoluimus eos quantum ad hanc

An. mundi 3799. *Ante Christum nat.* 165.

An. mundi 3799. Ante Christum nat. 165.

causam & eorum templum attinet quod posthac appelletur Iouis Græcanici. Eadem autem & Apollonio magistratui scripsimus, anno quadragesimo sexto, mensis Hecatombæonis vndecima.

Antiocho vetante Iudæos vti patriis legibus, solum Assamonæi filium Matthiam Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.

CAP. VIII.

a Matthias & eius filiorum pietas, & zelus.

EOdem a tempore habitabat in Modim vico Iudææ quidam Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamonæo geniti, Sacerdos ex vice Ioaribi, Hierosolymita genere: erántq; ei filij quinque, Ioānes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Apphus vocabatur. Is Matthias sæpe numero questus est apud filios de tam afflicto rerum statu, direptione vrbis, deprædatione templi, cæteris q; calamitatibus: aiebátque præstare mori eos pro patris legib. quàm sic inglorie viuere. Cúmq. venissent in eum vicũ in hoc à rege constituti vt Iudæos ad mandata eius cogerent: & postularent, vt Matthias cæteris autoritate potior, ad exemplum aliorũ primus profana sacra faceret, ostentantes à Rege præmia, negauit se hoc facturum, etiam si omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis quidem ipsius persuaderi, vt patriam religionem deserant. Vt verò silente eo Iudæus quidam in mediũ progressus cœpit immolare iuxta mandatum Regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit b in eum cum suis filiis armatus gladiis: nec solum eum trucidauit, sed etiam Apellam Regium ducem cum suis militibus, qui vole-

b Apostata à Matthia transfigitur.

volebāt plebem eam cogere: dirutáque ara exclamauit: Si cui est cordi religionis incolumitas, me sequatur. Et cum [a] dicto comitantibus filiis in desertū se contulit, relictis in vico facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipsi cum familiis in idem desertum profugerunt, ibíq. vitabant in specubus. Quo audito duces Regij, præsidio Hierosolymitanæ arcis assumpto, Iudæos in desertum persecuti sunt. quos assecuti, primum verbis persuadere conati sunt, vt ab incepto desisterent, & admittentes rectius consilium, non imponerent sibi necessitatem sæuiēdi hostiliter: & cum nihil proficerēt apud obstinatos, aggressi sunt eos dies Sabbathi, & ita vt erant in speluncis exusserunt, nō expugnātes, ac ne aditus quidē speluncarum obturantes. Et enim propter religionē diei repugnare nolebāt, ac ne in aduersitatibus quidem violare honorē Sabbathi, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaque [b] perierūt cum vxoribus & liberis suffocati in speluncis circiter mille: multi etiā elapsi adiunxerunt se Matthiæ, eúmque principem sibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnandum etiam Sabbatis: aut si ita pergant ipsos sibi futuros exitio, hostibus eam occasionem obseruantibus, & non nisi Sabbato illos aggredientibus, atque ita fore, vt vel sine certamine omnes facilè opprimātur. Hæc locutus persuasit eis: & in hodiernum vsq. mos hic permanet, vt si ita necessitas postulet, pugnēt etiam Sabbatis. Collecta igitur circa se non contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapsos in impietatem quotquot adipisci potuit trucidauit. confluebāt enim ad eum quos ante metus per circumuicinas gentes sparserat. pueros etiam iussit circuncidere, qui hactenus vetiti fuerāt, expulsis qui ad hoc, vt vetarent, constituti erant ab An-

An. mundi 3799. Ante Christum natum 165.

a *Matthias cum filiis aliisque nonnullis in desertum se confert.*

b *Iudæi sabbato opprimuntur, qua clade Matthias fit cautior.*

c *Matthias Idolorum cultum exstirpat.*

An. mundi 3799. *Ante Christum nat.* 165.

tiocho. Exacto autem anno post principatum morbo correptus conuocatis ad se liberis. Equidem * inquit, filij, iam fatalem viam ingredior, interim commendo vobis meum propositum, & rogo, ne per ignauiam cessetis id exsequi: sed potius memores paternæ voluntatis seruate ritus patrios, & rempublicam tantum non collapsam restituite: neque illis accedite, qui aut sponte aut vi eam prodiderũt hostibus. Præstate vos mihi germanos filios, cõremptáque omni vi ac necessitate, parati sitis pro legũ tutela vel mortem oppetere, si ita res postulet, cogitantes quòd Deus vos tales non despiciet, sed delectatus vestra virtute in pristinam patriis moribus viuendi libertatem restituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali necessitati obnoxia, sed præclarè gestorum memoria vitæ immortalitatis esse poterit, cuius amatores vos aspirare volo ad gloriam, adeò vt nõ grauemini vel immori egregiis facinoribus. Prima autẽ cura sit concordiæ, & quibus quisq. præcellit artib. his vtatur reliquis cõcedentibus: Simonémque fratrem eximia prudentia virum parentis loco habete obtemperantes eius consiliis: Maccabeum autem propter fortitudinem exercitus præficite. Hic enim vlciscetur suæ gentis iniurias repulsis hostibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot vsquam sunt iusti ac pij, & hoc pacto vires vestras augebitis.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

a *Matthias filios adpietatem, fortitudinem, & concordiam adhortatur.*

Matthia defuncto Iudas filius succedit.

1. Mac. 3.

b. *Matthias mors.*

CAP. IX.

HÆc locutus filiis, precatúsq. Deũ adesse illorum conatibus, & populo pristinum viuendi morẽ restituere, non [b] multo post mortuus, & in Modim sepelitur: & post exhibitũ ei publici luctus honorẽ, Iudas [c] filius cognomine Macca-

c *Iudas Maccabæus administrationi rerum præficitur.*

Maccabæus administrationi rerum præficitur, anno 146. qui adiutus impigrè à fratribus, ejecto hoste, & impijs tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à præteritis piaculis.

An. mundi 3799. *Ante Christum nat.* 165

Apollonius Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.

CAP. X.

HIs[a] auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim contra Iudam duxit exercitum. Nec in Iuda mota fuit, sed obuiam ei factus prælio victum cum alijs multis interficit, gladio etiam eius potitus velut opimo spolio, plurimis etiam hostium vulneratis & castris eorum direptis, ditatus præda rediit. Seron[b] autem Cœlesyriæ præfectus cognito quòd Iudas multis vndique ad eum confluentibus magnas circa se copias habeat, & ad confligẽdum cum hoste idoneas, decreuit contra eum ducere. sui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus præerat militibus, adiunctis etiam Iudæorum perfugis, & impijs, progressus vsque Bethora vicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas autem occurrens ei pugnandi animo, vbi vidit milites suos parum alacres partim propter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmãs non in numero militis sitam victoriam, sed in pietate erga Deum & fiducia: íd; compertum plurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes multa sæpe hostium millia profligauerint Inuictum enim robur esse innocentiæ. His dictis persuasit, vt non detrectarent prælium & collatis cũ Serone signis, fudit ac fugauit Syrorum exer-

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

a *Iudas Maccabæus Apollonium Præfectum in Iudæam mouẽs ab eo fugatur.*

b *Seron Cœlesyriæ Præfectus in Iudæam mouẽs ab eo fugatur.*

An. mundi 3799. Ante Christum nat. 165.

citum. Prostrato enim duce omnes in fuga ſpē ſalutis posuerunt: quos persequutus vsque ad campum occidit ex eis octingentos: reliqui euaserunt in regionem maritimam.

Lysia & Gorgia contra Iudæos expeditiones & clades.

CAP. XI.

a Antiochus in Iudæam irrumpere parat.

AVditis a his Rex Antiochus vehementer iratus omnes vndique copias contraxit, cōducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo vere in Iudæam irrumpere. Cúmque numerato stipendio videret thesauros suos exhaustos deficere: nam neque tributa omnia reddebantur propter crebras rebellationes gētium, & ipse vir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perside regionis eius tributa exigere. Commissā b igitur rerum administratione Lysiæ, amico probatæ fidei, & prouinciis Asiæ quæ Ægyptum inter & Euphratē sitæ sunt curæ eius creditis, relicta ei copiarum quoque & elephantorum parte, iussit vt Antiochum filium diligenter educaret vsque in suum reditum: eidémque mandauit, vt subacta Iudæa, & habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gētem extingueret. His mandatis profectus est in Persidem 147. anno, & traiecto Euphrate ascendit ad superiores Satrapias. Lysias autē delectis ad hoc negotij eximiis ducibus ex amicis Regiis, Ptolemæo c Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributisque eis peditum quadraginta millibus, equitum septem millibus, in Iudæam misit cum exercitum. qui vsque Emmaum vrbem progressi, in campestribus eius castra metati sunt vbi conuenerunt ad eos auxilia

b Antiochus Lysiæ rerum administrationem: prouincias & filium cōmittens in Persidem proficiscitur.

c Ptolemæus Dorymenis filius, Gorgias & Nicanor in Iudæam mouent.

cinis regionibus, nec non magnus perfugarum Iudęorum numerus. aderant etiam in eis castris negociatores non pauci empturi mancipia, & instructi cōpedibus paratis in hoc vt vincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites, vt forti esset animo, & in Deo collocarēt omnem fiduciam, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solent orare veniam, vt Deus ad miserationem flexus vires contra hostem eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, quíve agros recens sibi comparauerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, verbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerendam strenuè. Nullum [a] socij tempus nobis dabitur ad virtutē & periculorū contemptum opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmium, quam suapte natura desiderabilem hoc magis nos optare decet, quòd absque hac ne religionē quidem tueri poterimus. Sic igitur existimate in hac pugna situm esse, vtrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est vitam iuxta patrias leges rectè institutam: an per summam ignominiam etiam reliquiæ nostri generis intereant, nisi fortes viros præstiteritis. & cum hac cogitatione inite prælium. Cum igitur tam ignauos quàm fortes mors certa maneat, gloria verò sempiterna propugnatores pietatis, legum, libertatis, patriæ eos animos concipite, qui vobis in crastina pugna possint esse vsui, vel ad victoriam, vel certè ad gloriā. His Iudas suos hortatus dum cogitat de futuro prælio, certo indice competit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditum quinque milli-

An. mundi 3800. Ante Christum nat. 164.

Hedio & Ruffinus cap. 10.

a *Iuda ad milites oratio.*

1. *Mac. 4.*

An. mundi 3800. Ante Christum natum 164.

bus, vt ductu perfugarum noctu se inopinum inuaderet: decreuítque & ipse eadem nocte in hostium castra impetum facere, maximè quòd adfutura esset bona pars illorum exercitus. itaque confestim sumpta cœna, relictísque in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti propinqua castra hostium. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum inuento, ratos eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit vbinam essent quærere. Iudas autem sub diluculum peruenit ad castra hostium, ducens tria virorum millia non satis instructa armis propter inopiam: vidénsque hostem armatum egregiè, & castra ex arte dispósita, hortatus primum suos, vt non dubitarent, vel nudis, si ita opus sit corporibus in pugnam ruere, quandoquidem Deus delectetur tali fortitudine, eámque suo præsidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex [a] improuiso deinde adortus, nihil minus expectantes ita seruit, vt cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur vsque Gadara, & vsque campos Idumææ & Azoti & Iamniæ. Ceciderunt autem ex eis circiter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc superesse dictitans: quo profligato per ocium deinde posse eos ditari ex spoliis. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: vnde prospicientes suorum cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertentésque Iudam se expectantem instructa acie, non ausi manus conserere, trepidè se retro in tutũ receperunt. Iudas [b] verò sine certamine victor, tum demum permisit suos ad prædam discurrere: ditatúsque cum suis reperto plurimo auro & argento, hiacinthóque & purpura incolumem reduxit exercitum, laudans Deum autorem eius victoriæ,

a *Iudas Lysia exercitũ vincit.*

b *Iudas ingens præda potitur.*

victoriæ, quæ haud exiguum momentum ad futuram libertatem eis attulit. Lysias [a] autem sequenti anno ad abolendam ignominiam nouũ exercitum parauit: contractisque lectissimorum militum sexaginta millibus, & adiunctis quinque millibus equitum, Iudæam ingressus montana eius ascendit, & ad Bethsura vicum castra posuit. Huic Iudas occurrit cum decem millibus, & cùm videret hostem longè præstare numero, votis pro victoria factis Deo fretus primã aciem aggreditur tanto impetu, vt ex eis quinque millia sterneret: quo facto reliquis tantum terrorem incussit, vt Lysias animaduertens eis certò statutum, aut mori, aut in libertatem se asserere, veritus magis desperationem eorum quàm vires, copias Antiochiam reduceret: vbi mercenarios conducens, & maiores vires colligens, parabat se, vt ad primam opportunitatem bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas persuasit suis vt quandoquidem tam multas victorias Deus concessisset, ascenderet [b] Hierosolyma, & lustrato templo mactarent solennes victimas: ibi cum inuenisset templum desertum, & portas eius inconsas, & in atriis virgulta enata propter solitudinem, lamentari cum suis cœpit ob tantã deformitatem. destinata deinde copiarum parte ad arcis oppugnationem ipse interim repurgare templum aggressus est: quod postquam accuratè factum est, intulit in illud vasa noua, candelabrum, mensam & altare incensorum ex auro fabrefacta omnia addidit & vela foribus oppandi solita, ac postremo fores quoque apposuit. Diruto etiam holocaustorum altari quod profanum fuerat, nouum ex collaticiis lapidibus impolitis constituit. Vigesima autem & quinta mensis chasle, quem appellarunt Mace-

An. mundi 3800. Ante Christum nat. 164.

[a] *Lysias uerum in Iudæam mouet, & quinque millia militum amittit.*

[b] *Hierosolymitanum templum instauratum.*

Ann. mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

dones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & suffitum fecerunt in altari, & panes supra mensam proposuerunt: & in nouo altari holocautomata immolauerunt: idque accidit eadem die qua ante triennium sacra eorũ profanata fuerant. integro [a] enim triennio desertum fuit templum post factã ab Antiocho profanationem. ea enim incidit in annum CXLV, & diem Apellæi, mensis XXV, in Olympiadem CLIIII: renouatum est autem eadem die CXLVIII. anno, Olympiade CLIIII. prædixerat autem eam desolationem Propheta Daniel ante annos CCCCVIII, disertè dicens à Macedonibus profanandum. Celebrauit [b] autem Iudas recepti templi festiuitatem per dies octo sacrificans, in quibus nullum honestæ voluptatis genus omissum est, sed populo quidem sumptuosum ac splendidum epulum est exhibitum, in Dei verò laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta verò lætitia ob reductos ritus patrios & priscam religionem occupauit gentis eius animos, maximè quòd ea felicitas ex inspe rato obtigerat, vt lex lata sit ad posteros, quæ iuberet quotannis hoc festum reparari cum ceremoniis templi per octo dies celebrari: & ex eo tempore mos hic apud nostros obtinuit: vocamúsque hanc festiuitatem luminum, opinor ideo quod ex inspe rato nobis illuxerit tanta felicitas. Circumdatis deinde vrbi mœnibus, & exstructis in eis firmis turribus custodias ad arcendum hostem imposuit: muniuítque Bethsuram oppidum, vt eo tanquã arce vti posset contra conatus hostium. Quibus operibus perfectis; vicinæ gentes molestè ferentes Iudæorum vires resuscitari, per insidias adoriendo multos oppressérunt: cum [c] quibus Iudas assidue bellum gerens conabatur eorum incur-

a *Templum integro triẽnio desertũ.*

Daniel. 12.

b *Festiuitas tẽpli recepti instituta.*

c *Iudas assiduè cũ finitimis gentibus bellum gerit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

1. Mac. 5.

incursationes compescere: quo tempore etiam Acrabatinam inuadens multos Idumæos Esaui posteros interfecit & deprędatus est: & principis eorum Baanis filiorum castella, vnde Iudæos infestabant, vi capta cæsis propugnatoribus incendit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma transtulit, quorum numerosam manũ Timotheus ductabat, & his quoque deuictis, Iazorum eorum vrbem expugnauit: abductisq; in captiuitatem vxoribus eorum ac liberis, direptam prius incendit, atque ita domum victor reuersus est. Sed quam primum vicinæ gentes sensere eius abitum, contractis copiis in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti sunt. at illi refugientes in castrum Dathema, significabant Iudæ per nuncios & literas, quòd oppugnandi essent à Timotheo, rogantes vt se huic periculo eriperet: & interim dum legit has literas superuenerunt Galilæorum nuncij, quærentes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & aliis finitimis populis.

Anno mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

Hedio & Ruffinus cap. 12.

Quomodo diuisis copiis, Simon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudas Ammanitas superarit.

CAP. XII.

IVdas [a] igitur prospiciens vtrorúmque necessitatibus, Simonem fratrem cum tribus selectorum millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse [b] assumpto Ionatha altero fratre cum octo militum millibus in Galaditidem proficiscitur: quod supererat virium Iudææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, Azaria ducibus, quibus mandauit, vt abstinerent à pugna, tantisper dum ipse ad eos

a *Simon hostibus in Galilæa victis Iudæos eo-rum liberat.*

b *Iudas & Ionathas Iordanis in oppidis Galaditidis suppetias ferunt.*

An. mundi 3801. *Ante Christum nat.* 163.

reuerterent. Simon igitur postquam in Galilæam venit congressus cum hoste coëgit eum terga vertere: & fugientem persecutus vsque portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quibus spoliatis receptos captiuos cum tota suppellectile in Iudeam transtulit. Interea Iudas cum fratre Ionatha trium dierum iter emensi, accepti sunt à Nabathæis pacificè: quorum indicio compererunt, quòd multi ex ipsorum fratribus in extremo essent periculo obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: monitique vt properè illis succurrerent, per desertum illuc festinauerunt. In [a]eo itinere Baraſam oppidum oppugnare adorti, vi ceperunt: cæsisque ad vnũ puberibus tecta igni subiecto, cõcremauerunt. Cúmque [b] interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter continuauit vsque castellũ in quo Iudæos obsideri acceperat. quò cùm mane peruenisset, offendit hostẽ iã scalas & machinas admouere mœnibus: iussóque tubicine canere, & cohortatus suos, vt bonam ac fidelẽ operã præstarent periclitantibus fratribus, diuisis trifariã copiis oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei [c] verò milites cognito Maccabæum adesse, cuius virtutem & felicitatem ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter insequentibus. Inde [d] ad Mallen barbarorum vrbem flexo itinere, eáque expugnata mares neci tradidit, ædificia incendio sunt consumpta. Eodem [e] impetu & Chaspoma & Bosora cum aliis Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto [f] pòst Timotheus contractis numerosis copiis, & inter cæteros auxiliares conducta manu Arabum, trans torrentem castra posuit contra oppidum Rafam. ibi hortatus est suos milites, vt strenuè pugnarent, stre-

a *Baraſa oppugnata & concremata.*

b *Iudæ obſeſſũ Iudæi in auxilium venit.*

c *Timothei milites victi.*

d *Malle expugnata.*

e *Chaſpoma & Boſora.*

f *Timotheus iterum copias contrahit, & à Iuda vincitur.*

arceréntque Iudæos à torrentis tranſitu. in hoc enim ſitam victoriam, Iudæis futuris ſuperioribus ſi tranſire potuerint. Iudas autem audito, quòd Timotheus paratus eſſet ad prælium propere contrà eum duxit exercitum: traiectóque torrente adortus hoſtes, partim reſiſtentes proſtrauit, partim in fugam compulit, armis etiam paſſim abiectis. horum nonnulli celeritate pedum ſalutem cõſecuti ſunt, quidam verò in fanum quod Carnain dicunt refugientes, tutos ſe ibi fore ſperauerũt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenſo templo hoſtium alios flammis, alios ferro perdidit. His [a] rebus feliciter geſtis, & cõtractis è tota regione Galaditica Iudæis, vnà cum vxoribus & liberis ac facultatib. in Iudęam eos traducebat. In [b] eo itinere cum veniſſet ad Ephronem oppidum, per quod neceſſario tranſeundum erat, niſi retrorſum reuerti mallet, miſit ad oppidanos rogans, vt patefacerent ſibi tranſitum, nam obſtructis portis viã interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare non poſſet, cohortatus ſuos, corona oppugnauit mœnia: & diem ac noctem ibi remotatus vi cepit oppidum: occiſiſque omnibus maribus per incenſi cineres traduxit exercitum. tantus autem erat occiſorum numerus, vt in tranſeundo calcanda eſſent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campum veniunt, quà ſita eſt Bethſana, Græcis dicta Scythopolis. inde [c] in Iudæã reditum eſt hilariter, canente hymnos & victoriale carmen multitudine: votiuáſque hoſtias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidem poſt tot conflictus, ne vnus quidem è Iudæis deſideratus eſt. Interea [d] Ioſephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui profecto Simone in Galilæam contra Ptolemaidenſes, Iuda verò & Ionatha fratre in

An. mundi 3801. *Ante Chriſtum nat.* 163.

a *Iudæi è regione Galaditica in Iudæam traducti.*

b *Ephron oppidum expugnatum.*

c *Mira Maccabæi victoria vbi poſt multos cõflictus ne vnus quidem è Iudæis deſideratus eſt.*

d *Ioſephus & Azarias à Gorgia victi, ad duo millia militum amittunt.*

An. mundi 3801. *Ante Christum nat.* 163.

Galaditicam, præsidio Iudææ relicti fuerã: volentes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriã, ad Iamniam venerunt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præside, amiserunt ad duo millia militum: nec prius destiterunt fugere quàm in Iudææ finibus. hæc autem clades merito illis accidit, ob contemptum Iudæ mandatum, qui interdixerat, ne se absente manus cum hoste conferrent: nam hoc quoq; Iudæ prouidentiam commendat, quòd intellexit non impunè fore, si à mandatis discesserint. Iudas autem & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, vrgentes eos vndiq; expugnatáq; [a] Chebrone munitiones eius diruerunt & turres cremauerunt suppositis ignibus, peruastatísq; agris hostium, euerterunt etiam Mariſſam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoque ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam victores & incolumes.

a *Chebron & Mariſſa expugnata.* Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. *Mac.* 6.

b *Antiochus Dianæ templum spoliare volens, Elymaida monet, & turpiter inde se Babylonem recipit.*

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.

CAP. XIII.

EOdem [b] tempore Antiochus Rex superiores sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Perside vrbé prædiuitẽ Elymaida nomine, & in ea templum Dianę opulentum, referrũ omne genus donariis: scuta etiam ac thoraces ibi asseruari, quondam relictos ab Alexandro Philippi filio, Rege Macedonum. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His verò qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, sed fortiter resistẽtibus, spe sua frustratus est. nõ contenti enim repulisse illum à mœnibus, recedentem etiam persecuti sunt, ita vt plurimis desideratis fugientis more Babylonem se reciperet. Quam [c] cladem

c *Antiochum Epiphanes curũ implicitum, morbum contrahit.*

cui

cum ægrè ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis, quos ad Iudaicum bellum reliquerat, ducibus déq; Iudæorum in dies crescẽte potentia. Accedente igitur alia super aliam cura, impar solicitudini morbum sibi cõtraxit: quo magis ac magis inualescente, intelligens adesse fatale tempus, amicos conuocat: eísq; & vim morbi & causam indicat: nimirum quòd pœnas ob afflictam Iudæorum gentem lueret, atq; ob spoliatum sacrilegio templum, & contemtum cœlestis numinis. atq; his dictis exhalauit animam. Quamobrem [a] demirot Polybiũ Megalopolitanum, qui, vir alioqui probus, ait hunc Antiochum periisse, quod conatus sit Dianæ templi thesauros ac donaria diripere. voluisse enim tantum, ac non etiam perfeciſſe sacrilegium, non videtur res digna supplicio, quòd si hæc causa Polybio digna videtur cur Antiochus deberet capite pœnas persoluere, multò verisimilius est ob exhaustum sacrilegiis Hierosolymitanum templum acceleratam esse eius interitum. Si quis tamen magis probat Polybij sententiam, cùm eo nunc non libet cõtendere.

An. mundi 3802. Ante Christum nat. 162.

[a] *Polyb. Megalop. de causa mortis Antiochi.*

Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudæam templo obsidet.

CAP. XIIII.

CÆterùm [b] Antiochus priusquam extremũ suum diem obiret, accitum ad se vnum ex purpuratis suis amicis Philippum gubernatorẽ regni constituit: traditóq; ei diademate regiá que stola & annulo, iussit hæc Antiocho filio suo perlata reddere, multũ obtestans vt educationis curam haberet, & regnum ei seruaret vsque dum per ætatẽ ipse administrationi fieret idoneus. Defunctus est autem Antiochus anno

[b] *Antiochus Philippum regni gubernatorem cõstituit, eíq. Antiochum filiũ tradit.* Hedio & Ruffinus Cap. 14.

centesimo quadragesimo nono. Lysias [2] autem posteaquàm populo indicauit Regis obitum, filium eius Antiochũ sub sua tutela tum positum Regem constituit, impositio illi Eupatoris cognomine. Interea [b] qui Hierosolymitanæ arcis præsidium tenebant Macedones cum ludæorũ perfugis multa Iudæis inferebant incommoda. Excurrentes enim in eos qui sacrorũ causa tẽplum adibant, conficiebant eos non magno negocio, quòd arx ipsi templo esset supra verticẽ. Quamobrem [c] Iudas necesse habuit, oppugnare id præsidium, aduocatis ad id totius populi viribus. Annus autẽ is agebatur centesimus quinquagesimus, ex quo primum ad Seleucũ imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis & exstructis aggeribus, totus incumbebat huic operi. multi [d] tamen perfugarũ noctu elapsi, adiunctis sibi similibus impiis venerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremũ periculum à suis tribulibus redactos despiceret: maximè cùm patris ipsius auctoritatem secuti in eam necessitatem adducti sint, dũ malunt patrios ritus quàm regia mandata contemnere. Nunc verò periculum esse ne Iudas arcẽ cũ præsidio vi capiat, nisi ipse maturè suis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitisq. amicis & ducibus, iussit eos mercenariorum parare militem, & per totam suã ditionem delectus habere: ita vt breui conflatus sit exercitus peditum circiter centum millium, equitũ verò viginti millia, atque insuper duo & triginta elephanti. Cum his copiis egressus est Antiochia, commissa Lysiæ administratione vniuersi exercitus: & progressus vsq. Idumæam, inde ascendit ad oppidum Bethsura, benè munitum & expugnatu nõ facilè. Bethsuranis autem fortiter resistentibus, & admotis machinis

ãn. mundi 3802. Ante Christum nat. 162.

a *Lysias Antiochi filiũ Regẽ constituit, eique Eupatoris cognomen imponit.*

b *Macedones in arce Hierosolymitana Iudæis incommoda inferunt.*

c *Iudas Maccabæus arcem oppugnat.*

d *Perfugæ Iudæi in arce ab Antiocho auxilium petũt.*

machinas per excursiones igne cõctemantibus, multum temporis contritum est in hoc obsidio. Iudas * autẽ cognito Regis aduentu, omissa oppugnatione Regi cum copiis obuiam profectus castra posuit circa fauces quasdam dictas Bethzacharia, dissitas ab hoste, septuaginta stadiis. At Rex relictis Bethsuris, exercitũ duxit ad eas fauces vbi Iudas castra metauerat: & quamprimum dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iussit ire compositam. Cúmque non posset elephantos explicare per aciei latitudinẽ propter locorum angustias, iussit vt vnus post alium incederet, attributis, qui stipatent singulos, mille peditibus & equitibus quingentis. Beluis autem imposita erãt celsa propugnacula instructa sagittariis. reliquum autem exercitum ab vtroque latere iussit montes ascendere, præpositis ex amicorum cohorte ducibus, atque ita sublato militari clamore hostem aggreditur, micans aureis & æreis clypeis, ita vt fulgore eorum coruscarent omnia. clamore autem reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium, circiter D C. ex eis occidit, qui primi ad manus venerant. Cæterùm [b] Eleazarus eius frater, quem Auranẽ vocabant, conspicatus excellentẽ elephantum ornatum phaleris regiis, & ratus in eo Regem inuehi, vasto animo in eũ fecit impetum. & occisis multis priusquam ad eum penetraret, cæteris verò metu cedentibus, succedens sub eius ventrem confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atque ita non tamẽ inultus interiit generosè inter aceruos hostilium cadauerũ. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorem numero, Hierosolyma se recepit, volens arcem iterum oppugnatione aggredi, Antiochus verò

An. mundi 3803. *Ante Christum nat.* 162.

a *Iudas cum copijs ad Bethzacharia Regi obuiam profi-ciscitur.*

b *Eleazarus Iuda frater, elephantem occidit.*

c *Iudas Hierosolyma se recipit, eumque sequitur Antiochus.*

A mundi 3803. *Ante Christum nat.* 161.

parte exercitus missa ad oppugnanda Bethsura, cum reliquo venit Hierosolyma. Bethsuritæ [a] territi apparatu regio, maximè cum cõmeatus eos deficeret, deditionem fecerunt, pacti prius vt hostis à se iniuriam omnem abstineat: quod quidem à Rege non nisi salute renes seruarum est: alioqui nudis eiectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit. Sed [b] apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit templi obsidio, quod fortiter à Iudæis defensum est. nullam enim eis Rex tentauit machinam, quam non illis contrariis machinationibus eluderent. tantum laborabatur victus penuria, quòd fructus veteres absumpserant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colliguntur, quòd eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tũ vel arare terram vel serere. quo factũ est vt multi se clam subducerent propter inopiam, vt penes paucos templi tutela remanserit. Cæterùm [c] Rex & Lysias imperator cognito, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id consiliũ, tàm militem quàm duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit Rex Lysiam vt alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam nõ esse modici temporis, quòd locus esset munitissimus, & cõmeatus eos iam deficerent, & auocarent multa regni negotia quæ opus esset Regem componere. Itaque præstare fœdus & amicitiã cum hac gẽte facere, & sinere eos vti patriis legibus, quibus priuari se non sustinentes rebellauerant, atque ita redituros esse in suam quemque patriam. Quæ sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

[a] *Bethsuritæ deditionẽ faciunt.*

[b] *Templum Hierosoly. obsessum.*

[c] *Antiochus cognito, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, obsidione soluta illi occurrit.*

Antiochus

Antiochus omissa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.

Ann. ante 3803. Ante Christum nat. 161.

CAP. XV.

TVm Rex misso caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obsessis denunciat, libertatémq; viuendi legibus. Illi [a] verò libenter hæc audientes accepta in hoc fide & inreiurando interposito, exiuerunt è templo. At [b] Antiochus cùm ingressus vidisset locum egregriè munitũ, violato sacramento iussit suum exercitum, vt solo æquaret murum quo templum septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam Pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias enim Regi consuluit vt eum interficeret: si vellet Iudæos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, vt Iudæos ab institutis patriis deficere cogeret. Rex [c] igitur Menelaum missum in Beroeam Syriæ necauit, post exactum in Pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui vt sibi Principatum abstrueret, totam gentem à religione deficere compulit, ei successit in Pontificatũ [d] Alcimus, Iacimus alio dicto nomine. Cæterùm [e] Antiochus cùm offendisset Philippum iam occupasse tyrannidem, bello victũ & in potestatem suam redactum affecit supplicio. Filius [f] autem Pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, videns quòd Rex interfecto ipsius patruo sacerdotiũ Alcimo dedisset nihil pertinenti ad cognationem Pontificum, Lysia suadente vt transferret eum honorem in aliam familiam, fugit ad Ægypti Regem Ptolemæum: apud quem & vxorem eius Cleopatram in precio habitus, impetrauit ab eis.

a *Antiochus cũ Iuda fœdus facit.*

b *Antiochus murum quo templum septum erat, solo æquat.*

c *Onias Pontifex, qui & Menelaus, à Rege abducitur.*

d *Alcimus siue Iacimus Pontifex.*

e *Philippus ab Antiocho supplicio affectus.*

f *Onias Pontificis filius in Ægypto templũ Hierosolymitano simile extruit.*

Anno mundi 5804. Ante Christum nat. 160.

locum in præfectura Heliopolitana, in quo templum Hierosolymitano simile exstrueret, de quo aliàs dicemus tempestiuius.

Bachides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudæos missus, infecto negocio ad suum Regem reuertitur.

CAP. XVI.

Hedio & Ruffinus Cap. 15.

a Demetrius Tripolim aliáq; Syriæ vrbes occupat, & Antiochum & Lysiam occidit.

b Alcimus Pontifex cũ perfugis Iudam apud Demetrium accusat.

EOdem [a] tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: assumptóq; diademate, & contractis quotquot potuit militibus mercenariis regnum inuadit: cúmque certatim ad eum populi deficerent excipientes eum obuiis manibus, etiam Antiochũ Regem & Lysiam comprehensos viuos ad eum perduxerũt: qui mox iussu Demetrij necati sunt post exactum regni Antiochi annum alterum, sicut & in aliis cõmentariis diximus. Ad [b] nouum Regem confluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus Pontifex: accusabántque totam gentem, præcipuè Iudam cũ fratribus, quòd post interfectos omnes amicos & fautores Regis, se quoque eiecissent è patria, metu coactos solum vertere: postulabántq; vt ex amicis quempiam eò mitteret, qui cognosceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eò Bacchidem amicum Regis Antiochi Epiphanis, virum strenuum cui tũ Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & cõmendato illi Alcimo, traditóq; exercitu, iubet vt Iudam & eum sequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copiis, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres inuitãs eos ad pacẽ & amicitiã. Volebat enim dolo eũ circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, quòd videret adesse exercitum, quem putabat adductũ belli potius quàm pacis gratiã,

gratia. Quidam tamen de populo credentes his quæ Bacchides per præconem denũciauerat,& nihil sibi timentes ab Alcimo propter cõmunẽ patriam,ad eos.se contulerunt.& accepto ab vtroque iureiurãdo, nihil mali se passũros nec se nec eiusdem factionis homines, eorum fidei se commiserunt.Bacchides [a] autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero: cæteros cautiores iam factos deterruit,quò minus ad eũ accederẽt, itaque amoto exercitu à Hierosolymis postquã peruenit ad vicũ Bethzetho,cõprehendit multos perfugas [b] & quosdam è populo, & occisis omnibus iussit eius religionis homines parere Alcimo, ad cuius præsidium relicta sub eo parte exercitus, Antiochiã ad Regẽ Demetrium reuersus est. Alcimus autẽ volẽs Principatum sibi constabilire, & intelligens ad hãc rem opus esse populariũ beneuolentia,comiter ac blandè appellabat omnes,& loquẽdo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiũxit ad priorem quam antè habuerat.horũ [c] plerique erãt impij & profugi, quorũ opera & ministeriis vtendo regionem obibat,occidens eos qui erant Iudæ partiũ, quotquot in suam potestatem redigere poterat.At [d] Iudas animaduertens tantopere creuisse ipsius potentiã,& multos probos ac pios homines extinctos eius violentia,ipse quoque obibat regionẽ,interficiens quotquot in manus eius venirẽt è studiosis Alcimi.Qui [e] videns se viribus imparem,quò posset diutius resistere, decreuit confugere ad auxilium & opes Regis Demetrij.Profectus igitur Antiochiam solicitabat cõtra Iudam illius animum, accusans quòd plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi maturè missso illuc exercitu, vir audax & facinorosus pœnas debitas lueret.

An. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 160.

a *Bacchides multos cautiores sibi credentes interfecit.*

b *Bacchides magnã tyrannidem in Bethzetho exercet.*

c *Alcimus populares sibi concilians, eos qui sunt Iudæ partiũ occidit.*

d *Iudas Alcimi potentia resistit.*

e *Alcimus Iudam apud Demetrium accusat.*

Anno mundi 3804. Ante Christum natum 160.

Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus, vnà cum vniuerso exercitu interitione periit.

CAP. XVII.

Hedio & Ruffinus cap.16. 1.*Mach.*7.

DEmetrius [a] verò ne suis quidē rebus tutum existimans si ita Iudæ vires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorum carissimum simul & fidissimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributóque quantum satis contra Iudam putabat exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellū gerere. Is profectus Hierosolyma, & [c] primùm dissimulās hostem, decrenit specie pacificatoris dolo Iudā intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam paratum se illi cauere iureiurando sanctissimo, si quid fortè periculi metuat. In hoc enim tātum se venisse cum amicorū comitatu, vt mentem sui Regis ei notam faceret, quàm propensus sit in fauorem Iudaici generis hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data vicissim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu. Cúmque post primam salutationem colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit vt eum comprehenderēt. Ille maturè intellectis insidiis properè ad suos refugit: & de tecto iam dolo ad apertam vim vterq. se vertit. Commisso deinde prælio propè vicum Caphat salamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanā arcem compulsus est. Reuertenti inde præter templum Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostentātes victimas, quas se dicebant oblaturos Deo pro salute Regis Demetrij. at [e] Nicanor ne à conuiciis quidē in Deum tēperans, minatus est nisi populus Iudam sibi traderet, breui se reuersurum, & in templum ipsum

a Demetrius Nicanorem contra Iudā mittit.

b Nicanor hostē dissimulans dolo Iudam intercipere conatur.

c Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent, se templum euersurum minatur.

pſum ſæuiturum, ita vt ad ſolũ vſque id diruat. atque cum his minis reliquit Hieroſolyma. at ſacerdotes tali denũciatione mœſti, cum lacrymis Deo ſupplicauerunt, vt ſacratam ſibi ædem vnà cum ſuis tutoribus tutaretur ab hoſtiũ iniuria. Nicanor verò egreſſus Hieroſolyma caſtris locum optauit apud vicum Bethoron, vbi ſe cum eo coniunxit alia manus recens tum è Syria veniẽs. Iudas quoque caſtra poſuit ad alium vicum nomine Adaſo, triginta modò ſtadiis diſtantẽ ab hoſtibus, habens circa ſe non plus mille militum. hos cohortatus ne terreantur hoſtium multitudine, néve cogitent cũ quàm multis decernerent, ſed quales ipſi & pro qualibus præmiis contenderent, iuſſit forti animo hoſtem aggredi & pugnam capeſſere. itaque edito acri certamine, multi ceciderũt ex hoſtibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis ſtrenui perfunctus officio. quo iacente, ne cætera quidem acies ſubſtitit amplius, ſed amiſſo duce verterunt terga, arma iactantes, quò expeditiùs fugerent. Iudas verò impigrè cum ſuis perſequens ſæuiebat cædibus: & tuba ſignificabat vicinis oppidis & vicis victoriã: móxq; vndique armati proſilientes profligatis inconditè ruentibus occurrebant infeſtis gladiis, ita vt ne vnus quidem incolumis euaſerit ex nouẽ millibus: tot enim in vniuerſum fuerant. Ea victoria contigit decima tertia die menſis bAdar, vt noſtri nominãt, qui Macedonibus dyſtrus dicitur: eáque die feſtiuitatem noſtri per ſingulos annos renouant ob rei proſperè geſtæ memoriam. Poſt eam victoriam aliquantiſper quieuit Iudæorum gens à continuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem reuoluta eſt diſcrimina. Alcimo autẽ Pontificẽ volente demoliri veterem adyti parietem, ſan-

An. mundi 3804. *Ante Chriſtum* 160.

a *Nicanore & copiis Iudæ in fugam vertit.*

b *Adar, Martium.*

An. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 160.

ctorum varum ædificium, morbus diuinus inflictus est, per [a] quē repentè voce priuatus in terram procidit, & cruciatus nō paucis diebus miserè periit, post ex tctū in Sacerdotio quadrie-nium: quo defuncto Pontificatum populus communibus suffragiis Iudæ tradidit. Qui quoniam multa audierat de Romana potentia, quòd deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginensibus Græciam quoque subegerint, & Reges Perseū, Philippum, magnúmque Antiochum perdomuerint: decreuit conciliare sibi eorū amicitiā. Missis [b] igitur in hoc Romam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioannis & Iasone Eleazari filio, rogauit, vt in societatē reciperetur & amicitiam, & vt Demetrio scriberent, ne posthac Iudæos bello lacesseret. Hanc legationem Senatus admisit, & auditis eorum postulatis amicitiam annuit. mōxque Senatusconsultū de ea re factum inscriptum æreis tabulis relatū est in Capitoliū, cuius exēplar in Iudæam missum est. erat [c] autem Senatusconsultum de societate & amicitia Iudæorum huiusmodi. Ne cui Romanæ ditionis cum Iudæis bellū gerere liceat, neque præbere hostibus eorum triticum, aut naues, aut pecuniam, vtque si quis Iudæos inuadat Romani succurrant pro viribus: & vicissim si quis Romanos bello impetat, Iudæi cō. tra eum sint auxilio. Quòd si Iudæi velint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de cōmuni populi Romani sententia: idq. ita demum ratum fore. Scriptum est hoc Senatusconsultum per Eupolemum Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub Pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atque hoc fuit primum inter Romanos & Iudæos fœdus societatis ac amicitiæ.

a *Alexander Pontifex mortuus.* Hedio & Ruffinus Cap. 17. 1. *Mac.* 8.

b *Iudæi fœdus fecit cū Romanis.*

c *Senatusconsultū Romanorum, de societate & amicitia Iudæorum.*

Bacchi-

Bacchidis demùm missi contra Iudaam victoria.

Anno mundi 3804. *Ante Christum nat.* 160.

CAP. XVIII.

DEmetrius autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bacchidem in Iudæā misit cum aliis copiis: qui ex Antiochia profectus in Iudæam ad Arbela oppidum Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis, ad quas magnus hominum numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma, & [b] cognito quòd Iudas in Berzetho vico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum viginti. equitum verò duo millia, cùm Iudas non plus haberet quàm mille milites, ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum desertis castris diffugerunt, ita vt octinginti tantum reliqui fuerint. Iudas autem quamuis imminente iam hoste destitueretur milite, tamen quia nō erat vnde delectum in supplementum faceret, maximè in tali temporis angustia, decreuit [c] cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus vt generosè subirēt pericula, iussit eos prodire in aciem quibus consulentibus, vt tunc se in tutùm reciperet, cum sit tanto inferior & numero & viribus, ac mox maioribus copiis hostem inuaderet. Absit, inquit, vt me terga obuertentem hostibus sol aspiciat. nam etiamsi mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregiè gestas, tantámque virtute partam gloriā ignominiosa fuga maculaturus sum. Atque ita suorum reliquias cohortatus persuasit vt intrepidè exspectarent conflictum hostium.

Hedio & Ruffinus cap. 11. 1. *Mac.* 9.

a *Bacchidē Demetrius cum copijs in Iudaam mittit.*

b *Bacchides cum viginti duobus millibus militum Iudæ occurrit.*

c *Iudas pauci militibus numerosum exercitū aggredi conatur.*

Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.

CAP. XIX.

INterea [d] Bacchides productis extra castra copijs instituebat aciem, equitum alas hinc &

d *Bacchides aciem instruit, & cū Iuda signa confert.*

Ant. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 160.

Inde in vtroque cornu collocans, in fronte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ, ipse in dextro cornu locũ sibi optauit. Sic instructa acie postquã venit in conspectũ hostiũ, iussit signa canere, & militẽ cum clamore eos inuadere. idẽ & Iudas fecit, collatisque signis certatũ est vtrinque acriter: donec vergẽte iam sole Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu ciere cum audacissima manu iuuenum in eum irruit. Perruptáque [a] phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersariis persecutus est eos vsque mõtem qui Aza dicitur. id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumdant, ipse circumuentus vulneratur & interficitur. vrgentibus circumquaque hostibus: in vestigio cum suis constitit, & cæsis hostium plurimis lassitudine magis quàm vulneribus cõfectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito. quo prostrato non habentes amplius quem sequerentur milites orbati tanto imperatore, tũ demum in fugam effusi sunt. Simon [b] autẽ & Ionathas fratres inducis factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modin vicũ magnifico funere intulerunt monumento patrio & publico luctu per aliquam multos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ viri generosissimi & bellicosissimi, qui memor mandatorũ Matthiæ patris nullum vnquam pro libertate popularium defugit aut laborem aut periculum: quapropter meritò virtutis sempiternam post se reliquit gloriam, liberata è Macedonum seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato Pontificali sacerdotio.

[a] *Iudas hostium Phalangem perrumpit, quosdam trucidat, ipse circumuentus vulneratur & interficitur.*

[b] *Iudæ in Modin sepulcrum.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI XIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ionathas defuncto fratri suo Iuda in principatu succedit.*

II. *Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudais fœdere exercitum abducere.*

III. *Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.*

IIII. *Demetrius missa legatione ad Ionathan multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit.*

V. *Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionathan in partes suas traduxit.*

VI. *De templo Dei ab Onia ædificato.*

VII. *Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionathan in summo honore habuit.*

VIII. *Demetrium Demetrij filium devicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionathan recepit.*

IX. *Tryphon Apamenus post devictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit, recepto in amicitiam Ionatha.*

X. *Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdera violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.*

XI. *Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatus summi & regium imperium detulit.*

XII. *Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui primi cognomen erat fœdere.*

XIII. *Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è terra profligatur.*

XIIII. *Quod Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.*

XV. *Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.*

XVI. *Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iniit.*

XVII. *Hyrcani expeditio in Syriam.*

XVIII. *Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.*

XIX. *Aristobulus primus sibi Diadema imponit.*

XX. *Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.*

XXI. *Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.*

XXII. *Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum superat.*

XXIIII. *Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.*

XXIII. *Alexandro mortuo vxor Alexandra in regnum succedit.*

Ionathas defuncto fratri Iudæ in principatu succedit.

CAP. I.

a Iudæi à profugis & penuria coacti Macedonicæ factioni sese adiungunt.

VBI MADVM libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorũ denuò receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iuda post multa exhausta certamina postremò prælio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declaramus. Post eius obitum quotquot Iudæorum à pietate defciuerant, resumptis animis infe-

infestabant reliquos populares: ita vt accedente etiam fame, quæ tum fortè regionem eam totam occupauerat, multi non ferentes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersariis ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis commisit: qui compreliensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidi eos tradiderunt, & is tortos primū cruciatósq. ad libitū postremò [a] omnes ad vnū enecabat. In hac tāta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatem Babylonicam nunquam experti fuerant, quotquot erant reliqui ex Iudæ sociis, veriti gentis in eritum adierūt Ionathan eius fratrem: rogabántq. vt germani æmulus fieret, qui ad extremum halitum libertatem propugnās præclaris conatibus sit immortuus: nec sinerent totam gentem sine præside venire in extremū salutis periculum. Tum Ionathas paratū se vel ad mortem obtulit pro tutela populi, & vir [b] dignus qui Iudæ fratri suo succederet, cōmunibus Iudæorum suffragiis administrandæ militiæ præfectus est. Quo comperto Bacchides veritus ne Ionathas quoque multū negocij exhibeat Regi & Macedonibus, quemadmodum antè Iudas fecerat, decreuit [c] eum dolo tollere. sed hoc eius propositum nec ipsum nec Simonem fratrē latuit. quamobrem matūrè moniti assumpta sociorum manu in desertum vbi vicinum celeriter refugerunt: & cum venissent ad aquā quæ dicitur lacus Asphar, ibi morabantur. Porrò [d] Bacchides sentiēs eos timere & in desertis illis latitare, duxit cōtra eos omnes suas copias, & positis vltra Iordanē castris cōtinuo cum illo militem recipiebat. Ionathas dimit-

Ann. mundi 3805. Ante Christum ann. 159.

a *Bacchides Iudæ fautores interficit.*

b *Ionathas Iudæ fratri cōmunibus Iudæorum suffragiis successit.*

c *Bacchides Ionathan tollere conatur.*

d *Bacchides copias contra Ionathā ducit.*

Ann. mundi 3805. Ante Christum nat. 159.

autẽ cognito illius aduentu, misit fratrem suũ Ioannem Gaddim ad Nabathæos Arabas, vt apud eos impedimenta deponeret, donec armis cũm Bacchide decerneret. erãt enim amici, sed [a] in itinere inuaserunt eũ Medabenses Amarzi filij, direptísque impedimentis & quicquid secum deferebat, comprehensum interfecerunt cum omnibus sociis: cuius facinoris paulo pòst pœnas dederunt eius fratribus, sicut suo loco dicetur. Bacchides autem cognito quòd Ionathas castra haberet in Iordanis paluſtribus, sabbatho [b] illum aggressus est, ratus non repugnaturum propter religionem diei. at ille cohortatus socios, & ostenso periculo quod, nisi viri essent, non possent euadere, clausi à tergo amne, à fronte hostibus: votisq; Deo factis pro victoria, impigrè hostem aggreditur, & prostratis non paucis, videns ipsum Bacchidem in se ruere, ferire eum conatus est. sed cum ille cautè ictum declinasset, Ionathas cum sociis desilientes cõmiserunt se flumini, & in oppositã ripam enatarunt, hostib. non ausis traiicere, sed ad Hierosolymitanam arcem reuertentibus, desideratis ex eorum numero ferinè duobus millibus. post eum conflictum Macedo communiuit aliquot oppida, Hierichuntem, Emauntem, Bethoron, Bethellam, Thamnatam, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis mœnibus & turribus, vt impositis in eas prædiis, res Iudæorũ inde infestaret excursionibus: sed [c] nihil æquè, vt Hierosolymitanam arcem muniit, in qua acceptos à Iudæorum primatibus filios obsides inclusit, vt ibi custodirentur. Eodem tempore nunciatum est Ionathæ & Simoni fratribus, quòd Amarzi filij celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam ab oppido Gabatha, filiam illustris cuiusdam inter Arabas: cõmgi puellam traducen-

dam

a Ioannes Iudæ frater ab Amarzi filijs interfectus.

b Bacchides Ionathan Sabbatho aggreditur, & duo millia militum amittit.

c Hierosolymitana arx munitissima.

dam cũ pompa ſumptuoſa & ſplendida. Fratres autem exiſtimantes opportuniſſimum ad inductam tempus ſibi oblatum, & facilè vlturos ſe iniuriam fratri illatam, verſus Medabam properauerunt, & inſidiis in monte collocatis expectabãt eorum tranſitum. Vt [a] verò in conſpectum venit ſponſus cum virgine & amicorum comitatu, vt fieri ſolet in nuptiis, coorti ex inſidiis omnes ad vnum interfecerunt, & cum ornamentis cæteráque præda reuerſi ſunt voti compotes, & egregiè vlti germani interitum de Amaræi filiis. ceciderunt enim hi non ſoli, ſed cum vxoribus, liberis & amicis vſque ad quadringentorum numerum. Atque ita Simon cum Ionatha in paluſtria Iordanis reuerſi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præſidiis diſpoſitis, ad Regem ſuum reuerſus eſt: quo tempore per integrum biennium ſtatus rerum Iudaicarum fuit pacatior. Transfugæ autem & vulgus impiorum hominum, videntes Ionatham & eius factionem ſecurè verſari in Iudæa, propter tranquillitatem temporum, per nuncios ſolicitauerunt Demetrium, vt [b] Bacchide miſſo Ionatham in poteſtatẽ ſuam redigeret. fore enim hoc perfacile, & vnica nocte poſſe omnes eius milites in ſperato incurſu opprimi. qui vbi iuſſu Regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos ſuos & auxiliares ſcripſit, darẽt operam, vt comprehendetetur Ionathas. Cúmque omniũ inſidiis appeteretur, nec tamen quicquam proficeret: [c] cauus enim erat, vt qui dolum præſentiret: ratus [c] Macedo transfugis, putâníq. & ſe & Regem ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis 50. præcipuos. Ionathas [d] autem cum fratre & ſuorum manu metu ſeceſſit in vicum Bethaſagam, qui in deſerto ſitus eſt, cúmque munitus

An. mundi 3805. *Ante Chriſtum nat.* 159.

a *Ionathas & Simonis Amarai filiis Ioannis fratris mortem vlciſcuntur.*

b *Demetrius ſolicitantib. trãsfugis Bacchidem cum copijs contra Ionathan mittit.*

c *Bacchides iratus transfugis dum Ionatha poteſtatẽ ipſe non datur, quinquaginta eorũ eis interficit.*

d *Ionathas cum fratre in Bethaſaga obſeſſus*

An. mundi 3808. Ante Chri. nat. 156.

mœnibus & turribus, vt tutũ haberet receptaculum. quo audito Bacchides cum totis suis copiis, adiunctisq. Iudæorum suæ factionis auxiliis cõtra eum profectus est: & aggressus oppugnare munitiones per aliquot dies in eo conatu perstitit. at ille nihil territus restitit acriter. relictóq. ad oppidi tutelam Simone fratre clam egressus, & collectis in vicina regione suæ factionis hominibus, noctu [a] in Bacchidis castra irruit & multis trucidatis effecit, vt frater aduentum suum cognosceret, quamprimum enim tumultum sensit in castris hostium, eruptione facta incendit eorum machinas, cæde etiam non mediocri edita. Bacchides [b] verò videns se à frõte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata consternatus ob insperatum obsidionis exitũ, vix fuit compos animi. totam autem indignationem effudit in transfugas, vt impostores, quorum opera missus à Rege fuerat, vnum cogitãs quomodo ex dignitate sua & Regis obsidioni fine impositio, exercitum sine ignominia posset reducere.

a *Iudæi oppidum egressus, noctu in Bacchidis castra irruit.*

b *Bacchides indignatione in transfugas effundit, & quo modo exercitum sine ignominia posset reducere cogitat.* 1. Mac. 9.

Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.

CAP. II.

c *Bacchides cũ Ionatha fœdus facit.*

QVa [c] eius volũtate cognita Ionathas, missi ad eum nuncios, petens societatem & amicitiam inter se & eum fieri, captiuis vtrinq. redditis. Id Bacchides ratus sibi honorificum, & oblatam occasionem qua posset non inglorius obsidionem soluere, amicitiam cum Ionatha iniit, iureiurãdo interposito, neutrum arma moturum in alterum: redditísque & receptis captiuis, Antiochiam ad suum Regem reuersus est, nec vnquam posthac Iudæam cum exercitu pe-

petrit. Ionathas [a] verò hāc secutitatem nactus, & degens apud Machmam oppidum, administrationi rerum & iuri populis reddendo operam impendit, & seuerè animaduertens in religionis patriæ desertores, repurgabat suam gentem ab huiusmodi contagionibus.

An. mundi 3813. *Ante Christum natum* 151.

a *Ionathas apud Machmam degit, patriaq; desertores punit.*

Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.

CAP. III.

ANno [b] autem sexagesimo supra centesimum Alexander Antiochi Epiphanis filius veniens in Syriam Ptolemaidem occupauit, proditione militum, qui eam tenebāt præsidio, moresque Demetrij oderant, vt parum comis & superbi admodum. Inclusus enim in Regiū quoddam castellum munitum quatuor turribus, non procul situm ab Antiochia, neminem admittebat: & omissa reipublicæ cura degebat in ocio per segniciem, vnde grauiora etiam odia cōtra eum exorta sunt, sicut alibi à nobis dictum est. Audito [c] igitur quod Alexander occupasset Ptolemaidem, cum omnibus copiis contra eum profectus est.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

b *Alexander Antiochi Epiphanis filius in Syriam veniens, Ptolemaidem occupat.*

c *Demetrius in Alexandrum mouet.*

Demetrius, missa legatione ad Ionathan, multis muneribus eum ad amicitiam suam perstrahit.

CAPVT IIII.

MIsit etiam legatos ad Ionathan, inuitās eū ad societatē & amicitiam, præuenire Alexandrum cupiens, ne fortè ille prior impetraret illius auxilium, idq; eo facilius, quod odia inter se & Ionathā intercesserant: cui mandabat vt haberet delectum militum, & arma pararet, reciperétque Iudæorum obsides, quos Bacchides in Hierosolymitanam arcem inclusérat.

1. *Mac.* 10.

An. mundi 3813. Ante Chri. nat. 151.

Talis conditio cum offerretur à Demetrio, Ionathas venit Hierosolyma, & legit Regias literas, audiente tam populo quàm arcis præsidio, quib. lectis impij & transfugæ, qui in arce erãt, vehementer sunt territi, quod Rex Ionathæ & exercitum colligere permitteret, & obsides recipere: quos suis quémque parentibus restituit. Atque ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea vrbe reparans. nam & mœnia eius iussit saxo quadrato exstrui, quo firmiora essent contra assultus hostium. Quod vbi senserunt, qui dispersi erant per præsidia, omnes relictis illis, receperunt se Antiochiam, exceptis solis qui Bethsura tenebant & arcem Hierosolymis, nam horum maxima pars constabat ex Iudæis veræ religionis desertoribus, & ideo præ metu non sustinuerunt præsidia relinquere.

a *Macedonici milites relictis præsidiis Antiochiam sese recipiunt.*

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionatham in partes suas traducit.

CAP. V.

Hedio & Rufinus cap. 8.

Alexander autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, nec ignorãs viri fortitudinem, & quomodo se gesserit contra Macedonas, tum qualiter vexatus sit à Demetrio eiúsque Duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore commodiorem sociũ inuenire quàm Ionatham, qui & virtute sit eximia, & peculiares odij causas contra Demetriũ habeat, quod datis vicissim & acceptis cladibus, exacerbatum fuerat. Itaq. si idem ipsis videatur, adesse occasionem inuitandi hominem ad amicitiam, cumque id purpuratis quoque suis probari animaduerteret, scripsit talem epistolam.

b *Alexander Ionathã in suas partes traducere conatur Pontificatũ deferendo.*

Rex Alexander, Ionathæ fratri salutem. Quia

iã dudum audiuimus de fide tua, simul & fortitudine, mittimus ad te, qui de societate agant, & amicitia & nostro suffragio hodie te Pontificem Iudæorum constituimus, & in amicorum nostrorum numerum asscribimus. mitto etiam tibi munera stolam purpuream & coronam auream, & rogo, vt sic honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolentia. His [a] literis acceptis, Ionathas Pontificiam stolam induit, in ipso scenopegiæ festo, post quadriennium exactũ à Iudæ fratris obitu. cùm vacasset interim Sacerdotiũ: móxq. cõtraxit exercitũ, & fabricauit magnum armorũ numerum. Demetrius verò hoc cognito multum doluit, damnans suam cunctationem, quòd non præueniens æmulum eblanditus sit Ionathæ fœdera, sed elabi sibi hanc occasionem, & ab Alexandro arripi passus sit. Scripsit tamẽ etiam ipse Pontifici & populo in hãc sententiam, Rex Demetrius, Ionathæ & Iudæorum genti salutem. Quoniam [b] seruastis nostra fœdera, & solicitantibus vos inimicis nostris nõ accessistis, equidem laudo vestram fidem, horsórq. vt constantes sitis in ea, dignam percepturi à nobis gratiam. Remittam enim vobis maximam tributorum partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis, tam mihi quàm his qui me præcesserunt Regibus: insupérque salis preciũ & aurum coronarium, & tertias seminis dimidiámq. partẽ fructus arborei solitã mihi cedere, ab hodierno in posterum vobis remitto: simúlque ꝙ in singula capita pendebatur ab his qui Iudæã incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariã, Galilæam & Peræam, vobis cõcedo in perpetuum. Et Hierosolymitanam vrbem sacrã esse volo, & ius asyli habere, immunémq. esse cũ suis finibus attributis atq. decimis. Arcẽ etiã eius permitto Pontifici vestro Ionathæ, vt quos.

An. mundi 3813. Ante Christum nat. 151.

a *Ionathas Pontifex exercitum colligit.*

b *Demetrius se præmissis ad amicitiam Ionathæ insinuare conatur.*

Ær. mundi 3813. Ante Christum nat. 151.

ipsę fidos & amicos probauerit, in præsidio eius cõstituat. Eos quoque Iudæos, qui in re belli capti seruiutẽ in nostra ditione seruiunt. in pristinam libertatem restituo, ac ne iumenta quidem ad angarias adigi permitto, Sabbatis item & festis solẽnibus, & tribus diebus ea præcedẽtibus immunitatem concedo. Eodem modo Iudæos, qui in mea ditione habitant liberos & sine molestia degere volo: & quicũq. ex eis mecũ militari voluerint permitto, dũtaxat vsq. triginta milliũ numerũ: idq. ea cõditione stipẽdiorũ qua ceteros meos milites. Habebo etiam eos in præsidiis & in meo satellitio, & principes eorũ in aulicorũ meorũ numero. Permitto etiam, vt patriis vtãtur legib., & ipsi & tres attributæ eis præfecturæ vtq. Põtifici curæ sit, nequis Iudæus aliud templum præter Hierosolymitanum religionis ergo adeat. Præterea do in singulos annos ex meis rationib. in sumptus sacrificiorum quindecim millia siclorũ argẽti, & quod pecuniæ superfuerit vestrũ esse iubeo. & decem illa drachmarũ millia, quæ de tẽplo accipiebãt Reges, sacerdotib. atq. ministris templi remitto, ad quos ea pertinere compertũ mihi est. Quicunque etiã cõfugerint in templum Hierosolymitanũ, fanúmq. contiguũ, siue ob debitam Regi pecuniam, siue alia de causa, immunes sint ab omni vexatione, tam ipsi quàm eorũ facultates. Permitto etiã, vt reparetur templũ, & operum sumptus de meis pecuniis fieri iubeo: sicut & mœnia, & turres altas æquè de meo volo ædificari. tũ si quæ sunt loca per Iudæã apta ad struendas arces, imponendáq. præsidia, & hæc meo sumptu muniãtur. Atq. hæ fuerũt literæ ac pollicitationes Demetrij. Alexãder autẽ Rex magnis copiis contractis tã è mercenario milite, q̃ eo qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in

a Alexander cum Demetrio pugna & victoria.

hostem

hostem duxit, collatísq; signis siniſtrum cornu Demetrij oppositam sibi acié terga coegit vertere: hærentésq; diu fugientium vestigiis etiam castra eorum diripuerunt. at dextrum cornu, in quo Rex ipse pugnabat, compulsum est loco cedere: & reliquis effusè fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hostium occidit, alios non sustinentes ipsius impetum persequens, abreptus est in cœnum quoddam profundum & transitu difficile: vbi prolapso equo, omni effugio destitutus, ab accurrentibus oppressus est. Circumdatum enim corona cõfixerunt iaculis. at ille etiam pedes generosè repugnabat, donec crebris vulneribus cõfectus succubuit. Hic fuit finis Demetrij post exactum regni annum vndecimum, sicut in aliis commentariis iam antè demonstrauimus.

Ann. mundi 3813. *Ante Christum nat.* 151.

De templo Dei ab Onia ædificato.

CAP. VI.

ONias autem Pontificis Oniæ filius, qui profugus Alexandrię degebat apud Ptolemæum Philometorẽ, vt iam antè diximus, videns Iudęam vastatam à Macedonibus, eorúmq; Regibus, & sibi æternam memoriam parare volens, decreuit à Rege Ptolemæo & Regina Cleopatra per literas petere, vt sibi liceat in Ægypto instar illius Hierosolymitani templi ædificare, & in eo Leuitas & Sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem consilium cepit fretus maximè Prophetæ Esaiæ vaticinio, qui antè DC. amplius annos prænũciarat fore omninò, vt templum aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, idque hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus scribit Ptolemæo & Cleopatræ talem epistolam: Dum in bello

Hecatæo & Ruffinus Cap. 4.

a Onia, Pontificis Oniæ filius, in Ægypto templum ædificare molitur.

An. mundi 3804. Ante Christum nat. 164.

strenuam vobis operam nauans cum Deo variis regiones obirem, animadverti apud Cœlesyriã & Phœnicen & Leontopolim, quæ est in præfectura Heliopolitana, aliisque in locis Iudæos præter decorum habere templa, & ideo malè inter eos conuenire: quod & Ægyptiis vsu venit, propter multitudinem templorum & diuersitatem religionum. Et quia locum idoneũ inueni apud castrum quod agrestis Bubastis dicitur, plenum varia materia sacrisque animalibus, rogo, vt mihi permittatis templum, quod illic est nulli sacratum numini iámque collapsum, repurgare, & aliud loco eius Deo maximo exstruere ad Hierosolymitani illius similitudinem, pari etiam modo & mensura, pro salute tua & Reginæ, atque liberorum vestrorum: vt Iudæi qui Ægyptum incolunt illuc cõuenientes, quo magis alant mutuam concordiam, eo accommodatiores fiant tuis vsibus. Nam & Esaias vates prædixit, quòd erit Domino Deo sacrarium in Ægypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis Rex & soror eius, ac coniux Cleopatra, declarauerunt suam pietatem per epistolam, quam ei rescripserunt. Nam peccatum hoc, & præuaricationem legis à se in Oniæ caput reiecerunt. Sic enim rescriptum habet. Rex Ptolemæus & Regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas, in quibus postulas vt tibi permittamus, illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanę collapsum templum repurgare, quod vocatur agrestis Bubastis, quod sanè miramur, si poterit acceptum esse Deo, templum statutum in impuro loco, & pleno animalibus. Sed quoniam ais, Propheram Esaiam iam olim hoc prædixisse, permittimus a tibi hoc, quatenus potest salua legis obseruatione fieri, ne videamur per

a *Templum, concedente Ptolemæo, in Ægypto ædificatur.*

hoc

hoc peccare in Dominum. Oniasigitur impetrato loco exstruxit ibi templum & altare Deo ad Hierosolymitani similitudinem, sed minus & non peræquè opulentum. Mensuram verò eius & vasa, nunc non libet repetere, commemorata iam ante in septimo belli & captiuitatis Iudaicæ volumine. Nec defuerunt Oniæ similes ipsius Leuitæ ac Sacerdotes, qui illic diuinum cultum frequentarent & instaurarẽt ceremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandriam verò inter Iudæos & Samaritas, qui sub Alexandro magno Garizitani templi religionem induxerunt, seditio[a] est exorta de sacris ipsorum, ita vt res ad Regis cognitionem peruenirent: dum Iudæi contendunt, iuxta Mosis præscripta Hierosolymitanum templum esse legitimum, Samaritæ verò Gariziranum: prouocatúmque est ad Regem & amicorum eius consessum, vt ab his causa audiretur, & vtrius partis causidici succumberent, morte mulctarentur, patrocinabatur Samaritis Sabbæus cum Theodosio, Hierosolymitanis Iudæis Andronicus Messalani filius, iurauerúntque per Deum & Regem, quòd ex lege probationes allaturi essent, & rogauerunt Regem, vt necaret eum, qui iusiurandum non seruasse deprehẽderetur. Itaque Rex multis amicis in consilium adhibitis, consedit causam auditurus. Iudæi verò, qui Alexandriam habitabant, valdè erant soliciti, pro tuentibus iura Hierosolymitani templi, ægrè ferentes autoritatem antiquissimi & nobilissimi in orbe templi vocari in discrimen. Sed cum Sabbæus & Theodosius concessissent Andronico, vt prior diceret, orsus ex lege approbare eius sanctitatem & religionem, occasionésque per continuas Pontificum successiones Sacerdotij vsque in sua tempora propaga-

Ann. mundi 3804. Ante Christum nat. 164.

De bello Iudaico lib. 7. cap. 37.

a *Seditio inter Iudæos & Samaritas sacrorũ causa exorta.*

An. mundi 3814. Ante Christum nat. 150.

tionem, & ab omnibus Asiæ Regibus maiestatem eius loci honoratam donariis: Garizitani verò, ac si omninò nullam esse vnquam ab his habitam rationem: his & talibus rationibus persuasit Regi, vt decerneret Hierosolymitanum esse ex sententia Mosis conditum, Sabbam verò & Theodosium addiceret supplicio. Atque hæc sunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionatham in summo honore habuit.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. Mac. 11.

2 Alexãder Rex Syriæ Cleopatram Ptolemæi Philometoris filiam ducit.

2 CÆso autem in pugna Demetrio sicut superius dictum est, Alexander assumpto Syriæ principatu scribit Ptolemæo Philometori, filiam eius nuptum sibi dari deposcens, æquum esse dicens, vt se affinitate dignetur post receptum fauente Deo paternum imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus verò libenter eius postulatis admissis, rescripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium, iussitque, vt sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illò filiam, & ibi celebraturo eius nuptias, subsecutus deinde literas, ad constitutum locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotem auri & argenti summa, quanta tam potentem Regem decuit. Ad has nuptias vocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas Pontifex, & cum veniisset ad Reges, amplisque muneribus vtrunque donasset, ab vtroque in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum vestem coegit, & purpuratum assidere sibi pro tribu-

tribunali: mandauitq; ſuis ducibus, vt in mediũ vrbis eo producto, præconis voce edicerent nemini licere accuſationem contra hominem inſtituere, aut vlla in re exhibere ei negocium. quo facto cùm manifeſtum eſſet, quanti Rex eum faceret, aduerſarij qui ad accuſandum parati venerãt, ſubduxerunt ſe, veriti ne ipſis potius mali aliquid accideret. Tanta autem beneuolentia Rex hic Ionatham proſecutus eſt, vt ei primum locum in amicorum ſuorum numero aſſignauerit.

An. mundi 3824. Ante Chriſtum nat. 150.

Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recepit.

CAP. VIII.

ANno [a] autem centeſimo ſexageſimo quinto, Demetrius, Demetrij filius, acceptis multis mercenariis militibus à Laſthene Cretenſi, ſoluens ab ea inſula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander vehementer eſt territus: móxque è Phœnice properauit Antiochiam, vt res eius ante Demetrij aduentum in tuto conſtitueret, interim Cœleſyriæ Apollonio Dauo duce præpoſito. Is profectus cum exercitu Iamniam, miſit ad Ionatham Pontificem nuncium, rem indignam, dicens eum ſolum pro ſuo arbitrio viuere, non ſubiectum Regis imperio: & ſibi ipſi eſſe opprobriũ quòd eum ſub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus deſidens, putes te poſſe aliquid: ſed [b] ſi confidis tuis viribus, in campum deſcende, vt, ferro decernamus, vter noſtrum ſit virtute præſtantior. Ne ſis tamen inſcius, quòd è ſingulis vrbibus fortiſſimi mecum militant, aſſueti ſemper tuos maiores vincere,

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

a *Demetrium Demetrij filium ex Creta in Ciliciam traiecit, Syriámque occupare conatur.*

b *Vide armis fidens.*

quamobrem prouoco te in eum locum, vbi armis non saxis pugnandum est & in quo nullum præsto est victis refugium. His[a] verbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militum, vnà cum Simone fratre profectus est Hierosolymis: & cum peruenisset Ioppen, extra vrbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonij præsidium. Ionatha autem oppugnationem instituente, veriti oppidani ne per vim caperentur, portas ei aperiunt. Apollonius verò postquam accepit Ioppen occupatam à Ionatha: assumptis tribus equitum, octo peditum millibus Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cúmque venisset Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in planiciem fretus equitatu, & in eo victoriæ spem collocans. Ionathas verò progressus insequebatur, Azotum versus, Apollonium: qui vbi hostem conspexit deuenisse in plana, reuersus est, vt prælium committeret. cúmque mille equites in insidijs positi fuissent in quodam torrente, vt se Iudæis à tergo obiicerent, Ionathas qui hoc maturè sensit non est territus: sed instructa in latereuli formam acie, hortatus est suos, vt vtrinque pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adorienti resistendo. cúmque prælium protraheretur vsque vesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostium phalange confligere. ipse verò suis mandauit, vt obiectis scutis exciperẽt tela immissa ab equitibus. qui cum hoc fecissent, exhausti sunt telis equites, nec tamen quenquam læserunt. non enim penetrabant ad corpora, sed obiectu scutorum ceu testudine, densitate eorum facilè repellebantur, & cadebant irrita. Vbi verò iaculando à manè vsque post meridiem fatigatum hostem animaduertit Simon.

Ann. mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

a Apollonium cũ Ionatha prælium cõmittit, & ab eo fugatur.

Simon, phalangem aggreditur, & vsus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo viso equites, ne ipsi quidem locum suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & videntes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas [a] autem victos Azotorum vsque persequens, multis cæsis, reliquos desperata salute in templum Dagonis, quod est in ea vrbe, compulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos vicos incendit, ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanum ipsius & quotquot eò confugerant concremauit. fuitque numerus tam eorum qui exusti sunt, quàm qui ceciderunt in prælio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cũ extra vrbem castra posuisset, prodierunt ad eũ Ascalonitæ cum hospitalibus munetibus. quibus acceptis, & collaudata eorum voluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterùm Alexander audito quòd victus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætum, quandoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & sociũ: & [b] misit ei virtutis ergò fibulam aureã, quod gestamen solis cognatis Regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei possidendam in perpetuum addixit. Per [c] idem tempus Ptolemæus Philometor cum naualibus & terrestribus copiis venit in Syriam, Alexandro genero laturus auxilium, alacriter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus vsq; Azotum, vbi obtundebatur querimoniis deplorantium Dagonis templi incendium: accusabántque populariter Ionathã autorem eius iniuriæ, qui & agros eorum va-

An. mundi 3818. *Ante Christum nat.* 146.

a *Ionathas victos Azotum vsque persequens Dagonis fanum concremat, octo millia hominum in eo exurens.*

b *Aleuadæ dona Ionathæ mittit.* Hedio & Ruffinus Cap. 7.

c *Ptolemæus Philometor Alexandro genero laturus auxilium in Syriam venit.*

Anno mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

stasset ferro ac flammis, & plurimos ciuium dedisset exitio, Ptolemæo penè dissimulanter audiente eorum querimonias. Ionathas [a] verò apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deindè cum vsque Eleutherum fluuium Regem deduxisset, reuersus est Hierosolyma. postquam [b] autem Ptolemaidem peruenit, minimũ abfuit quin oppressus sit Ptolemęus, Alexandri insidiis per Ammonium eius amicum appetitus, quibus detectis scripsit Alexandro, deposcens Ammonium ad supplicium, quod meritum aiebat, propter structas sibi insidias. qui cum non dederetur, intellexit ipsum Alexandrum earũ fuisse autorem, & cœpit eum magno odio prosequi. Antiochenos autem iam antea propter eundem Ammonium infensos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis. Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter, vt mulier, cæsus, dum amictu fœmineo quęrit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lati aduersus Demetrium auxilij, abstracta à marito filia cõfestim ad Demetrium mittit legatos de societate & amicitia, his conditionibus, vt data ipsi in matrimonium filia, in paternum regnum eum restitueret. At ille & amicitiam eius & oblatã coniugem perlibenter amplexus est. vnus etiã reliquus erat labor Ptolemæo, vt Antiochensibus persuaderet Demetrium recipere alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque. nam propter Ammonium habentes exosum & Alexandrum, facilè impulsi sunt, vt eum ex vrbe eiicerent. Atq; ita elapsus ex Antiochia venit in Ciliciã: Ptolemæus verò vrbem ingressus & à ciuibus Rex cõsalutatus est, & ab exercitu, contius duo

[a] *Ionathas Ptolemæo occurrit, & ab eo honorifice excipitur.*

[b] *Ptolemæo à genere insidias structas, qua ex re de causa filia ab eo abstracta Demetrio promittit.*

filij

sibi imponere diademata, alterum Asiæ, Ægypti verò alterum. Sed [a] cum esset natura iustus & nimiæ potētiæ minimè cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidiosus fieri, aduocata Antiochensium concione, persuasit eis, vt Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorū beneficij quàm odiorū quæ illis cum patre eius intercesserant. Se quoque affirmauit monstratorē eī fore vitæ rectè instituendæ & administrādæ Reipubl. nec passurum quicquam tentare quod non deceat. nam quod ad dominationem attineat, contentum se esse Ægypti imperio. atque ita perducti sunt in eam sententiam Antiocheni, vt Demetrium reciperent. Cæterùm cùm Alexander ducens validum exercitū è Cilicia inuasisset Syriam & Antiochenum agrum vastaret rapinis atq; incendiis, occurrit ei Ptolemęus vnà cum genero suo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: & [b] victus Alexander compulsus est fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo prælio, vt equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eum excuteret, prostratúmq; aggressi hostes vulnerib. in caput inflictis in periculū extremū adducerent, ni ereptus esset interuēru satellitum. attamen per integrum quatriduum sopitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquentes intelligere. Alexandri verò caput Zabelus Arabum Dynasta recisum misit ad Ptolemęum, qui die quinta demū respirās à vulneribus, & ad se reuersus incundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animū & oculos. nec ita multo post exsatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & [c] ipse vitā finiit. Alexander autē cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, sicut aliàs indicauimus. Demetrius autē cognomine Nicanor

An. mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

a *Ptolemæus Asiæ regnū sibi oblatum Demetrio tradendum suadet.*

b *Alexandri victi in Arabiam fuga & cædes.*

c *Mors Ptolemæi.*

An. mundi 3820. *Ante Christum nat.* 144.

regno potitus cũ esset prauo ingenio malè mul-
ctabat Ptolemęi milites, oblitus & auxilij & af-
finitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recens in-
tercesserat. Illi verò perosi hominis ingratitudi-
né recepetunt se Alexandriã, elephantis tamen
in eius potestate relictis. Interim Ionathas Põ-
tifex coactis è tota Iudæa copiis, aggressus est
oppugnare arcẽ Hierosolymis & Macedonicũ
præsidiũ, cũ desertoribus religionis qui eò cõ-
fugerant. Hi primum cõtemnebant conatus Io-
nathæ, quòd satis fiderẽt loci munitionibus: tã-
dem nocte aliquot scelesti elapsi peruenerunt
ad Demetrium, arcis oppugnationé nunciantes.
Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia con-
tra Ionatham: cúmq; peruenisset vsque Ptole-
maidem, acciuit eum ad se per literas. Ille [a] nõ
intermissa oppugnatione, cum senioribus popu-
li & sacerdotibus aurum, argentum, vestem, a-
liáque xenia deferens venit ad Demetrium, &
hac munificentia mitigauit Regis animum: tra-
ctatúsq; honorificè, confirmatus est in Põtifica-
tu, quemadmodum & à superioribus Regibus.
Accusatoribus autem eius transfugis fidem non
habuit: verùm etiã rogatus vt pro Iudęa vniuer-
sa tribúsq; attributis ei toparchiis, Samaria, Iop-
pe, & Galilæa, CCC. tantũ talenta penderentur,
concessit per diploma tale. Rex Demetrius Io-
nathæ fratri & Iudæorũ genti gaudiũ. Exemplũ
epistolæ quam scripsimus Lastheni parenti no-
stro, misimus ad vos vt sciretis: Rex Demetrius
Lastheni gaudium. Genti [b] Iudæorũ amicis no-
stris, & iura amicitię seruantibus, decreui bene-
uolentiæ gratiam referre, quapropter tres præ-
fecturas, Apherimam, Lyddam, Ramatham cum
suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam at-
tribuo: & remitto quicquid solebant ante me
Reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis,
aliáque

[a] *Ionathas Demetrium muneribus placat.*

[b] *Demetrij ad Lastheni diploma, in quo Iudæis immunitates promittit.*

aliáq; tributa pro fructu terræ atq; arborũ: præterea salinarũ vectigal & aurum coronariũ: neq; quicquã horum exigetur in posterum. Cura igitur vt huius scripti exemplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissimi. Hactenus diploma. Porrò [a] Demetrius videns ditionem suam pacatam, & nihil timendum periculi, dimisit exercitum, & stipẽdia militum minuit, solis exteris mercedẽ solvens, quos secum è Creta aliísq; insulis collectos adduxerat, quamobrem odium sibi concitauit apud proprium militem, cui ipse nihil numerabat, solito ab aliis ante eum Regibus etiam pacis tempore stipendiũ accipere, vt hoc pacto alacriores fierent ad subeunda, quoties opus esset, pericula.

An. mundi 3820. Ante Christum natum 144.

a *Demetrius militum odium concitat, stipendium pacis tempore minuendo.*

Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asseruit, receptus in amicitiam Ionathæ.

CAP. IX.

Hedio & Ruffinus Cap. 8. 1. Mac. 11.

EAm alienationem militum à Demetrio animaduertens quidam ex Alexandri ducibus genere Apamenus, Diodotus [b] cognomine Tryphon, venit ad Malchũ Arabẽ, qui educabat Alexandri filiũ Antiochũ: & cùm indicasset ei quã infensi essẽt Demetrio milites, suasit vt sibi Antiochum traderet. effecturum enim se, vt is receptus potiretur paterno imperio. At ille primum difficilem se præbebat, quòd nõ satis ei fideret: tãdem Tryphon euicit assiduis precibus. Interea [c] Ionathas Pontifex volẽs tollere Hierosolymitanæ arcis præsidiũ, & impios transfugas, reliquósque qui arces tenebant in ea regione, legatione cũ muneribus missa ad Demetriũ, rogabat eum vt præsidia de Iudææ castellis eliceret. Qui non hac tantum in re, sed maiora

b *Diodotus cognomine Tryphon Apamenus à Malcho Arabe Antiochum Alexãdri filium petit.*

c *Ionathas legatione cũ muneribus missa ad Demetrium, vt præsidia de Iudæa castellis eiiceret, rogat.*

An. mundi 3820. *Ante Christum nat.* 144.

etiam gratificaturum se ei pollicitus est, quàm primùm leuatus esset præsenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere. postulabat enim vt pro iure amicitię mitteret auxilia, quãdoquidem sui milites ad hostẽ deficerent: móxque tria millia delectorum militum Ionathas ad Regem misit. Cæterùm Antiochenses exosum habentes Demetrium, tam propter ipsius quàm propter paternas iniurias, cupiebant eũ per occasionẽ aggredi, videntésq; auxilium ei venisse à Ionatha, & cõsiderantes breui augendas eius vires nisi maturè præuenirent, correptis armis circumstiterunt regiam velut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatem suam redigere. Qui [a] videns populum armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus. conflixit cum Antiochensibus, & superatus numero cõpulsus est cedere. Tum Iudæi reseperunt se in tectum regiæ, & è superiore loco missilibus feriebant populum: quod cùm tutò facerent propter loci eminentiam, facilè repulerunt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendiũ totã vrbẽ peruagatũ est, propter densitatem ædificiorũ, quæ tota ferè constabant è materia lignea. Antiochenses verò non valentes ædibus flagrãtibus succurrere, in fugã se verterunt. Tũ Iudæi de vno tecto in aliud trãsilientes, miris modis eos insectabãtur. Rex autẽ animaduertens Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & vxoribus, & ideo intermisisse prælium: per diuersos angiportus eos aggressus multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditionem facere: & cõcessa audaciæ venia, seditionẽ compescuit, donatósque Iudæos præda quã ex direptionibus parauerant, & collaudatos quasi autores eius victoriæ, remisit ad Ionathan non

a Rebellio Antiochensium: & vltio eam sub ferens.

non sine præclaro virtutis eorum testimonio, postea tamen ingratus apparuit, & nō seruauit pollicita, bellū etiam minatus, nisi redderet tributa omnia, quæ Iudæorum gens solita est prioribus Regib. pēdere. Feciſſétq; etiam ni impeditus esset à Tryphone, coactus apparatū cōtra Ionathā factū in illū potius vertere. reuersus enim ex Arabia in Syriā cū Antiocho etiam tū adolescēte, diadema eius capiti imposuit: & deficientibus ad se omnib. militibus qui fraudati stipendiis fuerant, aperto [a]bello Demetriū adortus est: & vno prelio factus superior, tum elephantos, tū Antiochenā vrbē illi ademit cōpulso in Ciliciā cedere. Tum Antiochus adolescēs missis literis & legatis ad Ionathā, socium & amicū eum nominat. & Pontificatum ei confirmat, cōcessis & quatuor præfecturis, quę Iudęorum regioni attributæ fuerant ad hæc aurea vasa & pocula vestémq; purpureā & ius vtēdi misit ei, necnō fibulam aureā cooptato inter amicos primarios. Simonē etiam eius fratrē militibus, quantum eorum esset Tyrum inter & Ægyptū, præposuit. Ionathas [b] verò lætus tot collatis in se per Antiochum beneficiis atque honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonē misit, amicum se & sociū professus, gesturúmque vnà bellum contra communē hostem Demetrium, multa de eius ingratitudine questus, quod pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrij duces gerere. confestim profectus est ad vicinas vrbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus est militibus, & cùm Ascalonem veniſſet: hic quoque ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hos-

An. mundi 3820. *Ante Christum natum* 141.

a *Demetrio Antiochia adimitur.*

b *Ionathas ob accepta beneficia, eram suam Tryphoni contra Demetrium offert, & probat.*

An. mundi 3820. *Ante Christum nat.* 144.

tatus est, quemadmodum alias vrbes Cœlesyriæ vt à Demetrio deficerent ad Antiochũ, & pro acceptis iniuriis pœnas ab eo repeterent, esse enim multas causas, cur ad hoc cõsentire debeãt quibus persuasis vt polliceretur auxilia, ad Gazæos peruenit vt hos quoque conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolentes deserto Demetrio parti aduersæ se cõiungere: quare Ionathas irritatus est vt & agros vastaret, & vrbum conaretur vi capere: relictáq; ad eius obsidionem parte exercitus, cum reliqua manu in vicos sæuiebat incendiis. Tum Gazæi videntes præsentem calamitatem ab hoste, nec vllum interim auxilium à Demetrio, & spem quoq; incertam propter locorum distantiã, satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionatham nunciis recepti sunt in societatem atque amicitiam. Aliquando enim homines non nisi suo malo docti intelligũt quid sit vtile, cùm deberent sapere ante acceptum incommodum, & vltrò potius quàm coacti imperata facere. Ionathas verò acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde totam regionem vsq. Damascum obibat. cúmq. Demetrij validus exercitus accessisset ad vrbem Cedasam, quę propinqua est Tyriorum agro & regioni Galilææ, vellentque Ionatham abstrahere à Syria laturum opem Galilæis suę ditionis hominibus, occurrit eõ properè Simone [a] fratre ad Iudææ præsidiũ relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsuram oppugnabat, locum totius Iudeæ munitissimum, & incessum à Demetrianę factionis hominibus, vt iã antè diximus, qui cum aggeribus simul ac machinis vehemẽter infestarẽtur, veriti ne occupato per vim loco ad vnum necarentur, per nuncium rogabant

[a] *Simon Ionatha frater Bethsuram occupat.*

Simo-

Simonẽ, vt sibi liceret relicta ipsi Bethsura, incolumibus decedere & proficisci ad Demetrium. ille verò data eis in hoc vt postulabãt fide, pro Macedonico suũ ibi collocauit præsidiũ. Interim Ionathas in Galilæa motis à stagno Gennesara castris quæ primùm posuerat, in campũ Asor progressus est, nescius hostẽ esse in eo. Demetriani verò qui ante vnum diem aduentũ eius præsenserant, collocatis prius in monte insidiis, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos conspicatus Ionathas paratos ad præliũ, & ipse suos pro tempore ad certamẽ instruit. Sed cũ à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, veriti ne intercepti in medio contucidarentur, in fugã se dederunt, ita vt penè omnes Ionathã deserer̃t in periculo. Soli duces Matthias Apsalomi & Iudas Chapsæi cũ quinquaginta virorum fortium manu permanserunt: qui [a] à desperatione sumpta audacia tanto impetu aduersam hostiũ frõtẽ impulerunt, vt territi ceu furentib. cederent. Tũ verò illi qui Ionathã destituerant, videntes fluctuantẽ & inclinatã hostiũ aciem, reuersi in prælium iam in apertã fugam versos persequebãtur, donec ad Cedasa ventũ est, vbi intra castra eõpulsi sunt. Ionathas autẽ egregia victoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et [b] cùm omnia sibi ex sententia Dei fauore videret cedere, misit Romã legatos de renouanda amicitia, quib. dedit mandata, vt in reuertendo obiter inuiserent Lacedæmonios, eõsq; cognationis admonerẽt atq; fœderis. qui postquã Romã venerũt, expositis ad senatũ postulatis Ionathæ Põtificis, quòd cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ volebant omnibus, acceptisq; literis commendaticiis ad Reges Europæ & Asiæ, quò tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis lite-

Anno mũdi 3820. *Ante Christum nat.* 144.

a *Ionathẽ fugat Demetrij milites.*

b *Ionathas renouat amicitiam cũ Romanis & Lacedæmonijs.*

An. mundi 3821. Ante Christum nat. 143.

ras à Ionatha Pōtifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas Pontifex gentis Iudæorum & senatus ac populus Iudæorum, ephoris Lacedæmoniorum senatuique & populo fratribus suis Salutem. Si valetis, & res vestræ tam publicè quàm priuatim prosperè cedunt, gaudemus: valemus enim nos quoque. Superioribus temporibus perlata ad Oniam Pontificem nostrum ab Ario Rege vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiunximus, & literas eas cupidè accepimus, & Demoteli atq; Ario omnem exhibuimus beneuolentiam, quamuis iam antè hoc non ignoraremus, nimirum docti è sacris nostris scripturis. Quòd verò non prius vos cognatos agnouerimus, ideò factum est, ne videremur vobis captandæ amicitiæ occasionem præripere. Interim toto eo tempore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinā faciētes, etiam pro vestra salute ac victoria vota nuncupauimus. Et cùm multis circumquaque bellis vexaremur propter vicinorum immoderatas cupidines, tamen nec vos nec alios amicos solicitandos duximus. Nunc verò peracto bello misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Iasonis, viros senatores & honoratos: quibus etiam ad vos dedimus literas, vt renouent mutuam nostram amicitiam. Benè igitur facietis si vos quoq; nobis scripseritis, & significaueritis si qua in re vobis opera nostra possit esse vsui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperūt, & decretū publicū de amicitia atq; societate eis tradiderunt. Hoc[a] tempore tres Iudæorū sectæ erant quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: vna Pharisæorum dicta, altera Sadducæorū, tertia Essenorum. Horum[b] Pharisæi

[a] *Tres Iudæorum sectæ.*

[b] *Pharisæi.*

Phariſæi, quædam, at non omnia fato tribuunt, quædam verò in ſua poteſtate eſſe aiunt, vt vel fiant vel non fiant. [a] Eſſeni verò omnia in fati poteſtate eſſe affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At [b] Sadducæi fatum omninò negant, & è rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in noſtra ipſorum poteſtate eſſe, vt tam felicitatis nobis ipſi autores ſimus, quàm infortunij ſi deteriora conſilia ſecuti fuerimus. Sed de his diligentius tractabimus in ſecundo de Iudaico bello volumine. Porro [c] Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copiis reparatis duxerunt contra Ionatham qui comperto eorum aduentu properè in Amathenſem agrum occurrit: nolebat enim eos ſine impedimento Iudæã inuadere, cùmq. ad quinquaginta ſtadia propè hoſtem caſtra poſuiſſet, miſit qui res hoſtium & munitiones perſpecularẽtur, qui cum exploraſſent omnia, & quoſdam captiuos noctu adduxiſſent, indicantes quòd ex improuiſo hoſtis vellet eos aggredi, maturè omnia communiit, diſpoſitis etiam extra caſtra excubiis, & in armis retinens per totam noctem exercitum iuſſum parato eſſe animo, etiam ſi noctu pugnare opus ſit, ne quid eos hoſtium conatus falleret. Demetrij verò duces vt ſenſere Ionatham præmonitum, hærebãt inopes conſilij, hoc ipſo turbati, quòd viderent nihil ſibi ſucceſſurum abſque inſidiis, nec aperto marte pares ſe Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota caſtra ignibus, quò magis hoſtem falleret, noctu diſceſſerunt. At Ionathas manè caſtra adortus, poſtquã deprehendit inania, cœpit fugientes perſequi, ſed fruſtra. Iam enim tranſgreſſi fluuium Eleutherum in

An. mundi 3821. *Ante Chriſtum natum* 143.

a *Eſſeni.*
b *Sadducæi. De bello Iudaico lib. 2. cap. 12.*
c *Demetrij duces iterũ in Ionathãmouent: nihil ſibi ſucceſſurum videntes noctu diſcedunt.*

An. mundi 3821. Ante Chri. nat. 143.

tuta loca se receperant. Flexo [a] igitur in Arabiã itinere, & Nabataeis vastatis, abactáque præda & captiuis abductis, Damascum veniẽs illic omnia vendidit; Per [b] idem tempus & frater eius Simon obeundo totam Iudæam & Palæstinam vsque Ascalonẽ, opportuna loca firmabat præsidiis, atque ita communita regione armis & ædificiis, Ioppen cõtendit: eique occupatæ validum imposuit præsidiũ, quod intellexerat Ioppenses velle Demetrio dedere suum oppidum. His igitur ad hunc modum dispositis Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi [c] Pontifex aduocata in templum concione populi, suasit vt reficerent vrbis mœnia, & murum quo templum septum fuerat rursum reficerent, turribúsque aliis additis munitiorem redderent, vtque alium murum excitarent inter arcem & vrbem, atque hoc pacto excluderent eos qui arcem custodiebant, & ad commeatuum penuriam eos adducerent, præterea vt arces hinc inde per regionem dispositas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Qua sententia comprobata suffragiis populi, ipse assumpta sibi muniendæ vrbis cura, Simoni vt idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negocii. Cæterùm Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, volens hanc & Babylonem simul occupare, vt potitus superioribus satrapiis, sedem belli ibi constitueret. vocabatur nim per crebras legationes ab eorum locorũ Græcis atque Macedonibus pollicẽtibus defectionem si veniret, atque etiam contra Parthos Regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus p perauit ad illos, cogitans si res aduersus Parthos cessissent prosperè facilè se deinde exturbat Tryphonem è regno Syriæ, vt [d] verò magn lacrimas exceptus est ab eius regionis hon

a Ionathas in Arabiã proficiscitur, & Nabataeos vastat.

b Simon Ionatha fratter Ioppen occupat.

c Ionathas & Iudæi Hierosolyma & arcẽ reficiunt.

d Demetrius in Arsacem Parthorum Regem mouet, praliúq. superatus, capitur.

bus collecto valido exercitu, bellum Arsaci intulit, & superatus prælio, amissóque exercitu ipse vinus in potestatem hostium venit, sicut aliàs narrauimus.

An. mundi 3822. Ante Christum nat. 142.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.

CAP. X.

TRyphon autẽ cognita calamitate Demetrij, nõ amplius fidus erat Antiocho, sed cogitabat quonã pacto, eo sublato, regnum posset ipse inuadere & occupare: nec aliud maius videbatur obstare eius cupiditati, quàm Ionathas amicus Antiocho. Itaque decreuit illum prius è medio tollere, atque ita demum adolescentem aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectissimorum militum, paratum obsistere si quis vim inferre conaretur. Videns igitur hominem non imparatum ad certamen, muneribus & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducib. vt imperata Ionathæ facerent, quo magis fidem beneuolentiæ fictæ astrueret, & omnem illi suspicionem eximeret, atque ita incautum opprimeret facilius. postremò suasit vt dimitteret exercitũ, cessante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen vt, retenta circa se modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam suam ciuitatem eam arcésque finitimas, dicens se in hoc venisse, vt has ei traderet. Ionathas verò nihil mali suspicatus credénsque verè & beneuolo animo Tryphonem hæc consulere, dimisit exercitum, exceptis tribus millibus, ex his duo in Galilæa reliquit, mille verò secum duxit, Tryphonem prosecutus

Hedio & Ruffinus Cap. 9. 1. Mac. 12. 13.

a Tryphon regnum Antiochi ad se transferre cupiens Ionatha conatibus eius se opposituri, insidiatur, & per dolũ potitur.

An. mundi 3822. *Ante Christum nat.* 142.

Rtolemaidem. Oppidanis verò vrbem confestim, ita, vt præmoniti fuerant, claudentibus, vinus captus est, militibus eius ad vnum contrucidatis: móxque missa est in Galilæam pars exercitus, vt & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis maturè inde euaserunt. Nam Tryphonis milites non ausi experiri vim, quòd intelligerent pararos pro tuenda vita extremum adire periculum, infecta re vnde venerant, retrò reuersi sunt.

Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatum simul & copiarum imperium detulit.

CAP. XI.

2. Mach. 13.

a Ionatha desiderium omnes Hierosolymis capit.

HIerosolymis [a] autem postquam auditũ est de Ionatha captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti viri desiderium, quòd non sine causa timerent ne destituti eius prudẽtia simul & fortitudine, infestarẽtur à finitimis, qui in eam diem metu Ionatæ cohibiti. tum videbantur, velut dato signo coorituri: & adducturi Iudæorum gentem in extremum salutis periculum, nec eos fefellit sua expectatio. quamprimùm enim auditum est necatum esse Ionatham, vndique excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rem gnauiter gerere, quin [b] & ipse Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Iudæã inuadere. Simon [c] autẽ videns Hierosolymitanos metu nouorum motuum attonitos, & volens eis contra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in tẽplum populo, sic exorsus est ad eos verba facere. Non ignoratis viri tribules, quàm gnauiter ac intrepidè ego & pater ac fratres pro libertate

b Iudæam finitima gẽtes, sicut & Tryphon inuadunt.

c Simon Ionatha fratre extincto in templũ populo, se patrii ac fratrum vesti-gia sequentium pollicetur.

berrate mortis periculis nos expoſuerimus, quibus domeſticis exemplis excitatus: cum nõ nouum ſit in noſtra familia legibus patriis & religioni propugnandæ vitã impendere, nullo terrore adigi potero, vt vitam gloriæ præferam. Quapropter cum non deſit vobis dux paratus pro vobis quiduis quantumuis magnũ vel pati vel facere, ſequimini alacriter quocunq; duxero. neque enim ego melior ſum meis fratribus vt vitæ parcere debeam; neque ita degener, vt quod illis ſemper viſum eſt lõgè pulcherrimũ, ſcilicet pro religione atque legibus vitam profundere, ipſe per ignauiã ſubterfugiã: quin potius certũ eſt germanum me illorum fratrem egregiis approbare facinoribus. Confido enim in Deo, quòd pœnas ab hoſtibus exigere dabitur, vóſque vnà cũ vxoribus & liberis ab eorũ iniuriis eripere, & inſuper templi ſanctimoniã tutam præſtare ab illorũ impia violẽtia. Video enim profanas gentes non ob aliud in vos cooriri, niſi quòd exiſtimant deſtitutos ducis prouidentia. His Simonis verbis accenſa multitudo, recepit animos & fiduciam, & poſita formidine auſa eſt meliores ſpes cõcipere: ita vt vno ore totus populus acclamauerit, placere [a] Simonem imperium accipere, & in locũ fortiſſimorum fratrum Iudæ ac Ionathæ ſuccedere. nunquam enim ſe detrectaturos iuſſa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex ſuis ad militiã eſſent idonei, aggreſſus eſt vrbem mœnibus cingere, cõmunireque celſis & validis turribus. quo [b] opere perfecto, miſit Ioppen vnum ex amicis Ionatham Abſalomi filium, iuſſum habitatores eius populariter inde eiicere, veritus ne vrbem Triphoni traderent. ipſe interim manſit Hieroſolymis ad vrbis cuſtodiam. Tryphon autem Ptolemaide profectus cum magno

An. mundi 3821. *Ante Chriſtum* 141.

a *Simon Iudæ ac Ionathæ fratribus ſuccedit.*

b *Simon Ionatham Abſalomi filiũ, Ioppen, vt habitatores inde ejiceret, mittit.*

An. mundi 3823. Ante Chri. nat. 141.

exercitu, venit in Iudæam, ducens secum vinctum Ionathan. ei Simon occurrit cum suis copiis iuxta oppidum Adida, situm in monte cui Iudæorum campi subiecti sunt: Tryphon [a] verò cogniro quod Simon Iudæorum Princeps sit constitutus, misit ad eum nuncios, & hunc dolo circumuenire cupiens: mandabátque vt si vellet dimitti fratrem Ionathan, centum argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quòd ille dimissus non alienaturus sit Iudæam à Regis imperio. nunc enim eum tantisper seruari in vinculis, dum debitam Regi pecuniam redderet. At Simeonem technæ eius non latuerunt: sed intelligens quòd & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius insuper hosti dediturus, tamen timens criminationem suorum, ne negatis pecuniis & filiis videretur fuisse fratri causa interitus, aduocato in concionem exercitu postulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quòd subesset insidiæ. præstabilius tamē esse & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis cōditionibus suspicionem incurrere, quasi fratrem seruare noluerit, atque ita placuit & Ionathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphō non seruauit fidem, nec dimisit Ionatham, sed cum exercitu peragrabat regionem. volens per Idumæam ascendere Hierosolyma, peruenitque vsque Dora Idumææ oppidum. At Simon eum perpetuò consectabatur, castra castris illius opponens. interim qui in arce erant vrgentibus Tryphonem vt properè sibi cōmeatus mitteret, iussit paratum esse equitatum, quasi eadē nocte venturus Hierosolyma: sed quia per cam noctem multa nix delapsa viam opertam difficilem maximè equis reddiderat, itinerum factū

[a] *Tryphon fraudulēter spem fratris redimendi, propositis conditionibus, facit Simoni.*

est eius propositum, & motis inde castris Cœlesyriam rediit propere: obiterque [a] in Galaditica regione interfecto & sepulto Ionatha, ipse Antiochiam se contulit. Simon autem à Basca oppido fratris Ossa in Modim & paternum sepulchrum transtulit, publico luctu honorati: vbi [b] amplissimum monumentum exstruxit patri simul & fratribus suis è marmore polito & candido, excitato enim in latè conspicuam celsitudinem, porticus circumdedit & columnas singulas è singulis lapidibus, opus admiratione dignissimum ad hæc pyramides septem parentib. & fratribus cuique vnam erexit mira tam magnitudine quàm pulchritudine, quæ durant vsque ad nostra tempora. tanta fuit Simonis cura, vt Ionathas cæteríque domestici quàm magnificentissimo sepulchro essent conditi: qui defunctus est exacto Pontificatus simul & imperij anno quarto. Cuius successor Simon constitutus suffragio populi, primo [c] sui principatus anno suis immunitatem tributorum peperit, quæ hactenus Macedonibus erant soliti pendere: idq; accidit post annum centesimum septuagesimũ ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus est. Tanto [d] autem in honore apud populum fuit Simon, vt tam in priuatis instrumentis quàm in scripturis publicis adiicerent, actum esse anno primo Simonis Iudæorum ethnarchiæ optimè de gente sua meriti. nã huius principatu res eorum magnis accessionibus auctæ sunt, & multas de finitimis hostibus retulêre victorias. Deuastauit [e] enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnatáque Hierosolymorum arce solo eã æquauit, ne posthac esse posset hostibus receptaculũ, néve inde vrbi aliquod inferretur incommodum, quo facto visum est ei operæ precium, si mõs quoq; in quo sita fuerat,

Ann. mundi 3823. *Ante Christum natum* 141.

a *Ionathas à Tryphone interficitur.*

b *Monumentum Ionathæ.*

c *Immunitas à tributis Iudæis parata.*

d *Autoritas Simonis.*

e *Simon Hierosolymorum arcẽ expugnat.*

An. mundi 3824. Ante Christum nat. 140.

complanaretur, vt solum templum emineret: effecitq; id commemoratis pro concione malis quæ à præsidiariis in eã diem Iudæi passi fuerant, quæq; etiam in posterum ferre cogerentur: si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidium. adeóq; permotus est eius exhortatione populus, vt non intermisso per triennium neque die neque nocte opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore per vices sibi succedentes redegerint, atque ita nihil reliquerint quod obstaret, quò minus templum omnibus in vrbe locis esset longè celsius.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui Pius cognomen erat fœdere.

CAP. XII.

NOn multò autem post quàm Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postquam eius tutelam susceperat, spatióq; rumore, quòd inter exercendum se esset extinctus, per intimos amicos solicitauit milites magnis pollicitationibus vt sibi regnum deferrét, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum verò fratrem si potiretur imperio, vltorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. Illi adducti in spem maximam, quasi ditandi hoc principe, imperium ei continuò deferunt. Dum verò adeptus iam concupitam potestatem nõ amplius dissimulare prauum ingenium valuit, quod priuatus regere conatus est, quò magis animos hominũ sibi conciliaret, quam primum enim Rex declaratus est absque persona Tryphonem agere cœpit, id quod aduersariorum partibus non mediocriter profuit. Milites enim

Hedio & Rufino Cap. 10.

2. Mac. 15.

a Tryphon Alexandro necato, imperio potitur.

b Tryphon ad regnũ enectus cõcupitam potestatem quã priuatus regere conatus fuerat ei addit.

An. mundi 3827. Ante Christum nat. 337.

enim pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram vxorem Demetrij, quæ tum in Seleuciâ cum liberis se incluserat. Et cùm Demetrij frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab vlla vrbe reciperetur metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnum ei offerens, fecit autem hoc partim amicorum suasu, partim quòd timeret ne quidam Seleucenses vrbem Tryphoni traderent. quò postquâ venit Antiochus affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus viribus, bellũ Tryphoni intulit: quem [b] prælio victum eiecit è superiore Syria, & vsq; Phœnicen persequens, compulsum in Doram castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum Pontificem, qui de amicitia & societate agerent, qui & postulata eius libenter admisit. & mox misso cõmeatu ac pecuniis ad oppugnantes Doram milites, Antiochũ ita demeruit, vt inter intimos amicos ab eo reciperetur. at Tryphon elapsus è Dora, cùm perfugisset Apamiam vrbe vi capta [c] interfectus est, triennio post quàm regno potitus fuerat.

a *Tryphonis milites eiãfesti, ad Cleopatram Demetrij vxorẽ deficiunt qua Antiocho Sotera coniugiũ & regnum offert.*

b *Antiochus Tryphonem eiectum Syria, in Dora obsidione cingit.*

c *Tryphonis cades.* Hedio & Ruffinus Cap. II.

Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è terra profligatur.

CAP. XIII.

CÆteràm Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copiis, misit eum, vt, vastata Iudæa, Simonem in potestatẽ redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu fit obuiam: præmissisq; [d] cũ fortissimo quoq; filiis, ipse cum reliquis copiis subseque-

d *Simon cũ filijs Cendebæum regione expellit.*

batur diuerso itinere: positisq; complurib⁹ locis inter angustias insidiis nusquam non rem gessit ex sententia: & in omnibus congressibus factus superior, reliquũ vitę in pace exegit, cũ & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Ann. mundi 3831. Ante Christum nat. 133.

Hegio & Ruffinus Cap. 13.

Quod Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.

CAP. XIIII.

IS per octo annos Iudæis præfuit, postremò a in cõuiuio cæsis, insidiis generi sui Ptolemęi: qui vxore etiam eius & duobus filiis comprehensis ac coniectis in vincula, misit quosdam, vt tertiũ quoq; Ioannẽ, cui & Hyrcano fuit nomẽ interficerent. adolescẽs autem hoc præsentiens maturè in vrbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simũlq; odio quo Ptolemæũ prosequebatur populus. Is enim volentẽ eum ingredi per portã aliã fortiter repulit, eò quòd iam Hyrcanum receperat.

a *Nulla fides pietásq. ne in socero quidem. 1. Mac. 6.*

b *Ptolemæus oppugnatus ab Hyrcano, sciens plurimum storgin naturalem valere, matrem & germanos quos captos tenebat, in muris, ni ab oppugnatione desistat, præcipitandos locat. Historiarũ Biblicarum fuit.*

Quemodo frustrata Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.

CAP. XV.

ILle igitur recepit se in quãdam arcem supra Hierichunta sitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus verò, accepto paterno Pontificatu, & sacris operatus, cum litatum esset, eduxit b cõtra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum cætera quidem erat superior, vincebatur autem sola pietate erga matrem & erga germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus cõspicuo, minitans se præcipitaturum eos nisi frater ab oppugnando desisteret, at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantũ se gra-

tificatũ

trificari suis carissimis, statim in primo conatu elangueſcebat. Mater tamen ad eum manus tẽdens supplicabat, ne molliretur affectibus, sed potius indignitate rei motus daret operam, vt redactum in potestatem inimicum afficeret pœna, & vlciſceretur homines sibi natura coniunctiſſimos, gratum enim sibi fore inter tormenta mori, modo nefarius homo scelerum suorum supplicium lueret. Hyrcanus verò talibus verbis accendebatur ad assultũ maiore impetu faciendum, sed quamprimum verberari & lacerari matrem videbat, refrigeſcebat statim oppugnationis feruor, & vincebatur filius maternis affectibus. cúmque hoc pacto traheretur diutius obsidio, superuenit annus ille quo solẽnne est Iudæis ceſsare ab operibus, recurrente anno septimo. atque ita liberatus à bello Ptolemæus occisis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenses inuaserat tyrannidem.

An. mundi 3831. *Ante Chri. natum* 133.

Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. *talentis fœdus cum eo iungit.*

CAP. XVI.

ANtiochus autem memor incommodorum, quæ à Simone acceperat, Iudæam aggressus est, ex quo regnare cœperat anno quarto, principatus verò Hyrcani primo, sexagesima secunda supra centesimum olympiade: vastatísque agris Hyrcanum in vrbem ipsam cõpulit. eam septenis castris cum cinxisset, primũ nihil proficiebat, propter firmitatem mœnium & virtutem propugnantium, accedente etiam aquarum penuria, cui tandẽ sub occasum b Pleiadis delati imbres fuerũt remedio postremò ad septẽtrionalẽ muri partẽ quà planior erat aditus, ca-

Hedio & Ruffinus Cap. 15.

a *Antiochus Hyrcanum in vrbem compellit.*

b *Pleiades, septem ſtellæ*

An. mundi 3871. *Ante Christum nat.* 133.

tatis centum turribus quæ surgebant vsque tertiam contignationem, impositisq. in eas cohortibus, quotidie tentabat mœnia: duplicíq. fossa longa simul & lata cinctis Iudæis præclusit omnem exitum. illi contra crebrò excursantes, si fortè negligentius custoditi castra offenderẽt, afficiebãt hostem clade aliqua: quod si paratos ad resistendum inuenirent, recipiebant se in tutiora facile, Hyrcanus autem postquã cognouit sibi obesse suorum multitudinem, quòd inutiliter absumerentur ad victum necessaria [a] secretam infirmiorum turbã eiecit extra mœnia, solis retentis qui ob vigorem ætatis ad pugnam erãt idonei. Antiochus autem excluſos vetabat progredi, ita vt miserabiliter obetrãtes mœnibus conficerẽtur inedia. sed [b] cum superuenisset festum scenopegiæ, miseratione suorũ rursus in vrbem recepti sunt. Rex etiã rogatus, vt gratia festi inducias septem dierum cõcederet, religione motus impetrari eas pãssus est: nec hoc contentus, victimas misit magnificè, tauros auratis cornibus, & pocula tã aurea quàm argẽtea referta omne genus aromatibus: & exercitui præbuit epulum longè diuersus ab Antiocho Epiphane, qui capta vrbe porcos super altari mactauerat, & iure carniũ illarũ templũ aspersérat, violatis Iudæorum legibus simul & ceremoniis: vnde acerbissima exorta sunt eius gentis contra eum odia. at hic Antiochus propter religionem Pius cognominatus est ab omnib. Hyrcanus [c] verò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eũ misit: rogantes, vt liceat sibi patriis viuere legibus. tum Rex repulsis qui suadebant internecione delendam gentem insociabilem & discretam instituto à reliquis omnibus, & approbata Iudæorũ pietate, impetrauit, vt obsessi arma sibi traderẽt, & vectiga-

a *Infirmior turba ciuitate eiecta recipitur.*

b *Antiochus Scenopegiæ gratia septem dierũ inducias Iudæis concedit.*

c *Hyrcanus eũ Antiocho soluta obsidione fœdus facit.*

lia

lia Ioppes cæterarúmque extra Iudæam vrbium concederent, & insuper præsidium reciperent. promittens pacem eis se daturum his conditionibus. Assenserunt illi ad omnia excepto præsidio, quod vitarent exterorum consuetudinem quod ne reciperent, maluerunt Regi dare obsides, & 500. talenta insuper: quorũ trecẽta mox representata sunt, & inter obsides fuit etiam ipsius Hyrcani frater, deiectáq. mox loriea quæ imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cęterùm [a]Hyrcanus aperto monumẽto Dauidis, qui olim Regum omniũ fuerat ditissimus, tria millia talentorum inde protulit: quibus pecuniis fretus primus omnium cœpit externum militem alere: & inito cũ Rege fœdere, exceptum in vrbem cum exercitu tractauit liberalissimè, quin & profectũ in expeditionẽ Parthicam secutus est vnà cum auxiliis. Testis [b]est nobis Nicolaus Damascenus, sic scribens: Antiochus erecto trophæo ad Lycum fluuium, vbi Indatẽ Parthorum ducem profligauerat, hæsit ibi per biduum, ad preces Hyrcani Iudæi, quod in id tempus fortè quædam Iudæorum festiuitas incurrerat, per quã non licebat eis inter facere. Et verũ est, quod ille scripsit: nam pentecoste instabat post Sabbatum, quo tempore nostris iter facere nefas habetur. Deinde cum Arsace Parthorum Antiochus signa contulit, quo prælio victus & [c]vitam simul amisit & exercitum. Syrorum autem regnum frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tempore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iam antè in aliis cõmentariis diximus.

Ant. Iesu Chr. 3830. Ante Christum nat. 126.

a *Hyrcanus ingentem pecuniarum ex Dauidis monumento profert.*

b *Nicolaus Damascenus.*

c *Antiochus in conflictu cum Parthis interemptus.* Hedio & Ruffinus cap. 19.

Hyrcani expeditio in Syriam.

CAP. XVII.

Cæterùm [d]Hyrcanus, audita morte Antiochi confestim ad vrbes Syriæ duxit exerci-

d *Hyrcanus multas Syriæ vrbes capit, & templum in mõte Gariz in desolatum.*

An. mundi 3840. Ante Christum nat. 124.

tum, ratus id quod erat, inuenturũ se eas vacuas propugnatoribus, Medabam igitur non sine labore sexto demum mense vi cepit: deinde Samegam cum vicinis oppidis, & insuper Sicima atq. Garizim cum gente Chutæorum, quæ accolebat templum instar Hierosolymitani exstructum permissu Alexandri à Sanaballete duce in gratiam generi ipsius Manassæ, qui fuerat frater Iaddi pontificis, vt & ante dictum est. incidit autem huius templi desolatio post annum 200. Hyrcanus verò etiam Idumææ vrbes cœpit, Adora & Marissam, subiugatisque omnibus Idumæis edixit, vt circumciderentur, nisi mallét è propriis pelli sedibus. at [a] illi amore patriæ admiserunt & circumcisionem, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuẽdi formulã: atque ex eo primum tempore inter Iudæos censeri cœpti sunt. Cæterùm [b] Hyrcanus pontifex renouaturus cũ Romanis amicitiam, misit legatos ad Senatum: vbi recitatis eius literis amicitia impetrata est his cõditionibus. Fanius M. Fr. Pr. indixit Senatum in campum 8. Id. Februarias præsente L. Manlio L. F. Mentina, & C. Sempronio C. F. Falerna, propter eas res, quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, viri honesti ac probi, missi à populo Iudæorum qui etiam egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cũ populo Romano, de negotiis publicis, vt Ioppe & portus, Gazaráque & fontes atque vrbes reliquæ per Antiochum ablatæ præter Senatus decretum, restituãtur hæc omnia, néve militibus Regiis liceat per regionem ipsorum aut subditorum iter facere. & vt eo bello per Antiochũ attentata præcet decretũ Senatus fiant irrita: vtq; legati à Senatu missi curent reddi, quicquid Antiochus abstulerat, & precium agrorum æstiment, qui eo bel-

[a] *Idumæi ab Hyrcano subiugati circumcisionem & ritus Iudaicos admittunt.*

[b] *Hyrcanus amicitiam cum Romanis renouat.*

eo bello deuastati sunt, &, vt literæ commendaticiæ legatis dentur ad Reges & liberos populos, quò totius possint reuerti in patriam. Quib. de rebus visum est Senatui reuocare societatem & amicitiã cum viris bonis, & missis à bono atq. amico populo. De literis aũt scribendis responsum est; curæ futurũ senatui quàm primum ab aliis negotiis vacauerit, & daturum operam ne vlla posthac eis inferatur iniuria, mãdatúmq. est prætori Fanio, vt ex publica pecunia legatis numeraret viaticum, quo cõmodius se referre possent in patriam, atque ita publico sumptu Legatos prætor domum remisit, cum commendaticiis ad eos, per quorum loca erant transituri. Et Hyrcani quidẽ pontificis rerũ status hic fuit. Demetrius aũt Rex, cupiẽs bellũ Hyrcano inferre, opportunitatẽ non habuit, inuisus ex æquo tã Syris quàm suis militibus propter mores improbos, ita vt miserint ad Ptolemæum Physconẽ, rogantes, vt aliquẽ ex Seleuci genere eis daret, quem possent Regem sibi cõstituere, cúmq. is misisset Alexandrum Zebinã, commisso prælio a Demetrius vincitur, & refugiẽs è pugna ad Cleopatram vxorẽ in Ptolemaidẽ excluſus est ab ea: delatúsq. inde Tyrum ab inimicis capitur, & diu miserè vexatus tandem interficitur. Alexander autem Regnum adeptus fœdus feriit cum Hyrcano pontifice. deinde b petitus bello ab Antiocho Grypho, Demetrij filio in prælio cæsus occubuit. At Antiochus regnũ Syriæ consecutus, nõ ausus est expeditionẽ contra Iudæos suscipere, audito quòd frater ipsius germanus, eodẽ nomine dictus Antiochus, copias cõtra se apud Cyzicum colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouẽs, decreuit parate se contra fratris aduentum, cognominati Cyziceni, eò quod in illa vrbe educatus sit, patre

Mundi 3844. Ante Christum natum 120.

a *Demetrius ab Alexandro victus, trucidatur.* Hedio & Ruffinus cap. 17.

b *Alexander in conflictu cum Antiocho Grypho cæsus.*

An. Vrbis 3852. Ante Christum nat. 113.

autem genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occisus est. acciderat enim vt Cleopatra duobus fratribus alteri post alterũ nuberet, sicut aliàs diximus. Porrò Antiochus Cyzicenus vbi peruenit in Syriam, multis annis cum fratre conflictatus est, Hyrcano [a] interim per totum illud tempus agente in pace continua, mox enim post Antiochi cædem defecerat à Macedonibus, iámque nec vt subditus, nec vt amicus vllam illis ferebat opem amplius. sed maximis successibus res eius auctæ sunt Alexandri Zebinæ tempore, & maioribus etiam regnantibus his duobus fratribus. bellum enim quo se atterebat mutuò, occasionem Hyrcano præbuit, vt securè frueretur Iudææ prouentibus, & ingentẽ pecuniarum vim inde congereret. Et Cyzicено vastante fratris regionem, non dissimulauit & ipse quid moliretur: vidénsque Antiocho nihil esse ab Ægypto præsidij, sed tam ipsum quàm eius fratrem multas clades accipere ex continuis inter se certaminibus, vtrunque facilè despexit.

a. *Hyrcanus dum fratres intestinis bellis laborant, in pace vixit.*

Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.

CAP. XVIII.

Quapropter [b] duxit exercitum ad Samariam vrbem munitissimam, quæ quòd nunc Sebaste vocatur ab Herode condita, cum erit opportunum dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Marissenis, colonis Iudæorũ & sociis, sed Syriæ Regi subditis. Cum itaq. vrbẽ fossa & duplici muro cinxisset per LXXX. stadia obsidioni præfecit filios Antigonum & Aristobulum: quib. vrgentibus & fame premente eo necessitatis adducti sunt Samaritæ, vt coacti vesci cibis insuetis homini, postremò Antiochi Cyzicени

b. *Hyrcanus obsidet Samariam.*

ziceni opem implorauerint. qui [a] cum veniſſet properè, victus eſt ab Ariſtobuli militibus: & inſequentibus eum fratribus vſque Scythopolim, ægrè euaſit. at illi reuerſi contra Samaritas rurſum eos compellunt intra mœnia, & cogunt iterum ab eodem Antiocho auxilium petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter ſex armatorum millibus, quos ille inuita matre & tantum non imperio per eam deturbatus miſerat, primum vagabatur per ditionem Hyrcani latrocinabundus cum Ægyptiis, non audens quidem aperto marte decernere quod eſſet impar viribus, exiſtimans tamen ſe vaſtandis agris effecturum, vt Hyrcanus obſidionem Samariæ ſolueret. Sed poſtquam multos è ſuis amiſit exceptos hoſtium inſidiis, profectus eſt inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducibus demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius quàm prudentius cum hoſte congreſſus, profligatis ſuis & ipſe inter alios cecidit. Epicrates [b] autem pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædam oppida manifeſtè Iudæis prodidit: nec [c] quicquam Samaritis obſeſſis profuit, atque ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, non contentus vrbem capere, etiam ſolo eam æquauit. inductis illò torrentibus, quorum eluuie ita cuncta fœdata ſunt, vt ne veſtigium quidem ſupereſſet eius oppidi. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano Pontifice dignatum cum eſſe diuino colloquio. Fertur enim quòd illa ipſa die qua eius filij conſeruerunt cum Cyziceno prælium, Pontifex [d] ipſe ſolus in templo odoramenta adolens vocem audierit, nunciantem filiorum recentem de Antiocho victoriam: idque mox progreſſus renũciauit multitudini, & paulo poſterius comprobatum eſt eius oraculi fides.

Ante Chriſtum nat. 110.

a *Antiochus auxiliatur Samaritis, ab Ariſtobulo cæditur & fugatur.*

b *Epicrates pecunia corruptus, Scythopolim Iudæis prodit.*

c *Hyrcanus Samariam caput.*

d *Hyrcano in templo per vocẽ, filiorũ de Antiocho victoria ũs fides.*

Et Hyrcani quidem res gestæ sic se habuerunt. Accidit autem hoc tempore, vt non Hierosolymis solum, sed & apud Alexandriam reliquámque Ægyptum & Cyprum fortuna aspiraret Iudæorum successibus. Cleopatra [a] enim Regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidens, copiis suis duces præposuit Chelciam & Ananiam filios Oniæ, qui templũ in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierosolymitano simile, vt aliàs diximus, ex horum sententia Regina gerebat omnia, sicut [b] & Strabo Cappadox testatur his verbis: Plerique enim qui prius nobiscum venerunt in Cyprum, quive pòst à Cleopatra illò missi sunt, confestim deficiebant ad Ptolemæũ. soli verò ex Oniæ factione Iudæi constanter manserunt in officio, eo quòd ciues eorum Chelcias & Ananias apud Reginã essent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano autem apud Iudæos felicitas inuidiam peperit. sed [c] præcipuè Pharisæorum secta malè ei volebat, de qua supra mentionem fecimus. tanta autem eorum autoritas est apud populum, vt etiamsi Regi obloquantur aut Pontifici, fidem tamen eis vulgus habeat. Horum discipulus & Hyrcanus fuerat, in primis catus huic hominum generi, quos cũ aliquando vocasset ad conuiuium, & accepisset comiter, postquam animaduertit eos exhilaratos, sic illos affatus est: Scire eos suam voluntatem, quod nihil magis cuperet quàm iustus esse, & omnia iuxta Dei placita facere, quemadmodum & ipsi doceant. attamen si quid in ipso desiderarent, & aliqua in re à iusticiæ præscriptis aberrantem deprehenderent, officij illorum esse, vt admonitione corrigant. cum verò omnes eius virtutem comprobarent, vehementer gauisus est eorum testimonio. tandem vnus è conuiuis Eleazarus, vir malus & seditiosus.

3854. Ante Christum nat. 110.

a *Chelcias & Ananias Cleopatræ copijs duces præfuit.*

b *Strabo Cappadox de Iudæorũ fide.*

c *Hyrcanus & Pharisæi hostes.*

Anno mundi 3654. Ante Christum nat. 110.

uosus: Quandoquidem, inquit, ais te cupere audire veritatem, si vis esse iustus, abdica te pontificatu, & contentus esto principatu populi. Illo verò causam rogante, cur ita hoc postularet: Quia, [a] inquit, audiuimus ita à natu grandioribus, matrem tuam captiuam fuisse regnante Antiocho Epiphane. Falsus autem erat is rumor, & ideo grauiter his verbis Hyrcanus offensus est, nec minus Pharisæi cæteri. Tum [b] Ionathas quidam è Sadducæorum secta, quæ est Pharisæis contraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat de communi Pharisæorum sententia conuitiatum Eleazarum: quod si dubium videatur, manifestum fore interrogatis illis, qua pœna hominem dignum censeant. Quod [c] postquam Hyrcanus rogauit, dicens ex pronunciata ab illis sententia se cognituram, an ex eorum consensu factum sit sibi conuicium, & illi satis putarunt, si vinculis castigaretur & verberibus, quòd iniquum videretur capite hominem plecti ob maledicentiam, & alioqui hoc genus clemens sit in animaduersionibus: vehementer exacerbatus est, quasi iam compertum haberet eos esse autores opprobratæ sibi generis infamiæ. Nec destitit Ionathas furenti calcar addere, in tantum, vt, desertis Pharisæis, ad Sadducæos deficeret, & abrogatis illorum constitutionibus earum obseruatores pœnis afficeret: atque hinc factum est, vt & ipse & eius filij parum gratiosi apud vulgum fuerint: quemadmodum aliis opportunius dicetur. Nunc enim indicandum est, quòd [d] multas constitutionum à maioribus per manus acceptas Pharisæi tradiderint populo, quæ non sunt scriptæ inter leges Mosaicas: & ideò Sadducæi his autoritatem abrogant, dicentes oportere eas tantum seruari, quæ scripto continentur, atque

a *Eleazarus Pharisæus Hyrcano matru captiuitatem exprobrat.*

b *Ionathas Sadducæus Hyrcanum contra Pharisæos instigat.*

c *Hyrcanus à Pharisæis ad Sadducæos deficit.*

d *Constitutiones Pharisæorum.*

Mundi 3862. Ante Christum nat. 102.

hinc magna inter vtrosq; exorta est controuersia, dum ditiores stant à Sadducæorum partibus, Pharisæi verò cæteræ multitudinis nituntur fauoribus. Sed de his duobus sectis & Essenorum tertia satis docuimus in secundo de bello Iudaico volumine. Hyrcanus [a] autem seditione sedata, & post hãc exacta vita feliciter, elapsisque vno & triginta annis eius imperij moritur, relictis quinque filiis superstitibus, tribus maximis à Deo habitus dignus honoribus, principatu gentis Iudæorum, & Pontificatu & Prophetia. fruebatur enim diuinis colloquiis. vnde tantam nactus est futurorum præscientiam, vt bp: ædixerit duos maiores natu è suis liberis, nõ diu fore paterni principatus compotes: quorum exitum operæprecium est cognoscere, quo magis patris eluceat diuinatio.

[a] Hyrcanus moritur.

Varicinium Hyrcani de filijs. Hegesippus & Ruffinus Cap. 18.

Aristobulus primus sibi Diadema imponit.

CAP. XIX.

DEfuncto [c] enim eorum patre, Aristobulus natu maximus volens principatum in regni formam vertere, diadema sibi primus imposuit, post CCCCLXXXI. annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad pristinas sedes postliminio reuersus est. cúmque [d] fratrem suum secundum Antigonum amaret, in societatem dominationis eum assumpsit, cæteros verò in vinculis habuit. matrem etiam coniecit in carcerem, principatus æmulam, (nam illam Hyrcanus dominã rerum reliquerat) atque eò crudelitatis processit, vt fame necaret in vinculis. post [e] matrẽ verò interfecit fratrem quoque, quem præ aliis diligere videbatur, & in regni societatẽ admiserat, alienatus ab eo per calúnias, quas primo quidem

[c] Aristobulum Hyrcani filium, post captiuitatẽ Babylonicã diadema sibi primus imponit.

[d] Aristob. Antigonum in regni societatẽ admittit, cæteros in vincula cõiicit. & matrem fame necat.

[e] Aristob. Antigonum fratrem interficit.

quidem reiecit, partim quòd eũ diligeret, partim quòd per inuidiam cõfictas putaret. Sed cũ aliquando Antigonus magnificè reuerteretur è bello quo tempore populus solenne scenopegiæ festum celebrat, accidit vt Aristobulus ægrotans decumberet, frater verò interfuturus festis splendidissimè ornatus in templum ascẽderet cum armatorum comitatu, potissimum pro salute Regis vota facturus. Tum [a]hi quibus studium erat excitare inter fratres discordiam, nacti occasionem è rebus prosperè gestis Antigoni & pompa quam adornauerat, venerunt ad Regem, & omnia exaggerauerunt, dicentes hęc iam esse supra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifesta indicia: aiebántque venturum breui cum valida armatorum manu ad occidendum Regem, quòd stultum existimet cum regno solum potiri liceat, communicato honore contentum esse. Aristobulus autem quamuis non omnino his crederet, tamen prospiciens quomodo posset & suspicionem vitare, & securitati suæ consulere, collocauit satellites in loco quodã obscuro & subterraneo (decumbebat autem in turri quæ post, mutato nomine, Antonia dicta est) mandauítque vt siquidem sine armis frater veniret, nemo eũ attingeret: quod si armatus aduentaret, vt trucidaretur. præmisit tamen ad eum qui rogaret vt inermis veniat. At [b] Regina, & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio, vt contraria diceret, audisse fratrem, quod armaturam eximiam sibi comparasset, cuperéque ita armatum contemplari, Antigonus verò nihil mali suspicans, & fretus fratris beneuolentia, ita vt erat cum tota armatura venit ad Aristobulum, contemplandum se præbiturus. cúmq; [c] peruenisset ad turrim Stratonis, quà valdè obscurus erat trãsitus, à

An. Mundi 3862. Ante Christum nat. 102.

a *Antigoni amici apud Aristobulũ falsò accusati.*

b *Aristobuli coniũx verè suasit Antigonum dolo trucidari curat.*

c *Vide ad calcem.*

Au. mundi 3862. Ante Christum nat. 104.

satellitibus interfectus est. Huius autem casus facilè ostendit, quantum possint liuor & calumnia, & quàm sint efficaces ad subuertendã etiam naturalem beneuolẽtiam. Sed illud maximè admiratu dignum est, quod [a] Iudas quidã, cuius prædictiones nunquam fefellerunt, vaticinatus est. Is cum videret Antigonum accedẽtem ad templum apud discipulos, qui eum ob hanc scientiam assectabantur, exclamauit pœnitere se iam vitæ, quandoquidem eius vanitatem coarguet incolumis Antigonus, quem ea die apud Stratonis turrim moriturum prædixerat: quoniam locus ille abesset DC. stadiis. & diei pars maior exacta esset: atq; ita periculum esse, ne mentiatur suum oraculũ. Ad hunc modum solicito nunciatur Antigonum cæsum ad cellam subterraneã turris, quæ [b] & ipsa Stratonis vocabatur, sicut & illa maritima, quæ post Cæsarea nominata est, quæ ambiguitas vatem perturbauerat. Aristobulum [c] autem continuò cepit fraternæ necis pœnitentia: quæ res niorbum eius aggrauauit, dum factum suum continenter detestaretur, ita vt postremo crescentibus doloribus, sanguinem vomeret. eum quidam è ministris efferens, diuina opinor, ita volente prouidẽtia, prolapsus in eo ipso loco effudit. qui Antigoni cædis cruenta habebat vestigia. quo facto ingens eorum, qui viderant, clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinem, ita vt clamoris causam sciscitaretur Aristobulus, omnibus autem dicere tergiuersantibus, tanto magis contendebat cognoscere, quòd natura ita comparatum sit, vt suspecta nobis sint, quæ dissimulantur silentio, tãdem vbi minis ac terroribus expressit, vt fatercntur veritatem, conscientia [d] grauiter ictus animum plurimas effudit lachrymas: & gemitum ex

a Iudas Essæus vates.

b Stratonis turris & maritima Cæsarea nominata.

c Aristobuli fratricidæ pœna.

d Conscientia labet.

ximo pectore ducens. Ergo non latet Deum, inquit, meum impium ac sceleratum facinus, quãdo tam cito reposcor ad pœnas cognati sanguinis? ô corpus impudens quousque retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis ne sic per partes opus sit libare meum sanguinem, atque ita parentare oppressis per nefas & patricidium? vix ea fatus erat cum exhalauit animam, vno tantum anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est, Græcorum amator, post auctam multis beneficiis patriam, illato bello Iturææ, magnáq; [a]eius parte attributa ad Iudææ limites, cuius habitatores comminatione exilij coegit circumcisionem cæteróq; Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura æquus erat & modestus, vt attestatur Strabo [b] ex autoritate Timagenis, sic dicens: Hic vir æquus fuit & Iudæis multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Iturçorum eis attribuit, denictam circumcisionis fœdere.

An. mundi 3870. *Ante Christum nat.* 101.

a *Aristobulus Iturææ habitatores, circumcisionem cæteróq; Iudaicos ritus admittere cogit.*

b *Strabo ex Timagene de Aristobulo.*

Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.

CAP. XX.

POst [c] Aristobuli obitum Salome eius vxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse, vt diximus, vinxerat: Iannæum, qui & Alexander est, Regem constituit, ætate cæteros præcedentem atque modestia: cui accidit, vt mox natus exosus patri factus sit, nec vnquam, dum ille viueret, in eius conspectum admissus: eius odij causam ferunt hãc. Cùm aliquando in somnis ei Deus apparuisset, rogauit de successore, solicitus de Aristobulo & Antigono, quos præ cæteris diligebat fratribus. Sed cùm Deus huius effigiẽ designasset,

c *Salomæ, Alexãdra cognominata Aristobuli vxor, Alexandrum Iannæum Regem constituit.*

Anno Iubilæi 103. Ante Christum nat. 101.

contristatus quod is in omnes fortunas esset successurus. in Galilæa educari eum voluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Potitus[a] enim hic regno post defunctũ Aristobulũ, alterum fratrum insidiantem sibi interfecit: alterum contentum priuata & ociosa vita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperij, prout sibi visum est conducere, ad Ptolemaidẽ duxit exercitum: & cùm prosperè pugnasset, victos intra mœnia compulit, eósque obsessos oppugnare adortus est. Solæ[b] enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & [c] præter has Zoilus, qui tyrannidẽ apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cum Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas vires attererẽt, nihil præsidij ab eis exspectandum erat Ptolemaidensibus, verũ Zoilus tyrannus cũ iis, quos alebat, militibus eorum quoque dominationẽ propter discordiã regum inhians, nonnihil opis attulit. Nam Reges negligere videbantur illorũ periculũ, athletis similes, quos, cùm defessi sint certamine, pudet tamẽ aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamẽ refouent. Supererat vna spes ab Ægypti Regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno electus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabant, vt auxilio veniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cùm ei spem fecissent quòd delatus in Syriam habiturus esset Gazæos & Ptolemaidẽses in suis partibus, simúlque Zoilum & Sidonios multósque adiutaturos, elatus promissis nauigationem parabat. Interim Demænetus, qui plurimum apud suos ciues autoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensibus, vt mutarent sententiam, conducibilius dicens, incertam cum

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

a *Alexander alterum fratrum interficit, alterum in honore habet.*

b *Alexander ad Ptolemaidem exercitum ducit, cúmq. oppugnat.*

c *Zoilus Stratonis turris & Dora tyrannus.*

Iudæis

Iudæis belli aleam subire, quàm in certissimam seruitutẽ, accito Domino, se dedere, & insuper non præsens solum bellum sustinere, sed maius etiam ab Ægypto imminens, Cleopatrã enim nõ permissurã Ptolemæũ vires sibi parare è vicinia, sed cõtra eos venturã cũ valido exercitu. dare enim Reginã operã, vt illũ etiã è Cypro eiiciat. futurũ autẽ, vt, si Ptolemæũ sua spes frustretur, ipse in Cyprũ retrorsũ fugiat, miseri verò ciues in extremo deserantur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidensiũ mutatione, nihilominus cursum cõtinuauit, & cũ appulisset ad Sycaminũ, eo loci copias exposuit, quæ constabant cõnumeratis peditibus simul & equitibus, circiter triginta millibus. His adductis ad Ptolemaidẽ, & castris ibi positis, cũ neq; legatos eius admittere, neq; verba audire vellent, in magnã coniectus est solicitudinem. Postquã verò Zoilus [a] ad eum & Gazæi venerunt, petentes auxilium cõtra Iudæos & Alexãdrũ agros ipsorum vastantem, obsidio quidẽ vrbis metu Ptolemæi soluta est. Cæterùm [b] reducto domum exercitu Alexander cæpit astu agere, clã Cleopatrã contra Ptolemæum vocans, apertè verò amicum eius & socium se simulans. quin & CCCC. argenti talenta daturum se pollicitus est, si ille vicissim in gratiã ipsius Zoilum tyrannũ tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igitur Ptolemæus libenter Alexandri amicitiã admittẽs, Zoilũ [c] capit: deinde verò cõperto quòd ille clam ad matrẽ ipsius Cleopatrã nuncios mitteret, dissoluto cum eo fœdere, profectus [d] est oppugnatum Ptolemaidẽ, quæ portas ei clauserat. Vbi relictis ad continuandã oppugnationem ducibus cũ parte exercitus, ipse cum reliquis copiis ad vastandam ac domandã Iudæam se contulit. Ac Alexander postquam

Ann. mundi. 3864. Ante Christum nat. 100.

a *Zoilus & Gazæi à Ptolemæo cõtra Iudæos auxilium petunt.*

b *Alexãder Ptolemæum Zoilum tollere persuadet.*

c *Zoilus capitur.*

d *Ptolemais à Ptolemæo obsessa.*

Antiquitat. 3873. Ante Christum annat. 91.

exercitus omninò cum ex ea regione expulit, atque ita rursum ex Ægypto eiectus, apud Gazá exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cum præsidiariis expugnat. Quò cùm venisset Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, vt dignum erat hominem afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cúmq; quidam amicorum Reginæ suaderet, vt illam quoq; regionẽ occuparet, nec sineret tantam bonorum Iudæorum multitudinẽ vnius viri parere nutibus: Ananias contrarium consuluit, iniquum facinus dictitans si hominẽ in societatẽ receptũ suis facultatibus exueret, præsertim suũ cognatum. Sic enim fore vt illata huic iniuria, omnes vbiq; gentiũ Iudæos à se alienaret. His rationibus Ananiæ Regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & [a] fœdus cum eo renouauit apud Cœlesyriæ vrbẽ Scytopolim. Tũ verò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere visum est, expeditionem suscepit in Cœlesyriá, vbi [b] Gadara post decem mensium obsidionẽ cepit: & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrum omnium quæ ad Iordanem sita sunt munitissimum, vt Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat. qui ex inopinato Iudæos aggressus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade Rex absterritus est quò minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur & Anthedonẽ, cui postea Herodes Rex mutauit nomen in Agrippiadẽ, quã & ipsam armis in potestatem suam redegit. & [c] cùm animadvertisset Ptolemæũ Gaza relicta in Cyprũ recessisse, & matrem eius Cleopatrã in Ægyptum, infensus Gazæis, quòd acciuissent illũ cõtra se in auxilium & vrbẽ eorum oppugnauit, & agrũ depopula-

a *Alexãder fœdus cum Cleopatra renouat.*

b *Gadaram Alexander cepit.*

c *Gaza oppugnata.*

populatus est. interim [a] Apollodotus eorũ dux noctu cum duobus millibus conductitiorũ militum,& decem millibus quæ ex oppidanis armauerat,erupit in castra Iudæorum: & quandiu nocturna erat pugna, superiores erant Gazæi, hostibus aduentum Ptolemæi suspicantibus,sed quamprimũ dies illuxit,& rei veritas apparuit, Iudæi se conglomerarũt,& impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne sic quidem, quãuis grauante inopia, voluerunt cedere,parati quiduis potius perferre quàm ab hoste subigi: & [b] addebat illis animum Aretas Rex Arabum,auxilij spẽ ostemãs. Sed priusquam ille veniret,Apollodoro perempto ciuitas capta est. Nam [c] Lysimachus ipsius frater inuidens ei quòd tã gratiosus esset apud populum,occiso eo collegit manum militum, atque ita vrbem Alexandro tradidit.qui primo pacatus introgressus est,deinde immissa in oppidanos militẽ permissa sæuiẽdi licentia,ac passim Gazæi trucidabantur.nec tamẽ illi moriebantur inulti,sed repugnantes inuasoribus non pauciores Iudæos interimebãt,alij verò desolatas prius ædes incendebant,ne hostis præda potiri posset. quidã etiã suismet manibus vxores ac liberos cõtrucidabant,ne in captiuitatẽ abstraherẽtur.Senatores autẽ numero D.in Apollinis cõfugerant:fortè enim senatus habebatur, cùm hostis intromissus est.Alexander verò etiã his iugulatis,& diruta insuper vrbe reuersus est Hierosolyma,anno postquàm castra ad Gazam admouerat.Eodem [d] tempore etiam Antiochus Gryphus occisus est Heracleonis insidiis, anno ætatis suæ quintò & quadragesimo, regni verò nono supra vigesimum,cui [e] succedens Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in

Ante Christum nat. 91.

Ann. mundi 3873.

a *Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorum castra erũpit.*

b *Aretas Rex Arabũ Gazæis auxilij spem ostentat.*

c *Lysimachus Apollodotum fratrẽ occidit, & Gazam Alexandro tradit.*

d *Antiochus Gryphus occisus.*

e *Seleucus Gryphi filius cum Antiocho Cyziceno bellum gerit.*

Ann. mundi 3874. Ante Christum nat. 90.

prælio captũ neci tradidit. Nec a ita multo post Cyziceni filius Antiochus cognomento Eusebes peruenit Aradũ, &, impoſito ſibi diademate, Seleuco bellum intulit, quem vno prælio victum è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, poſtquam à Mopſeatis receptus eſt, cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionem, vnà cum regia & ipſum & amicos concremauerunt. Regnante b verò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & victus vitam ſimul amiſit atque exercitum, poſt quem frater eius Philippus aſſumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim c Ptolemæus Lathurus quartum eius fratrem Eucærum cognomine accitũ à Gnido, Regẽ apud Damaſcum conſtituit. His duobus fratribus ſtrenuè reſiſtens Antiochus, breui extinctus eſt. vocatus enim in auxilium Laodices Galadenorum Reginę cũ Parthis bellum gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit, quo facto Syrię regnũ remãſit penes duos fratres, Philippum atq; Demetrium, ſicut aliàs narratum eſt. Porrò d in Alexandrũ domi ſeditio coorta eſt, cùm per ſcenopegiæ celebritatẽ in parantem ſacrificare coniecta ſunt citrea: nã hoc feſto noſtris morẽ eſſe palmeos & citreos thyrſos geſtare indicauimus. quin & cõuitiis impetitus eſt populariter, exprobrantibus captiuitatem, & indignum qui ſacris operetur iactantibus, quib. iniuriis exacerbatus occidit eorum circiter ſex millia: & exſtructo circa fanũ & altare ſepto ligneo pertingente vſque ea loca ad quæ ſolis ſacerdotib. patet aditus. hoc pacto arcebat à ſe vim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Piſidas & Cilicas. nã Syris infenſus, non vtebatur eorum opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit,

a *Antiochus Eusebes Seleucum fugat.*

b *Antio. Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello aggreditur.*

c *Demetrius Eucerus à Ptolemæo Lathuro Damasci Rex constituitur.*

d *In Alexãdrum citrea coniecta.*

fit,& [a] Amathunté diruit ,non audente Theodoto manus conſerere. Cõgreſſus etiã [b] cũ Arabum Rege Obeda,& pertractus in inſidias,cum camelorum multitudine protuſus eſſet in fauces aſperas & acceſſũ difficiles iuxta Gadara vicum Galaditidis,ægrè euaſit ipſe incolumis: delatúſq; fuga Hieroſolyma, ſuper acceptam cladem per ſex annos à ſua gente bello vexatus, nõ minus quàm quinquaginta millia Iudæorũ occidit,& cùm eos hortaretur ad reconciliationem adhuc magis accendit eorum odia : dum roganti,quid ſe vellent facere,ore vno reſponſum eſt,vt ſeipſum interficiat : móxq; miſerunt ad Demetrium Eucærum qui ab illo auxilia peterent.

An. mundi 3884. *Ante Chriſtum nat.* 80.

a *Amathus diruta.*

b *Obedas Rex Arabũ.*

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum ſuperat.

CAP. XXII.

Hegeſ. & Ruffinus cap. 20.

c *Demetrius Eucærus cõtra Alexandrum proficiſcitur.*

d *Alexãder cum Demetrio armis decernit, cũque ſuos conductitios milites amittit.*

e *Ad Alexãdrũ ſex millia hominũ confluxerunt.*

ILle [c] veniens cum exercitu,cõiunxit ſe cũ eis qui ſe acciuerãt,& circa Sicima caſtra poſuit, Alexander verò cum mercenariorum ſex millibus & ducentis inſuper , Iudæorúmq; ſuæ factionis viginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitũ tria millia, peditũ verò quadraginta. Itaq; multa vtrinq; tentata ſunt, dum his mercenarios vtpote Græcos ad defectionem ſolicitat : ille verò ſtantes cum Demetrio Iudæos. Sed [d] quia neuter his artibus quicquam proficiebat,poſtquam viſum eſt armis deſcernere,victoria fuit penes Demetrium : in quo prælio miles Alexandri,conductitius ad vnũ cæſus eſt,nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi deſiderati ſunt. Cæterùm [e] poſtquàm Alexander ad montes perfugit,miſeratione eius fortunã confluxerunt ad eum circiter ſex millia, quorũ metu Demetrius retro abiit. Poſt hæc Iudæi propriis viribus bellũ geſſerunt

An. mundi 3884. Ante Christum nat. 80.

aduersus Alexandrum, sed semper victi multos amittebant è suorum numero. tandē [a] potentissimos eorum compulsos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in potestatem abduxit Hierosolyma, vbi facinus commisit longè immanissimum. epulans [b] enim cum pallacis excelsiore loco vnde prospectus patebat, ad DCCC. iussit suffigi crucibus: & in conspectu adhuc viuentiū iugulauit vxores eorum & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniuriis, quæ tamen in humaniores fuerūt, licet sæpè ab inimicis afflictus in extremū vitę & regni periculum adductus fuerit, dum nō contenti propriis eum impugnare viribus, externa etiam auxilia cōciunt: & postremò in eam necessitatem eum compellunt, vt quæ loca in Moabitica & Galaditica regione subegerat restitueret Arabibus, ne & ipsi arma sua aduersus eū cum inimicis cōiungerent: præter alia quæ in eius contumeliā gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio, ita [c] vt propter hanc crudelitatem Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenerit. Cæterùm aduersariorum exercitus ad octo millium numerum noctu in cutum euaserunt, & toto tempore quo vixit Alexāder, egerūt in auxilio: atq; ita demum liberatus à tumultibus securè administrauit regnum in posterum. Demetrius [d] autē relicta Iudæa profectus Beroeam, Philippū fratrem suum oppugnauit in ea, habens secum decem millia peditū & mille equites. Straton verò Beroeæ tyrannus & Philippi socius Zizum Principem Arabum exciuit & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorū, qui postquā venerunt cum magno exercitu Demetrij castra oppugnauerunt, & tàm siti quàm missilium telorum multitudine deditionē cum suis facere coegerūt abductáq; ex ea regione præda maxima Demetrius

[a] *Alexāder à Iudæis bello petitus, potentissimos eorum in Bethoma oppugnat.*

[b] *Alexander ad 800. crucibus suffigi, & in eorundem conspectu vxores ac liberos trucidari iubet.*

[c] *Alexāder Thracidæ cognomē apud Iudæos inuenit.*

[d] *Demetrius Philippum fratrem in Beroea oppugnat.*

mẽtrium captiuum ad Mithridatẽ Parthorum Regem miserunt. Antiochenses verò quotquot in castris inuẽti sunt gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus verò Rex Demetrium apud se in omni honore habuit, donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hãc pugnam statim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus est.

Ante Christum natum 80.

Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.

CAP. XXIII.

Deinde[a] Antiochus cognomine Dionysus, frater ipsius Damascũ principatũ ambiẽs, peruenit, & ibi rerũ potitus Rex factus est, qui cum exercitum duxisset contra Arabas, Philippus eius frater, hoc audito, Damascum aduolat, & cũ opera Milesij arcis præfecti vrbe Damascenorum potitus esset, per ingratitudinem nõ remunerauit eum, quòd vellet videri terrore vrbem, non proditione cepisse, quapropter [b] suspectus ei redditus, rursum Damascum amisit. progressum enim in circum animi gratia Milesius excluſit, & vrbem seruauit Antiocho, at ille auditis de Philippo rumoribus confestim rediit ex Arabia: móxque duxit in Iudæam exercitum octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionẽ Alexander metuens, fossam profundam duxit à [c] Caparsabe. quæ nunc Antipatris dicitur, vsque ad Ioppẽ se mare, quà solũ patebat accessus, excitatóq. muro & per interualla castellis ligneis per CL. stadia, præstolabatur Antiochum. at ille omnibus his incensis traduxit hac exercitum in Arabiã. & cùm Arabs primùm cessisset, deinde cũ decem equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus prælíatus est acriter, nam-

Plutarchus. Ruffinus cap. 11.

a *Antiochus Rex Damascenorum.*

b *Antiochus regno à fratre exuitur.*

c *Caparsaba Antipatris dicta.*

An. mundi 3884. Ante Christum nat. 80.

que [a] de victoria certus occisus est, dū alterum suorum cornu laborans vult in integrum restituere. post cuius casum exercitus refugit in vicum Cana, vbi maxima eius pars fame absumpta est. Post [b] hūc Cœlesyriæ regnum Aretas adipiscitur, vocatus ad imperium à Damascenis propter odium quo persequebantur Ptolemæū Mennæum. Is quoque in Iudæam profectus cū exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionibus reduxit suos vnde venerat. Alexander [c] verò ad Dion oppidum admoto milite, eóque vi capto, ad Essam inde duxit, vbi erant Zenonis res pretiosissimæ: & primum triplici muro eum locum circumdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanā duxit & Seleuciā: & subactis his quoque, redegit in suam potestatē vallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectísque multis criminibus Demetrio locorum eorum domino, principatu suo illum exuit & tertio demum huius expeditionis anno domum reduxit exercitū, magna alacritate Iudæis eum ob res prosperè gestas excipientibus.

a *Antiochi mors, & fames exercitui immissa.*

b *Rex Cœlesyriæ.*

c *Vrbes aliquot ab Alexandro captæ.*

Per [d] hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum vrbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiā, Rhinocuram. in mediterraneis per Idumæam regionem Adora & Marisam, totámque Samariam & montes Carmelum ac Itabyriū, ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciā, Gabala: & Moabiticas vrbes, Esebonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonem, Zaram, Aulonem Cilicium, Pellam [e] hanc vltimam diruerunt, quòd incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ non obscura oppida quæ imperio suo nouiter adiecerant. Post [f] hæc Alexander ex æmulētia morbo cō-

d *Iudæi Syrorum, Idumæorum & Phœnicum vrbes tenēt.*

e *Pella diruta.*

f *Alexandri mors.*

tracto,

tracto, & triennio integro quartana laborans, nec tamen abstinens à castrensibus officiis, tandem exhaustis viribus fato concessit in Gerasenorũ finibus, obsidens Ragaba castellum quod vltra Iordanem situm est. Quem videns Regina iam morti vicinum, & nullam salutis spem præ se ferentem, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorũ desolationem lamẽtabatur. Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigẽtes auxilio, præcipuè cùm nõ ignores, quàm infensus sit tibi totus populus. Tum [a] ille cõsuluit ei vt suis monitis pareat, si velit securè cũ filiis regnum obtinere. primùm vt apud milites celet suã mortẽ, tantisper dum castellum illud capiat, deinde postquam victrix magnificè Hierosolyma reuersa fuerit, Pharisæis [b] nonnihil licentiæ permittat. hos enim pro habito sibi honore laudaturos eã: & compẽdaturos apud populum. posse enim plurimum apud Iudæos, siue exosum aliquẽ cupiant lædere, siue amicũ iuuare. Valde enim his fidẽ habere vulgus etiãsi per inuidiam de quopiã malè loquantur, nec se ob aliã causam incurrisse totius gentis odiũ, quàm quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, vbi Hierosolyma perueneris, accersitis eorum primoribus, ostende illis meum corpus, & verbis quàm proximè veritatem simularis permitte vt eo vtantur arbitratu suo, siue insepulto & proiecto cadaueri velint illudere propter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id fæuire: & pollicere nihil te nisi ex illorũ sententia gesturum in administrãdo imperio. his verbis si apud eos vsa fueris, & mihi magnificentior quàm à te sepultura continget, contentis illis permissa potestate, & tu securè dominaberis. post [c] hæc monita vxori data moritur, anno regni sui XXVII. vitæ verò vndequinquagesimo.

An. mundi 3887. Ante Christum nat. 77.

a *Alexãder cõsingi quemodo secure regnare possit, ostendit.*

b *Pharisæorum in populo licẽtia.*

c *Alexandri mors.*

Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit.

CAP. XXIII.

Ann. mundi 3890. Ante Christum nat. 74.

ALexandra verò capto castello iuxta mariti monita Pharisæos allocuta est, & omnia illorũ arbitrio faciens, quæ ad cadauer vel ad regnũ pertinerent, ex infensis beneuolos eos sibi rẽddidit, tum illi progressi ad plebem cõcionabantur, res gestas Alexandri celebrantes, & Regem iustum se amisisse conquerentes, populum ad eum luctum ac mœstitiam prouocauerunt, vt nullum antehac Regem funeruerint sumptuosius. Cæterùm b Alexander duos quidẽ reliquit filios, Hyrcanũ & Aristobulum, regni tamen administrationem Alexandro testamento reliquit. è filiis autem Hyrcanus erat rebus administrandis parum idoneus, & amator otij: minor verò natu Aristobulus audax & industrius. sed mulier gratiosa erat apud populũ, eò quòd semper visa sit ægrè tulisse ea quæ male ritus præter officiũ faceret, illius c cõsilio Pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, quàm propter innatã segnitiem: aliorum qui ex Pharisæorum sententia permissu Regis gerebantur omnia: quibus etiã plebs parere iussa est & si quid cõstitutionum Hyrcanus sacer abrogauerat, quas Pharisæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totum sancitũ est denuò. Nomẽ igitur regni erat penes Reginam, penes Pharisæos verò administratio. nam hi & exulibus reditum, & vinctis solutionem procurabant. quædam tamẽ etiam per se prouidebat mulier, & magnum mercede conductorũ militum alebat numerũ, virésq; suas ita augebat, vt terrori esset circumuicinis tyrannis, & obsides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta

Flauius Alexandra.

Hedio & Ruffinus cap. 22.

b *Alexandri filij Hyrcanus & Aristobulus.*

c *Hyrcanus Pontifex.*

d *Pharisæi administrationis regiæ consortes, amidi sunt sanguinis.*

quiera erat eius ditio, soli Pharisæi turbas excitabant, incitantes Reginam, vt necaret illos qui Alexandro autores fuerunt sumendi de DCCC. simul viris supplicij: móxque vnũ ex his iugulant Diogenem, deinde alium post alium, donec potentiores cõuenientes in regiam, & a cũ his Aristobulus præ se ferens non placere sibi quæ fierent, &, si occasio daretur, non permissurus tantam licentiam matri, commemorabant ei quantis rebus gestis & quãtis exhaustis periculis fidem suam domino approbauerint, quódque hac de causa magnis præmiis eos dignatus sit: rogabántque eam ne omnino in contrarium spes suas verteret. nunc enim qui periculum ab hostibus euasissent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opem ferente, aiebántque, siquidem contenti sint iam occisis aduersarijs, propter innatũ affectũ quo dominos prosequantur, patienter se laturos hanc calamitatem. quòd si illi sæuire pergerent, petebãt sibi dari discedẽdi veniã. neque enim nisi ipsius Reginæ permissu quæsituros sibi incolumitatem, alioqui laturos vt ibidem in ipsa interficiantur regia. Sed turpe esse tum sibi tum Reginæ, si illa dissimulante à mariti inimicis vexẽtur. Nihil enim libentius auditurum Aretam Arabem & reliquos tyrannos, quàm si ipsa se priuaret talibus viris, quorum illis olim vel nomen auditum terrori fuerit, quòd si ne hoc quidem velit concedere, & malit indulgere Pharisæorum cupiditatibus, saltem per castella se distribueret. se enim quandoquidẽ fortuna ita persequatur Alexandri familiares, contẽtos esse in humili statu vitæ reliquũ exigere. Hæc & alia multa cùm dicerent, & ad miserationem tàm cæsorum quàm periclitantium manes Alexandri invocarent, omnibus circumstantibus commo-

An. mundi 3890. Ante Christum nat. 74.

a *Aristobulus eiusque assecla Pharisæorum tyrannidem accusant.*

An. mundi 3893. *Ante Chri.* 111.71.

sunt lachrymæ : sed maximè Aristobulus mentem suam declarabat, multis verbis matrē corripiēs. Verùm illi sibiipsis causa fuerūt horū malorum, qui fœminæ ambitione imperandi præter æquum commiserunt regni habenas, quas verò deessent posteri. Tum [a] illa inops melioris consilij custodiam castellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandria & Machærunte, in quibus res sibi chariſſimas recondiderat. Nec [b] multo post Aristobulum filium cū exercitu misit versus Damascum contra Ptolemæum Mennæum qui grauis erat vrbi vicinus. Sed ille nulla re memorabili gesta domum rediit. Per eidem tempus nunciatum est Tigranem Armeniorū Regem cum D. militum millibus invasisse Syriam, & breui in Iudæam esse venturum. ea fama non immeritò Reginam & totam gentem terruit : miseruntque ad eum legatos cum magni precij muneribus, obsidentem tunc Ptolemaidē. Regina enim Selene, aliàs Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat, vt Tigranem excluderent. Ibi inuentum Regem legati rogauerunt, vt bene sibi de Regina sua, déque tota gēte Iudæorum polliceretur. Ille verò collaudatos, quòd è longinquo venissent ad exhibendum sibi officium, iussit omnia bona sperare. Capta verò Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum, dum persequitur Mithridatem, illum quidem non assecutum qui iam in Iberiam euaserat, sed Armeniam ingressum vastare eam regionē : quo cognito ille statim domum reuersus est. Post hæc cū Regina in morbum difficilē incidisset & visum est Aristobulo iam adesse tempus aggrediendi negocij, noctu egressus vno comitante famulo contulit se ad ea castella, quibus paterni amici erant præpositi. Iam dudum enim molestè ferens quæ

[a] *Alexandra Iudæi castellorum custodiam credit.*

[b] *Aristobulus Damascum contra Ptolemæum missus.*

[c] *Tigranes Syriā inuadens, audito Luculli persequentis Mithridatem aduentu domū redit.*

quæ

mater gerebat, tum verò longè magis timebat ne illa mortua totum suum genus veniret in potestatem Pharisæorum, & videbat quàm ineptus erat administrationi frater, ad quem spectabat successio. Conscia verò fuit eius conatus sola vxor, quam domi reliquit cum liberis, ac primùm venit Agaba, vbi Galæstes erat vnus è potentibus, à quo perlibenter exceptus est. Sequenti [a] verò luce Regina sensit Aristobuli absentiam: nec tamen statim suspicata est illum ad res nouandas esse profectum. Verùm postea quam venerunt nuncij alij super alios, quòd iã hoc illud castellum occupasset: nam vno incipiente statim reliqua omnia in eius potestatem se dediderunt: tum demum in magna consternatione fuit, & ipsa Regina & vniuersa gens: fiebat enim non multum abesse Aristobulum, quin sibi vsurparet gentis imperium: & vehementer timebãt ne pœnas exigeret ab illis qui in ipsius familiares debacchati fuerant. placuit igitur vt vxor eius cum liberis custodiretur in castello quod templo erat appositum. ad [b] Aristobulum autem magnus fiebat confluxus, vt iã nec strepitus deesset, nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupauit castella viginti duo. in quibus habens receptaculum, colligebat exercitum à monte Libano & Trachonitide à tyrannis. homines enim semper pluribus se agglomerantes libẽter et obtemperabant, sperantes etiam nonnihil vtilitatis se percepturos ex eo quem ipsi ex insperato res nouas molientem euexissent ad dignitatis regiæ fastigium. Iudæorum [c] autem seniores & Hyrcanus reginam conuenerunt, & rogabant vt præsentibus rebus aliquod expediret consilium. Aristobulum enim iam penè totam dominationem ad se traxisse, occupatis tot locorũ oppor-

An. mundi 3897. Ante Christum natum 67.

a *Morbus Alexandræ & Aristobuli cognitus.*

b *Aristobulus multa ea stella occupat, & magnus fit ad eũ cõcursus.*

c *Hyrcanus & seniores, Reginam cõueniunt, & Aristobulũ accusant.*

Ann. mundi 3890. Ante Christum nat. 74.

tunitatibus, se autem non decere etiamsi maximè ipsa ægrotet, ea superstite consultare absque illius conscientia, periculum autem iam esse penè pro foribus. at illa iubebat eos facere quicquid putarent Reipublicæ conducere: habere eos magnam facultatem, vires gentis integras, milites, & in ærario multam pecuniam. sibi enim iam non admodum curæ esse rerum administrationem, nimirum deficiente corpusculo. his [a] dictis non multò post extremum halitum reddidit, exacto anno regni nono, vitæ tertio supra septuagesimum, mulier supra sexũ suum egregia, vt quæ mirum in modum bonorum & imperandi cupida operibus declarauit suam industriam, quasi exprobrãs viris inscitiã, qui parum feliciter administrant Respublicas. semper enim præsentibus magis quàm futuris intenta, & omnia posthabendo moderatæ gubernationi, neq; ab honestate neque à iustitia deduci voluit. Familia [b] tamen in eius tale incurrit infortunium, vt potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse videtur, & rempublicam orbasse præsidibus: quin & post obitum eius ex reliquiis malæ ipsius administrationis multæ turbulæ originem duxerunt in domo regia. attamen quandiu rebus præfuit, gentem in pace continuit.

atque hic fuit rerum Alexandræ Reginæ exitus.

[a] *Mors Alexandræ.*

[b] *Alexandra familia magnum infortunium incurrit.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI XIIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. Post contentionem de regno inter fratres conuentum est vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.

II. Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis pararit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

III. Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.

IIII. Hyrcani & Aristobuli legationes, à Scauro petentes auxilium.

V. Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.

VI. Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.

VII. Hierosolymitanæ pœnas Romanis dandum.

VIII. Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.

IX. Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasit cum eo ferijt.

X. Alexander à Gabinio victus in quodam castello oppugnatur.

XI. Aristobulus Romæ vinculis elapsus, rursus in Iudæa captus, à Gabinio Romã remittitur.

XII. Crassi contra Parthos dutentis per Iudæam iter & sacrilegium.

XIII. Pompeij in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

XIIII. Cæsaris in Ægyptum expeditio, & quam fidelis Iudæorum opera adiutus sit.

XV. Antipatri progressus & cum Cæsare amicitia.

XVI. *Cæsarū literæ & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.*

XVII. *Antipater ex filijs suis Herodi Galilæa, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quod Sext. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.*

XVIII. *Cassium afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.*

XIX. *Malichum per insidias Antipatrum veneno tollit.*

XX. *Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.*

XXI. *Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum è Iudæa pellit.*

XXII. *Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecuniis cum sibi conciliat, quæ factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.*

XXIII. *Antonius in Syriam prouinciā veniens, Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit.*

XXIIII. *Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.*

XXV. *Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt.*

XXVI. *Herodes Romæ à Senatu Iudæa Rex declaratur.*

XXVII. *Herodis ex Italia nauigatio, & pugna aduersus Antiochum.*

XXVIII. *Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.*

Post contentionem de regno inter fratres conuentum est, vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus primam vitam degeret.

CAP. I.

DE Alexandriæ Reginę rebus & obitu, in præcedenti volumine diximus, nunc quæ deinceps consecuta sunt, dicturi sumus, nihil magis studentes, quàm

quàm ne quid, vel per ignorantiam, vel per obliuionem prætermittamus. Nam qui Historiã & rerum propter antiquitatem obscurarum expositionem scribere se profitentur, debẽt quidem non negligere orationis cultum, & elegantem compositionem, tum quicquid lectioni grãtiam conciliat & adimit tædium: sed præcipua cura impendenda est veritatis studio, ne suam fidem sequente; fallant, & inducãt in errorem aliquem. Cum [a] igitur pontificatum accepisset Hyrcanus, anno tertio septimiæ & septuagesimæ supra centesimam Olympiadis, Q. Hortensio. Q. Metello Cretico Coss. statim bellum ei Aristobulus intulit: & commisso ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt, quo facto Hyrcanus in arcẽ confugit, in quam custodiendi filij & vxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, vt ante diximus: reliqui etiam eius factionis homines cum victoris metu intra septum fani se recepissent, breui deditionem fecerunt. Cœptum [b] est deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quibus obtinuit Aristobulus, vt regnaret, & fratrem sineret in otio frui quæ illi obuenerant facultatibus, & priuatam vitam agere. Hoc fœdus ictum est in ipso templo & data acceptá que fide, iunctísq. dexteris sanciti: & post mutuos complexus in conspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

An. mundi 3899. Ante Christum natum 65.

a *Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt.*

b *Aristobuli cum Hyrcano fœdus.*

Antipatri genus & quomodo claritatem ac potentiã sibi & suis liberis parauit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

AMicus [c] autem quidam Hyrcani Idumæus, nomine Antipater, vir pecuniosus, natura

c *Antipater Idumæus amicus Hyrcani.*

An. mundi 3899. Ante Christum nat. 65.

factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo, eo quod ipse studeret Hyrcani patribus: quanuis [a] Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primatibus Iudæorũ, qui in Iudæam venerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Iudæorum regnũ euexit, sicut suo loco dicetur. Hic [b] igitur Antipater primum vocabatur Antipas, eodem quo pater ipsius nomine: quem ab Alexandro Rege & eius vxore, constitutum ducem totius Idumææ rerũ amicitias Arabum & Gazeorum & Ascalonitarum coluisse, multisque eos sibi conciliasse muneribus. Itaque [c] iunior Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & timẽs eũ propter mutuã simultatẽ, clancularijs obtrectationibus effecit, vt contra illum potentiores Iudæorum conspirarent, iniquum esse dictitans sinere Aristobulum incubare vsurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu maiorem, eúmque ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem verbis etiam Hyrcanum obtundebat assiduè, addens ne vitam quidem illi esse in tuto: nisi matura fuga saluti suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquam non consultare, quomodo eo sublato de medio, dominatione alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, quod esset natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quæ quidem animi lenitas & quietis amor paratus ei opinionẽ ignauiæ: at Aristobulus planè contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. cum igitur Antipater videret Hyrcanum nihil moueri suis monitis, non destitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur vitæ illius, tandẽ vrgendo magnè obtinuit, vt assentiret fugere ad Aretam Regem Arabum, suum quoque pollicitus auxi-

[a] *Antipater Iudæus, vt refert Nicolaus Damascenus.*

[b] *Antipater primùm Antipas dictus.*

[c] *Antipater Iudæorum potentiores in Aristobulum cõciat.*

lium

lium: idque eo facilius impetrauit, quòd Iudææ confinis sit Arabia. præmittitur itaque Antipater ad Regem accepturus ab eo fidem, quod inimicis nõ dediturus esset suum supplicem: quod vbi ille interposita fide promisit, Antipater ad Hyrcanum reuersus est Hierosolyma: & non multò post assumpto eo noctu vrbem egressus, magnis itineribus peruenit in vrbem quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ Regia: & quod esset Regi amicissimus, rogabat eum, vt Hyrcanum in Iudæam restitueret: & instando quotidie dandóque munera tandem persuasit. Hyrcanus quoque pollicitus est, si ope eius reductus regnum reciperet, redditurum se ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexander de Arabibus ceperat. erant autem hæc Medaba, Nabello, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Mariſſa, Rydda, Lusa, Oryba.

An. mundi 3900. Ante Chri. nat. 64.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

Aristobulum prælio victum compellitur Hierosolyma.

CAP. III.

TAlibus [a]promissis permotus Aretas expeditionem susceptit contra Aristobulum ducẽs quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: móxq. vicit prælio post eã victoriã multis ad Hyrcanũ transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs autem adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuãte Hyrcanum etiam populo, solis Sacerdotibus non deserentibus Aristobulum, sed [b] Aretas admotis tam Iudæorum quàm Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum [c] hæc ita gerũtur instante Azymorum festo quod Pascha vocamus, optimates Iudæorum relicta sua regione fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir

a *Aretæ expeditionem Aristobulum expedire, eumq; latus Aristobulus Hierosolyma confugere cogit.*

b *Aristobulũ in templo Arabs oppugnat.*

c *Iudæi in Ægyptum fugiunt.*

An. mundi 3900. Ante Christ. nat. 64.

iustus, & Deo carus, qui aliquando siccitatis tempore impetrauerat piis precibus pluuiam, tũc in latebras se abdidit, ciuile bellum præsentiens. hunc in castra adductum Iudæi rogabant, vt quemadmodum olim sterilitati attulerat remedium, ita tunc deuoueret diris Aristobulum, & quotquot eius factionẽ sequebantur, id cùm diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorũ sic precatus est. Deus vniuersi huius mundi Rex, quoniam & hi, qui mecum stãt, tuus sunt populus, & qui oppugnãtur tui Sacerdotes sunt, precor, vt neque hos cõtra illos, neque illos cõtra hos orantes exaudias. Post hæc vota circumsteterunt eũ quidã ex Iudæis, viri perditi, & obruerunt lapidibus, quã crudelitatẽ Deus vltus est cõtinuò, cædísq. Oniæ pœnas exegit hune in modum. Dum Aristobulus oppugnatur cum Sacerdotibus, supernenit Pascha, in quo festo nobis mos est, multis Deum hónorare sacrificiis. quibus, quia carebãt obsessi, rogauerunt suos tribules, vt accepta quantam postularent pecunia victimarum copiam sibi facerẽt. illis verò pactis mille drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & Sacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demisserunt precium, at illi accepta pecunia, non reddiderunt victimas. sed beò progressi sunt impietatis, vt non seruata fide hominibus, Deum etiam fraudarent debitis honoribus. Sacerdotes autem quibus per pactorum speciem illusum fuit, orauerunt Deum, vt pœnas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est vindicta: sed procella vehemens immissa fecit per totam eam regionem magnam vastationem fructuum, ita vt tritici modius væniret drachmis quindecim.

a *Onias non acquiescens petitioni Iudæorum lapidatur.*

b *Violatio fidei, & vltio eam sub secuta.*

Hyrcani

Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium.

An. mundi 3960. Ante Christum nat. 64.

CAPVT IIII.

INterea [a] Pompeius Scaurum misit in Syriam ipse in Armenia distentus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. Ille verò vbi Damascum venit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam continuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tã ab Hyrcano, quàm ab Aristobulo, vtrique petentes societatem & auxilium. & [b] cum Aristobulus polliceretur CCCC. talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa prætulit. Is enim liberalis erat & abundans pecuniis, & rogabat officium præstari facilius. alter verò pauper erat ac tenax, & cũ maiora quàm frater impetrare cuperet, tamen non satis bona fide polliceri videbatur. Nam difficilius erat expugnare vrbem, adeò munitam & validam, quàm profugos repellere & Nabathæorum turbam, præsertim non valdè ad id bellum gerendum animatam. Ob has igitur causas accepta ab hoc pecunia obsidionẽ soluit, denunciãs Aretæ, vt recederet, ni pareat declarandus hostis Rom. po. Et Scaurus quidem Damascum reuersus est: Aristobulus [c] verò cum magno exercitu contra Aretã & Hyrcanum profectus est: & congressus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio vicit cæsis circiter septem millitibus hostium, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

a *Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurũ.*

b *Dona Scauro data.*

c *Aristobulus contra Aretam & Hyrcanum proficiscitur.*

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.

CAP. V.

NOn [d] mulò autem post, cum Pompeius Damascum venisset, & obiret Cœlesyriam,

d *Pompeius in Syriam venit, eique Aristobulus insigne donum mittit.*

In mundi 3902. *Ante Christum nat.* 62.

præstò fuerũt ei legati ex vniuersa Syria & Ægypto atque Iudæa. missi enim ad eum insigne donum Aristobulus, vitem auream D. talentorum. meminit autẽ huius muneris etiam Strabo Cappadox his verbis. Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorũ quatuor millibus: & ex Iudæa, siue vitis, siue hortus, quod opus Τερπνὸν, id est delectamẽtum vocabatur. hoc donũ vidimus etiam nos Romæ dedicatũ in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri Regis Iudæorum, æstimabanturque quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulò [a] post iterũ venerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo: qui etiam accusabat eos, qui acceperant pecuniam, primùm Gabinius, deinde Scaurus, ille ccc. hic quadringenta talenta, hos quoque inimicos ei faciens qui cum iussisset eis ad se disceptatorem venire, ineunte vere copijs ex hybernis reuocatis ad Damascenũ agrũ profectus est: obitérque [b] arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem considerauit: viri noxij non minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus qui securi percussus est. affinitate etiam ei coniunctus, mille [c] tamẽ talentis iste redemit se à supplicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiã castellum Lysiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus, transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatóque medio monte in Cœlesyriam veniens, à Pella Damascum se cõtulit. ibi & Iudæos audiuit & eorum principes, qui inter se diffidebant. Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab vtroque. Aiebant [d] enim se nolle esse sub Regibus, quòd patriũ institutum habeant, vt sui Dei pareant sacerdotibus,

a *Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeium.* Hedio & Ruffinus cap. 5.

b *Arx in Apamia diruta.*

c *Ptolemæum Mennæum pecunia multatus.*

d *Aristobulum & Hyrcanum à Iudæis apud Pompeium iusti.*

bus. hos autem duos esse quidem è Sacerdotũ genere, sed velle principatum gentis in aliam formam traducere, vt eam in seruitutem subigant. Hyrcanus[a] autem querebatur, quod cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre vsurpata per vim omnia. hunc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsuram fuisse gentem ad defectionẽ, nisi turbarum concitator esset, atque natus ad violentiam. Atteſtabantúrque illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc indixerat. Alter contra excidisse eum è principatu aiebat ob propriam ignauiam, quòd natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negocia, & ideo veniſse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se verò necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione verò vti, qua & pater ipsius Alexander vsus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosus omnibus propter purpureas vestes, capillitij curam, & phaleras ornamentáq; cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam, & non ad iudicium venerant. Pompeius verò his cognitis, & improbata Aristobuli violentia dimisit eos placidè, promittens se venturum in eorum ditionem quàm primum inspexisset res Nabathæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habens Aristobulum, ne is alienatus intercluderet ei transitus. nec tamẽ vllam apud eum iniuit gratiam. non expectatis enim Pompeij promissis profectus est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

An. mundi 3902. Ante Christum nat. 62.

[a] Aristobuli ceram Pompeio apologia.

Hedio & Rufino Cap. 6.

Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.

CAP. VI.

An. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

QVa[a] re offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos parauerat, & exercitis à Damasco cæteráq; Syria copiis auxiliaribus, aliisq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, contra Aristobulum mouit. Vt verò præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi Iudææ mediterranea versus est initium, inuenit elegantem arcem in montis vertice sitam Alexandrium. eò quia refugisse Aristobulum intellexerat, accersiuit illũ ad se per nuncios. ille verò multis suadentibus, vt caueret bellum à Romanis, descendit: & [b] cum de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeij rursum in arcem se recepit. idq; iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente autem Pompeio, vt traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non tradituris alioquin: paruit quidem, sed ægrè ferens successit Hierosolyma quasi ad certũ bellum se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti cõtra eum exercitum in itinere venit nuncius è Ponte, Mithridatem [d] à filio suo Pharnace occisum esse significans.

[a] *Pompeius in Aristobulum mouet.*

[b] *Aristob. cum arce ad Pompeium descendit.*

[c] *Aristobulus castella Pompeio tradit.* Hedio & Ruffinus Cap. 7.

[d] *Mithridates Rex Põti à Pharnace filio occisus.*

Hierosolymitani portas Romanis claudunt.

CAP. VII.

ET cum prima castra habuisset apud Hierichuntem, vbi palmeta sunt præstantissima & opo-

& opobalſamum prouenit inter et vnguenta præcipuum, ingeſſis acuto ſcrupo fruticibus ſucci in modum ſcatens, manè ſequenti mouit inde verſus Hieroſolyma. Tum verò Ariſtobulus anteactorum pœnitens obuiam ei venit: & oblatis pecuniis etiam intra Hieroſolyma eum admittens, rogabat vt omiſſo bello quicquid vellet pacatè ageret. Pompeius [a] verò data pecuniæ venia, mittit Gabinium cum militibus in vrbem ad accipiendam pecuniam: qui tamen re infecta rediit, excluſus & vacuis manibus, militibus Ariſtobuli pactum irritum facientibus. Ea [b] res vehementer Pompeio mouit ſtomachum, & additis Ariſtobulo cuſtodibus ipſe ad vrbem properat, cætera quidem probè munitam, tantum à ſeptentrionali latere iniuriis expoſitam. Circuit enim ea parte vallis lata & profunda templum ambiens, quod muro valido & ſaxo ſtructo cingitur.

Anno mundi 3903. *Ante Chriſtum nat.* 61.

a *Gabinio pecuniam ab Ariſtobulo promiſſam exacturo parte clauduntur.* Hedio & Ruffinus Cap. 8.

b *Pompeius Hieroſolyma oppugnat.*

Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.

CAP. VIII.

INtus autem erat diſſidium, vrbanis quid opus eſſet facto non conſentientibus. nam quidam cenſebant vrbem Pompeio dedendam: Ariſtobuli verò factio excludi eum iubebat & bellum parari, eo quòd illum haberet in vinculis. hi prænenientes alteros templum occupant, & præciſo ponte qui in vrbẽ ferebat, ad bellum ſe expediunt. at [c] illi intromiſſo exercitu tradiderunt Pompeio vrbem & regiam, ille Piſoni legato ſuo miſſo eò cum parte exercitus & vrbis & regię commiſit cuſtodiam: ipſe vicinas templo domos aliáq; propinqua ædificia muniebat, & primum conditiones pacis eis obtulit.

c *Hieroſolyma Pompeio partim tradita, partim obſeſſa.*

An. mundi 3907. Ante Christum nat. 61.

quas cum non admitterent, omnibus quę circumerant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter suppeditante quicquid usus posceret. Pompeius [a] verò à Septentrionali templi latere, quod maximè erat oppugnationi obnoxium, admouit milites, erant autem hac quoque parte turres altæ, & fossa manu facta, præter profundam vallem quæ templum cingebat. nam etiam versus vrbem abrupta erant omnia, sublato ponte, quà parte Pompeius erat tum suo contubernio. erigebátque quotidie magno labore aggerē Romani, cædentes circum quaque arbores, quod opus vbi perfectum est, ægrè cōpleta fossa propter immensam altitudinem, admotis machinis à Tyro aductis quatiebat templum saxis missilibus. sed nisi patrius nobis mos esset per otium septimum quenque diem exigere, non potuissent absoluere aggerem vetantibus aduersariis. prohibere enim vim inferentes lex permittit, sed opus facientem hostem impedire nos non sinit. quod vbi animaduerterunt Romani, Sabbatis neque eminus incessebant telis Iudæos, neque manus cum eis conserebant: tantum erigebant aggerem & turres, machinásque admouebant, vt eis postridie aduersus nos vti possent. Facilè est autem vel hinc discere, quanta pietate Deum colamus, & quàm obseruantes legum simus, quandoquidem oppugnationis terror nihil obstitit, quo minus [b] solennia peragerentur sacrificia, bis per singulos dies mane & circa nonam horam super altari immolantibus nostris Sacerdotibus, ac ne in extremo quidem discrimine sacra intermittentibus. etenim [c] capto templo tertio demum mense, die ieiunij, CLXXIX. Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coss. hostis quidem irrumpēs iugulabat omnes obuios: illi verò nihilominus sacris operabantur,

a Pompeius templum oppugnare parat.

b Iudæi solennia sacrificia expedissimis temporibus peragunt.

c Templum captum.

tur, neque metu mortis, neque iam cæsorum multitudine absterriti, passuri quicquid liberet victori potius quàm deserturi altaria, aut aliquid omissuri præscriptum patriis legibus: quòd autem hæc non fabula sit in pietatis laudẽ conficta, sed rei veritas, attestantur omnes qui res à Pompeio gestas cõscripserunt, & in his Strabo ac Nicolaus, Romanæq; cõditor historiæ T. Liuius. Nam cõcussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsáq; & secum ruinam trahente muri proximi, certatim infuderunt se hostiũ agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox alia parte Furius centurio cum suis manipularibus: & inter vtrunq; Fabius & ipse centurio cum manu suorum valida. Omnia autem erant plena cædibus, & Iudæorum alij à Romanis confossi cadebant, alij mutuis vulneribus. nonnulli per abrupta semetipsos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabantur, non sustinentes spectare quæ patrabantur ab hostibus. cecidêrunt [a] è Iudæis duodecim millia, Romanorum perpauci desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Aristobuli. Læsa etiam est non mediocriter templi religio, humanis ante hac nec vestigiis penetrati nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompeius, & vna cum eo non pauci alij, & inspexerunt quæ nefas est videre, nisi solis Sacerdotibus. cúmque [b] intus essent ex auro mensa & candelabrum & pocula, & odoramẽtorum magna copia, præterea in thesauris sacrę pecuniæ circiter talentorum duo millia, nihil horum præ pietate attigit, sed hic quoque sui similis fuit, & nihil commisit indignum cæteris virtutibus. Sequenti [c] verò die iussis purgare tẽplum ædituis, & instauratis legitimis sacrificijs

An. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

a *E Iudæis duodecim millia cadunt.*

b *Pompeius templũ ingressus nihil attingit.* Aliàs ca. 9.

c *Pompeius Hyrcano Pontificatũ reddit.*

Ann. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

pontificatum Hyrcano reddidit, tum propter alia ipsius officia, tum quia tota regione habitantibus Iudæis autor fuit, ne arma pro Aristobulo sumerent. deinde belli concitatores secuti percussit: Faustóq; & aliis qui primum conscēderunt, digna præmia persoluit. Et [a] Hierosolyma quidem Pop. Rom. fecit stipendiaria, vrbes verò quas eorum cives sibi subiugauerāt in Cœlesyria, ademptas illis iussit proprio parere præsidi: & totam gentem prius elatam rebus prosperis, contraxit intra veteres terminos. Gadara [b] deinde paulo antè diruta instaurauit in gratiam liberti sui Gadarensis Demetrij. reliquas [c] verò, Hippon, Scytopolim, Pellam, Dion, Samariam, Marissam, Azotum, Iamniam, Arethusam suis restituit habitatoribus: ásq; in mediterraneis, præter variis bellis dirutas. Mastim mas verò, Gazam, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnificè condita, & pretubus atq; templis exornata, Cæsarea mutato nomine appellata est: has omnes Pompeius liberas esse iussas prouinciæ contribuit. Quorum omnium malorum causa fuere Hierosolymitanis Hyrcanus & Aristobulus inter se dissidentes inuicem. nam tum primum libertatē amisimus, subiecti Romanorum imperio: & regione de Syris bello captam reddere ipsi coacti sumus: & insuper plus quàm decem millia talentorum breui tempore à nobis Romani exegerunt: & regnum quo prius pontificale genus honestabatur, ad plebeios translatum est homines. Sed de his suo loco dicemus. Cæte ùm [d] Pompeius Cœlesyria vsq; ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis legionibus, ipse in Ciliciam abiit Romam properans: abduxitq; secum Aristobulum vinctum cum duabus filiabus & totidem filiis.

a *Hierosolyma Ro. po. stipendiaria.*

b *Gadara instaurata.*

c *Vrbes Iudæ adempta.*

d *Scaurus Cœlesyriæ præfectus.*

Scaurus

Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo ferit.

Ann. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

CAP. IX.

SCauro autem ad Arabiæ Petram profecto cũ exercitu, & quia difficilis ad eam aditus esset, circumuicinos agros populante, militibúsq; fame laborantibus, Antipater iussu Hyrcani frumentum ex Iudæa & alia necessaria eis præbebat: missúsque ad Aretam legatus à Scauro, eo quòd hospes esset, persuasit etiam illi pecunia numerata vastationem agrorum redimere sponsor factus pro trecentis talentis. atque his conditionibus hoc bellum finitum est, non minus è Scauri quàm ex Aretæ sententia.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

Alexander à Gabinio victus in quodam castello oppugnatur.

CAP. X.

ALiquanto autem post Alexandro Aristobuli filio Iudæam incursionibus vexante, imperator Gabinius è Roma venit in Syriam. is & alia multa memoratu digna gessit, & contra Alexandrum expeditionem suscepit, Hyrcano iã non valente ei resistere, & de muris Hierosolymorum reficiẽdis cogitante, quos Pompeius deiecerat. sed ab hoc conatu per Romanos cohibitus est. At Alexander peruagando regionẽ multos Iudæos armauit: collectíſq; properè decem armatorum millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus [a] firmauit Alexandrium castellum, iuxta Coreas, sitũ, & Machæruntem in finibus Arabum. cõtra eũ venit Gabinius, præmisso M. Antonio cum aliis ducibus, atque ita Romani coniuncti cum Iudæis in officio manẽtibus, quorũ duces erant Pitholaus &

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 11.

[a] *Castella munitur.*

Malichus, assumptis etiam Antipatri auxiliis occurrerunt Alexandro, sequente cum reliquo exercitu Gabinio. tum ille recepit se propius Hierosolyma, vbi conserto prælio Romani occiderunt hostium circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. tum Gabinius veniens ad Alexandrium, invitabat concluſos ad pacem, veniam præteritorum pollicendo. & cùm multi hostium extra castellum stationem haberent, Romani eos adorti sunt, vbi multis cæsis egregiam operam nauauit M. Antonius. Itaque Gabinius relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipse [a] reliquam Iudæam perlustrabat & quotquot inueniebat vrbes dirutas, ædificari iubebat. atque hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa, Gaza, & aliæ non paucæ: idque mandante Gabinio, quarum posthac habitatio tuta permansit, cùm antè longo tempore desertæ fuissent. His ita per regionem dispositis, reuertitur ad Alexandrium: & cum intenderetur oppugnatio, per legatos veniam petiit Alexander, offerens castella Hyrcaniam & Machæruntem, & [b] postremo Alexandrium: quæ Gabinius diruit. Cùmque Alexandri mater ad eum venisset, quæ Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ asseruatis, impetrauit ab eo quicquid petiit. móxque dispositis eius rebus, deduxit Hyrcanum Hierosolyma, curaturũ templum & suum Sacerdotium. deinde [c] constitutis quinque iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciam distribuit: ita vt alij iura peterent Hierosolyma, alij Gadara, Amathuntem alij: quarti verò Hierichuntem, quinti Saphorã, quod est Galilææ oppidum: sicque liberati dominis sub optimatum dominatione degebant.

ann. mundi 3904. Ante Christum nat. 60.

a *Gabinius aliquot vrbes dirutas, in Iudæa ædificari iubet.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 12.

b *Alexandrium & alia castella diruta.*

c *Quinque conuentus Iuridici in Iudæa.*

Aristo-

Aristobulus Roma vinculis elapsus rursum in Iudæa captus à Gabinio Romam remittitur.

An. mundi 3904. Ante Christum nat. 60.

CAP. XI.

CÆterùm [a] cum Aristobulus Roma profugus reuersus esset in Iudæam, & conaretur Alexandrinum recens dirutum, denuò munire, Gabinius misit eò milites ducibus Sisenna, Antonio, & Seruilio qui eum locum occupari non sinerent, & darent operam vt ipsum cõprehenderent. nam multi Iudæorum ad eum propter nominis celebritatem cõfluebant, nouarum rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorũ præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi fuere non satis armis instructi. Aristobulus verò volẽs occupare Machæruntem, tales dimisit vt inutiles ad moliendum aliquid, assumptísque tantũ armatorum octo millibus, illuc cõtendit, quos [b] assecuti Romani vicerunt egregiè. quamuis enim repugnãtes aliquãtisper impressione facta coegerunt terga vertere, occisis eorũ circiter quinque millibus, reliqui verò dissipati, vt quisq; potuit saluẽ sibi quæsiuerunt: Aristobulus tamen plus mille secũ trahens perfugit Machæruntẽ: munieb́atq; id castrũ, &, quãuis rebus afflictis, bene sperare nõ destitit. Sed non vltra biduum sustinere potuit oppugnationẽ, & [c] multis acceptis vulnetibus captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabienium adductus est. itaq; ita reflante fortuna rursum remissus Romã in vinculis est habitus, postquã regno & Põtificatu potitus est annis tribus cum dimidio, vir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos [d] tamẽ eius dimisit senatus, cũ ex Gabinij literis cognouisset, permissũ hoc eorũ

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 13.

a *Aristobulus Roma reuersus Alexandrium denuò munire conatur.*

b *Aristobulus à Romanis vincitur in prælio.*

c *Aristobulus captiuus cum Antigono filio Romam remittitur.*

d *Aristobuli liberi dimissi.*

An. mundi 3904. *Ante Christum nat.* 60.

matri, dum castella traderet: qui mox in Iudæam reuersi sunt. Porrò Gabinio paranti expeditionem in Parthos, & iam Euphratem traiicienti, mutata sententia visum est Ptolemæũ in Ægyptum reducere, sicut aliàs indicatũ est. In [a] hac quoq; expeditione ab Antipatro adiutus est frumento, armis & pecuniis & illius cõsilio Iudæi qui Pelusiũ accolunt, ceu custodes Ægypti aditus, in societatẽ pertracti sunt. Cęterùm reuersus ex Ægypto deprehendit Syriam laborare dissidiis & tumultibus. Aristobuli [b] enim filius Alexander, denuò inuaso per vim Principatu multos Iudæorum ad defectionem impulit: collectóq; magno exercitu regionem obeundo, interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in montem Gatrrim compulsos obsedit. Gabinius verò hoc in statu Syriã offendens, Antipatrum propter notam viri prudentiã præmittit ad tumultuatores, si fortè posset ad saniorem mentem reductis persuadere, vt meliora sequantur consilia: quod ille sedulò fecit, & multos reduxit ad officium. Alexãdro verò potiri non potuit. is [c] enim habens secum triginta Iudæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collaris signis decernere ad mõtem Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica decem millia. Tum victor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, contra [d] Nabathæos profectus hos quoque profligat vno prælio, nobiles etiam Parthos [e] Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore quòd aufugissent in patriam: tãtisque rebus gestis Romam reuertens Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.

a *Antipater Gabinium Ptolemæum in Ægyptũ reducentem adiuuat.*

b *Alexãder Aristobuli filius Principatum inuadit.*

c *Alexãder à Gabinio victus.*

d *Nabathæi profligati.*

e *Mithridates, Orsanes.*

Crassi

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & sacrilegium.

CAP. XII.

An. mundi 3911. *Ante Christum natum* 53.

CRassus [a] autẽ expeditionẽ contra Parthos parans in Iudæam peruenit, & pecuniã sacram quã Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totóq; reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorum millia templum spoliauit. Tulit etiã trabẽ ex auro solidã, trecentas minas pendentẽ. Mina autẽ apud nos cõstat duab. libris cũ dimidia. Hanc trabẽ ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non præ malicia: nã erat vir bonus & iustus: sed cum concreditã haberet aulæorũ templi custodiã, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erãt & apparatus pręcioſiſſimus: videréq; Crassum totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabẽ hanc redemptionẽ pro omnib. ei dedit: cùm prius cum iureiurãdo obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentũ eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millib. Hæc trabs inserta erat trabi cauę ligneę, quòd cæteris omnibus ignotũ solus sciebat Eleazarus: Crassus tamen & hanc pro reliquo templi auro accepit, & [b] mox violato iureiurando totum quantum intus erat egessit: Nec est mirandũ tantas diuitias in nostro templo fuisse, cuius Deus cùm omnes vbiq; terrarũ Iudæi venerentur ac colãt, tã ex Europa quã ex Asia longo tempore huc eas cõtuletant. Nec ad iactationẽ conficta est prædicta summa, nec caret testibus: sed cùm alij multi, tum [d] Strabo Cappadox attestatur nobis his verbis: Mithridates autẽ misit in Coum insulam qui afferrẽt sibi inde pecuniã quã Cleopatra Regina ibi deposuerat, & Iudæorũ octingẽta talẽta. Nobis autẽ nihil [illegible] publica pecunia præter hanc Deo sa-

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 14.

a *Marcus Crassus in Parthos mouet, pecuniã Hierosolymitanã ex templo aufert.*

b *Crassus iuramenti datæ violator.*

c *Templi Hierosolymitani diuitiæ iactandæ.*

d *Strabo Cappadox.*

Anno mundi 5911. Ante Christum nat. 53.

cram: & satis apparet quòd hanc Iudæi ex Asia in Coum deportauerunt metu belli Mithridatici. Non est enim verisimile eos qui Iudæá habitabant, habentes vrbem adeò munitam & tẽplum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexãdrinos Iudæos hoc feciſſe est incredibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciá traiecit gesturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit, sic enim scribit: quatuor erant genera in Cyrenensiũ vrbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudęi. hoc iam in omnes vrbes subrepsit, nec est facilè inuenire locum in vrbe habitabili, quem recepta semel non obtineat. nam & Ægyptus & Cyrene, vtpote eisdem solitæ parere dominis, aliæque multæ regiones horum ritus admiserunt: alũtq; congregationes Iudęorum maximas tempore coalitas, & vtẽtes institutis domesticis. Per Ægyptum sanè etiam colonię sunt eius gentis, absq; eo quòd Alexandrinæ vrbis magna pars eis assignata est. habet etiã proprium magistratum qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure diriman, & cõtractus atq; pacta rata habeat, nõ aliter quàm fit in absoluta Republica. Inualuit itaq; hęc gẽs in Ægypto eò quòd antiquitus originem inde habeat, & facilè migretur eò propter vicinitatẽ. In Cyrenaicam verò regionem inde transiit vt conterminam, quemadmodum etiam Iudæa est, vel potius partẽ olim regni Ægyptij. Hæc Strabo. Cæterùm [a] Crassus rebus arbitratu suo cõpositis. Parthorũ ditionem inuasit vbi cũ omnibus copiis periit: sicut aliàs narratũ est. Cassius [b] autem in Syriam refugiens occupata ea resistebat Parthis, propter recentem victoriã ex

a *Crassus in Parthia perit.*

b *Cassius Parthis resistit.*

cursione

cursantibus: & cum venisset Tyrum, inuisit etiam Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & fermè xxx. millia captiuorum abduxit. Pitholaum quoq; qui Aristobuli partes fouebat, interfecit hortante Antipatro, qui plurimū apud eum poterat, & maximam inter Idumæos autoritatem habuit, apud [a] quos duxit vxorem illustri inter Arabas loco natam, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati sunt filij. Phasaelus & Herodes qui postea regnauit, & Ioseph us atque Pheroras; & filia Salome. Hic Antipater etiam alios dynastas hospitio sibi coniunxit & amicitia, sed maximè Arabem, apud quem & liberos deposuit, dum bellum contra Aristobulum gereret. At Cassius reparatis copiis ad Euphratem se contulit, ibique Parthis se opposuit, quem admodum & ab aliis scriptoribus est memoriæ proditum.

An. mundi 3917. Ante Christum nat. 47.

a *Antipatri vxor & liberi.*

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

CAP. XIII.

ALiquanto autem post Cæsar occupata Roma, & Pompeio vnà cū senatu vltra mare Ionium fugato, solutum [b] vinculis Aristobulum decreuit in Syriā mittere, additis ei duabus legionibus, quò facilius ordinaret prouinciā. sed is breui frustratus est sua spe quam ex accepta à Cæsare potestate conceperat. à Pōpeianis veneno sublatus, & à Cæsarianis funeratus. corpus autem eius diu melle curatum iacuit, donec Antonius id in Iudeam remissum mandauit reponi in Regum conditoriis. Scipio verò iussu Pompeij securi percussit [c] Alexandrum Aristobuli filium, eo quòd aliquando contra Romanos rebellauerat. & hic quidem apud Antiochiā affectus est supplicio, fratres verò eius ad se recepit Ptolemæus Mennæus dynasta Chalcidis,

Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 15.

b *Aristobulus vinculis solutus veneno tollitur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. 16.

c *Cades filij Aristobuli.*

An. mundi 3917, *Ante Christum nat.* 47.

quæ sita est in monte Libano. nam missa Philippione filio Ascalonem ad vxorem Aristobuli, iussit eam cum eo mittere ad se Antigonum filium & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde verò occiso prius eo Ptolemæus ipse duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non destitit.

Cæsarè in Ægyptum expedito, & quàm fidè Iudæorum opera adiutus sit.

CAP. XIII.

Medio & Rufinus cap. 61. al. 17.

POst Pompeij autem obitum & victoriam Cæsaris, bellum ei gerenti in Ægypto multis in rebus vsui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idque mandato Hyrcani, Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec valente transire per Pelusium, & circa Ascalonem hærente, Antipater ei se adiunxit cum armatis Iudæorum tribus millibus, egitq; cum Arabum primatibus vt & ipsi, venirent auxilio: eiúsque potissimum opera è tota Syria auxilia contracta sunt. nam certatim opem tulerunt Cæsari Iamblichus dynasta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montem incolens, & vrbes pene vniuersæ. Mithridates verò motis è Syria castris peruenit Pelusium, & non receptus ab eius loci hominibus vrbem oppugnauit. Vbi [b] præcipuam operam nauauit Antipater, primúsque deiecta quadam muri parte aditum ceteris irrumpentibus in vrbem aperuit, & Pelusium quidem sic captum est. Antigatrum [c] autem & Mithridatem properantes ad Cestrem transitu arcebant Iudæi Ægyptij, qui regionem quæ Oniæ dicitur incolunt. Hos Antipater vt tribules in partes

a *Antipater Cæsari ex Syria milites conscribit.*

b *Antipater Mithridati in capienda Pelusio operam nauat. Claudai Ægyptij in Onia regione ab Antipatro Cæsari conciliati.*

suas

suas traduxit maximè cum ostendisset Hyrcani Pontificis literas, in quibus rogabantur, vt amicos se præberent Cæsari, eúmq; commeatibus iuuarent & rebus exercitui necessariis. Qui moti autoritate Antipatri ac Pontificis libenter paruerunt, quod vbi audiuerunt qui [a] Memphim accolunt, & ipsi Mithridatem accersiuerunt, & ille eò profectus hoc quoque adiunxit suis partibus.

An. mundi 3917. *Ante Christum nat.* 53.

[a] *Memphis in Ægypto.*

Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia.

CAP. XV.

POstquam [b] autem ventũ est ad Delta quod vocant, conflixit cum hoste circa locum qui castra Iudæorum dicitur. Curabat autem dextrũ cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, videbatúrq; cladem accepturum, nisi maturè præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat. exemptis sociis periculo Ægyptios iam vincentes coegisset terga vertere: qui adeò fugientibus institit, vt castra quoque hostium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem insectando hostem longè à tergo reliquerat. Is ex suis octingentos desiderauit, Antipater non plus quinquaginta. Mithridates [c] verò de his Cæsarem per literas certiorem reddidit, ingenuè fassus Antipatrum & salutis sibi causam & victoriæ: ita vt Cæsar & tunc eũ collaudauerit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera vsus sit: in quibus certaminibus etiam vulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello classe deuectus in Syriam Cæsar magnos honores ẽctulit, tam in [d] Hyrcanum quem confirmauit in Pontificatu, quã in

[b] *Conflictus Ægyptiorũ & Mithridatis datus ad Delta.*

Albas enim [c] *Mithridates Antipatrum apud Cæsarẽ laudat.*

[d] *Cæsar in Pontificatu confirmat Hyrcanũ & Antipatrũ ciuitate Romana donat.*

An. mundi 3919. *Ante Christum nat.* 45.

Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli verò aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Ægyptum venisse. Attestatur mihi [a] Strabo Cappadox, ex autoritate [b] Asinij sic scribens: Postquã Mithridates in Ægyptum inuasit, & cum eo Hyrcanus Iudæorum Pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate [c] Hypsicratis sic scribit: Mithridatem primò solum venisse, accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum tria millia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas socia arma contulisse, in hisque Hyrcanum Pontificẽ. Hæc Strabo. Eodem [d] tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem veniens, questus est de patris infortunio, quòd propter ipsum veneno extinctus esset Aristobulus, & frater suus à Scipione securi percussus, rogabátq; vt sui misereretur, paterno principatu eiecti. Præterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum, quòd per vim principatum gentis gererent, nec abstinerent ab ipsius iniuriis. Antipater [e] verò causam suam egit diluẽs obiecta crimina: Antigonúmque seditionis & nouarum rerum studiosum esse coarguit. commemorabat etiam quantum proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum verborum suorum testem adducens: Aristobulũ autem meritò Romam vinctum, pertractum, perpetuum hostem & inimicum populi Romani. Fratrem verò huius conuictum latrocinij debitas pœnas Scipioni dedisse, & non per iniuriam oppressum. Tum [f] Cæsar, oratione Antipatri motus Hyrcanum Pontificem declarauit Antipatro dynastiam quamcunque ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Iudææ declarauit.

a *Strabo.*
b *Asinius.*
c *Hypsicrates.*

d *Antigonus Aristobuli filius apud Cæsarem Hyrcanum & Antipatrum accusat.*

e *Antipater obiecta crimina diluit.*

f *Antipater Iudææ Procurator declaratus.*

Cæsar

Cæsarū litteræ & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.

An. mundi 3911. Ante Christ. nat. 53.

CAP. XVI.

HYrcano a verò etiã patriæ mœnia restituere permisit, roganti hanc gratiam. iacebant enim vsque ad id tẽpus, ex quo à Pompeio fuerant diruta: deditque hac de re in vrbem literas ad cõsules, vt decretum hoc scriberetur in Capitolio: cuius senatusconsulti exẽplum sic habet, L. Valerius L.F. Pr. retulit ad senatum Idibus Decembribus in æde Concordiæ, præsente L. Coponio L.F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander Iasonis, Numenius Antiochi, Alexãder Dorothei legati Iudæorum viri optimi & socij nostri petierunt, renouãtes veterem erga populum Rom. benevolentiam: qui phialam & clypeũ ex auro argumentũ societatis attulerũt, æstimationis aureorũ quinquaginta millium. & literas petierunt ad liberas ciuitates ac Reges, vt per regiones eorum atque portus securè possint iter facere. Placuit b igitur senatui eos in amicitiam & societatem recipere, & omnia quę petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani Põtificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin c & ab Athenienſibus honor habitus est Hyrcano, quæ sitis beneficiis: miserũntque ad eum decretum scriptum in hanc sententiam. Sub Iudice & sacerdote Dionysio Asclepiadis, Panemi mensis luna vigesima, oblatũ est ducib. decretũ Atheniensiũ, Agathocle Principe: de quo Eucles Menandri Alimusius scriba retulit Munychionis vndecima, concilio Iudicum facto in theatro: suffragia collegit Dorotheus summus sacerdos & assessores ex populo. Dionysius Dionysij dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri Pontifex Iu-

a Hedio & Ruffinus. ca. 17. al. 18. *Hyrcanus Hierosolymis Cæsare permittente, mœnia restituit.*

b *Senatusconsultum Romanorum de renouando fœdere cum Iudæis.*

c *Ab Athenienſibus honor Hyrcano habitus.*

An. mundi 3911. Ante Christum nat. 53.

dæorum ac ethnarcha perpetua tam publicè quàm priuatim ciues nostros beneuolẽtia prosequitur, nullam bene merendi occasionẽ prætermittens: & quotquot Athenienſium vel propter legationes, vel propter priuata negotia illuc deueniũt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, ídque multorum conſtat teſtimoniis: viſum eſt nunc Theodoſio Theodori referente, & populũ de huius viri virtute commonefaciẽte, quàm propenſus ſit ad benè merendum de noſtris ciuibus, honorare hunc virum virtutis ergo corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Deæ Charitum, & præconis voce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus dum nouæ tragœdiæ aguntur, & Panathenæis & Eleuſiniis, & in gymnicis certaminibus: curæque eſſe noſtris ducibus, vt dum ille in amicitia noſtra perſeuerat, vt quicquid in honorem eius & gratiã pro fauore & meritis excogitauerimus, exſequantur ſedulò: quò perſpicua ſit omnibus populi noſtri erga bonos viros gratitudo ac beneuolẽtia, & huiuſmodi honoribus plures ad benè merendũ de nobis inuitẽtur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſium numero qui ad illum decretum hoc perferant, hortentúrque vt acceptis his honoribus certet nobiſcum, beneficiis, & hactenus de collatis à populo Romano & Athenienſi in Hyrcanum honoribus.

Hedio & Ruffinus cap. 18.

Porrò Cæſar ordinatis rebus Syriæ cum claſſe profectus eſt. Antipater autem deducto Cæſare in Syriam reuerſus ante omnia diſſecta per Pompeium mœnia reſtituit, & obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compeſcuit, tum minis agens tum conſiliis. Fore enim vt ſi Hyrcano contenti ſint Principe, feliciter degant fruendo ſuis quiſque poſſeſſionibus: ſin

a *Cæſar è Syria proficiſcitur.*

b *Antipater in Iudæa nouarum rerũ cupidos cõpeſcit.*

nouas sibi spes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, se quidem pro præside habituros dominum, Hyrcanum verò pro Rege tyrannum, tum Romanos atque Cæsarem acerbos hostes pro Principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipsi constituerint, atque his monitis ille regionem totam composuit. *An. mundi 3922. Ante Christ. nat. 42.*

Antipater ex filijs suis Herodi Galilæa, Phasaelo Hierosolymorum regimen commisit, & quod Sext. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.

CAP. XVII.

Alibi c. 20.

CÆterùm [a] cùm Hyrcanum stupidum ac segnem animadverteret, Phasaelum è liberis suis natu maximum Hierosolymis & circumuicinæ regioni ducē cōstituit. Herodi secūdo Galilæam curandam commisit, etiam tum admodū adolescenti, nec excedēti annum quintumdecimum, quod tamē illi nihil obfuit, sed quia fuit generoso ingenio præditus confestim occasionem inuenit. quomodo posset virtutem suam ostendere. Comprehensum [b] enim Ezechiam primarium latronem, & cæterorum ducē Syriæ fines incursare ac prædare solitum: afficit supplicio cum multis latrocinii sociis: quod eius factū magnā ei apud Syros conciliauit gratiā, nihil magis cupientes quàm repugnari tandem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eū hoc nomine per vicos & oppida, vt autorem pacis & fruendi securè possessionibus. Quin [c] & Sex. Cæsari per hoc factum innotuit: cognato magni Cæsaris & tū administranti Syriam. quapropter [d] etiā Phasaelus excitatus est ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens virtutis laude haberi inferior: nihilque magis studuit

a *Antipater, Phasaelo Hierosolymorum, Herodi Galilææ regimen commisit.*

b *Ezechiem primarium latronem cū sociis Herodes supplicio afficit.*

c *Seu Cæsar administrator Syriæ.*

d *Phasaelo Reipublicæ formam*

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

quàm gratiosus esse apud Hierosolymitanum populum omnia negocia publica per se obeundo, & in eis cũ magna gratia versando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam, quo factũ est, vt Antipater haud secus quàm si Rex esset à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominum. Nec tamen rebus tam secundis mote cæterorum hominũ deprauatus est, quò minus Hyrcano fidem seruaret atque amicitiam. Cæterùm b optimates Iudæorum videntes eum cum filiis tantopere crescere, tã fauore gentis, quàm Hyrcani pecuniis & percipiendis ex Iudæa reditibus, malignè erga eum affecti erant. iam enim amicitiam contraxerat eum Romanis imperatoribus, & persuaso Hyrcano vt pecuniam eis mitteret, ipse huius muneris sibi vsurpauit gratiam. Misit enim tanquam de proprio, & non quasi ab Hyrcano acceptam: Hæc Hyrcanus audiens adeò nihil curabat, vt gaudere etiã facto videretur. Sed c maximè terrebat Iudæorum primates violentum ac audax Herodis ingenium & tyrannidis cupidum, adeuntésque Hyrcanum apertè iam incusabãt Antipatrum. Quousque tãdem dissimulabis quæ geruntur quotidie? an non vides Antipatrum cũ filiis succinctos principatus, opibus tibi verò præter inane regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue ista nescias, néve te securum putes, incolumitatis tuæ atque regni iuxta negligens. neque enim procuratores tuos amplius agunt: noli falli hac opinione: sed iam ex professo dominationem exercent. nam Herodes Ezeciam cũ pleriſque aliis interfecit, contemptis nostris legibus, quæ hominem quantumuis sceleſtum non sinunt affici supplicio, nisi prius damnatum ex sententia iudicum. iste verò hoc ausus est, prius quàm à te potestatem

a *Antipater etsi in magno honore habitus. Hyrcano tamen fidem seruat atque amicitiam.*

b *Antipater Hyrcani pecunias Romanos sibi deuinctos, Iudæos verò inuisos reddit.*

c *Antipatrũ & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accusant.*

tem hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus est. accenderunt autem eius iram matres etiam horum quos Herodes necauerat. nam hæ per singulos dies in templo non desinebant precibus suis tum regem tum populum obtundere, rogantes vt Herodes coram concessu Iudicum facti sui rationem cogeretur reddere. Permotus [a] igitur his hominem ad iudicium & dicendam causam euocat. at ille præstò fuit præmonitus tamen à patre, vt non priuati more, sed cum comitatu ad se tuēdum idoneo veniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodum existimabat sibi conducere, mediocrem sed tamen sufficientem sibi manum adiunxit in itinere, ne vel Hyrcanū terreret si plures adduceret, vel ipse sine tutela subiret iudicij periculū. Quin [b] & Sex. Cæsar. præses Syriæ scripsit ad Hyrcanum vt eum absolueret, minis si contrà feciſſet, additis. Quod quidem facile ab illo impetratum est, ne qua tristiore iudicum sentē tia feriretur, quandoquidē amabat eum non seus atque filiū. Cúmque constitisset antè iudicium vnà cum suis, omnes sunt attoniti, nec quisquam eorū qui absentē accusauerant, ausus est hiscere: sed hærebant inopes consilij. Tum [c] vnus quispiā Sameas nomine, vir iustus, & ob hoc inuictus terroribus, assurgēs sic exorsus est: Equidem iudices, túque Rex, nec ipse vnquam vidi quenquam qui ad causam apud nos dicēdam vocatus ad hunc modum comparuerit, nec vos puto posse proferre huiusmodi quempiam: sed quisquis hactenus apud hunc consessum iudicandum se præbuit, humilis venit & habitu timentis periculum, ac captantis misericordiā, atratus & promisso capillitio. at [c] bonus iste Herodes cædis reus, & tàm grauis obnoxius criminibus adstat hic purpuratus & crine bello cōposi-

An. mundi 3922. *Ante Christum natum* 42.

a Herodes in ius vocatus cum comitatu comparet.

b Sext. Cæsar ad Hyrcanū vt Herodem absolueret, scribit.

c Sameas Iudicibus vnus, Hyrcano reliquisque Iudicibus cædē ab Herode immittentem prædixit, cuius rei veritatē postea euentus comprobauit.

Ann. mundi 3922. Ante Christum natum 42.

to, cũ armatis stipatoribus: vt si capitalem iuxta leges sententiam in eum tulerimus, nobis mãdatis ipse euadat illata vi legibus. Verùm isti non succenseo quòd maiorẽ incolumitatis suæ quàm legum rationem habeat, sed vobis magis & Regi qui hãc ei concessistis licentiam. Scitote tamen potẽtem esse Deum, & quòd iste quõ nunc in Hyrcani gratiam legibus eripitis, & vos aliquando & Regem ipsum puniet. Nec vanus fuit vates. nam Herodes regnum adeptus omnes illos Iudices & Regẽ quoque sustulit, excepto vno Samea. hunc [a] enim in honore habuit propter iustitiam, & quia post obsessa vrbe ab Herode ac Sosio, admittendi Herodẽ auctor fuit populo, negãs propter peccata eos posse dominationem illius effugere: sicut suo loco dicetur. Porrò Hyrcanus animaduertens Iudices propẽsiores ad damnandum Herodem, rem in sequẽtẽ diem distulit, & [b] clam eũ admonuit, vt fuga sibi cõsuleret, non enim esse remedium aliud. atque ita ille secessit Damascum, quasi Regẽ fugiens: cúmque conuenisset Sex. Cæsarem, & res suas in tuto collocasset, palã præ se tulit quòd nõ esset compariturus si denuò citaretur ad Iudices. Illi verò indignabantur, & conabantur Hyrcanum docere, quòd in ipsius perniciẽ hæc omnia tenderẽt: qui non ignorabat quidẽ eos vera monere, sed nihil expedire poterat per ignauiam & amẽtiam. Cæterùm [c] cùm Sex. Cæsar accepta pecunia Herodem præfecisset Cœlesyriæ, vehemẽter timuit ne ille contra se duceret, nec eum sua fefellit opinio. Iratus enim quòd iussus sit causam dicere, veniebat cũ exercitu: sed patris ac fratris occursu & precib. cohibitus est quò minus inuaderet Hierosolyma, placantium eum & rogantiũ, vt terruisse cõtentus, se ipsa læderet neminem, néve vlterius

a *Sameam Herodes in honore habet.*

b *Herodes ab Hyrcano admonitus fuga sibi cõsulit, & in iudicio amplius non comparet.* Aliàs cap. 22.

c *Sex. Cæsar Herodes pecuniã numerat, Cælesyriæ præfectus Hierosolyma inuadit, sed Antigoni patrũ & Phasaeli fratrũ hortatu obsidionem soluit.*

adeuntes

aduersus autorē suæ dignitatis procederet. Debere etiam eum nō tā meminisse quòd citatus sit, quàm quòd absolutus etiam, & gratiā habere quòd nihil triste passus abierit incolumis. Cogitandū quoq; quàm periculosa sit belli alea, & quòd Deus arbitratu suo his vel illis annuat victoriam: atq; eò minus tum eā esse sperandam, quando non solùm contra Regē suū & altorem bellū moueat, verùm etiam benè meritum, ipse nulla affectus iniuria. nā si quid illi nunc obiiciat, non ipsius esse culpam sed consultorum non bonorum, qui ei opinionem crudelitatis concilient. Paruit his monitis Herodes ratus sufficere sibi ad futuras spes quòd potentiam genti declarauerit. atque eorū in statu res fuerunt Iudaicæ. Cæterùm Cæsar Romā reuersus expeditionem parabat in Africā contra Scipionē & Catonē. tum [a] Hyrcanus per legatos eū rogauit, vt confirmaret cœptā societatē & amicitiā. Nunc [b] videtur mihi operæprecium percensere omnes honores gēti nostræ à Romanis imperatoribus habitos, & inita cum eis fœdera, vt vniuersis notum sit, quòd tam ab Europæ quàm ab Asiæ Regibus obseruati fuerimus propter fidē ac fortitudinē. Quoniam autem multi nos odio habentes non credunt de nobis Persicarū vel Macedonicarum rerum scriptoribus, quòd ea monumenta non ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdā barbaros, certè Romanorum decretis contradicere non poterunt. nā hæc publicè dedicata sunt in vrbibus, atq; etiā in Capitolio, & colūnis insculpta sunt æreis. Quin [c] & Iul. Cæsar apud Alexandriā atteſtatus est Iudæis inscriptione columnæ æreæ, quòd Alexandrinæ ciuitatis ius habeant. quare his argumentis vsurus sum, apponam etiam senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris,

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

a *Hyrcani ad Cæsarem legati.*

b *Iudæi à Ro. Asia & Europa Regibus magnum honos habitus.*

c *Iul. Cæsar apud Alexan. inscriptione colūna area, quòd Iudæi Alexandrina ciuitatis ius habeant, atteſtatur.*

Ann. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

quæ ad Hyrcanum & nostram gentem attinet, C. Iulius Cæsar Imp. & Pont. max. dictator iterum Sidoniorum magistratibus, senatui & populo salutem. Si valetis benè est, ego quidem & exercitus valemus. Mitto vobis exemplum tabulæ, quæ ad Hyrcanum Alexandri filium, Iudæorum ethnarcham ac Pontificem attinet, vt in publicis vestris monumentis reponatur, inscriptum græcis & latinis literis in ærea tabula. Est autem hoc, Iulius Cæsar Imp. iterũ & Pont. Max. de consilij sententia decreui. Quoniam Hyrcanus Alexandri filius Iudæus & nunc & præteritis temporibus tã pace quàm bello bonã ac fidelem operam in nostris negotiis præstitit, sicut ei multi imperatores attestati sunt, & in proximo Alexandrino bello in auxilium venit cum 1500. militibus, & ad Mithridatem à me missus virtute cessit nemini: has ob causas Hyrcanum filium Alexandri, & eius liberos ethnarchas Iudæorum esse iubeo, & pontificatum Iudæorum perpetuo retinere more patrio. esseque ipsum & filios eius nostros socios, & re in amicorum nostrorum recipi numerum. Iura quoque omnia pontificalia habere ipsum & filios decerno. & si qua controuersia exorta fuerit de Iudaica disciplina, iudiciũ penes ipsum esse. ad hęc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi, C. Cęsaris Consulis, placita, edicta, decreta, sic habent: vt filij principatum gentis Iudęorum, & donata sibi loca possideant: vt pontifex ipse ac ethnarcha Iudæorũ in iuriũ patris adsit: vtque Hyrcanum Alexãdri filium Iudæorum Pontificem mittantur legati acturi de societate & amicitia, dedicarique ęream tabulam hęc continentem in Capitolio, & apud Tyrum, Sidonem, Ascalonem, in templis, inscriptam Romanis atque Gręcis literis, vtque hoc decretum

a *Senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris de honoribus, priuilegijs, præeminentijs, libertatibus & immunitatib. Iudæorum.*

cretum apud omnes omnium vrbium quæsto- *An. mundi*
res ac magistratus publicetur, quò pro amicis 3922.
habeantur, & legatis eorum hospitia præbean- *Ante Chri-*
tur, & decreta hęc ad omnia loca mittantur, C. *stum nat.*
Cęsar, imperator, dictator, consul, honoris, vir- 42.
tutis, & benignitatis causa, concessit in commo-
dum S.P.Q.Romani, Hyrcanum Alexandri fi-
lium, eiúsque filios Pontifices ac Sacerdotes es-
se Hierosolymorum totiúsque gentis, iure quo
& maiores eorum hoc Sacerdotium gesserunt.
C. Cęsar quintum Coss. decreuit habere & mu-
nire Hierosolymorum vrbem, & gubernare eã
Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudæo-
rum ac ethnarcham secundùm suam voluntatem, & vt Iudæis secundo locationis anno de
reditibus eorum subducant, immunésq; sint ab
angariis & vectigalibus. C. Cęsar imper. iterum
statuit vt singulis annis tributa pendant Hiero-
solymitani pro sua ciuitate, Ioppe excepta, absque anno septimo, quem Sabbaticum nomi-
nant, quoniam in eo, neque fructus arborum
colligunt, neq; seminant: vteq; in Sidone secũdo
quoque anno tributum reddant quartam partẽ
fatorum: & ad hęc Hyrcano eiúsq; filijs decimas
persoluant, sicut hactenus eorum maioribus.
Vtque nullus vel præses, vel dux, vel legatus in
finibus Iudęorum auxilia colligat: néve militibus liceat pecunias ab his exigere, vel hybernorũ vel quocunq; alio nomine: sed sint immunes
ab omnibus molestationibus. Quæcunq; etiam
postea parauerunt vel emerunt, his omnibus
fruantur. Ioppen præterea quam ab initio habuerunt Iudęi, dum in populi Romani amicitiam rediperentur, placere ipsorum esse quemadmodum antea. Tributa quoq; eius oppidi
habẽte Hyrcanum Alexandri filium cum suis
filijs tam ab eius agricolis quàm vectigã-

Ann. mundi 3922. *Ante Christum nat.* 42.

lium portus nomine, & eorum quæ Sidonem exportantur annua Modiorum 20675. excepto anno septimo, quem vocant Sabbaticũ, in quo neque arant, neq; de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eum possederunt, placet Senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcunque beneficia à S.P.Q.R. concessa. Præterea eodem iure licere illis vti & in Lydda. Loca etiam agros, habitationes, quas pro amicitia Reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Romani possederãt, placere senatui, vt Hyrcanus Iudæorum ethnarcha habeat. essèque ius Hyrcano eiúsque filiis, & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Vtque quotiescunque postulauerint à Dictatore aut Magistro equitum in Senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar Imp. Quartus. Cos. Quintus perpetuus dictator, huiusmodi verba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij Pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores imperatores testimonium reddiderũt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudæique tam in prouinciis quàm apud S.P.Q.R. & hoc nomine S.P.Q.R. ei gratias egit, æquum est nos quoque horum meminisse, & dare operam, vt Hyrcano ac Iudæorum genti filiisq; Hyrcani à S.P.Q.R. pro suo erga nos fauore gratiæ referantur. C. Iul. Cos. Patrianorum magistratibus S.P.Q.R. Accesserunt me in Delo Iudæi & quidã de colonijs Iudæorum, præsentibus etiam vestri legatis, & indicauerunt mihi decretum, quo vestris

tatis eos vti patriis sacrificiis & ritibus. mihi verò non placet talia decreta aduersus amicos nostros & socios fieri, vetatíq. eos viuere, suis morib., & conferre pecunias in epulas ac sacrificia, quandoquidem nec Romæ hæc facere vetãtur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in vrbe sodalitia, hos solos neq. pecunias conferre, neque conuiuia parare vetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquum est etiam vos, si quod decretũ feciſtis cõtra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum virtutem & erga nos beneuolentiam. Post [a] mortẽ autem Cæsaris Mar. Antonius P. Dolabella Coss. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerũt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolabella etiam acceptis ab Hyrcano literis scripsit per vniuersam Asiã, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorum, in hunc modum. Dolabella [b] Imperator Ephesiorum magistratibus S.P.Q.R.S. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum mihi retulit de ciuib. suis quod militare non possint, eo quòd neq. arma gestare neq. iter facere eis fas sit diebus Sabbathis, neque victum more patrio possent sibi quærere. Quamobrem ergo quoque quemadmodum alij ante me imperatores immunes eos volo à militia, permittóque vt patriis vtãtur moribus, cõuenientes sacrorum causa, sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerenda tempso sacrificia: volóq. vt hæc ipsa scribatis per vrbes prouinciæ singulas. Atque Dolabella Hyrcano per literas roganti gratificatus est, L. [c] autem Lentulus Coss. pro sententia dixit, Iudæos ciues

An. mundi 3922. *Ante Christum nat.* 42.

a *Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolabella in Senatum introducunt.*

b *Dolabella Ephesiorum ciuitati scribit.*

c *L. Lentulus Consul pro Iudæis sententiam dixit.*

Romanos templa Iudaica habentes & facientes
Ephesi pro tribunali religionis ergo esse immu-
nes à militia pronunciaui duodecimo calendas
octobreis. Multa itaque exstant & alia huiuſ-
modi senatusconsulta & imperatorum decreta
ad Hyrcanum & gentem nostram aliásque vr-
bes, & rescripta de iure nostro ad prouinciarũ
præsides, de quib. propter hæc, quæ hoc loco inſe
ruimus, credere facile est his, qui nostra scripta
candidè lecturi sunt. Quando [a] enim tam mani-
festa argumenta exibuimus nostræ cum popu-
lo Romano amicitiæ, oſtẽſis æreis columnis &
tabulis in Capitolio nũc vsque durantibus, du-
raturísque in posterum, omnia hic opponere
superuacaneum ac molestum duximus, existi-
mantes neminem fore tam difficilem, vt de re
tot decretis comprobata dubitet, ac non potius
ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos
vera dicere. Satis ergo iam declarata sit quæper
ea tempora nobis cum populo Romano inter-
cesſit amicitia & societas. Incidit autem eisdẽ
temporibus tumultus in Syria ex causa huiuſ-
modi. Cecilius [b] Bassus vnus è Pompeianis per
insidias interfecto Sex. Cæsare ipse occupauit
prouinciam cum legionibus. Quo facto ma-
gnum bellum exortum est circa Apamiam, Cę-
sarianis ducibus contra eum venientibus cum
equestribus ac pedestribus copiis: ad quos &
Antipater misit auxilia cum filiis, memor bene-
ficiorum acceptorum à Cæsare, ideóque repe-
tendas pœnas ab eius interfectore iustũ exiſti-
mans. Id [c] bellum dum trahitur, Marcus venit
Sexti successor, & ii interim Cæsar ab his qui eũ
Cassio & Bruto coniurauerant in Senatu occi-
dirur, exactis in principatu suo tribus annis cũ
dimidio, sicut & ab aliis scriptoribus memoria
proditum est.

Cassius

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

a Conclusio Iosephi de Decretis.

b Cecilius Bassus Sex. Cæsarem interficit.

c Marcus Sex. successor in Syria. d Cæsar à Cassio & Bruto occisus.

Cassius afflictis Iudæis insuper octingen[illegible] ab eis exigit.

CAP. XVIII.

BElLo deinde ciuili post cædē Cæsaris exorto, consularibus aliis aliò discurrentibus ad parandos exercitus, Cassius [a] in Syriam venit, occupaturus eū qui circa Apamiam erat, exercitum: sōbutáque obsidione tam Marcum quàm Bassium in suas partes pertraxit: obeundóq; ciuitates comparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauia, sed maximè Iudæam afflixit, plusquàm septingentis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res vbique turbatas videns, partē eius pecuniæ duobus filiis exigendam committit, partem Malicho sibi parum amico partem quibusdam aliis: & [b] primus Herodes ex Galilæa quātum imperatum erat offerens, maximam apud Cassium gratiā iniit. prudens enim illi videbatur consilium iam tū Romanorum alieno sumptu captare beneuolentiam. Sub aliis autem procuratoribus ipsæ ciuitates venumdabantur vnà cum suis habitatoribus: quarum quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Cassius hastæ subiecit, adeò autem exacerbatus erat, vt etiam Malichum interfecturus fuerit, nisi Hyrcanus per Antipatrum cētum talentis de suo missis, furorē eius leniisset. At ille post Cassij discessum maximè insidiatus est Antipatro, per huius mortem Hyrcani dominationi securitatē se paraturū existimās, nec tamē latuerūt Antipatrum eius consilia. nā eū hoc sensisset vltra Iordanem profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verūm Malichus vir callidus inficiabatur insidias, deierans apud Antipatrum & filios, quòd Pha-

41.

Hedio & Ruffinus Cap. 20.

a *Cassius in Syriam venit, & plusquam septingenta argenti talenta à Iudæis exigit.*

b *Herodes Cassium ex Galilæa pecunia sibi deuincit.*

c *Malichus Antipatro insidiatur, deierat & eidem reconciliatur.*

An. mundi 3923. Ante Christum nat. 41.

saelo Hierosolymorum præsidium tenéte, Herode verò habente armorum custodiam, ne in mentem quidem sibi vnquam tale aliquid venerit, & videns non succedere quod proposuerat, reconciliatus est Antipatro, Marco Syriæ præsidente. qui postquam intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, minimum abfuit quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.

CAP. XIX.

a Cassius & Marcus Herodem Cœlesyriæ ducē fecerunt.

SEd Antipater imprudens seruauit Malichū, vt se perderet. nam [a] Cassius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœlesyriæ ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equestribus, & pedestribus copiis, regnum etiam polliciti post finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniorem Cæsarem. Malichus [b] verò tum maximè timens Antipatrum, decreuit è medio tollere corruptóque pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, veneno necauit hominem, & assumpta armatorum manu suscepit ciuitatis gubernacula. Cæterùm postquam Herodi ac Phasaelo innotuerunt structæ in parentē insidiæ, indignantibus illis Malichus strenuè pernegauit omnia, atque hic fuit finis Antipatri, viri iusti ac pij, & patriæ amantissimi. Ex filiis autem alter Herodes confestim volebat patriæ mortem vlcisci, & cum exercitu aggredi Malichum: sed Phasaelo grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne videretur ciuile bellum incipere: itaque accepta Malichi satisfactione simulauit se credere, non esse illum paternæ nēcis conscium: séque vertit ād excolendum monumētum quod patri struxerat.

b Malichus Antipatrū veneno necari procurat.

xerat. Interim Herodes veniẽs Samariam, eámque nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddendo controuersus ciuium dirimere. non multò autem pòst instante Hierosolymis festo, & ipse venit in vrbem cum militibus: quem Malichus metuens Hyrcano suasit ne eum intrare permitteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas esse sanctis populi ceremoniis profanam turbam superinducere. at Herodes contempta obnunciatione noctu vrbem ingressus est, & Malichum vehementer perterruit. at ille solitarum artium non immemor, palam lachrymabundus conquerebatur de Antipatri tãquam amici interitu, & clam verò parabat sibi satellitium. quare visum est Herodis amicis simulationem hanc non coarguere, sed vitandam suspicionem viciſſim comiter tractare Malichum.

An. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 41.

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.

CAP. XX.

ATtamen Cassio de patris obitu significauit per literas: & ille qui non ignorabat mores Malichi, rescripsit vt vlciscereturparétis iniuriã: clam etiã mandauit tribunis apud Tyrum agentibus, vt adessent Herodis iustis conatibus. Cúmque capta à Cassio Laodicia, simul ad eum iter facerent afferentes coronas & pecuniam, Herodes expectabat daturum esse illic pœnas Malichum, at ille circa Tyrum Phœnices suspicione cõcepta, maiora moliri cogitauit, & quia filius eius obsides in ea vrbe seruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illum in Iudæam abducere: & occupato contra Antonium Cassio, gẽte ad defectionem concitata, sibiipsi principatum eius acquirere. Sed consiliis eius ferru-

Ann. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

na aspirare noluit: & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmisso famulo quasi ad parandã cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autem vera ad tribunos, iussit eos Malicho cum pugionibus occurrere, illi verò egressi, & nacti eam propè vrbem in littore confoderunt hominem. quo facto Hyrcanus adeo est attonitus, vt obmutuerit, tandem ægrè ad se reuersus percontabatur Herodem, quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum. & audito factum esse iussu Cassij, laudauit facinus. malũ enim virum fuisse, & insidiatorem patriæ. atque ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porrò Cassio profecto è Syria, apud Iudæã tumultus exoritur. Felix[a] enim relictus cum militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetum, & populus arma corripuit. Herodes verò ad Fabium profectus est Damasci præsidem, & volens fratri succurrere, morbo præpeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primùm compulsum, incolumitatem deinde pactũ abire passus est. quamobrem mox cum Hyrcano expostulauit graui-ter, quòd post accepta à se multa beneficia inimicis suis fauorem impenderet. nã frater Malichi tunc non pauca castella occupauerat, & inter cætera Masadam longè munitissimum. Vt igitur conualuit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus castellis pactum incolumitatem dimisit.

[a] *Felix Hierosolymis Phasaelum aduersitur, à quo tamen superatur.*

Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum, è Iudæa pellit.

CAP. XXI.

[b] *Antigonũ Aristobuli filium Ptolemæum Mẽnæum adeptat.*

ARistobuli [b] autem filium Antigonum, qui conciliato sibi pecuniis Fabio exercitũ cõparã-

parauerat. Ptolemæus Mennæus, adoptat propter affinitatem. hunc etiam Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Cassij tyrannidē adeptus, per Syriam quoq; tyrannidem exercens, dispositis in ea præsidiis, atq; etiam in Galilæa contermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illò profectus recepit, & præsidiarios Tyrios clementer dimisit, donatis ex his nonnullis propter beneuolentiam qua ciuitatem eorum prosequebatur. His peractis occurrit Antigono, eúmq; [a] prælio superat, & vix extremos Iudææ fines ingressum inde profligat. Quamobrem reuertentem Hierosolyma coronis tam Hyrcanus honorauit quàm populus. Iam [b] enim gener per sponsionē ascitus erat in Hyrcani familiam, quò libentius eius tutelam suscepit: ducturus Alexandri Aristobulo geniti filiā, Hyrcani verò ex filia neptem, ex qua postea pater factus est filiorum trium & duarum filiarum. Duxerat [c] autem etiam antè vxorem è suis popularibus Dorem nomine, ex qua suscepit Antipatrum filiorum natu maximum.

An. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

a *Herodes Antigonum ex Iudæa expellit.*

b *Herodes Mariāmem ex filia neptem ducit.*

c *Dorù, Herodis vxor.*

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunia eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.

CAP. XXII.

CÆterū Cassio apud Philippos ab Antonio & Cæsare deuicto, Cæsar inde in Gallias, Antonius in Asiam, proficiscitur. qui vbi peruenit in Bithyniam, omnium gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates, Phasaelum & Herodem accusaturi. quòd in speciem solum regnaret Hyrcanus, re autem vera tota potestas esset penes hos fratres,

Ann. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

Herodem verò Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda venerat, quo factum est, vt ne ad colloquium quidem aduersarios eius admiserit. id [a] enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progresso [b] autem Epheſum præſto fuit legatio miſſa Hyrcani pontificis & gentis noſtræ publico nomine, afferens coronam auream, & rogans vt quos Iudæos Caſſius prætet belli ius captiuos abduxerat, ſcriptis per prouincias literis in libertatem vindicaret, & agros per Caſſium ademptos genti reſtitueret. Quorum [c] poſtulata Antonius æqua exiſtimans, confeſtim ſcripſit Hyrcano & Iudæis, ſimúlque ad Tyrios miſit decretum hanc ſententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorum ſalutem. Si valetis benè eſt, ego & exercitus valemus. Lyſimachus Pauſaniæ, Ioſephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Epheſum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi expoſuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti ſunt, declarantes quanta nos proſequaris benenolentia. quare cognitam non tam ex verbis quàm operibus veſtram amicitiam, & mores compoſitos ac pios, non complecti non poſſum. Ergo quoniam totam Aſiam aduerſarij noſtri ac populi Rom. incurſauerunt, nec ſacratis locis, nec ciuitatibus parcentes, neque iuſiurandum præſtitum ſeruantes: nos non tam priuatum noſtrum negotium agentes, quàm ſuſcepta defenſione Reipub. in diuini ſimul ac humani iuris violatores vindicauimus. Eorum enim facinus ſol ipſe auerſatus videtur, & in uitis oculis ſpectaſſe perpetratum ſcelus in Caſarem. Sed poſtquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis pri

a *Pecunia corruptus Iudex.*

b *Hyrcani & Iudæorũ legatio Antonio coronam aureã offerens, vt Iudæos à Caſſio captos in libertatem vindicaret, rogat.*

c *Antonius Hyrcano de Caſſij & Bruti rebus & morte ſcribit.*

scam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & vsque ad mare montium vallo permunitis, vt per vnicam ceu portam pateret aditus, diis ipsis eorum iniusta molimina damnantibus vicimus. & Brutus compulsus intra mœnia Philippensium, obsessusque à nobis, addidit se Cassio socium exitij, qui postquam meritas pœnas dederunt, pace nos in posterum fruituros speramus, & Asiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam enim nostra opera vniuersum Asiæ corpus velut è graui morbo recolligere se incipit. Cùm igitur etiam de te cum tua gente augendo ornandóque cogitem, curæ mihi erit, quicquid in rem vestram fuerit. edictum etiam oppidatim proposui, vt quotquot vel liberi, vel serui sub hasta à C. Cassio Cassianisve venundati sunt, liberè dimittantur. Volóque vt quæ mea & Dolobellæ benignitate vobis concessa sunt, ea perpetuò rata sint. Tyrios quoque iubeo, vt iniuriam à vobis abstineant, & quicquid de Iudæorum finibus occupant, id totum restituant. Coronam autem quam misisti accepimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S.P.Q.S. Renunciatum est mihi Ephesi ab Hyrcani Pontificis ac ethnarchæ legatis, agros ipsorum ditionis vos occupasse, idque factum quo tempore nostri aduersarij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam [a] igitur pro imperio bello suscepto, iustitiæ pietatíque prospicientes vindicauimus in ingratos ac perfidos, volo etiam vobis pacem esse cum nostris sociis: & quicquid ab aduersariis nostris accepistis, habere vos non permittimus, sed iubemus vos prioribus dominis reddere. nemo enim eorum neque prouinciam à Senatu accepit ne-

An. mundi 3934. *Ante Christum nat.* 40.

[a] *M. Antonius Tyriorum Magistratib. scribis, & vt Hyrcano ac Iudæis regionem, bona, & libertatem adeptam restituerent iubet, salua tamen saluandis.*

An. mundi 3924. *Ante Christum natum* 40.

que exercitum, sed quæ per vim corripuerunt, largiti sunt ministris suæ violentiæ. quando igitur illi meritas pœnas dederunt, æquum censemus, vt socij nostri ea quæ antè habuerunt, nemine vetante recineant: vósque si quos Hyrcani Iudæorum ethnarchæ agros, postquam C. Cassius bellum illicitum in nostra prouincia mouit, occupastis, eos reddatis: néve vllam vim interponatis, quò minus ad pristinos dominos redeant. quòd si aliquid iuris in eos prætenditis, quàm primum ad ea loca venero integrum vobis erit ius vestrum repetere, id quod etiam sociis nostris peræquè integrum seruabimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S. P. Q. S. Edictum meum ad vos misi, quod volo curetis referri in publicas tabulas literis Græcis & Latinis: & in loco aliquo conspicuo proponi, vt legi possit ab omnibus. M. Antonius Imperator ac triumuir dixit: Quoniam C. Cassius hoc perturbato rerum statu alienam prouinciam & militem præsidiarium inuasit, & sociorum nostrorum facultates diripuit, & vastauit Iudæorum gentem amicam popu. Roma. insolentia eius nostris armis perdomita, iudiciis atque edictis quæ ille perpetrauit corriginus, vt ablata restituantur nostris sociis. & siue corpora Iudæorum, siue bona diuendita sint, illa in libertatem, hęc ad pristinos reuertantur dominos. Qui verò contra edictum hoc nostrum fecerit, pœnas daturus est: & qui inobedientiæ cõuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferè exemplo Sidoniis, Antiochensibus, & Aradiis scripsit: visũmque est hoc loco etiam hæc inserere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus sit Romanus populus.

Antonius

Antonius in Syriam prouinciã veniens, Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit.

An. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

CAP. XXIII.

POst[2] hæc autem in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiã, amoribus suis cum implicuit: quo tempore rursum centum è Iudæorum gente potentissimi venerunt ad eam, vt [b]accusarent Herodem vnà cum suis, electo ad hoc eloquentissimo quoque è suo numero. Iuuenum autem causam defendendam Messala suscepit, assistente sibi etiam Hyrcano, qui iam socer factus fuerat. Antonius verò audita vtraque parte apud Daphnen, scisscitatus est ex Hyrcano, vtra pars melius administraret rempublicam. Qui cùm respondisset Herodem in hoc præstantiorem esse, Antonius qui iã antè familiariter diligebat Iuuenes propter paternum hospitium, quo tempore cũ Gabinio agens patris eorum contraxerat amicitiam, hos [c]ambos tetrarchas constituit, & Iudæorum eis committit gubernacula. Literas quoque in hoc scripsit & ex eorum aduersariis quindecim coniecit in vincula, occisurus etiam nisi interccssisset Herodis deprecatio: quamuis ne sic quidem cessauerunt à legatione reuersi. Sed[d] rursum mille venerunt Tyrum, Antonium ibi præstolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus imperauit eius loci magistratui, vt in Iudæorum legatos nouatores rerum animaduerteret, & Herodi adiutor esset ad principatum parandum. Herodes verò ante vrbem diuersantes in littore accedens, hortatus est eos, vt se subducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum instaret periculum, si contendere pergerent. quod illi contempserunt. móxq; erumpentes in eos

Hedio & Ruffinus cap. 21.

2 *Cleopatra in Ciliciam ad Antoniũ venit.*

b *Herodes à centum Iudæis apud Antonium accusatus.*

c *Antonius Phasaelum & Herodẽ Tetrarchas constituit.*

d *Mille Iudæi Herodẽ accusaturi Tyrum conueniunt, quo partim trucidantur, partim vulnerantur & fugantur.*

An. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39.

Iudęi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim fauciauerunt: reliqui verò domum refugientes posthac quieuerunt. Populo vero clamoribus agente contra Herodem, commotus ad iram Antonius iussit quos vinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus Regis filius & Barzapharnes Parthorum satrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus est. cuius in principatu successor filius Lysanias amicus factus est Antigono Aristobuli filio, conciliante satrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.

CAP. XXIIII.

Hedio & Ruffinus Cap. 22.

DEinde [a] mille talenta & quingentas mulieres Antigonus daturũ se Parthis pollicitus est, si ab Hyrcano in illum regnum transferrent, & Herodem vnà cum suis interficerent. quæ tamen non dedit. sed Parthi nihilominus asserturi regnum Antigono, duxerunt versus Iudęam exercitum. Pacorus [b] per maritima, satrapa per mediterranea, Pacorum excluserunt Tyrij, sed Sidonij & Ptolemaidenses intromiserunt. Ille alam equitum in Iudæam speculatum præmisit, iussam etiam adiutare Antigonum. eos ducebat pincerna Regius, & ipse Pacorus nomine. Adiungentibus [c] autem se Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hosticum inuadere, Ille spem concepit posse se horum opera partem quandam regionis in potestatem redigere, quæ Drymœ vocabatur: & quibusdam eis occurrentibus peruasserunt vsque Hierosolyma. Vbi adiungentibus se aliis iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam. móxque se rentibus

a *Antigonum Parthis, si ab Hyrcano in illum regnum trãsferrent pecuniam pollicetur.*

b *Pacorus equites Antigono in Iudeam mittit.*

c *Iudæi Carmelum mõtem incolentes, Antigono sese adiungunt.*

festibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro conserta, repulerunt hostem iuuenes: eóque in templum compulso, miserunt armatos quosdam in propinquas ædes, vt eis essent præsidio. in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit ædibus. quam iniuriam paulo post Herodes vltus est, aduersarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cúmque quotidianæ velitationes inter eos fierent, hostes expectabant cõuenturas è tota regione turbas ad [a] Pentecosten, quam vocant, festiuitatem. Quæ dies postquam illaxit, multa hominum millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quàm inermium: qui & templum & vrbẽ occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum Phasaelus custodiebat: Herodes [b] verò cũ suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga vertere, fugientia partim in vrbẽ, partim in templum, partim etiam intra vallum quoddam in propinquo positum. in ea pugna & Phasaelus adiuuit nonnihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus, rogante Antigono, in vrbem ingressus est, prętextu quidem quasi seditionis compescendæ gratia, sed re vera principatum illi astruere cupiens, quin [c] postquam à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasit ei, vt legatus iret ad Barzapharnẽ, insidias hoc pacto instruens. ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factum Herode propter barbarorum perfidiam, hortantéq; vt potius Pacorum & alios ad se venientes opprimeret. Itaque profecti sunt in eam legationem Hyrcanus atque Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodem ducẽtis equitibus, ac decẽ

An. mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

a *Pentecoste.*

b *Herodes cum hostib. pugnat in suburbio.*

c *Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus Phasaelo vt legatus iret ad Barzapharnen suadet.*

liberis quos vocant, legatos deduxit. Vt verò in Galileam ventum est, armati eis occurrunt, qui illis oppidis præerant: & Barzaphanes primùm alacriter eos excipit donátque muneribus: deinde [a] struere insidias incipit. Phasaelus verò cum suo comitatu deductus est in propinquum iuxta mare diuersorium. Vbi audito quòd Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis esset pollicitus, suspectos iam habuerũt barbaros. quidam etiam nunciauit, noctu illis parari insidias & clam adhiberi custodiam. Et certè cepissent eos, nisi expectassent donec relicti Hierosolymis Parthi Herodem caperent, ne his sublatis ille præsentiens effugeret. id quod verum esse mox apparuit, conspectis custodibus, quare non defuerunt qui hortarentur Phasaelum, vt nihil amplius expectans conscẽso equo se inde protiperet, præcipuè Ofilius, qui id secretum cognouerat è Saramalla Syrorũ tunc ditissimo, & naues ad fugam offerebat. nã non longè mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: sed accedens Barzaphanem negabat eum rectè facere, qui agitaret eiusmodi consilia. Si enim pecuniis opus habeat, plures acceptũrũ à se quàm ab Antigono: & alioquin turpe esse legatos suam fidem secutos insontes interficere. At barbarus hæc audiens, deierabat non esse vera, & inanibus eum turbari suspicionibus. móxque ad Pacorum abiit.

Anno mũdi 3925. Ante Christum nat. 39.

a Parthi Hyrcano & Phasaelo insidias struunt.

Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt.

CAP. XXV.

b Hyrcanum & Phasaelus à Parthis capti.

QVo [b] profecto statim Parthorum quidam iniecerunt vincula Hyrcano & Phasaelo, multum

multum detestanti eorum periurium, ad Herodem autem missus eunuchus mandatum habebat, vt productũ extra muros comprehenderet. Phasaelus verò miserat nuncios, qui indicarẽt Parthorũ perfidiã, quos quoniã hostes intereeperãt, Herodes re cognita Pacorũ adiit & Parthorum potentissimos, quasi aliorum dominos, qui cùm scirent omnia dolosè dissimulabant: aiebántq; oportere eum cum ipsis progressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehensos ab aduersariis: sed aduentare significaturos quàm benè Phasaelo successerit. id Herodes nõ credidit, vt qui ex aliis de fratre capto audierat. quàm eius suspicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi desponsa erat: huius monitis, licet aliis contemnentibus libenter parebat, vtpote mulieris cordatissimæ. Interim a dum Parthi quid faciẽdum sit consultant, quòd nõ placeret apertè tãtum virum aggredi, & rem in sequentẽ diẽ differũt, Herodes animaduersa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, vtcunque negarent alij, appetente vespera decreuit ad fugam vti hac opportunitate temporis, neque diutius inter hostes cunctati in rebus tam dubiis. Assumpto igitur armatorum quos circa se habebat subsidio, & impositis in iumẽta mulieribus, matre & sorore, & sponsa sua Alexandri filia nepte Aristobuli, matréq; sponsæ Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulitióq; ac reliqua turba cum tũ properabat versus Idumæam insciis hostibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui nõ tali rerũ facie commotus fuisset ad misericordiam, fœminis infantulos suos trahẽtibus, & cum lacrymis ac eiulatu relinquentibus patriam, & vinctos amicos, nec de se meliora sperantibus. Ve-

Au. mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

a *Parthi Herodẽ quoq. comprehendere cogitãt, ipse verò re cognita ipsorum manibus effugit.*

An. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39.

rùm [a] Herodes obdurato contra sæuientem fortunam pectore, & ipse præsenti erat animo, & comites inter eundem singillatim accedens hortabatur ne mœrori succumberent. hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit reposita: quibus verbis accensi, conabantur calamitati resistere. interim [b] minimũ abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso vehiculo & matre adducta in mortis periculum: adeò & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens. iámque gladium strinxerat volens se percutere, cum interuentu proximiorum est prohibitus, obtestantium ne suos inimicorum iniuriis relinqueret. neque enim esse viri fortis, se vno in libertatem asserto amicos contemnere, partim igitur vi, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, & pro tempore adhibitis remediis pergebat in stitutum cursum petens castellum Massadam quàm maximis compendiis, in [c] quo itinere non semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper victor discessit. Imò ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt, sed sexagesimo ab vrbe stadio illum aggressi in pugnam pertraxerunt, quibus victis & profligatis, quasi non ex necessitate, sed multo ante præparatus conflixisset, in eo loco vbi Iudæos vicit, postquam regno potitus est regiam condidit cum primis memorabilem, adiuncto etiá oppido, quod Herodium vocari voluit. Postea verò quàm ad Ressam vicum Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: vbi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cùm tantam turbam secum traherent, etiam absque milite cõductitio. Massada verò, ad quod castellũ decretum erat confugere, tantam multitudinem non capere. Maiorem igitur partem dimisit, numero

[a] *Herodes suos in fuga consolatur.*

[b] *Herodes vehiculo in quo mater erat, euerso sibi ipsi vitæ manus inferre cogitat.*

[c] *Herodes Massadam petens, in itinere à Parthis impugnatur.*

numero ſupra nouẽ millia, iuſſis aliis aliàs per Idumæam ſalutem ſibi quærere, additóque viatico: expeditioribus autẽ quibuſq; & ſuis intimis neceſſitudinibus aſſumptis in caſtellum ingreſſus eſt, depoſitíſque ibi cum ſuo comitatu mulieribus, quorum omnium numerus ad octingentos pertingebat. quòd ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia neceſſaria ſuppeteret, ipſe properauit ad petrã Arabiæ. Cæterùm[a] vbi dies illuxit, reliqua quidẽ omnia Hieroſolymitanorũ bona direpta ſunt per Parthos vnà cum ipſa regia, ſola Hyrcani pecunia circiter trecẽta talenta, intacta remanſit. Herodis etiã facultatú magna pars euaſit, præſertim quas ille maturè prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec contenti Parthi vrbis direptione, egreſſi agrũ quoq; latè populati ſunt, & Mariſam vrbem opulentã euerterunt. at ij; ita Antigonus in Iudæã à Rege Parthorũ reductus, Hyrcanum & Phaſaelũ vinctos accepit. Vehementer autẽ triſtatus eſt quòd mulieres effugiſſent, quas Parthis tradere conſtituerat, & vnà cũ pecunia daturum ſe promiſerat. Veritus[b] deinde ne populi fauore Hyrcanus in regnum reſtitueretur, qui à Parthis aſſeruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens ne ille propter hoc vitium ad recipiendũ Pontificatum eſſet idoneus, quando lex hunc honorem nõ concedit niſi ei qui integro ſit corpore. Sed maximè miranda eſt [c]Phaſaeli generoſitas, qui vbi ſe neci deſtinatum cognouit, non tàm mortem indignè ferens, quàm miſerabile ac turpe ducens inimici arbitratu cadere, cum manus ſibi inferre nõ poſſet propter vincula, alliſo ad ſaxum capite vitam abrupit, quod illi tũ in tali neceſſitate cõſtituto, viſum eſt honeſtiſſimum, adempta inimico poteſtate ſeuiendi in ẽ pro libidine. Fertur autem quòd

An. mundi 3925. *Ante Chriſtum nat.* 39.

a *Parthi Hieroſolymitanorum bona diripiunt, & Mariſam vrbem euertunt.*

b *Antigonus à Parthis in Iudæam reductus Hyrcano, ne in regnũ reſtitueretur auriculas amputat.*

c *Phaſaelus alliſo ad ſaxum capite vitam abrumpit.*

An. mundi 3955. *Ante Christum nat.* 39.

fauciato vehementer capite, Antigonus submissis Medicis, pro [a] remedio venenum in vulnus indiderit, ante tamen quàm exhalaret animã, audito ex quadã muliercula quòd Herodes frater hostẽ euasisset, valde tranquillo animo mortem tulit, vltorem suæ necis post se relinquẽs, qui posset ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorum se circumstantiũ magnitudine, expediebat consilium ad moliendas res arduas: ad [b] Arabum enim Regem Malchũ, multis suis beneficiis iam antè obligatũ proficiscitur, cum maximè opus haberet, mutuã operam postulaturus, & accepturus pecuniam vel munere vel fœnore ab homine sibi obnoxio. nõdũ enim certior factus de fratris interitu, dabat operam vt eum quamprimùm ab hoste redimeret, vel trecenta talenta paratus expendere, qua de causa etiã Phasaeli filium septennẽ secũ ducebat, oppignoraturus eum apud Arabes. Sed cum occurrissent ei missi à Malcho qui denunciarent vt finibus eius regni excederet, sic Parthis iubentibus (prætexebat autẽ hoc suasu optimatũ suorum ne debitam pecuniã redderet, vtque ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos depositas habebat) respondit se non venisse vt molestus esset cuiquã, sed vt colloqueretur cum Rege de rebus necessariis. deinde cùm cõsultius videretur discedere, valdè molestus, dehinc ſtè abiit Ægyptum versus iter ingressus. & nunc quidem in quoddã templum diuertit, vbi nauiactatus tãtos ex comitatu reliquerat. Sequenti verò die cum venisset Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitẽtia motus & curſim insecutus Herodẽ, nihil profecit, iam enim ille procul aberat versus Pelusium properans. quò postquam peruenit, nõ recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magistratus

a *Phasaelo Antigonus pro remedio venenum mittit.*

b *Herodes ad Malchũ Arabũ Regem pecuniã accepturus proficiscitur.*

c *Herodes regno excedere iussus, in Ægyptũ in mari diu iactatus tãdem Romã peruenit, vbi Antonio quæ ipsi contigerant, refert.*

stratus eius loci conuenit, à quibus ob pristinæ fortunæ reuerentiam honorificè in eam vrbem deductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamen efficere non potuit ne Romam properaret, licet hyberno tempore, & parum tranquillis, vt nunciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde versus Pamphyliam, & cum graui tempestate cõflictatus, ægrè in Rhodum euasit, iactura etiã sarcinarum facta. Vbi duo ex amicorum cohorte ei præstò fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inuenisset eam ciuitatem grauiter afflictã bello quod contra Cassium gestum est, ne præsenti quidem inopia cohiberi potuit, quò minus vel supra vires eam refoueret: instructáque triremi & cum amicis conscensa, in Italiã Brũdusium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ sibi in Iudæa contigerant: & quòd frater Phasaelus à Parthis captus occisus sit, & Hyrcanus apud eosdem captiuus detineatur, quódque Antigonum Regem constituissent, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipsius familia seligere destinauerat, & quòd eas noctu absportasset non sine labore, & ægrè manus hostium euasisset, & post hæc omnia familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipso per medias tempestates contemptis omnibus difficultatibus properante ad vnicum subsidium quod in illo haberet repositum.

Ann. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39.

Hedio & Ruffinus cap. 23. al. 25.

Herodes Romæ à Senatu Iudæa Rex declaratur.

CAP. XXVI.

ANtonium[a] verò mutatæ Herodis fortunæ commiseratio subiit, reputantem quod etiã ab illo fastigio deuoluantur homines, non mediocriter mouente eum cùm paterni hospitij memoria, tum pecunia quam Herodes polli-

[a] *Herodem Antonius amore, Antigonum verò odio prosequitur.*

Anno mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

cebatur, si eius ope Rex fieret, quemadmodum ante potestatem tetrarchæ cõsecutus fuerat. sed præcipuè huc impellebat odiũ Antigoni, quem quòd pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, ad iuuandum Herodem erat propensior. Cæsar [a] quoque partim propter Antipatri militiam in Ægypto cum patre ipsius toleratã, & hospitij ius ac reliquam beneuolẽtiã, partim vt Antonio gratificaretur, quem valde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuẽdam & conatus promouẽdos erat paratissimus, conuocatóq; senatu Messala ac deinde Atratinus, commendarunt productum Herodem, tam patris quàm ipsius beneficia & studium Romani nominis commemorantes: simúlque accusauerunt & hostem declarauerunt Antigonum, nõ solũ ob vetera crimina, verùm etiam quòd cõemptis Romanis à Parthis accepisset imperiũ. quibus rebus cum senatus esset offensus, tũ Antonius [b] eũ docuit quòd etiã ad Parthicum bellum plurimum conduceret regnare Herodem: idq; mox omnium suffragiis approbatum est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studium, non solùm quia præter ipsius spem regnũ ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc sibi cõcessuros, solitos hunc honorem regio seruare generi: & [c] ideo coniugis suæ fratri id petituris erat Alexandro nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani: sed etiã quia intra septem dies insperata felicitate ornatũ dimisit ex Italia. Hunc adolescentem postea Herodes interfecit, vt suo loco indicabimus. Cæterùm dimisso senatu, Antonius & Cæsar mediũ habẽtes Herodem exiuerunt, consulibus cęteriſq; magistratibus deducentibus, ascenderúntq; [d] in Capitolium, sacra ibi facturi & senatus cõsulta deposituri: & nouus Rex primo regni sui die cõui-

[a] *Cæsar Augustus Herodis studiosus.*

[b] *Herodes Romæ in senatum introuissus Rex declaratur.*

[c] *Herodes Alexandro coniugis suæ fratri regnũ petituro ipsemet eo potitur.*

[d] *Antonius & Cæsar cũ Herode in Capitolium ascendunt.*

uio

ro exceptus est ab Antonio, atq; hoc pacto ille regium fastigium adeptus est CLXXXIIII. Olympiade, C. Domitio Caluino iterũ, C. Asinio Pollione Coss. Toto [a] autem eius absentiæ tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Masada, abundantem quidem cætero cõmeatu, sed laborantem aquarum inopia, ita vt hac de causa Ioseplus frater cum ducentis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchum iam pœnitere, quòd parum officiosus in Herodem fuisset. id consilium mutauit imbre noctu de cœlo dimisso. cisternis enim aqua repletis, nõ amplius fuga opus habuit: sed haud secus quàm diuina ope hac difficultate leuati magno animo excurrebant, & conferentes manus cũ Antigonianis, modò apertè, modò clàm multos trucidabant. Interea [b] Ventidius Romanorum dux missus vt Parthos è Syria pelleret, post illorum abscessum in Iudæam venit, eo prætextu, quasi Iosepho laturus auxiliũ: sed reuera hoc consilio, vt pecuniam extorqueret ab Antigono. Positis igitur castris propè Hierosolyma, satis magnam pecuniæ vim exegit ab eo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militum parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit Antigonus ne quid interim molestus esset, dum Parthi vt ipse sperabat, succurrerent.

An. mundi 3926. *Ante Christum nat.* 38.

a *Herodis familia ab Antigono in Masada oppugnata.*

b *Ventidius prætexit quasi Iosepho laturus auxiliũ, sed reuera vt pecuniã extorqueret Antigono in Iudæam venit.* Hedio & Rufino Cap. 24. al. 26.

Herodis ex Italia nauigatio, & pugna aduersus Antigonum.

CAP. XXVII.

INterim [a] Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidem, collectis non mediocribus copiis tũ ex conductitio tum ex suæ gentis milite, properabat per Galilæam contra Antigonum, adiutus à

c *Herodes ex Italia domum reuersus contra Antigonum copias ducit.*

An. mundi 3926. *Ante Christum nat.* 38.

Silone ac Ventidio, ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cum mandatis vt Herodem in suum regnum deducerent, quamuis Ventidius tum fortè destinabatur componẽdis ciuitatum tumultibus, quos irruptio Parthorum excitauerat. Silo verò in Iudæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis vlterius procedentis copiæ augebantur in dies, & tota Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducenti autem ei versus Masadam, quòd necesse esset seruare cognationem in eo castello obsessam, impedimento fuit Ioppe: quam occupatã ab hoste opus erat primũ capere, ne quam hostilem munitionem à tergo relinqueret petituro Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitum: quem cùm Iudæi persequerentur, Herodes cum modica manu eis occurrit, & Iudæis profligatis Silonẽ ægrè repugnantem seruauit. Capta [a] deinde Ioppe properauit Masadam ad liberandos obsidione domesticos. Ex [b] indigenis autem alij propter paternam amicitiam illi se adiungebant, alij propter ipsius gloriam, nonnulli quòd amborum deuincti essent beneficiis: sed maxima pars ob spes quas de confirmato iã rege conceperant. Augebatur autem valde exercitus, cui Antigonus in transitu locis opportunis struebat insidias, & tamẽ nihil aut parum hostem lædebat his artibus. nam [c] Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequẽtibus Silonis militib. & multis Hierosolymitanis eius potentia perterritis. Cúmq; ad occidẽtalẽ vrbis tractum castra posuisset, qui hac parte dispositi erant, custodes sagittis eum impetebãt & missilibus, deinde quibusdam cateruatim excurrentibus, & stationes hostium infestan-

a Herodes Ioppen oppugnat & capit.

b Multi Herodi se ad iungunt.

c Herodes Ressa capto & e Masada domesticis receptis, Hierosolyma petit.

tibus, Herodes [a] caduceatorem clarigare iussit circa mœnia, se bono publico venisse, & ad salutem vrbis, ne apertorum quidem inimicorũ retaliaturum iniurias, sed etiam inimicissimorum in se peccata obliuioni traditurũ. ad [b] hæc Antigonus ita respondebat, verso sermone ad Silonem ac Rom. milites, iniquum eos facere qui Herodi regnum aitruant, homini priuato & Idumæo, hoc est, semijudæo, cum id more gẽtis debeatur successioni generis: nam si offensi, quòd ipse à Parthis regnum accepisset, ideò velint hoc auferre, nõ deesse multos ex regio genere, qui legitimè possint id accipere, nihil de pop. Rom. malè meriti, & sacerdotes insuper, quos iniquum sit priuari debitis honoribus. ad hunc modum ambobus inter se contendentibus, & vsque cõuicia prorumpentibus, Antigonus [c] permisit suis vt arcerent hostes à mœnib. qui cùm strenuè iacularentur è turribus, facilè eos fugauerunt. Tum [d] verò Silonem largitione corruptum esse patuit. subornatis enim aliquot militibus è suis familiaribus: qui clamoribus furgiores commeatus & pecuniam in alimenta flagitarent, abducíque se in hyberna ad cõmodiora loca postularent, vastis circa vrbem omnibus, quòd Antigoniani amoliti essent vitæ necessaria: turbari cœpit exercitus & parare abitum. contra [e] Herodes rogabat Silonis tam duces quàm milites ne se desererent, missum tum à Cæsare & Antonio, tum à senatu reliquo, sibi curæ futurum ne quid exercitus desideret, atque etiam vt abundè adsint quæcunque requirerent. post quas preces continuò dimissis suis per agros, nullam Siloni dicendi ansam reliquam fecit: maior enim quàm quisquam speraret rerum necessariarum allata est copia: familiaribus etiam suis apud Samariam agentibus

An. mundi 3916. *Ante Christum nat.* 38.

a *Herodes circa Hierosolymorum mœnia, se bono publico & ad salutẽ vrbis venisse, clarigare iubet.*

b *Antigonus Herodi, quod non ex stirpe Regia progenatus, sed semi-Iudæus sit, exprobrat.*

c *Herodis copias hostes à mœnibus arcent.*

d *Silo quidam qui Hierosolyma discedẽdi ansam ariperẽt subornat.*

e *Herodes sibaria exercitui procurat.*

An. mundi 3927. Ante Christum nat. 37.

imperauit, vt frumentum, vinum, oleum, pecora, & reliqua neceſſaria Hierichuntem cõportarent, & vt in poſterum inde ſuggeri poſſent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, ſed continuò dimiſit per agros qui per inſidias frumentatores interciperẽt, qui ſicut iuſſi ſunt cõparata circa Hierichuntem armatorum multitudine, inſeſsíſque montibus, intenti obſeruabant eos qui commeatus conueherent. Nec Herodes interim ſegnis erat: ſed aſſumptis x. cohortibus, quarum v. è Romanis totidem è Iudæis conſtabãt, adiunctíſque mixti generis cõductitiis & equitatu modico, Hierichuntẽ petiit: offendénſque vrbem relictam ab habitatoribus, & D. ex his ad montium vertices confugiſſe cum familiis, hos quidem captos dimiſit. Romani verò inuadentes vrbẽ diripuerunt, repertis intra ædes omne genus rebus preciosiſſimis. Rex igitur relicto in ea præſidio reuerſus eſt, & a Rom. exercitum hybernatum in recens deditas regiones dimiſit, Idumæam, Galilæã, & Samariam, Antigonus quoque pro largitione obtinuit à Silone vt partem Rom. exercitus intra Lyddã acciperet, captans Antonij gratiã, atque ita Romani degebãt in magna rerũ copia, ab armis tantiſper vacantes. Herodi verò otiari non libuit. ſed miſſo in Idumæam Ioſepho fratre cũ. M. peditibus & CCCC. equitibus, ipſe in Samariam profectus, & depoſita ibi matre cognatíſq; aliis quos è Maſada eduxerat, in Galilæam duxit, expugnaturus quædã loca ab Antigono inſeſſa præſidiis. cúmque Sephorim cælo ningẽte perueniſſet. Antigonianis inde refugientibus, magnam nactus eſt rerum neceſſariarum copiam. Inde b in latrones quoſdã ſpelũcarũ receſſus habitantes equitũ alam immiſit, cũ peditum tribus cohortibus, vt eos cohiberet à

a *Romanum exercitum hybernatum dimiſſum.*

b *Latrones.*

maleficiis

maleficiis, aberant autem non longè à vico qui Arbela dicitur. quadrageſimo deinde die ipſe venit cum toto exercitu, & magna audacia hoſte occurrente, in ſiniſtro aciei cornu laborari cœptum eſt, donec ipſe armatorum manu ſtipatus ſuccurrit, & hoſtes iam vincentes coegit terga vertere, ſuos verò fugientes gradum ſiſtere. nec [a] hoc contentus profligatos & palantes vſque Iordanem perſecutus eſt. atque ita vniuerſam Galilæam in partes ſuas traduxit, præter eos qui erãt in ſpeluncarum receptaculis, numeratiſque viritim 150. drachmis, & proportione centurionibus, ſuos in hyberna dimiſit. Interea Silo ad eum venit cũ ſuis ducibus, qui apud Antigonum in hybernis fuerant, illo [b] nolente eos poſt vnum menſem exactum amplius alere. nam & ad circumuicinos miſerat, qui iuberent eos ſublatis omnibus rebus ad victum neceſſariis in montes refugere, vt Romani præ inopia fame perirent. at Herodes Phærorę fratrum minimo commeatuum curam commiſit, iuſſo inſtaurare Alexandrium. Ille verò breui & militibus magnam neceſſariarum rerum abundãtiam præbuit, & caſtellum illud prius deſertum denuò condidit. Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. In [c] Syria verò Ventidius Silonem accerſens contra Parthos, iuſſit primùm Herodi nouare operã, deinde ad proprium bellum excire prouinciales auxiliarios. At [d] ille Silone ad eum miſſo, ipſe cõtrà latrones in ſpeluncis degentes duxit militem. Erant autem hæ ſpeluncæ ſitæ in præruptis montibus, anguſtis tramitibus acceſſibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cũ totis habitabant familiis. Rex [e] autem arcas in hunc vſum compactas de vertice montis per machinas demittebat catenis ferreis, eo quòd

An. mundi 3927. *Ante Chriſtum nat.* 37.

a *Herodes in Galilæa cum hoſtibus pugnat, eos vincit, ac vniuerſam Galilæã in ſuas partes traducit.*

b *Antigonus Romanum exercitũ alere recuſat.*

c *Ventidius Silonem cõtra Parthos accerſit.* Hedio & Ruffinus Cap. 25.

d *Herodes cõtra latrones in ſpeluncis degẽtes militem duxit.*

e *Herodes milites in arcis de vertice montis demittit.*

An. mundi 3927. Ante Christum natum 37.

nec infernè propter asperitatem montis ascendere daretur, nec supernè contra eos derepere. hæ arcæ completæ erant militibus hastas falcatas gestantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. hæc tamen arcarum demissio periculosa erat propter immensam altitudinẽ: & in speluncis non deerant victui necessaria. vt verò demissæ sunt arcæ ad earum ostia, & nemo præ metu audebat progredi: quidã scutatus accinctus gladio, manu vtraque apprehensa catena qua arca sustinebatur, demisit se intra fauces moræ impatiẽs, illis exire cunctantibus: & ad quandam cauernam accedens, primùm iaculis multos intus confecit: deinde resistere conatus falcata hasta attractos dabat in præceps, deinde penitus reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demũ in arcam se recepit. cæteros verò eiulatum audientes pauor corripuit, & salutis desperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueniẽs, multique, Rege per præconem pollicente veniam, deditionem fecerũt. Sequenti vero luce eodem vsi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeũdo & pugnando in foribus, & subiecto igne antra incendendo. inerat enim intus multa materies. Senex [a] autem quidam deprehensus intus cum vxore ac septem filiis, rogatus ab eis vt se fugere hostem permitteret, stans ante ostiũ primum quemque exeuntem iugulabat, donec ad vnum omnes confecit, & vxorem vltimam. deinde præcipitatis cadaueribus, postremò seipsum superiecit, mortem seruituti præferens. primò tamen in obscenitatem Herodis multa fecit conuicia, licet Rex è specula quadam dextram porrigeret, & polliceretur veniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ sunt. Rex autem Ptolemæo præposito ei regioni

[a] *Senex quidam vxorẽ suam cum septẽ liberis iugulat, postremò seipsum quoque præcipitat.*

in

in a Samariam profectus est cum sexcentis equitibus,& tribus millibus peditum,vt armis cũ Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo sua præfectura non benè cessit : nam inuasus ab his qui & antè Galilæã turbauerant,interfectus est. quo facto receperunt se in paludes & loca inaccessibilia. totum eum tractum rapinis infestantes,& excursionibus.Herodes b autem reuersus pœnas ab eis exegit latrocinij : & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos supplicio tradidit, & arces ipsas diruit:atque ita sublatis rerũ nouarũ autoribus ciuitates centum talentis mulctauit. Intea c cæso in pugna Pacaro, & Parthis profligatis Ventidius Herodi in auxilium mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus. Iubente hoc Antonio.Ille vocatus ab Antigono,& pecuniis corruptus,inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius negotia.At Antigonus suspectum habens eius aduentum non admisit hominem, sed perfunditores glandibus impetitum arcuit,satis declarans suum animum. ille tum demum Herodem benè monuisse, & se obtemperantem errasse intelligens, in Emauntem vrbẽ se recepit,& d in eo itinere quotquot Iudæorum ad manus ei venerunt,interfecit, nullo amici aut hostis discrimine,iratus ob ea quæ sibi acciderant. quo facto Rex exacerbatus petebat Samariam. nam e decreuerat ea de causa adire Antonium,aliis sibi opus dictitans, quàm his qui se magis quàm hostem læderent. alioqui sufficere vel seipsum ad opprimendum Antigonũ.Machæra verò cõsecutus eum rogabat vt maneret : aut si certum esset pergere,saltem Iosephum fratrem sibi attribueret,gerenti bellũ contra Antigonum.Itaque reconciliatus Machæræ multũ roganti, re-

An. mundi 3927. *Ante Chri. nat.* 37.

a *Herodes cum Antigono rẽ decernere in Samariam proficiscitur.*

b *Herodes à defectoribus in Galilæa pœnas exigit.*

c *Ventidius cæso in pugna Pacaro Parthos profligat.*

d *Machæra multos Iudæos interfecit.*

e *Herodes Antonium adire Machæram accusaturus cogitat, eidem reconciliatur & Iosephum fratrem attribuit.*

An. mundi 3927. *Ante Christum natum* 37.

licto ibi Iosepho cum exercitu, præcepit ei ne rem totam in discrimen adduceret, néve cum Machæra contenderet. Ipse verò properauit ad Antonium oppugnantem Samosatam sitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quàm equites. posteaquam autem peruenit Antiochiam, repertis ibi multis collectis qui cupientes adire Antonium, nõ audebant se committere itineri propter obsidentes vias barbaros & sæuientes cædibus. bono animo esse iussis ducem se præbuit. statione autẽ altera procul à Samosata insidiabatur barbarorum turma commeantibus ad Antonium: vbi quà exitus erat in campestria occultauerant se non pauci equites, non moturi se loco donec viatorum agmen perueniret in planiciem. Cúmque iam primi pertransiuissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur fermè à quingentis equitibus qui cùm primos sibi occurrentes in fugã vertissent, Rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostẽ repulit, & excitatis suorum animis pugnã redintegrauit, reuertẽtibus qui paulò antè fugerant, ita vt vbique cæderentur barbari. Rex autem sæuire ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ nõ paucas gerebant sarcinas, simúlq. mancipiis, cœptũ iter prosecutus est. Et cùm plures alij in propinquo cãpi saltu insidiantes in illos cooriretur, hos quoque cum valida suorum manu aggressus in fugã compulit: multísque ex eorũ numero cæsis securũ sequentibus se iter præstitit. illi verò seruatorem eũ & protectorem suũ appellabant. Postquã b autẽ propè Samosatã ventum est exercitum instructũ & ornatũ ei honoris causa misit obuiam Antonius, propter abducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multúmque gauisus eius aduentu, & cognitis

a Herodes ad Antoniũ Samosatam oppugnantẽ properat, in itinere multos barbaros trucidat.

b Herodes ab Antonio & exercitu honorificè excipitur.

cognitis quę obiter gesserat, collaudata viri virtute, complexus est eum, & salutauit comiter, in summóque honore habuit, vt Regem recens à se declaratum. Antiocho [a] autem paulò post id castrum dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciam Antonius cum exercitu tradidit: commendatóque ei Herodis negotio, in Ægyptum ipse profectus est. Tum Sosius duas legiones cum Rege præmisit in Iudæam, ipse cum reliquo exercitu sequebatur. Interim [b] absente fratre Iosephus in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorum fratris quæ illi Antonium aditurus dederat, assumptis & à Machæra quinque cohortibus versus Hierichuntem profectus ad demetendas eius agri fruges, in montibus castris locum cepit: & quia Rom. cohortes constabant è tyronibus non admodũ rei militaris peritis, quòd pleriq; è Syria delecti essent, circumuentus ab hoste inter locorũ difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnans occubuit. sex enim cohortes desideratæ sunt. Antigonus verò potitus cadaueribus, Iosepho præcidit caput, 50. talentis à Phærora fratre redimendum. quo [c] facto Galilæi à suis præfectis deficiẽtes, factionẽ Herodis in locũ demersam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Machæra [d] autem Gittham castellum muniebat. Regi [e] verò apud Daphnem Antiochiæ suburbiũ fratris casus renunciatus est, iam ante tale aliquid expectanti propter quædam insomnia, quibus non obscurè de fratris morte præmonitus fuerat. Accelerato igitur itinere postquam ad Libanum mõtem peruenit, assumptis octingentis eius loci hominibus, ducens etiam vnam Romanam legionem, Ptolemaidẽ petiit: vnde [f] noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur, cui occurrentes ho-

An. mundi 3928. *Ante Christum nat.* 36.

a *Sosio Antiochus Prouinciam cum exercitu tradit, ipseq. in Ægyptum proficiscitur.*

b *Iosephus Herodis frater ab Antigono casus.*

c *Galilæi ab Herode deficiunt.*

d *Gittham Macheram munit.*

e *Herodes ex Daphne Antiochiæ suburbio in Galilæam proficiscitur.*

f *Herodes cũ Galilæis pugnat, eosq; victos, in castellum compellit.*

An. mundi 3928. Ante Christum nat. 36.

ſtes, prælio victi compulſi ſunt in caſtellis. vnde exiuerant pridie, quod primo mane oppugnare adortus, vi repentinæ tempeſtatis coactus eſt. infecta re, indę exercitum in proximos vicos abducere. Superueniente autem ab Antonio legione altera, qui caſtellũ tenebant territi noctu id deſeruerunt. Rex quoque properauit Hierichuntem volens vlciſci fratris interitum, quò poſtquam venit honoratiſſimum quemq; adhibuit ad conuiuiũ: peractáq; cœna dimiſſis conuiuis, recepit ſe in cubiculum. Hic videre licuit res regis à Deo nõ negligi. Triclinium[a] enim illud in quo cœnatũ fuerat, iã vacuũ ſine cuiuſquam noxa concidit, quo factum eſt, vt omnes Herodem Deo carum crederent, vt qui miraculosè ſeruatus videretur è tanto periculo. Sequenti verò die cùm hoſtium ſex millia ad pugnam deſcendiſſent à montium verticibus, Romanos terruerunt: eorúmque velites procurſando iaculis & ſaxis feriebant regios: adeò vt ipſi quoque Regi quidam vulnus in latus inflixerit. Porrò [c] Antigonus miſit Samariam ducem quendam nomine Pappum, volens videri ita abundare copiis, vt foris quoque poſſet bellum gerere. Sed ille Machæræ ſe oppoſuit. Herodes verò occupatis quinq; oppidis, præſidiariorum circiter 2000. in eis interfecit. & incenſis oppidis contra Pappum reuerſus eſt, qui caſtra habebat ad vicum Iſanas nomine, & cõfluentibus ad ſe multis Hierichunte ac Iudæa, vbi animaduertit hoſtem prę audacia venire ad pugnam collatis cum eo ſignis vicit egregiè; & accenſus vlciſcendi fratris cupidine, fæuiendo inſtabat in vicum fugientibus. Repletis[d] autem ędibus milite, & quibuſdã in tecta confugientibus, his ſuperatis & tectis dirutis vidit omnia referta & cõſtipata militibus, hos igitur ſaxis ſuper-

a *Triclinium in quo Herodes tum cœnauit, vacuum ſine cuiuſq. noxa concidit.*

b *Herodes ab hoſtibus vulneratur.*

c *Antigonus Pappum ducem Samariam mittit.*

d *Pugna in ædibus.*

nã

pernè impetẽtes aceruatim cõficiebãt: nec fuit toto hoc bello spectaculum miserabilius, quàm videre innumera cadauera cumulata intra patietes, & hoc facinus maximè fregit hostiũ audaciã, ita vt non amplius sperarent aliquid lætius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & nisi repentè valida tempestas interuenisset, Regij victores petiissent confestim Hierosolyma, & bello finem imposuissent. Iã enim Antigonus de fuga dispiciebat, cogitans vrbem deserere. At Rex iam vespere iussis parare cœnam militibus, ipse pugna lassatus in quoddam cubiculum lauatum abiit: vbi [a] maximum discrimen adiit, quod tamen euasit Dei prouidentia. Cùm enim esset nudus, & vnius tantum pueri ministerio lauaret, intus in eisdem ædibus latebant quidam hostiũ armati, quos metus eò compulerat, dúmq; ille se abluit, primus prodiens stricto gladio per fores se proripit, deinde alter & tertius, armati similiter, adeò attoniti vt illæso Rege contenti essent sibiipsis fuga salutem quærere. Sequenti verò [b] die præciso Pappi inter reliquos occisi capite, misit iliud Pheroræ in vltionem fratris: nam is eum sua manu interfecerat. Post hæc vbi tempestas desæuiit, moto [c] inde exercitu venit Hierosolyma, & castra propè vrbem metatus est, anno tertio postquam Romæ declaratus Rex fuerat: quibus mox propius admotis quà maximè oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante tẽplũ fixit tẽtoria, volens sic ea quemadmodum olim Pompeius aggredi, & tribus aggeribus ei loca circũdatis, turres erexit adiutus operarioru̇m multitudine: & væsa circũquaq; materie, præpositísque huic operi viris idoneis, durante [d] etiam tum obsidione Samariam ad nuptias profectus est, ducturus filiam Alexandri, neptem Aristobuli, quam ei desponsam fuisse iam diximus.

An. mundi 3929. Ante Christum natum 36.

a *Herodes in cubiculo solus multis armatis latentibus illapsus euadit.*

b *Herodes Pappi caput Pheroræ fratri mittit.*

c *Herodes Hierosolyma oppugnat.*

d *Herodes ducturus Alexandri filiã Samariam profectus cognoscitur.*

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.

CAP. XXVIII.

An. mundi 3929. *Ante Christum nat.* 35.

PEractis a verò nuptiis venit per Phœnicen Sosius, præmissisq; per mediterranea copiis, mox & ipse affuit habens secum multos tã pedites quàm equites. venit etiam Rex à Samaria, ad veterem exercitum non mediocrẽ accessionem adducens. erant enim circiter 30000. omnes autem confluebant ad Hierosolymorũ mœnia, & assidebant septentrionali vrbis lateri, ad vndecim legiones peditum, & sex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxilium & Herodes pro seipso bellũ gerens, vt deiecto Antigono hoste popul. Ro. ipse pro eo ex senatusconsulto regnũ acciperet. Intus autẽ certatim resistebãt Iudęi ex tota ea regione collecti & concluſi intra mœnia, templũ domini iactãtes, & fausta populo omnantes, non desertũrũ Deũ suos in periculo: direptísque extra vrbẽ tam hominũ quàm equorum alimentis, per clancularia etiam latrocinia difficultatem annonæ augebant obsessoribus. Cui b rei Herodes ita prospexit, vt cõtra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidiis, & commeatus additis præsidiis etiam è longinquo conueheret, vt breui necessaria victui abũderent in exercitu. adhæc operarum frequentia facilè absoluti sunt tres illi aggeres. ætas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatum aeris intemperie. machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatũ relinquebant. at c obsessi intrepidè repugnabant, conatus eorum eludentes variis artibus. excurrétes enim crebro, modò incepta, modò iam perfecta opera incendebant, & conferentes pugnã cum Romanis nihilo erant

Hedio & Ruffinus Cap. 26. Aliàs 27.

a *Sosius & Herodes ingentes copias, contra Hierosolyma ducunt.*

b *Herodes annonæ prospicit.*

c *Iudæi obsessi intrepidè repugnãt*

lo erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebant. cum pro disecto machinis muro intus recentem exstruebant, & cuniculis obuios agebant alios cuniculos, vt nonnunquã sub terra manus conserrent. vtentésque desperatione pro fortitudine ad extremũ perdurabant, idq. obsessi à tam numeroso exercitu, ipsi fame simul laborantes & inopia, nam in Sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem [a] euaserunt in mœnia primùm lectissimi viginti milites, deinde Sosij centurio. captus est enim primus murus die quadragesima, secũdus verò quinta decima: & quædam porticus circa templum exustæ sunt, quas Herodes Antigonũ incendisse calumniabatur, volens in eum concitare inuidiã populi. Capta [b] verò exteriore tẽpliparte & ima vrbe, Iudæi ad interiora templi & superiorem vrbem refugerunt: timentésque ne à Romanis impedirentur mactare Deo quotidianas victimas, per legatos petierunt, vt has tantum sinerentur introducere. Rex verò annuit, sperans remissa tandem obstinatione cessuros. Vt verò spem suam frustratã vidit, pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis viribus adortus [c] vrbem expugnauit: móxque omnia repleta sunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudæis conantibus aduersam factionem exstirpare funditus: erátq; continua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuẽte supplices. nõ ætati vlli parcebatur, nõ sexui, sed imbelli quidem & quamuis obstãte Rege & precibus intercedente, nemo tamen temperabat à manib. sed veluti furore perciti sæuiebãt nullo ætatis discrimine. Antigonus [d] quoque neq. veteris neq. recentis suæ fortunæ ratione habita descendit è turri, Sosióque ad ge-

Anno mundi 3959. Ante Christum nat. 35.

a *Templi pars exterior & ima vrbs capta.*

b *Iudæi ad interiora templi, & superiorem vrbem refugiunt.*

c *Hierosolyma expugnata.*

d *Antigonus Sosio se dedit*

An. mundi 3919. *Ante Christum nat.* 35.

nua procidit, & ille nihil miseratus mutatam eius fortunã, insultauit homini Antigonam appellans. non tamen incustoditum reliquit tanquam fœminam, sed vincto custodes addidit. Cæterùm [a] Herodes deuictis hostibus, non minus negocij habuit in compescẽdis alienigenarum auxiliis. ruebat enim multitudo conductitiorum ad visendum non fanum solum, sed intimum etiam adytum. Rex verò alios precibus alios minis, non nullos & armis reprimebat, molestiorem clade victoriam existimans, si quid eorum quæ videri fas nõ est, veniret in conspectum profanæ multitudinis. Prohibebat etiam rapinas per vrbem fieri, identidem Sosium rogitans, solitudinis ne se Regem Romani facturi essent, exhausta vrbe rapinis simul ac cædibus: exiguũmque dicens sibi videri tantæ ciuiũ cædis precium, etiam si totius orbis dominium contingeret. Illo [b] verò referente pro expugnatione vrbis direptionem meritò permitti militi, promisit se de suo mercedem numeraturum singulis. atque ita redempta ciuitate ab vlteriore vexatione, promissa persoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Sosio verò etiã regia dedit munera, ita vt omnes bene nummati discederẽt. Ea [c] clades Hierosolymorum incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, CLXXXV. Olympiade, mense tertio, feriis quibus solenne fit ieiuniũ, tanquã recurrente in idem temporis momentum illata Iudæis à Põpeio calamitate. Nam & ab illo eadem die vrbs capta fuerat ante annos viginti septem. Sosius autem consecrata Deo corona aurea profectus est Hierosolymis, Antigonũ vinctum ducens ad Antonium. Herodes autem veritus ne asseruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud Senatũ iuste secũ contenderet

a *Herodes in compescẽdis alienigenarum auxiliis multum negocij habet.*

b *Direptio vrbis impedita.*

c *Quando Hierosolyma expugnata.*

tenderet, docens se regio natum sanguine. Herodem verò plebeium, & quòd si ipse propter offensũ Roma. popu. indignus esset qui regnet, certè filiis eius insontibus regnum debeatur: hæc [a] inquam timens multis pecuniis induxit Antonium, vt Antigonum tolleret. quo facto tũ demum Herodes metu liberatus est. atque Assamonæi principatus desiit post annum centesimum vigesimum sextum: quæ domus illustris fuit & celebrata propter continuatum in ea gẽte honorem Sacerdotij, facinoráque maiorum egregia: quibus propugnauerunt Iudæorum rempublicam. Verùm hæc familia intestinis seditionibus agitata amisit imperium. Administratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum genere & subiecto Regibus. Atque [b] hunc Assamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

An. mundi 3929. *Ante Christum nat.* 35.

a *Herodes multis pecuniis Antonium vt Antigonum tolleret, inducit.*

b *Assamonæi Principatus & Pontificatus finis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XV.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Expugnatis à Sosio & Herode Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemque ex amicorum eius cohorte interimit.*

II. *Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.*

III. *Herodes Aristobulum coniugi suæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multò post necandum curauit.*

IIII. *Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians partem eorum ab Antonio impetrare conatur.*

V. Cleopatræ Reginæ in Iudæam aduentus.
VI. Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæs. Actiaco prælio victus est.
VII. De terræ motu qui Iudæam concussit.
VIII. Herodis concio ad exercitum.
IX. Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.
X. Quemodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.
XI. Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit.
XII. De fame quæ in Iudæam terram incubuit.
XIII. Cæsarea conditur.
XIIII. Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.

An. mundi 3930. Ante Chri. nat. 34.

Expugnatis à Sosio & Herodes Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemque ex amicorum eius cohorte interimit.

CAPVT I.

HIEROSOLYMORVM expugnationem Sosij ductu atque Herodis, & captiuitatem Antigoni, superiore volumine diximus: nunc quæ deinceps consecuta sunt dicemus. Postquam tota Iudæa potitus est Herodes, quantum [a] vrbanæ plebis etiam nondum regnum adepto fauerat. eos vicissim promouebat: aduersæ autem factionis homines quotidianis absumebat suppliciis. in [b] præcipuo honore apud eum erat Pollio Pharisæus & Sameas huius discipulus. dum enim obsiderētur Hierosolyma hi consulebant ciuibus vt Herodem in vrbem reciperent, eámq. ob rem gratiam illis habuit. Pollio [c] verò hic olim, capitis reo Herode, Hyrcano cæterísque iudicibus præ-

[a] *Herodes fautores promouet inimicos tollit.*
[b] *Pharisæi in honore habiti.*
[c] *Pollio Herodis tyrannidem prædicit.*

prædixit opprobrans, quòd absolutus eorum sententiis ab omnibus illis pœnas exiget, quam prædictionem procedente tempore Deus euẽtu comprobauit. Tunc verò captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilem in vnum cõgessit: à diuitib. quoq; ablata & collecta magna vi auri ac argenti, totum id Antonio eiúsq. amicis donauit. Interfecit[a] etiã quadraginta quinq. primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus, qui etiam cadauera scrutabãtur, ne quis eorum efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argenti inueniebatur, id totũ ad Regem referebatur. nec vllus finis malorum aderat. nam bona eorũ auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebãt propter tẽpus anni Sabbatici, quo nobis non est fas serere. Cæterũ Antonius, accepto Antigono, volebat eum vinctũ seruare ad triumphum: sed vbi audiuit gentem ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiã eũ securi percutere. vix enim Iudæi contineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribẽs. Antonius [b] Antigonũ Iudæam perductum Antiochiam securi subiecit: Romanorúmq; primus affecit Regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos, vt Herodẽ pro illo Regẽ constitutum admitterét. nam ne tormentis quidem adigi poterãt, vt appellatione Regis eum digharentur: tanta apud eos fuit prioris Regis existimatio. quare visum est ignominiosa morte obscurare eius memoriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc [c] Strabo. Hyrcanus [d] autem Pontifex captiuus apud Parthos cognito quòd Herodes regnum assecutus sit, reuersus est ad eum, in hunc modum dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanum qui primo pontifex, deinde Rex,

An. mundi 3930. *Ante Christum nat.* 34.

a *Cades factionis Antigoniana.*

b *Antigonus securi percutitur.*

c *Strabo de Antigono.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Hyrcanus cognito quod Herodes regnum assecutus sit, ad eum reuertitur.*

Ann. mundi 3930. Ante Chri. nat. 34.

fuit,& fratrem Herodis Phaſaelum, captiuos abduxerant: quorum Phaſaelus non ferens captiuitatis dedecus,& turpi vitæ honeſtam mortem præferens,ſeipſe interfecit, ſicut ſupra diximus.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimiſſus ad Herodem reuerſus eſt.

CAP. II.

a Hyrcano Babylone a Iudæis ingens honor habetur.

HYrcanum [a] autē ad ſe perductum Phraates Parthorum Rex propter claritatē generis comiter habuit, & vinculis ſolutū permiſit Babylone degere,vbi magna erat Iudæorū frequētia. hi non aliter quàm pontifici ac Regi Hyrcano honorē habebant,nec hi ſolùm,ſed quantum Iudæorum vltra Euphratem habitat:ita vt nō admodum præſentis fortunæ pœniteret hominem. Sed [b] poſtquam reſciuit Herodem ad Regiam dignitatem euectum, ad nouas ſe ſpes tranſtulit,natura ſuorum amans, & gratiam ab eis expectans, quod aliquando de capite periclitantem ſeruaſſet in iudicio. Cœpit igitur de profectione conſultare cum Iudæis, & officij cauſa inuiſere illum ſolitis:qui tamen,vt maneret,ei ſuadebant,commemorantes obſequia ſua & honores, quos exhiberent non aliter quàm vel Regi vel pontifici:imo ne in patria quidem talem dignitatem eum obtinere poſſe, propter corpus mutilatū ab Antigono. nec Reges ſolere meminiſſe accepti in priuata vita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna ſint mutabiles:nec tamen his monitis Hyrcano potuerūt eximere patriæ deſiderium.Herodes quoque ei ſcripſit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos ne ſibi inuiderent communem cum genero futuram poteſtatem. nunc enim adeſſe tempus referendæ ſuo quondam & altori & ſeruatori gratiæ:ſimúlq.etiam ad ipſum Phraatem [c] legatum

b Hyrcanus patriæ amans gratiā ab Herode expectat.

c Samaralla Herodis legatus ad Phraatem Parthorum Regem.

tum misit Saramallam cum multis muneribus, eblanditurum ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se optimè merito. Nec tamen re vera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauens mutationis occasiones, quærebat Hyrcanum in potestatem suã redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autem dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorificè adiutum viatico cum excepisset,[a] summo honore habuit: primúmq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiuiis semper honoratiorem cedendo, patrémq; appellitando, lactabat hominem, quò minus suspicaretur insidias. quin & aliis artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, vnde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauens enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone non obscuri generis[b] Sacerdote Ananelo, huic summum Sacerdotium dedit. Mox[c] igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formosissimum, nomine Aristobulum, alterã Mariammen Herodis coniugem, insigni pulchritudine fœminam. Hæc iniquissimè ferebat contemptum filium, quòd eo superstite aliunde vocatus pontificatum vsurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendam fidicinem, vt pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædam negocia in Iudæam profectus, vt vidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus staturam adolescentis simul & pulchritudinẽ, nec minus Mariammen Regiam coniugem felicémq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus persuasit, vt depictas amborum effigies ad

Ann. mundi 3930. *Ante Christum nat.* 34.

a *Hyrcanũ Herodes in summo honore habet.*

b *Ananelo Herodes dat summũ sacerdotiũ.*

c *Alexandra per Cleopatram filio Pontificatũ ab Antonio petit.*

An. mundi 3930. Ante Christum nat. 34.

Antonium mitteret. fore enim vt his conspectis ille nihil non à se impetrari patiatur. his verbis excitata mulier eas effigies ad illum transmisit. Gellius quoque rem exaggerabat, affirmans eos sibi visos non mortali, sed planè diuino natos genere, volens Antonium in amorē pellicere. qui indecorum ratus puellam Herodi nuptam accersere, atq; etiam Cleopatræ suspicationes vitans, scripsit, vt aliquo honesto prætextu filium ad se mitteret, addens nisi molestum videatur. Quæ postquam relata sunt Herodi, non[a] putauit tutum Aristobulum ipso flore ætatis, videlicet decimum sextum agentem annum, ad hæc genere nobilissimum mittere ad Antonium, primum Romanorum nemini cedentem, deinde procliuem ac libidines, & huiusmodi voluptates vndecunq; venantem impunè propter potentiam. Rescripsit[b] igitur, si vel pedem è regno suo moueret adolescēs, fore vt cuncta compleantur bellicis tumultibus, Iudæis nouationem rerum sub alio Rege sperantibus hoc pacto cum satisfeciſſet Antonio, decreuit non omninò adolescentem & Alexandram spernere, vxore etiam Mariamme assiduis precibus obtundente, vt fratri debitum pontificatum redderet, dicentéq; ipsi quoq; id fore commodum, adempta per honorem adolescenti peregrinandi facultate. Aduocato[c] igitur amicorum concilio, multis verbis in Alexandram inuectus est: eam & clam regno suo insidiatam, & per Cleopatrā id agere vt ope Antonij ad se regimen transferatur in puerum. idq; tanto iniustius eam moliri, quòd & filiam suam interim honore parto priuare conetur, & regnum perturbatione reipublicæ aliis parare, quod ipse quæsisset multis sudoribus ac periculis, se tamē præteritorum libenter obliuisci, nec desinere pietas

a *Antonius ab Herode Aristobulū petit.*

b *Causa non missi Aristobuli.*

c *Herodes in Alexandram, vt clam regno suo insidiatam increpitat.*

pietatem erga eam cæteráſque neceſſitudines colere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hactenus propter ætatem immaturam prælatus ſit. Hæc poſtquam elocutus eſt verbis meditatis quò magis fucum faceret mulieribus & amicorum conſiſtorio, Alexandra [a] vix ſui compos, tum præ gaudio, tum quòd ſe ſuſpectam intelligeret, cœpit cum lacrymis pro ſe verba facere, faſſa ſe pro Sacerdotio nihil non tentaſſe indignitatis & contemptus impatientia: regnum autem negans ſe vel ambiſſe vnquam, vel etiam ſi vltro offerretur, admiſſuram fuiſſe. Satis honoris ſibi videri quòd filium cum ipſo regnare videat, ſatiſque ita conſultum ſecuritati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine accipere ſe honorem fili, futurámque poſthac Regi obſequentiſſimam: veniámque præteritorum petere ſi quid fiducia generis & neceſſitudinis propter indignitatẽ rei egiſſet immodeſtius. Poſt hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis viciſſim dexteris diſceſſerunt, omni, vt tum videbatur, ſuſpicione ſublata.

An. mundi 3930. *Ante Chriſtum nat.* 34.

a *Alexandra ſeſe excuſat, & Herodi reconciliatur, dũ Pontificatũ filio promittit.*

Herodes Ariſtobulum coniugis ſuæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multò poſt necandum curauit.

CAP. III.

TVm [b] Rex confeſtim Pontificatum abrogat Ananelo, viro peregrini generis, vtpote nato ex Iudæis olim vltra Euphratem traductis per Aſſyrios vt antè diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolunt, vnde & hic erat, à pontificibus alioquin oriundus, & Herodi iamdudum notus familiariter. Enim

Medio & Ruffinus cap. 3.

b *Ananelo Herodes Pontificatũ abrogat.*

An. mundi 3930. *Ante Christum nat.* 34.

adeptus regnum cum autoritate sua pontificem feciſſet, ipſe poſtea depoſuit quò familiam ſuã componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. alioquin honor hic ſemel aſſumptus ſolet eſſe perpetuus [a], primus Antiochus Epiphanes eam legem violauit, pro Ieſu ſubrogato in hoc Sacerdotium fratre ipſius Onia. Secundò Ariſtobulus ab Hyrcano fratre in eum honorem in tranſtulit. Tertius Herodes Ariſtobulum adoleſcentem viuo adhuc pontifici ſucceſſorem dedit. atque ita tum viſus eſt diſcordiæ domeſticæ attuliſſe remedium. nec tamen vt decebat poſt reconciliationem vacauit ſuſpicionibus, veritus Alexandram ne in poſterum quidem quieturam, ſi daretur rerum nouandarum occaſio. Iuſſit [b] igitur eam continere ſe intra regiam, & nihil pro poteſtate agere: ad hæc obſeruabatur aſſiduè, ita vt nihil Regem lateret. ne eorum quidem quæ ad quotidianam viuendi rationem attinent: quæ omnia exaſperabant eam, & incitabãt ad odium. plena enim muliebri ſuperbia ſuſpectam ſe obſeruari indigniſſimè ferebat, malens quiduis potius pati, quàm iam amiſſa licentia, honoris ſpecie in ſeruitute & timore vitam degere. mittit igitur ad Cleopatram literas, præſentẽ rerum ſuarũ ſtatũ deplorans, & rogans, vt opem aliquam ſibi afferat. Illa iuſſit eam vnà cum filio clam in Ægyptum ad ſe confugere. quod conſilium placuit. móxq; tale quiddam comminiſcitur. Paratis [c] duabus ſandapilis in has ſe & filiũ incluſit, iuſſit famulis conſciis, vt noctu has efferrent. erat autem mare petendum, vbi paratum ſtabat nauigium quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionem amicũ mulieris Æſopus ipſius ſeruus effutiuit, putans eum non inſcium eius conſilij. quo cognito Sabbion, qui hactenus inimi-

a *Pontificatus tribus abrogatus.*

b *Alexandra Herodis ſuſpecta obſeruatur.*

c *Alexandra Ægyptum fugere cogitans, à ſeruo prodítur.*

inimicus Herodis erat, suspectus quasi socius insidiarum, quibus Antipater veneno sublatus est, arripuit occasionem conciliandæ sibi per hoc indicium regiæ benevolentiæ: & ad eum insidias Alexandræ detulit. at ille passus eam tentare negotium, in ipsa fuga deprehensam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, non ausus ei mali quicquam facere. Verebatur enim non cessaturam Cleopatrā, odij tali ansa præbita. quare simulata magnanimitate, volebat per clementiam videri indulgentior. statuit [a] tamen modis omnibus adolescentem tollere. sed interponenda erat mora, quo magis laterent insidiæ. Iámque instabat Scenopegia, festum apud nos cum primis celebre, cuius solennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. attamen hinc quoque data est occasio per inuidiam, quò magis acceleraret, quod semel statuerat. Postquam enim adolescens annum tum egressus decimumseptimum, sacris iuxta legem operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, ceremoniásque decenter tractabat ipse eximia forma & statura quàm pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem præ se ferens, conuertit in se multitudinis oculos simul & studia, reputantis secum etiam aui Aristobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant, confusi nimio gaudio, nec continentes faustas voces ac comprecationes, licentius quàm sub tali Rege decebat proferentes debitam familiæ beneficiorum tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerunt Herodem, vt, quod de adolescente decreuerat, perficeret. Itaq; peracta festiuitate dum apud Alexandram accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adolescente, ostendebat se paratum in eius

Ann. mundi 3931. *Ante Christum nat.* 33.

[a] *Aristobulo Herodes insidiatur.*

An. mundi 3931. *Ante Christum nat.* 33.

gratiam iuueniliter colludere: cúmq; loci eius natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primùm spectabant natantes quosdam è sociis & famulis: deinde postquam prouocante Herode adolescẽs quoq; eis se immiscuit, amicorum quibus hoc datum erat negocium, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac petulantiam mergentes non prius destiterunt quàm omninò aqua præfocatus sit. Hic [a] fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelum rediit. hic [b] casus vbi mulieribus renunciatus est, versa tepentè rerum facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis, tota cámq; vrbé rumore sparso mœror occupat, nulla non domo calamitatẽ deflente tanquã propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quã etsi dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpè ad inferendã sibi manum pronior, impetum tamen hunc animi repressit, si fortè superesse posset extincto per summum nefas filio, & retenta diutius vita nullam significationem dare quòd data opera necatum sensisset, donec aliquando se offerret vltionis facultas, quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionem præ se ferens. At [c] Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, non luctum solũ fingens sed & lacrymas & mœstitiam veræ similimam. ac fortasse veræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis & pulchritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatem suam existimaret conducere: sed potissimum hoc agebat vt alienus videretur ab hoc crimine. Cæterùm quod

[a] *Aristobulus Herodis* adductu submergitur, & ad Ananelũ Pontificatu redit.

[b] *Luctus ob mortem Aristobuli.*

[c] *Animus Herodis hypocriticus.*

quod ad magnificentissimum funeris apparatū attinet, nihil sibi ad summam liberalitatem fecit reliquum, tàm in exornando conditorio, quàm in congerendis eò aromatibus & aliis rebus preciosissimis, quò maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium. *An. mundi* 3932. *Ante Christum nat.* 32.

Cleopatra Iudaeorum & Arabum regnū imbians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.

CAP. IIII.

ALexandra[a] tamē nullo modo emolliri potuit, sed in dies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad vindictæ desiderium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatræ indicat, simúlq; filij sui miserabilem interitū. Illa verò iamdudū adiuuandi eā cupida & tum etiam miserata mulieris infortunium, non secus quàm proprium curauit hoc negocium: nec[b] vnquam destitit incitare Antonium ad vlciscendam necem iuuenis: indignum facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum in legitimam Regum stirpem tam insolenter debacchari. His permotus Antonius postquam Laodiceam peruenit, accersiuit ad se Herodem, dicturum causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim improbabat, si quidem ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatræ odia metuens, indesinenter Antonium contra se irritantis, decreuit quidem parere: neque enim aliter facere poterat: sed cōmissa regni cura Iosepho patruo, clam ei mandauit, vt si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariammen interficeret. sic enim se affectum erga vxorē, vt etiamsi post ipsius mortem

a *Alexādra Cleopatra Herodis insidias, & filij miserabilem interitū, indicat.*

b *Herodes ad Antoniū profecturus Ioseph o, cui regnum interim commendarat, coniugis necem mādat.*

Anno mundi 3932. Ante Christum nat. 32.

aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad suam id iniuriam pertinere existimet. aiebátque totum hoc negotium exhiberi sibi propter eius fœminæ formam, in quam ille iam pridem fama cognitam accensus sit. atque his mandatis, non admodum læta sperans de rerum suarum exitu, proficiscitur ad Antonium. Porrò Iosephus creditum sibi regni regimen administrans, & sæpissimè Mariammen conueniens, partim propter negotia, partim honoris causa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes prosequeretur: irridentibus hanc eius asseuerationem mulieribus, præsertim Alexandra, ille nimio studio approbandi eius affectum Regis eò prouectus est, vt mãdatum illud proderet, ratus id certissimum amoris argumentum, quòd neque sine ea viuere sustineret, neque vel morte ipsa ab ea disiungi. quæ Iosephi verba mulieres non tam vt indubitatum Herodis amoris signum interpretatæ sunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animum, si vel mortuus sæuiret in earum capita. Interea [a] per ciuitatem rumor ab inimicis Regis sparsus est, excruciatum eum ab Antonio neci trãditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maximè. Alexandra etiam Iosephum hortata est, vt assumens eas ad signa legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni custodiam circa vrbem tendebat sub tribuno Iulio. sic enim primùm si quid turbarum in aulam incideret, ipsas in tuto fore propter Romanorum beneuolentiam. Deinde sperandum esse consequuturam quidnis Mariammen si in Antonij conspectum venerit, atque etiam regnum recepturam & quicquid deberetur regio generi. Tenente adhuc ea consultatione, literæ ab Herode superuenerũt nuncii contra-

a *Rumor vanus de Herodis morte sparsus.*

cõtrariæ. quamprimùm [a] enim venit ad Antonium, muneribus eum placauit, quæ in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquiis indignationem viri leniit, vt minus posthac ponderis apud eum haberet Cleopatræ instigatio, negabat enim Antonius oportere Regem facti sui rationem reddere, alioqui ne Regem quidẽ futurum. sed dato illi semel honore, etiam liberam potestatem permittendam esse. idq; ipsum etiam Cleopatræ aiebat conducibile, si nõ multum se misceret alienis imperiis. Hęc significabant Herodis literæ, reliquúmque honorem quo se dignaretur Antonius ad consessum adhibens & ad quotidiana conuiuia, idq; non cessante à criminationibus Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quò regnum id sibi vsurparet, omnibus modis quærebat illum perdere. Sed quia iustũ se præberet Antonius, nihil posthac expectandum grauius, venturúmque breui constabilito tàm regno quàm amicitia. nec relictã Cleopatræ cupiditati vllã spem, quãdo Antonius pro eius postulatis Cœlesyriam ei cõcessisset, hac conditione, ne posthac Iudæam peteret, & vt molesta esse desineret. His literis redditis voluntas cõfugiendi ad Romanos euanuit. non tamẽ latuit id consilium, sed quamprimùm deducto aliquantisper Antonio contra Parthos eunte Herodes in Iudæam reuersus est, statim soror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cum suis voluerit. nec [b] hoc contenta Salome etiam matitũ suũ criminata est, Mariammes consuetudinẽ obiiciens. hoc autem fecit propter simultatem veterem, quòd Regina elati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obscuritatem generis. Porrò Herodes qui semper ardenter amauit Mariammen coniugem, statim perturbatus est, & fere

An. mundi 3932. Ante Christum natum 32.

a *Antonius Herodes muneribus placeat, & amicis res suas saluas esse sinebit.*

b *Iosephus & Mariamne apud Herodem accusantur.*

Ann. mundi 3952. *Ante Christum nat.* 32.

zelotypiæ stimulos, ægrè tamen se cõtinens nè à recta ratione transuersum raperetur, insanis affectibus seorsim Mariãmen percunctatus est, ecquid haberet cum Iosepho commercij. Illa[a] verò pernegante factum cum deierationibus, & quicquid insons fœmina posset in defensionẽ adducente, Rex paulatim assentiendo placari se sinebat, victus amore vxorio, ita vt postremò veniã peteret, quòd temerè fidem habuisset rumoribus, agebátq; ei gratias pro seruata pudicitia, suum vicissim amorem commemorans. tandem vt mos est amantium prorumpentibus lachrymis ruunt in cõplexus mutuos cùm tamen nondũ vxori amoris sui fidem faceret. tantó ꝑ magis conaretur id efficere: tum illa, Nõ est, inquit, amantis mãdare si quid ipsi humanitus accidat, vxorem innoxiam addi facti comitẽ. Hoc verbo Rex velut ictus præ dolore confestim eã è complexu dimisit: vociferabatúrq; capillos sibi lacerans, tenere se manifesto deprehensam constupratam à Iosepho coniugem. nunquam enim proditurũ fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obstricta mutuum fide per stupri consuetudinẽ. atq; ita parum abfuit quin eam interficeret. Sed amore victus, licet ægrè, cohibuit se tamen, Veruntamen[b] Iosephum ne in conspectũ quidem admissum iussit interimi, & Alexandram vt malorum omnium causam, vinctam coniecit in custodiam.

a *Mariam me apud Herodem sese excusat, eiq; reconciliatur.*

b *Iosephum Heredem interficei, & Alexandrã in carcerem cõiici iubet.* Hedio & Ruffinus

Cap. 4.

Interea turbabantur res Syriæ,[c] Cleopatra nõ desinente in omnes incitare Antonium, quem hortabatur vt auferens cuique suam dynastiam, ipsi contribueret: multúmq; apud eum poterat irreritũ suis amoribus. cũmq; natura esset alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primò[d] fratrẽ, cui debebatur regni successio, veneno sustulit, agentem annũ quintumdecimũ. deinde

c *Cleopatra Regina alieni appetens.*

d *Cleopatra fratrem & sororem interficit.*

Assinoe

Arsinoen so orem suam Ephesi in templo Dianæ supplicē interfecit per Antonium. Pecuniarum etiam vbicunq; spes affulgeret, neq; templum neq; sepulchrum, neq; asylum vllum vnquam violare dubitauit, modò ad illam redirēt spolia quæsita vel sacrilegio: miscebátq; sacra, profana, fas nefas, vt augeretur lucris vel iniquissimis, ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & voluptatib. deditæ, cuius cupiditates vix totius orbis expleri possent opibus. quā obrē & Antonium cōtinuò solicitabat, vt aliis ablata ipsi largiretur: & ingressa cum illo Syriam, statim cogitauit quomodo eam possessionē suā faceret. Nam [a] Lysaniam Ptolemæi filium interfecit, causata eum studere rebus Parthicis, flagitabat etiā ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, ademptas suis Regibus. Verùm ille erat quidem adeò deditus ei mulieri, vt nō illecebris solùm, sed etiā veneficiis eius captus videretur: puduit tamē eū tā insignis iniustitiæ, ne videretur ad procacis fœminæ nutum libēter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur vel pernegando eam contristaret, vel imperata illius omnia faciens videretur mortalium omniū nequissimus, partes de vtriusq; regione ablatas ei largitus est, adhæc vrbes quotquot sunt intra fluuium Eleutherum vsq; Ægyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate sciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conata fuerat.

Ante mundi 3932. Ante Christum nat. 31.

a *Lysaniam Cleopatra interficit.*

Cleopatra Regina in Iudæam aduentus.

CAP. V.

b *Cleopatra Antonium partes de Iudea & Arabia ablatas largitur.*

HÆc assecuta [b] Cleopatra, & Antonium in Armeniam cum exercitu profectum vsque Euphratem prosecuta, reuertitur. obitérq; adita Apamia & Damasco, etiā Iudæam ei libuit in-

An. mundi 3932. *Ante Christum nat.* 32.

uisere: vbi [a] excepta ab Herode, conceſſam ſibi Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balſamum fert, quod vnguentorũ longè precioſiſſimum ibi tantum prouenit, & eximiarum palmularum vim maximam per hęc negocia contracta maiore cum Rege familiaritate concubitum eius appetiit, mulier [b] natura intemperans & dedita libidini, ac fortè etiam amore tacta nõnihil: quamuis verisimile ſit per ſtuprum quæſitam occaſionem ſtruendis inſidiis. Sed illa amorem prætexebat. Herodes autẽ iam antè ei parum amicus, quòd noſſet infeſtam ex æquo omnibus: tũ verò etiam abhorrens tam proſtratã impudentiam: & reiecturus ſi petulantius pergeret, remit. deinde [c] cũ amicis conſultauit, num habens eam in ſua poteſtate deberet occidere. ſic enim multis moleſtiis leuari poſſe eos quibus vel hactenus infenſa fuerit, vel in poſterũ futura ſit. quin & ipſi Antonio id fore vtile, quandoquidem nec illi ſida futura ſit, ſi in quam temporum difficultatem delapſus opera eius opus habeat. Huc procliuio rem cohibuerunt amici, indignũ cenſentes hominem in magnis verſantem negociis, in manifeſtum ſe periculum conijcere, & obſeerantes ne quid ageret temerè. Non enim hoc laturum Antonium, quantumuis ei hoc approbetur vitio. quin hoc ipſo augendum eius deſiderium, quòd per vim atq; inſidias amiſiſſe eã videbitur. nec ſupereſſe vel mediocrem excuſationẽ, quando mulier ſit omniũ eius ætatis longè honoratiſſima, & ſi quid vtilitatis ex eius nece poſſit exiſtere, coniunctũ ſit cũ Antonij iniuria. vnde facilè appareret quàm magna & immedicabilia mala exoritura ſint in regno & familia Regis ipſius, cũ nihil veter recuſata illius illicitis poſtulationibus, ita præſenti ſtatu recte diſponere.

a *Cleopatra ad Antoniũ peruenit, qui Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locat.*

b *Mulier intemperans & libidini dedita.*

c *Herodes interficere cogitatur, quòd eius amici auertunt.*

sponere. his deterrentes, & periculum probabilibus rationibus ostendentes, cohibuerunt eum à tanto facinore. Ille [a] placata muneribus Regina, versus Ægyptum eam deduxit. Cæterùm [b] Antonius subiugata Armenia Artabazen Tigranis filium cum filiis suis satrapis vinctum in Ægyptum misit, munus Cleopatræ, & quicquid pretiosum de eo regno ceperat. Regno autem Armeniæ potitus est Artaxias filiorũ illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per vim à se pulso iuniorem ipsius fratrem successorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas Regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iustè reddebat, parum tutum putans præbere Cleopatræ occasionem maleuolentiæ.

An. mundi 3934. *Ante Christum natum* 30.

a *Cleopatrã Antonius versus Ægyptum deduxit.*

b *Antonius Armenia regno potitur.* Hedio & Ruffinus Cap. 5.

Arabs verò postquam eorum exactio ad Herodem spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus & ad dandum segnior vix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

Herodes bellum Areta infert, quo tempore Antonius à Cæsare Actiaco prælio victus est.

CAP. VI.

QVam eius iniquitatẽ & iuris cõtemptum, nõ ferens Herodes illaturus erat bellũ, ni remoratus esset Romanorum contentionibus, cùm enim expectaretur pugna Actiaca, quæ in CL. XXXVII. Olympiadem incidit, Cæsar de imperij summa decertaturus erat cum Antonio, Herodes [c] verò multorũ iã annonum possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoq; abundans reditibus & opibus, delectus habẽdo magno apparatu expediebat auxilium Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negãs sibi opus esse: verùm quia tam ex ipso

c *Herodes Antonio cõtra Augustũ auxilia præstiterat.*

An. mundi 3934. Ante Christum nat. 30.

quàm ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iussit in illum bellũ vertere. nam & Regina hoc in rem suam fore existimabat, si alter ab altero mutuis atteretẽtur cladibus. igitur Antonij iussu reuersus Herodes domi continuit exercitũ, cum a quo mox inuasit Arabiam equitatu simul & pedestribus copiis instructissimus, Diospolim perens quò occurrisuri erant Arabes. non enim eos latuit hæc expeditio. Post b acerrimum igitur conflictum penes Iudæos fuit victoria. Post hæc rursum magnus Arabum exercitus confluxit ad Cana, qui locus est in Cœlesyria: quod præsentiens Herodes duxit contra eos maximã exercitus sui partẽ. cúmq; vellet munitis vallo castris per occasionem deinde prælium committere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & cõfestim in Arabas duceret. Patiebat autem eis animos, tum quòd pulchrè instructam aciem habere se crederent, tum recẽs memoria prioris pugnæ in qua egregiè vicerãt. cùm igitur ardor eorum vix cohiberi posse videretur, decreuit Rex vti alacritate militum, & professus se non cessurum illis virtute, armatus ante agmen ibat in hostem, subsequente instructa acie, quę res attonitos reddidit Arabas. paulisper enim repugnare conati, vt viderunt nõ posse ferri eorum audaciam maiore ex parte in fugam versi sunt: actúmq; de eis fuisset, nisi Anthenio Herodem inuasisset eiúsq; exercitũ. Hic c Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodẽ oderat, non imparatus pugnæ euentum expectabat, quieturus si Arabes vincerent. Vbi verò vinci eos animaduertit, cum collectitia manu indigenarum fessos iam, & victoriam suã putantes ex improuiso adortus magnam stragẽ edebat. Nã Iudæi viribus in professos hostes absumptis, tum verò etiam ob victoriam dissoluti ores-

1 *Herodes ad bellum Arabicum incitatur.*

b *Pugna & victoria Herodis.*

c *Cleopatræ dux fundit Herodem.*

solutiores, facilè hosti cedebant, multáq; vulnera accipiebant in locis asperis & inæqualibus, quorum peritiores erant aduersarij. His [a] igitur vehementer laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in prælium trucidabant iã fugientes. Nec vna erat exitij facies, paucíq; in castra euaserunt. Rex verò vidēs eos viribus impares, citato equo profectus est ad euocandos qui illis succurrerent. nec tamen licet festinus, affuit in tempore, sed Iudæorum castra capta sunt. Arabibus autem non mediocris felicitas ex inspetato contigit, dum & victoria potiuntur, à qua plurimum aberant, & hostium validum exercitum opprimunt. Ex illo tempore Herodes latrociniis cœpit agere & excursionibus in Arabiam, castra ponendo in montibus: & cauebat quidem totum exercitum prælio committere, sed interim non mediocriter proficiebat suos labori assuefaciens, & continuis exercitiis præparans ad abolendam tandem ignominiam.

An. mundi. 3935. *Ante Christum nat.* 29.

a *Arabes in prælium reuersi, fugientes trucidãt & castra capiunt.*

De terræ motu qui Iudæam concussit.

CAP. VII.

QVo tempore dum maximè apud Actiũ Antonius conflictatur cũ Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa [b] terra quali nunquã antè motu cõcussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum, quin & hominum oppressa sunt ruinis, ꝙdium circiter decem millia, militaris tamẽ multitudo nihil detrimẽti accepit, vtpote sub dio agitans. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncij gentilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum vrbibus, & extinctis hominibus, nulli iã superessent aduersarij. [c] Itaque gentis, qui rebus afflictis

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

b *Terræmotum in Iudæa qui circiter decem millia hominũ opprimit.*

c *Arabes Iudæorum legatos mi-*

Ann. mundi 3935. Ante Christum ann. 29.

pacem petituri venerant, comprehensos necauerunt, móxque magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitum. at illi non ausi aduentum eorum præstolari, vtpote deiecti animis ob calamitatem, Rempubl. negligere, nec multum à desperatione abesse videbantur. quos a ita affectos Rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in se erat conando animum illis addere. cúmque generosiores quosdam in meliorem spem restituisset. tum demum ausus est etiam exercitum alloqui, quem prius viderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his verbis consolatus simul & cohortatus est.

a *Iudæos propter dãnũ passum mœstos, Herodes consolatur.*

Herodis concio ad exercitum.

CAP. VIII.

b *Herodes consolatur & cohortatur milites.*

NOn b ignoramus viri fortissimi, multa hoc tempore nostros conatus emorata infortunia, quibus quãtumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniam bellũ est pro fortibus, & quæ hactenus acciderũt, talia sunt, vt vestra virtute possint corrigi, cohortandi mihi estis, & monendi quo pacto retinere possitis pristinum robur animi, ac primùm de bello verba faciam, declarabóque nos id iustissimis de causis gerere, coactos inimicorũ iniuriis, id quod vel præcipuè debet acuere vestram fortitudinem. deinde ostendã, nec hæc, quæ nos conterunt, esse tàm grauia quàm videntur, & magnã nobis superesse spem victoriæ. ac primùm de eo differam quòd prius proposui, vósq; ipsos testes eorum quæ dicturus sum faciam. Nostis c enim ipsi Arabum iniustitiam, & quàm sint erga alios quoque omnes perfidi, nimirum genus hominũ impiũ ac barbarum: sed nos præcipuè semper infestauerunt, ob auaritiam & inuidiã perpetuis iniuriis nos lacessentes. Et tamen ne alia

c *Causa belli contra Arabes.*

né alia beneficia noſtra in eam gentem collata commemorem, quis eos imminente Cleopatra de libertate periclitantes eripuit niſi nos? Mea enim cum Antonio coniunctio: & illius erga me beneuolentia in cauſa fuit ne quid iſti grauius paterentur, dum ille cauet cõmittere quod & nobis ſuſpectum eſſe poſſet: deinde poſtquã precibus illa euicit, vt de vtraque regione portiones quædam ei deciderentur. in his quoque diſpenſandis non ceſſauit mea induſtria: & datis de meo magnis muneribus ſecuritatẽ ambobus acquiſiui meo vnius ſumptu dũ ducenta talenta expendo, & pro aliis ducentis fideiubeo. pro reditibus eius ipſius terræ quam iſti olim noſtrã occupant, atqui æquum erat nos Iudæos & à tributis immunes eſſe, nec cuiquam vllam agrorum partẽ decidere, certè in Arabum gratiam qui nobis ſalutem ſuam debent, indignum erat quicquam expendere. Sed multò iniquius eſt eos, qui negare non poſſint ſuam libertatem noſtrũ eſſe beneficium, & ob eã rem gratias nobis egerũt, fraudare nõ debetis, præſertim amicos & pacis tempore: quandoquidem fides etiam hoſti ſeruanda, multo magis inter amicos locum habeat neceſſe eſt. at nõ inter tales quales iſti ſunt, qui nihil honeſtum putant niſi cũ lucro coniunctum, & iniuriam impunitam eſſe debere quæ lucri gratia committitur. Dubiúmne igitur eſt, noſtri officij eſſe iniuſtos iuſto bello perſequi, quod Deus ipſe fieri vult, iubétque nos ſemper vlciſci vim & iniuriam, maximè in bello non ſolum iuſto, verùm etiam neceſſario: quod enim confeſſione omniũ tàm græcorum quàm barbarorum eſt crudeliſſimũ, hos cæſis noſtris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci [a]caduceatores ſacros atque inuiolabiles eſſe volũt, & noſtri honeſtiſſima ſãctiſſimáq.

An. mundi 3935. Ante Chriſtum nat. 29.

[a] Legati inuiolabiles.

An. mundi 3935. *Ante Chri. nat.* 29.

legis præcepta per angelos, hoc est, nuncios à Deo acceperunt, hoc enim nomen & Deum in hominum noticiam adducere, & hostes hostibus conciliare potest. Quid igitur magis nefarium, quàm legatos de iure agentes interficere, aut quæ illis post hoc facinus expectanda vel in bello prosperitas, vel in reliqua vita felicitas: ego sanè non video. Dixerit fortè aliquis: ius quidē & fas penè nos est, sed penes illos vires & maiores copiæ, verùm isthæc oratio indigna est nostris hominibus, cum [a] quibus enim iustitia est, cum illis etiam Deus, vbi autem Deus est, ibi nec multitudo nec fortitudo deesse potest. Sed age etiam per se vires nostras expendamus. Prima pugna vicimus, in secunda primo congressu eos profligauimus non ferentes nostram impressionem. victores deinde nos Athenio non indicto bello sed ex insidiis aggressus est, verùm hæc fortitudo eorum dicenda est, an insidiæ potius & secunda iniquitas. Cur igitur nobis minus sit animi, quibus oportebat esse plus spei? aut cur nobis timendi sint, qui quoties absque dolo certandum est semper succumbunt, quando verò vincere videntur per iniustitiam hoc faciūt? Quid quòd etiam si fortes quis eos existimet, hoc ipso magis ad virtutem excitari debet? non est enim generosi laus infirmissimum quemque aggredi, sed posse etiam fortes deuincere. Quòd si quem domesticæ clades terrent, & terræ motus proximus, primū cogitet hoc ipsum esse quod Arabas decipit: putantes grauiorem quàm re vera fuit: deinde non decere vt illis audaciæ, nobis timiditatis, eadem causa sit. Illi enim nunc audent non quòd alicuius boni sibi sint conscii, sed quia nos afflictos credunt calamitatibus. vbi autem nos viderint occurrere, collabetur eorum fiducia, & nobis

[a] *Cum quibus Iustitia, eum illis etiam Deum esse.*

& nobis hoc ipso crescent animi, quod iam cũ non ita ferocientibus pugnabimus. nam neque admodum afflicti sumus, neque vt quidam putant, irato Deo nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quòd si Dei voluntate hoc factũ est, mirum ni eiusdem voluntate cessauit calamitas, & hac castigatione contentus est. Quòd verò præsens bellum ei probetur vt iustum, ipse euidenter declarauit. Nonnullis enim per totã regionẽ terræmotu oppressis, vestrũm qui arma gestatis nemini quicquam mali contigit, sed omnes estis incolumes manifesto diuinæ voluntatis indicio, quòd si populariter militassetis vnà cum liberis & vxoribus, neminem vestrũm desideraretis. Hæc cogitãtes, & quod maius est, habere vos Deum protectorem omni tẽpore, persequimini iusto bello gẽtem impiam, nec amicitiæ iura, nec fœderum fidem seruantem, in occidendis legatis fortem, cum virtute res gerenda est. semper fugacem. His verbis Iudæorum animi non mediocriter accensi sunt ad prælium. Herodes autem sacris de more peractis, properè [a] duxit eos vltra Iordanem contra Arabas: metatúsque castra nõ procul hostibus decreuit castellum inter vtrosque situ occupare, commodum sibi id ratus, siue pugnandũ esset, siue castra in tutiorẽ locum transferenda. cúmque idem esset Arabum quoque consiliũ, circa eũ locum certamẽ contractum est. ac primum telis vellitati eminus, deinde manus conferunt, vtrinque nonnullis cadentibus, donec Arabes victi discesserunt. Ea pugna Iudæis tantum monumentum ad benè sperandum fuit, vt quia hostes certamẽ detrectabant, ausi sint vallem eorũ diuellere ipsa castra expugnaturi, atq; ita coacti processerunt, non satis bene structa acie, nec tantillum quidem alacritatis aut spei ad

Ann. mundi 3935. *Ante Chri.* nat. 29.

[a] *Arabes ab Herode deuicti.*

pugnam afferentes: conſeruerunt tamen manus vel quia plures numero, vel quia neceſſe erat lacesſenti hosti reſiſtere. poſt diutinũ igitur cõflictum non paucis vtrinque cæſis, tandem Arabes in fugam verſi ſunt. Tanta autẽ ſtrages impulſis ſemel edebatur, vt non ſolum hoſtiũ gladiis conficerentur, ſed præ imperu fugientus inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij ſuis ipſorum telis ſe inducrent. itaque quinq; millia deſiderata ſunt, cætera turba refugit quidẽ intra caſtra, ſed nulla certæ ſalutis ſpe, non tã cõmeatus quàm aquæ penuria. Porrò Iudæi quia non potuerunt vnà cũ fugientibus irrũpere, obſidione eos cinxerunt, & auxiliis aditus, & fugam obſeſſis intercludendo. In [b] hac rerũ difficultate Arabes legatos ad Herodẽ miſerũt, primùm pacem petentes, deinde quia ſitis vrgebat præſenti neceſſitati remedium. At ille nõ legatos, non pecuniã pro captiuis, nihil denique æquum admittebat, enixè cupiẽs facinorum in ſuos patratorum pœnas ab eis exigere. Itaque coacti ſiti inter alia mala prægrauante, progreſſi præbuerunt ſe vincicndos & in captiuitatem abigendos, vt intra quintam diem capti ſint adquatuor millia. Sexta verò omnes reliqui decreuerunt prodire, & hoſtem aggredi, vel certã cladem malẽtes quàm ita paulatim ignominioſè opprimi. Quæ ſententia poſtquã placuit, erupuerunt è caſtris, ſed parum idonei ad prælium, fractis tã viribus, quàm animis, propter extremum infortunium mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter ſeptem millia ceciderunt. domitáque per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem ſuo malo bellatorem egregium experti ſunt, clientelam ſe dederũt.

An. mundi 3955. Ante Chriſtum nat. 29.

a Arabes fiti compulſi, ab Herode pacem petunt.

Herodes

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.

Ann. mundi 3935. Ante Christum natum 29.

CAP. IX.

QVa felicitate ille multum elatus domũ requiritur, aucta ob rem benè gestam existimatione. Sed dũ maximè res suas constabilisse videtur, summũ discrimẽ adiit, Antonio [a] apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actũ de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici, nemo enim credebat impunè ei fore tantam Antonij amicitiam, quo factum est vt amici quidem nihil dissimularent desperationem, inimici verò condolere se fingentes, clam gauderent, pollicẽtes sibi in futurum meliorem statum Reipublicæ. Ibi [b] Herodes vidẽs præter Hyrcanum neminem superesse regij generis, statuit eum è medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminẽ extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum volutanti, ab ipsius Hyrcani familia præbita est occasio. qui quòd esset miti ingenio toto vitæ suæ tẽpore nullis se admiscuit negociis omnia fortunæ permittens, & quamcunque illa conditionem attulisset, ea bene contentus. Verùm [c] Alexãdra ambitiosa fœmina, & mutationis spẽ modestè ferre nesciens, solicitauit patrem ne vlterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoque caueret. séque speratæ fortunę seruaret, cõsuluit deinde vt Malicho Arabiam ditione tenẽti scriberet, peterétq; ab eo tutelã & hospitium. Si enim contingat Herodem malè mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatem generis & fauorem populi. Talia suadentem Hyrcanus primò repulit: deinde

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

a *Herodes Antonio deuicto subiristiũ.*

b *Hyrcanũ Herodes è medio tollere statuit.*

c *Alexãdra Hyrcanum patrem sollicitat, & vt à Malicho tutelã petat, mouet.*

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

victus importunitate mulieris, interdiu noctuque eandem cantilenam de futurorum spe, déque Herodis insidiis occinétis, ad Arabē literas dat amico cuidam Dositheo: in quibus scriptū erat, vt equites mitteret, qui eum ad Asphaltitem lacum deducerent. Distat is à Hierosolymitanis finibus [a] per trecenta stadia. Hæ literæ ideò Dositheo potissimùm creditæ sunt, quòd & Hyrcani cliens erat & filiæ, & exosum ei Herodē non vna de causa videbatur verisimile. nā Iosephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerāt. nihilo tamē magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Pluris enim ille faciens præsentis Regis gratiam, ostendit ei epistolam, qui actis primùm gratiis, vnum etiam ab eo postulauit ministerium: vt complicata epistola & obsignata Malicho eam redderet, & responsum ab illo reciperet. multum enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod vbi Dositheus sedulò exsecutus est, Arabs rescripsit, paratum se & ipsum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Iudæos, missurúmque instructam manum quæ eos tutò deducere valeat, & voluntati eius obsecuturum per omnia. Postquàm autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano, rogauit eum, ecquid haberet cum Malicho fœderis, quo inficiante, prolatis in cōsistorio literis, occidi [b] eum imperauit. Atque hæc ita in ipsius Herodis commentariis scripta habentur: nam ab aliis traduntur aliter, videlicet non ob hoc crimē, sed quasi Regi insidiatū, necatum esse. Scribunt enim sic. In quodam cōuiuio dissimulata suspicione quæsiuisse ex Hyrcano, num quas literas à Malicho accepisset, respondisse illum, accepisse quidem, sed nihil

a Trecenta stadia, nouē milliaria Germanica.

b Hyrcanū Herodes occidi impe-rat.

hil præter officiosam salutationem continentes. Alterum amplius interrogasse, num quod etiam munus accepisset, cúmq; respondisset, nihil præter quatuor iumenta quibus vectaretur: Regem traxisse hoc in crimen corruptelæ ac proditionis, móxque hominem duci iussisse. Insontem [a] autem periisse argumentum affe- a *Hyrcanus insons perit.*
runt mitissimum ipsius ingenium, vt qui ne in- *Anno mundi 3915. Ante Christum nat. 29.*
uenis quidem vnquam vllam temeritatis aut audaciæ significationem dederit, ac ne tũ quidẽ cum ipse principatu potiretur: sed tũ quoq; plerunque omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc verò iam octuagesimũ annum excesserat, sciebátq; opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto, relictisque qui trans eum amnẽ in summo honore habuerant, in pátriã postliminio rediit, vt sub illius potestate viueret, quò minus verisimile est eũ molitũ facinus à sua natura alienissimũ, confictáq; videntur hæc ab Herode omnia. Hic [b] finis fuit Hyr- b *Hyrcani vita.*
cani post variam fortunã, qua tota vita circumactus est. nã viuente etiam tum matre Alexandra pontifex Iudæorum creatus, per nouẽ annos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cùm in regnũ successisset, elapsis tribus mensibus ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompeij ope restitutus, receptísque omnibus honoribus quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos vixit. vnde aliquantò post domum reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum consecutus est post tantam fortunæ varietatem: & quod omnium est maximè miserabile, vt modò diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æqui amãtissimus, & perpetua modestia, imperiúmq; maxima ex parte pes

An. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

alios administrabat, amore otij, & imperitiæ sibi conscius. Antipater certè atque Herodes huius bonitate ad tantas opes proiecti sunt: pro quibus meritis contra ius ac fas occisus est. Cæterum [a]Herodes Hyrcano sublato, ad Cæsarem properans, & nihil boni de se sperans propter amicitiam Antonij, suspectam habebat Alexandram, ne vsa hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & intestinis seditionibus regnum perturbaret. quare mãdata regni cura Pheroræ suo fratri & matrem Cypron, & sororem, totam denique cognationem in Masada deposuit: iussitque fratrem vt si quid sibi accidisset, durius habenas regni retinere. Mariammen verò vxorem, quia propter ignobilitatem cum matre eius & sorore degere nõ poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit. commissa quæstori suo Iosepho & Sohemo Ituræo castelli custodia, viris & antè semper fidissimis. & tunc honoris causa his mulieribus Regiis adhibitis. Verùm his quoque mandatum dederat, vt si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, confestim ambas interficerent, regnúmq; pro viribus liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

a *Herodis ad Cæsarem properantis mandata.*

Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.

CAP. X.

HIs mandatis properauit Rhodum, vt illic Cæsari occurreret. Quò postquam appulit, posito tantũ diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit: admissúsque ad colloquium, tum maximè ostendit animi sui magnitudinẽ, neq; ad supplicationes (vt in tali fortuna mos est) versus, neq; preces adhibens quasi rogando veniam, sed facti sui rationem reddens intrepidè. Fatebatur [b] enim apud Cæsarem & amicitiam

[b] *Herodes ad Cæsarem venit, eiq; beneficia in Antonium collata prædicat, similia in eũ collaturus, si in amicitiam eum reciperet.*

tiam sibi interceſſiſſe maximam cum Antonio, & totis viribus se conatum, vt penes illũ esset rerum imperium: non armis quidem cõiunctis quòd tum detineretur bello Arabico, sed miſſo ad illum frumento simul atque pecuniis, nec tamen se hac parte sibiipsi satisfeciſſe, profeſſum enim & amicum pro bene de se merito nõ opus solum, sed caput etiam & salutem debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certè hanc laudem suam esse quòd ne post Actiacam quidem cladem illum deseruerit, neq; fortuna iam aperte mutata ad nouas spes se transtulerit, quo tempore si non auxilio, at consilio à se adiutum hominem, commonſtrando quo vno modo seruari posset nec omnino in ordinem redigi, videlicet si Cleopatram interficeret. hoc enim maturè perpetrato, licebat illi in eius opes succedere, atq; ita faciliores à te pacis conditiones impetrare. ille verò per incogitantiam consilium meum aspernatus est: atque hoc pacto tibi magis quàm sibi consuluit. Nunc igitur si qdio Antonij meum quoque studium damnas, non negauerim ea quæ feci, neque vereor ingenuè fateri quanto illum amore prosecutus sim. quod si amoto personarum respectu, hoc tantum in disquisitionem vocas, qualis sim amicus & quàm memor beneficiorum, licet tibi quoque hoc experiri. mutato enim nomine nihilominus manebit amicitia, & laudem suam merebitur. His verbis cum magnam generositatem præ se ferret, non mediocriter allexit Cæsarem, virum liberalem ac magnificum: vt occasione dicẽdæ causæ paulatim insinuaret se in illius amicitiam. Quare [a] diadematæ restituto hortatus eũ, vt non minus suã quàm quondam Antonij amicitiam coleret, in summo honore habuit, addens seipsiſſe Capidiũ, quãtum apud

An. mundi 3935. *Ante Christum natum* 29.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

a *Cæsar Herodũ Principatum confirmat.*

An. mundi 3935 *Ante Christum nat.* 29.

monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ego [a] vbi præter spem acceptum se viderit Cæsari, & ope eius denuò cõfirmatum in regno, senatusconsulto quoque per illum impetrato, deduxit eũ in Ægyptum, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius sibi cõciliauit, & animi declarauit magnitudinẽ. Conatus est etiam Alexandro Antonij amico impetrare veniam, quod tamen non potuit, quia Cæsar animaduersurum se in illum iurauerat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes qui cõtrà expectauerãt attonitos reddidit, quasi Dei benignitate semper illustrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendum redeuntem ex Ægypto Cæsarem. qui [b] postquam venit, omni regia magnificentia eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoque omnem hospitalitatem exhibuit, & rerum ad victum accommodarum copiam: quo factũ est, vt in intimam familiaritatem reciperetur, vnà obequitare solitus dum traducuntur copiæ tractánsq; tum ipsum, tum amicos ministerio virorum CL. ditissimo & sumptuosissimo cultu insignium. quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus nihil deesse passus est. nõ vinum, non aquam, qua miles tum magis etiam delectabatur. Ipsum [c] quidem Cæsarem talentis Dccc. donauit: adeóq; satisfactũ est omnibus, vt lucullentius etiam quàm pro eius regni facultatibus tractatos se fatererentur. quo magis amicitiæ promptæque ad bene merendum voluntatis fidem fecit, & vsus opportunitate temporis egregiam opinionem magnanimitatis sibi parauit. rursũmq; ab Ægypto redeuntes alios Romanorũ primates tot officiis prosecutus est, vt nemini mortalium hac parte cederet.

a *Herodes Cæsarem plurimis muneribus donatum in Ægyptum deduxit.*

b *Herodes Cæsarem & exercitum honorifice excipit.*

c *Cæsarem Herodes 800. talentis donat.*

Herodes

Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit.

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 39.

CAP. XI.

SEd cùm primùm in regnum reuersus est perturbatam familiã inuenit, infensámq. [a] sibi vxorem Mariammen & socrum Alexandram. ratæ enim. id quod non immeritò suspicabantur, non securitatis causa se in id castellum eõ cluſas, sed quasi in carcerem, ita, vt nec suis, nec alienis bonis frui possent, ægerrimè ferebant. Mariamme quoque maritum simulare amorem credebat, quod id ei bonum esset atque commodũ. sed nihil molestius ferebat, quàm quòd ea illo quidem defuncto spes relinquebatur ipsam fore superstitem: nec vnquam excidebant mandata olim Iosepho data, ita vt omnib. modis demereri conaretur custodes, præcipuè Sohemum, non ignara incolumitatem suam sitam in eius manibus. ille verò principio fidus erat, non discedens ab Herodis præscripto. deinde mutuſculis ac blãditiis muliebribus paulatim mollitus est: postremò [b] effutiit omnia mãdata Regia, præsertim quòd non speraret eum cum eadem potestate reuersurum. eã ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculũ, & à mulieribus paratam gratiam, præsentem dignitatẽ, & in posterum facilè retenturis. Quòd si Herodem rebus ex sententia confectis redire cõtingeret, nihil eum nisi vxoris arbitratu acturum. sciebat enim quàm impotenter eam Rex amaret. His ille de causis à mãdatis discessit. Mariãme [c] verò iniquissimo animo tulit noua sibi sẽper alia ex aliis ab Herode nasci pericula, votáque faciebat, ne ille vnquã saluus reuerteretur, cogitans vitam sibi cum eo fore intolerabilem. Id quod postea nec dissimulauit, apertè fas-

a *Mariamme & Alexandra Herodi infensa.*

b *Sohemus mandata Regia effutijt.*

c *Herodes à Mariamme vxore non blandè accepta.*

Ann. mundi 3935. Ante Christum annos 19.

sa quid se vreret. Ille enim cū præter spē magna ornatus fortuna appulisset, primæ, vt par erat, vxori lætum de hac re attulit nuncium: eámque solam præ aliis vxoribus ob amorem ac iucundissimam consuetudinem salutauit & complexus est. Mulier verò nariante eo suos successus, suásq. déq ferre videbatur, nec bellè suū affectū occultabat: sed vt erat ingenuis minimèq. fucatis moribus ad illius blandas appellationes ingemiscebat: narrationéque eius contristari magis quàm gaudere videbatur: vt iam Herodes non tam suspicionibus quàm maiestatis ingnis turbaretur. angebatur enim videns inexpectatā & apertam vxoris auersationem: quam molestiam præ amore ferre non valēs, nec in reconciliatione perdurare poterat, & sibi ipse non constans, iam hoc iam illo affectu distrahebatur, adeò animus inter amorem & odium ambigebat, vt cùm sæpè cuperet punire mulieris superbiā, intercedente amore vetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne supplicio de ea sumpto dolore seipsum hoc pacto grauius læderet ob defunctæ desiderium. Talibus b curis æstuante & sic erga Mariammē affectum, videre soror eius & mater opportunissimū tēpus se nactas putauerūt: móxque assiduis calūniis concitabant hominem accendentes eius odium ac zelotypiā: quas ille nec reiiciebat, nec tamen libebat credere, & sæuire in dilectam coniugem. peius tamē in dies erga eam afficiebatur, magisq. ac magis exasperabatur, dum nec illa curas suas occultat, & ipse amorē vertit in odium. Ac fortasse iam tum sæuius in eam aliquid statuisset, ni commodum nunciatum esset exitus c Antonio & Cleopatra, Cæsare Ægypto potiri: cui obuiam properās familiam sic v

a *Herodis inexpectata & aperta vxoris auersationem videns, contristatur.*

b *Herodis mater ac soror Mariammen calumniis infestāsur.*

c *Antonius & Cleopatra exitus.*

egat reliquit. Discedenti Mariamme commen

dau

dauit Sohemum, plurimum ei se debere propter habitam sui curam profitens, & cuiusdam Iudææ partis ei dominium impetrauit.

Cæterùm Heodes in Ægypto cum Cæsare [a] congressus. liberius iam cum illo egit, amicitia fretus, & [b] magnis ab eo beneficiis ornatus est, quadringentorum enim Gallorum Cleopatræ satellitium ei donauit, & regionis partẽ reddidit, quam illa prius occupauerat. attribuit [c] etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, & in maritimis Gazam, Anthedonem, Ioppen, Stratonisque turrim: quæ illi non mediocris fuit ad Regium splendorẽ accessio. Deducto deinde vsque Antiochiam Cæsare in regnum reuersus sensit fortunam quam foris propitiam, tam domi aduersam, maximè quòd ad coniugium attinet, qua parte sibi ante videbatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo cõiugis Mariammes amore quam qui ardentissimè, ne illis quidem exceptis, de quibus à scriptoribus proditur. ea [d] fœmina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat mulierem quandam morositatem, improbius illudens obnoxij mariti patientiæ, ita vt non habita Regiæ potentiæ ratione, non rarò contumeliosius eum tractaret: quam tamen ille dissimulanter & moderatè ferebat, licet solitam apertè & sorori eius & matri exprobare humilitatem generis, quæ causa fuit implacabilis inter eas mulieres odij, atque etiam calumniatum quoties daretur occasio: eæque suspiciones paulatim crescentes durauerunt integrum annum post Herodis à Cæsare reditum: tãdem diu præmeditatum odium in hunc modum erupit. cum meridiano tempore quietis causa in cubiculum se Rex contulisset, pro coniugali affectu Mariammen accersiit, hanc autem introgressa quidem

An. mundi 3935. *Ante Chri. nat.* 29.

a *Cæsar Ægypto potitur.*

b *Sohemus ab Herode beneficiis ornatus.* Hedio & Rufinus cap. 11.

c *Cæsar Herodis ditionẽ ampliorem reddit.*

d *Mariammes morosa fœmina.*

An. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

est, sed vnà cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobrans. quo indignè ferente, & vix ab inferendis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu commotiorem eum sensit soror, submittit iamdudum subornatum pincernam, qui indicaret solicitatum se à Mariamme, vt ei operam commodaret in propinando Regi amatorio poculo: & si amplius scisciteretur quale-nã id esset, diceret pharmacum penes ipsam esse, à se requisitum tantum ministerium: quòd si Rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse fileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctum illo ipso temporis articulo intromittit ad eum alloquendum. atque is composito vultu ingreditur, & quasi rem valde seriam afferens, ait se largitione à Mariamme solicitatum, vt amatorium Regi misceret. quo audito cùm ille perturbaretur, ait pharmacũ quoddam sibi oblatum, cuius ipse vim ignoret, ideóque id renũciare, quod hoc & regi & sibi rursus existimet. ad hæc verba Herodes, iã antè satis cõmotus, cum magis etiam exasperatus esset, eunuchum Mariammes fidissimum tormentis examinauit, sciens quod sine illo nihil nec magnum nec parum rentarum sit. qui cruciatus non ferens ad interrogata quidem nihil respõdit, hoc tantum prodidit, offensam esse mulierem propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquẽte exclamat Rex, Sohemum & sibi antehac & regno fidissimum non fuisse hæc proditurum, nisi aliquid commercij secretioris inter ipsos interceſſisset. mõxq. [a] Sohemum comprehensum imperat interfici, vxorem verò causam suam iubet agere, aduocato intimorum amicorũ cõsilio, accusationem accuratã exorsus, & confectum veneficij crimen intentans, e-

[a] *Sohemus propter Mariammen Heradi suspectus, interficitur.*

gat

rat autem verbis immodicus, & iratior quàm decorum iudicij postulat: quo factum est, vt, cũ eum ita velle viderent, omniũ [a] qui aderãt suffragiis damnata sit: qua sententia prolata, visum tamen est tam ipsi quàm aliis quibusdam præsentibus, non esse eius supplicium præcipitandum, sed includendam in aliquem regiæ carcerem. at Salome cum sua factione modis omnibus dedit operã, vt mulier sine mora necaretur: quo tanto facilius Regem perpulerũt, quòd dicerent timendum esse aliquem motum in populo, si sciretur viuam asseruari in carcere, atq; [b] ita Mariamme ducta est ad supplicium. Id cõspicata Alexandra, & intelligens similem exitũ sibi expectandum ab Herode, omissa pristina ferocia valde indecorè mutata est. Volẽs [c] enim ostendere se nõ esse conscią eius criminis, cœpit filiæ conuicium facere omnibus audiẽtibus scelestissimam & ingratam erga virũ clamitans, dignámque tali exitio quæ ausa sit tam immane facinus. non enim pro merito tractatum maritum amantissimum. Hæc illa turpiter fingẽte, & inuolatura vt videbatur capillos miseræ, etiã alij merito damnabant ineptam eius simulationem. sed in nemine hoc magis apparuit, quàm in ipsa quæ ducebatur ad interitum. nam neque verbo vllo eam dignata est, neq; vel tantillum intemperiis eius perturbata, excelso animo improbare se illius turpem dementiam vultu significat. ipsa intrepida specie ac ne colore quidẽ metu mortis mutato ibat, generosam indolem extremo quoq. suo tempore præferens. Ad hunc modũ periit mulier, & temperans & magnanima, sed nõ satis modesta, & paulò contẽtiosior. Cæterùm formæ venustate, & comitate cum maiestate coniuncta dici non potest quantũ omnes ætatis suæ fœminas superauerit, quæ

An. mundi 3936. Ante Christum natum 28.

a *Mariamme ab Herode accusata, omnium suffragiis damnata in carcerem coniicitur.*

b *Mariamme Salome instinctu ad supplicium ducitur.*

c *Alexandra indecorè se filiæ criminis non conscium vult ostendere.*

An. mundi 3936. *Ante Christum nat.* 28.

potissima causa fuit quo minus iucundè cum Rege vitam degeret. Obsequiis enim ob amorē ab eo culta, & nihil molestum expectans, licentiosius quo se gerebat, molestè etiā ferebat filiorum casus, idque apud ipsum quoq; fatebatur. Tandē effecit, vt exosa essent Regis & matri & sorori, atq; etiā illi ipsi, à quo solo nihil timebat. Ea[a] perempta impotētius etiā flagrare cœpit, iam antè miserè affectus, sicut diximus. neque enim vulgari coniugum more amabat, sed cùm penè ad insaniam vsq. indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem vxoris moribus effici potuit, ne in dies magis ac magis eā diligeret. Tum verò maximè sibi visus est irato Deo necasse Mariammen. sæpè inuocabat eius nomen, sæpè etiam indecorè lamentabatur. excogitabat autem oblectamenta quæcunque poterat, apparandis cōuiuiis ac compotationibus. nihil tamen proficiebat: quare & regni curam reliquit. adeóque dolori succubuit, vt sæpè ministros iuberet vocare Mariammen, quasi illa adhuc viueret. Sic[b] affecto superuenit pestilētia, quæ & plebis & purpuratorum maiorem partem abstulit, omnibus irato Deo hanc immissam interpretantibus propter iniustum Reginæ supplicium. ita aucta Regis ægritudine postremo in solitudines se abdidit prætextu venationis, vbi afflictans se intra paucos dies grauem morbum[c] contraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nonnihil nec remedia quicquam proderant, sed cum exacerbare potius malum viderentur res, minimum à desperatione abfuit. itaque medici partim propter morbi contumaciam, partim quia in tanta difficultate non erat libera data electio, permittebant ei quicquid appeteret, in incertum euentum salutē fortunæ committēres. Qui

a *Herodes propter vxoris mortem miserè affectus.*

b *Pestilentia Hierosolymis grassatur.*

c *Herodes grauem morbum contrahit.*

tes. Quo sic apud Samariam, nunc Sebasten, decumbente, Alexãdra [a] habitans tum Hierosolymis re cognita conata est vrbis arces in suam potestatem redigere, alterã templo contiguam, alteram in ipsa vrbe sitam. nam qui has obtinent, totam gentem habẽt obnoxiam: quia nec sine his sacrificia quotidiana possunt peragi, neque Iudæi sine sacrificiis degere, quibus vita citius contemnatur quàm religio. præfectos igitur tentat, vt sibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent, ne fortè illo defuncto occuparentur ab aliis. quod si contingat eum sanitatem recipere, interim à nemine tutius eas seruari quàm à domesticis. Hæc solicitatio non est æquis auribus accepta, sed cùm essent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, quod & Alexandram oderant, nec fas putabant desperare de salute principis, amici enim erant veteres, vnus etiam nepos Regis, Achiabus nomine. quare [b] continuo per nuncios de Alexandra significauerunt. ille [c] sine mora eam iussit interfici: superatóque tandem morbo affectis & corporis viribus & animi sic efferatus est, vt quauis ex causa ad sæuiendum esset propensissimus. quamobrem ne ab intimis quidem amicis sanguinarias manus abstinuit, Costobaro videlicet, Lysimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Dositheo, occasione arrepta huiusmodi. Erat [d] Costobarus vnus inter primates Idumæorum, penes cuius maiores olim erat sacerdotium Coze numinis, quod tum religiosè ab ea gente colebatur, priusquã sub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes quamprimum regnum adeptus est, Idumææ ac Gazæ præposuit, data in matrimonium Salome sua sorore, cuius maritum Iosephum ipse interfecerat, vt iam dictum est. ea felicitate præsi-

An. mundi 3936. *Ante Christum nat.* 28.

a *Alexãdra Herode absente, vrbis arces in suã potestatem redigere conatur.*

b *Herodis consiliarij Alexandræ instituũ ei per nuncios significant.*

c *Alexãdra interfecta.*

d *Costobaro, cui Herodes in matrimonium Salomen sororem dederat, Idumææ principatum imperfe-*

Ann. mundi 3936. Ante Christum nat. 28.

spem oblata inflatus ille paulatim ad tantam insolentiam progressus est, vt Regis imperata detrectaret, indignũ ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperant: misitque legationem ad Cleopatrã docens Idumæam semper maioribus eius Reginæ paruisse, proinde nunc quoque impetrandam esse regionem ab Antonio. Se enim paratum illi potius obsequi. Hæc autem moliebatur, non quòd Cleopatrã mallet habere dominam, sed vt aeciſis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorũ dominationem inuaderet. nam spem ei faciebat tam generis claritas, quàm pecuniarum copia, quibus parandis ille nunquã non intentus ne è turpibus quidem lucris abstinebat, nimirũ nihil mediocre volutans in animo. Sed Cleopatra frustra tentato precibus Antonio, nihil impetrare potuit: & [a] Herodes re cognita interfecturus erat hominem, nisi intercessissent pro eo ram mater quàm soror: ita tamen eum donauit illarum precibus, vt nunquam post hac illi fideret. orto deinde inter coniuges dissidio. Salome libellum repudij marito mittit, præter legitimum morem patriæ. Lex enim nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autem ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permissu. Verùm illa magis ex propria licentia quàm communi iure fecit diuortium, & ad fratrem se conferens, ait [b] se prætulisse fraternam benevolentiam coniugali fœderi. conspirasse enim eũ ad res nouas moliendas cũ Lysimacho, Antipatro, & Dositheo: suisque rebus fidem astruebat per Babæ liberos, quos ille iã per xii. annos seruasset incolumes. erat autẽ hoc verũ, & tum præter omnem opinionẽ à Rege auditum vehementer eius animum perculit. Quod enim adhuc liberos attinet decreuerat, eos ali-

[a] Costobari intercessione seruatus.

[b] Costobarum, Lysimachum, Antipater & Dositheum apud Herodem accusasse.

aliquando tollere, aduersatos semper suis conatibus, sed procedente tempore per obliuionem hoc omiserat. causa verò odiorum hæc fuit. Regnante Antigono dū Herodes obsideret Hierosolyma, in tantis rerum difficultatibus maior populi pars fessa propensa erat ad accipiendū Herodem intra mœnia, sed [a] obsistebant Babæ liberi pollentes autoritate ac opibus & fidi Antigono, quòd putarent eum Regem magis esse è republica. Tandem capta vrbe per Herodem Costobarus destinatus ad obseruādos vrbis exitus, ne quis aduersæ factionis elaberetur, sciens magnam esse Babæ filiorum apud vulgus autoritatem, & cogitans illos mutato rerum statu magnum momentum afferre posse suis conatibus, subtractos clam in suis agris habuit. Ac tūc quidem licet suspectus Herodem periurio fefellit, negans se quicquam scire quò illi deuenerint. Rege deinde per edicta præmium promittente indici, & modis omnibus eos perquirente, ne tū quidem fateri voluit. Veritus enim non impunè sibi hoc fore pposit primam negationem, pergebat eos occultare, iam necessitate etiam non modo beneuolentia. Hoc postquam sororis indicio Rex comperit, missis [b] quibusdā ad loca latebrarum, & illos interfecit, & quotquot in eodem hærebant crimine: vt nihil iam reliquum esset ex Hyrcani cognatione, sed sublatis omnibus. quorum excellebat dignitas, arbitratu suo posset quicquid vellet agere, nemine amplius resistente. Quo factum est, vt magis ac magis discederet à patriis ritibus, & [c] peregrinis studiis veterum instituta corrumpere inuiolabilia: quorum tempore permagna facta est bonorum morum in deterius inclinatio, labante disciplina, qua ante hac populus solebat cōtineri in officio. Ac [d] primū athletica certamina

An. mundi 3936. *Ante Christum nat.* 28.

[a] *Baba liberi à Costobaro seruati.*

[b] *Babæ liberi aliique accusati ab Herode interfecti.*

[c] *Herodes plurima peregrina instituta introducit.*

Hedio & Ruffinus cap. 10.

[d] *Theatrum & Athletica certamina, aliáque spectacula ab Herode instituta.*

Ann. mundi 3939. *Ante Christum nat.* 25.

quinto quoq; anno in honorem Cæſaris inſtituit, theatro Hieroſolymis exſtructo: deinde in campo amphitheatrum, vtrumque ſumptuoſo opere conſpicuum, ſed alienum à Iudaicis moribus, apud quos nullus eſt horum vſus, nulla ſpectaculorum oſtentatio. Ille [a] tamen celebritatem hanc nobiliſſimam eſſe voluit. denunciatam circumuicinis atque etiam longinquis gentibus: propoſitiſque præmiis magnis vndique athletarum cæterorúmque certatorum concurſus factus eſt, confluxerúntque exercitatiſſimi quíque in hoc genere, euocabãtur enim magnis præmiis non hi tantum qui gymnicis certaminibus dant operam, ſed muſici etiam præſtantes, & qui vocantur thymelici: nec non quadrigarij ac trigarij: & qui ſingulis equis celetizontes curſum peragunt: magna cõtentione Regis, ne quid deſideraretur, quod vſquam in hoc genere ſit ſpectabile. Theatrum ipſum per circuitum titulis erat ornatum Cæſaris, & trophæis deuictarum ab illo gentium, auro atque argento collucentibus. quòd verò ad inſtrumentum & apparatum attinet, non veſtes precioſiſſimę, non gemmæ raritate inſignes deerãt in his ſpectaculis: conquiſitis etiam feris plurimis, leonibus cæteriſque vel robore ſpectandis, vel aliquo naturæ miraculo. hæ modò inter ſe, modò cum damnatis hominibus committebãtur: quæ peregrinis quidem ſpectatoribus plurimum admirationis ſimul atque delectationis afferebãt, indigenis verò prorſus ad diſſolutionem patriæ diſciplinæ tendere videbantur. nihil enim magis impium exiſtimabant, quàm ex ſpectandis hominibus cum beſtiis comparatis voluptatem crudelem captare homines: abſurdum æquè peregrinis artibus mutare inſtituta domeſtica. Sed [b] nihil tamen moleſtum fuit quàm tropæa: quæ

[a] *Herodes ex ſpectaculis non magnã gratiã operatur.*

[b] *Tropæa ac imagines in ædes ponunt.*

quæ cùm putarent armis contectas imagines, quarum vsus interdictus est nostris legibus, indignissimè eas ferebant. à quibus cùm eos sic abhorrere Herodes animaduerteret, per vim nihil agere voluit, sed blandis alloquiis conabatur hanc superstitionem eximere. nihil tamen mouebantur, sed credentes eum grauiter peccare vno ore exclamabant: etiamsi reliqua omnia ferre oporteat, nō laturos se intra vrbem hominum imagines: sic tropæa vocabant: hoc enim nefas esse. Herodes verò videns eos turbatos, & sine satisfactione non facilè cessuros, accitis ad se præcipuis ex illo numero, & in theatrum adductis, rogabat eos, ostensis tropæis, quidnam hoc esse putarent: cùmque reclamassent, hominum esse imagines, iubet detrahi ornatum appositititium, & ostendit nudos stipites. quo facto in risum vertit indignatio concepta ex suspicione imaginum. atque ita sedato multitudinis tumultu, plerique iam mutati æquo animo ferebant omnia. quidam tamen ne sic quidē destiterūt externos mores abominari, veriti ne ex hac mutatione sequeretur magnum aliquod reipub. incommodum: putauerúntque sui officij labanti disciplinæ publicæ vel capitis periculo succurrere, nec pati Herodem quicquam contra receptos mores inducere, & pro Rege hostem agere. ex [a] his decem viues coniurauerunt contempto periculo, sicásque vestibus texerunt: & in his vnus cæcus, ob indignitatem eorum quæ audierat non tam paratus ad agendum aliquid, quàm ad patiendum si quid assertoribus patrij moris accideret, cuius exemplo non mediocriter confirmati sunt cæteri. Hi communicatis consiliis in theatrum vadunt, sperantes nec ipsum Regem improuisum impetum suum euasurum, aut certè multos

Anno mundi 3939. Ante Christum nat. 25.

a *Decem viri contra Herodem coniurant.*

An. mundi 3939. *Ante Christum nat.* 25.

ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & vel hoc sibi fore mortis solatium, si illum violatæ religionis ergo in populi inuidiam adducerent. Et illi quidem quasi duces se cæteris præbentes hæc facere statuerant. quidam verò ex his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totam [a] expiscatus, Regi theatrum ingressuro aperit. is non ignarus quantum odiorum sibi quotidie concitaret, recipit se in Regiam, & nominatim coniuratos accersit: qui comprehensi in ipso facinore, & scientes nullum esse effugium, decreuerunt præsentem necessitatem ferre forti animo. nihil enim inficiati interrito vultu sicas protulerunt, profitentes se rectè ac piè coniurasse, non propter priuatos affectus, aut sui commodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus violare ne morte quidem sibi intentata sustineat. hæc [b] illi cùm magna cõfidentia pro se attulissẽt, à Regiis abducti per omnes cruciatus necati sunt. nec multo post delator eorum inuisus omnibus à quibusdam interfectus fruſtatim consciſus est, & obiectus canibus, idq; multis inspectantibus: nemo tamen hoc factum prodidit, donec post longas ac molestas Herodis inquisitiones à consciis quibusdam mulierculis per tormenta expressa est cõfessio. tum verò autores eius facinoris cum totis familiis plectebantur, plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur potentia. quod animaduertens Rex omni ope obuiam iuit eorum conatibus, ne fortè hac rerum nouitate ad apertam defectionem adducerentur. cùm [c] igitur duas arces munitas in vrbe haberet, vnam in qua ipsius erat Regia, alteram verò iuxta templum [d] Antoniam à se communitam, visum est tertiam quoque mu-

a *Herodes coniurationem explscatur.*

b *Decem coniurati necati, delatoris interfectus fruſtatim cõsciſus est.*

c *Herodes Hierosolymis duas arces munit.*

d *Antonia.*

nit

fire [a] Samariam, mutato nomine Sebasten, quę foris totam gentem contineret in officio. abest à Hierosolymis itinere vnius diei, ad vrbanos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti cen arcē imposuit, olim [b] Stratonis turrim dictam: ipse Cæsaream appellari maluit. In magno etiam quem vocant campo sorte lectis equitibus castellum cōdidit, & in Galilæa [c] Gabalam, [d] Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionem opportunè dispositis, adempta est vulgò leuissimis quibusq; causis mobili tumultuandi materia, parato ad quoscunq; clanculatios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui vel præcaueant, recens ortos compescant. In [e] primis autem Samariam cincturus mœnibus dedit operam, vt tam è milite auxiliari, quam è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quo illustriorem eam faceret, sed maximè quia prætextu magnificentiæ securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi, abrogato vetere, nouum nomen Sebastes imposuit, agrósq; eius natura feraces habitatoribus diuisit, vt mox ab initiis essent locupletes: firmissimum deinde murum circumdedit, natura etiam accliuioris adiutus, & præter veterem ambitum tantum spacij complexus, vt nulli celebrium vrbium cederet. erat enim viginti stadiorum circuitus. in eius meditullio fanum sesquistadij amplitudine esse voluit, modis omnibus ornatissimum, in quo templum exstruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum, reliquas etiam vrbis partes procedente tempore magis ac magis excolere studuit, securitatem captās ex firmitate loci quo pro arce vti voluit.

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

a *Samaria vel Sebaste.*
b *Stratonis turris siue Cæsarea.*
c *Gabala.*
d *Esthmonitis.*
e *Herodes ad seditiosos compescēdos in arces præsidia collocat.*

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

pulchritudine verò loci suæ liberalitatis ac magnificentiæ monumentum relicturos ad posteros.

De fame quæ in Iudæam terram irruit.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 10.

EOdem anno qui fuit regni Herodis decimustertius, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, siue ea fuit vindicta irati numinis, siue ita ferebant stratæ temporum vicissitudines. Primum [a] siccitas diuturna obtinuit, inde insecuta est sterilitas, ne illis quidem in fructibus prouenientibus quos sponte sua terra solet edere. Postea [b] per inopiam mutata victus ratione, morbi iam inualuerunt & pestilentia, succedentibus aliis post alias calamitatibus. Nam hoc ipsum pestem exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam sibi conuenientem nec alimentum congruum habere poterant: & quotidiè multis morientibus, etiam superstites per desperationem curam suorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaque absumptis veteribus, & nullis in earū vicem subnascentibus, nihil spei reliquum erat, malo præter opinionem indies crescente, dum non vno anno etiam sem na ipsa pereunt, terra non reddente debitum. quapropter necessitas multa ad præsentem vsum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates suppetebant, dum fraudatur ægrotorum reditibus, absumpta in ædificationem vrbium vetere pecunia: adeóque omnia variis malis vastabantur, vt vix esset cui succurri posset. ad hæc accedebat populare in Regem odium, quòd ferè soleat calamitatum culpa in eos reiici, penes quos est Regimē Reipubl. Co-

[a] *Siccitas diuturna & sterilitas in fructibus Iudæa.*

[b] *Annona caritas morbos quoque inducit.*

gitabat

gitabat tamen aliquam medelam afferre tam difficili tempori, sed modum vix expediebat, quòd nec finitimi res ad victũ necessarias venderent, eadem pressi inopia, nec pecuniarũ tantùm supereſſet, quantum posset omnibus sufficere, attamen videns opus esse vt omnes ad ferendam opem consilia conferrent, quicquid[a] erat in regia suppellectilis tam aureæ quàm argenteæ, id totum concidit. nec laudatorum artificum parcens operibus, nec vasis ad vsum necessariis. Inde confectam pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius obtinebat pro Cæsare. Is licèt obrutus multitudine ob talem necessitatem ad se confugientiũ, tamẽ quia priuatim amicus erat Herodi, & seruatos cupiebat eius subditos, præ aliis eis concessit frumenti exportationem, tam in emendo quàm in euehendo adiuuans, ita vt maximum momentum ad gentis salutem in eo fuerit. Porrò [b] Herodes aduecto frumento, & approbata populo sua diligentia, non solùm mutauit auersorum à se animos, verùm etiam eximiã laudem beneficentiæ & prouidentię retulit. Nam primùm his qui sibiipsis frumentum quærere non poterant, diuisit, omnibus accuratissimè dispensans. Deinde quia multi erant qui propter senium vel aliã debilitatem cibos parare nõ valebant, his quoque prouidit adhibitis pistoribus, vt in promptu alimenta haberent. Quin & aduersus hyemis asperitatem prouidit, ne qui periclitarentur inopia vestiũ absumptis pecoribus, & lanis aliisque tegmentis deficientibus. Vbi verò etiã huic necessitati prospectũ est, propinquis quoque Syrorum vrbibus solicitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus. quod sane & ipsi fuit cõmodum, terra mox vbertim referente gratiam, vt omnibus alimenta

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

a *Herodes ex aurea & argẽtea suppellectile pecuniam conficiens, frumentum pro ea cõparat.*

b *Herodes aduectũ frumentum populo distribuit.*

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

ſupperterent. & quam primùm ſegetes meſſi maturæ factæ ſunt ad LM. hominum quos ipſe aluerat dimiſit per agros: atque ita res penè perditas reſtituit ſua diligentia non mediocriter ſubleuatis etiam finitimis qui eiſdem laborabãt difficultatibus. nemo enim eius opem implorauit, quem non pro ipſius dignitate adiuuerit: ſed & caſtella & vrbes, & ex plebe qui grauabantur numeroſiore familia, ad illũ confugientes neceſſitati inueniebãt remedium: ita vt reuocatis ad rationem quę in exteros tantum inſumpſerat, reperta ſint frumenti cororum decẽ millia, corus autem capit decem medimnos Aticos. intra regni verò ſui pomœria LXXX. millia cororum expenſa ſunt, quæ quidem eius cura & tam opportunè collata gratia tantum apud Iudæos valuit omnium ſermone celebrata, vt poſitis odiis quicquid hactenus vel adminiſtrãdo regno, vel tranſgrediendis patriis ritibus peccauerat libenter obliuiſcerentur, benè compenſatum putantes eius liberalitate, qua vſi ſunt hoc difficillimo tempore. neq; miñor vel gratia vel gloria parta eſt apud exteros, vt per hæc mala non mediocriter nomen Regis illuſtratũ ſit, & quãtum damni domi acceptum eſt, tantũ foris ad celebritatẽ nominis accreuerit. Cùm [a] enim in alienis neceſſitatibus tantã oſtendiſſet magnanimitatem, omnes nõ qualis antè fuiſſet reputabant, ſed qualem tum recens experti fuerint. Eodem [b] tempore & auxilia miſit Cæſari, quingentos ſelectos é ſuo ſatellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionẽ Arabicã, eorúmq; ſæpè forti opera vſus eſt. Rebus igitur in priſtinam felicitatem reſtitutis, regiam [c] in ſuperiori vrbis parte ædificauit, exſtructis ædibus ampliſſimis, exornatiſque auro & marmoribus & ſubſelliis [d] vt magnum virorum numerum poſſent capere.

[a] *Iudei Herodi propter beneficia fauent.*

[b] *Cæſari Herodes quingentos ex ſuo ſatellitio mittit.*

[c] *Regia Hieroſolymis ædificata.* Hedio & Ruffinus Cap. 12.

capere: domibus etiam pro cuiusque dignitate appellatione indita, vt vna diceretur Cæsaris, Agrippæ altera. Coniugem deinde duxit amore correptus, ne distraheretur vagis voluptatibus. occasio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hierosolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, sacerdos cum primis nobilis, habebátque filiam omnium eius ætatis pulcherrimam: cuius forma cùm vulgi sermonibus celebraretur, primùm fama illius Herodes permotus est. deinde conspectæ amore captus, noluit vti sua potentia, ne tyrannicè videretur agere, maluitque in legitimum thorum puellam introducere. Cúmque Simon nec affinitate tali, nec tamen contemptu dignus videretur, quòd cupiditati suæ satisfaceret; id quod æquius visũ est elegit, vt videlicet honoris accessione eum ornaret. mox [a] igitur Iesu Phabetis filio Pontificatum abrogat, & successorem ei dat Simonẽ, atq; ita affinitatem cum illo contrahit. Peractis deinde nuptiis nouum castellum condit, quo loco Iudæos olim profligauit, dum pelleretur armis Antigoni. distat autem à Hierosolymis circiter LX. stadiis, natura firmum, & ad excolendum idoneum, collis enim est leniter accliuis, attollens se in manufactam altitudinem, habens mammæ specie circumferentiam: éstq; distinctus teretibus turribus, ascensu arduo, qui per cc. gradus lapideos scanditur. intus autẽ diuersoria sunt regia, magnis impẽsis structa, tàm ad firmitatẽ, quàm ad pulchritudinem: & in pede collis habitationes spectatu dignissimæ, tũ propter alia, tum propter aquæductus egregios, magno sumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ædificiis referta est ad iustæ vrbis magitudinẽ, cui collis ille vice arcis immineat. Ita omnibus ordinatis ex sententia, nullo

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

[a] *Herodes Iesu è Pontificatu remoto, Simonem cuius etiam filiam duxit, subrogat.*

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

amplius in regno suo motus timuit, duobus potissimum modis subditos in officio cõtinens, timore suppliciorum quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis necessitatibus: cõmuniebátq; se accuratissimè, quasi incolumitas sua pertinaciter etiã ad Rempublicam. Ciuitatibus se comem & humanum præbebat, dynastas per occasionẽ colebat ad cõciliandam sibi eorum gratiam munificentissimus, quod innatam haberet magnanimitatẽ regiã. Ita factũ est, vt cum apud omnes esset gratiosus, magnis rerũ suarũ incrementis augeretur. Hæc a tamẽ ambitio studiúmq; demerendi Cæsarem cum Romanis potentioribus causa fuit vt multum à patriis institutis decederet, & leges diuinas violaret, dũ in honorẽ eorum vrbes cõdit & templa exstruit, licet non in solo Iudaico. hoc enim illi nequaquam laturi erant, quòd nefas sit nostris statuas ac effigies more Græcorum colere. quapropter extra eorum regionem tales vrbes collocabat, excusans se Iudæis, quòd non sponte, sed potentiorum iussu hęc faceret: & interim Cæsarem Romanó sq; tanto magis sibi deuinciens, quòd in eorum honorẽ à patriis consuetudinibus sustineret discedere. Sed præcipuus scopus erat vtilitas propria, & studium memoriæ propagandæ ad posteros, ita vt in condendis & exornandis vrbibus nullis sumptibus parceret.

a *Herodes accuratam diligentiam & sumptus non exiguos in structuras confert.*

Cæsarea conditur.

CAP. XIII.

ERgo cum animaduertisset in maritimis locũ condendę vrbi opportunissimum, cui b prior eius magnificè descripsit: & ædificijs marmoreis totam exornauit accuratissimè, tam regijs palatijs quàm priuatorum ciuium ædibus & quod

b *Stratonis turris alias Cæsarea dicta, ab Herode ædificata.*

quòd fuit omnium operosissimum, portum à tempestatibus tutum addidit, magnitudine [a] Piræo parem, stationibus instructum & diuersoriis, admirandum structura, eò quòd propter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliũde magno sumpto conuehenda fuerit. Sita est hæc vrbs in Phœnice, qua in Ægyptum præternauigatur, Dora [b] inter & Ioppen, littorales vrbeculas, nõ satis portuosas quòd Africo sint oppositæ. hic enim procellosis flatibus arenas in littus prouoluẽs, nullam stationem quietam esse patitur, ita vt plerunque naues mercibus onustę in salo ancoras iacere necesse habeant. Hanc locorum incõmoditatem correcturus circulum [c] portus circumduxit, quantum putaret magnæ classi recipiendæ sufficere, & in viginti vlnarũ profundum prægrandia saxa demisit, quorũ pleraque pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis verò octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quædã etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachium ducentos pedes longum efficit, cuius spatij dimidium oppositum est frãgendis fluctibus, inde procymation Græcè dictum: reliquum sustinebat murũ lapideum distinctum turribus, quarum maximę & pulcherrimæ nomen Drusus à Druso Cæsaris priuigno immaturo fato defuncto. Inerant & crebri fornices nautarum diuersoria. Excensus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad inambulandum animi causa iucundissimus. Os autem portus patet versus septentrionem ventorum serenissimum, crepido verò totius ambitus, à sinistra quidem portum intrantibus turris est lato margini insistens ad firmius resistendum fluctibus, à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerso sitæ parẽs celsitudine. Circum portũ ædes cõtinuatę

Ann. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

a *Pyræum Atheniensis portus.*

b *Dora & Ioppe non portuosæ.*

c *Cæsareæ portus.*

Ær. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

ferie marmore politissimo exstructæ sunt, exstante in medio tumulo, in quo templum Cęsaris à longè conspicuum adnauigantibus, & in eo statuæ, Romæ altera, altera Cæsaris, vnde nomen Cęsareæ, vrbi tã materia quàm artificio structuræ conspicuæ, cloacis etiam subterraneis non minus mirandæ: quæ paribus distantes interstitiis in mare exeunt, vna trãsuersa dirimẽte, vt imbrium & purgamentorũ proluuies facilius in mare deferantur, & marini ęstus, quoties accedunt subintrare possint, & totam vrbem subluere. Exstruxit [a] etiam theatrum è saxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capacissimum, vnde latè prospectus patet in maria. Atq; hæc omnia duodecim annorum spaciõ sunt absoluta, Rege nec labori parcente nec sumptibus. Hac iam altera vrbe post Sebasten condita, decreuit [b] Romam mittere filios Alexandrũ & Aristobulum, vt salutarent Cęsarem, erãtq; eis paratum hospitium apud Pollionem Herodis studiosissimum, licebat tamen etiam Cæsaris vti hospitio. Excepit enim adolescẽtes summa humanitate, fecitq; Herodi potestatem, vt arbitratu suo è filiis quemcunq; vellet hæredem regni designaret, aucta [c] prius noua accessione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de causa. Zenodorus [d] quidam conduxerat ditionem Lysanię, nec cõtentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoque captans compendium, incolę enim locorũ eorum libenter rapto viuũt, assueti prædas ex Damascenis agere. eos Zenodorus adeò non vetabat, vt lucrorũ etiam esset particeps ab his malè vexati propinquorũ agrorũ coloni. Varum prouinciæ præsidem querelis obtundebãt, postulãtes vt Zenodori iniurias per literas significaret Cæsari. Ille rescripsit expugnanda esse latronũ

a *Theatrum & amphitheatrum.*

b *Herodes Alexandrũ & Aristobulum Romam ad Cæsarem misit.*

c *Cæsar Trachonitidis, Batanæa & Auranitidis ditionẽ Herodi donat.*

d *Zenodorus ex raptu viuit.*

receptã:

receptacula, & regionem eam ditioni Herodis contribuendam: sic enim fore vt eius prouidētia caueretur in posterum, ne Trachonitæ vicinis vllas exhiberēt molestias. alioquin difficile erat eos compescere iam assuetos his artibus victum quærere: vt qui nec oppida haberent nec agros, sed in speluncas ac cuniculos more ferarum refugia. habebant autem paratā aquæ & cibariorū copiam, vt externa vi petiti possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi vnum post alium hominē admittentes, sed intus sunt ampliſſimi & supra quam credas capaces, plano solo desuper tecti. nā totus is locus constat petra aspera & non facilè meabili: nisi aliquo ducente per semitas: quæ non per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. incolæ quoties propinquos populari nō datur, ipsi inter se exercent latrocinia, nihil sibi nō permittentes. Eam regionē postquam Herodes accepit à Cæsare, adhibitis [a] ducibus ad eos penetrans maleficia coerquit, & circumuicinis securitatē peperit, Zenodorus autem partim inuidia, partim dolore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil tamen efficere potuit.

Interea [b] in Asiam Agrippa mittitur, administraturus transmarinas prouincias pro Cæsare. eum, quòd esset amiciſſimus, Herodes apud Mytilenem cum salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæterùm [c] Gadarenses quidam Agrippam adeunt, Herodem accusaturi, quos ille ne auditos quidem ad Regem vinctos remisit. Arabes etiā iamdudum infensi Herodi, tum aperire cœperunt inimicitias, idque de causa, vt tum videbatur satis probabili. Zenodorus [d] enim desperatis rebus suis, Auranitidem ditionis suæ partem

Ann. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

a *Herodes latrones coercet.* Hedio & Ruffinus cap. 13.

b *Agrippa in Asiam missus.*

c *Gadarenses Herodē accusaturos, Agrippa vinctos ad Regem mittit.*

d *Auranitis ditio à Zenodoro Arabibus elocata & à Cæsare Herodi donata est causa bellī*

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

illis elocauerat L. talentis annuis: quam quia donatio Cæsaris complectebatur, non patiebantur auferri, modò excursionibus ac vi eam sibi vindicantes, modò contendentes de iure possessionis apud iudices. pelliciebant etiam ad se egenos milites, qui miserorum more meliora sperant ex rerum nouitatibus. Hæc cùm maturè Herodes cognouisset, maluit tamè bonis rationibus occurrere quàm hostiliter, ne daret occasionem nouis moribus. Decimoseptimo demum eius regni anno [a] Cæsar venit in Syriam: móxque Gadarensium plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dicitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimum Zenodori criminationibus: qui interposito iureiurando pollicitus erat non prius se destituturum quàm quouis modo efficeret, vt illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cęsaris. ab hoc persuasi clamitabãt, idque aliquanto audacius, quia ne illos quidem pœnas dedisse videbant, quos Rex deditos ab Agrippa acceperat, erat enim si quis alius, erga suos inexorabilis, ab alienis verò acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cùm igitur de vi & rapinis eius, violatisque ac diruti templis quererentur, Herodes quidem nihil territus paratus erat causam suam dicere: Cæsar verò comiter illũ tractabat, nihilo alienatior propter tumultuantem multitudinem. & prima quidem die qua congressi sunt, facta est horum mentio, deinde verò interruptum est hoc negotiũ. Gadarenses enim videntes quorsum Cæsar & amici eius tenderent, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodi, sequenti nocte alij se iugulauerunt, alij præcipitauerũt tormentorum metu: quidã etiam in flumen se iacientes necauerunt: atq; ita cùm seipsi prædi-

[a] Cæsar in Syriam venit, apud eũ Gadarenses Herodem accusant, qui seipsos iugulant.

nare

nare viderētur, sine mora Cæsar Herodem absoluit. accessit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus [a] enim præcordiis ruptis sanguine multo per secessum profluente apud Antiochiam Syriæ periit. Cæsar verò & huius portionem sanè non contemnendam, donauit Herodi: quæ sita Galilæam inter & Trachonē, cōplectitur [b] Vlatham, Paneadem, & agros finitimos, adiunxit eū deinde rectoribus Syriæ, mandauítque vt omnia ex eius sententia fierent. Denique eo tum felicitatis profectus est Herodes, vt cum in toto, quàm latè patet, Romano imperio duo essent omniū potentissimi Cæsar & Agrippa. Cæsar [c] post Agrippam nemini maiorem quàm illi honorem haberet, Agrippa [d] itē post Cæsarem nemini qua mutua beneuolentia fretus, Pheroræ suo fratri tetrarchiam impetrauit, de suo regno decisis decem talentorum reditibus, vt etiam si quid fatale sibi accideret in tuto essent res illius, neque subiiceretur Herodis filiorū imperio. Deducto inde ad mare Cæsare in regnum reuersus, in terra Zenodori elegantissimū ei [e] templum construxit è marmore candido, prope Panium quod vocant: id spelunca est in montiū amœnissima, eíq; subiecta in immensum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnantibus, ei mons valde magnus imminet. sub spelunca autem scatent fontes Iordanis fluminis, hunc locum alioquin etiam celebrē ornauit templo exstructo in honorem Cæsaris. Tunc [f] etiā tertiam tributorum partem remisit regni sui subditis, prætextu quidē vt post sterilitatē se reficerēt, re autē vera vt placaret eorū animos, offensos talibus Regis operibus, quæ videbantur planè ad religionis & bonorū morum perniciem tendere, vt omnium iactabatur sermonibus, cui rei & aliud illa remedium

Ann. mundi 3946. *Ante Christum nat.* 22.

a *Zenodorus miserè perijt.*

a *Vlatha, Panea aliaque regiones Herodi donata.*

c *Herodes à Cæsare & Agrippa, in magno honore habitus.*

d *Pherorā Herodis fratri Cæsar tetrarchiam concedit.*

e *Herodes propè Panium templum ædificat.*

f *Herodes tertiam tributorū partē remittit.*

An. mundi 3946. Ante Christum nat. 18.

attulit, occasiones turbelarum auferens, & iubens sua quenque agere negotia, vetitis per vrbem conuenticulis & frequentioribus conuiuiis, appositisque etiam speculatoribus, & grauissimis pœnis qui contra facerent propositis. nã multi clam & propalam abducebãtur in castellum Hyrcaniam, ibíque dabant supplicium. & dispositi erant tam in vrbe quàm per itinera qui obseruarent conuenientes cuiuscunque rei gratia. adeò enim hanc curã non negligebat, vt sæpè ipse plebeio cultu noctu misceret se vulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunq; pertinaciter improbarẽt eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam verò multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quòd non discessuri essent à fide & officio. atque ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui verò liberius stomachabãtur, & cogi se indignabantur, eos quocunque pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiam iusiurandum à Pollionis Pharisæi Sameæque sectatoribus plerisq. quod cum non impetrasset, non tamen in eos, vt in cæteros tales sæuiit, Pollionis reuerentia. remisit etiam hanc necessitatem his qui Essæi apud nos vocantur, genus hominum Pythagoreis Græcorũ nõ absimile de quibus alibi narraui prolixius, non prætereundum nunc videtur, nec alienum à proposita historia, cur religiosam de his opinionem Rex habuerit. Erat quidam Essenus Manahemus nomine, cum alias vitæ honestæ & probatæ hominũ testimonio, tum verò diuinitus etiam concessum habẽs donum fatidici spiritus, hic conspicatus Herodẽ etiam tum cũ cæteris pueris ludũ literariũ frequentantem, Regẽ Iudæorum salutauit, ille putans se aut videri, aut non satis notum esse homini

a *Herodes populum Sacramento obstringit.*

b *Pharisæi propter Pollionẽ & Sameam Herodes Sacramentum remittit.*

c *Essæi Pythagoreis nõ absimiles.*

mini, correxit eius verba, vnum de plebe se profitens. Tum [a] Manahemus subridens, & blando plausu posteriora eius permulcens verius quàm feriens, imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim Deus vult: & memor esto Manahemi verborũ, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quàm de iustitia & pietate, & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturum, futuri præscius, eris enim tam diuini quàm humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen Deum latebis, qui te extremo vitæ tempore graui castigatione reprehensurus est. Hæc verba non magni fecit Herodes qui tum nihil tale sperabat, prosperis deinde successibus ad regnum & tantam felicitatẽ elatus, cum maximè vigeret, Manahemum accersitum rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed scitante Rege num decem annos duraturum sit, & viginti inquit, & triginta: atque ita indeterminatũ fatalem finẽ reliquit. Herodes [b] verò vel hoc cõtentus Manahemum data dextera dimisit, & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tametsi fidem excedere videntur, visum est tamen lectori indicare, quod multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitus aperire dignatur sua decreta & consilia.

An. mundi 3946. *Ante Christum nat.* 18.

a *Manahemus regnũ futurum prædicit.*

b *Herodes Manahemũ de imperij diuturnitate rogat, & Essenos propter eum in precio habet.* Hedio & Ruffinus ca. 14. al. 15.

Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat. CAP. XI.

DEcimo octauo autem regni sui anno Herodes post tot præclara facinora, post absolutã tot admiranda opera, eximium [b] aliud concepit animo, Dei templũ denuò cõstruere, ampliore ambitu & huic cõueniente celsitudine, ratus. id quod res erat, id fore omniũ celeberri-

c *Herodes Dei templũ denuo construere animo concipit.*

An. mundi 3946. *Ante Chri.* 18.

mum etiam ad posteritatis sempiternã memoriam. Cæterùm veritus ne populum difficultate deterritũ minus ad hoc obsequentem haberet aduocata concione, sic eum allocutus est: Non habeo necesse, viri tribules, vt vel gesta opera mea cõmemoré. quæ ex quo regnare cœpi, plus vobis vtilitatis & securitatis, quàm mihi ornamenti & laudis attulerunt. scitis enim ipsi quòd in maximis vestris difficultatibus nulla priuati commodi ratione vobis prospexi: & quæ opera hactenus Deo iuuante absolui, vobis potissimũ seruiunt, per quæ factum est, vt res Iudaicæ nũc magis quàm antea floreãt, quare, vt dicere cœpi, non opus est singulatim percensere, vel vrbes vel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam, tam alias huic contribuas regiones excoluimus: sed illud potius vobis nunc proponam, quòd maximè vel ad regionis cultum vel ad Regionis ornatum attinet. Templo huic, quod post liminio reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instaurauerunt, *desunt ad* priscam altitudinem 60. cubita, tanto enim celsius erat vetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa maiorum nostrorum accidit, per quos non stetit quin par illi pristinæ structuræ surgeret: sed hanc mensuram præscripserũt Cyrus & Darius Hystaspis filius, sub quorum imperio quia illi tum vixerunt, sicut postea Macedonum, non potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam Deo volente, ego rerum potior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus suppetunt, & quod maximum est, Romanorum orbis dominorum amicitia, dabo operam vt quod maiores sub alieno nutu viuentes non satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad honorem Dei, memor acceptorum beneficiorum, gratè ac piè persoluam.

a *Herodes populo se templum eu structurum, expenit.*

Hãc

Hac tam inopinata oratione omnium animi sunt attoniti, quod supra spem polliceri videretur, & angebantur [a] magna solicitudine, ne fortè demolitus vetus ædificium, nouum non posset absoluere, quare periculosum videbatur consilium, & conatus perdifficilis. Quod vbi animaduertit Rex, iussit eos bono animo esse, manſurum enim vetus templum integrum, nec demoliendum tantisper dum omnis materia comparetur, quæ sit ad futurã fabricam necessaria. neque eos fefellit. Mille [b] enim plaustra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mille sacerdotes stolis sacerdotalibus suo sumptu vestitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos: hósq. omnes adhibuit operi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde veteribus fundamentis, & nouis repositis, desuper [c] templum extruebant, longitudine centum cubitorum, altitudine totidem & viginti amplius. qui viginti cubiti aliquanto post sidentibus fundamentis decesserunt, eósque denuò addere decreuerunt nostri Neronis temporibus. Constabat autem structura è lapidibus candidis firmissimis, magnitudine viginti quinque cubitorũ in longũ, octo in altum, latitudine verò cubitorum duodecim, habebátque Basilicæ similitudinẽ, hinc & inde humilius, media sui parte excelsum, à multis stadiis conspicuum, maximè ex aduerso habitantibus aut aduentantibus. Ianua verò penè ipsi templo par, & superliminare aulæis variegatis ornabatur, floribus purpureis distinctis. & habentibus columnas intextas, sub quarum capitibus vitis expandebatur aurea dependentibus botryonibus, mirandum sanè opus tam manus quàm materiæ pretio. Cui-

An. mundi 3947. *Ante Christum nat.* 17.

a *Iudæi veritus ne Herodes demolitum vetus ædificium nouum absoluere non posset Herodes vetus illæsum manurum, donec ad nouũ materia cõparetur, præmitti.*

b *Materia ad fabricã templi necessaria.*

c *Templum ab Herode quomodo ex structum.*

An. mundi 3947. *Ante Christum nat.* 17.

xit etiam totum templum amplissimis porticibus, quæ respondérent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine vincerent. harum duæ validis muris fulciebãtur, opere vel in primis memorabili. Tumulus erat petricosus, arduus à vertice sensim versus orientale vrbis latus resupinus. huius verticem primus Solomon Rex noster instinctu Dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit, cui versus austrum subiecta est vallis profunda. Hic murus constat saxis grandibus plumbo inter se vinctis complectens interius spatium & in profundum descendens, vt miranda sit magnitudo & altitudo structuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte est conspicua, interiora ferro vincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmissimas. Hoc opus postquam æquatum est vertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta est, vt complanatis omnibus fieret area, & circùm quadriporticus quatuor stadiorum circuitu, singulis lateribus inter duos angulos per stadia singula patentibus. interius deinde ipsum verticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quam longum est duplicem habet porticum, spectantem ianuam templi siti in meditullio. Eam porticum priores Reges adornauerant. Circa templum affixa erant spolia barbarica, quæ omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In septentrionali lateris angulo arx erat firma & benè munita, opus Asamonæorum qui gentis sacerdotium simul & principatum tenuerunt, & turrim id vocauerũt, repositorium [a] stolæ Pontificiæ, quæ non promebatur, nisi Pontifice sacris operaturo. hanc Herodes in eo loco asseruauit, post cuius obi-

[a] *Stolæ Pontificiæ repositorium.*

sum

tum [a] in Romanorum potestate fuit, vsque Tiberij Cæsaris tempora. Eius principatu Vitellius Syriæ præses à Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quo gratiam eis referret, à Cæsare impetrauit: vt iuxta sua postulata ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fuerúntq; Iudæi eius custodes vsq; Agrippæ Regis obitũ, post quem Cassius Longinus præses Syriæ, & Cuspius Fadus Iudææ procurator, iusserunt eos denuò stolã in [b] Antoniã deponere, dictitantes debere eam in Romanorum potestate esse, quẽadmodũ & antea. Missi sunt hac de causa legati ad Claudium Cæsarem, deprecaturi talem necessitatem, vbi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti concessa est stolæ custodia, scriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat sub sigillo Põtificis & præfectorũ gazophylacio, qui pridie solennis festiuitatis adibãt arcis & præsidij Romani præfectum, & recognito prius sigillo stolã accipiebant: ac mox peracto festo, reportatã in eundẽ locum, & in cõspectu arcis præfecti obsignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties variatum morem admonere visum est. Sed tum Herodes hanc quoque turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici sui Romanorum imperatoris Antonij vocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat. harum ab vna transitus erat in regiã per vallẽ in medio interiectam, duo ferebãt in suburbia, postrema in vrbem, gradibus multis vsq; imam vallẽ dispositis, & inde aliis sursum per accliue tendẽtibus. Vrbs enim sita erat è regione templi, theatrali specie, toto australi tractu in profundam vallem desinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipsum habebat portam ab vtroq; angulo æquè distantẽ, & tri-

An. mundi 3947. *Ante Christum natum* 17.

a *Stola Pontificia in cuius potestate fuerit.*

b *Antonia turris.*

c *Porticus peralta super vallem extructa.*

An. mundi 3947. *Ante Chri. Num nat.* 17.

plicem porticum basilicã longitudine ab orientali valle ad occidentalem pertinentem. Nec enim vlterius poterat. Ibi spectaculũ erat si vllum aliud sub sole, memorabile. Nam quũ vallis in immensum debisceret, ita vt caligarent despicientium oculi, desuper exstructa erat præalta porticus: cuius tecto conscenso siquis vtramque altitudinem coniunctam contemplaretur, absq; vertigine id non poterat, visu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquam ad imum pertingeret. In eis porticibus stabãt paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quorum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Crassitudo autem cuiusq; columnæ, quantam possent tres homines consertis inter se cõplecti brachiis. longitudo viginti septem pedũ, subiecta spira duplici. Numerus vniuersarũ fuit centum sexaginta duo capitellis sculptis opere Corinthio pulchris vsque ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita, vt in vno quoq; latere duæ pariles triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis stadij longitudine, claudant inter se mediam. cuius latitudo sesquialtera, altitudo verò duplicata, tanto superabat vtranq;. Earum lucanaria lignea, sculpturata figuris variis. Mediæ verò connexitas altius surgebat, excitato super epistilia pariete lapideo politissimo, columnis insertis distincto, mirabili artificio cõmissuris oculos fallentibus. Atq; hoc modo se habebat primus ambitus. Interius [a] verò non longo interstitio secundus paucis gradibus scãsilis, septum habebat lapideum, cum inscriptione quæ veraret transgredi alienigenam, sub interminatione pœnæ capitis. hoc interius septũ tam austrino quàm septentrionali latere patebat ternis ianuis æqui distantibus, ab oriente verò

[a] *Interius sepũ quod Iudæi modò ingredi conceſſum erat.*

verò vna magna, per quem intrarent casti vnà cum vxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium verò spacium intimum, solis sacerdotibus accessibile in eo templū erat & ante illud altare, in quo hostias immolare Deo soliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non ausus ingredi, per Sacerdotes curabat fabricam intimarum porticuum: absolutóq; octo annis reliquo ædificio, tandem [a] etiam templum ipsum eosundem Sacerdotum opera sesquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum est in populo omnibus gratias agentibus Deo pro tã celeriter finito opere, & Regi pro accurato tã alacriter negotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festiuitate concelebrantibus. Ibi Rex trecentos boues Deo mactauit, & alij pro suis quisque facultatibus tantum victimarum, quantum vix comprehendi possit numero, fallente veram æstimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatẽ absolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere, vt hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterùm Rex inter alia templi opera etiam [b] cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam imposuit, in eum vsum, vt occultè illuc posset ascendere, si quid per tumultum cõtra Regem vellet nouare populus. fertur [c] toto tempore quo templum struebatur nunquam interdiu pluisse, noctu tantum imbribus descendentibus ne interrumperetur ædificatio: eáq; fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est veri absimile, si quis diuinã prouidentiam respiciat. Et de templo instaurato hactenus.

Ann. mundi 3955. Ante Christum nat. 9.

a *Templum dedicatum.*

b *Crypta subterranea ab Antonia.*

c *Templi ædificatio dũ durat, interdiu nunquã pluit.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XVI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherorae calumnias appetuntur.*

II. *Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniugem.*

III. *Herodes ad Agrippam nauigat.*

IIII. *Ionici Iudaei gentiles apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.*

V. *Herodes in Iudaeam reuertitur.*

VI. *Domesticum dissidium inter Herodem & filios.*

VII. *Antipatro Romae degente Herodes, Alexandrum & fratrem adductos ad Caesarem accusat.*

VIII. *Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.*

IX. *Herodes quinquennale certamen ob absolutam Caesaream celebrat.*

X. *Iudaeorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Caesarem legatio.*

XI. *Herodes opus habens pecunia, sepulchrum Dauidis fubijt.*

XII. *Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.*

XIII. *Trachonitarum defectio.*

XIIII. *Expeditio Herodis in Arabiam.*

XV. *Syllaeus Herodem accusat apud Caesarem.*

XVI. *Eurycles calumnias contra Herodis filios.*

XVII. *Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.*

Alexan-

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherora calumniis appetuntur.

Ann. mundi 3955. Ante Christum natum 9.

CAPVT I.

INTER cæteras reipublicæ curas ad se pertinere existimans Rex etiam priuatas iniurias, tam in vrbe quã in agris compescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem, quã ipse sanciit, vt [a] perfossores parietum liceret vendere in seruitutem extra regni terminos: quod videbatur non tam ad pœnam maleficorũ tendere, quàm ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros & diuersam viuendi rationem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis lædebat, quàm ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legum sanctionibus: videlicet [b] furem quadruplum reddere: quòd si non sit soluendo, vendi, non tamen exteris, nec in seruitutẽ perpetuam, sed vindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic vulgò interpretabantur, nouam illam legem iniquam pœnam statuere, & tyrannicũ quiddam magis quàm Regium sapere, non sine contemptu inueterati iam moris publici: traducebatúrque hoc nomine Rex omnium criminationibus inuidiosissimis. Per [c] idem tempus nauigauit in Italiam: salutatum Cæsarem, & ad inuisendos Romæ suos liberos. Ibi Cæsar humanissimè tractatos filios reducẽdos domũ reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui postquã reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studiis multitudinis, quòd essent conspicui tum statura tum multis ornamentis animi, & modis omnibus Regium quod

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Herodes nouam legẽ sanciit, vt perfossores parietum in seruitutem extra regni terminos vẽdere liceat.* Exod. 1. 22. Deut. 12. 23.

c *Herodes in Italiam nauigat, & liberos suos Romæ domũ reducit.*

Ab mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

dam præ se ferrent ipsa specie. Mouerunt hæc ad inuidiam Salomen sororem Regis, cæteróſque quorum calumniis Mariamme oppressa fuerat, metuentes suæ potentiæ. quum viderent non defore vltores materni interitus. Hinc igitur [a] occasione arrepta, illos quoque calumniis appetunt, dictitantes parum iucundam eis esse patris consuetudinem, memoria supplicij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse causam odij, & hac vna via expugnare se posse & abolere paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipsum Regem perferebant, contenti in vulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perlatis facile diuinabāt exoriturum tantum odium, vt de naturalibus quidem vinceretur affectibus.

[a] *Salome & ex Asia Herodis filios calumnijs appetūt, eósque parēti insensos reddunt.*

[b] *Bernicen Salomes filiam Aristobulo, Glaphyram Archelai Cappadocum Regis filiam Alexandro Herodes vxores coniungit.*

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges. CAP. II.

SEd tum nondum frigescente paterna pietate Rex nihil mali suspicans in eo quo parerat honore illos habuit, & quod iam essent adulti, vxores [b] eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiam Bernicen, Alexando Archelai Cappadocum Regis filiam Glaphyram.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

[c] *Marcus Agrippa ab Herode in regno suo ſuſceptus.*

Post [c] hæc audito, quòd Marcus Agrippa ex Italia rediſſet in Asiam, profectus illò inuitauit eū in regnū suum, vt venire dignaretur ad amicū & hospitem: quo impetrato nihil prætermisit quod illi voluptatem afferre posse crederet, excipiens eum in recens conditis vrbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipsi quàm amicis exhibēs, apud Sebasten & Cæsarienſem portū & in exstructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In vrbem quoq. Hierosolymita-

nas

nam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis ac clamationibus. Agrippa[a] autem Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset cõmoratus, appetente tamen hyeme tempestatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, vnà cum amicis maximis honoratus muneribus.

An. mundi 3956. Ante Christum natum 8.

a *Agrippa Hierosolymis Hecatõbã immolat.*

Herodes ad Agrippam nauigat. CAP. III.

REx autem exacta domi hyeme, instante vere rursum ad illũ properauit, audito quòd eũ exercitu Bosphorũ peteret: factáque præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus se ibi eum inuenturum. Sed[b] repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chiũ hæsit: vbi & priuatim multos saluratũ venientes, Regiis honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum vrbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc quòd propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abundè ad absoluendam sufficeret, hortatus vt quãprimum veterem ornatum vrbi redderent. Mutato deinde vento primũ Mitylenen, deinde Byzantium allatus, vt audiuit Agrippam iam vltra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud[c] Sinopen Põticam vrbem eum offendit, ex insperato visus cum classe appellere: fuitque gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complexi sunt: quod euidens esset argumentum fidei & amicitiæ, Regẽ intermissis propriis negotiis præstò factum Agrippæ opportunissimo tempore. Quamobrem indiuisus ei hærebat

b *Herodes in itinere ad Agrippam Chiũ peruenit, eiq; ingẽtem pecuniam ad portionem vrbis reparandam confert.*

c *Agrippam Herodes apud Synopẽ Ponticã vrbẽ offendit, & ab eo honorificè excipitur.*

d *Herodes cũ in difficilib. tũ in iucũdis reb. fuit Agrippæ præsens.*

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

Herodes in exercitu, laborum socius, & consiliorum particeps. Nec minus aderat quum remittendus esset animus, solus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter benevolentiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negociis, quorum causa illuc Agrippa venerat, placuit non reuerti nauigio: sed per Paphlagoniam, Cappadociam ac maiorē Phrygiam [a] terrestri itinere peruenerunt Ephesum, & inde rursum Samum traiecerūt nauibus. Totō autem eo itinere ferè per singulas ciuitates in multis Herodi gratificatus est, ad eius preces multorum subueniens necessitatib. Solitus est enim non solū pecunia largiter adiuuare petētes, & magnos sumptus facere in hospites: verū etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminē aliū facilius voti cōpos factus est. Cúmque etiam ipse magnanimus esset ac facilis ad concedendum ea quæ neminem læderent, non leue erat momentum & in Rege, incitante vel sponte currentem ad beneficentiam. Primùm enim iratum [c] Ilienſibus reconciliauit, & pro Chiis debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persoluit, immunitate impetrata: & aliis item, quacunque in re singulis opus esset, affuit.

[a] *Agrippa terrestri itinere Ephesū peruenit.*

[b] *Herodes multos in itinere adiuuat pecunia, plurimorum est apud Agrip. mediator.*

[c] *Agrippa Ilienses reconciliati, & Chij immunitatem impetrant.*

Ionici Iudaei gentiles apud Agrippam accusant natos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.

CAPVT IIII.

[d] *Ionici Iudaei apud Agrippam de indigenarum iniuriis conquerūtur.*

POstquam [d] autē ventū est in Ioniam, præsto fuit magna multitudo Iudæorū, eius regionis vrbes incolentium: qui nacti opportunitatē questi sunt de indigenarum iniuriis, quod nec legibus suis eos viuere sinerent, & festis diebus traherent ad tribunalia, & sacram pecuniā Hierosolyma mittere vetarent, adigerentque se ad expe-

expeditiones & munia publica conuertendámque in eos ſumptus ſacram pecuniã, contra cõceſſa per Romanos priuilegia. Has querelas, vt Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis vno ex amicorum cohorte Nicolao, qui cauſam eorum ageret: qui coram Agrippa aſſidẽtibus Romanorum honoratioribus, & Regibus aliquot ac dynaſtis, in hunc modum pro eis verba fecit. Omnibus [a]quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præſtantiſſimè, confugiendi ad poteſtatem maiorum opem incumbit neceſſitas, nobis verò etiam impetrandi quę petimus adeſt fiducia. Neq. enim aliud poſtulamus, quàm quod iã antè veſtra beneficẽtia cõceſſum eſt: quódq. hi nobis adimere conantur, qui æquè ac nos veſtro ſubiecti ſunt imperio. Atqui ſi magnum eſt veſtrum beneficiũ, digni ſumus qui id retineamus, hoc ipſo quod nos dignos eo indicaſtis, ſin paruum, turpe fuerit ne parua quidem vos poſſe concedere. Quamobrẽ ſatis apparet nobis illatam iniuriã ad vos quoque pertinere, quorum iſti & iudicia cõtemnere non verentur, & gratiam irritam reddere. Quòd ſi ipſos aliquis interroget, malint ne vita carere, an patriis inſtitutis, pompis, ſacrificiis, feſtiuitatibus, quibus honores Deorum ſuorum concelebrant: ſat ſcio quiduis potius paſſuros quàm diuelli à patriis ritib. Nã & bella pro religionibus vindicandis ſæpenumero ſuſcipiuntur, & huius qua per vos fruimur tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuique licet ſuo more viuere & pietatem colere. Quod igitur ipſi nullo pacto ſuſtinuerint, hoc aliis inferre conantur: quaſi verò non perinde ſit, vel tuam vel alienã pietatẽ impedire ac lædere. Quin & aliud conſideremus. Eſtne vlla gens aut ciuitas aut populus qui non ſum-

An. mundi 3956. Ante Chriſtum nat. 8.

a *Nicolaus coram Agrippa pro Iudæis verba facit.*

ann. mundi 3956. ante Christ. natum 8.

mam suæ felicitatis in vestro principatu & Romana potentia collocet: estne qui vestram gratiam velit esse irritam? Nemo sanè, qui modo sapiat. Nemo enim est, cuius id vel priuatim vel publicè non referat. Atqui isti dum vestra nobis beneficia conantur auferre, ne sibi quidem ipsis vllum ius saluum relinquunt, eorum quæ vestra benignitas concessit, quæ tamen sunt inæstimabilia. Quale enim vel illud est, quòd quū multæ aliæ gentes Regibus pareant, hi sub tutela Romanorum principum in libertate felicissimam vitam exigunt? Nostræ autem res, etiam si nemo sit molestus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis vestris subditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poscimus, nisi vt liceat patriam pietatem colere: quod nec per seipsum est inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nā Deus & cultores suos semper amat, & eos qui talem non cultum prohibent. Quid enim est in nostris ritibus quo quisquā merito offendi debeat: imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iustitia? Neq. enim celamus præcepta vitæ quæ sequimur, aut studia quæ exercemus: sed septimo quoq. die ab omnibus aliis negotiis vacantes perdiscendis legibus operam damus, iudicantes hanc disciplinam plurimum conferre corrigentis moribus. Hi ritus nostri quum per se quoq. in disquisitionē vocati nihil habeāt reprehēsibile; nūc vetustate etiā, contra quā multi opinētur, consecrati sunt: vt non possit non esse religio, tot seculis sancita deserere. Hæ sunt iniuriæ quas isti nobis per vim inferunt. Deo dicatam pecuniam per sacrilegium diripientes, immunib. tributa imponētes, festis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla necessitate exigente, sed tantū in religionis nostræ cō-

tumas

tumeliam, quam ipſi ſciunt immerito ſe iniuſtis atq; illicitis odiis proſequi. Veſtrum enim imperium omnibus ex æquo conſulens, & beneuolentiam mutuam ſubditorum alit, & obſiſtit odiis. Has iniurias, Agrippa præſtantiſſimè, rogamus, vt à nobis prohibeas, vtque in poſterum quoque detur noſtris viuere moribus, quemadmodum antea, nec aduerſariis plus in nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non ſolum iuſtum eſt, ſed conceſſum etiam veſtra clementia: & exſtant de hac re multa ſenatuſconſulta in Capitolio æreis tabulis conſecrata, quæ hodie quoque leguntur, dubio procul propter expertam noſtram fidem atque beneuolentiã, & alioqui ſacroſancta etiam ſi nullum noſtrum præceſſiſſet meritum: quandoquidem non ſolis nobis, ſed fermè omnibus mortalibus, adeò nihil de priſtinis beneficiis detrahitis, vt ea potius in dies prętet omnem ſpem reddatis cumulatiora, quæ quidem omnia percenſere præſentis temporis anguſtia non patitur. Sed ne vanè iactare videamur noſtra officia, omiſſis præteritis ſatis teſtari poteſt vel Rex noſter qui tibi aſſidet. quod enim ille beneuolentiæ aut officij genus familiæ veſtrę non exhibuit? vbi fides eius deſiderata eſt? quid non in honorem veſtrum excogitauit? ad quam neceſſitatem non primus prælio affuit? Quid igitur prohibet nos quoq; nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda eſt patris huius Antipatri fortitudo; qui bello quod Cæſar in Ægypto geſſit tum MM. militum auxiliariorium affuit: in quo ita ſe geſſit, vt tam terreſtribus quàm naualibus prælijs nulli virtute cederet. nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus ſit: cum potius à principio

An. mundi 3956. Ante Chriſtum nat. 8.

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

adducere debuerim literas quas ea de re imperator scripsit senatui, quibus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro, poterat enim hoc solum argumentum sufficere ad declarandum non immerito nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo vel nouam sperare debuimus, videntes tantam tibi cum Rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidem & à Iudæam habitantibus renunciatum est nobis, quantum victimarum obtuleris Deo, quibúsve votis illum honoraueris: vtque populum epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officiis delectatus sis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Iudæorum gentis & tanti Romanorum principis, confirmatæ coràm ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius Regis præsentia, nihil aliud quàm, vt quæ ipsi cõcessistis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi nõ patiamini. His Nicolai verbis nemo Græcorum se opposuit: quia non de iure contendebatur apud iudices; sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solum facto prætexebant, quòd onerosi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquam iniuria patriis legibus viuere. Quamobrem Agrippa intellecto quòd vim paterentur, sic respondit: se non solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare videãtur. quare etiamsi plura petiissent, concessurum se fuisse quicquid saluis populi Roma. commodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, vt quæ prius concessa sint rata maneant, confirmaturum se populi Romani beneficium, & daturum operam ne quis illis molestus sit amplius, iuxta instituta patria viuẽtibus.

3 Agrippa Iudæorum immunitatẽ confirmat.

tibus. Hæc locutus dimisit conuentum. Tum Herodes assurgens ei gratias egit, omnium nomine. Deinde [a] post mutuos complexus valedicto à Lesbo digressi sunt.

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

Herodes in Iudeam reuertitur.

CAP. V.

REx igitur paucis post diebus secunda nauigatione vsus Cæsareã appulit, & [b] inde Hierosolyma petiit: ibi aduocata in concionem tam vrbana multitudine, quàm reliquis Iudæis qui tũ fortè aderant, rationẽ eis suæ peregrinationis exposuit, & impetratam immunitatem Iudæis per Asiam degentibus. Cõmemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset, dum ipse nihil magis curaret, quàm ne quid deesset subditis: & quò magis eos exhilararet, professus est quartam tributorum partẽ se remittere. Illi verò simul oratione simul munificentia Regis deliniti, cum maxima lætitia discesserunt, omnia fausta Regi comprecati.

a *Agrippa à Lesbo digressus.* Al. cap. 6.

b *Herodes Hierosolyma redit, multitudinẽ in contionẽ aduocat, rationem eis suæ peregrinationis exponit, ac quartam tributorum partem remittit.* Hedio & Ruffinus cap. 3. al. 7.

Domesticum dissidium inter Herodem & filios.

CAP. VI.

INterim domesticum dissidium indies augebatur. Salome [c] tanquam hæreditario odio adolescentes prosequente, atque ex præterito facinore quo matrem eorum oppresserat, audaciam assumente, & hoc agente, ne quis superesset qui posset vlcisci mortẽ immeritæ. Nec deerat occasio quòd adolescentes non optimè erga patrem affecti viderentur, partim memoria materni interitus, partim dominandi cupidine. Rursum igitur vetera mala renouabãtur, his in Salomen ac Pheroram conuicia iactantibus, illis vicissim odia & insidias contra adolescentes

c *Salome hæreditario odio Mariẽmes filios prosequitur.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

exercentibus,& cùm esset odium mutuum,non erat tamen simile: dum hi vel propter genus & mores ingenuos, vel propter ætatis imperitiam procaci lingua iram nõ dissimulant:illi contrà maleuolè ac astutè calumniis viam præstruunt, prouocantes adolescentum ferociam, quã mox erãt apud patrem eorum in suspicionem vocaturi: voluntatem vindicandi maternam necem vel propria manu nõ deesse illis hoc argumento colligentes,quòd nec puderet eos talis matris,& iniustè interfectam cõtenderent. Iámq; fabula erant totius ciuitatis,cunctis simplicitatem adolescentum miserantibus, nec cessante Salome occasiones verisimilis criminationis ex ipsis sumere: qui impatienter ferentes matris mortem, & iuueniliter contentiosi, non illius modò vicem,sed suam quoque sortem miserabantur, quòd necesse haberent cũ infelicis parentis interfectoribus vitam degere, & se quodammodo contaminare illorum contubernio, atque huic dissidio magnum incrementum absentis Regis addidit. Qui postquã reuersus est, & concionem illam apud populum habuit,mox tum à Pherora tum à Salome est monitus,imminere magnum periculum ab adolescentibus, palàm iactantibus non impunè laturos qui matrem interfecissent. his affinxerunt,Archelaum Cappadocem eis spem facere, quòd ope illius peruenturi sint ad Cæsarem, & patrem accusaturi. quibus auditis Herodes turbatus est,tanto magis quòd eadem & ab aliis renunciabantur: & per hæc anteactorum admonebatur, quod propter domesticorum dissidia nec amicis nec dilectissima coniuge diu frui potuerit: futuráq; ex præteritis colligens,& maiorem aliquam calamitatem secuturam timens,planè confusus erat animo. Reuera enim quemadmodum foris

Medio & Ruffinus Cap. 4. al. 8.

a Pherora ac Salome Alexandrum & Aristobulũ apud Herodem accusant.

b Herodes foris bona, domi verò aduersa fortuna vitur.

supra spem fortuna vtebatur propitia, sic domi præter opinionem omnia malè cedebant: vt merito ambigendum sit, posítne pensati tanta felicitate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex æquo vtraq; , & intra priuatam fortunam consistere. Dum [a] talibus curis intra se fluctuat, visum est alium filium, qui etiam tum priuatus erat, accersere, comprimendísq; adolescentum ferocibus animis illum opponere, & honoribus euehere: is dicebatur Antipater: non quod vellet, sicut postea victus affectu nimio fecit, omnia in illum conferre, sed tutus se filios Mariammes hoc pacto castigatiores redditurum, & minuendam eorum arrogãtiam, si viderent non esse necesse, vt sibi solis seruetur tanti regni successio. quapropter hunc quasi succedaneum in domum induxit, putans se iam prospexísse adolescentibus, vt posito fastu tractabiliores se patri præbeant. sed longè aliter euenit. nam & illi factum hoc iniuriam suam interpretabantur: & [b] Antipater tali erat ingenio, vt præter spem nactus ampliorem libertatem, in hoc omni ope incumberet, ne fratribus primo loco apud patrem cederet, & alienatum iam ab illis per calumnias, & propensum ad hoc, vt (quod iste vehemẽter cupiebat) infensior etiam indies fieret. Quamobrem nihil aliud cogitabat, hoc tamẽ cauens, ne ipse videretur fratrum delator, sed per alios consiliorum socios rem ageret, qui neq; suspecti essent Regi, & fidem etiam propter amicitiam verbis suis possent adstruere. Iam enim complures ad hunc noua spe inflatum colendum se contulerant, & Herodem fucata specie beneuolentiæ captabant: cũmque per multas eásque inter se fidas personas hæc ageretur fabula, adolescentes magis etiam quam ante occasionem illis præbe-

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Herodes Antipatrũ ad minuendam filiorũ arrogantiã honoribus euehit.*

b *Antipater Herodem fratribus magis infensum reddit.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

bant. nam & lacrymæ sæpè eis prorumpebant, non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patrémque iam aperte vt parum æquum amicis incusabant. quę omnia maliciosè ab Antipatri coniuratis obseruabantur, móxque affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domesticũ dissidium. Rex enim ægrè ferens, & volens humiliare Mariammes filios, maioribus semper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus postremo victus, matrem [a] eius in regiam induxit, Cæsari etiam sępe pro eo scribens, priuatim hunc diligentius commendabat: & cùm nauigaret ad salutandum Agrippam, post decennalem administrationem Asia decessurum, solum ex filiis Antipatrum secum duxit: quem [b] ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Cæsaris amicitiam: vt iam viderentur omnia per hunc agi, protrusis à principatu adolescentibus.

[a] *Herodes Antipatri matrem in regiam induxit, eamq; Cæsari commendat.*

[b] *Agrippæ Herodes Antipatrum Romam ducendum tradit.*

Antipatro Romæ degente Herodes, Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.

CAP. VII.

[c] *Antipater Romæ illustris factus.*

[d] *Antipater præsens calumnijs, & absens per literas Herodem in filios exacerbat.*

EA peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illustris [c] enim factus est Romæ, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum molestè ferebat, quòd non poterat fratres continuis vexare calumniis, & verebatur ne patris animus mutatus, æquiorem se præberet erga Mariammes filios. Hęc [d] assiduè cogitans nõ desistebat à proposito, & absens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quasi de

incolumitate ipsius solicitus, sed reuera ad speratam regni successionem malis artibus viam sibi præmuniens, donec ad tantam iram Herodem perduxit, vt inimicus esset adolescentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timerétque ne quid per iram ageret temerè, decreuit [a] Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Cæsarem, ne propter indignationem videretur parum pius erga filios: quò postquam peruenit, non inuentum ibi Cæsarem Aquileiam vsque persecutus est: & cum veniisset in colloquium, rogassétque, vt de infortunio suo vellet cognoscere, adductos [b] coràm filios accusauit insolentiæ tentatíque veneficij, conquerens eò processisse illorum odia, vt per immane facinus paterno regno potiti cuperent: cum sibi per Cæsarem libera potestas permissa sit relinquendi eum successorem qui in pietate erga patrem sit constantior. illos verò etiamsi principatus non accedat, contentos esse patris exitio, ídque etiam cum suæ vitæ periculo quærere: tam immane ac sceleſtum odium inueteratum esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum se cogi aperire Cæsari, & aures eius talibus inquinare sermonibus. & quo tandem suo merito? quáve iniuria? aut quomodo eos æquum putare, vt quem ipse principatum longo tempore per multa pericula quæsisset, eius non sinant esse dominum, nec liberam potestatem permittant relinquendi eius cuiuscunque per pietatem hunc honorem promerito, vt ad hoc præmium spectantibus maior fiat de pietatis officiis contentio: maximè cum saluo naturæ iure ne fas quidem sit illis cogitare tale aliquid. neminem enim posse affectare parentis regnum, nisi qui eiusdem optet interitum, quandoquidem viuo non

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Herodes Romam nauigat, & Cæsarē Aquileiam vsq; persequitur.*

b *Herodes apud Cæsarem filios accusat.*

Anno mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

detur succedere. Se quidem nihil passum illis deesse eorum quę Regiis liberis ab amantissimo patre pręstari conueniat, non ornamenta, non ministerium, non delicias, coniugia quoq; procurasse illustrissima, alteri suæ sororis, alteri Alexandro Archelai Regis filia collocata: &, quod maximum sit, ne post talia quidem ausa, patria se potestate in eos vsum, sed ad communem benefactorem Cæsarem adduxisse, & decedentem ex iure vel patris violati vel Regis per insidias appetiti, ex æquo secum eis apud talem arbitrum disceptare. rogare tamen ne impunè sit illis tantum facinus, néve ipse cogatur in perpetuo metu vitam degere: quando ne illis quidem expediat post tam nefarios conatus solem inspicere, & impunitatẽ auferre pro proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina postquam Herodes magna vehementia filiis obiecit coram Cæsare, adolescentes, qui ne loquente quidem illo continere lachrymas poterant, tum verò perorata causa toti in fletus effusi sunt, nullius quidem tantę impietatis sibi conscij, grauem tamen accusatorem patrem sustinentes: quòd neq; decorum esset contra eum liberè dicere, neque tutum causam suam deserere. Quamobrem [a] hærebant anci-pites lachrymis ac gemitibus miserationem sibi quærentes, & hoc ipso soliciti, ne viderentur perturbante conscientia, defensionem sui expedire non posse, cum potius iuuenili imperitia & consternatione impedirentur: quod tamen Cæsaris prudentiam non latuit, adeóque omnium quotquot aderant mouebant misericordiam, vt ne pater quidem accusator immotus hoc affectu perdurare posset.

a Alexãder & Aristobulus omnes lachrymis etiã parentẽ accusatorẽ ad misericordiam commouent.

Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

CAP. VIII.

Aliàs ca. 9.

TVm iuuenes vbi obseruauerunt & illum iã flecti & Cæsarem, cæteróſq; partim condolentes sibi, partim etiam non temperantes à lachrymis, alter illorum Alexander versa ad ipsũ Patrẽ oratione sic aggressus est obiecta diluere. Patet [a], quàm beneuolo erga nos sis animo, satis declarat hoc ipsũ iudiciũ. Si enim aliquid triste de nobis statuisses, nunquam ad omnium seruatorem nos adduxisses. poteras enim vel pro regia, vel pro patria potestate in fontes animaduertere. Cæterùm adducere nos Romã, & hunc testem arbitrum facere, seruare volentis argumẽtũ est. nemo enim ad fana ac templa adducit quem velit perdere. quòd sanè causam nostram aggrauat, qui quidem ipsi nos indignos vita censemus, si sustinenda sit lęsę erga talem parentẽ pietatis opinio. quãto enim satius mori innoxios, quàm tanti sceleris suspectos viuere? Quare si veritati satis patrocinari poteriamus, felices nos vel tuo iudicio, vel euaso discrimine: quod si vincit calumnia, superuacaneum fuerit nõ solẽ hunc cernere, quid enim hoc nõ amota suspicione profuerit? Videtur quidem in nostram ætatem affectati regni crimen competere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed vide obsecro an non idẽ crimen in quemuis nostri similẽ torqueri possit? Nihil enim prohibet quicunque Rex habeat liberos, defunctæ matri superstites, eos in suspicionem vocare, quasi patri struant insidias. Sed suspicio non sufficit in impietatis crimine. age proferat, qui potest, argumentum tentati facinoris, quod aliquã fidem calumniæ valeat astruere. Potest ne quisquam indicare venenum paratum, aut

a *Alexãder suo & fratrũ nomine parentũ accusationem diluit.*

Ann. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

coniurationem cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas contra te literas? cũ tamen horum singula interdum de nihilo fingat calumnia. Grauis enim res est dissidens inter se regia: & spes Principatus, quem tu ais pietatis prẽmium, sæpè ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certè nullius facinoris cõuinci possumus, calumnias autẽ refellere apud obturatas aures quî possumus? Sed liberius quasdam voces iecimus. At nõ in te pater, quod nefas esset, sed in eos qui quicquid audiunt effutiunt. Matrem alius quis nostrûm defleuit? at non quia mortua sit, sed quia etiã post mortẽ à quibus minimè debuit, malè audiat. Principatũ affectamus quẽ pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij cõtigerunt, sicut re vera cõtigerunt, an nõ conatus noster est superuacuus? Sin minus, certè sperare licet. An te interfecto ab his expectari posset successio, quos post tã atrox facinus nec terræ laturæ sint nec maria? Quid subditorũ pietas, & totius gentis religio, tulisset scilicet parricidas scelere parto regno potiri, & sanctissimũ à te instauratum templum ingredi? Quid, si cæteros cõtemneremus, posset-ne quiscunq; interfector tuus pœnã euadere incolumi Cæsare? Nõ tã impios genuisti neq; tã stultos, sed infortunatiores fortè quã tuis etiam rebus est conducibile. Quod si neq; quod accuses habes, neq; quicquã deprehẽdisti, quid tibi potest tantæ impietatis fidẽ facere? Quia mater periit. Sed illius fatum cautiores nos potius quàm irritatiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis afferre, sed quid opus est excusare quæ nũquã facta sunt? Quare ab omniũ domino Cæsare, & nũc nostro arbitrio, hoc tantũ petimus, vt si reuera de nobis suspiciones potes ponere mi pater, viuamus quantumuis infelices. quid

enim miserius quàm temerè insimulari crimi- *Anno mundi 5956. Ante Christum nat. 8.*
nis grauissimi? Sin à nobis timere tibi pergis, tua pietate salua, nostramet sententia damnemur. nec enim vsq; adeò cara nobis est vita, vt eã cũ autoris molestia retinere velim[9]. His verbis & Cæsar ne antè quidé ad credẽdũ calũniæ facilis, magis etiã flexus est, quòd intẽtis in Herodẽ oculis ipsũ quoq; permoueri animaduerteret: & [a] quotquot præsentes aderãt solicitudo cepit de iuuenibus, nõ sine Regis inuidia apud omnes aulicos. nam absurditas calumniæ, iuuenũmq; in ipso flore ætatis periclitantiũ miseratio, ad ferendã opem cõcitabat animos omnium: sed multo magis postquàm tam cordatè Alexander accusationi patris respondit, manẽtibus reis in eodem habitu, & præ mœstitia humentes oculos in terram demittentibus. Tandẽ alluxit spei nonnihil, vt videretur Rex ipse excusationis egere, qui sine vllis certis argumentis tam temerè criminationẽ aggressus sit. Postremò Cæsar [b] aliquantisper deliberandus, hoc ipso iuuenes alioqui insontes peccasse pronunciauit, quòd nõ tales se parenti præstitissent, vt nulla posset in eos hærere suspicio. Herodé autẽ rogauit vt suspicari desineret, ac [c] recõciliaretur filiis. Periniquũ enim esse habere eum fidẽ talibus calumniis: & posse illos in posterum mederi offensis prioribus, & redintegrare mutuũ amorẽ pristinũ, si ad abolẽdas suspiciones veteres, vtrinq; diligẽtius coleretur pietas. Post hãc admonitionẽ iuuenibus innuit. Quibus iã preces parantibus pater has non expectans prior flentes vnum post alium complectitur, compatiẽtib. omnibus, qui aderant tã ingenuis quàm famulis. Tũ igitur post actas Cæsari gratias vnà discessertũt, & [d] cũ eis Antipater simulans se gratulati reuersis in gratiã. Sequentub. [e] deinde die-

a *Iuuenum miseratio omniũ animos cõcitat.*

b *Cæsar in hoc iuuenes peccasse pronũciat, quòd se à suspicione immunes non seruauerint, ac parẽtem vti filijs recõciliętur, hortatur.*

c *Herodes filijs reconciliatur.*

d *Antipater se reuersis in gratiam, gratulari fimulat.*

e *Herodes 100. talẽta Cæsarem donat.*

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

bus Herodes CCC. talentis Cæsarem donauit, muneta edentem Romæ & congiarium diuidentem populo. Cæsar [a] vicissim ei donauit dimidium redituum è metallis Cypriis, & reliquũ dimidium procurationi eius commisit: aliisq; hospitalibus officiis honorato, liberam potestatem permisit eligendi successorem quemcunq; è filiis, aut si mallet distribuendi regni in singulos. quòd cũ ille iam pararet facere, negauit se cõmissurum, quin ille quamdiu viueret tàm regnũ haberet in potestate quã filios. His ita peractis Rex rursum Iudæam repetit. Quo absente Trachonitæ, non parua ditionis pars, ab eo defecerant, sed [b] opera ducum quos in regno reliquerat perdomiti, rursum coacti sunt imperata facere: Cæterùm Herodes & filij nauigantes cũ appulissent Eleusam oppidum Ciliciæ, quòd Sebaste mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaum Regem Cappadocũ. Is excepto Rege perhumaniter, multum gauisus est ob reconciliatos filios, & quòd Alexãder eius gener egregiè refelliſſet obiecta crimina: datisq; vicissim regiis muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæam reuersus aduocata in templũ cõcione quid ea in peregrinatione egisset exposuit: denarratáq; humanitate Cæsaris, & aliis rebus quas illos quoq; scire voluit, extremam orationem vertit ad filios: aulicósq; & cæteram multitudinem ad concordiam adhortatus est, pronuncians filios post se regnaturos, primum Antipatrũ, deinde ex Mariamme natos Alexãdrum & Aristobulũ. Interim debere omnes se vnum respicere, & pro Rege habere atq; domino, non obstante senectute quæ ad regendum propter longam experientiã magis est idonea, præsertim non deficientibus aliis facultatibus, quibus & subditi in officio cõtinentur & liberi milites

a *Cæsar Herodi dimidium redituũ è Cypriis metallis donat.*

b *Rebelles domantur.*

milites quoque cum ſuis ducibus ſi ſe vnum reſpiciant, felicem vitam acturos abſq; vllis perturbationibus. His peroratis dimiſit concionẽ, quibuſdam rectè viſus dixiſſe, quibuſdã ſecius. iniecta enim æmulatione inter filios, res omninò ſpectare ad aliquã mutationem videbantur. *Ann. mundi* 3956. *Ante Chriſtum nat.* 8.

Herodes quinquennale certamen ob abſolutam Cæſaream celebrat.

CAP. IX.

PEr[a] idem tempus perfecta eſt Cæſarea, decimo anno poſtquã ædificari cœpta eſt, regni verò anno octauo ſupra vigeſimum, Olympiade CXCII. in eius dedicatione magna fuit celebritas, & apparatus facti ſunt ſumptuoſiſſimi. exciti enim ſunt ad certamen artifices Muſici, & athletæ gymnicorum certaminum. ad hæc gladiatorum ac ferarum comparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio eſt tam Romæ quàm apud gentes cæteras. Conſecratum[b] eſt autem hoc quoque certamẽ Cæſari, inſtaurandum per ſingula quinquennia. Hunc omnẽ apparatum Rex ſuo ſumptu magna ambitione vndecunq; curauit conuehi multa in hoc conferente etiam vxore Cæſaris Iulia, & mittente permulta precioſa ex Italia, vt omnibus computatis ſumptibus ad D. talẽta accederet. Cõgregata ingenti multitudine ſpectaculorum gratia, legationes quæ à diuerſis populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diuerſoriis & menſis & continuis hilaritatibus, dum hominũ frequentia ſpectaculis ſe totos dies oblectat, noctu verò conuiuiis & oſtẽtatione magnificentiæ, cũ inſigni laude magnanimitatis regiæ. in omnibus enim ſtudebat vt poſteriora quæq; maiorẽ admirationẽ ſui face-

a Hedio & Ruffinus Cap. 5. al. 10. *a Cæſarea perfecta.*

b *Quinquennale certamen.*

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

rent: fertúrque [a] ipsum sæpè Cæsarem & Agrippam dixisse, quòd maior quàm pro præsenti ditione esset Herodis magnanimitas, qui dignus videretur totius Syriæ atque Ægypti imperio. Post [b] hanc celebritatẽ & festos dies aliud oppidũ exstruxit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plantis idoneo, amne circumfluente ipsum oppidũ, & luco circumdante pulcherrimarum arborum. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde castellum matrem suã nomine referens supra Hierichuntẽ [c] condidit, cui Cypron vocabulum imposuit, cõmunito egregiè & instructo amœnis domiciliis. nec fraterni effectus oblitus memoriæ illius; dedicauit ædificia pulcherrima, primum turrim Pharo non minorem in ipsa vrbe, in defuncti monumentum [d] Phasaelũ vocatam, propugnaculum vrbis munitissimum, deinde eiusdem nominis oppidum circa vallẽ Hierichuntinam condidit. qua itur ad septentrionalia: quo factum est vt circumquaq; situs ager antea penè desertus diligentius coleretur ab habitatoribus, phasaeliticus inde appellatus. Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare perdifficile fuerit, quanta contulit in vrbes tã Syriæ quàm Græciæ, & vbicunq; illum peregrinari contigit. plurimas enim adiuuit, aut exstructis publicis operibus, aut sicuti inceptа pẽdebant propter inopiam, pecuniis in absolutionẽ eorum erogatis. Inter [e] hæc præcipua sunt quòd Rhodiis Pythium templum suo sumptu exædificauit, & ad compingendas naues multa argẽti talenta prębuit. Nicopolitanis vrbem ad Actium à Cęsare conditam habitantibus maiorẽ partem publicorum operum suis perfecit impendiis. Antiochensibus vrbem Syrię maximã habitantibus, sęcante mediam eius longitudi-

[a] Cæsar & Agrippa Herodis magnanimitatem celebrant.

[b] Antipatris extructa.

[c] Cypron cõditum.

[d] Phasaelis turris & oppidum.

[e] Pythium templum ab Herode exstructum.

nem

nem platea, hanc ipsam vtroque latere orhauit porticibus, & viam eius subdiualem lapide polito stranit, non tam ad ornamentum vrbis quàm ad incolatum commoda. Ludos [a] etiam Olympios nõ satis respondentes suæ celebritati propter inopiam adiuuit, attributis annuis reditibus, quo splendidius & sacrificia fierent, & alia quę ad decorandum tam frequentem conuentum pertinent: pro qua munificentia perpetuus agonotheta declaratus est. Hic alius quispiam mitetur in vno homine tantam diuersitatem ingenij. Si enim spectemus eius liberalitatem ac beneficentiam qua erga omnes vsus est, non possumus non dicere eum natura beneficentissimum. ediuerso si iniurias eius & sæuitiam in subditos atque etiam coniunctissimos consideremus, fateri cogemur hominem fuisse durum, inexorabilem, & ab omni alienum modestia. atque ita pugnantes inter se voluntates habuisse videbitur. Ego verò aliter credo, & vtrunq; ab vna causa profectum existimo. Eo enim quòd honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui deditus. incitabatur ad magnificentiam, ficubi spes esset aut in præsens laudis, aut in posterum memoriæ: quare [b] quòd esset supra facultates sumptuosus, cogebatur molestus esse subditis. nam cum in alios erogaret plurimum pecuniæ, necesse erat eam aliquando malè quęrere. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum subiectis, eas offensas lenire videbat difficile, neq; enim poterat nisi vellet reditus minuere: itaque abutebatur suorum odio in suum commodum. nam si quis illorũ non per omnia seruitutẽ toleraret, aut videretur velle dominationẽ eius excutere, in tales tam potẽter sæuiebat non aliter quã in hostes, nullo cognatorum aut amicorũ discrimine, quòd solus vellet honorari

An. mundi 3957. *Ante Christum nat.* 7.

a *Olympij ludi.*

b *Herodes cur in exteros liberalis, in suos sæuus fuerit.*

An. mundi 3957. *Ante Christum nat.* 7.

ab omnib. Quàm [a] autẽ honoris cupidus fuerit colligere licet ex his ipsi; honoribus quos ille Cæsari & Agrippæ cæteríque eius amicis exhibuit. Volebat enim exemplo esse suis, vt quẽadmodum ipse præstantiores coleret, sic etiam coleretur ab omnibus: & hoc pacto satis declarabat cuius rei natura esset appetẽtissimus. Sed Iudæis per leges patrias nõ licet hoc modo potentiores colere, quos necesse est maiorem rationem iusti & æqui habere quàm officiorum talium: quibus satis incommodum erat quod non possent statuis & templis demereri Regis gratiam, & similibus adulationibus explere insanam cupiditatem glorioſi hominis. Atq; hæc mihi causa videtur cur Herodes erga familiares & cõsiliorum participes iniquior, erga exteros & alienos tanto beneficentior fuerit.

a *Herodes honoris cupidus.*

Iudæorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Cæsarem legatio.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus cap. 6. al. 11.

b *Iudæi Asiatici & Cyrenenſes afflicti, legatis ad Cæsarem miſſis, immunitatem conſequuntur.*

ASiatici [b] autem & Cyrenenses Iudæi multũ affligebantur ab earum regionum ciuitatibus. qui cum à priscis Regibus accepissent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias à Græcis patiebantur, quasi expertarent pecunias, & essent noxij reliquis ciuibus. Cúmque Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti sunt per legatos de eis apud Cæsarem conqueri. is rescripsit ad prouincias, placere vt Iudæis se uetur æquale ius cum aliis. cuius rescripti exemplar subiicimus, quò testatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores veteres Cęsar Aug. Pont. Max. Trib. potestatis ita censet. Quoniã Iudæorum gen, semper fida & grata fuit Pop. Roman. non nunc tantum, sed

sed superiori etiã tempore, præcipuè patri meo Imp. Cæsari sub Hyrcano Pontifice: placet mihi de communi iurati senatus sententia, Iudæos vti propriis ritibus ac legibus, sicut vtebantur tempore Hyrcani Pont. Dei max. & fanis eorũ ius asyli manere: liceréque votivam pecuniam per certos homines mittere Hierosolyma: neque cogi ad præstanda vadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorum post horam nonam in parasceue. Quòd si quis deprehendatur furari sacros libros aut sacram pecuniam ex locis eorum religiosis, hunc teneri sacrilegij, & bona eius addici ærario Roman. pop. Suggestionem etiam eorum oblatam mihi per C. Marcium Censorinũ, pro ea pietate qua omnes homines complector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illustri loco, quem vniuersa Asia meo nomini consecrauit apud Argyram. quod si quis contra decretum ausus fuerit, non mediocri pœna mulctabitur. Inscriptũ est columnæ in templo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco S. Iudæis vbicunque gentium degentibus sacram pecuniam ex veteri instituto Hierosolyma mittere nemine prohibẽte liceat. Hæc [a] Cæsar Agrippa quoque pro Iudæis scripsit in hunc modum, Agrippa Ephesiorum magistratibus, senatui, & populo S. Pecuniæ sactæ quæ Hierosolyma mitti solet more patrio, procurationem ac tutelam pernes Iudæos esse volo in Asia: & si quis sacrã Iudæorum pecuniam furatus ad Asyla cõfugerit, eum inde abstractum dedi ad pœnam Iudæis quo iure abstrahuntur sacrilegi. Syllano etiam magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogantur ad præstãda vadimonia. M. Agrippa Cyrenæorũ magistratibus & senatui Salut. Iudæi Cyrenenses, pro quibus iã Augustus scripsit Flauio Lybiæ præsidi, aliisque eius prouinciæ magi-

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

[a] *Agrippa Ephesiorum magistratibus scribit pro Iudæis Syllano Cyrenæorum magistratui.*

An. mundi 3957. *Ante Christum natum* 7.

stratibus, non esse vetādos mittere ex more sacram pecuniam Hierosolyma, conquesti sunt nunc apud me, vexari se improborum quorundam sycophantiis, & vetari hoc facere prætextu quorundam tributorum quæ tamen non debentur. hos ego suo iuri suisque moribus relinqui iubeo, & si qua in vrbe pecunia sacra intercepta est, eam per delectos ad hoc idoneos Iudæis restitui C.[a] Norbanus Flaccus pro-cos. Sardianorum magistratibus S. Cæsar mihi scripsit, iubere se neminem Iudæorum vetari iuxta patrium morem collectas pecunias Hierosolyma mittere. quare ego quoque vobis scribo de hac re, ne vos lateat tam mea voluntas quàm Cæsaris. Nec[b] aliter Iulius Antonius pro-cos. scripsit: Ephesiorum magistratibus senatui ac pop. S. Asiam habitātes Iudæi Febr. Idib. reddenti mihi ius ad Ephesum iudicauerunt, Cæsarem Aug. & Agrippam concessisse sibi vti patriis legibus & moribus, primitiásque suo quemque arbitratu pietatis ergo conferre, deportandas absque impedimento ad templum Dei maximi: rogauerúntque vt ab illis concessa meo consensu rata habeam. Quare scire vos volo, me quoque iuxta Cæsaris & Agrippæ decreta permittere, vt quicquid volunt iuxta patrium morem nemine prohibente faciant. Hæc decreta in hoc apposuimus, vt, quoniam scripta nostra in Græcorum manus peruentura sunt, ostenderem eis iam inde à maiorum ætate hunc honorem nobis habitum, ne prohiberemur per potestates vti patriis moribus, imò illorum cōsensu religione concessa Deum coleremus. quæ quidem eò crebrius inculco, vt flectam gentes exteras, & odium nostri, cuius nullam rationem habent idoneam, eorum animis eximam. nam moribus nulla gens eisdem vti-

[a] *C. Norbanum Flaccum pro Iudæis scribit.*

[b] *Iulius Antonius Procos.*

tur

tut perpetuò, sed oppidatim ferè in his fit mutatio. Iustitia verò omnibus hominibus ex æquo competit, res vtilissima tam Græcis quàm barbaris, cuius maxima in nostris legibus habetur ratio, nósque omnibus, modò eis inuiolatas seruemus, caros ac amicos potest reddere. quãobrem rogatos omnes volumus, vt non tàm nos ob diuersum vitæ genus horreant, quam complectantur ob virtutis studia. Hæc enim communis est omnibus, & sine hac non potest humana vita consistere. Nunc ad historiæ contextum redeo,

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

Herodes opum habens pecuniæ, sepulchrum Dauidis subijt.

CAP. XI.

Hedio & Ruffinus cap. 7. al. cap. 12.

HErodes [a] multum pecuniarũ domi forísque profundens, audito quòd Hyrcanus qui ante eũ regnauit, recluso Dauidis sepulchro tria millia talentorũ argẽti extulisset, superesséque multo plura quæ possint quantumuis magnis sumptibus sufficere, multo tempore animũ habuit idem aggredi. Tunc verò noctu apertum sepulchrum ingreditur, cum prius accuratè cauisset ne hoc resciret populus, assumptis tãtùm amicorum fidissimis. Depositas tamen pecunias nõ inuenit sicut Hyrcanus, sed mundi pretiosi & aureorum ornamentorum vim magnam inde sustulit. his inuitatus ad diligentius scrutandum, interius proceſſit, vsque ad cõditoria corporũ Solomonis ac Dauidis: vbi [b] duos satellites amisit, erumpente (vt fertur) ex adytis flamma contra progressos temerè, quo casu territus exiuit, & tactus religione ad expiandũ se in aditu sepulchri monumentũ è candido marmore condidit sumptuosissimis impendiis eius [c] operis & Nicolaus illius temporis scriptor meminit, sed non item de descensu Regis, præter decorũ id

a *Auri sacra fames.*

b *Herodes duos satellites in Dauidis monumẽto amisit.*

c *Notatur Nicolaus Historiographus.*

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

factum existimans, idque more suo fecit. Vim enim Regis hæc auribus dedit, captãs gratiam, & ea tantum attingens, quæ ad gloriam illius pertinere visa sunt. quin & multa eius apertè iniusta facinora, aut alia specie afficta fucauit, aut, quantum potuit, occultare studuit: quandoquidem etiam crudelitati in Mariammen ac filios speciosam causam adstruere conatur, illam impudicitiæ, hos insidiarum patri paratarum insimulans, & hoc toto opere facit perpetuò quæ rectè ac iustè Rex gessit nimiis extollens laudibus, contraria verò diligenter excusans. Sed illi ob quam dixi causam danda venia, non tam ad posteritatis cognitionem, quàm ad gratificandum suo Regi scribenti. Nos verò qui & a generis propinquitate Asamonæos Reges cõtingimus, & sacerdotij honore fungimur, turpe ducentes mendacium, incorruptè res gestas exponimus, salua reuerẽtia posterorũ Regis illius, qui etiam nunc rerum potiuntur, maiorem tamen veritatis rationem habentes cum ipsorum quoq; venia. Cæterùm Herodis domus post violatum sepulchrũ cœpit labi in deterius: siue diris vltricib. in eam partem incumbentib. quæ iã antè malè habebat: siue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tempora, vt meritò videri possit impietatis præmiũ. Dissidiũ b enim erat in aula bello ciuili simile, & odia mutua cõcertantia calumniis. Sed c inter omnes eminebat Antipatri cõtra fratres artificiosa machinatio, qui per alios inuoluẽs illos falsis criminationibus, ipse patrocinium eorũ sæpe simulabat, vt approbata sua beneuolẽtia facilius iuuenes etiã posset opprimere: atque talib. versutiis circũueniebat patrẽ, vt putaret hũc solùm incolumitatis suæ curã gerere, quapropter etiã Ptolemæũ procuratorem suum Rex Antipatro commendauit,

a *Iosephus exponit sincere Asamonæorum genere.*

b *Dissidium in domo Herodis.*

c *Antipatri contra fratres artificiosa machinatio.*

dauit, & cum matre eius omnia communicauit consilia, adeò vt nihil nõ horũ arbitratu gereret, & infensum eum redderẽt his quos exosos Regi esse ipsorum intererat. Mariammes verò filij rem indies ferebant ægrius, propter nobilitatẽ indignantes suo loco se dimoueri ac deteriorib. cedere, & tantum non in ordinẽ redigi. Quin [a] & vxores ipsorum eisdẽ laborabant passionib. quarũ altera Alexandro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo prosequebatur Salomen, tum propter mariti amorem, tum quòd insolentius se erga filiam eius gereret. ea nupta erat Aristobulo quam illa sibi honore æquari ferebat muliebriter. atque hac altera contẽtione accedente, ne Pheroras quidem Regis frater alienus erat à discordia. habebat enim priuatã causam suspicionis & odij, inciderat in amorẽ ancillæ propriæ tã insanũ, vt [b] oblatã sibi à Rege in coniugium filiam fastidiret, cõtentus ancillæ complexib. Id ægerrimè tulit Herodes, videns germanũ affectũ à se tot beneficiis, & penè regni sociũ, non respondere pietate mutua, & infortunatũ se fratrẽ existimans: & cùm non valeret Pheroram ad æquiorẽ mentẽ reducere, puellam collocauit cũ Phasaeli filio, procedente deinde tempore ratus iam deferbuisse fratris cupidines, conquestus de repulsa, alterius cõditionẽ ei detulit, quæ Cypros nomine dicta est. Tũ Ptolemæus Pheroræ consulit, ne pergat fratrem contemnere, & ab amore turpi resipiscat, propter quem stultũ sit priuare se Regis amicitia, & in eius vicem odiũ ac trãquillitatis iacturã incurrere. Ille intelligẽs hoc sibi vtile, quòd iã antè calũniis appetitus veniã à Rege cõsecutus fuerat, mulierẽ iã filij matrẽ ex se factã ablegat: & Regi pollicetur ducturũ se filiam eius alteram: conduxítque diem 30. ad celebrandas

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a *Rixæ mutuæ liberũ.*

b *Pheroræ Herodis filius in coniugium oblatas fastidit.*

An. mundi 3957. Ante Christ. nat. 7.

nuptias, iureiurando interpoſito nihil ſibi poſthac cum ablegata fore commercij. elapſo autem præfinito tempore in tantum amori ſuccubuit, vt non ſtaret pollicitis, & rurſum reuolueretur ad priſtinam mulieris conſuetudinem. Ibi tum Herodes non amplius potuit iram tegere, ſed ſæpè iaciebat voces quaſdam, ſigna alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occaſionem hunc eius affectum fouerent calumniis. Iámque nec dies abibat vlla nec hora, quin aliquid ei nouarum turbarũ accideret, commiſſis inter ſe neceſſitudinib. quas natura volebat eſſe cariſſimas. Nam & Salome infenſa Mariammes filiis ne filiam quidem nuptam Ariſtobulo adoleſcentum alteri ſinebat frui caritate mutua, pelliciens [a] ad effutienda & prodenda ſecreta coniugum colloquia: & ſi quid, vt aſſolet, offenſiuncularum incideret, exacerbans multis ſuſpicionibus, quo factum eſt vt ſecreta eorũ expiſcaretur omnia, & puellæ quoque iuuenẽ exoſũ redderet. illa verò in matris gratiã ſæpè narrabat, quòd illi, quoties ſoli eſſent, crebram mentionem Mariammes facerent, & odioſè de patre loquerentur: minarentúrque ſi Principatus ipſis contingeret, reliquarum Regis vxorum filios ſcribas ſe facturos in oppidulis. ad hoc enim cõducibilem illis fore literaturam, cui tum darent operam. vxores etiam regias, ſi quando viderent matris ornamẽta vſurpare, pro præſentibus deliciis veſtituros ſe ciliciis, incluſas vbi ne ſolem quidem liceat aſpicere. Hæc mox Salome regi renunciabat: quæ ille tametſi permoleſtè ferret, emendare tamen malebat quã punire, maximè autẽ exaſperabatur ſuſpicionibus, & indies ſeipſo peior, omnib. omnium rumoribus credebat, attamen tunc obiurgationes filios caſtigaſſe contentus & illorũ re-

[a] *Salome filiam ad effutienda & prodenda ſecreta coniugũ colloquia pellicit.*

ſpec-

sponsione placatus aliquantisper quieuit. Sed mox malũ recruduit. Pheroras[a] enim Alexandrum conuenit maritum, vt diximus, Glaphyræ Archelai filiæ, aítque se audisse ex Salome, Herodem ardenter amare Glaphyram, nec posse hunc affectũ excutere, hoc audito iuuenis zelotypus vehemẽter exanduit: & quicquid honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiã filij: quod quidẽ ferè quotidianum erat, in peiorẽ partẽ interpretabatur, suspicione concepta ex his quæ audierat. neq; diutius potuit eã indignationem concoquere, sed adito patre cum lachrymis ei sermonem Pheroræ aperit. quãobrẽ ille magis adhuc turbatus est, nõ ferens insimulari se falsò tã turpis criminis multa quærens de suorũ malicia, à quibus pro beneficiis talem reportaret gratiã. Móxq; accersitum Pherorã, adortus iurgio, pessime, inquit, omniũ mortalium, eóne ingratitudinis prolapsus es, vt talia de nobis vel dicas vel cogites? nónne deprehendo tuum propositum, quod nõ conuicio tenus hæc dixisti filio, sed vt insidias & veneficia hoc pacto in caput meum strueres? Quis enim, nisi bono aliquo genio ductus vt iste, filius pateretur patrẽ inspectum impunè ferre talem iniuriam? Vtrum tibi videris sermonem in animum, an in dextram eius gladium inseruisse, quo parentem conficeret? aut quid tibi voluisti, cum & ipsum & fratrẽ oderis, in me tantum calumniando simulans beneuolentiã, & ea dicẽs quæ salua pietate ne cogitari quidẽ poterant. apage te hinc post tam peruersum erga fratrẽ benè meritũ animum. Et tu quidem quoad vixeris tua conscientia fruere: ego verò dabo operam vt sim meis melior, neq; dignas pœnas exigens, & maioribus quàm digni sint beneficiis eos prosequens. Sic destomachante Rege Pheroras

Ann. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a *Pheroras Herodẽ, dũ illum ardenter amare Glaphyram dicit, vehementer commouet.*

An. mundi 3957. Ante Chri. nat. 7.

cùm in manifesto crimine deprehensus teneretur, Salomes ait hoc esse commentum, & ab ea prima hos sermones profectos esse. Quo audito illa (nã fortè aderat) compositò ad verborum fidem vultu exclamat, nõ [a] esse hæc sua. & omnes hoc vnum agere, vt eam inuisam Regi faciant, & de medio tollant Herodis amantissimam, & præcauentem ipsius pericula, nunc verò etiam maioribus se appeti insidiis, solam enim autorem fuisse fratri; vt abiecta qua se oblectabat muliercula, filiam Regis duceret, & hanc esse causam odij, hæc illa loquente, simúlque capillos sibi vellente, & pectus plangente, species quidem negantis erat verisimilis, sed mala mens dissimulabatur gestu fictitio. Pheroras autem medius tenebatur, ne prætextum quidem vllum sui facti inueniens, cum non inficiaretur se dixisse, & audisse eadé persuadere non posset. ea perturbatio non sine altercatione durauit aliquandiu. tandem Rex pertæsus & fratrem & sororem ablegauit: collaudatáque filij temperantia, & quòd hos sermones ad se detulisset, admodum serò ad curã corporis se contulit. Post hanc contentionem malè audiebat Salome, quòd videretur autor huius calumniæ & vxores Regiæ malè ei volebant, quòd [b] scirent morosam & variabilem, & pro tempore nunc inimicam nunc beneuolã. Semper igitur aliquid contra eum Herodi occinebant, arrepta occasione ex casu quodã fortuito. Erat Arabum Rex Obodas, homo segnis & ocio deditus: negocia verò eius administrabat Syllæus vir callidus, ætate florẽs & corporis speciẽ. hic cùm propter quædã negocia ad Herodẽ venisset, cõtemplatus vnà cœnantẽ Salomen animum ad eam adhibuit, compertóq. esse viduã, venit cum ea in colloquium. illa [c] quæ deteriùs quàm

a Salome se purgat.

b Effectus ea lumniarum.

c Syllæus Arabs Salomẽ in vxorem petens repulsam patitur.

quàm antè tractabatur à fratre, & nonnihil tacta forma iuuenis, nõ abhorrebat à nuptiis: & cum per eos dies frequentarentur cõuiuia, existebant multa non mediocria signa quòd consensus & mutuus amor inter eos intercederet. Hæc vxores Regi non sine derisione referebãt. Herodes autem hoc contentus sciscitabatur ex Pherora, & iubebat eum inter cœnam obseruare, quomodo erga se inuicem affecti sint. ille renunciauit quòd nutibus & mutuis aspectibus satis indicarent quò tenderent. Post hæc Arabs iam suspectus abiit. elapsis deinde duobus aut tribus mensibus, hanc ipsã ob causam reuersus, & collocutus de hac re cũ Herode, postulauit, vt Salomen sibi collocaret. fore enim ei hãc affinitatem vtilem propter Arabum commercia, quorum principatum & deberi sibi, & iam magna ex parte contigisse. De quo cũ ille ad sororẽ retulisset, percontando an ei nubere sit animus, mulier facilè assensum præbuit, postulantibus deinde vt Syllæus accenseretur in Iudæorũ religionẽ, & tum demũ vxorẽ duceret, alioqui nõ esse licitum: ille facere hoc non sustinuit, lapidandum se dicens à popularibus si faceret: atque ita re infecta discessit. ex eo tempore Pheroras Salomen insimulauit intemperantiæ, ac magis etiam vxores Regiæ, dicentes eã consuesse cum Atabe. Et [a] puellam, quam fratri desponsatã ille domesticæ mulierculæ illecebris victus recusauit ducere, Herodes in sororis gratiã collocaturus Salomes filio nato è Costabaro mutauit sententiã persuasus à Pherora, negante [b] adolescentem amaturũ talem socetũ propter patris sui cædem. & equius cẽsente, vt ipsius filius eam ducat, successurus in tetrarchiæ dominiũ, quod vbi is persuasit, impetrauit prioris offensæ veniam. Mutatis igitur sponsalibus puellã

Anno mũdi 3957. Ante Christum nat. 7.

a *Herodes filiam Pherorã filio dat coniugẽ.*

b *Odium filij in patrẽ proditur.*

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

data est nuptum adolescentulo, addita c. talentorum dote. Nec interim cessabant turbæ domesticæ, imò augebantur etiam, à turpibus initiis progressæ vsq; ad calamitates tristissimas. Erant in deliciis Herodi propter formam eunuchi tres, vnus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorum opera etiam in seriis regni negociis vti est solitus. hos quidam ad Regē detulit corruptos esse ab Alexandro filio acceptа magna vi pecuniæ: & quæstionibus examinati ecquid cum illo habuissent consuetudinis, rem fassi sunt: præterea nullius tentati contra patrem facinoris se esse conscios. admotis deinde acerioribus tormentis, victi necessitate, ministris magis magisq; in gratiam Antipatri sæuientibus, aiunt Alexandrum innatum contra parentem odium alere: hortatúmq; eos vt Herodem desereret iam inutilem. facientémq; fucum ætati, & senium dissimulantem tincto capillitio. quin potius ipsi adhiberent animum, potituro vel inuito patre regno debito, expectarentque breui dignitatem primariam: iam enim non tãtum generis prærogatiuam sibi suffragari, sed instructa etiam ad inuadendam dominationē omnia. staturos pro se multos duces militum, multos amicos Regios. paratos quiduis vel agere vel pati in ipsius gratiam. His auditis Herodem totum ira & timor occupat, quod filij verba contumeliosa viderentur, & minacia: vtroq; igitur exacerbatus verebatur, nequid grauius contra se conflatum esset, quàm vt eodem temporis momento posset cauere & occurrere. quamobrem non ausus palàm inquirere, per dimissos clancularios exploratores rem gerebat, omnes suspectos iuxta habens atque inuisos, & in suspicionibus etiam de immeritis securitatem suam collocans: quarum adeo nullus erat finis

vt qa

vt quò quisque ei cõiunctior esset, eò magis timeretur, vt tanto ad nocendum potentior. Cæteros [2] cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, vel nominati à delatore sat erat. móxque ad suam securitatem pertinere putabat illorum interitus. Postremo etiam domestici anxij de incolumitate propria in seipsos versi sunt tutissimos rati, qui alios præuenirent calumniis, certissimúmque hoc ad salutem remedium: qui mox voti compotes hoc ipso aliorũ in se coniiciebant inuidiam, videbantúrq. merito retaliãdi, & sic accipiẽdi, vt ipsi tractassent alios. Iámq. etiam priuatas simultates hoc modo exercebãt, móxq. deprehensi eadem patiebantur, occasione cõtra ínimicos vtentes pro laqueo, quo paulò pòst ipsi comprehendebantur. Rex enim velox erat ad pœnitẽtiam, eo quòd multos cõuictos tolleret, quod tamen non in hoc proderat, ne similia posthac faceret, sed contentus erat delatores eorum pari mulctasse supplicio. Tantum erat tunc in aula Regia perturbationũ ac formidinum. Multis etiã intimis amicis denunciauit, ne vel in conspectum suum venirẽt, vel intra limina palatij, maximè his qui fiducia meritorum hactenus ei reuerendi fuerant. Andromacho [b] enim & Gemello veteribus amicis, & qui plurimũ Regem tam legationib. quã consiliis iuuerãt, filiósq. eius instituerãt, & maiorem cæteris habebant fiduciam, amicitiam renũciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexãder vtebatur familiariter: Gemello verò quòd ipsum sciret fauere iuueni. nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanæ peregrinationis comes hæserat. Nec dubium est quin graulus aliquid in eos libenter statuisset, ni obstaret virorum claritas: quare contentus est dum ablegatis ademisse auctoritatem, vt po-

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

a *Herodes quibusuis calumnijs facem adhibens multos iniuste interfecit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

b *Herodes Andromacho & Gemello amicitiam renunciat.*

An. mundi 3957. Ante Chri. nat. 7.

sita proborum hominum reuerentia debaccharetur licentius. Horum[a] porro omnium malorum fax erat Antipater, qui ex quo primum tempore patrem animaduertit formidinibus obnoxium, consiliorum ei socium se adiungens accendebat hominis sæuitiam: & tunc videbatur egregiè fungi officio, si daret operam, vt quicunq; reniti possent tollerétur de medio. Tunc[b] igitur pulso Andromacho & reliquis amicis liberiorib. primũ Rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, num cuius tentati contra se facinoris essent conscij, illi verò immoriebãtur cruciatibus, quòd nihil haberent dicere. atque hoc acrius incumbebatur quæstionibus quod præter opinionem nullum deprehendi posset ne cogitatum quidem maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à veritate malle quàm à fide erga dominos & amicos discedere, vrgebatúrq. vt secreta perquirerẽtur apprehensis pluribus. Tandem vnus è multis tormenta non ferens, ait se non semel audisse iuuenẽ dicere, quoties laudaretur à proceritate staturæ, aut sagittandi peritia, cæterisque virtutibus eximiis, hæc à natura ornamenta sibi magis concessa quàm beneficia, patrem enim præ inuidia his ostendi omnibus, quapropter quando simul inambulet cõtrahi se de industria & submitti, ne appareret procerior, & in venatoriis iaculationibus si præsente destinata non ferire, quòd notit genitoris ingenium nõ ferentis laudari filium. H verba dum expenduntur intermissis tormẽ adiecit, conspirasse eum cum fratre Aristobu vt in venatione patri insidias strueret, quibi ille esset oppressus, tum regnum postulat Romam perfugeret. Inuentæ sunt etiam nis literæ ad fratrem scriptæ, conquerent

a *Antipater omnium malorum fax.*

b *Propter Alexandrũ multi tormentis examinantur.*

patre, non rectè factum, quòd Antipatro addixissent agros, ex quibus ad eum redirent CC. talenta annua. Tum verò Herodes probabili vt ipsi videbatur, argumento confirmatus in suspicione, Alexandro cõprehenso iubet iniici vincula: & rursum incipit sæuire, quamuis ne ipse quidẽ auditis satis crederet. neq. enim excogitare poterat, cur deberet ab illis per insidias appeti: & querelæ illæ puériles contẽtiones videbantur, nec verisimile post manifestum patricidium voluisse eos Romam petere: quamobrẽ volens maius aliquod impietatis argumentum inuenire, solicitéq. cauens, ne videretur filium temerè dãnasse ad vincula, & *quæstioni subiiciens honoratiores Alexandri amicos, non paucos eorum nihil tale confessos interfecit. Cúmque tota Regia tumultu, terrore, ac tormentis perstreperet, iuuenis [b] quidã in tali necessitate constitutus dixit Alexandrũ Romã ad amicos, literas misisse, rogantẽ, vt curarẽt se accersiri à Cæsare indicaturum de quibusdam contra illũ conspirationib. quãdo pater societati Romanorũ prætulerit Mithridatis Parthorũ Regis amicitiam. addidit habere eum venẽnum, quod apud Ascalonem paratum sit. His auditis Herodes credidit, consolantibus eum in calamitate adulatoribus, quòd non temerè quidquam faceret. venenum tamen summa cura quæsitum nusquã inuentũ est. Cæterùm Alexãder oppressus malis adeò nõ cessit, neque inficiatus est, vt patrem exasperaret amplius: siue volens pudefacere facilitatem eius ad credendũ calumniis: siue vt, si fortè crederet, inuolueret eum cum tota Regia magnis calamitatib. Quatuor [c] enim libellos à se conscriptos ei misit, negãs opus esse tormentis plutib. structas enim insidias, participésq. eorum cũs Pheroram & amicorũ fide-

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

a *Alexandri in vincula coniecti amici quæstioni subiiciuntur.*

b *Alexandrum quidã quòd Romã contrà patrẽtem ad amicos, literas miserit, recusat.*

c *Alexander indignatio etiam sociũ facinoris perpetrandi fatetur insidias patri structas.*

Ante mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

lissimos: Quin & Salomen obrepentem noctu cum inuito se esse congressam, omnésque eò tendere, vt, illo sublato, optatam assequerentur licentiam, eiusdem conspirationis arguebantur & Ptolemæus & Sapinaius, præ cunctis Regi fidissimi. nec aliter quàm rabie quadam occupati in se inuicem efferabantur homines pridè amicissimi, non detensione, non coargutione expectata tantisper dum veritas pateret, indicium præueniente supplicio. alij vinciebantur, alij necabantur, alij nihil lætius exspectantes moras ipsas quàm repræsentationem malorum ægrius ferebant: ingénsque [a] mœror ac torpor fœdabat pristinam felicitatem Regiæ. Ne Herodem quidem ipsum vitæ in tali perturbatione non tædere poterat, cui, quòd nemini se auderet credere, pro tormento erat futuri exitus expectatio: sæpéque illi obuersabatur irruens gladio stricto filius, noctes atque dies nihil aliud volutanti, vt iam minimum abesset ab insania.

[a] *Herodes in aula calumnijs & caedibus referta vitae suae tædet.*

Archelaum Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus cap. 9. al. 23.

DVm ita Herodes animo angitur, Archelaus [b] Cappadocũ Rex de filia & iuuene genero solicitus, tum amici quoq; vicem miserãs involuti tã perplexis & turbatis negociis, officij sui putauit profectionem ad eũ suscipere. Quẽ vbi sicut audierat affectum inuenit, importunam rem putauit si obiurgaret ac temeritatis & niminæ credulitatis argueret. fore enim vt ille exsilat, eúmque aduersò contendẽs & excusare se studẽs exacerbaretur amplius. Quapropter aliam rationem commentus est qua res affectas componeret, indignatione versa in iuuenem, asserens Regem nih

[b] *Archelaus Cappadocũ Rex, Herodis indignationem in gerum simulat, eúmque ad paternos affectus reducit.*

nihil præter æquitatẽ, sed omnia rectè feciſſe: ſe quoq. diremturum illud coniugium, ac ne filiæ quidem parſurum, ſi ſceleris cõſcia non feciſſet iudiciũ. Tum Herodes vbi præter opinionem vidit hominem pro ſe læſo tã grauiter excandeſcere, aſperitate remiſſa; & factum ſuũ iuſta æſtimatione volens expendere, paulatim ad paternos affectus rediit. lámque vtroque flexo ad miſericordiã, quoties aliquis obiecta à iuuene crimina refelleret, ad iram commouebatur Rex: poſtquàm verò Archelaum quoque accuſationem agredi vidit, lacrymis affectũ prodens, rogabat illum ne nimium indulgeret iræ, néve propter iuuenis erratum coniugium dirimeret. Tum Cappadox nactus eum iam mitiorem, cœpit[a] crimina transferre in amicos, qui deprauarent hominem iuuenem & rudem omnis maliciæ, præcipuè fratrẽ Regis vrgẽs ſuſpicionibus. Nam[b] cùm & Pheroras in Herodis indignationem incurriſſet, intelligens recõciliatorem neminem Archelao magis idoneum, atratus illum adiit. alia quoq. deſperãtis de ſalute ſigna præferens, qui non deſpexit preces ſupplicis, negãs tamen ſibi facilè tam citò flectere offenſum Regis animum. Satius eſſe, vt ipſe à fratre veniã peteret, prius confeſſus ſe fuiſſe cauſam horum omnium. eam confeſſionem profore multum ad leniendã iracundiã, ac tum demum ſe quoque opportunius deprecatorem acceſſurũ, paruit ille cõſilio, quod vtrique ceſſit feliciter. nã & iuuenis præter opinionem exemptus eſt criminationibus, & Pheroram Archelaus repoſuit in fratris gratiam: ipſe quoque inita maxima gratia apud Regem in tã difficili ipſius tẽpore, lætus in Cappadociam profectus eſt. nam & cũ muneribus dimiſſus eſt precioſiſſimis, & facile primũ inter amicos locũ obtinuit. Cõuenit

An. mundi 3957. Ante Chriſtum nat. 7.

a Archelaus Alexandrè crimina in amicos, præcipuè verò in Pheroràs transfert.

b Pheroras Herodi ſe cauſam perturbationũ fuiſſe ingenuè fatetur, & fratri Alexandro reconciliatur.

An. mundi etiam inter eos, vt Herodes Romam peteret:
3958. quandoquidem de hoc negocio Cæsari scripse-
Ante Christ. rat: fecerúntque [a] simul iter vsque Antiochiam.
nat. 6. ibi præsidem Syriæ Titum reconciliauit Archelao, atque ita in Iudæam reuersus est.

a *Herodes cum Archelao Antiochiam vsq. iter facit.*

Trachonitarum defectio.

CAP. XVII.

ILle verò dū Romam profectus interim à regno abest, bellū [b] Arabicū ex hac causa exortum est. Incolæ [c] Trachonis, quam regionē Zenodoro ademptam Cæsar Herodi attribuerat, veteri exercere latrocinia, cogebantur in studiis agriculturæ mitius degere. hoc vitæ genus nec ipsos delectabat, neque terra respondebat laboribus, tamen à principio coercente Rege abstinebant iniuriam ab accolis. non sine laude Herodis diligentiæ. Sed quando Rex nauigauit in Italiam Alexandrum accusaturus & commendaturus Antipatrū Cæsari, Trachonitæ [d] spatio tumore de eius interitu defecerunt reuersi ad pristina latrocinia. tunc [e] tamen absente Rege à ducibus eius sunt perdomiti. cæterū XL. ex his latronum principes captorum exemplo territi, relicto patrio solo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratū Salomes coniugium. à quo cū munitum quendā locum accepissent habitandum, incursionibus non Iudæam tantum infestabant, sed totam Cœlesyriam, abigebántque prædas in sua receptacula, Syllæo præbente impunitatē & securitatem maleficiis. Herodes autē reuersus à Romana peregrinatione, comperit multa damna illata suis à latronibus. cúmque non posset eos in potestatem suā redigere, quòd essent sub tutela Arabum, nec tamē iniuriā acceptā conce-

b *Arabici belli causa,*
c *Trachonitis Herodi donatur à Cæsare.*

Aliàs ca. 14
d *Rebellat Arabes à ducibus Herodis perdomantur.*
e *Latrones capti & punisi.*

quere-

queret, perlustrata Thrachone interfecit illorũ domesticos, quo facto illi irritatiores, maximè quòd legem haberent quæ iuberet domesticorum cædem inultam non sinere, contempto periculo totam Herodis ditionem agendo & ferendo perpetuis vexabant incursionibus. Tũ Rex ad Præsides à Cæsare missos Saturninum & Volumnium rem detulit, latrones [a] deposcẽs ad supplicium. illi hoc audito maiori manu se communire, perturbare omnia repentinis insultibus, agros simul & vicos populari, iugulare quotquot in manus eorum inciderent, vt bello quàm latrocinio res esset similior. iam enim vsque ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones sibi dedi postulabat, & mutuum creditũ repetebat exacto iam præstituto tempore, sexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syllæum cõmodauerat. Syllæus verò qui detruso à regimine Oboda ipse administrabat omnia, inficiabatur eos latrones esse in Arabia, & pecuniam differebat reddere, de [b] qua disceptabatur apud Saturninum & Volumnium Syriæ præsides. Tãdem illis autoribus conuenit, vt intra triginta dierum spacium & debitum redderetur, & ex vtroque regno restituerentur perfugæ. Sed apud Herodem prorsus nemo Arabum inuentus, vel ob maleficium, vel quacunque de causa profugus: verùm Arabes conuicti sunt latrones ad se recipere.

An. mundi 3958. *Ante Christum nat.* 6.

Aliàs ca. 15

a *Herodes ab Arabibus latrones sibi dedi postulat, & mutuum creditum repetit.*

b *Saturninum & Volumnium Syriæ Præsides Herodi Arabes reconciliant.*

Expeditio Herodis in Arabiam.

CAP. XIIII.

CÆterùm postquam aduenit præstituus terminus, Syllæus nolens stare conuentis Romam profectus est: Herodes [c] verò exsequebatur restitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volumnio permittentibus ei contu-

c *Herodes Saturnino & Volumnio permittentibus cum exercitu Arabiam inuadit & Rapiam eastellum diruit.*

An. mundi 3958. *Ante Christum nat.* 6.

macees armis persequi. collectóque exercitu inuasit Arabiam, septem mansiones emensus triduo. cúmq; peruenisset ad castellum, in quo se latrones continebant, primo impetu id cepit, ipsamq; munitionem nomine Rœptam diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cùm in auxilium eorum procurrisset dux Arabum a Nacebus, commissum est prœlium, in quo paucum viginti quinque Arabũ cæsus. Hoc b modo latrones vltus Idumæorum tria millia in Trachonem deduxit, vt coercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit literas, quibus eos certiores fecit, quod in contumaces tantum Arabas concessio ab eis iure vsus sit, nihilq; egerit præter ea: idq; ipsorum inquisitione postea verum cõpertum est.

a *Nacebus cum viginti quinque Arabũ cæsus.*

b *Herodes Idumæorum 3. millia in Trachonem deduxit.*

Syllæum Herodem accusat apud Cæsarem.

CAP. XV.

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 16.

c *Syllæus Herodem apud Cæsarem accusat.*

SEd aliter Romam properatis nunciis Syllæo relatum est, suo more exaggerãtibus omnia. is c iã antè insinuatus in notitiam Cæsaris, fortè tum circa palatium obuersans, his auditis cõfestim mutata veste atrata eum adiit, denarrans vt bello afflicta sit Arabia, totúmque regnum euersum ab Herode ingresso cum exercitu. hæc lacrymans querebatur cecidisse duo millia & quingentos Arabum primates, & in his micum ac cognatum suum Nacebum, direptique magnas opes apud Rœptam repositas. at hæc facta per contemptum Obodæ qui nec c pias paratas habuerit, nec ducem, se absente doneum. Hæc dicente Syllæo, addentéq; qu nec ipse hanc profectionem susceperus erat crederet Cæsari curæ esse pacem publicam

ni

nium, neq;, se domi præsente, Herodes nisi suo malo eam pacem violaturus. Cæsar hac querela commotus percontatus est ex Herodis amicis, qui tum aderant, & ex suorum quibusdam recens reuersis è Syria, hoc tantum, an Herodes vllum exercitũ extra Regni sui fines eduxerit: Id cùm illi fateri necesse haberent, nec Cæsar causam expeditionis audire dignaretur, magis etiam iratus Herodi scripsit minaciter, se hactenus illo vsum tanquam amico, posthac habiturum eum pro subdito. Syllæus quoque ea de re scripsit ad Arabas. His [a] literis illi elati neq; latrones qui effugerant voluerunt dedere, neque acceptam mutuo pecuniam persoluere, neque pro pascuis quæ conduxerant, quicquam numerare, freti eo quòd Rex offendisset Cæsarẽ. Quin & Trachonitæ hac occasione vsi insurrexerunt in Idumæorum custodiam, & iuncti Arabicis latronibus qui illorum regionem diripiebant, non tam suis lucris quàm vindictæ studentes miris modis in eos sæuiebant. Hæc omnia Herodes ferebat, offenso [b] Cæsare minus iam habens vel fiduciæ vel audaciæ. legatos enim eius ad agendam Regis sui causam missos primum ne admisit quidẽ: iterum venientes dimisit infecto negocio. Quamobrem vehementer anxio metum augebat Syllæus, Romæ præsens credulo Cęsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto [c] enim Obodæ in Arabum regnum successit Æneas, dictus Aretas mutato nomine. hunc ille per calumnias pellere conabatur, & sibi principatum vsurpare, multã pecuniam partitus in aulicos, multa etiam Cęsari daturum se pollicitus: quem iratum sciebat Aretę quòd se inconsulto ausus esset regni habenas suscipere. Tandem & ille literas cum muneribus misit ad Cæsarem, & in his multorum

An. mundi 3958. *Ante Christum nat.* 6.

a *Arabes & Trachonitæ scientes Herodi Cæsarẽ iratum, illi insultant.*

b *Cæsar abhorrens Herode offensu,*

c *Obode defuncto Æneas in Arabum regnũ succedit.*

talentorum coronam auream. in his literis ac-
cusabat Syllæum, quòd nequissimus seruus ve-
neno sustulisset Obodam, quo etiam viuo inua-
sisset rerum administrationem, vxores Arabum
adulterans, & conflato ære alieno viam sibi ad
occupandum principatum muniens. Cęsar [a] au-
rem ne hos quidem legatos audire dignatus,
aspernatúsque eorum munera, infecta re illos
abire passus est. Interim Iudæorum res ac Ara-
bum in dies se habebant deterius, turbatis om-
nibus, & componente nemine. nam Regum al-
ter nondum principatum suum constabilierat,
& proinde suos coercere non poterat. Herodes
autem veritus ne, si se defenderet, eo magis ir-
ritaret Cæsarem, cogebatur perferre omnes in-
urias. Postremo nullum finem vrgentibus ma-
lis inueniens, decreuit denuò Romam legatos
mittere, si quid æquius per amicos impetrare
posset à Cæsare, in [b] eam legationem Nicolaus
Damascenus profectus est.

An. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

[a] *Cæsar Arabum legatos non audit.*

[b] *Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem missus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 17.

Eurycles calumnia contra Herodis filios.

CAP. XVI.

PEr idem tempus dissidium cum filiis domi
sticum multo magis exacerbatum est: quan
uis enim etiam antè nunquam prorsus vaca
suspicione, malo pernicioso Regibus, tunc
men id maximè ob talem causam inualuit. E
rycles [c] quidam Lacedæmonius, vir domi no
lis, sed ingenio pessimo, adulator & deliciis
ditus, sed vtrunq; vitium egregiè dissimul
vsus Herodis hospitio, datis muneribus & r
ioribus acceptis, ad gratiam cum eo cõuer
effecit, vt reciperetur inter amicos præcipu
diuersabatur apud Antipatrũ, Alexandro
que propter crebros congressus familiaris

[c] *Eurycles Lacedæmonius in Herodis amicitiam sese insinuat.*

[d] *Eurycles apud Alexandrum sese insinuat.*

bat enim sibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo simulabat se Glaphyram obsequiis colere, cúmque videretur omnibus ex æquo deditus, obseruabat quęcunq; vel dicerentur vel fierent, vndecunque captans gratificandi per calumnias materiam. denique adeò se blandis colloquiis insinuauit vnicuiq;, vt illi soli fidus videretur, cæteros ita tractare, prout amico esset commodum his artibus ita sibi deuinxit Alexandrum, vt inuenis putaret ei soli tutò se posse querelas suas cõcredere. aperiebat igitur ei dolorem suum quòd pater esset à se alienatior, casúmque matris narrabat: & quod Antipater prærepta fratribus dignitate solus posset omnia. Hęc diutius ferenda non esse, patrẽ iam talibus imbuto odiis, vt cum ipsis nec conuiuia nec colloquia communicare sustineat. Hęc [a] ille, dolorem suum in sinum amici, vt tum videbatur, deponens. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad se hæc pertinere, tacere tamen non posse ob periculi magnitudinẽ, & consultum ei velle, vt caueret ab Alexandri insidiis. non enim eum dissimulare animum, sed ipsis verbis pręferre cupiditatem parricidij. Post hoc beneuolentię pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad vltimum ab eo persuasus est, vt ad Herodem referret de hoc negotio. Rex narranti de Alexandri odio facilem autem prębuit, & eò deductus est verborum ambagibus, vt implacabilem iram in filium conciperet, id quod sine mora declarauit. Eurycli [b] enim quinquaginta talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum se contulit, & multum Alexandrum prędicans, operam etiam suam commemorauit quàm vtilis ei fuerit ad conciliandam patris gratiam: & ab eo quoq; accepta pecunia, prius quàm deprehenderetur

An. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

a *Eurycles Alexandri dicta, & facta obseruãs Antipatro & Herodi exponit.*

b *Eurycles astutia ab Archelao pecuniam extorquet.*

An. mundi 3960. *Ante Christum nat.* 4.

hominis malicia discessit. Reuersus deinde in patriam, cum ibi quoque similibus artibus vteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porrò [a] Iudæorum Rex non iam vt antè contentus aurem præbere criminatoribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiam nemine accusante obseruans singula & scisciтans, & permittens omnibus quicquid vellent contra eos dicere: & inter cætera Euaratum Couni communicasse cum Alexandro consilia. videbatúrq; nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortunium, calumniis nunquam cessantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad Regem deferentibus, scilicet incolumitatis eius studio. Erant Herodi duo satellites, [b] Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporum. hi propter quandam offensam pulsi è Regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, quòd essent exercitatissimi honorabantur pecuniis aliisque muneribus. Mox igitur Rex de his etiam suspicione concepta, tormenta eis admouit. ergo post toleratos diu cruciatus, tandem aiunt se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem feras persequentem interficerent. facilè enim confingi posse, præcipitatum ab equo suismet telis transfixum esse. nam & antè penè simile quiddam ei acciderat. Simúlque indicauerunt aurum defossum in equorum stabulo, & præfectum venatorum arguebant, quod eis præbuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. [c] Post hos præfectus arcis Alexandrij correptus militer examinatus est: huic obiectum est quod eos intra castellum reciperet, pollicitúsque eis esset pecuniam regiam ibi reconditam. Sed illo pernegante filius eius accedens, vera esse dixit

[a] *Herodes Alexandri & Aristobuli criminatoribus aurem præbet.*

[b] *Iucundus & Tyrannus se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem interficerent, fatentur.*

[c] *Alexander ad Praefectū arcis Alexandrij correptus, militer examinatus, vt se reciperet, scribis.*

dixit omnia: protulitque referentes manum Alexandri literas in hanc sententiam. Quàm primum Deo fauente perfecerimus quæ decreuimus, ad vos veniemus. curate igitur, vt quemadmodũ estis polliciti, nos in castellũ recipiatis. His literis visis Herodes posthac pro indubitato habuit, paratas sibi à filiis insidias. Alexander autem dicebat [a] Diophantum scribam imitatum suum characterem, essẽque Antipatri malicià excogitatam illam schedulam. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & pòst in similibus deprehensus dedit supplicium. eos verò qui torti sunt Rex apud Hierichuntem produxit ad populum, vt accusarent filios, vbi saxis sunt obruti. cúmque vulgus concitum simili pœna Alexandrum cum fratre vellet afficere, Herodes per Ptolemæum & Pheroram eos cohibuit: & [b] iuuenes in carcere asseruandos tradidit. eò nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorum dicta & facta omnia. iámque pro condemnatis habebantur, tum aliorum opinione, tum sua. eorum alter [c] Aristobulus præ anxietate etiam amitam suam ac socrum ad miserationem præsentis calamitatis, eiúsque autoris odium inuitans, An non tibi quoque, inquit, periculum imminet delatę, quòd spe nuptiarum Syllæum de omnibus quę hîc fiunt per literas significes, quæ verba mulier statim fratri retulit. ille non amplius se continens vinciri eos iubet, & seorsum quenque quid contra patrem moliti sint scripto prodere: hoc iussi facere, scripserunt, insidias quidem nec parasse se, nec cogitasse: sed conatos fugere, quod non possent amplius ad hunc modum suspecti & soliciti viuere. Eodem tempore cum venisset è Cappadocia ab Archelao legatus Mela vnus è

An. mundi 3960. *Ante Christi. natiuit.* 4

a *Diophanti scribæ aliorũ characteres imitatur.*

b *Alexãder & Aristobulus in carcerem cõiecti.*

c *Aristobulus amitam suam ac socrum mouet.*

An. mundi 3960. *Ante Christum natum* 4.

dynastarum illius numero, volens Herodes declarare eius maleuolentiam, aceiuit ad se Alexandrum è vinculis: & [a] rursum interrogauit de fuga, quónam & quomodo decreuissent discedere ad Archelaum, ille respondit, pollicitum quòd inde Romam nos mitteret. Cæterùm contra parentem nihil durius aut parum pietati conueniens se machinatos esse, neque quicquam veritatis ineſſe confictis aduersùs illorum criminationibus. cupiuisse etiam vt Tyrannus cum sociis examinaretur cautius: sed illis apmixtis suis vulgum in eos concitauerit. His [b] dictis Rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, vt interrogaretur [c] nũ ignorasset paratas Herodi insidias, quò vt ventum est, continuò mulier vinctum conspicata maritum, caput sibi plangens, & præ miseratione attonita clarè ingemuit: iuueni quoq; manantibus lachrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorum potestatem vel facere vel dicere. Tandem Ptolemæo, cui commissus erat iuuenis, iubente dicere, num & vxor fuerit consilij conscia: qui potuit, inquit, non esse, catior mihi vita, & patens liberorum communium? ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse conscium. quod si id aliquid ad salutem eius conferat, paratam se mentiri vel in suam perniciem, & nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impium quidem, sicut suspicantur quos minimè oportuit, nihil nec cogitaui, nec tu es conscia: sed quòd ad Archelaum abire, & inde Romam decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictum à se Archelaum maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis vt inter nauigandum appellerent ad Eleusam oppidum Ciliciæ, & Archelao

a *Alexander Herodi quòd ad Archelaum discedere decreuit, fatetur.*

b *Mela, Archelai Cappadocum Regũ filia.*

c *Glaphyra, Alexandri coniunx, nũ paratas Herodi insidias ignorasset, interrogatur.*

chelao scripta de his redderent: & post expostulationem quòd filiis conatuum fuisset particeps, Romam inde nauigare pergerent, & si inuenerint à Nicolao placatum Cæsarem, redderent ei literas, & argumenta quæ ad cõuincendos iuuenes scripta mittebantur. Igitur [a] Archelaus pro se attulit, voluisse quidem excipere iuuenes, quòd & ipsis & patri eorum putaret vtile, ne quid ob suspiciones & dissidia durius in eos statuerit: non tamen missurum fuisse ad Cęsarem, nec confirmaturum eos in maleuolentia: Romam [b] autem delati inuenerunt iam Herodi reconciliatum Cæsarem, eique literas reddiderunt. Nam Nicolai legatio ad hunc modũ se habuit: quamprimùm Romam venit & in palatium, præter ea mandata quæ habebát, Syllæum accusandum suscepit. animaduertit enim dissidere inter se Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerunt, & hoc autore necatos pleróque cognatos Obodæ manifestè coarguerunt ex ipsius literis interceptis per aduersarios.

An. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

a *Archelaus Herodi seſe excusat.*

b *Herodes Cæsari reconciliatus.*

Qua fortuita occasione Nicolaus vti nõ neglexit, studens Herodem reducere in gratiam Cæsaris. Sciebat enim si defensionẽ Regis ordiretur, difficilem se habiturum iudicem: quòd si accusaret Syllæum, non defore occasionem pro suo Rege satisfaciendi, cõtestata igitur lite, & præstituta ad agendũ die, Nicolaus [c] assistentibus sibi Aretæ legatis acriter accusauit Syllæum interfectorem asseuerans domini ac Regis sui multorúmq; Arabum, pecuniam etiam mutuatum ad perturbandam quietem publicam, matronásq; arguens corrupisse tam Romæ quàm in Arabia. addidit his grauissimum crimen, circumuentum mẽdaciis eius Cæsarem, quem nihil veri de gestis ab Herode docuerit, ad hunc

Hedio & Ruffinus cap. 12. al. 18.

c *Nicolaus Syllæum accusat, & Herodem excusat.*

An. mundi 3961. *Ante Chri. nat.* 3. accusationis locum posteaquam [illegible], Cæsar interlocutus iussit eum omissis cæteris, hoc tantum de Herode dicere, an non exercitũ in Arabiam duxerit, neque duo millia & quingentos illic interfecerit, neq; captiuis abductis regionẽ depopulatus sit. Ad [a] hæc Nicolaus, de his se vel maximè ait docere posse, nihil horũ aut certè minimã partẽ ita se habere, quemadmodum ab illo relata sint, neq; vllã mereri indignationẽ. His præter opinionẽ auditis cũ Cæsar attentius auscultaret, ille primùm indicauit ei de D. talentis mutuò sumptis, déq; syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsum præstitutum tempus pignora ex vniuersa regione capere: deinde non expeditionem hostilem hanc fuisse, sed exsecutionem iuris & reperitionem debiti. idque non properè actum quanquã permittente syngrapha, sed appellatis prius de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus: postremò apud Berytum in horum præsentia Syllæ per Cæsaris fortunam iurato, omninò intra triginta dies exhibiturum se & pecumã & Herodis perfugas, & cum horũ nihil Syllæus præstitisset, aditos rursum præsides Herodi permisisse pignora capere, atq; ita demum illum profectũ in Arabiam, hoc est, inquit, illud bellũ quod aduersarij tàm tragicè exaggerauerunt. quod tamẽ qui potest bellum vocari, permissu præsidum & ex pacto illatum post periurio violatos tũ alios deos, tum in primis nomẽ Cæsaris? restat de captiuis iam dicere. Latrones [b] Trachonitæ xl. primùm, mox plures, fugientes Herodem mortis supplicij, receptaculum sibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omnium hominũ iniuriam, agrósq; eis dedit, & prædarũ fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurãdo tenebatur restituere cum mutuaticia pecunia ac

[a] *Expositio belli Arabici, & pecuniæ mutuo acceptæ.*

[b] *Trachonitæ latrones.*

præsen-

præscriptum terminum. nec potest ostendere quenquam præter hos captum in Arabia: immò ex his ipsis aliquot euaserunt. Nunc confutata etiã de captiuis inuidiosa sycophantia, audi Cæsar mendacissimum figmentum quod ad prouocandã ità tuã cõmentus est. Affirmo enim quòd cum Arabum manus nos inuasisset, & vnus atq; alter è nostris cecidisset tum demum, Herodes repugnare coactus Nacebum & cum eo xxv. nõ amplius occidit, quorum singulis centuplicatis iste bis mille & quingẽtos cecidisse retulit. His motus Cæsar, vultu irato ad Syllæum versus, rogauit quot Arabes ea pugna desiderati sint. Hęsitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ sunt syngrapharum conditiones & rescripta præsidũ, literæq; vrbium continentes querelas de latrociniis. Ad [a] vltimum eò res deuenit, vt Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodem in gratiam receperit: & pœnitens quòd calumniis permotus durius scripsisset, hoc quoque Syllæo opprobrauerit, illius mendaciis impulsum se [b] discessisse ab officiis amicitiæ. In summa, remisit eum in prouinciam, vt postquam satisfeciſſet creditoribus, daret suppliciũ. Cæterùm Aretæ in dignari pergebat, quòd regiã dignitatẽ ac potestatem vsurparet, priusquã à se acciperet: volebátq; [c] Arabiã quoq; Herodi tradere: sed hoc cõsiliũ mutauerunt redditæ ipsius literę. Olympus enim & Volumnius cognito placatũ esse Cęsarem, mox ita vt mandatũ erat obtulerũt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicerat: quibus lectis visum eſt non onerare insuper alio regno senem & infortunatũ circa filios: admissisq; [c] legatis Aretæ, & hacte nus obiurgatis, quòd Rex eorũ temeratiè Principatũ sumpsisset, nõ expectata sua sentẽtia, admisit munera & regnũ ei autoritate sua cõfirmauit.

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Syllæus capitis damnatus.*

b *Herodi Augustus Arabiam quoq. vult tradere, quod cõsiliũ ipsum literæ redditæ mutarunt.*

c *Aretas ad Arabum Regem legatus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 19.

Anno mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Post hęc Herodi iam reconciliatus scribit dolere se vicem eius qui tales haberet filios, debetéq; [a] eum, si quid contra pietatem ausi sint, vt in parricidas animaduertere, se enim liberam ei potestatem permittere: quod si tantum fugã meditati sint, ipsum quoque salua pietate oportere leni castigatione contentum esse. Quare suum consilium esse, vt indicto cõsistorio apud Berytum Romanorũ domicilium, & adhibitis præsidibus cum Rege Cappadocum Archelao, amicisque cæteris & viris illustribus, de cõmuni sententia quid statuendum sit dispicias. atq; hoc fuit argumentum epistolæ Cæsaris.

a *Cæsar Augustus Herodi in parricidas animaduertere liberam potestatem permittit.*

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

CAP. XVII.

QVa accepta Herodes supra modum gauisus est, tum quòd rediisset in gratiã, tum propter concessam sibi statuendi de filiis potestatem liberam: & nescio quo pacto accidit, vt qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius aut præceps ad filiorum interitum: nunc rebus suis in melius mutatis, & recepta pristina fiducia, nouo more laxauerit habenas odijs. Ergo [b] conuocat per nuncios quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, vel quod hominẽ oderat, vel quòd vereretur ne obsisteret suo proposito. & postquam Berytum conuenerunt cùm præsides, tùm cæteri exciti è diuersis vrbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platane vico Sidoniorum detinuit, nõ longè ab vrbe: vt posset eos si vocarentur sistere. ipse verò solus introgressus, coram consessu ei. virorum vsus [c] est accusatione non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quàm patri parum decora.

b *Herodes quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, conuocat.*

c *Herodes filios accusat.*

decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans, nõ satis se explicabat, multáq; furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos sibi eos adiungebat indecorè pater cõtra filios, literásq; ab ipsis scriptas legebat: in quibus nihil insidiarum aut impietatis inerat, sed tantum de ineunda fuga consilium, & cõuicia signa offensi animi. ad quæ postquam ille peruenit vociferabatur quasi in confessis insidiis: rémq; exaggerabat deierans mori se malle quàm audire talia. Postremò dicens sibi & à natura & à Cęsare potestatem in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: vt si cui accusato parentes manus imponant capiti necesse habeant circumstantes saxis eum ferire, atq; in hunc modum interficere. quod cum sibi promptum sit in patria & suo regno facere, tamen expectare se illorum quoq; calculos. Venire se tamen ad eos non tam vt iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, quàm vt per occasionem indignationi iustæ parentis suum addant suffragium, & exemplum edant ad posteros, nõ oportere tales insidias negligi. Hæc locuto Rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem causam adductis, qui erant in cõsilio videntes rem eò deuenisse vt nulla sit spes recõciliationis & gratię potestatem eius confirmauerunt. Et primus [a] Saturninus vir consularis multísq; defunctus honoribus: protulit sententiam moderatam circũstantiis: damnare se quidem Herodis filios, nõ tamen censere interficiendos, quod & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortuniis hoc maximum nolit adiicere. post illum ipsius tres filij, qui legati patris erant. eandem sententiam tulerunt. Contrà [b] Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentem

Ann. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

Deut. 18. 21.

[a] *Saturninus eiúsque filij moderatam sententiam proferunt.*

[b] *Volumnius & alij Herodis filios capite plectendos esse pronunciant.*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

fuerint: quem deinceps maior pars secuta est, vt omnino viderentur addicti ad supplicium. Móxq; [a] inde Herodes Tyrum eos secum duxit: quò cum Nicolaus appulisset à Roma veniens, Rex prius expositis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentirent de eius filiis. Ille respondit videri cõsilia iuuenum impia, coniiciendósque vinctos in carcerem: deinde pensitato diligentius negotio, si ita videatur, occidendos, ne puretur plus iræ quàm rationi tribuere: sin contrarium placeat, absoluendos, ne aliquid committatur immedicabile. eam esse Romæ plerorúmque amicorum sententiam. Tum Rex diu multúmque tacitus secum cogitauit, & illum secum nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream ventum est, mox omnes fuerunt de filiis soliciti, euentum expectantes. valde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cũmque dolerent eorum vicem, tamẽ nec loqui temerè, nec audire dictum aliquod liberius vacabat periculo: sed in sinu misericordiam celantes, taciti dolorẽ dissimulabãt. Vnus omnium vetus Regis miles nomine Tiro, filiũ habens Alexandri æqualem & amicum, quicquid alij quieti occultabant, ipse liberè eloquebatur, & sæpè exclamare cogebatur in turba, periisse veritatem & iustitiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendaciis malicia; eóque tantam caliginem inductam negociis, vt ne grauissima quidem errata sua homines animaduerterent. hæc loquendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat quod non sine ratione fortiter se gereret tali tempore, libentérque hæc audiebant singuli, & cum sibi cauerent silentio, eius tamen non improbabant licentiam. nam tãti mali expectatio

a Nicolaum Herodes quid Romæ amici sentirent de eius filijs interrogat.

potuisset

potuisset à quouis cõmiserationis voces exprimere. Ille verò etiam ad Regem magna libertate se ingerens, postulauit solus cum solo colloqui: quod vbi concessum est. Nõ [a] possum, inquit, ô Rex diutius ferre hanc anxietatem animi, quæ me cogit audaces voces & mihi periculosas promere, sed ibi, si velis, vtiles. Vbi nunc est tua mens? vbi animus ille semper hactenus quantumuis arduis par negociis? quænã hæc est tãta amicorũ ac cognatorũ penuria? neq; enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantũ scelus sustinent in quondam felici regia. quid tu? quid agatur nõ dispicies? occidésne duos iuuenes è Regina vxore susceptos, & in omni virtute eximios, teipsum hac ætate cõmissurus vni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An non animaduertis tacitũ vulgus simul & tuum errorem damnare, & miserari calamitatem iuuenum? ad hæc tum militaris turba, tum ipsi duces illis cõpatiuntur, & execrantur autores huius infortunij. Hæc primò sat æquis auribus accipiebat Rex, admonitus tã suę calamitatis, quàm domesticorum perfidiæ. Sed illo immodestè ac militariter instante, & per implicitatẽ non habente rationẽ temporis, turbatior iã & opprobrationẽ hanc magis quàm admonitionem amicam existimans, scisciratus quinã essent illi ægrè ferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes cum ipso Tirone vinctos iussit seruari in carcere. Huius [b] facti occasione Trypho quidam tõsor Regis accedens eũ ait se nõ semel à Tirone solicitatum, vt inter curandum guttur ei nouacula præcideret, ostentata spe magnorum munerum, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutum iubet corripi: móxque tortus est & tonsor & Tiro cum filio. qui videns pa-

Ann. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Tiro Herodem alloquitur, & dum immodestè instat cum ducibus & militibus in carcerem conijcitur.*

b *Tiro à Regis tonsore & proprio filio se Regi insidias struxisse, accusatus*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

trẽ sæuissimè tractatum obstinatè cruciatus perferre, nec tamen superesse vllã spem salutis ex crudelitate Regis coniiciens, ait se indicaturum veritatẽ, si tormenta sibi ac parenti remitterentur: acceptáq; in hoc fide, dicebat cõuenisse inter eos vt Tiro sua manu Regẽ interficeret. patere enim ei aditum soli ad solum, atq; ita perpetrato facinore libenter quiduis passurum in Alexandri gratiã. His dictis patrẽ exemit cruciatibus, incertum veritate expressa an vt se ac genitorẽ hoc pacto à diuturniore vexatione redimeret. Herodes autẽ eiecta ex pectore omni, si qua prius inerat, dubitatione de filiorũ supplicio, nec vllum relinquens locum resipiscentiæ, properauit exsequi suum propositum: & produ-

Aliàs cap. 20.

a Tiro cũ trecentis ductoribus militũ apud populum accusatur, interficitur.

ctis in cõcionẽ trecentis ductoribus militũ vnà cum Tirone ac filio, tõsoréq; indice, omnes accusauit apud populum, in quos multitudo quicquid ad manum veniret coniiciens, ad vnum eos interfecit. Alexander[b] autem & Aristobulus ducti Sebastẽ, ibi iussu patris sunt strãgulati: & corpora eorum in Alexandrium recõdita sunt, vbi maternus eorum auus & pleriq; ex progenitorum serie siti sunt. Et fortasse alicui mirum non videbitur, coalitum tanto tempore odium adeò excreuisse, vt modum excedens ipsam naturam vicerit. Illud [c] meritò dubitari possit, in adolescentes ne ea culpa conferenda, qui patrẽ longo tempore exasperatum tandem in odium coniecerint, immedicabile an in ipsius duritiem & cupiditatem tam gloriæ quàm dominationis immodicam, qui nullum ferret socium, malens omnia suo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis rationibus resistere licet, ne sapientissimis quidem. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, vt necessariò consequantur.

b Alexãder & Aristobulus Sebastẽ strangulati, in Alexandrio sepeliuntur.

c Causa harum calamitatum.

quantur: eámque [a] vim fatum vocamus, quòd nihil fit quod illa non efficiat. sed hunc sermonem vt arduum leuiter attigisse sufficiet, qui & nostris studiis nonnihil tribuit, & varietatis actionum causas examinat. quæ quidem cõtemplatio iã olim inclusa est legis nostræ voluminibus. Cæterùm [b] ex duab. reliquis cauſis quod ad filios attinet accusare quis posset eorũ iuuenilem arrogantiam. & fastum regium, quòd nimium tribuerint, patris calumniatoribus, & in acta eius ac vitam parum æqui inquisitores fuerint, maliciosè suspicaces, & linguæ temperare nescij ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam Regis gratiam delatoribus. Patris [c] autem planè pudendus error est & inexcusabilis, quòd neque insidiarum structarũ conuictos, neque vllis huius conatus argumentis deprehensis, permiserit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solum gratiosos, non in venationibus segnes, non in militaribus exercitiis contemnendos, aut ciuilibus facundiæ studiis. horum enim omnium non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamsi damnate libuisset, aut vinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, eum securum faceret Romana potentia. sub cuius tutela positus ne apertam quidem vim, adeò non insidias extimescere debuerat. nunc tam citò eos occidere in imporentis affectus gratiam, quid aliud est quàm argumentum impiæ licentiæ? maximè cùm esset ea ætate in quam excusatio ignorantiæ vel imperitiæ non competit. neque enim mora & dilatio facit eum excusatiorem. Minus enim peccatum erat. attonitum nouo a- liquo casu irritatũ esse ad atrocius facinus, post longas verò cunctationes, & deliberationes-

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Fatum & prouidentia diuina.*

b *Alexander & Aristobulus in quibus peccauerint.*

c *Herodis error pudendus & inexcusabilis.*

An. mundi 3961. *Ante Chri. nat.* 3. postremò tale quippiam aggredi & perpetrare sanguinarij animi est & obstinati in deterius: qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcens qui ante videbãtur charissimi. qui tametsi minus miserabiles erant, quòd merito perirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperãtem sibi cædibus, qua de re dicturi sumus in sequentibus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *De Antipatri Herodis filij malitia.*
II. *De Zamari Iudæo Babylonico.*
III. *Antipatri contra Herodem insidiæ.*
IIII. *Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.*
V. *Pherora obijt.*
VI. *Pherora uxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.*
VII. *Antipater capitis damnatus in vincula conijcitur.*
VIII. *Herodis morbus & Iudæorum seditio.*
IX. *Antipatri exitium.*
X. *Herodis mors, testamentum & funeratio.*
XI. *Populus seditionem mouet contra Archelaum.*
XII. *Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punisit.*
XIII. *Cæsar Herodis testamentum confirmat.*
XIIII. *De Pseudalexandro.*
XV. *Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.*

De Antipatri Herodis filij malitia.

An. mundi 3961. Ante Chri. nat. 3.

CAPVT I.

ANTIPATER[a] autem sublatis fratribus agitatis diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatem facto, nondum improbæ spei satis faciebat & in futurum auidæ. Liberatus enim æmulorũ metu qui possent in principatus societatẽ venire, in aliam maiorem difficultatẽ parãdi sibi regni incidit, videlicet, odium quo populariter inuisus erat omnibus. huc accedebat quod illum magis etiã haberet solicitum, alienati militũ animi à quibus pẽdebat Regũ securitas, si quando gens ipsa videretur nouarũ rerũ cupida. quæ mala suamet culpa sibi germanis oppressis cõciliauit: & [b] tamen haud aliter quã Rex cũ patre administrabat res Iudæorũ, credẽte se Herode eius fidei, & id factũ quo suppliciũ merebatur, interpretante argumentũ beneuolentiæ, quasi saluti Regis cõsulens illos prodidisset, non morẽ gerens odio, quo tam illos quàm patrẽ prosequebatur: quandoquidem [c] & illos propter patrem oderat totus infessus furiis: dabátq; operã, vt nulli essent qui insidias eius detegerent, aut ad quos Herodes aperta vi petitus refugeret, sed tũ longè magis stimulabatur cœptos conatus persequi. Nam eo defuncto proponebat sibi certum imperium: quòd si diutius vitam protraheret, periculum videbat, ne proditis aliquo modo suis technis patrẽ haberet infensissimũ. Ideò [d] nullis parcebat sumptibus in demerendis paternis amicis, hominum odia beneficiis volens obstruere, præcipuè quotquot Romæ erant magnificentissimis muneribus sibi concilians, & ante omnes Saturninum qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem

Hedio & Ruffinus cap. 1.

a *Antipater fratribus sublatis populo & militibus inuisus.*

b *Antipater eũ patre res Iudæorum administrat.*

c *Antipater parentis vltimum diem optat.*

d *Antipater in demerendis paternis amicis, nullis sumptib. parsit.*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

amplius corrumpi posse donorum magnitudine, paritérque Regis sororem, nuptam viro inter amicos Regis primario. erat enim callidissimus ad deuinciendos per beneuolentiæ speciẽ hominum animos, & dissimulãdi odij summus artifex. Non [a] tamen fallebat amitam, quæ iam ante perspectum habebat eius ingenium, nec decipi poterat, & ideò machinis omnibus occurrebat eius malitiæ: quamuis filiam habebat nuptã eius auunculo, quam ipse Antipater post Aristobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callæas vxorem duxerat, sed nec affinitas hæc effecit. quò minus cognosceretur eius malicia, sicut nec prior illa consanguinitas extinguere meritum odium potuit. Salomen [b] autẽ adamato Syllæo cupientem nubere. Herodes compulit ad Alexæ coniugium, adiuuante Iulia, & ne recusaret persuadente, ne apertè inimica fratri fieret, iurationi consensum præberet alienaturum se ab ea beneuolentiam, quare illa paruit autoritati vxoris Cæsareæ, alioquin etiam vtile danti consilium. Per [c] idem tempus remissa est ad patrẽ Cappadocum Regis Archelai filia, quondam vxor Alexandri, reddita etiam dote ex fisco regio, ne quid ea de causa exoriretur cõtrouersię. Ipse [d] autem filiorum liberos educabat magna diligẽtia. Alexander enim è Glaphyra duos mares susceperat, Aristobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquãdo præsentibus amicis cõmendans, & filiorum deplorans infortunium, Deum precatus est ne quid simile contingeret eorum liberis, sed potius virtutibus cum ætate auẽti, gratiam sibi nutricationis reponerent. desponsauit etiam futuras adultis vxores, maiori ex Alexandri filius Pherorę filiam: Aristobuli verò filiam Antipatri, & eiusdem

a *Antipater amitam fallere non potest.*

b *Salomen Herodes ad Alexæ coniugium compellit.*

c *Glaphyra quòdam vxor Alexãdri Archelao Cappadocum Regi remissa.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Herodes filiorum liberos educat.*

dem filiam itidem Antipatri filio, alteram autem filiam Herodi suo filio, nato ex filia Pontificis. mos enim nobis est patrius, plures simul vxores habere. Hæc connubia Rex procurauit miseratione pupillorum, per affinitatem Antipatrum ad caritatem eorum inuitans. Sed [a] ille eundem erga pueros animum obtinuit, quem erga parentes ipsorum habuerat: solicitatus etiam Regis circa eos cura, ne fortè adulti officerent suæ potentiæ, Archelao quoque Rege adiurante nepotulos & Pherora tetrarcha accipiente pupillarum alteram filio suo coniugem. Eodem incitabatur propter studia populi. miserantis orbatos parentibus, & ipsum autorem eius calamitatis odio prosequentis, & parati aliquando per occasionem detegere eius erga fratres maleuolentiam, quapropter machinabatur de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægrè laturus si deberet eos habere potestatis participes: flexítq; [b] Herodem precibus, vt ipsi filiam Aristobuli ducere permitteret: & filio suo Pheroræ filiam. itaque præter eius sententiã mutata sunt pacta connubialia. Rex [c] autẽ eodem tempore nouem vxores habebat. vna erat Antipatri mater, altera summi Põtificis filia, ex qua puer natus est patrẽ nomine referens. erant inter has & fratris filia, & cõsobrina, sed steriles. præterea Samaritis vna, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quã postea duxit Regis fratruelis Iosephus. Archelaus autem & Antipas Romæ apud priuatum quendã amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodem genuit & Philippum, qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autẽ Phasaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autem natu filiæ Alexandri ex eadem matre sorores.

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Archelaus fratrum liberos odit.*

b *Antipater precibus Herodẽ vi pacta connubialia mutentur, flectit.*

c *Herodis nouem vxores.*

quarum coniugium Pheroras contempſerat, alteram Antipatro ſororis ſuæ filio collocauit, alteram Phaſaelo fratris ſui filio. atque hæc fuit Herodis progenies.

An. mundi 3961. *Ante Chriſtum nat.* 3.

De Zamari Iudæo Babylonico. CAP. II.

VOlens [a] deinde à Trachonitis tuta eſſe omnia, vicũ Iudæis magnitudine vrbis decreuit in eius regionis medio cõdere, qui & ſuis eſſet præſidio, & vnde hoſtes facilius ex propinquo poſſet inuadere. Cúmque intellexiſſet fortè fortuna virum Iudæum è Babylonia cũ quingentis equitibus ſagittariis & cẽtum fermè cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiá quæſita eſt ad Daphnen degere, vbi à Saturnino Præſide Valattam caſtellum ad habitádum acceperat, accerſiuit eum vnà cum ſuis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonidi confinis eſt, vt ibi opponeretur infeſtatoribus: omnium etiam tributorum ac vectigalium immunitatem promiſit tàm agris quàm hominibus, His conditionibus allectus Babylonius venit, acceptóque agro caſtella ibi condidit, & vicum nomine Bathyram, erátque hic vir pro obice contra Trachonitas indigenis, ſimúlque Iudæis à Babylone Hieroſolyma religionis ergò petentibus, quò turiores eſſent à latrociniis: multíque vndique ad eum confluxerunt Iudæi obſeruatores legis patriæ: & facta eſt ea regio valdè populoſa propter immunitatem quæ illis manſit Herode incolumi. Philippus deinde qui ſucceſſit, pauca & nõ diu ab eis exegit: porrò magnus Agrippa & eodem nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiſerunt: quibus ſuccedentes Romani & ipſi grauibus tributis eos opprimunt, ſed ſalua libertate: de quo alias ſuo tempore dicemus

[a] *Herodes in Trachonitarum regione caſtellum condit, eique Zamarim Iudæum Babylonicum præfecit.*

dicemus prolixius. Zamaris[a] autem Babylonius qui hanc regionem possidendam accepit ab Herode, exacta cum virtute vita moritur egregiis liberis superstitibus, & in his Iacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babyloniæ Reges stipare est solitus. is in extrema senectute decedens, filium reliquit Philippum, virum manu promptum, & virtuti, si quis alius, deditum, regiq;. Agrippæ ob hæc gratum: & amicissimũ: qui ab eo vniuersis suis copiis exercendis ac ductandis est præpositus.

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Iacimum & Philippum Zamaris filij.*

Antipatri contra Herodem insidiæ.

CAP. III.

CÆterùm in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquam semel prospiciendi suis commodis potestatem accepit à patre, bene sperante de fide ipsius tamen ac beneuolentia: qua tamẽ potestate ille audacius abutebatur, callidè tegẽs suam maliciã: & in omnibus facilè fidẽ à parẽte impetrans: eiátq; omnibus formidabilis ob versutiam magis etiam quàm ob potentiã. Sed[b] præcipuè Pheroras illum colebat, & ab eo viciſſim colebatur, circũuentus à mulierib. Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & vxori & socrui & sorori, quãuis exosas eas haberet propter iniurias illatas filiabus suis virginibus, attamẽ ferendæ erant, & absq; illis nihil facere poterat, res eius peruestigantibus, & mutuò se inuicem adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditissimus, tum per se, tum per matrẽ: nã hæ quatuor mulieres consentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cũ Antipatro propter leues quasdam res non satis cõueniebat, diuellente eos Regis sorore: quæ iamdudum explorabat omnia, si quo eos in Regis tantùm

Hedio & Ruffinus cap. 3.

b *Pheroras à mulieribus deceptus.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

pernicie conſpirare, & parata eius rei indicium facere, qui vt cognouerunt mutuam ſuã amicitiã ſuſpectã hoc nomine Regi & inuiſam, hoc cõtrà excogitauerũt vt nõ cõgrederẽtur in propatulo, fictiſq; conuiciis ſimularent diſſidium, maximè præſente Herode, aut alio quopiã qui ei renunciaturus id videretur: clam autem alerent & confirmarent mutuam beneuolentiam: atque ita etiam fecerunt. Hoc autem Salomen non latuit, nec cum primò excogitarũ eſt, nec poſtea cùm cœpit fieri. omnia enim [a] perueſtigabat, móxq; ad fratrem affingens aliquid deferebat, videlicet occulta eorum cõuenticula & clancularias conſultationes, mirum ni euaſura in ipſius perniciem, ſi maturè ſibi non proſpiceret. In aliorum enim cõſpectu diſſidentes & iactantes inter ſe conuicia, celare amicitiã: deinde quãdo ſoli ſint conſentire, dubio procul cõſpirantes in eos quibus occultam velint eſſe ſuã amicitiam. Hæc & illa perueſtigabat diligẽter, & ad fratrem mox deferebat, iam & per ſe nõnihil intelligentem, ſed cohibentem ſe adhuc, quod ſuſpectum haberet etiam ſororis proclíue ad calumnias ingenium. Erat enim quædam Iudæorum ſecta exactiorẽ patriæ legis cognitionem ſibi vindicans, quibus tanquam Deo, vt videri volebant cari, addictũ erat hoc mulierum ſodalitium. Hi [b] Phariſæi vocantur, genus hominum aſtutum, arrogans, & interdum Regibus quoq; infeſtum, vt eos etiam apertè impugnare non vereatur. nam [c] cùm tota gens Iudæorum fidem ſuam iureiurando obligaſſet Regi & Cæſari, hi ſolum non iurauerunt: excedentes ſex millium numerum, quibus [d] hoc nomine à Rege mulctatis, Pheroræ vxor pro eis mulctã impoſuit, cui reponentes gratiam, quoniã credebantur futura præſcire ex Dei colloquiis,

a *Salome Herodi mulierum alioruṁque cõſilia aperit.*

b *Phariſæi aſtuti & arroganter.*

c *Phariſæi Regi nõ iurãt, propterea mulctati.*

d *Pherora vxor pro eis mulctã perſoluit, ob quod beneficium regum pollicentur.*

quiis, prædicebant, decretum esse Deo regnum ablatum ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam & maritũ & Pheroram ac cõmunes liberos. Sed hoc quoq; Regi per Salomen innotuit, & quòd aulicorum quosdam solicitarẽt muneribus atq; corrumperẽt, qua in culpa Phariſæorum aliquot deprehensos interfecit, præcipuos [a] autores huius consilij, cúmq; his Bagoam eunuchum, & suas delicias Carum præstantissimæ formæ gratia sibi commendatum: & præter hæc quoscunque è domestica familia cum Phariſæis conspirasse ipsorum indicio compererat. Nam Bagoas in eam spem sublatus erat, quasi parens & benefactor appellandus Regis, quem destinarent vaticinia. prosperè enim cessura nouo Regi omnia, constabiliendo successione prolis legitimæ. Herodes porrò conuictis Phariſæis ac supplicio traditis amicorum consilium aduocat, & [b] apud eos Pheroræ vxoris accusationem instituit, quòd ipsius impulsu frater cõditionem Regiarum virginum spreuerit: id crimen ad suam etiam iniuriam pertinere affirmans, quòd mulier ruptis legibus naturæ inter fratres serat dissidia quibuscunque valeat, tam verbis, quàm operibus. mulctam quoque contumacibus à se impositam illius persoluram esse impendiis, & in summa cõsciam esse totius recentis conspirationis. Rectè igitur facturum Pheroram, si non expectatis fratris precibus spontè talem mulierem ableget, fratres inter se committentem mutuis odiis: quandoquidem ei, aut huius vxoris iactura facienda sit, aut fraternæ coniunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi illa reiecta mansurum sit integrum germanitatis vinculum. Pheroras [c] autem quamuis vehementi Regis oratione grauaretur, tamen aiebat se & fraternæ pietatis iura perfanctè culturum,

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Bagoas, Carus & alij ab Herode necati.* Hedio & Ruffinus Cap. 4.

b *Herodes Pherora vxorem accusat, cúmque vt illã ableget iubet.*

c *Pheroras vxorem dimittere recusat.*

Anno mũdi 3961. Ante Christum nat. 3.

& à coniugali charitate haudquaquã discessurum: emoríq; se malle, quàm sine dilecta vxore viuere. Tum [a] Herodes, licet graui se iniuria existimaret affici, iracsci tamen fratri distulit, contentus Antipatro & eius matri interdixisse Pheroræ consuetudine, & vetuisse mulierum regiarum conuenticula. illi facturos se iussa Regis polliciti, per latentes quoties dabatur comessationes conueniebant, præcipuè Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pheroræ vxorem cum Antipatro quoque stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

a *Herod. Antipatro Pheroræ consuetudine, & mulierũ cõuenticula interdicit.*

Herodes Antipatrem mittit ad Cæsarem.

CAP. IIII.

QVapropter [b] suspectum habens patrem, & veritus ne vlterius serpendo eius odia ad se quoque perueniret, scribit amicis Romæ degentibus rogans admoneãt Herodẽ per litteras, vt quàm primùm se ad Cæsarem mitteret. Quo facto Antipatrum Herodes misit: cũ pretiosissimis muneribus & testamento, in quo ipsum Antipatrũ Regem declarabat, aut, si ille prior vita decederet, Herodem natum sibi è filia summi pontificis, eodem tempore etiam Syllęus Arabs Romam profectus est, non factis imperatis Cæsaris: quem [c] Antipater eorundem criminum reum egit apud ipsum Cæsarem, quorum Nicolaus antea accedebat [d] & alter accusator Aretas, multorũ honoratorum cædes apud Petram se inuito patratas obiiciens, maximè Sohemi hominis in omni virtute, præstantissimi. quin & Cæsaris seruum Fabatum ab illo interfectum fuisse ob talem quandam causam. Erat in satellitio Herodis Corinthus, cui fidei Rex plurimũ tribuere solitus est. Hũc e Syllæus pecuniis corruptum

b *Antipatrũ Herodes ad Cæsarem mittit.*

c *Syllæum Antipater Romæ apud Cæsarem accusat.*

d *Aretas Syllæum, quod Fabatum aliósque interfecerit, accusat.*

e *Insidiator vitæ Regiæ prehendi-*

ruptum eò perduxit, vt ei Regis sui cædem sit pollicitus. hoc vbi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, Regi mox indicauit, qui è Corintho cõfessionem extorsit cogitati facinoris, diligenter ex eo perscrutatus omnia: simúlq; duos Arabas ab eodem satellite insimulatos comprehendit, alterum virum principem, alterum Syllæi amicum primarium. qui & ipsi tormentis admoti confessi sunt ideo se venisse, vt Corinthum vrgerent crebris adhortationibus ad perpetrandũ facinus, atque adiuuarent etiam in opere, si ita facto opus sit. quos omnes Saturninus apud se delatos Romam iudicandos amplius & puniẽdos transmisit.

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Pherora obitus.

CAP. V.

PHeroram autem obstinatè permanentem in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libenter, addito [a] iureiurando nunquam se rediturum, nisi Herodis morte cognita: adeò vt paulo post, decumbente Rege vocatus ad accipienda quædã secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamen ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cum [b] Pheroras in morbum incidisset, vel inuocatus ad visendum eum venit: quo morbo postquam absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepeliit, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romam profecto malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quòd [illegible] esse vitiorũ rationem in [illegible]

a *Iuramentum sanctè seruatum.*

b *Pheroras aegrotans ab Herode visitatur, mortuus sepelitur.*

Pherora uxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.

CAP. VI.

Ann. mundi 3961. Ante Christum natum 3.

PHerora [a] mortuo Taphnitæ duo è liberis eius carissimis Herodem adeũt, rogãtes ne inultam pateretur fratris mortem, vtq; inquireret in miserum eius & iniustum interitum. Quo attentius autem simul ac fidem præbente illorum sermonibus, aiunt eum apud vxorem cœnasse ea die quæ morbi fuit initiũ, venenúmq. oblatum ei mixtum nouo cuidam cibi genere, quod gustatum perniciem attulerit homini. id venenum allatum ab Arabissa quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem vera Pheroræ lethiferum. sunt enim Arabum mulieres veneficæ maximæ. hæc autẽ quæ tum insimulabatur, dicebatur amicæ Sillæi familiarissima. ad eam comparandi veneni causa profectæ fuerant vxoris Pheroræ mater & soror, & cum illa reuersæ sunt pridie quàm ille cœnam lethiferam sumeret. His auditis Rex ad itã concitatus torsit ancillas earũ & quasdam etiam ingenuas: & cum nulla quicquam fateretur, aut detegeret, postrema quædam dolore victa nihil aliud protulit quàm quòd imprecata esset Antipatri matri cruciatus similes: quandoquidem ipsi causa esset præsentium tormentorum omnibus. Hæc vox ad diligentiorem inquisitionem Herodem permouit, ita [b] vt extorqueret earum secreta omnia, comessationésque illas & occulta conuenticula, tũ sermones patris cũ Antipatri priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidé reticente, centum talenta se accepisse ab eo, vt abstineret Pheroræ coloquiis. Addebant ancillæ quanto patrem prosequi

[a] *Hedio & Ruffinus Cap. 5.* *Pheroræ liberti vxorem veneficij accusant.*

[b] *Herodes Antipatri & mulierũ secreta omnia extorquet.*

sequeretur odio, vsq; sæpenumero apud matrẽ de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipse consenescceret, vt non multum se iuuare posset tam sera successio. ad hæc simul nutriti multos fratres ac fratrũ filios, vt ne sperare quidem tuto liceat: quandoquidem iã nunc, si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio, nõ filio: addere his solitũ accusationẽ sæuitiæ nõ temperantis, nec à filiis: cuius metu Romam sibi discedendum esset. Pheroræ verò in suam tetrarchiam. Hæc quia probè congruebant cum illis quæ ex sorore antea Rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehẽsámque in tam malicios conatibus [a] Doridem matrem Antipatri, spoliatam multorum talentorũ ornamẽtis eiecit è Regia: & mulierib. ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placatior. Sed [b] nihil magis eius cõtra filiũ indignationem commouit quàm Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confessus est, quòd lethale venenũ Pheroræ tradidisset, quo se absente ac per hoc minimè suspecto, patrẽ tolleret. id venenũ allatum ex Ægypto per Antiphilum vnum ex amicis Antipatri, missum deinde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Doridis: haberíq. apud Pheroræ vxorem, à matito ad asseruãdu acceptum. De [c] quo rogata per Regem mulier, habere se fassa est: & mox quasi ad afferendum id properãs, de recto seipsam deiecit. nec tamẽ lethalis fuit casus, quia fortè in pedes cecidit. ex quo postquam se recolligit, Rege pollicito incolumitatem & ipsi & familiæ, si totam rei veritatem promeret, contra extremos cruciatus minato si quid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita vt acta sint: &, vt multorum tum fuit opinio, nihil om-

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Doridem Antipatri matrem Herodes eiicit e Regia.*

b *Antipater Samarita Herodi Antipatrum, filium venenum paratũ habere exponit.*

c *Pheroræ vxor venenum se habere fatetur & seipsam de recto deiicit.*

Pherora vxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.

CAP. VI.

Ann. mundi 3961. Ante Christum natum 3.

PHerora [a] mortuo Taphnitæ duo è libertis eius carissimis Herodem adeũt, rogãtes ne inultam pateretur fratris mortem, vtq; inquireret in miserum eius & iniustum interitum. Quo attentius autem simul ac fidem præbente illorum sermonibus, aiunt eum apud vxorem cœnasse ea die quæ morbi fuit initiũ, venenúmq. oblatum ei mixtum nouo cuidam cibi genere, quod gustatum perniciem attulerit homini. id venenum allatum ab Arabissa quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem vera Pheroræ lethiferum. sunt enim Arabum mulieres veneficæ maximæ. hæc autẽ quæ tum insimulabatur, dicebatur amicæ Sillæi familiarissima. ad eam comparandi veneni causa profectæ fuerant vxoris Pheroræ mater & soror, & cum illa reuersæ sunt pridie quàm ille cœnam lethiferam sumeret. His auditis Rex ad irã concitatus torsit ancillas earũ & quasdam etiam ingenuas: & cum nulla quicquam fateretur, aut detegeret, postrema quædam dolore victa nihil aliud protulit quàm quòd imprecata esset Antipatri matri cruciatus similes: quandoquidem ipsi causa esset præsentium tormentorum omnibus. Hæc vox ad diligentiorem inquisitionem Herodem permouit, ita [b] vt extorqueret earum secreta omnia, comessationésque illas & occultas conuenticula, tũ sermones patris cũ Antipatri priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidẽ reticente, centum talenta se accepisse ab eo, vt abstineret Pheroræ conloquiis. Addebant ancillæ quanto patrem Phasaëlum

[a] *Hedio & Ruffinus Cap. 5.*

a Pheroræ liberti vxorem veneficij accusant.

[b] *Herodes Antipatri & mulierũ secreta omnia extorquet.*

sequeretur odio, vsq; sæpenumero apud matrẽ de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipse consenescceret, vt non multum se iuuare posset tam sera successio. ad hæc simul nutriti multos fratres ac fratrũ filios, vt ne sperare quidem tuto liceat: quandoquidem iã nunc, si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio, nõ filio: addere his solitũ accusationẽ sæuitiæ nõ temperantis, nec à filiis: cuius metu Romam sibi discedendum esset. Pheroræ verò in suam tetrarchiam. Hæc quia probè congruebant cum illis quæ ex sorore antea Rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehẽsámque in tam malicios conatibus [a] Doridem matrem Antipatri, spoliatam multorum talentorũ ornamẽtis eiecit è Regia: & mulierib. ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placatior. Sed [b] nihil magis eius cõtra filiũ indignationem commouit quàm Samarita Antipatri, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confessus est, quòd lethale venenũ Pheroræ tradidisset, quo se absente ac per hoc minimè suspecto, patrẽ tolleret. id venenũ allatum ex Ægypto per Antiphilum vnum ex amicis Antipatri, missum deinde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Doridis: haberíq. apud Pheroræ vxorem, à marito ad asseruãdũ acceptum. De [c] quo rogata per Regem mulier, habere se fassa est: & mox quasi ad afferendum id properãs, de tecto seipsam deiecit. nec tamẽ lethalis fuit casus, quia fortè in pedes cecidit. ex quo postquam se recolligit, Rege pollicito incolumitatem & ipsi & familiæ, si totam rei veritatem promeret, contra extremos cruciatus minato si quid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita vt acta sint: &, vt multorum tum fuit opinio, nihil om-

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Doridem Antipatri matrem Herodes eiicit e Regia.*

b *Antipater Samarita Herodi Antipatrum, filium venenum paratũ habere exponit.*

c *Pheroræ vxor venenum se habere fatetur & seipsam de tecto deiicit.*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

ninò mentira est. Venenum id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratum ibi opera fratris sui professione medici. Theudio deinde in domum nostram intulit, & ego seruaui acceptum à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Postquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiosè ad visendum eum & curandum veniste, motus ille & ad pietatē flexus tua beneuolentia, me accita, ô vxor, inquit circūuenit me Antipater dū pestiferis cōsiliis & beneficis ministeriis suum patrem meum fratrem apperit. Nunc igitur quandoquidē in germano nihil pietati, qua hactenus erga me vsus est, video decedere, & mihi instare vitæ terminū, age ne f atricidali animo manes maiorū contaminem, me expectante venenum illud exure, tum se sine mora prolatum, iuxta viri mandatum concremasse, paulum lo seruato, vt si post mariti mortem Rex eam tractare vellet durius, posset ei necessitati occurrere. Hæc elocuta venenum quoque vnà cum pyxide in mediū protulit. Post hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidem etiam agnoscendo. Accusabatur autem etiam pōtificis filia Regis vxor, quasi secretorum horum omnium particeps, sed conscientiam dissimulans. quapropter [a] & ipsam Rex abiecit, & filiū eius è testamēto deleuit, vbi successor destinatus fuerat. Socero quoq; Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Matthiā Theophili filium b Archelaum & Philippum instituit. Interim Roma venit Bathyllus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus fassus est attulisse se venenū, quod daret patroni sui matri & Pheroræ, vt si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggrederentur. Simūlq; [b] venerit ad Regem

à Mariamme Herodes abiicit, filium eius è testamento deleuit, Simoni Boethi filio sacerdotio priuato Matthiam Theophili filium surrogat.

b Archelaum & Philippum instituit Antipatri accusantur.

Regem ab amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricarent de cæde Alexandri & Aristobuli, miserarentúrq. fatum germanorum innocentium. iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud quàm vt euocati fratrum interitus accessio fierent. hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiã per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & verba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum & primatum colebat amicitias, comparatis variis ornamentis ducentorum talentorũ precio. Mirum autẽ est, quòd, cum per septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatum sit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio & viarum custodia, partim populare hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem vellet quærere.

An. mundi 3962. Ante Christum natum 2.

Antipater capitis damnatus in vincula coniicitur.

CAP. VII.

CÆterùm[a] Herodes ad Antipatri literas quibus significauerat rebus ex sententia peractis breui se rediturũ in patriã, dissimulata ira insidiosè rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simúlque mod cè de matre eius questus est, pollicẽdo remissurum se querelas post aduentum illius: modísque omnib. magnã caritatem præ se ferebat, veritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahẽs regno insidias strueret & in se moliretur alí-

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

a *Herodes Antipatro amicas literas, vt eũ Roma domũ reuocaret scribit.*

An. mundi 3962. Ante Chri. ſtum nat. 2.

quid. Has literas in itinere accepit in Ciliciã: eas verò quæ Pheroræ mortẽ nunciabant prius iã Tarenti acceperat triſti animo, non tã quòd Pheroram amaret, quàm quòd ille morte præuentus pollicita de patre veneno tollendo nõ præſtiterat. Iam a ad Celenderim oppidũ Ciliciæ peruenerat, cùm dubitare cœpit de reditu, vehementer contriſtatus matris ignominia: & amicorum quoque variabãt ſententiæ, aliis euẽtum alicubi expectare, aliis ſine mora domũ nauigare cõſulentibus. facile enim diſſolutucũ criminationes omnium, quandoquidem nunc quoque nõ aliunde quàm ex illius abſentia aduerſariis audacia viréſq; ad calumniandũ creuiſſent. Ab his perſuaſus nauigare pergit, appellitq. b ad portũ Sebaſtum, quẽ Herodes magno ſumptu cõſtructum ſic appellauit in honorem Cæſaris. lámq. manifeſtũ erat incidiſſe c Antipatrum in infortunium, nemine ſalutante aut accedente hominem, quem prius votis & fauſtis acclamationibus diſcedentẽ proſecuti fuerant: tunc verò cõtrariis votis licebat eum deuouere diris fraterni ſanguinis vltricibus. Forrè d per idẽ tempus Hieroſolymis erat Quintilius Varus, ſucceſſor Saturnino miſſus in Syriã, tunc verò ab Herode in conſilium de rebus arduis adhibitus. Quibus vnà ſedẽtibus ſuperuenit Antipater omnium inſcius, & ita vt erat purpuratus in Regiã ingreſſus eſt. quo mox admiſſo, amicorũ comitatus per ianitores excluſus eſt. Id primum mentẽ eius perculit, iã ſenectẽtem quò deueniſſet: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetrati fratricidium & cogitatum patricidiũ opprobrans, & e Varum cognitorẽ ac iudicẽ in craſtinũ denuncians. Ille tam inopinato malo velut ictus abiit attonitus: móxque obuias inuenit matrẽ & vxorem

a *Celenderis in Cilicia.*

b *Sebaſtum portũ Herodes in honorem Cæſaris ædificat.*

c *Antipater domum reuerſus à nemine excipitur.*

d *Quintilium Varum Syriæ Præfectum.*

e *Herodes Quintilio Varo iudice filium in ius vocat.*

& vxorem : hæc erat Antigoni filia, qui ante Herodem Iudæorum Rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat se, vt in iudicio subsisteret. Sequēti [a] deinde luce præsidente Varo ac Rege, adhibitisque in consessum vtriusque amicis, acciti sunt etiā cognati Regis & Salome, tum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quique tormentis examinati fuerant: nouissimēque serui matris Antipatri capti paulò antequam ipse rediret in patriam. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarum hæc erat summa: ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, vnicúmque ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat, ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat, ne de causa sua prius decerneret quàm cognosceret, sed defensioni rem integram seruaret: Rex verò postquam iussit eum in medium sisti, deplorauit infelicitatē suam in procreandis talibus liberis, quōdque senecta ætate incidisset in Antipatrum: enumerauit deinde curas educationis & institutionis, quámque benignè suggessisset illi ex opibus quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profeciſſe quo minus capitalibus appeteretur insidiis, vt regnum quod iure & patris voluntate contingere poterat, ante tempus in impletatis præmium cederet. Mirarique se Antipatrum quanam spe elatus in tantam peruenisset audaciam. Successorem enim principatus iam scripto testamento designatū fuisse: viuenti quoque sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta reditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse CCC. talentorum viatico. Obiiciebat deinde fratrum accusationem, quorum siue sontium idem accusator at-

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

[a] *Antipater ab Herode accusatur.*

Ann. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

que imitator, siue innoxiorum circumuentor ac patricida fuerit. se enim nec comperisse de eis quicquam nisi hoc indice, nec in eos statuisse, nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in patricidium illis succederet. Hæc dicenti lacrymæ obortæ orationem cùm abrupissent, rogauit Nicolaum Damascenum amicitia & domestica consuetudine coniunctissimum & pulchrè eius negocij gnarum, vt prosequeretur quæ attineret ad examinatos conscios, & ad conuincendum filium. Sed a ille præueniens, eausámque suam exorsus dicere, hæc ipsa exempla paternæ beneuolentiæ pro se adducebat, nimirú pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & sicubi res operâ suam postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquum esse, vt qui patrem eripuerit ab aliorum insidiis, ipse nunc eiusdem reus agatur criminis, & testatæ iamdudum pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculam contrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cùm successionem designatus Rex haberet magis quàm speraret, & nemine vetante bonorú esset particeps? neque enim probabile esse affectatú cú periculo quod iam pro virtute contigerat, & ob incertam spem cõtemptam certam infamiam, maximè cùm is conatus fratribus non successerit, quorum ipse & delator fuit, & conuictorum de impietate punitor etiam nec se pœnitere gestorum, quæ argumento si quàm incorruptè parentem diligat. Quæ vt in vrbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac nunc nemo potuit impune : extaréque eius de hac re literas: quas quum sit inimicus [illegible] improborum hominum [illegible] quibus mihi [illegible] num posthac [illegible]

a Antipater parentis accusationem diluit.

gis sit cordi quàm regiam familiam inter se cō-
mittere nactis comminiscendi ocium per suam
absentiam, quod se præsente nunquam habere
potuerint. Sub finem dicendi fidem abrogabat
quæstionibus, per quas necessitas exprimere-
tur loquendi ad torquentis gratiam, & postre-
mo se quoq; torquendum offerebat nihil de-
precans. His cùm nonnihil moueretur conci-
lium, miserabiliter lacrymante Antipatro &
sibimet conuerberante faciem, vt vel inimicos
subiret miseratio, Herodésque ipse quantūuis
dissimulans fieret mitior: Nicolaus [a] vt roga-
tus fuerat accusationem à Rege cœptam pro-
sequens, exaggerabat singula, proferebátq; te-
stimonia, & indicia criminis collecta ex quæ-
stioni subiectorum confessionibus, ad hæc ex-
tollebat Regis de eo merita in educandis ac
instituendis filiis, pro quibus tam malam repor-
taret gratiam. Nec tamen æquè mirandū fuisse
priorum temerariam stultitiam, qui rudi ætate
corrupti à malis consiliariis naturales affectus
pietatis aboleuissent, ambitione principatus
magis quàm opum cupidine. Sed Antipatri stu-
pendam esse tam sceleratam audaciam, qui
sæuior nocentissimis bestiis, à benefactoribus
tamen iniuriam abstinentibus, nihil mollitus
sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum qui-
dem calamitate deterritus, quò minus crude-
litatis eorum æmulator fieret. At qui tuipse, in-
quit, ô Antipater, iudex fuisti tentati per illos
facinoris, te inquirente coarguti sunt, tu in
conuictos animaduertisti. nec improbamus
quòd eos iusta indignatione prosecutus sis, i-
mò miramur te imitatum eorum intemperan-
tiam: & facilè colligimus illa quoque te non
ad securitatem patris, sed ad fratrū feciſſe per-
niciem, vt detestādo eorum maliciam, pietatis

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

a Nicolaus Damascenus accusationē à Rege cœptam prosequitur.

Ann. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

erga communem parentem opinionẽ tibi quæreres, & deinde ipse in eum sæuire posses impunitius, quod tandem facere aggressus es. Dũ enim fratres fontes addicis supplicio, & parcis eorum sociis, omnibus facis perspicuum bene conuenire tibi cum eis, quorum posthac vti possis in opprimendo patre opera. itaque duplicem voluptatem cepisti tuis dignam moribus: alterã palam quasi re bene gesta gloriabundus sublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas insidias conando patrem subuertere, cuius modo vindex videri volueras. Si enim verè detestatus esses illorũ maliciam, nunquã imitandam tibi proposuisses. Nimirum hoc agebas istis artibus, vt dignioribus sublatis nullos haberes successionis æmulos, & tum demum fratricidio necem patris adderes, vt in occulto manerent insidiæ, quibus oppugnasti germanorum capita, & non solum ipse meritum supplicium effugeres, verum etiam miserum parentẽ pœnæ tuæ vicarium supponeres, inaudito ad hoc æui patricidio, & qualis nullum exemplum extat in omni hominum memoria. non enim qualicunque patri insidiatus es, sed amantissimo simul & indulgentissimo, iam Regię potestatis particeps, iam successor designatus, tũ præsenti fruẽdi voluptate ante tempus permissa, tũ in futurũ spe testamento patris cõfirmata. Tu verò cupiditatibus tuis modum non ex illius bonitate, sed ex tua malitia statuebas, non contentus societate patris indulgentissimi, nisi illi quoque suam partem præriperes: & cuius te seruatorem verbis præferebas, eum re vera quærebas perdere, non ipse tantum scelestus, sed matri quoque inurens eiusdem notam sceleris, & fratrum disturbans benevolentiam, dissidiisque miscens omnia: & post hæc ausus es patrem vocare bestiam,

Anno mundi 3962. Ante Christum nat. 20.

ſtiam, ipſe venatiſſimis quibuſque beſtiis nocentior, proprio veneno abutens in coniunctiſſimos optiméque de te meritos, muniénſque te cuſtodibus ac variis tam virorum quàm mulierum technis contra vnum ſenem, quaſi non tua ſola ſceleſta mens ſatis eſſet ad explendum odium. Et nũc poſt tortos tua cauſa viros & mulieres, ſeruos & ingenuos, poſt aperta coniuratorum indicia, audes veritati contradicere: & qui dudum patrẽ ſperaſti è rebus humanis tollere, nunc quantum in te eſt conaris legem quoque contra tui ſimiles ſcriptam abolere, ſimúlque Vari æquitatem, omnémque, quanta eſt in rerum natura, iuſtitiam. an ideo mentitos dices tormentis examinatos, vt fidem abroges patris tui ſeruatoribus? tibi ſcilicet in tormentis plus credendum eſt. Non liberabis Regem Vare à cognatorum iniuriis? non dabis neci hanc peſſimam beſtiam, pietatem erga genitorem ſimulantem in fratrum perniciem, ac deinde vt ſolus regnet deprehenſum in ſtruendis illi capitalibus inſidiis? Scis[a] patricidium non priuatum eſſe crimen, ſed publicam vitæ ac naturæ iniuriam, quod cogitatum etiam non minus quàm perpetratum contaminet: imò quod qui nõ punit, & ipſe in naturam parentem eſt iniurius. Poſt hæc matris eius quædam adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat: conſultos vates de regno, & ſacris exitialibus impetitum Regis caput: tum libidinoſas & ebrioſas Antipatri volutationes cum Pheroræ mulieribus: quæque ad teſtimonia pertinerent per tormenta elicita, multa & varia, partim præmeditata, partim repentina neceſſitate expreſſa: atque hoc ipſo certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri ſilentio texerant, pòſt verſam eius fortunam videntes accuſationibus inimicorum

[a] *Patricidiũ publicæ vitæ ac naturæ iniuria.*

obnoxiam, odia in eum sua exsaturabant. Attamen [a]non ita aliorum odiis grauabatur, vt propriis sceleribus, hostili in patrem animo, disturbata fratrum concordia, commissis inter se domesticis omnibus: vt qui nunquã nec odia iusta exerceret, nec amicitiæ fidem coleret, nisi quatenus sibi videretur commodum. idque cũ iamdudũ à multis esset obseruatum, quo quisq; erat æquitatis amantior, eo grauior illi fuit aduersarius: & quãprimùm tutò licuit, magnis vociferationibus reũ vrgebant, quicquid scirent certatim prodentes: cúmq; variorum criminum proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat, quod neq; ad Regis gratiam loquerentur, neq; periculi metu silentio quicquam tegerent, sed damnarent omnes scelestos conatus Antipatri, eúmque non tam ob patris securitatem, quàm suomet ipsius merito de medio tollendũ censerent & tradendũ supplicio. nec hi soli qui interrogabantur eum accusabant, verùm etiam spontanei delatores pleriq; aderant: ita vt licet callidissimus esset mendaciorũ artifex & frõtis perfrictissimæ, tamen ne hiscere quidem cõtrà valeret. Postquã autem Nicolaus accusare eũ & conuincere destitit, tum [b]Varus potestatẽ ei dicendi pro se fecit, si quid haberet quo declararet suã innocentiam. Se enim nihil magis optare, & idem patrẽ quoq; eius optare scire, quàm ne ille in vllo obiecto deprehenderetur crimine. At [c]ille pronus in faciẽ & supplicabundus humi iaceus, Deum cõscientiæ suæ inspectorẽ obtestabatur, vt euidenti aliquo signo probaret se ab omni culpa, nec quicquã vnquã molitũ in patris perniciem. Is enim est mos malorũ omnium, vt quoties nefariũ aliquod faci-nus aggrediuntur, nihil nõ sibi permittant, nullo respectu diuini numinis: cũ autẽ suis scele-

ribi

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

[a] *Antipater à cunctis accusatur.*

[b] *Varus Antipatro dicẽdi pro se potestatem facit.*

[c] *Antipater innocentiam suam precibus ad Deũ testatam facere conatur.*

tibus inciderunt in periculum, tum demũ illis in mentem venit Deus, per cuius inuocationem & testimoniũ volunt eripi, fingentes se cuncta illius arbitrio permittere: id quod tum quoque Antipatro vsu euenit: qui cũ antè omnia sic gessisset quasi nullũ numen interesset rebus mortalium: imminente vltione destitutus iuris præsidiis, ad diuinã cõfugiebat potentiã, se in hoc diuinitus seruatũ asseuerans, vt pro incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deũ tantũ inuocante, videns alioqui nullũ fore finem, iubet proferri venenũ in medium, vt quánam vi præditũ sit experimento posset colligere: quod [a] mox allatũ, & ad bibendũ datum cuidam dãnato capitis, sine mora necauit hominẽ. quo facto surgens abiit è concilio, & sequenti die Antiochiã profectus est, vbi plurimum solebat degere, quod illic esset Syrorũ regia. Herodes verò confestim vinxit filium, omnibus ignorantibus quænã fuissent eius cum Varo ante discessum colloquia. coniectura tamẽ erat cuncta Regẽ facere ex illius sententia. cõiecto [b] deinde in carcerẽ, Romam [c] Cæsari de eo significauit per literas, missis etiam qui corã eloquerentur mãdata, docerẽtq; quàm scelerata sit hominis malicia. Per [d] eosdẽ postrò dies interceptæ sunt Antiphili ad Antipatrum ex Ægypto missæ literæ: quibus solutis hæc in eis scripta Rex ipse cõperit. Misi ad te Acmes literas, etiam cum vitæ meæ periculo, scis enim quòd si deprehẽderet, infestas mihi duas potentes familias redderem. Tu dabis operam, vt rem geras feliciter. Atque hoc fuit argumentum huius epistolæ: Rex autẽ diligenter requisiuit etiã alterã. ea tamen nusquam cõparebat, & seruus Antiphili negabat se accepisse vllã præterea, & cum diutius hæterent,

An. mundi 3962. *Ante Christum nat.* 2

a *Venenum capitis damnato ad bibendum datum sine mora cum necat.*

Hedio & Ruffinus cap. 7.

b *Antipater in carcerem conijcitur.*

c *Herodes legatos ad Cæsarem mittit.*

d *Antiphili litera ad Antipatrũ*

An. mundi 3962. *Ante Christum nat.* 2.

vnus ex amicis Regiis animaduersa quadam sutura in interiore serui tunica (nam duabus erat indutus) suspicatus est in ea plica celatas literas: nec eum sua fefellit opinio: depromptáque est inde epistola hæc ferè cõtinés. Acme [a] Antipatro. Scripsi patri tuo, quales iussisti literas: & adieci confictum exemplar epistolæ quasi à Salome ad dominam meam missæ: qua lecta scio, quòd pœnas ab ea, tãquàm ab insidiatrice exiget. Ea verò quam à Salome scriptam videri vo-lebant, Antipatri commentum erat suppositio Salomes nomine, ipsius arbitratu & commodo scripta, sed Acmes ministerio. Eadem & Regi scripsit in hanc sententiam. Acme [b] Regi Herodi. Cùm mihi sit curæ, ne quid te lateat ad salutem tuam pertinens, inuentam Salomes epistolam, contra te scriptam, ad meam dominam, nõ sine periculo transscripsi, & ad te misi: in qua postulabat, vt sibi liceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne quando propter eam vitæ discrimen adeam. Sed hoc commentum prodebant quę ad ipsum Antipatrum scripserat, significans se voluntati eius obsecutam & literas ad Herodem misisse & insertum his exemplar fictitiarũ Salomes literarum ad suam dominam, quæ insidias Herodi tenderent. Erat autem hæc Acme Iudæa genere, agens in ancillatu Iuliæ vxoris Cæsaris, operámq; hanc Antipatro magna pecunia vendiderat, qua contra amitam simul & patrem vteretur. Cæterùm [c] Herodes cognita hinc filij malicia, minimum abfuit quin illum eueſtigio tolleret, vt concitatorem turbelarum omnium, qui nõ solùm suam & sororis salutem in periculum adduxisset, sed disciplinam etiam corrupisset domus Cæsaris. eodem incitabat eam & Salome, pectus plangens & mori nõ recusans, si vllum extaret violatæ ſ ſe fidei argumentum

[a] *Acmes literæ ad Antipatrum.*

[b] *Acmes literæ ad Herodem.*

[c] *Herodes odio in filiũ flagrat.*

mentum idoneum. Rex autem accersito filio iubet illum cum fiducia promere, si quid haberet quod pro se afferre posset: qui cum adhæc ne hiscere quidem valeret, rogatus vt quando medius teneretur deprehensus in maleficio, saltem socios sceleris proderet, omnem [a] culpam conferebat in Antiphilum, alium præterea nominabat neminẽ. ibi Herodes vehementi dolore animi saucius cogitauit eum Romam mittere, vt apud Cæsaris tribunal patricidij causam diceret. Deinde veritus ne amicorũ ope eriperetur periculo, ipsum quidem in vinculis vt ante retinuit: legatos autem & literas accusatrices misit ad Cæsarem, simul indicans adiutum eum Acmes opera, epistolarum quoq; adiunctis exemplaribus.

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

a *Antipater omnem in Antiphilum culpam confert.*

Herodis morbus, & Iudæorum seditio.

CAP. VIII.

INterea dum legati instructi mandatis ac literis Romam properant, Rex [b] morbo correptus testamentum condidit, successionẽ regni relinquens natorum minimo, exasperatus in Archelaum & Philippum calumniis Antipatri. Cæsariq; legauit mille talenta, & vxori Iuliæ liberisque eius & amicis arq; libertis talenta quingẽta. Suis quoq; filiis distribuit pecunias & agros ac reditus, similiter etiam nepotibus. Salomes etiam ratio est habita, quã propter perpetuã & incõcussam benevolentiã ditauit egregiè. Desperata deinde salute, quòd iã ad septuagesimũ ætatis annũ accederet, mirum in modũ efferatus est, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in causa erat opinio cõtemptus, quódque existimaret gentem lætari suis infortuniis: quam opinionem confirmauit quorundã apud populũ gratiosorum seditio, mora ex causa tamen. Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi-

Hedio & Ruffinus cap. 8.

b *Herodes morbo correptus testamentum condit, ac regni successionem filiis, nepotibus ac amicis relinquit.*

c *Herodes in senio impatiens, & amarulentus*

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

doctissimi erant Iudæorũ, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idque cari populo quòd iuuentutem disciplinis instituerent. totis enim diebus eis dabant operam quotquot cupiebant in virtute proficere. Hi postquam cognouerunt morbum Regis esse incurabilem, concitauerunt iuuentutem, vt sublatis operibus quæ Rex præter patriam consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitum inde expectantes præmium. Nam hanc esse Regi causam cum calamitatum domesticarum, tum postremò præsentis morbi, videlicet, quòd contemptis legibus multa nouare ausus sit: nã hac parte multis in rebus pietatẽ Regis hi doctores desiderabant. Inter cætera supra maiorem portam templi dedicauerat donum pretiosum, aquilam auream magni ponderis, cum lex nostros homines vetet imagines statuere, aut consecrate animantiũ effigies. quamobrem doctores hi aupsi portam. tores erant suis discipulis, vt aquilam illam detraherent. Etsi enim res videatur non carere periculo, tamen etiã iucundæ vitæ præponendũ esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quãdoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori, & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundem manere interitum: proinde rectè facturos virtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi decerperent, & cum hoc solatio è præsenti vita discederẽt. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendam præmium laudem transmissum ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tàm viri quàm fœminæ veniant, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatione accensis iuuenibus rumor supervenit extinctum Regem nuncians, & propensio

a *Aquilæ aureæ super maiorem templi portam.*

b *Contemptus mortis.*

lior

iam ad facinus perpulit. itaq; [a] claro meridie ascendentes detractam aquilam conciderunt securibus, inspectante cõgregata in templũ multitudine. Quod vt renunciatũ cognouit dux regius, maiorem aliquam conspirationẽ metuens, occurrit eò cum valida suorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in vulgũ rudem & imparatum ac conglobatum temerè, facilè [b] reliquis dissectis & cedentibus circiter XL. iuuenes resistere ausos comprehendit, cúmque his autores facinoris Iudam & Matthiam turpe putantes cedere: omnésq; ad Regem perduxit. Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imaginem demere, aiunt se & deliberasse id multò antea, & deliberatum exsecutos, vt fortes viros decuit. Nã & honori diuino, inquiunt, succurrimus, & legem cuius discipuli sumus vindicauimus. Nec est quod mireris, si tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moses autore & doctore Deo pertulit: nec recusamus mortem ac supplicium quodcunq; nobis intuleris, conscij nos non ob maleficiũ, sed pietatis causa hæc perpeti. Hæc illi non minorem animo quàm verbis præferentes fortitudinẽ, æquè tum ad cõstanter patiendum alacres, atq; antè ad fortiter agendũ fuerant. Eos [c] Rex vinctos misit Hierichuntem: móxque accitis Iudæorum primoribus in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores suos exhaustos pro Republ. tum instauratum templum impendiis ingentibus, quale opus per CXXV. annos nemo Asamonæorum Regum ad honorem Dei valuisset perficere. nec extructum id tantum à se, verùm etiam ornatum votiuis muneribus ac donariis tali templo dignissimis. ob hæc facta speraſſe se vel post obitum sempiternam & memoriam & gloriam. nunc proh nefas viuo etiã

An. mundi 3963. *A Christo nato* 3.

a *Aquilam auream detractam, iuuenes securibus cõciũt.*

b *Iudas & Matthias cum* 40. *iuuenib. ad Regem perducti ouantes seſe exeusant, cósque vinctos Rex Hierichuntem mittit.*

c *Herodes Iudæorum Primores cõuocat, eisq. facinus hoc commemorat.*

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

ac superstiti pro beneficiis reponi iniuriam: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata violari ac detrahi: quę iniuria licet in ipsũ intentata, re tamen vera ad Deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tũ honoratores quiq; veriti crudelitatem eius, ne fortè efferatus in se quoq; grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, videriq; sibi, admissam esse rem dignam supplicio. Ille[a] in cæteros mitior, Matthiæ Pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc cõsilio, eíq; successorem dedit fratrẽ vxoris suæ Iozarum. Huius Matthiæ Pontificatu accidit etiã alium Pontificem ad vnam diem substitui, qua Iudæi populariter ieiunium celebrant. Nã Matthias ea nocte quæ præcedebat diẽ ieiunij, visus est sibi per somnum cum vxore congredi: & cùm ob hoc ad rem diuinam faciendam nõ esset idoneus, Iosephus[b] Ellemi filius adiutor vicarius propter cognationẽ ei datus est. Cęterùm Herodes[c] post mulctatũ Matthiam sacerdotio, alterũ Matthiam seditionis autorẽ eiúsq; socios viuos exussit: in quam noctem etiam[d] defectus lunæ incidit. Regi[e] verò morbus factus est grauior pœnam impietatis exigente numine. Iento enim calore torrebatur, qui nõ tam externo tactu deprehenderetur, quam intus popularetur viscera. aderat & vehemés voracitas, cui necesse esset continuò cibos suggerere: simúlq; vexabatur intestinorũ exulceratione & colicis passionibus: pedes tumebãt phlegmate humido & pellucido, similitérq; inguina. ipsa quoq; verenda putrefacta scatebant vermiculis accedente fœda nec minus molesta tentigine, nõ sine fœtore grauissimo. super hæc omnia neruorũ cõtractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamobrem constans erat inter viros diuinos & sa-

a *Matthiæ sacerdotium adimitur. in cuius locum Iozaras surrogatur.*

b *Iosephus Ellemi per vnum diem Pontifex.*

c *Iudas Saryphæi & Matthias Margalothi exusti.*

d *Defectus lunæ.*

e *Herodũ morbus horrendus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

& fatidicos opinio, Regem læſæ tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametſi grauiſ affligeretur, quã vt videretur poſſe morbo perferendo ſufficere, tamen euaſurum ſe ſperabat, accerſendis medicis intentus & medicamentis cõquirendis vndiq; profectus [a] etiam vltra Iordanem fluuiũ, calidis aquis ſe fouebat apud Calliroen, quæ præter vim medicam potu quoque iucundæ ſunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. ibi de medicorum conſilio immiſſus fouendus in refertum oleo ſoliũ, viſus eſt illis iam agere animam. quare exorta complo-ratione familiariũ excitatus & ad ſe reuerſus, nullámq; amplius ſalutis ſpẽ ſupereſſe intelligens, donatiuũ [b] militibus quinquagenas drachmas iuſſit diſtribui: magna deinde liberalitate vſus in duces atq; amicos, rurſum Hierichunté reuerſus eſt: vbi atra bile prægrauãte eò immanitatis prolapſus eſt, vt facinus animo cõciperet longè atrociſſimũ. Nam cũ è tota ditione nobiliores Iudæorum ad eum conueniſſent, euocati minaci edicto pœnã capitis intentante nõ parentibus, infenſus ex æquo ſiue ſontibus ſeu in noxiis, vniuerſos cõcluſit in Circo: accita deindé Salome ſorore maritóq; eius Alexa, ait iuſtare ſibi terminum vitæ, ſuccũbenti tantis doloribus: quod quidem ferendũ eſſe, quãdo iuxta communẽ mortaliũ ſortem accidat. illud permoleſtum eſſe, ſi carendum ſit extremo honore luctus qui debeatur Regibus. non enim ignotã ſibi eſſe Iudæorum mentem, quòd optatam ſuã mortem lętis accepturi ſint animis, quandóquidem vel à viuente etiam tum non abſtinuiſſent contumelias. ſed illorum eſſe officij, leuamen aliquod præſentis huius doloris decernere, nã ſi aſſenſum conſilio ſuo prębeant, fore ſuum funus longè quàm aliorum Regum honoratius.

An. mundi 3963. A Chriſto nato 1.

a *Aquæ calidæ apud Calliroen quæ in lacũ bituminis feracem effluunt.*

b *Herodes donatiuum militibus diſtribui iubet.*

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

& manibus ſuis gratius, omnibus per totam dictionem non fictè lugentibus. Ergo [a] quamprimum viderint ſe exhalaſſe animam, debere eos clauſam circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum ſuum obitū, non prius vulgandum quàm mandatum executi ſint, iubere deinde vt circumuentos vnà omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæſis duplicem ſe eis habiturum gratiam, vel quòd mandatorum fuerint memores, vel quòd obitū ſuum publico luctu honorauerint. Hæc ille cū lacrymis lamentabundus cognatos per mutuam fidem ac beneuolentiam pērq; omnia ſacra obteſtabantur, ne ſe extremo hoc honore fraudatum vellent eis contra pollicentibus daturos ſe operam vt cuncta iuxta ipſius mandatū fierent. Hîc ſanè etiamſi quis præteritam eius in cognatos ſęuitiam tribuere vellet pro incolumitate & ſecuritate ſolicitudini, ex hac certè nouiſſima eius voluntate deprehendere poteſt quàm inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è vita diſceſſurus, curabat vt ex ſingulis familiis vno aliquo ſublato, totam gentem in luctum & cariſſimorum deſiderium cōiiceret, nec læſus à quoquam eorum nec valens eis quicquam obiicere: cum hi quibus vllum eſſet virtutis ſtudium, etiam inimicis tali ſuo tempore odia remittere ſolcant.

a *Herodes nobiliores Iudæorum poſt obitum ſuum trucidari mandat.*

b *Herodi à Roma literæ veniunt, quæ Acmen à Cęſare occiſam & Herodi liberam poteſtatem Antipatri puniendi relictam eſſe, aſſeuerant.*

Antipatri exitium.

CAP. IX.

DVm hæc mandata cognatis dat, ſupernenerunt à Roma literæ, à legatis miſſis ad Cęſarem: quarum ſumma erat Acmen ab itaro Cęſare occiſam eſſe, propter locatam Antipatro oneram: ipſúmque Antipatrum relinqui arbitrio & Regis & patris: ſiue in exilium vellet eum pellere,

pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululũ recreatus est voluptate nuncij pœnę Acmes, & permissæ sibi potestatis liberè statuendi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum [a] simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc verò circũspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrassétq; facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexterã: móxque denuò luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatium, quasi Rege iam agente animam. quem strepitum vbi persensit Antipater, ratus [b] patrem verè vitam finisse, spem concepit fore, vt solutus vinculis sine difficultate regnum acciperet. cœpitque cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurum post acquisitam potestatem pollicens. ille verò adeò non paruit, vt mox conatus eius Regi renunciaret, vtque solicitatus ab eo sit ostentato præmio. Tum Herodes qui iam antè malè affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione & caput sibimet verberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussitq; vnum è satellitio sine mora eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

An. mundi 3963. *A Christo nato* v.

a *Herodes malum simul & cultellum poscens sibiipsi manum violentas inferre cogitat, Achiabus nepos verò ictum præuenit.*

Aliàs ca. 9.

b *Antipater patrem vitã finisse ratus, cũ carceris custode de missione egit, quod cũ Herodes audisset, sine mora eum occidere, & in Hyrcanio castello condi iubet.*

Herodis mors, testamentum & funeratio.

CAP. X.

DEinde [c] mutata voluntate mutauit etiam testamentũ, Antipam enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilææ simul ac Perææ tetrarcham constituit: regnum verò Archelao largitus, Trachonitidem,

c *Herodis testamentũ mutatum.*

Ann. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

Gauloniticam, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniam autem, Azotum & Phasaelida Salome sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia. habita est & ceterorum cognatorum ratio abundéque prospectum singulis leganda pecunia & reditibus annuis. Cęsari quoq; legauit argẽti signati centies centena millia, ptrætérq; vasa tam aurea quàm argentea, magnúmq; vestis precioſæ numerum. Iuliæ autem Cæsaris vxori, & quibusdam amicis quinquagies centena millia. [a] His ita ordinatis quinta die postquàm Antipatrũ filium occidit, vita [b] defunctus est, post detrusum regno Antigonum anno 34. ex quo autẽ à Romanis Rex declaratus est, anno trigesimo septimo, vir in omnes ex æquo sæuus, iræ seruus, iuris dominus, fortuna [c] autem propitia vsus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnũ assecutus est, & in numeris circumdatus periculis semper euasit feliciter, vixitq; longissimo tempore. quantũ autẽ ad domesticos & filios attinet, hic quoq; felix fuit sua sentẽtia, oppressis inimicis & aduersariis, sed infelicissimis meo iudicio. Cæterũ [d] Salome & Alexas priusquã Regis mors innotesceret, in circo clausos domum suã quenque dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, vt in agros digressi curarent suamet ipsorum negocia: atq; hoc pacto magno beneficio vniuersam gentem sibi deuinxerunt. Indicata deinde Regis morte, congregatáq; in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia primùm legerunt literas eius scriptas ad milites, in [e] quibus gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabátque vt eandem seruarent & Archelaõ filio, quem regni successorem sibi substitueret. Deinde Proleꝰ mæus, cui anulus Regis signatorius creditus fu-

[a] *Cæsari & Iuliæ Cæsaris vxori ab Herode legarum.*

[b] *Herodes moritur.*

[c] *Herodes varia fortuna vsus.*

[d] *Salome & Alexas in circo clausos Iudæos domum dimiserunt.* Hedio & Ruffinus Cap. 11.

[e] *Herodis ad milites gratiarum actio, & testamenti lectum.*

rat, testamentum perlegit, quod non alias ratũ habendum esset, quàm accedẽte consensu Cæsaris. móxque [a] acclamatum est Regi Archelao & milites cateruatim vnà cũ suis ducibus pollicebantur eandem quam patri hactenus præstitissent fidem atque operam, lætis ominationibus Deum illi fautorem comprecantes. Post [b] hæc funus parabatur Regi, Archelao curante vt exsequiæ patri fierẽt quàm splẽdidissimæ, & omnẽ ornatum proferẽte vt in pompa comitaretur mortuũ. Ferebatur autẽ in lectica aurea, distincta variis gẽmis preciosis, & instrata purpura, corpus quoq; amictũ erat purpura impositro capiti diademate, & desuper corona aurea, sceptroque in manu dextra. lecticam stipabant filij & cognatorum numerus. Hos sequebantur milites distributi per nationũ genera: primùm satellites, deinde Thraces, post [c] hos Germani, & deinceps Galli, omnes instructi velut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus, hos sequebantur quingenti famuli, ferentes aromata, ea pompa processit Herodium vsque per octo stadia, vbi quemadmodũ antè mandauerat, sepultus est. Et Herodes quidem sic defunctus est. Archelaus [d] autẽ per septem dies iuxta patriã legẽ luctu parentis celebrato, & in fine luctu funebri epulo multitudini præbito: in templũ accẽdit: & quacunq; transiret excipiebatur gratulationibus ac faustis acclamationibus. Tũ conscenso suggesto sublimis in aureo solio residẽs, accipiebat lætus gratulatrices voces fauoris indices, & ipse vicissim omni comitate respondebat multitudini, agebátque grates quòd oblitus patris sui duriciæ, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebatúrque parem pro eorum studiis gratiam, adhuc tamẽ abstinere se à

An. mundi 3963. *A Christo nato,* 1.

a *Archelao Regi acclamatur.*

b *Herodis cadauer magna pompa Herodium defertur.*

c *Germani & Galli sub Herode stipendia fecerunt.*

d *Archelaus epulum multitudini præbet.*

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

Regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quem sit testamenti à patre scripti confirmatio. quamobrem ne ab exercitu quidem apud Hierichuntem vltrò oferente ambitiosum diadematis honorē se accipere voluisse, cùm nondum constaret de legitimi collatoris animo, cæterùm quàm primùm constabilitus esset in imperio, curæ sibi fore vt beneuolentia omnium videatur dignissimus: daturúmque operam, vt per omnia patre suo sit illis commodior. Illi verò, sicut vulgus solet, rati primis diebus aperiri mentem huiusmodi poreſtates ineuntium, quo mansuetius & officiosius eos alloquebatur Archelaus, eò maioribus eum ferebant laudibus, poscebántque sibi ab illo beneficia, quidam vt leuius annuum tributum penderent: aiij solutos dimitti quos Herodes non paucos vinxerat, & in his pleróſque diu in carcere detinuerat: nōnulli vectigalium immunitatem, quibus grauabatur forum rerum venalium, magnis flagitabant vociferationibus. Horum nihil ille negabat, hoc agens, vt conciliaret sibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum suarum situm existimans. postremò re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

a *Archelaus ſi à Cæſare in imperio cōſtabilitus eſſet, curæ ſibi fore, vt beneuolētia omnium videatur dignissimus poſſidere.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12. Aliàs 13.

b *Matthiam ſeditioſi & ſocios quos Herodes affecerat ſupplicio deflent: Herodi caros in vindictā ab Archelao depoſcunt, & Pontificii ſacerdotium abrogari poſtulant.*

Populus ſeditionem mouet contra Archelaum.

CAP. XI.

INterea b Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per cōuenticula deflebant Matthiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quoniam metu coerciti non ausi fuerant luctu honorare aquilæ aureæ violatores recens necati traditos, tunc cum clamoribus & eiulatu in defunctum Regem iactabant conuicia, quasi in mortuorum solatium: congregatíque in vnum, in via

in vindictam eorum ab Archelao depoſcebant ad pœnã quoſdã ex his qui cari Herodi fuerant & ante omnia poſtulabant ſacerdotium abrogari creato ab illo Põtifici,& ſubrogari hoc honore dignioremalium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indignè ferret,compeſcere tamen placidè conabatur, quòd pararet profectionem ad Cæſarẽ, vt ſententiã Cæſaris cognoſceret.Itaque miſſo ad eos magiſtro militum,per eum hortatus eſt, vt omiſſo vindictæ ſtudio, cõſiderarẽt legibus pœnas dediſſe quorum moleſtè ferrent interitum : ad hæc poſtulata eorum non carere iniuria,& tempus hoc alia conſilia poſcere,opúſque eſſe cõcordia,donec ad ipſos reuerteretur confirmatus Rex aſſenſu Cæſaris. tum demũ diſpiciendum ſuper his rebus,& ſtatuendũ de cõmuni ſententia:interim quieſcerent,ne ſeditionis crimẽ incurrerẽt. Hæc mandata exponẽti reclamarũ eſt ſtrenuè,periculum intentantibus quicunque conaretur verbis eos ad ſaniorem mentẽ reducere: quòd plus ſuæ voluntati tribuerent,quàm autoritati præſidentium & indignũ ducerent ſi amicorum, quos viuo Herode amiſerant, ne mortuo quidem illo impetraretur vltio. adeò enim concitati erant, vt id tantum ius & fas putarẽt, quòd ipſis voluptatem allaturum videbatur,ne ſui quidem periculi memores dum inimicos lędere cupiũt: & cum multi ad eos à Rege mitterentur,qui partim ipſius nomine, partim ex ſua perſona verbis ſedarent turbidos,neminẽ audire ſuſtinebãt, ſed ad maiorẽ irã accendebãtur, auſuri aliquid ſi maior acceſſiſſet numerus. Cũque [a] feſtum inſtaret,quo patriũ Iudæis eſt veſci non fermentatis panibus (Paſcha vocat hoc numẽtum veteris ex Ægypto effugij),quo ſumma diuinitate maiorũ ſoluto populus mactat vi-

An. mundi 3964. *A Chriſto nato* 2.

[a] *Seditio in Paſchatis feſto.*

An. mundi 3964. *A Christo nato.* 2.

ctimarum numerum, & infinita turba, nonnul-
líque etiam extra regionis terminos habitãtes
confluunt religionis gratia) seditiosi deplorãtes
legis doctorum Iudæ ac Matthiæ conglobati in
templo permanebant: non deficiente victu, quẽ
illos non pudebat mẽdicato quærere. Tum Ar-
chelaus veritus ne ad grauius aliquid eorũ insa-
lentia procederet, mittit tribunum cum cohor-
te qui compescerent homines, priusquam cæ-
tera turba huius furoris inficeretur contagio. &
si quorum emineret in concienda seditione fe-
rocia, illos vt ad se adducerent. In hoc turbato-
res illi clamoribus & hortatibus plebẽ exaspe-
rauerunt, & feriẽtes saxis pleroſque occiderũt:
tribunus cũ paucis effugerũt saucij: quo perpe-
trato rursũ sacris operati sunt. Archelaus porrò
de rerũ summa periclitari sibi visus est, ni ple-
bis impetum illum retunderet. itaque totum e-
xercitum in eos immittit, simũlque equites, qui
& aduenas prohiberent occupantibus templũ
succurrere, & quotquot ex eis peditum vim e-
uasissent, iam in tuto se existimantes ferro exci-
perent, ab [a] his equitibus ad tria millia virorũ
cæsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes
receperunt. Archelaus autem per præconem e-
dixit, vt omnes in sua discederẽt, illi metu gra-
uioris mali festiuitate relicta abierũt. quamuis
audaces & sine disciplina homines. Tum [b] Ar-
chelaus ad mare descendit vnà cum matre sua,
ducens secum Nicolaum & Ptolemæum mul-
tósque ex amicis alios, & familia & regno cõ-
missis Philippi fratris sui fidei. Simul etiã pro-
fecta est Salome Herodis soror, ducens secum
suam progeniem. alij quoque ex cognatis se-
quebantur multi, quasi collaboraturi pro parã-
da regia dignitate Archelao, re autem vera ob-
uxuri ei potius, & præcipuè perpetratum in
templo

[a] *Tria millia Iudæorum cæsa.*

[b] *Archelaus Romã proficiscitur, multique ei eidem obnixuri eum comitantur.*

templo facinus incusaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæsareã Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Iudæam properãs ad asseruandam Herodis pecuniam, quem Varus cõmodum interueniens retinuit, aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum. ita ille in præsidis gratiã neque arces occupauit in Iudæa, neque thesauros obsignauit regios, omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hæc pollicitus mansit Cæsareæ. Sed [a] postquam alter Romam nauigauit, alter versus Antiochiam profectus est, ipse Hierosolyma petiit, & occupauit regiam: accitis deinde præfectis arciũ & regiis procuratoribus, rationes reposcebat ab eis, & arces sibi committi postulabat. Præfecti tamen non discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabant in ipsius aduentum integra, prætexentes ea se seruare Cæsari. Eodem [b] tẽpore etiam Antipas Herodis filius Romã nauigat, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen: quasi Archelao præferendus, eò quod prioribus testamenti tabulis successor regni destinatus fuerit, quæ validiores deberent esse quàm illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis fauentem partibus: sed maximè illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, vir eloquens, & diu versatus in regiis negociis. quapropter suadentibus quibusdam, vt fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni scripto in testamenti paterni tabulis, noluit parere huic consilio, qui postquam Romam peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt: non tam ipsius amore quàm Archelai odio, libertatem maximè cupientes,

Ann. mundi 3964. *A Christo Nato* 2.

Hedio & Ruffinus ca. 13. al. 14.

a *Sabinus Herodis pecuniam & regiam occupaturus Hierosolyma peruenit.*

b *Antipas Herodis filius parandi sibi regni spe Romam nauigat.*

An. mundi 3964. A Christo nato 2

& degere sub Romano præside: quod si parum succederet: commodiorem sperantes Antipam quàm Archelaum, studebant illius partib. quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quib. accusabatur Archelaus, at ille per Ptolemæũ Cæsari libellum obtulit, continentẽ ius suum, & testamentum patris, simúlque rationes pecuniarũ Herodis obsignatas cum ipso anulo, atque ita euentum expectabat, qui perlectis his omnibus Variique ac Sabini literis, tum quantũ pecuniarum esset, ac annuorum redituũ, præterea quæ Antipas sibi regnum vindicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ suæ filiũ, iam à se adoptatum, primum ei locum in consistorio tribuens: móxq. potestatẽ facit dicere volentibus de præsenti negocio. Ibi tũ primus exoritur Antipater a Salomes filius, vir facundissimus & infensissimus Archelao, dicens eũ per ludibriũ nunc de regno agere, cuius potestatem iam dudum inuasisset. non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret, qui etiamsi essent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigendæ ius seruandũ fuisse potestati legitimæ, non ipsi vsurpandum, siue Regi cum iniuria Cæsaris, cuius contempsisset suffragium, siue priuato, quod esset peius etiam. quare immeritò nunc eum ab ipso hunc sperare calculum, quem iam quantũ in se fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obiiciebat ei mutatos autoritate propria quosdam duces militiæ; quódque sedisset in regio solio, & tanquã Rex ad quasdam causas determinasset, annuisséque postulatis populi, deniq. nihil non feciſſet quod per Cæsarem confirmatus posset facere, ab illo quoque dimissos, aiebat eos, qui in circo inclusi fuerãt, multáque afferebat alia, partim vera, partim verisimilia propter

a Antipater Salomes filius apud Augustum Cæsarem Archelaum accusat.

pter iuuenilem ambitionem hominis recens e- *Anno mundi 3964. A Christo nato 2.*
uecti ad tantum potestatis fastigium. præterea neglectum patris luctum, & commessationes insequenti mox post eius obitum nocte celebratas, qua indignitate motum ad seditionem populum, videntem pro tantis beneficiis mortuo patri talem ab eo referri gratiam, vt interdiu tanquam personatus lachrymas fingeret, per singulas autem noctes deliciis frueretur regiis, qui cum tam prauo ingenio sit prędituſ, nihilo gratiorem fore erga Cæsarem, si ab eo regnum acceperit, quàm hactenus fuisset erga parentem amantissimum. Cantu enim se oblectare & choreis tanquam in morte inimici non patris, haudquaquam abesse abimmani scelere, nunc venite ad Cæsarem vt annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter gessisset, quàm si constabilitus Rex fuisset autoritate ipsius. maximè autem exaggerabatur in sacrato loco perpetrata cædes impia, ídque die festo, quando tàm hospites quàm indigenæ victimarum more mactati sint, & fanum refertū cadaueribus, non ab externo quopiam, sed ab eo quī legitimam Regis appellationem prætexeret quò facilius tyrannicum suum ingenium expleret exercendis passim in omnes iniuriis. Quare ne per somnum quidem vnquam patrē, dum sanus esset, de hoc sibi post obitum substituendo Principe cogitasse, vt cuius mores haberet cognitos immo in potioribus tabulis eius aduersarium successorem destinatum Antipam. hunc enim à patre ad regnum vocatum non animo ante corpus præmortuo, sed integris etiam tum & rationis & corporis viribus. Immò etiāsī iām tū tale de Archelao fuisset patris iudicium, quale in posterioribus tabulis, ipsum tamen iam satis declarasse qualisnā Rex

futurus sit, qui autoritatem Cęsaris in cõfirmã-
do regno contempserit, & priuatus adhuc ciues
in templo iugulare non dubitauerit. His dictis
Antipater, & ad faciendam verbis suis fidem
plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibi-
tis, finem orationi imposuit. Tum a Nicolaus cõ-
tra afferebat pro Archelao cædem illam circa
commissam ipsorum improbitati imputandam,
qui non prius à tumultuando destiterint, quàm
ille coactus sit eos vi cõpescere, hoc magis cul-
pabiles, quòd non solùm maliciam suam exer-
cuissent: verùm aliis etiam necessitatẽ fecissent
audendi tale facinus. Insolentia enim eorum in
speciem quidem infestatum Archelaum: sed re-
uera contumaciam hanc ad ipsius Cæsaris per-
tinuisse iniuriam. missos enim ab eo qui tumul-
tuantes sedarent, facto ab ipsis impetũ cõtra ius
& fas necatos, nulla festi reuerentia: quibus pa-
trocinari non pũdere Antipatrum, sine æquita-
tis respectu, dum modo odio, quo prosequeba-
tur Archelaum, morem gereret, eorum igitur
esse culpam, qui priores iniuria nõ abstinuerint.
& aliorum arma ad defensionem sumpta in se
protitauerint. Cætera quoq; de quibus Arche-
laum accusauerant, in eos ipsos accusatores re-
ferebat, dicens, nihil horum, nisi ex illorũ sen-
tentia gestum. nec ea tam iniusta esse quàm ipsi
videri velint, dũ per hoc aliquid Archelao no-
ceant. Tantam illis inesse cupidinem lædendi
cognatum hominem cùm de patre benè meri-
tum, tum ipsos omnibus semper prosecutũ offi-
ciis. Testamentũ certè à Rege mentis compote
esse scriptum, & posteriores semper potiores es-
se tabulas. has verò tanto magis quòd Cæsari
rerum domino autoritatem confirmandi relin-
quant. Nec Cæsarem iniquitatem istorum imi-
caturum, qui cum maximis ab Herode viuo af-
fecti

Ann. mundi 3964. A Christo nato 2.

a Archelaũ Nicolaus excusat.

fecti sint beneficiis, nunc extremam eius volũtatem violare conentur: quin potius viri amici ac socij, & omnia fidei suæ permittentis, testamentum ratum habiturum. multũ enim interesse debere inter horum maliciam, & Cæsaris virtutem atq; fidem toti orbi cognitam, quapropter non iudicaturum parum sanæ mentis decretum eius, qui probo filio successionem reliquerit, & insuper ad ipsius fidẽ cõfugerit. quãdoquidem verisimile non sit in diligendo successore errasse, qui tam prudenter sententiæ Cęsaris subiecisset omnia. In hunc modum Nicolaus quoq; dicendi finem fecit. Tũ [a] Cæsar Archelaum ad genua sibi accidentem erexit humanissimè, dignum esse regno pronuncians: prę se ferens nihil se facturum, nisi testamento prę scriptum & Archelao ipsi commodum, vidéusq; hac promissione confirmatum in spe iuuenem, nihil tum amplius super ea statuit: & dimisso concilio, solus secum dispiciebat, vnine regnũ ratum faceret, an commune sineret Herodis generi, præsertim cùm omnes eius ope indigeãt.

An. mundi 3964. A Christo nato. 2.

a *Cæsar Archelaum regno dignum pronunciat.* Hedio & Ruffinus Cap. 14.

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punisit.

CAP. XII.

SEd priusquam quiequam certi de hac re determinatum sit, Marthace [b] Archelai mater morbo vitam finiit, & à Varo Syriæ præside venerunt literæ defectionem Iudæorum significantes. Nam discessum inde Archelai secuti sũt magni in ea gente tumultus: ad [c] quos cõpescẽdos cum Varus venisset, autoribus eius motus affectis supplicio, & maxima ex parte seditione compressa reuertens Antiochiam legionem v-

b *Marthace Archelai mater moritur.*

c *Varus seditiosos Hierosolymis compescit.*

An. mundi 3964. *A Christo nato.* 2.

nam reliquit Hierosolymis, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit, quamprimum enim Varus abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistens vexabat Iudæos, fretus relictis illic copiis, & parem se iam putans populo. nam armatis multis satellitibus, contra Iudæos his vtebatur, molestãs eos & ad defectionem irritans: vt qui & arces occupare conaretur, & violentas pecuniæ Regiæ scrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur instante Pentecoste, sicut nos vocamus celebritatem quandã patriam, confluxerunt vndiq; multa millia non solum religionis gratia, verùm [a] etiam indignè ferentes Sabini intemperias, nec tantum ex Iudæa grauius offensa, sed è Galilæa quoq; ac Idumæa, tum à Hierichunte & trans Iordanem sitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitique trifariam hoc modo castra faciunt: pars vna circum occupat, reliquarum duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circumsidet: ab occidentali altera, quà sita erat domus Regia. Ita inclusos vndique Romanos oppugnare etiam parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum quibus decretum esset, aut mori, aut vincere, stãtim ad Varum misit literas, hortans vt properet, reliquámque legionem præsenti periculo eripiat; alioqui breui contrucidandam. ipse conscensis castelli turre celsissima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu Romanis innuebat, vt in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidem se auderet committere, postulabat, vt alij propter eius auariciam mortis periculo se obijcerent. qui [b] postquam progredi ausi sunt, conflictus fuit acerrimus, & quamuis strenuè mil-

Aliàs. c. 15.

[a] *Sabini auaritia Hierosolymis ingentem seditionem in festo Pentecostes concitat.*

[b] *Iudæorum cum Romanis acerrimus conflictus circa templum.*

tem gererent, nō tamen frangebantur Iudæorū animi, licet multis cadentibus: sed circumducta suorum patre ascenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: vnde in aduersarios pugnantes vel manu mittebāt, vel fundis intorquebant lapides, non tantùm adiutores suorum, sed spectatores etiam totius prælij. quin & sagittarij è superiore loco impetebant expositos ictibus, nec valentes contra missilibus ad se pertingere, eóque facilius vincebant. atq. hæc pugnæ conditio diu durauit. deinde Romani indignitate rei moti, ignem clam subiiciunt porticibus: qui multis accēdentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies quòd esset pice ac cera ob inauratione perunctа, facilè correpta est incendio, quo lucanaria illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant improuiso perierunt exitio, pars *enim eū tecto ruente vnà præcipitati sunt, pars à circumstantibus telis confixi: nonnulli desperatione salutis & vi mali attoniti, aut in flammas sese dederunt, aut suismet gladiis confecti sunt. quòd si aliqui refugientes quà ascenderant in tutum se recipere volebant, hos omnes Romani contruncidauerunt, quòd inermibus nihil prodesset ferocia, ita, vt ne vnus quidem ex his qui tectum ascenderent incolumis euaderet. Tum Romani quà se incendium remisit alij ab aliis prorsus, penetrauerūt ad sacræ pecuniæ conditorium, cuius bbona pars furto militum dispersit, ad Sabinum autem propalam quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi verò duplici calamitate affecti sunt, desideratis in ea pugna carorum amicorum plurimis, & insuper spoliato sacrario, facto c tamen globo è pugnacissimis eruptionem fecerunt Regiam, incensurosque se eam & sessa-

An. mundi 3964. A Christo nato 2.

a *Iudæi permulti in lacunariis perierunt.*

b *Sacræ pecuniæ bona pars militum furto dispersa.*

c *Regia ab Iudæis obsessa.*

An. mundi 3964. A Christo nato. 2.

omnes intus occisuros minitantes, nisi quam primum discederent: quòd si mox abirent, impunitatem Sabino vnà cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorũ maxima pars stabat. Rufus[a] quoq. & Gratus, qui sub se habebãt tria milia bellicosissimorum & strenuissimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorum se transtulerunt: simúlque equitatus qui Rufo duci parebat. non mediocris sanè ad rẽ Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius instabant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes, vt abirent, néue diutius vindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidem promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitatem hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam diuersis in locis [b] innumeri tumultus exoriebantur, vt quemque, aut lucri, aut vindictæ concitabat cupiditas. Duo [c] enim virorum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, tunc verò dimissi domi agebant, in vnum collecti bello impetebant regios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquã æquo loco eos sustinere ausus, vt veteranos & bellidi peritissimos, tuebatur se & sua quantũ poterat aspernatib. accessu difficilibus. Quin[d] & Iudas Ezechiæ latronum ductoris olim per Herodem magho labore expugnati filius, apud Sephorim vrbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat Regis dictionẽ: & potitus eius armamentario, armatis inde suis ad vnum omnibus, pecuniam quoq; Regiam in illis locis occupauit: iámque fortunas accolis spoliabat in quoscunque inci-

a *Rufus & Gratus Herodis exercitus Præfecti in Romanorum partes se transferunt.*

Hedio & Ruffinus cap. 15.

b *Tumultus in Iudæa varij.*

c *Duo millia Herodis militũ bello regios impetunt.*

d *Iudas Ezechiæ latronum ductoris filius.*

ret, aſpirans ad regnum, affectánſque hoc faſtigium nõ bonis artibus quarum imperitus erat, ſed nocendi licentia. Dum ita vbique turbatur, etiam[a] Simon Herodis Regis ſeruus, vir alioqui & forma & ſtatura & robore egregius imprimis habitus, auſus eſt diadema ſumere: ſtipatúſque numeroſis copiis, & Rex conſalutatus ab inſana multitudine, placebat ſibi præ quouis alio, auſpicatus poteſtatem diripienda ac incendenda Hierichuntina Regia: paſſimque crematis aliis Regis palatiis, & præda conceſſa ſuæ factionis hominibus, maiora etiam auſurus videbatur, ni matu è occurſum fuiſſet. nam [b] Gratus regiorũ militum dux, tum Romanorum partes fouens, ſuas copias contra Simonem duxit: vbi poſt acerrimum conflictum transamnani homines incompoſiti, & ferociter magis quàm peritè pugnantes deleti ſunt: ipſum [c] Simonem per anguſtias quaſdam fugientem Gratus aſſecutus obtruncauit. Apud Amatha quoq; Iordani fluminì appoſita palatium Regium incenſum eſt à quadam hominum colluuie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus [d] tum furor per totam gentem graſſabatur, eò quòd proprium Regem non haberet, qui multitudinem bonis rationib. contineret in officio: qui verò externi ad caſtigandos ſeditioſos venerant, malum potius exacerbarent, grauis ſuperbia ſimul & auaritia. Quandoquidẽ [e] & Athronges, vir nec maioribus claris prognatus, nec virtute aut opibus ſubnixus, ſed paſtor hactenus obſcuriſſimus, vaſto tantum corpore & manuum robore inſignis, attẽtauit dignitatem Regiam, paratus animæ periculo depaciſci nocendi licentiam. huic erant quatuor fratres, & ipſi grandi ſtatura & manu prompti ad quoduis arduum facinus, inſtrumẽtum, vt ipſis videbatur, idoneum ad occupan-

An. mundi 3964. A Chriſto nato. 2.

a *Simon Herodis ſeruus.*

b *Gratus eũ Simone conflictus.*

c *Simon obtruncatur.*

d *Iudæi in ſeditionibus quaſi furioſi.*

e *Athronges vir corpore & manuum robore inſignis dignitatem regiam attentans.*

An. mundi 3965. A Christo nato 3.

dam tyrannidem, quòd eorum quisque ductaret cohortem militum, magna enim ad eos turba cõfluxerat, quam in fratres quasi legatos distributam obire iubebat prælia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus agendis, quarum penes se seruabat arbitrium: durauitq. diu potestas huius, & non inanis Regis appellatio, dum quicquid collibuisset exsequitur, maximè in Romanos cædib. sæuiens & milites Regios, vtrisq. ex æquo infensus: his propter licentiam qua sub Herode vsi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium in dies magis exasperabatur, imminebántq. vbiq. omnibus, vel lucri cupidine, vel in consuetudinem iam versa occidendi libidine. Circa Emaunten etiam Romanam cohortem frumenta & arma in exercitum portantem insidiis exceperunt: ductorémque eius Arium centurionem cum quadraginta fortissimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora iam expectantes superueniens cum Regio milite Gratus seruauit, relictis cæsorum cadaueribus. In hunc modum longo tempore prælia per occasionem conserentes, & Romanos non leuibus affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. tandé a & ipsi capti sunt, vnus à Grato pugna victus, alter à Ptolemæo maximo natu deinde in Archelai potestatem redacto, vltimus qui supererat, fratris casu territus, & nullam videns salutis spem reliquã, quòd eius copiæ exhaustæ essent vel morbo vel cõtinuis laboribus, accepta fide & iureiurãdo, ipse quoq. Archelao se dedidit, sed id aliquãdo post factũ est. Tũc verò Iudæa plena erat latrociniis, & vt quisque seditiosorũ cœtus coiuerat, passim Reges creabantur in Reipublicæ perniciem, quòd minima eius mali pars rediret ad Roma-

a *Atbronges eum fratribus captus.*

Romanos: ipsi vetò inter se diuturnis coflicta- rentur cædibus. Cæterùm [a] Varus cognito ex Sabini literis periculo, timens tertiæ legioni, assumptis duabus reliquis. (nã tres in vniuersum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxiliisque Regum ac tetrarcharum properabat in Iudæã vt obsessis succurreret, iussis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidem Berytiorum etiam vrbem prætereundo, mille quingẽtos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Petræus, amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non paruam manum misit tàm peditum quàm equitum. postquam autem apud Ptolemaida in vnum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum vni tradidit ducendam contra Galilæos eius vrbis agro finitimos. qui regionem eorum ingressus, profligatis quotquot ausi sunt cũ armis occurrere, Sephorim [b] cœpit. & venditis sub hasta incolis, vrbẽ absumpsit incendio. Ipse Varus versus Samariam progressus cum exercitu, à ciuitate quidẽ abstinuit, quam sciebat immunem à seditiosorum contagio: castra autem posuit in quodam vico, qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine. eum [c] Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoq; eius infensi. inde progressi Sãphoalium vicum iidem Arabes diripiunt, móxq. incendunt quamuis munitissimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædib. Nam [d] & Emmaus cremata est Vari iussu, in vindictam cæsorum ibi militum, deserta tamẽ ab habitatoribus. Inde [e] cum appropinquarẽt Hierosolymis, Iudæi qui legionẽ ab ea parte obsidebant, ad primum venientis exercitus conspectum territi diffugerunt, oppugnatione quam inspectabant, relicta. Hierosolymitani autẽ Iudæi grauiter à Varo increpiti, excusa

Ann. mundi 3965. *A Christo nato* 3.

Hedio & Ruffinus Cap. 16.

a *Varus Sabino succurrit.*

b *Sephoris capta eiúsq. incolæ sub hasta venditi.*

c *Arus ab Arabibus incensus.*

d *Sampho & Emmaus cremata.*

e *Varus Hierosolyma perueniens ac legionem obsessam liberat.*

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

tionem afferebant, populum quidem propter festum confluxisse, bellum verò non ex sua sententia sed ex conuenarum audacia susceptum: & se adeò non oppugnasse Romanos, vt potius vnà cũ illis oppugnati fuerint. & iam antè obuiam ei processerant Ioſephus Herodis Regis nepos, Gratúsq. ac Rufus cum suis militib. & Romani qui obsidionem tulerãt. Sabinus enim in eius conspectum non venit, sed subducens se clam ex vrbe, ad mare profectus est. Tũ Varus dimissa per totã regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio reperros. alios vt sontes puniit, nõnullos dimisit incolumes: actique sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius nõ erat vsus amplius, quíq; cõtra eius voluntatẽ lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudæorum in vnũ confluxisse, properauit vt eos deprehẽderet. illi nõ ausi manus conserere, deditionẽ fecerũt arbitratu Achibi. Varus autem data seditiosorum vulgo defectionis venia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot Regis Herodis necessarios animaduertit, quòd nec cognationis nec iustitiæ respectu à nefariis armis abstinuerint. Itaque Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio, reuersus est Antiochiam. Archelao autẽ Romæ aliud negocium exhibitũ est tali de causa. Venit eò Vari permissu Iudæorũ legatio, postulãs, vt eis liceat suis legib. viuere: erántq. legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum vrbem incolentium plus quàm octo millia. cũmq; Cæsar cõuocasset in ædem Apollinis magno sumptu à se exstructam concilium amicorum & primariorum ciuium, venerũt & legati, prosequente Iudæorũ turba, & Ar-

a In defectionis autores animaduertitur. Hedio & Russinus cap. 17. al. 16.

b Iudæorum legatio Romæ.

c Archelaus & Iudæorũ Legati coram Cæsare comparent.

laus cum amicorum comitatu. cognati autem Regis, neque ab Archelao ſtabant propter ipſius odium, & tamen legatis ſuffragari grauabantur, quod puderet eos coram Cæſare aduerſari nomini tam propinqua coniuncto neceſſitudine. Aderat & [a]Philippus à Syria Vari hortatu veniens, ea potiſſimum de cauſa, vt fratris aduocatum ageret, cui Varus benè cupiebat: deinde nonnihil ſperans, ſi impetrarent Iudæi poteſtatem viuendi ſuis legibus, fore vt, diuiſo in Herodis progeniem regno, ad ipſum quoque rediret pars aliqua. Data [b] igitur Iudæorum legatis dicendi copia, poſtulantes non eſſe vlterius ſub Regibus, ab accuſanda Herodis iniquitate orſi ſunt. Regem illum fuiſſe nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus vſum ad ſubiectæ gentis perniciem, nec his contentum quaſdam nouas ex ſuo commentum eſſe ingenio. Nec opus eſſe commemorari quàm multis vitam ademiſſet, cùm longè deterior fuerit conditio ſuperſtitum, quos non modò perpetua truculentia & aſperitate terruerit, ſed bonis etiam eorum rapaces manus non abſtinuerit. Itaque vicinas vrbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluiſſe, quò magis in ſuo regno ſitas exhauriret exactionibus: adegiſſéque gentem ſuam ad extremam paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex cauſis parum probabilibus dãnatos capitis inſuper bonis ſpoliat, aut facta viuendi gratia, nudat eos poſſeſſionibus. deinde cum annua tributa impoſita ſint per ſingulos, ſeorſum tamen placandam fuiſſe auiditatem amicorum eius & aulicorum, atque etiam ſeruorũ, qui huiuſmodi exigendis præeſſent, vt hoc pacto iniurioſam vexationem redimerent. Silentio enim prætereundas conſtuprationes

An. mundi 3966. A Chriſto nato 4.

a *Philippus Herodis filius.*

b *Iudæorum Legati Herodis & Archelai accuſans iniquitatem.*

Ann. mundi 3966. A Christo nato 4.

virginum, & per contumeliam ereptam matri nis pudicitiam: quandoquidem hæc patientibus maximum sit solatium, si à quàm paucissimis sciatur suum dedecus. in summa non aliter præfuisse Herodem, quàm si sæuissimæ bestiæ in eos commissum fuisset imperium. Itaq; cùm multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamen exstare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter meritò ab eis Archelaum promptis studiis Regem consalutatum, quòd ita putarent, fieri non posse, quin quicunque tandem Herodi succederet, moderatius multò tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratum luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad concilian-dam sibi eius beneuolentiam. At illum, quasi timeret ne non videret germana parentis sui soboles, sine dilatione declarasse popularibus quid de se sentiendum sit, idque priusquam confirmatus esset in potentia, cùm totum negocium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editúmque mox subditis futuræ virtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum triamil-lia suæ tribus ciuium Deo in ipso templo pri-victimis iugulat. An non igitur omnes iustissi-mo illum prosequi odio, qui post tam crudele facinus, adhuc seditionis reos se conetur per-gere. & ius regni sibi vendicet? Postremò sua-na postulatorum hæc fuit, vt mutata reipu-forma, posthac sine Regibus ageret, & con-buti prouinciæ Syriæ, Romanis parerent po-statibus. Sic enim fore perspicuum, vtrum ditionibus delectentur & rerum nouationi an obedire sciãt præsidibus legitimis. His oratis à legatis Iudæorum, Nicolaus vtri patrocinatus est, dicens Herodem qui

a Nicolaus Herodem & Archelaum excusat.

qu

quoad vixerit, nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui, si iustam viuentis accusationem attulissent, castigationem eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus lacessere. Quæ verò obiiciantur Archelao, ipsorum imputanda esse violentæ contumaciæ: qui cùm affectassent res concessas legibus, & pacatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc vitio verterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebant eos libenter agitari seditionibus, quòd nesciant parere legibus, essēque gentem omnium perujcaciſſimam. Hæc Nicolaus. *Anno mundi 3966. A Christo nato 4.*

Cæsar Herodis testamentum confirmat.

CAP. XIII.

Cæsar verò his auditis, dimisit concilium. Paucis[a] deinde pòst diebus Archelaũ non Regem declarat, sed, dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa, ethnarcham eum constituit, regnum quoque pollicitus, si ut, requamprimum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic transamnana regio cessit cum Galilæa, & CC. talentis annua. Batanæa verò cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (vt vocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus, Archelao verò Iudæa & Idumæa prætérque has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eò quòd cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. in eius ditione comprehendebantur vrbes, Stratonis

a *Archelaũ Cæsar etiam quæ Herodis fuerat ei concessa, ethnarcham eũ constituit, regnum quoque pollicitus, si ut, requamprimum ille se tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios duos Herodis filios Philippum & Antipam partitur.*

An. mundi 3966. *A Christo nato* 4.

turris, Sebaſte, Ioppe, Hieroſolyma. nã Gazam, Gadara & Hippon græcanici inſtituti vrbes Cæſar ob id ſeparatas à regni terminis Syriæ contribuit DC. aurem talenta quotannis rediḃant è ſua ditione ad Archelaum. atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. [a] Salome autem præter legatas à fratre vrbes Iamniam, Azotum & Phaſaelida, argentiq; ſignati quingenta millia, Cæſar largitus eſt in Aſcalone palatium: percipiebátque ex ſubiectis ſibi locis ſexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita ſunt etiam cæteris Regis cognatis legata, ita vt teſtamento cauerat. Duæ [b] deinde eius filiæ virgines præter relicta ſibi à patre, acceṗre ex Cæſaris munificentia ducenta quinquagena ſignati argenti millia, & elocatæ ſunt Pheroræ filiis. imò totum etiam Regis legatum mille quingentorum talentorum æſtimatione ceſſit ipſius filiis, paucis aliquot vaſis ſibi retentis, non tam ob precium caris, quàm ob amici memoriam.

[a] *Salome.*

[b] *Herodis duæ filiæ virgines Pheroræ filijs elocatæ.*

De Pſeudalexandro.

CAP. XIIII.

Hedio & Ruffinus cap. 18. al. 17.

Hls ita ordinatis per Cæſarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit ſe metipſum in Herodis familiam, per occaſionem ſimilitudinis, quam [c] referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, atteſtantibus omnium quorquor vtrunque viderant oculis: atque via gerari cœpit ad Regium faſtigium: itaque aſciſcitribuli quodam fraudis ſocio, qui totius Reſrerum gnarus, alioquin etiam aſturus erat natus ad excitandas turbas egregias, illius ſtitutione fingebat ſe Alexandrum illum rodis filium, morti ſubtractum cuiuſdam

[c] *Pſeudalexander.*

nef

neficio, cui demandatum sit eius interficiendi negocium, suppositis enim necis ipsorum vicarii, & se ereptum & fratrem Aristobulum. His rugis inflatus, aliis quoque non desinebat fucum facere: cúmque Cretam appulisset, quotquot Iudæorum venerunt in eius colloquium, omnibus rem persuasit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum insulam: vbi magnam pecuniæ vim quæsiuit prætextu Regiæ prosapiæ. Et iam sperans recepturum se paternum principatum, remuneraturúmque beneficos, Romam properat suis hospitibus deducentibus. cúmque adnauigasset Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis simili fauore exceptus est, concurrentibus tanquam ad Regem, qui Herodi vel hospitij iure coniuncti, vel aliquo erant obstricti beneficio in causa fuit hominum natura rumorum auida, præsertim conciliante formæ similitudine. nam etiam illis qui valde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, non alium, idque aliis non dubitabant assuerare iureiurando interposito. Quod [a] postquam Romam perlatum est, vniuersa Iudæorum illic agentium multitudo profecta est obuiam, tam insperatam salutem ad Dei referentes gratiam, & publico applausu propter maternum genus excipientes hominē lectica gestatum per vias. nihil enim ei ad Regium cultum deerat, suppeditantibus sumptum hospitibus: affluentéque certatim multitudine, acclamabatur faustis ominationibus, vt fieri solet in re præter spem incolumi. Id vbi allatum est ad Cęsarem, nolebat fidem habere nuncio, quòd sciret Herodem non facilè potuisse decipi in re tam seria: nonnihil tamen spe motus, Celadum vnum è suis libertis familiariter olim versatum cum adolescentibus illè

[a] *Pseudalexander Romam peruenit.*

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

mittit, iussum vt Alexandrum in conspectum suum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoscendo alij sagacior. Non [a] tamen imponi potuit Cæsari, quòd non tanta esset similitudo, vt etiam prudenter considerantes falleret. Pseudalexander enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ solet benè natis & educatis contingere, quod ipse non vixisset in tantis deliciis. Postquam igitur animaduertit conspirasse in mendacia præceptorem atque discipulum, & ex composito loquentibus adesse fiduciam, percontabatur quid factum esset simul erepto Aristobulo, aut cur nam ille non venisset, vt vnà cum fratre ius tam præclaris natalibus debitum reposceret: Responsum est in Cypro eum manssse, metu periculorum, quibus mare nauigantes expositi sunt: vt si quid ipsis contigisset durius non omninò Mariammes genus intercideret, sed superesset saltem Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simúlque concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si non me quoque coneris fallere, merces erit impunitas, quod ad tuam salutem attinet, nunc age dicito quisnam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit: neque enim illius ætatis est tam insidiosa malicia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo sit compositum. Cæsar autem [b] Pseudalexandrum, vt pollicita seruaret, in remigum ordinem allegit, quòd esset valido corpore: doctorem verò eius affecit supplicio. Cæterùm Meliis abundè magna multa fuit, quæ in fictitium Alexandrum frustra impenderant: atq; ita cœptum Pseudalexandri temerarium turpis consecutus est exitus.

[a] *Pseudalexander Cæsari imponere non potest.*

[b] *Pseudalexandrũ Cæsar in remigũ ordinem allegit.*

Aristo

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

CAP. XV.

CÆterum Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro [a] Boethi filio pontificatum abrogat, insimulato quòd seditiosis consenserit: eámque dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnificè reficit, aquarum quibus Neara vicus inundabatur, dimidio derivato in palmetum recens à se in subiecto campo constitutum. nouum [b] etiam vicum conditum à se denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai Regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugem, & liberorum ex illo susceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege vetentur fratrum vxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio potitus est, subrogato in viuentis locum Iesu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maximè cùm scirent eum contra ipsius mandatum feciſſe, à quo iussus fuerat ex æquo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira commotus accersit procuratorem eius Romæ agentem, & ipsum Archelaum nomine: nec dignatus quicquam scribere, Vade, inquit, & quamprimum illum ad nos adducito. qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicatáque voluntate Cæsaris, ad profectionẽ hortatus est. Mox vbi venit, Cæsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensione, misit [c] eum Viennam in exilium, quæ est vrbs Galliæ, multatum prius

a *Pontificatu Ioazaro abrogato.* Ruffinus Cap. 19. al. 18.

b *Archelaus condita.*

c *Archelaus in exilium missus.*

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

omni pecunia. Sed priusquam Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium, Visus est sibi videre decem spicas maturas tritico plenas à bobus absumi: expergefactúsque non contemnendam visionem ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus cum variaret interpretatio. Simon vir Essæus præfatus veniam, ait hanc visionem Archelao significare mutationem in deterius, boues enim significare miseriam, quòd in perpetuis laboribus degat hoc animal, præterea rerum mutationem, quia terra horum opera versata nec locum eundem retineat nec faciem. eæterum decem illas spicas totidem annorum præsnire numerum. eas enim redire annuis vicibus, iámque instare Archelao dominationis terminum.

a Archelai visionem Simon vir Essæus interpretatur.

Sic a ille hoc somnium interpretatus est: post cuius visionem, quinta die venit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandum illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius vxori accidit, Archelai Regis filiæ. hæc, vt iam diximus, virgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterum nupsit Iubæ Regi Mauritaniæ. hoc quoque defuncto viduam apud patrem degentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamme priore coniuge, tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao b tale somnium obuersatum est. Visa sibi est Alexandrum venientem complexu excipere præ gaudio. Illum verò expostulante dicere, Confirmasti Glaphyra vulgate illud dictum, non esse fidendum mulieribus, quæ virgo mihi coniuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarum nuptiarum desiderio. ac ne ea quidé cognumelia contenta, sed cum tertio cubare sponso,

b Glaphyra somnium.

sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meum habere maritum sustinens. At ego non obliuiscar veteris tuæ beneuolentiæ, téque liberabo ab hoc opprobrio, mihíque te meâ vindicabo. hoc somnium cum illa exposuisset apud quasdam familiares sibi mulieres, post paucos dies vita functa est. quod ego ideò hîc referendum putaui, quòd sermo sit mihi de illis Regibus. & alioqui res magni exempli videtur, certissimũ immortalitatis animorum & diuinæ prouidentiæ argumentum continens. Cui verò hæc videntur incredibilia, fruatur opinione sua, & aliis non obstrepat qui talibus excitantur ad virtutis studia. Cæterùm [a] ditione Archelai contributa Syriæ, missus est illò à Cęsare vir consularis Quirinius qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum venderet.

Ann. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

[a] *Quirinius Syriæ censor.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XVIII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est.*

II. *Quæ & quot sectæ apud Iudæos fuerint.*

III. *Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris conditæ.*

IIII. *Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.*

V. *Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.*

VI. *Vitellius [illegible] Hierosolyma, & quomodo*

Ann. mundi 3973. A Christo nato 11.

à Tiberio mandata acceperit, vt impetratis ab Artabano obsidibus bellum contra Artam susciperet.

VII. Herodu bellum quo ab Areta superatus est.

VIII. Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtq; post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit.

IX. Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

X. Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

XI. Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

XII. Quo in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asineo ac Anilæi fratribus.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus est.

CAP. I.

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Quirinius in Syriam à Cæsare vt iura populis redderet, mittitur.*

b *Coponius Præfectus Syriæ.*

INTEREA a Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consulatum vsq; prouectus, & in primis clarus, à Cæsare mittitur in Syriã vt iura populis redderet: facultatésq; censeret omnium: & cum eo venit b Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem esset totius Iudææ rerũ administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam venit iam attributam prouinciæ Syriæ, vt percenseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi verò tametsi primùm ægrè ferrẽt mentionem descriptionis, nõ sunt tamen rela-

ctati pertinaciter, parendo autoritati Pōtificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atq; ita illius suasu sine cōrrouersia [a] census peractus est. Exstitit tamē post quidā Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Phariseo Sadduco, solicitabat ad defectionem populos, censum nihil aliud quàm manifestā seruitutis professionē esse dictitans, & vniuersam gentē ad tuendā libertatē adhortās. Fore enim vt re benè gesta fortunis suis fruantur feliciter, & confirmati in earum possessione laudem quoq; rebus suis cōsulant. Accipiebantur hæc pronis vulgi auribus. ita vt accenderētur ad audendum aliquid. atq; ita dici vix potest, quantūm hi viri totam gentē conturbauerint, dum [b] omnia miscent cædibus & latrociniis, promiscuísque nullo amicorum aut inimicorum respectu prædationibus, & insignium virorum cædibus: prætextu quidem propugnandæ libertatis publicæ, sed reuera priuatorum lucrorum studio. Itaq; conficientibus se mutuò ciuibus, & furiosissima contentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidem fames fortè superueniens potuit eos cōpescere, quò minus sæuirent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremo malum eò progressum est, vt [c] hostilis flāma Dei templū inuaderet. Adeò periculosum est patrios ritus labefactare & cōuellere. Siquidē [d] Iudas & Saddocus omnium harum calamitatum autores fuē.e, dū super tres pristinas sectas nouā quartam inducunt, & nouitatum cupidos affatim ad se cōtrahunt: id quod non in præsens tantum turbauit Rempublicam, sed futurarum etiam cladiū fuit seminarium. Quamobrem conueniens videtur paucis de eorum placitis disserere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

a *Census populi Iudaici.* Aliàs ca. 3.

b *Cades: latrocinia: seditio & fames in Iudæa.*

c *Templum Hierosolymis incensū.*

d *Iudas & Saddocus quartæ sectæ autores.*

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11

Quæ & quot sectæ apud Iudæos fuerint.

CAP. II.

Hegesippus & Rufinus Cap. 11. Alias ca. 5.

IVdæi [a] patriæ sapientiæ studiosi iã inde à multis retrò seculis in tres sectas erãt diuisi, Essenorum, Sadducæorum, & eorum quæ Pharisæorum vocata est. De his licet nonnihil in secundo Iudaici belli volumine à nobis dictum sit, tamẽ nunc quoque paucis dicere non abs re fuerit. Ergo [b] Pharisæorũ victus simplex est, nullis mollitus deliciis: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur peruicaciter, maiores natu venerantur, nec audent eos responsare monentibus aut obloqui. Fato quæcunq; geruntur tribuunt, nec tamen homini voluntatis assensum adimunt, hoc temperamento Deum vti dicentes, vt cùm omnia fiant ex ipsius consilio, in homine tamen sit voluntas accedendi ad virtutem aut vitiũ. Animas credũt esse immortales, & sub terris earum iudicia fieri: tũ præmia cuiq; contingere ex virtutis aut malitiæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem esse ad vitam reditum, per hæc placita magnam sibi autoritatem parauerunt apud populum, & quicquid ad solẽnes precationes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præscriptum solet fieri. Tantam habent à ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ & vitæ honestioris testimonium. At Sadducæorum [c] opinio cũ corpore extinguit simul & animas: nec aliud quicquã præter legem seruandum existimant. nam de sapientia cum præceptoribus disceptare ad virtutem reputant. huius sectæ pauci sunt, sed ferè dignitate præcipui. ex horũ tamen sententia vix quicquam agitur. nam quoties magistratus licet inuiti suscipiũt, Pharisæorũ decretis assentiuntur, ni facerent non ferendi à plebeiorum

a *Tres Iudæorum sectæ, de quibus lib. 2. de bello Iudaico. Cap. 12.*

b *Pharisæorum dogma.*

c *Sadducæorum opinio.*

plebeiorum multitudine. Essenorum [a] verò placitum vniuersitatis regimen circa exceptionem Deo asserit, immortalitatem animis: nec aliud quicquam æquè ac iustitiam omni contentione experendum existimat. ad templum autem donaria mittentes sacra ibi non faciunt, quòd sanctioribus vtantur ceremoniis: quapropter excluſi à cõmuni fano seorsum sacrificant: morib. alioqui sunt probatissimis, agris colendis in totum dediti. Miranda [b] etiam est eorum iustitia, qua omnes Græcos & Barbaros longè superant. multis iam seculis triti in eius cõtinuis studiis. Facultates in commune possident, nec aliquis diues magis vtitur suis bonis quàm quiuis nihil possidens. Atq; hoc instituto viuunt virorũ supra quatuor millia, nec vxores habentium nec seruos, quòd alterũ adiniuriã communis naturæ pertinere censeant, alterum trãquillitati vitæ parum commodum. quare per se ipsi viuentes inuicé sibi ministrant. Quæstores creant viros probos ex sacerdotũ numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis cõficiant. In summa eandem ferè viuendi rationé sequuntur, quam hi qui apud Dacos [c] Plisti nominantur. Quartæ [d] autem studium sapientiæ sectantiũ viæ primus autor fuit Iudas Galilæus. hi cætera cum Pharisæis consentiunt, nisi quòd constantissimo libertatis amore flagrãt, credentes solum Deum dominum habendum ac Principem & facilius vel exquisitissima pœnarũ genera laturi vnà cum cognatis suis ac carissimis, quàm mortalem aliquem appellaturi dominũ. quod quia multis sæpè spectatum scio, plura de hoc non libet dicere. non enim vereor ne fidẽ non inueniant mea verba, imò illud potius ne tam insignem patientiam & doloris contemptum parum assequantur. quæ quidẽ animositas

An. mundi 3973. A Christo nato 11.

a *Essenorum placitum.*

b *Essenorum vita & mores.*

c *Plisti apud Dacos.*

d *Iudas Galilæus quarta secta autor.*

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

plurimum in gente nostra creuit accensa [a] acerbissimis Gessij Flori iniuriis, quibus postremò effectum vt deficerent à Rom. pop. Et de Iudæorum sectis hæc sufficerent.

[a] *Gessij Floriinsuria.* Hegesippus & Ruffinus Cap. 1. Aliàs ca. 6.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsarum conditæ.

CAP. III.

QVirinius autem venditis & confiscatis Archelai facultatibus, peractóque censu, qui incidit in annum trigesimum septimum postquàm victum à Cæsare in Actiaca pugna Antonium, eũ [b] mora esset contra Ioazarum Pontificem plebis seditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium substituit. Herodes verò & Philippus suæ quisq; tetrarchiæ res ordinauit & cõposuit: quorum Herodes Sephori cincta mœnibus fecit [c] eã totius Galilææ caput & defensacula: aliud deinde oppidum quod tunc [d] Betaramphtha dicebatur, communitum, nomine mutato Iuliada ab vxore imperatoris appellauit. Philippus quoq; [e] Paneada sitam ad Iordanis fontes, instruxit ædificiis, indito Cæsareæ nomine. Vicos etiã [f] Bethsaidę in ripa lacus Genesarethini vrbis speciẽ addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quem Iuliæ Cæsaris filiæ cognominem esse voluit. Cæterùm Coponio, quem cum Quirinio missum diximus, Iudæam administrante huiusmodi quiddam accidit. In festo azymorum quod Pascha vocamus, mos est sacerdotibus post mediã noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quamprimùm apertæ sunt, Samaritani quidem clam ingressi Hierosolyma, sparserunt [g] ossa humana per porticus & per totum templum: quo factum est vt posthac sacerdotes solito diligentiores custodias agerent. Paulo pòst

[b] *Ananus Sethi filius, in Ioazari Pontificis locum surrogatus.*

[c] *Sephorù Galilææ caput.*

[d] *Betaramphtha Iulias appellata.*

[e] *Paneas.*

[f] *Bethsaida.*

[g] *Ossa humana per templũ sparsa.*

Coponius

Coponius Romam reuertitur, succeſſore accepto M. Ambiuio: cuius tempore Salome Herodis Regis vxor vita decedens Iulię Iamniam cũ ſua toparchia reliquit, & ſitam in campo Phaſaelidem, Archelaidémque plurimis palmetis conſitam, quorum fructus eſt præſtantiſſimus. Huic ſucceſſit Annius Rufus, quo præſide Cæſar fato functus eſt, qui ſecundus fuit Romanorum Imperator, præfuitque Reipublicæ annos quinquaginta ſeptem, ſex menſibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim ſunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij ſocius & particeps. Vixit autem annos ſeptuaginta ſeptẽ. Ei Tiberius Nero priuignus ſucceſſit, Iuliæ filius. Romanorum imperator tertius: à quo quintus Iudæorum præſes miſſus eſt in Annij Rufi locũ Valerius Gratus. Hic adempto Anano ſacerdotio Iſmaelem Fabij filium iuſſit eſſe Pontificem: quo paulo poſt deiecto, in Eleazarum Anani Pontificis filium eum honorem tranſtulit. Elapſo deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio Pontificatum tribuit. huic quoque anno in hac dignitate exacto, iuſſus eſt eam cedere Ioſepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita geſtis Gratus Romam repetit, in Iudæa exactis annis vndecim: cui deinde Pontius Pilatus ſucceſſor miſſus eſt. Herodes porrò tetrarcha receptus in amicitiam Tiberij, de ipſius nomine vrbem [a] à ſe conditã vocauit Tiberiada, electo adhoc optimo agro Galilææ in ora lacus Geneſarethici: vnde non longè apud Emmauntem vicum ſunt aquæ calidæ. hæc partim à conuenis, partim à Galilæis habitata eſt: quorũ nonnulli eò migrare coacti ſunt; quidam etiam nobilitate ſedes illic ſibi optauerũt. quòq. maior eſſet frequẽtia recepti ſũt ad incolendum etiam tenuiſſimi quique vnde-

An. mundi 3974. *A Chriſto nato* 12.

Hedio & Ruffinus cap.

[a] *Tiberias condita.*

An. mundi 3990. A Christo nato 28.

cunque confluentes, & in his aliquot quos non satis cõstabat esse liberos, hos magnis immunitatib. ac beneficiis prosecutus adstrinxit ad habitandũ, alij domos, alij agros largitus: quò minus horrerent ædificatam præter ritum patriũ solo multis sepulcris referto: cum iuxta nostras leges ad septem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem [a] tempore Phraates Parthorum Rex per insidias sublatus est à Phraatace filio, huiusmodi de causa, Phraates habens legitimos liberos, ancillam Italici generis [b] Thermusam nomine, inter cætera dona à Cæsare missam, primum in concubinarum numero habuit, procedente deinde tempore obstupefactus præcellenti mulieris forma, suscepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro etiam sibi cõiunxit. Quæ cum quicquid vellet Regi persuaderet, cogitãs filio suo Parthorũ regnũ astruere, intellexit nihil se effecturã nisi ablegaretur legitimi Phraatis filij. Persuasit igitur marito, vt Romã eos obsides mitteret: quòd illis sine cunctatione faciendum fuit, patre voluntati Thermusæ tã obnoxio. Interea Phraataces solus domi ad regnum educabatur: qui tædiosum ratus expectare dum à patre decedente Principatum acciperet, cũ matre contra eum cõspirauit, cum qua creditus est etiam stupri habere consuetudinem. Ergo [c] patricidio simul & incesto exosus populatibus, priùs quàm confirmaret suas opes per tumultũ pulsus interiit. Tum verò nobilissimi Parthorum animaduertentes non posse sine Rege consistere ipsorum Rempublicam, nec tamen volentes eligere alienum ab Arsacidarũ sanguine: putantésq; satis esse semel violatam regiam maiestatẽ Italicæ mulieris libidinibus, Herodem per legatos acciuerunt. Is erat quidem regij generis, sed inuisus multitudini propter

a *Phraates Parthorum Rex, per insidias à Phraatace filio sublatus.*

b *Thermusa Phraataces mater.*

c *Phraataces interfectus.*

ptopter nimiam crudelitatem, quod intractabilis esset & ad iram promptissimus. hunc [a] coniurati aliquot interfecerunt, vt quidam tradunt, in conuiuio, solent enim perpetuò gestare gladios. Vt verò à pluribus fertur, in venatione occisus est. Legatione deinde missa Romã petierunt Regem vnum ex obsidibus, prælatúsq. est Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quã ei duo maximi in terris offerebant imperium, externum simul & domesticum. Sed breuis pœnitentia subiit barbaros, natura mutabiles, & indignitatũ impatientissimos. dedigabantur enim facere imperata mancipij, sic vocantes obsidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiam. non enim belli iure sibi Regem impositum: sed quod turpius sit per pacis contumeliam. móxque vocant Artabanum in Media regnantem, Arsacidam genere. ille paruit libenter, & præsto fuit cum exercitu: cui cùm occurrisset Vonones, primùm manente etiã tum in officio vulgo [b] Parthorũ, prælio victus Artabanus retrò in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratis copiis Vononem ausum confligere vicit egregiè, ita vt cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros & clade attonitos, in Ctesiphontem se recepit cum victricibus copiis. Ille igitur hoc modo regnum adeptus est. Vonones autem aufugit in Armeniam, & à principio quidem affectauit eius regionis dominium, missi, Romam legatis super hoc negotio. Vt verò repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moti Parthi comminationibus bellum iam intentantis: destitutus omni spe regnandi, quòd potentiores Armeniorum Niphatem accolen-

An. mundi 3990. *A Christo nato* 28.

a *Herodes à Parthis accitus in venatione occiditur.*

b *Vonones Parthorum Rex ab Artabano pulsus.*

An. mundi 3990. A Christo nato. 28.

tes sequerentur factionem Artabani: Syllano a Syriæ præsidi se dedidit, is respectu educationis quæ illi Romæ contigerat, hominem apud se asseruauit in Syria. Armenis b autem Orodem vnum è suis filiis Artabanus Regem imposuit. Per idem tempus cum c Antiochus quoque Comagenæ Rex fato concessit, contentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnum in prouinciæ formam redigi postulantibus, plebe cõtrà cupiente sub Rege vt antè viuere: quapropter Germanicus ex S. C. ad res oriẽtis componendas missus est, fortuna occasionem quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam. Pisonis d opera veneno sublatus est, sicut dicetur aliàs.

a Vonones Syllano Syriæ Præfecto sese tradit.

b Orodes Rex Armeniæ.

c Antiochus Rex Comagenæ.

d Germanicum Pisonis opera sublatum.

Hedio & Ruffinus ca. 5. al. c. 8.

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.

CAPVT IIII.

PIlatus a autẽ Iudææ Præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in vrbẽ intulit ad legis nostræ cõtumeliam, qua cautum est ne habeamus huiusmodi effigies, & ideo qui antè hunc fuere præsides, cum signis aliter insignitis solebant vrbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hierosolymis statuit. quod vbi cognitum est ciuibus, magno agmine perierunt Cæsaream, vbi per multos dies supplices orauerunt præsidem, vt transferret illas imagines aliò. Pilato verò pernegante se facturum, quod coniunctum esset cum iniuria Cæsaris, cùm Iudæi precari non desinerent, sexto pòst die iussis clàm in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, quòd aptissimus esset insidiis. ibi compellatus iterum de eodem negocio, signum dat militibus, vt eos circumueniant, mortem minitans nisi

a Pilatus signa cũ Cæsaris effigie in vrbẽ infert, quæ dũ populus acriter instat, Cæsaream transfert.

nisi quamprimùm quiescerent,& suam quisque domum discederent. at illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifestè præ se ferebant,vita sibi cariorem esse obseruationem legis patriæ.Tum Pilatus admiratus tã constans legum studium, continuò reportauit eas imagines Cæsaream à Hierosolymis.deinde [a] aquæ ductũ struere aggressus est ex sacro ærario, inducturus aquas Hierosolyma à ducẽtesimo stadio, id ægerrimè tulit populus, & congregati per cœtus numerosos vsque ad multa hominũ millia,vociferationibus conabãtur eum deterrere à proposito. nonnulli verò ita vt fit apud inconditam multitudinem, etiam conuiciis lacessebant præsidem. at ille milites sub populari habitu clam armatos fustibus, iussit reliquam multitudinẽ corona cingere: & quamprimùm vulgus cæpit iacere conuicia,dedit illis signum ex composito. illi supra quàm mandatum erat vsi sunt fustibus, tumultuatores & quietos cædentes nullo discrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab instructis, pars occisi sunt, pars discesserunt saucij: atque hoc modo compressa est seditio.

An. mundi 3997. A Christo nato 36.

a *Pilatus inducturus aquas Hierosolyma seditionem concitat.*

Eodem tẽpore fuit Iesus vir sapiens,si tamen virum eum fas est dicere. Erat enim mirabiliũ operum patrator,& doctor eorum qui libenter vera suscipiunt: plurimósque tam de Iudæis quàm de gentibus sectatores habuit. Christus [b] hic erat:quẽ accusatum à nostræ gentis principibus,Pilatus cũm addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere qui ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertia die viuus, ita vt diuinitus de eo vates hoc & alia multa miranda prædixerunt: & vsque in hodiernum Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit.Circa eadem tempora etiam aliud

Hedio & Ruffinus cap.6. al.cap.9.

b *Iesus Christus à Pilato crucifixus.*

Hedio & Ruffinus cap.7.al. cap.10.

An. mundi 3995. *A Christo nato* 34.

Iudæos turbauit incommodum, & Romæ in sanctis Isidis summa turpitudo deprehensa est. Dicam igitur prius de Isiacorum nefando scelere, ac tum demum res Iudæorum prosequar. Erat Romæ Paulina, mulier non minus probitate morũ quàm natalium claritate illustris, adhuc opulenta & formosa vt quæ esset in ipso ætatis flore, sed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, viro tali coniuge dignissimo. huius amore captus est Decius Mundus iuuenis non obscurus in equestri ordine: & quia maior erat fœmina quàm quæ posset corrumpi muneribus, eò magis accendebatur amantis insania, ita vt offerret ei pro vnica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne sic quidem valens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & vitam finire inedia. hoc eius propositum non fefellit Iden libertam Mundi paternam variis instructam sed non probatis artibus, quæ indignè ferens obstinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciés effecturam se vt potiatur Paulinæ complexibus. Cúmque ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuuene & accepta quantam petierat pecunia, nouam doli viam ingressa est, videns Paulinam non capi pecuniis. Sciens porrò eam vehemẽter addictam Isidis cultui, tale quiddam comminiscitur. Conuentis aliquot ex eius sacerdotibus accepta fide silentij, & quod efficacissimum, ostẽtato præmio, in præsens viginti quinque millibus, & alteris totidem post nauatam operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans vt omnibus modis adniterentur eum reddere voti compotem. Illi auri cupidine ta-

ctis,

An. mundi 3996. A Christo nato 34.

ti, benignè sunt polliciti: quorum natu maximus properè se ad Paulinam cõtulit,& admissus impetratóque absque arbitris colloquio, venire se ait missum ab Anubide captum ipsius forma,& iubente vt ad se veniat. Illa libenti animo accepit nuncium, móque iactabat se apud familiariter notas mulieres, quòd dignata amore Anubidis:marito quoq. indicat,conditam sibi cœnã & cubile Anubidis. id eò facilius concessum est,quod cognita & probata esset viro pudicitia coniugis. Itaque in templum proficiscitur, & post cœnam instante somni tẽpore inclusa per sacerdotem, tenebris conciliãtibus in latentem ibi Mundum incidit:totámq. eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte priusquam sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa congressum cum Anubide prædicat, & idé apud amicas quoque magnificis verbis exaggerat. Illis nec credere libebat,rei naturam considerantibus, non mirari tamen non poterant ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem pactatam tertia Mundus adamatæ fortè fortuna obuius,ô factum benè Paulina,inquit,quòd & ducenta illa millia mihi seruasti,quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ volũtati gessisti.Nihil enim mea refert, quòd Mundum contempsisti, quandoquidem prætextu Anubidis optata voluptate expletus sum:atque his dictis abiit. At mulier tum primùm deprehenso flagitio,vestem sibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. maritus porrò imperatori totum significat.Tiberius[a] postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucem egit, vnáque Ideu

[a] *Tiberius Isidi sacrificos & Idẽ in crucem agit & Mundum in exilium abiit.*

Ann. mundi 3996. *A Christo nato* 34.

inuentricem huius sceleris, cuius præcipua opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: dirutóque templo statuam Isidis iussit mergi in Tyberim. Mundum autem mitiore pœna exilij castigasse contentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Isiacorum quidé facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promisi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romæ degentium aduersitatibus.

Quid Iudæi Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

CAP. V.

ERat quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, meru solum verterat, vir modis omnibus pessimus. Is [a] tum Romæ agens gerebat se pro Mosaicæ legis interprete, ascitis in societatẽ tribus aliis per omnia sui similibus, his eũ se in disciplinã dedisset Fuluia mulier nobilis, amplexa legẽ Iudaicam, persuaserũt ei vt purpuram & aurum in Hierosolymitanum templũ mitteret: quæ accepta in proprios vsus verterunt, quo iam antè destinauerant. Id postquam Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fuluiæ marito de iniuria coniugi facta quæsto cognouit, iussit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito quatuor millia militum miserũt in Sardiniam, plurimos etiam qui patria religione detrectabãt militiam asseuerunt pœnis grauissimis. Ita propter qua uor sceleratos omnes Iudæi coacti sunt vrbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultu exruere. Concitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia comminiscens ad plebis gratiam, iubens vt cõuenirent in montẽ Garizim apud eã gentẽ sanctissimum asseuerans se illic eis ostensurum sacra

[a] *Fuluia, Saturnini coniunx Romæ quatuor Iudæi purpuram & aurum, vt in templum Hierosolymitanum deponerent, tradit, ipsi verò in proprios vsus conuertunt, quod dum Tiberius cognouit, vniuersos Iudæos ex vrbe pelli iussit.*

ya

vasa refossa, quæ ibi Moses deposuerit. Illi [a] credduli sumptis armis Tirathabam vicum insedérunt, expectantes ibi cõfluentes cæteros vt magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior clauum montis occupat equitibus suis & peditibus, qui prælio congressi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam viuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium virum consularem & Syriæ Præsidẽ, Pilatúmq; cædis accusant, negantes defectionẽ fuisse à Romanis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati violentiam. At [b] Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia quum necesse haberet parere Vitellio, ad vrbem iter suscepit: quò priùs quàm perueniret, vita excessit Tiberius.

Ann. mundi 3999. *A Christo nato* 37.

a *Samaritani Tirathabæ Garizim occupaturi conueniunt, quos Pilatus vincit, fundit, ac in fugam compellit.* Al às ca. 1.

b *Pilatus apud Vitel. accusatus Romam mittitur.* Hedio & Ruffinus cap. 8. aliàs ca. 12.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata acceperit, vt impetratis ab Arabano obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

CAP. VI.

VItellius [c] autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: vbi exceptus honorificẽtissimè, remisit ciuibus totum vectigal fructuum venalium, & stolã eum omni ornatu Pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim huc ius habuerant. Sed [d] eo tempore deponebatur in castello Antonia, ob hanc causam Hyrcanus Põtifex eius nominis pri-

c *Vitellius Hierosolyma peruenit Iudæis remittit, eisq; stolam sacerdotalem reddit.*

d *Stola Pontificia in Castello Antonia deposita*

An. mundi 3999. A Christo nato 37.

mus exstructa prope templum turri degebat in ea maiorem temporis partem, & quoniam hãc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum vtebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita vt ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxiũ se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & Pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo Pontificum atque custodum sacri ærarij præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat Pontifici: qua purificata indutus sacrorũ tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam vbi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectũ quòd nam illa reponatur, aut quando proferatur in vsum Pontificum. Hoc gratificatus genti: & in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis subrogato Ionatha Anani Pontificis filio, iter fecit versus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandante vt cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum tutam fore, si ille obsides traderet, maximè si regium filium. His ita ad Vitellium scriptis simul Hiberorum & Alanorum Reges magnis præmiis sollicitauit ad inferendum quàm primùm bellum Artabano. Et

a *Vitellius in locum Iosephi Caiaphæ Pontifi. Ionathã Anani filiũ surrogat.*

b *Gesta inter Vitellium & Artabanum.*

no. Et Hiberi ipsi quidem quieuerunt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & [a] patefactis portis Caspiis immiserũt eos in regnum Artabani. Quo [b] facto & Armeniam denuò Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello nobilissimi quiq; eius gentis ceciderunt vnà cum Regis filio & multis popularium millibus, regnó ;; tota hac incursione vastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regiis ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quòd ab optimatibus immineret periculum, habénsque suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiam fingerent prima quaq; occasione transituri in partes aduersas, fuga se ad satrapias superiores seruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis cõtracto magno exercitu, & debellatis inimicis [c] restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petiit amicitiam Artabani: & assentiente illo conuenerunt ad Euphratem Rex & Vitellius: vbi in medio pontis sibi occurrerunt, cum suis quisq; satellitio. Postquàm [d] autem de fœdere conuenit, Herodes [e] tetrarcha vtrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis, nec multò post [f] Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem cum multis muneribus, inter quæ etiam virum statura cubitorum quinq; genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter vastitatem gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes volens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis, misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem, quare superuenientibus Vitellij literis, al. ij.

An. mundi 3999. *A Christo nato* 37.

a *Caspius portus.*

b *Armenia Parthi amittunt.*

c *Artabanus à Dahis & Sacis in imperium restitutus.*

d *Vitellius cũ Artabano fœdus facit.*

e *Herodes in Euphratis medio conuiuium.*

f *Artabanus Tiberio filium Darium obsidem & virum quinque cubitorum statura mittit.*

Hedio & Ruffinum Cap. 9.

An. mundi 4000. A Christo nato 38.

Cesar rescripsit, omnia sibi iam antè esse cognita ex Herodis nunciis. Quo ille grauiter offensus, & factum in deteriorem partem accipiens iram celabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obiit, anno Tiberij principatus vigesimo, quum ipse præfuisset triginta septem annis Trachonitidi & Gaulanitidi ac Batanææ, vir perpetuò modestus, & amator quietis ac ocij. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domos progrederetur iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella, in qua sedens solitus est iura reddere: & si quis ex occursu opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut sontem damnaturus, aut absoluturus innoxium. Obiit autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam antè sibi construxerat, magnificè ac sumptuosè funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit, ita tamen vt tributa in ea tetrarchia collecta seruarentur intrà ipsius regionis terminos.

Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

CAP. VII.

a Herodes tetrarcha vxorem Aretæ filiam ejecit, & Herodiadem Herodis fratris vxorem duxit.

INterea Herodem inter & Aretã Regem Petræ bellum tali de causa exoritur. Herodes[a] tetrarcha vxorem habebat Aretæ filiam, cũ qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter facions diuertit ad Herodem fratrem, sed genitrice natum alia, Simonis põtificis filia. Huius vxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli cõmunis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de impetrando eius coniugio mentionem facere. Qua assentiente, conuenit inter eos, vt quàm primum ille Roma re-

uerte-

uerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Interceſſit autem & hoc pactũ, vt Aretæ filiam eiiciat. Poſt hæc Romam nauigat. Vbi poſtquam expediuit negotia propter quæ venerat, domum reuerſum vxor, comperto quid pactus ſit cum Herodiade, diſſimulãter rogat, vt ſe mittat Machæruntem caſtrum ſitũ in confiniis regionis Aretæ ſubditæ, quantum poterat celans ſuum propoſitum. Morem geſſit Herodes mulieri, putans eam nihil ſenſiſſe. Illa quæ iam antè curauerat apud Machæruntem, patri ſuo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius accepta deducentibus Arabibus magna [a] celeritate peruenit in ædes patris: eíq. indicauit Herodis animum. Vnde ſimultate nata ſequuta eſt de Gamalitici agri finib. contentio: & contractis vtrinq; copiis bellum per legatos geſtum eſt, commiſſóq. [b] prælio Herodis exercitus internecione periit, proditus à quibuſdã exulibus, qui pulſi tetrarchia Philippi tunc merebant Herodis ſtipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio ſignificat. Ille [c] verò indignè ferẽs Aretæ audaciam, ſcribit Vitellio, vt ei bellũ inferat, & aut viuum captum abducat, aut occiſi caput ad ſe mittat. Atque hæc fuerunt mandata Tiberij. Apud Iudæos autẽ fuit opinio, iuſta vltione numinis delerum Herodis exercitum, propter Ioannẽ, qui Baptiſta cognominatus eſt. Hunc [d] enim tetrarcha necauit virum optimum, Iudæos excitantem ad virtutum ſtudia, & in primis pietatis ac iuſtitiæ, ſimúlq. ad baptiſmi lauacrũ: quod ita demum Deo gratum aiebat fore. ſi non ab vno tantum alteróue peccato abſtineant, ſed animis per iuſtitiã prius mundatis addãt & puritatem corporis. Quumq. magni concurſus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ quidq; Herodes vereretur, ne tanta hominũ

An. mundi 4000. A Chriſto nato 38.

a *Herodis vxor in patrii ades peruenit.*

b *Herodis exercitus ab Arabibus cæſus.*

c *Tiberius Vitellio vt Aretæ bellum inferat ſcribit.*

Hedio & Ruffinus ca. 10. al. 14.

d *Ioannes Baptiſta ab Herode necatus.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 30.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

autoritas defectionē aliquam pareret, quòd videretur nihil nō factum ex eius cōsilio, iudicauit satius esse, prius, quàm noui aliquid exoriretur, illum tollere, quàm rebus turbatis, seri pœnitentiam agere. itaque vinctum missum in Machæruntem supra dictam, illic occidi imperat, quod factum sequuta est Iudæorum exulti-

a *Vitellius in Arabia Regem mouet.*

matio, ab irato Deo perditum esse Herodis exercitum. Vitellius [a] autem ad bellum paratus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ atque equitum auxiliis missis à sociis Regibus propetās versus Petram peruenit Proleumaidem. Quúmque vellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permittere, vt inferantur vllæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque. Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missō ij per magnum cāpum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis, ascēdit Hierosolyma, sacrificaturus Deo, in festiuitate, quæ tum instabat, publica. Quō postquam vētum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi triduo: & interim à Ionatha

b *Vitellius Hierosolyma peruenit, & à Ionatha in fratrem eius pontificatū transfert.*

in fratrem eius Theophilum pontificatum transtulit. Quarta [c] autē die, literis acceptis, de obitu Tiberij, populum sacramento adegit, in fidē

c *Caium Caligula post Tiberij obitum Principe Roma.*

Caij noui principis: reuocatis quæ ex itinere copiis in hyberna dimisit, omisso bello propter

d *Aretæ ex augurijs, impossibile esse exercitum ad Petram peruenire colligit.*

delatū in aliū imperium. Ferunt d Aretam accepto expeditionis Vitellij nūcio collegisse ex auguriis, impossibile esse ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus priuatū moriturū, vel qui bellum paret, vel cuius iussu paretur, vel eum contra quem mouendum sit. Ita Vitellius Antiochiam repetiit. Agrippa autem Aristobuli filius apud vrbem annum Rō-

venit

venerat, vt propter negocia quædam conueniret Cæsarem. Sed prius quàm de hoc dicam, explicabo Herodis progeniem, vel quòd ad præsentem narrationem id pertineat: vel quò magis appareat, quantū valeat diuina prouidentia: quandoquidem absque pietate nihil prodest. nunc numerosa soboles, nec vlla humana potentia, vt licet videre in Herode, cuius intra cētum annos tam copiosa proles exceptis paucis periit: quod sanè exemplo potest esse hominib. ad retundendam insolentiam: simúlque in primis videtur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata fortuna, præter omnium, quibus notus erat opinionem ad tantam potentiam peruectus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit mentio, dicemus tamē hic quoque diligentius. Herodi [a] magno ex Mariāme Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ. harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo Regis ex fratre Phasaelo nepoti, idq. ex ipsius patris autoritate: altera verò dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome. Phasaelus è Salampsone genuit quinque liberos, Antipatrum, Herodē, Alexandrum, & filias Alexandrā ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandrā verò duxit Timus Cyprius vir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias: Bernicen, Mariammen, Drusillam: filij verò Agrippa & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante puberratis annos obiit. Cum horū patre etiam reliqui germani educabantur apud auū, Herodes & Aristobulus, simúlq. Bernice hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice verò neptis è Salome sorore & Costobaro nata est. Orbati enim erant infantes adhuc patre Aristobulo, quē vnà cū Alexandro ab Herode occisum diximus

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

a *Herodis progenies.*

Ann. mundi 4001. A Christo nato 36.

Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis Regis filiæ, prognatã ex Iosepho, qui Regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulũ. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampsigerami Emesenorum Regis filia, ex quibus nata est filia surda, & ipsa Iotape nomine. & hi quidem ex tribus fratrib. sunt progeniti. Herodias verò soror eorum nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat è Mariamme filia Simonis Pontificis, ex quibus prognata est Salome: postquam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuò nupsit Herodi mariti germano eodẽ patre genito, relicto priore adhuc superstite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autẽ filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filij tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus. atque hæc est Phasaeli & Salampsonis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quã duxit Alexas Selsius Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexãder, quos dixi fuisse fratres Antipatri, sine prole decesserũt. Cæterùm Alexander Herodis Regis filius qui à patre necatus est, Alexãdrum & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cappadocum Regis filiã. ex his Tigranes apud Armenios regnans, cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem Rex impositus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum Regis filiam duxit Iotapen, & Lesidis in Cilicia Rex à Vespasiano constitutus est,

est. Progenies autem Alexandri mox ab initio ab institutis patriis ad religionem Græcorum desciuit. Reliquæ autem Herodis Regis filiæ nulla relicta prole è vita excesserunt.

An. mundi 4001. A Christo nato. 36.

Percensitis igitur Herodis posteris, qui [a] ad Agrippæ regni tempora pertingerunt, superest, vt narremus, quibus ille fortunis iactatus, postremò ad maximam dignitatem ac potentiam euaserit. Hedio & Ruffinus ca. 12. al. 15.

Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtque post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit.

CAP. VIII.

PAulo ante Herodis Regis obitum, [b] Agrippa Romæ degens, & per conuictum insinuatus in familiaritatem Drusi Imperatoris Tiberij filij, nactus est etiã amicitiã Antoniæ Drusi maioris cõiugis, cõmendatione matris suæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cúmq. natura esset liberalis & magnanimus, quam diu mater vixit, noluit ingenium suum exerere, ne in eius indignationem incideret: sed postquam Bernice defuncta est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani victus splendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipuè in libertos Cæsaris quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ viuere: quando & Tiberius amisso filio vetuit amicos eius in conspectũ suum venire, ne recrudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis retrò in Iudæã abiit re malè gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuati ciam pecuniã redderent, & quidem multis ac importunè vrgentibus. Quare nullum consilium expediens, & pudore præsentis status, secessit in castrum Idumææ Malatha, cogitans [c] miseram vitam

[a] *Agrippa ab infima sorte ad maximam dignitatem ac potentiã euectus.*

[b] *Agrippa Romæ degens ob liberalitatem immodicam ad inopiam redactus.*

[c] *Agrippa vitam miseram abrumpere cogitat.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

aliquo pacto abrumpere. Quod [a] eius propositum vbi Cypros vxor persensit, omnibus modis id impedire conata est: ad sororem quoque eius Herodiadē scripsit, significās & quid Agrippa decreuerit, & qua necessitate adactus: hortatáque est eam, vt pro iure cognationis afferret auxilium, & se in hoc imitaretur, quæ quantum posset subleuaret eius miseriam, quamuis in lōgè minoribus facultatibus. Accersitus, [b] gitur à sorore eiúsque coniuge, iussus est habitare Tiberiade, assignata certa pecunia vnde viueret, & magistratu eius ciuitatis in eum collato, quo esset honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea voluntate perstitit, quamuis ne sic quidem satisfieret propinquis necessitatibus. Cùm enim apud Tyrum in conuiuio largius indulsissent poculis, non tulit Agrippa cōtumeliam, exprobrante [c] Herode inopiam, & quod suo sumptu hominem aleret, quare [d] ad Flaccum vt cōsularem, & tum Syriæ præsidem se contulit, cum quo Romæ amicitiam contraxerat. à quo receptus cum eo viuebat, iam antè habente apud se Aristobulum, fratrem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante tamen hac simultate, quo minus ex æquo vtrumque complecteretur proconsul. Sed [e] Aristobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quàm & Flaccum infensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi Damasceni cum Sidoniis contendentes de finibus, disceptaturi apud Flaccū, cognito quòd Agrippa multum apud eū posset, rogauerūt vt adesset ipsorum partibus, pollicitii magnā pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro Damascenis facere. Aristobulus autē, quia pactos de pecunia sensérat, fratrem apud Flaccū detulit. Et facta inquisitione ac deprehenso crimine, Agrippa excidit amicitia præsidis: rursúmque

a *Cypros Agrippæ vxor ad Herodiadem sororē eius scribit, & auxiliū petit.*

b *Agrippa Tiberiade habitat.*

c *Herodes Agrippæ inopiam exprobrat.*

d *Agrippa ad Flaccum Syriæ præsidem se confert.*

e *Aristobulus Flaccū Agrippæ fratri infensum reddit.*

Anno mūdi 4001. A Christo nato 39.

sim que ad extremam egestatem relapsus venit Ptolemaida, & quòd non haberet vnde aliàs viueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deesset pecunia, iussit Marsiam suum libertum, vt quauis arte à fœneratoribus eam sumeret. Ille Protum Bernicæ Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ testamento in Antoniæ clientelam venerat, rogat, vt accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter [a] iam antè debere sibi nonnihil Agrippinam asseuerans, extorsit à Marsya syngraphã viginti milliũ drachmarum Atticarum, detractis sibi de ea summa duobus millibus & quingẽtis, eò facilius, quòd non poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itineri. Id [b] vbi cõperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quorum debitor Cæsaris fisco factus est, dum adhuc Romæ ageret: atque ita impositа est illi manendi necessitas. & tunc quidem facturum se iussu simulat: sed quamprimũ mox terris incubuit, præcisis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha popo-scit mutuo ducenta argenti millia. Ille non ipsi se mutuaturum professus est, sed Cypro, coniugalem amorem in ea demiratus & virtutes cæteras. fide iussit mulier: & [c] mox Alexander quinque talentis repræsentatis Alexandriæ, reliquam summam exhibiturum se promisit Puteolis, profusionem Agrippæ veritus. Ita [d] Cypros expedita mariti nauigatione in Italiam, ipsa cum liberis in Iudæam itinere pedestri reuersa est. Cæterùm Agrippa, postquàm Puteolos appulit, scripsit ad Tiberium Cæsarem degentem Capreis, venisse se officij causa significans, & potestatem accedendi eam insulam po-

a *Agrippa per Marsyã à Proto pecuniam mutuatur.*

b *Agrippa dum Herennius Capito pecuniã ab eo extorquet nõdũ Alexandriam nauigat.*

c *Agrippa Alexandria pecuniam mutuatur.*

d *Agrippa in Italiam Puteolos, inde ad Tiberium Cæsarem percunit.*

Ann. mundi 4001. A Christo nato 39.

tulans. Tiberius nil cunctatus humanissimè re-
scripsit, gratulans etiam ei reditum ad Capreas
incolumem. Nec minore alacritate præsentem
excepit & amplexu & hospitio. Postridiè [a] Cæ-
sar receptis literis ab Herennio, quòd Agrippa
trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad cõsti-
tutum tempus persolutis, de reddendo admoni-
tus, fuga se è subiectis ipsius procurationi locis
proripiens, exigendi facultatem ademisset, æ-
grè tulit: mandauítque cubicularijs non prius
admitti hominem quàm persoluto debito. Ille
nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia
Germanici & Claudij postea principis matre pe-
tiit mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de
amicitia Cæsaris. quæ memor Berenices huius
matris consuetudinis, familiariter enim ea fue-
rat vsa, simúlque educatum fuisse ipsum cum
suo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & red-
dito debito, nemine prohibente fruebatur ami-
citia principis: adeóq; [b] conciliatus est Cæsari,
vt is nepotem suum commendaret Agrippæ,
mandarétque vt progredientem semper comi-
taretur officij gratia. hoc beneficio deuinctus &
deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius
colere, gratiosum apud omnes, & honoratum
ob parentis memoriã. Erat [c] ibi fortè Allus Sa-
marita libertus Cæsaris ab eo mutuatus decies
centena millia, debitũ Antoniæ reddidit: reli-
quum materiam habuit demerendi Caium of-
ficiosius. A quo receptus in intimam amicitiam
quodam die dum vnà gestatur incidit in con-
fabulationem de Tiberio: & quia soli erant,
precatus est Tiberio, vt quamprimum princi-
patus locum Caio digniori cederet. has [d] voces
excepit Eutychus, libertus Agrippæ & aurigæ:
ac tum quidem siluit. Insimulatus deinde à pa-
trono, quasi vestem ei furto subduxisset, sicut si

[a] Agrippa ab Antonia Germanici & Claudij matre trecenta millia mutuo petit.

[b] Caium Agrippæ commendatus.

[c] Allus Cæsaris libertus Agrippæ mutuo dat pecuniam.

Hedio & Ruffinus cap. 13.

[d] Eutychus Agrippæ libertus apud Cæsarẽ accusare cogitat.

vers

vera subduxerat, & ex fuga retractus. cum perductus esset ad Pisonem vrbi præfectum, rogatus fugæ causam, ait se habere secreta quædam, quæ cuperet indicare Cæsari, ad salutem ipsius pertinentia: quapropter vinctus missus est Capreas. Hunc Tiberius more suo, detinebat in vinculis, quòd esset cunctator, si quis vnquam alius aut Rex aut tyrannus. nam neque legationes sine mora admittebat, & præsidibus prouinciarum vel procuratoribus successorem non mittebat, nisi mortuis. Proinde vinctos quoque negligebat audire, moræ hanc rationem reddens amicis scitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis citò dimissis alij denuò creati redeant, atque ita obruatur continuò excipiendis & dimittendis legationibus. Potestates autem semel constituras ideo se sinere, vt parcatur subditis. cum enim natura omnis magistratus ad auaritiam sit pronior, externum cui nullus certus sit præstitutus terminus, eò magis ad rapinam solicitare homines. itaque si diutius eo fruantur, exsatiatos lucris segniores ad rapiendum fieri. quòd sic successor immineat, non suffecturos eorum auiditati prouinciales, dum decessor tantò magis spoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum sibi putat reliquum. Vtebatúrque hac similitudine. Consauciati cuiusdam vulnera muscæ agminatim ingruentes operuerant: eum quidam fortè fortuna præteriens miseratus est, putans languidiorem quàm vt illas posset arcere: accedénsque propius, parabat eas depellere. orante autem saucio, vt sic eum sineret. quæsiuit alter causam, cur ita liberari ab hac molestia negligeret. tum ille: imo his abactis maiorem molestiam mihi faceres: nam hæ iam saturatæ sanguine remiserunt nõnihil.

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

a *Quare Tiberius potestates semel constituras non facilè mutauerit.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

quòd si recentes accederent & famelicæ: me antè pessimè affectum facilè perderent. quas se quoq; aiebat hac ratione prouidere subditis multorum rapacitate vexatis, qui more muscarum eos infestarent, maximè si ad innatã cupiditatem metus citò desinendi accederet, quòd autem vera narrem de ingenio Tiberij, testatur mihi factum ipsius. nam cum duobus supra viginti annis obtinuerit imperium, duos in vniuersum Iudæis misit gubernatores, Gratum & successorem eius Pilatũ. nec aliter se gessit circa cæteros imperio subditos. Vinctorum [a] quoque causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio citò leuentur malis, quæ meruerint anteactis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multò grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit causa cur Eutychus tã diu egerit in vinculis, prius quàm Cæsari aures ei præbere sit collibitum. Procedente deinde tempore à Capreis venit Tusculanum, stadiis fere cẽtum ab vrbe dissitum, & [b] Agrippa rogauit Antonium, efficeret vt tandem audiretur Eutychus, cognosceretúrque cuius accusaret patrocinium crimanis. nam [c] Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, vel propter affinitatem, quòd Drusi fratris vxor fuerat: vel propter continentiam, quòd florente etiam tum ætate vidua recusarit alteras nuptias, licet hortante Augusto ad iterandum coniugium, in eóque vitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat priuatum beneficium, quo maximè deuinxerat hominem. Cùm enim res nouas conera eum moliretur Seianus amicorum vnus, vir valdè potens, propter præfecturam prætorianorum militum, conspirantibus multis senatoribus & libertis Cæsaris & viris militaribus, eorum illi conflatum erat periculum, vt minimum

a *Quare Tiberius vinctorum causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio citò leuentur malis, quæ meruerint anteactis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multò grauius reddi illorum infortunium.*

b *Antoniã Agrippa, ef ficeret, vt tandem audiretur, Eutychus, rogat.*

c *Antonia in magno apud Tiberiũ honore habita.*

rium quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illustris opera fuit Antoniæ, per quam occursum Seiani maliciæ. quamprimum [a] enim intellexit insidias compositas in principem, rem totã ei perscripsit accuratissimè: traditisque literis Palanti seruorum suorum fidissimo, misit eum Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit & socios consilij: Antonieque iam antè habitæ in precio, maiorẽ etiam in posterum fidem habuit per omnia. Hac [b] igitur hortante ad audiendum Eutychum, respondit Tiberius: Huic quidem si quid contra Agrippam mentitus sit, præsentem pœnam sufficere: sed videndum illi esse, ne dum inconsultius à liberto pœnas experit, inquisitione facta, malũ quod alteri molitur sibiipse conciliet. quod vbi Agrippa audiuit ex Antonia, tantò magis vrgebat inquiri de hoc negocio: & cum nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatem Antonia, videns Tiberium à prandio lectica gestari, præcedente ipsius nepote Caio vnà cum Agrippa accessit propius: & pedibus eum comitata, petiit vocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos testor Antonia, quòd non sponte, sed tuis coactus precibus faciã quod facturus sum. quo dicto Macroni Seiani successori imperat Eutychum adducere, quo fine mora veniente, rogat eum Cæsar, quid nam contra eum afferat, à quo libertatem acceperit: qui respondit: Domine, vectabantur in cutru Caius iste & Agrippa, me sedente illis ad pedes: vbi post multos sermones vltrò citróque habitos, Agrippa his verbis ad Caium vsus est: O si iam tandem dies illa veniat, qua senex iste decedens te orbi relinquat principem. nihil enim huic voto obesse posset nepos eius Tiberius, quem tu facilè opprimeres. Tũ verò ad publi-

Ann. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

a *Seiani cõspirationem Antonia Cæsari patefacit.*

b *Agrippa ad audiendum Eutychum instat, quo facto, propter verba quædam ei vincula sunt iniecta.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

cā orbis felicitatem mea quoque priuatim acce deret. His verbis Tiberius facilè credens, non nihil etiam veteri offensa motus, quòd Agrippa iussus colere Tiberium ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: versus ad Macronem, huic, inquit, iniice vincula. At Macro non satis intelligens quemnam ille diceret (neque enim de Agrippa suspicari tale quid poterat) cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquantisper gestatus per circum, denuò Maceronem appellans, an non, inquit, iussi, vt huic vincula iniicia? quo scitante cui tandē, Agrippæ, inquam, ille respondit. Agrippa verò ad preces versus per memoriam filij, cuius consuetudine simul educatus familiarissimè vsus fuerat, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat veniam. sed frustra, prætorianis ita vt erat purpuratum in vincula trahentibus. cúmque æstus esset vehemens, & præ inopia vini sitis eum vreret, conspicatus [a] quendam è Caij seruis, nomine Thaumastum, gerentem hydriam poposcit potum: & cum libenter obtulum hausisset, inquit, certè tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: quamprimum enim hanc necessitatem euasero, impetrabo tibi libertatem à Caio, quandoquidē etiam vincto mihi non es grauatus ministrare vt antea dum pristina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominem, sed gratiam ei reposuit. nam regnum adeptus Thaumastum à Caio impetratum manumisit, & bonorum suorum dispensatorem constituit. quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæque filiæ reliquit eadem ministerij conditione, apud quos in precio vsque ad extremum diem habitus consenuit. Sed id postea contigit. Tunc verò Agrippa vinctus ante

[a] Thaumastum Caij seruum Agrippæ potū affert, cui hic libertatem impetrat.

ante Regiam stabat inter alios quosdam æquè vinctos, incumbens præ mœrore in quandam arborem, qui cum insedisset bubo, vnus è vinctis natione Germanus alitem conspicatus, scitatus est è milite quisnam esset ille purpuratus: & cognito Agrippam esse Iudæorum nobilissimum, rogauit militem vt liceret sibi propius ad eum accedere, cupere enim se quædam de ipsius patria cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete, ô iuuenis, inquit, contristat te quidem tam repentina & improuisa fortunæ mutatio: nec facilè credes prope esse effugium, sic consulente rebus tuis diuina prouidētia. Sed testor [a] patrios Deos, & qui huic regioni præsident, & qui nos perduxerunt in hæc vincula, quòd nihil auribus tuis daturus sum, neque te inani cōsolatione lactaturus, non ignarus quòd huiusmodi prædictiones si euentus fruſtretur, maiorem afferant mœstitiæ cumulum, quàm si nunquam omninò auditæ fuissent. itaque æquū duxi vel cum meo periculo interpretari tibi quid Dij portendant manifestis auspiciis. Fieri non potest quin confestim euadas ex his vinculis, & mutatis rerum vicibus ad amplissimā dignitatem simul atque potentiam peruenias, vsque ad eorum inuidiam, quibus nunc videris miserabilis. Felicem quoque habiturus es vitæ exitum, relictis in opū successione liberis. Memento autem quando hanc alitem iterum videris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurum. Hæc sunt, quæ tibi cœlestes missa hac aue nunciant: cuius rei cum habeam præscientiam, visum est impartiri te hac lætitia, quò spe futuri commodi leuius feras præsens infortunium. proinde rogo, vt quàm primum felicitatem istam repræsentari tibi senties, des operam, vt nos quoque eripiamur ex his aduersitatibus.

An. mundi 4001. *A Christo nato* 39.

[a] *Agrippa Germanum quidam, fortunam fleuisse & vitæ terminum prædixisse.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

hoc Germani præsagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quàm postea maximam admirationem est prometitum. At Antonia graviter ferens calamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non solum difficile, sed propter repulsam inutile etiam, apud Maconem tamen obtinuit, vt in custodia seruaretur à militibus cõmodis moribus præditis, conuictorémq; haberet centurionem ei curæ præpositum, & quotidianis vteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atque amicis aditus, quorum subleuaretur officiis, admittebantúrque ad eum, Silas amicus, & è libertis Marsyas atque Stichus, inferentes ei cibos quibus delectabatur: & stragula quasi venalia circumferentes, nocte substernebant permissu militum iam antè præmonitorum Maconis imperio. atque [a] in hunc modum sex menses exegit in custodia. Cæterùm Tiberius Capreas reuersus primum lãguore modicè tentatus est: inualescẽte [b] deinde morbo iam malè de se sperans, per suos libertorum suorum cariſſimum accersit filium, quasi ad extremum colloquium. erant autem ei non naturales, sed adoptiui. nam Drusum vnicum filium amiserat. superauerat [c] huius filius Tiberius cognomine Gemellus, & [d] Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & disciplinis liberalibus pulchrè excultus, adhæc gratiosus apud populum propter paternarum virtutum memoriam. illæ enim apud omnes in maximo honore habitus est, quòd esset modestissimis moribus, comis in alloquiis, & nemini se præferens, quibus artibus non seruatus modo ac populi fauorem sibi parauit, verum etiam quotquot vbique sunt prouincialium, quos partim affabilitate, partim officiis deuinxerat. quam ob rem defunctum omnes non honoris

[a] Agrippa sex menses in custodia seruatus.

[b] Tiberius in morbum lapsus, filios naturales & adoptiuos accersit.

[c] Tiberius Gemellus Drusi filius.

[d] Caius, Germanici filius, gratiosus.

causa.

simulatione luxerunt, sed veris lachrymis [illegible] secuti, tanquam in priuata quisque mœstitia. adeò citra omnem omnium offensam vixerat: quod & filio eius plurimùm profuit, cum apud cæteros, tum maximè apud militarẽ multitudinẽ, quę pro ipsius dignitate tuenda nullũ periculum non aditur, videbatur. at [a] Tiberius cum Euodum iussisset in crastinum summo mane filios adducere, precatus est Deos patrios, vt manifesto aliquo indicio designarent futurum successorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, sed nõ ausus rem tam arduam tentare inconsultis numinibus. Itaq; augurium concepit, eum sibi successurum, qui sequenti mane prior ad salutandum se venerit. quare pædagogum nepotis præmonuit, vt mox prima hora adolescentem adduceret, ratus Deũ hinc principatum annuere. sed aliter visum est cœlesti numini. nã cũ Imperator hęc volutans diluculo iussisset Euodum cũ filiis introuocare, qui prior aduenisset, egressus ille Caium offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propositi ignarus ientaculo remoratus est. Tum Euodus, vocat te, inquit, patet: simúlq; introduxit iuuenẽ. Quo viso imperator, cogitare cœpit diuinã prouidentiã, per quam sibi adempta sit potestas statuẽdi, quę decreuerat: sentiénsq; diuersum cordi esse superis, non tam suã voluntatem irritam doluit quàm vicẽ infelicis nepotis. cui nõ satis esset principatũ adimi, nisi etiã incolumitas in vltimum discrimen veniat: quãdoquidem alio potentiore futuro, parum eum tutatura videbatur sanguinis propinquitas in æmulatione potentię, altero non ante secutum putante suum principatũ, quã si insidiis prœoccuparit alterum. erat [b] enim Mathematicorum quoque disciplinis addictior, iuxta quorũ cõ-

mundi 4001. *A Christo nato* 39.

a *Tiberius ex augurio ante obitum Caium sibi successurum intelligit.*

b *Tiberius mathematicorum disciplinis addictior Galba Romanorum Principatũ praedixit.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

lia, in tota vita pleraque agere est solitus. nam & Galbam olim venientē conspicatus versus ad intimos quosdā amicos, En, inquit, virū, futurū aliquando Romanorum principem. In summa nemo Cæsarum vnquam tantam fidem habuit diuinationibus, non vanas expertus aliquoties. Tunc quoq; magno mœrore affectus est ob id quod acciderat, non secus ac si nepotē iam extinctum cerneret: sēq; ipsum culpabat, qui cōfugisset ad huiusmodi omina. cum enim liceret ei securo è vita excedere, nunc corruptam sibi hanc felicitatem præscientia futuri charissimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus sui successione, inuitus & reclamante animo sic Caium alloquitur. Fili, etiamsi Tiberius propiore consanguinitate me contingat, tamen cum meū de te iudicium, tum verò deorū immortalium suffragium secutus, tibi [a] in manus trado Romanum imperium. rogo autem vt hoc adeptus non fis immemor benevolentiæ nostræ, qua tibi fui tantæ felicitatis autor: & quā poteris gratiam mihi referas, amore complectendo fratrē Tiberium: quandoquidē mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod post deos totum meum est, potes reponere, quam si illi non desis, quem tibi natura voluit esse coniunctissimum. nam alioquin etiā scire te oportet, illo superstite stabilius fore tuū imperiū: extincto verò, infelicitatis tibi adesse exordium. Periculosa enim est solitudo dignitatis culmē obtinentibus: & qui in cōsanguinitatis iura peccāt, nunquam diuinam vltionē effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, sed fictè. Quamprimum enim Principatum assecutus est, fratrem iuxta illius præsagium sustulit: & ipse quoque aliquanto post coniuratorum insidiis oppressus est. Ab hoc

[a] *Tiberius Caio Romanum imperium, ac Tiberium fratrem commendat.*

[b] *Caius Tiberium fratrem tollit.*

berius Caio ſucceſſore ſibi deſignato poſt paucos dies obiit, cũ vixiſſet in imperio annis viginti duobus, menſibus quinque, diebus tredecim. poſt [a] quem Caius Reip. præfuit, quartus in Imperatorũ ſerie. Romani verò nunciato eius obitu vehementer quidẽ gauiſi ſunt. nõ tamen audebant credere: non quod verũ eſſe nunciũ non cuperent, quod iamdudũ magno redemiſſent libenter: ſed quòd vererẽtur ne tentati falſis nunciis, ſi intempeſtiuè gaudium ſuum detegerent, delatorum opera in certiſſimam pernitiem incurrerent. Nemo [b] enim ante eum patriciorũ ordinem grauius afflixerat, quòd eſſet iracundus & implacabilis, etiam ſine cauſa odio pleroſq; proſequens, & pro innata ſæuitia mortem leuiſſimam pœnam exiſtimans. quapropter optatiſſimam hanc famã nõ ſunt auſi fronte hilari excipere, intelligentes quantũ ſubeſſet ſpei fruſtratæ periculũ. Marſyas [c] verò Agrippæ libertus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronũ properauit, lætiſſimũ ei nunciũ afferens. quem cum offendiſſet petẽtem balneum, admoto capite ſermone Hebraico, mortuus eſt, inquit, leo, id ille ſatis intelligens, inopinatóque perfuſus gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officiis tũ pro hoc nuncio, quam tandem dignam gratiam referam, ſi modò vera nuncias: tum centurio qui cuſtodiæ præerat, animaduertens tam Marſyæ feſtinum aduentum, quàm inſecutam illius verba hilaritatem Agrippæ, ſuſpicatúſq; accidiſſe noui aliquid, rogauit qua de re inter ſe cõferrent. quibus primo cunctãtibus, cum ille vrgere non deſineret, tandem Agrippa vt iam familiari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, cœnam lautam appoſuit. Sed [d] dum epulis ſimul indulgetur & poculis, eſſe ibi quidam ſupernenies affert

An. mundi 4001. *A Chriſto nato* 39.

a *Caius Caligula quartus Romanorum Imperator.*

b *Tiberius Tyrannus.*

c *Marſyas Agrippæ Tiberij mortẽ nunciat.*

d *Romæ rumor Tiberiũ eſſe incolumem ſpargitur.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

incolumem esse Tiberium, & breui in vrbem reuersurum, quibus verbis territus grauiter cētario, capitalis culpę sibi conscius, quòd cū vincto lætum conuiuium iniuisset nunciato imperatoris obitu, prōturbat Agrippam de lectulo, hæc insuper intonās. Tu me impunè falles mentitus mortem Cæsaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cùm dicto vinciri iubet, solutum hactenus, accuratius in posterum custodiri eum imperat: totámque eam noctem in his malis Agrippa exegit. postera verò die rumor de Tiberij morte increbuit, palàm id iactātibus hominibus, quibusdam etiam sacra hac de causa facientibus: móxque [a] allatæ sunt à Caio binæ literæ, alteræ, quibus senatui significabat successisse se in defuncti imperium alteræ ad Pisonem vrbi præfectum, ideò indicantes, mandantésque vt Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod antè habitauerat domicilium. quapropter bono animo vixit postea: nā licet custodiretur, tamen suo victitabat arbitrio. Cæterùm Caius Romam reuersus, Tiberij simul corpus referens, more [b] solenni funus celebrauit sumptuosissimè: & cùm vellet Agrippā eadem die solutum dimittere, monitu Antoniæ supersedit: non quòd ea malè vellet homini, sed negabat decorā hanc festinationē, ne videretur hoc odio Tiberij facere, si confestim solueret quem ille vinxerat, elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi vestémque mutare præcipit, impositoque [c] deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quę Philippi fuerat, Regē constituit, adiecta Lysaniæ quondam tetrarchia, & pro ferrea catena dedit ei auream pari pondere. in Iudæam autem Marullum misit præsidem. Altero [d] deinde anno Principatus Caij Cęsaris Agrippa petiit vēniā navigandi

a Caius Senatui ac Pisoni vrbis Præfecto se in imperiū defuncti fuisse significat, & vt Agrippam è custodia dimitterent, mandat.

b Tiberij funus.

c Agrippam Caius tetrarchiæ Regem constituit.

d Agrippa in suum regnum nauigat.

gandi in suum regnum ordinandi eius gratia, reuersurum se hoc peracto pollicitus. Quod vbi imperator annuit, præter omnium spem Rex apparuit, insigni exemplo quanta sit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præsentis fœlicitatis & egestatis pristinæ. & alij quidem beatum prædicabant qui spes suas secutus esset pertinaciter, alij vix credebant tantam felicitatem homines.

An. mundi 4002. *A Christo nato* 40.

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

CAP. IX.

HErodias [a] autem Agrippæ soror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atque Perææ, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celsiore quàm maritum cerneret fastigio: vrebat eã nimirum quòd qui profugerat non valens debita dissoluere: tum reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tã splendida: hánçque mutationem iniquissimo ferebat animo, præsertim quoties illum videret ornatũ regiis insignibus per turbas inuehi, adeóq; non poterat imperare suis affectionibus, vt maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud vrbem ambienda erigeret: ne gans sibi vitã ferendam diutius, si Agrippa Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremam inopiã metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse verò filius Regis, & à cognatis ad regnũ inuitatus, per desidiam nihil tale affectaret, priuata vita contentus. Atq; marite mi, inquit, si tibi ante hac molestum non fuit, in minore quàm olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiæ debitũ appete: neque ferendum puta existimatione cedere viro qui tuis quondam sustentatus sit opibus: neque per tuam patiaris ignauiam, vt illi videa-

[a] Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 16.

Herodias Agrippæ soror fratri potentiam inuidet, ac Herodem maritum ad regium titulum regium ambiẽdum hortatur.

An. mundi 4092. *A Christo nato* 40.

tur plus in paupertate superfuisse ad quærendã ampliorem fortunam industriæ, quàm tibi in tã opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundũ censeri qui paulo ante ni- si tua misericordia non potuit viuere. Ergo Ro- mã eamus non parcẽtes nec labori, nec auri ar- gentive impendiis, quandoquidem non tã hæc seruare sit optabile, quàm parando regno insu- mere. at ille resistebat aliquandiu quietis amo- re, & suspecta habens Romana negocia: conaba- túrq; eam in diuersam sententiã traducere. mu- lier cõtra quanto magis eum tergiuersari vide- bat, tanto vrgebat improbius, nihil non tentan- dum censens regni cupidine: nec prius destitit quàm mariti extorqueret consensum nõ valen- tis aliàs eius importunitatem excutere: itaq; fi- ne parsimonia facto apparatu exquisitissimo, vnà [a] cum Herodia de Romam proficiscitur. A- grippa porrò cognita eorum mẽte ac apparatu, ipse quoq; se accinxit ad resistendum: & quam primùm eos è portu soluisse didicit: etiam [b] ipse Romam misit Fortunatum suum libertũ ad im- peratorẽ cum muneribus, & literis scriptis cõ- tra Herodem: simúlq; mandauit vt per occasio- nem amplius cum principe super hoc negocio differeret. Qui subsecutus Herodem, & secunda nauigatione vsus, tantummodò à tergo relicto est, quòd tum primùm à Cæsare admisso super- uenit, literásque reddidit, vterq; enim Puteolos appulit, & Caius tum fortè apud [c] Baias reperis- set. id oppidulum est Campaniæ, quinq; fermè stadiis à Puteolis diffitum: vbi palatia sunt splendidissima, dum Imperatorum quisque su- periorem vincere contendit magnificentia: in- uitantibus eo lauacris calidis sponte è terra scа- turientibus, tam ad fartiendam corporum vale- tudinem, quàm ad animos ocio relaxandos commo-

a *Herodes eum Herodia de Romã proficiscitur*

b *Agrippa Fortunatũ libertum cũ muneribus & literis cõtra Herodẽ ad Imperatorem mittit.*

c *Baiæ sunt therma Campaniæ, non procul à Puteolis.*

cōmodis. Itaq; Caius simul ab Herode salutatus est, priorem enim eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quòd prius cum Seiano cōspirasset in Tiberiū, & [a] nunc iterum Artabano Partho faueret contra Caij nouū imperium. argumento erat ipsius tetrarchiæ apparatus, qui in armamentariis suis haberet tantum armorū, quantum instruendis virorum septuaginta millibus sufficeret. Quare Cæsar commotus percontatus est Herodem, vera-ne essent quæ nunciarentur de armorum numero. quo annuente, neque enim vera negare poterat: satis approbatā putans defectionē, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnū adiecit, pecuniā quoq; eius donans Agrippæ indici: Herodem [b] verò perpetuo damnauit exilio apud Lugdunum vrbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniā ei propriam concessit: & ratus nō libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parsurū promisit, ad hæc illa: tu quidē Imperator, vt tua maiestate dignum est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est quò minus fruar hac indulgentia. non enim æquum censeo vt cui secundæ fortunæ fui socia, eum nunc in aduersa deseram. at ille indignè ferens tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippę largitus est. atque hæc fuit vindicta, quā Deus tum intulit Herodiadi, fratris successibus inuidè ferenti, tum Herodi ad obsequendū vaniloquentiæ vxoris nimis facili. Caius [c] porrò primo ac sequēti sui Principatus anno, Rempublicam administrauit egregiè: moderatéq; se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & prouincialium, procedente verò tēpore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus est se esse

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

a *Herodes quòd Artabano Partho faueret, accusatur.*

b *Herodes exilio perpetuo apud Lugdunum Galliæ vrbem damnatur, eiúsque bona Agrippæ traduntur.*

c *Caium primò egregiè Rēpub. administrat. postea diuinos quoque honores usurpare audet.*

An. mundi 4002. *A Christo nato* 40.

hominem,& contumelioſus in ſuperos,ad relio quam inſaniam diuinos etiam honores vſurpare auſus eſt.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al.17.al.18.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam ſeditio.

CAP. X.

CVmq; inter Iudæos & Græcos Alexandriã habitantes exorta eſſet ſeditio: terni ab vtraque parte legati delecti ad Caium miſſi ſunt. Apion [a] verò Alexandrinorum legationis princeps multa in Iudæos iactauit crimina, intérq; quòd cætera quòd Cęſarem non proſequerentur debitis honoribus. nam cùm quàm latè patet orbis Romanus Caio exſtruantur templa & altaria non profanis,& pari honore colatur cum cæteris numinibus, ſolos iſtos turpe putare dedicare illi ſtatuas,aut iurare per nomen Cæſaris. His [b] acerbè inuecto Apione,multiſque aliis quæ ad exasperandum Caium facerent,Philo è Iudæorum legatis potior,vir per omnia clariſſimus,Alexãdri Alabarchæ frater,& non imperitus philoſophiæ,parabat cauſam ſuæ gentis agere. Sed repulſus eſt à Cæſare iubente illum abire, & per iracundiam vix temperante ab iniuria,quapropter eiectus conuicio, verſus ad Iudæos aſſectatores. Nunc, inquit, oportet bono eſſe animo,quando Caius iratus eſt, nunc enim Deus nobis contra illum aderit.

a Apion Alexandrino rum legatio princeps Iudaosquòd Cæſarem de bitis honoribus non proſequerentur.

b Philo Iudæorũ legatus à Cæſare repulſus eauſam Deo recommittit.

Aliàs c. 19.

c Petronũ Caium in Syriam mittit, eique vt Iudæos eius ſtatuam in templo Dei collocare abnuentes exercitu inuadat,mãdat.

Caium in Syriam mittit Petronium iuſſum Iudæis inferre,niſi malint recipere ipſius ſtatuam.

CAP. XI.

CAius porrò indignè ferens à ſolis Iudæis ſe deſpici,legatum [c] in Syriã mittit Petro-

nium

nium succeſſurum Vitellio, iubétque vt cum valido exercitu inuadat Iudæã: & ſi ſponte id admittant: ſtatuã eius in tẽplo Dei collocet, quòd ſi detrectent bello deuictos imperata facere adigat. is aſſumpta adminiſtratione rerũ Syriæ, dedit operam vt exſequeretur mandata Cæſaris: contractíſque quantum poterat auxiliis cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidem, primo vere bellũ illaturus: quod & Caio ſignificauit per literas, qui collaudata eius induſtria, hortatus eſt eum ad agendũ gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciã. Interim a Iudæorum multa millia venerunt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quòd ſi omnino decretum ſit ſtatuam in fano ponere, ipſos primùm interficeret, actum demum ſuo arbitratu rem perageret. nam quantiſper ſupereſſent, non poſſe ferre violari legiſlatoris ſui decreta, tot retrò ſeculis obſeruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ affertis fortè valerent apud me aliquid, ſi meis ipſius conſiliis & auſpiciis rem gererem: nunc neceſſe eſt me ſubſeruire decreti Cæſaris, quibus contrà venire impunè non licet. Ad hæc Iudæi, Si tibi Petroni certum eſt à præſcripto Caij non diſcedere, neque nos tranſgrediemur legis noſtræ mandata, freti diuina potentia & maiorum noſtrorum virtutis æmuli: neque enim ſumus adeò puſillanimes, vt quæ nobis cœleſte numen imperauit propoſito felicitatis præmio, ea præuaricemur intempeſtiua vitæ cupidine. quapropter feremus fortunã quamlibet, dummodò patriæ legis religio maneat incolumis, & parati ſumus ſubire pericula, ſperantes Deum nobis non defore, propter cuius honorem non reformidamus an-

Ann. mundi 4002. *A Chriſto nato* 40.

a *Iudæi Ptolemaidẽ ad Petroniũ perueniunt, deprecaturi ne quid contra leges patrias facere cogerentur.*

An. mundi 4002. *A Christo nato* 40.

cipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm bi per ignauiam parendo incurrere perpetuã ignominiam, simúlque ob neglectas leges indignationem numinis, cuius vel te iudice potior quàm Cæsaris habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatam peruicaciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cũ [a] amicis & famulitio properauit Tiberiadẽ, vt ex propinquo melius rem Iudæorũ despiceret. Iudæi verò magnum timentes è Romano bello periculum, sed maius ex violatis legibus, iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tiberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret, néue sacratam vrbem veteris imaginibus pollueret. Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec vestram imbecillitatem adhibentis in consilium? Non pugnabimus, inquiunt, sed moriemur citius quàm discedamus à legibus. simúlque procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. atque hoc pacto perduratum est per quadraginta dies continuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cùm maximè sementis essent tempora, quandoquidem certissimum illis erat propositũ mortem potiùs quàm statuam illam admittere. In [b] hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorũmque primatibus accedunt Petroniũ rogãtes vt consideraret obstinationẽ populi, néue illis desperandi ansam præberet: quin potius Caio scribat quanta peruicacia reclametur dedicationi statuæ: vtq. relicto agriculturæ studio de bello quidem nulla virium fiducia nõ cogitent: sed parati sint mori potiùs quàm tantã religionis labem in se admittere. ad hæc semẽ-

[a] *Petronio Iudæi Tiberiadem occurrunt, supplicantes, ne sacratam vrbem veteris imaginibus pollueret.*

[b] *Aristobulus Agrippa Regis frater, & Eleias Magnus apud Petronium Iudæorum causam agunt.*

omni

omissa instare latrocinia, dum non est vnde pōssēt persolui vectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem ne quid sæuius in eam gentē statuat, néve illi rebellandi materiam præbeat. Quòd si non moueatur ab inferendi belli proposito, tum demum aggrediendum esse negocium. atque hæ fuerunt preces Aristobuli. Petronius [a] verò partim deprecatoris respectu enixè vrgentis, & ipsius rei magnitudini, partim contentiosi Iudæorum propositi, ratus indignū tam multa hominum millia in gratiam insanientis Caij perdere, & cœleste numen suámque ipsius conscientiam reueritus, maluit absurditatem rei per literas docere imperatorem vel suo periculo, non ignarus quàm ille esset iracundo ingenio, & ad vindicādum prono, nisi quis quam primùm furenti morem gesserit. Sic enim existimabat, etiamsi ille non decedat de sententia, & fortasse indignationem in ipsum vertat cunctantius mandata exsequentem: esse tamen viri boni officium, pro incolumitate insontis tam numerosi populi vel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuētu ad Tyberiadem, postquam adesse vidit multa millia, progressus in concionem, ait expēditionem eam non à se vltrò susceptam, sed mandato Cæsaris, cuius exsecutionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis, & alioqui conueniēs esse vt ab autoritate illius pendeat. per quē ad tantum dignitatis fastigium euectus sit. attamē vestræ, inquit, saluti meam securitatem aut existimationem non præferam, quos scio meritò pro patriis legibus contendere. immò ne mihi quidē probatur, summi Dei templum temerari principum licentia. quāmobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat vestram

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

[a] *Petronius Iudæis, se Caio scribere velle polliceatur, eósque ad agriculturam adhortatur.*

An. mundi 4002. *A Christo nato* 40.

irreuocabilem sententiam, quantumque in me erit, hortabor vt honestissimæ vestræ voluntati assensum suum præbeat. Deus cuius potétia superior est omnibus humanis conatibus, faxit vt & religio vestra integra ac inuiolata maneat, & ille per immodicam honoris cupiditatem nullum sibi contrahat piaculum. Quòd si offensus iram omnẽ in me verterit, patiar quodcunque periculum, siue in corpus siue in vitam sæuire illi libeat, modò ne tam ingentem vestram multitudinem propter constantem bonam voluntatem perire videam. Abite igitur quò suũ quenque vocat negocium, & terram labore vestro colite. Legationem autem ipse in vrbem missurus sum, & quicquid in rem vestram potero, tàm per me agam quàm per amicos meos & necessarios. His dictis concionem dimisit, hortatus vt agros colerent interim, & bono esset animo. & ille quidem sic populum pro suo virili consolatus est. Deus autem manifestè ostendit Petronio suam prouidentiam, quódque omnibus iustè atque honestè cœptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repentè imber præter omnium opinionem decidit, nullis tam serena die signis præmõstratus: & hominibus propter diuturnam ac continuã siccitatem cœlestis pluuiam penè desperantibus, etiamsi nubes viderẽt. quæ toties spem eorum frustratæ fuerant. Quippe præter terra tum præter solitum præterque expectationem rigata largis imbribus, Iudæis spes facta est non irritas fore preces Petronij. Quin & ipse præses magis etiam obstupefactus est, euidenter certiores curæ esse Deo res Iudaicas, attestante tam insigni prodigio, vt nemo nisi impudens posset contradicere. cúmque b accuratè super hoc negocio scripsisset ad Caium, dehortans ne tam multa

a *Post diuturnam ac continuam siccitatẽ repentè imber decidit.*

b *Petronius ad Caium scribit.*

multa millia in extremam desperationem atque perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria, neue seipse mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, æternúmque apud eam sibi pararet improperium: id quoque adiecit, quàm carus sit Deo populus, quámque manifestis signis declaret suam erga illos beneuolentiam: Hæc Petronius. Rex autem Agrippa, qui tum fortè Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior, quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitóque omni exquisitissimarũ ac lauticiarum ac voluptatũ genere, vt omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atque ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi Principis per omne imperium. is demiratus eius tàm animum quàm magnificentiam, qui etiam supra vires ac facultates placere sibi contenderet, volénsque cum eo certare mutuis officiis. iam vino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiam prouocãtem sic allocutus est. Equidem & ante expertus sum tuam beneuolentiam, quando viuo etiam tum Tiberio ne periculis quidẽ à me colendo deterritus es, & nunc video te, modò mihi gratificeris: nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cum turpe mihi sit à te vinci officiis, quicquid hactenus per me cessatum est, iã pensabitur: tantúmque ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat enixè dabo operã, vt maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benignè promittebat, ratus ampla latifundia postulaturum, aut vrbium aliquarum vectigalia. ille verò quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimulata tum demum per occasio-

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

a Caium Agrippa Roma honorat in eius retributionem Caius aliquid petere iubet, qui nihil aliud quàm vt mandatum Petronio datum renocet, rogat.

An. mundi 4001. A Christo nato 40.

nem apĕrĭit, dicens neque olim propter priũ tum commodum præter mandatum Tiberij illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam vberiorem fuisse quàm vnquam spe cõcipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare valeas, meis tamen non solùm meritis, sed cupiditatibus etiã abundè satisfactum est. ibi Caius attonitus hominis modestia, magis vrgere cœpit, vt vellet vti sua beneficentia, nihil nõ polliceri perseverans. Tum Agrippa, quandoquidem domine liberalitatem tuam tam benignè mihi offers, equidẽ petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo: illud potius postulabo, quod impetratũ & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem tuis tibi conciliet. Mihi quoque glorioſum erit, ſi poſt innumeras alias, hanc vnam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur vt mandatum reuoces, quod Petronio dedisti, de statua in Iudæorum templo ponenda. hæc ille velut aleam iaciens, non ignarus, quantum subesset periculum, quódque capitale esset placitis Caij cõtradicere. Imperator autem simul officiosa liberalitate delinitus, simul pudendam vanitatem damnans, si coràm tot testibus vltrò ad petendum prouocato, repentè mutatus denegasset gratiam: suspiciens etiam virtutem hominis, qui pluris faceret pietatem, suæque gentis trãquillitatem, quàm incrementum dominationis aut redituum, fecit eum voti compotem. Scripsit igitur Petronio, collaudans eius industriam in comparando exercitu, & in exsequendis mandatis quæ acceperat. quod autẽ ad statuam attineat, siquidẽ dedicata sit & posita, sinendã esse. sin minus, non esse cur in eo negocio plus laboret

boris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. Remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippę gratiam, cui tantum honoris à se haberi, vt non possit voluntati eius contradicere. In hunc modum Caius scripsit Petronio, priusquã ad defectionẽ spectare Iudæos cognosceret, allatis postea de rebellatione rumoribus, indignè ferens gentis audaciam, & cõtemptum imperij, homo omni dedecori obnoxius, nullámque rationem honestatis habens, & impetu iracundiæ quouis abripi solitus, quem refrenare nunquam studuit, imò ad felicitatem suam pertinere putans, si quàm maximè affectioni huic indulgeret, demũ [a] scribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te valuerunt Iudæorum munera quàm mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio, quid de teipso statuere debeas, semel indignationem meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidẽ est ad præsidẽ, non tamen Cęsare viuo reddita, qui perferebant tardius nauigãtibus, ita vt prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caij exitio. Deus enim non immemor fuit Petronij, & periculorum quæ propter ipsius honorem atque Iudæorũ religionẽm subiit: sed amoto à Reip. habenis Caio propter impiè affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi gratia tam à Romanis quàm à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus eũ prosequentibus, in quos potissimũ Caius debacchari est solitus. Is extinctus est nõ multò post quàm Petronio scripserat illam mortis denunciatricẽ epistolã. Causam autẽ propter quam Caius sublatus est, & quemadmodum comparatæ sint in eum insi-

Ann. mundi 4003. *A Christo nato* 41.

[a] *Caius Petronio mandata imperatoria negligenti, vt sibi ipsi mortem inferat, scribit.*

An. mundi 4005. A Christo nato 41.

die, procedente stilo significabimus. cęterùm a Petronio prius redditę sunt literę de cęde imperatoris ac tum demum: superuenerunt illę, quibus iubebatur mortem sibi consciscere. quare lętatus fortuito tyranni interitu, admiratus est Dei prouidentiam, qui sine dilatione mercedē habiti sibi honoris persoluerit, & Iudęis prę-sentem opem atulerit. Et ille quidem miro hoc modo euasit mortis periculum.

a *Petronius prius de Caij morte literas quā de nece sibi-ipsi inferenda accipit.* Hedio & Ruffinus cap. 16. aliàs ca. 20.

Quæ in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint: & de Asinæo ac Anilæo fratribus.

CAP. XII.

INciderunt b in ea tempora graues motus Iudæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantiū, cædęsq; ac calamitates quales nusquam memorantur in superioribus narrationibus, de quibus accuratè tractaturus, causas etiam ab origine repetam. Nearda c dicitur vrbs Babylonię, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem possit alere. ad hęc non patet hostium assultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis mœnibus. Eidem flumini est & Nisibis appositа: quare Iudæi fœti locorum natura, sacrum didragma quod Deo ex more solent offerre, cęteráque votiua pecuniam in his vrbibus deponebant tanquam in communi ęrario, inde suo tempore transmittendam Hierosolyma: quę deinde à multis hominum illò deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tū suberatur Babylonia. Ex d his Iudęis erant Asinęus & Anilęus fratres Neerdenses patria, orbati patre, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, vbi & viri exercent lanificium. hos officinę magister apud quem artē didicerāt, quòd serius aliquando

b *Iudæorum apud Mesopotamiam & Babyloniam graues motus.*

c *Nearda, Nisibis Babyloniæ vrbes.*

d *Asinæus & Anilæus Neerdenses patria in locum quendā se conferunt, ad quos in gens multitudo cōfluit.*

operandum accessissent, castigauit verberibus, illi credentes se affectos iniuria, detractis armis quę seruabantur in eius domus pariete, contulerunt se in quendam locum, vbi fluuius scinditur, vberem pascuis, & frugum fertilem cęterorúmq; fructuum qui reponuntur in hyemem ad eos mox confluxit iuuenum quísque egentissimas, quorum armis stipati pro ducibus se gerebãt, nemine cohibente maleficia: cùm enim facti essent inexpugnabiles, & arcem si cõstruxissent, dimissis exactoribus tributa colligebãt ab incolis, certum videlicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum sat erat, promittentes amicitiã morem sibi gerentibus, & propugnationem contra externam vim si qua ingrueret: contra occisionem gregum ac pastorũ, si detrectarent imperata facere. quapropter necessitate coacti, mittebant eis quantũcunq; poscerent. quo factum est vt aucta eorũ potentia, validi essent ad incursandũ quoslibet, nemóq; vicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeò vt ad Parthorum quoque Regem rumor hęc detulerit. Satrapa [a] autẽ Babylonię postquã hęc audiuit, volens crescens adhuc malum opprimere, priusquã maius aliquod inde proueniret incommodum collecto quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, properauit contra eos cupiens ex improuiso opprimere: obsessáque palude suos iussit aliquãtisper quiescere. posti die verò Iudęis sabbaticas ferias ocio publico celebrantibus, ratus non ausurum hostem in certamen descendere, sed nullo negocio victos se abducturum, paulatim procedebat, vt derepẽte in eos irrueret. Asinęus verò qui tum fortè positis propè se armis cum sociis desidebat in ocio, Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit: nõ qua

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

a Asinæus cum socijs à Babylonia satrapa ex improuiso oppressi.

An. mundi 4003. *A Christo nato* 41.

lis est passim pascentium, sed qui sessorem t
go vehant: nam & frenorum sonitum sentio,
reor ne circumuenti simus ab hostib. sed pr
currat aliquis speculatũ, qui nobis quid inim
nent certò renũciet. optarim autẽ vana esse qu
diximus nihilq; quidã profecti visum, celeriter
redeunt, non falsam suspicionẽ fuisse referẽtes:
adesse vltores acceptæ iniuriæ. ex insidiis se ob
rutos equitatu copioso velut pecora, ne ad repu
gnandũ quidẽ paratos, vetãte propter ferias pa
tria consuetudine. at Asinæus longè aliter quam
speculatori videbatur statuit, non concedendã
censens hanc voluptatem hostibus, vt per ociũ
in se grassarẽtur cædibus: quin potius virtutis &
præsentis necessitatis memores conniti debere,
vt si ita fors ferat, non inulti pereant: primúmque
correptis armis suos exemplo ad similem ex
citiuit audaciam. ad conserendas cũ hoste manus
eos animans, & quia contemptim veniebant
rem factam se habere putantes, multis ceu re
liquia coegit terga vertere. Eius pugnæ postquã
ad Parthorum Regem fama peruenit, admira
tus fratrum audaciam, cõcupiuit eorum aspe
ctũ & colloquiũ: confestimq; ad eos misit fidis
simum è satellitibus qui hæc verba illis refe
rat: Regẽ Artabanũ tametsi iniuriã eorum vio
lentia in suo regno acceperit, indignationẽ ta
men virtuti ipsorum remittere: missileq; se qui
fide data impunitatem & securitatem itineris
eis offerret ipsius nomine quod amicitiã eorũ
cuperet, sine fraude omni & insidiis. paratũ es
se Regis munificẽtiam, forteq; vt hac sua virtute
posthac Rege fauente vtãtur melius. Tum As
inæus ipse quidem profectionem distulit, fratrẽ
verò Anilæum misit cum quibus potuit mune
ribus. Iuit ille ad Regem, & facilè admissus est.
Artabanus autem videns Anilæum solum ve
nisse,

a *Asinæum fratres ad fortitudinem hortatur & hostes fundit fugátq;.*

b *Artabanus ad Asinæum & Anilæum propter audaciam societatem eũ illis inire mittit.*

missse, rogauit curnam domi reliquisset Asinæũ. cognitóque metu illum se cõtinere intra paludstria: per patrios Deos deierauit, nihil eos se læsurum in fidem venientes: idque porrecta iuueni dextera sanciit, quod apud barbaros conuẽturos certissimum est argumentum fiduciæ, nã post datam dextrã apud eos nec fallere fas est, nec diffidere, cessantibus omninò suspicionib. Tum quoque Artabanus hoc pacto remisit Anilæum, persuasurum fratri, vt simul veniat. Hoc autẽ agebat Rex, volens conciliatis sibi his fratribus per Iudæorum virtutem illas satrapias continere in officio, quæ videbantur ad defectionem spectare occupato Rege alibi. Verebatur enim, ne dum ipse rebelles perdomat. Asinæus auctis apud Babyloniã viribus, siue volentibus prouincialibus, siue inuitis non tẽperaret à maleficiis. Hoc igitur consilio illum accersiit. Asinæus verò facilè à fratre in eam sententiam inductus est, præsertim commemorãte quàm luculentè erga ipsos Rex affectus sit, quódque ad firmandam fidem iusiurandum interposuerit. quare primo quoq; tempore ad Artabanũ ambo perueniunt. ille perlibenter eos excepit, imprimis miratus generosum Asinæi animum. quod videret breui statura hominem, & primo aspectu contemnenda specie, quasi nullius precij, apud amicos dictitans, nihil esse in tantillo corpore, quod tã vasto animo respõdeat. & inter epulas ostenso magistro militum Abdagasi prædicauit, dehortãs quanta fortitudine bella gerere soleat. Is [a] cũ rogasset, vt bona Regis venia liceret illũ interficere, pœnásq; eor maleficiorum de eo sumere, quibus Parthos læserat: negauit se hoc permissurum in hominẽ, qui se credidisset suæ fidei, data dextra confirmatæ & iureiurãdo adhibito. Quod si, inquit,

An. mundi 4003. A Christo nato. 41.

a Abdagasum Asinæũ interficere vult, quod Artabanus permittere recusat.

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

vir bellicosus haberi vis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorum ignominiam: sed redeuntem aggressus per vim absque meo cõsensu opprime. Mane deinde accito Asinæo, Tempus tibi est, inquit, iuuenis domum reuerti, ne diutius hic ducum in te odia pronuces, qui te fortassis etiam me inuito conarentur interficere, commendo autẽ tibi terrã Babyloniam, vt eam tua cura tutã à latrociniis & illæsam custodias, mihi vicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuum caput non dubitasti meæ fidei committere. hæc locutus, datis mox muneribus, Asinæum dimittit, ille domum reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus, breuiq. in tantũ auctus est, quantum ante eum nemo alius, à talibus exorsus initiis: nec contentus honorib. Babyloniorum, à Parthorum quoque obseruabatur ducibus, qui in vicinas prouincias mittebantur cũ imperio. Adeò creuit eius auctoritas vnà cum potentia, vt Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutib. In hac felicitate floretior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius vergere, quàm neglecto pristino virtutis studio, contẽptisq. institutis patriis, voluptate victi dediderũt se externis libidinib. Venerat fortè in eas regiones Parthorum quidam dux eum coniuge, tam aliis dotibus quàm insigni forma laudata vsq. ad miraculum: hanc siue aspectu, siue fama cognitam adamauit Asinæi frater Anilæus: & cùm neque imperare posset cupidinibus: neq. vlla alia esse poriendi muliere, bello maritum eius petiit: primóq. conflixu ex se Pacho, vxoris potestatem & thalamum peruenit: quidem magnarum calamitatum quàm fratri fuit principium. cum enim nullo

Asinæo terram Babyloniam cõmendat, datisq. muneribus eum dimittit.

Anilæus Parthorum Ducem trucidat, eiúsque vxorem ducit.

marito captiua duceretur, simulachra patriorũ numinum quæ gentilitio ritu & domi secum habere solebat & in itinere clam inter cæteram suppellectilem aduexerat, ea primum colebat sine arbitris. Deinde in thorũ recepta & nacta fiduciam, propalã operabatur sacris quæ à defuncto acceperat. id [a] factum obiurgabatur ab amicis vtriúsq. fratris primariis, indignum facinus dictitantibus cõtra Hebraicæ gẽtis ritus ac leges ductam vxorẽ barbaram, deditam impiis patriæ suæ superstitionibus. quare videndum ne dum nimium indulgent voluptati corporis, à principatu excidant, quem diuino fauore consecuti sint. Sed adeò nihil profectum est his admonitionibus, vt præcipuus quidam confossus sit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus est fratribus eorũmque sociis, vlturum læsam & religionem & amicitiã, vtque simili & ipsi ab inimicis afficerentur exitio: illi quidem quòd autores iniuriæ fuerint, hi quòd patrocinatorem legum per sunumum nefas oppressi passi sint. quamuis enim molestè ferrent talia, plus tamen apud eos valebat præteritæ virtutis memoria, cur acceptam ferebant præsentem felicitatem. sed indignationẽ eorum accendit mulieris impietas, non ferentium pertinaciter amplexam sacra Parthica: factóque [b] concursu ad Asinæum vociferabantur in Asilæum: dicẽtes oportere eum, si prius parum potuit quid vtile sit dispicere, nunc certè erratum corrigere, priusquam id publica expietur pernicie. nam & connubium illud nemini probari, vt parum conueniens patriis ritibus: & superstitiosum numinum cultum quem mulier sibi permittat, pertinere ad Dei veri iniuriam. at ille quamuis agnosceret peccatum fratris plurimum sibi ac suis magnum aliquod in-

An. mundi 4003. *A Christo nato* 41

a *Asilæus ob vxorẽ Idolatriam à Iudæis obiurgatus quendam confodit.*

b *Asilæũ apud Asinæum fratrem accusatur, qui primum cõmouet, deinde dum eum reprehendit, Asilæi vxor veneno eum tollit.*

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

commodum, victus tamē germanitatis affectu, facilè ignoscebat succumbenti tam indomitis cupidinibus. Sed cùm maiores indies concursus ad eum & vociferationes fierent, tandem super ea re fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens vt resipiscat in posterum, mulierémque domum ad cognatos ipsius remittat, nihil tamē hac admonitione effectū est: quia mulier sentiens propter se murmur esse in populo, & verita ne Anilæo propter amorem sibi durius aliquid accideret, veneno Asinæū sustulit, secura quòd sub amatore iudice impunè auferret hoc facinus. Cæterùm [a] Anilæus ad se vnum cum principatu redacto, cū exercitu fecit impetum in vicos Michridatis viri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebat Arabam filiam: eósq; magna præda abacta populatus est. nam & pecuniam multam & mancipia repperit: pecoráque & res alias quibus fortunæ possunt auctiores fieri. Mithridates verò qui fortè tum non procul aberat, audita vicorum expugnatione, indignè ferens vltrò se ab Anilæo lacessitum iniuria, habitámque ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu, collectóque equitatu quàm potuit maximo, obuiam profectus est conflicturus cum Anilæo: & cum ad vicum quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quod decreuisset postridie Iudæos aggredi, sabbato instante quod illis religioso occolitum quadere præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiusdā vici incolæ, inter cætera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis conuiuium, iussō curare corpus milite, noctu contra hostes properauit, vt inopinos opprimeret. quò deductus circa quartam vigiliam. partim sopitos occidit, partim attonitos fuga coegit salutē

a *Anilæus in Mithridatis vicos cum exercitu impetum facit eumq; noctu opprimit, & captum secum abducit.*

rere. Mithridatem etiam viuum captum secum abduxit, nudum super asinum impositum, quæ apud Parthos grauissima habetur contumelia. quem cum sic ad syluam quandam perduxisset, hortantibus amicis, vt illum interficeret. ipsi diuersum visum est, neganti occidendum virum genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regia. præteritas enim iniurias posse impetrare veniam. quamuis enim offensus sit Mithridates, habiturum tamen pro concessa incolumitate gratiam. quod si grauius in eum consulant, nõ quieturum Regem. nisi magnis cædibus in Iudæos Babylone degẽtes vindicet, quibus parcendum esse propter coniunctionem sanguinis, & vt ad illos sibi pateat refugiũ, si qua clades accidat, vt sunt belli vicissitudines. eam sententiam approbauit multitudo cætera, atq. [a] ita Mithridates dimittitur, qui domum reuersus ab vxore exceptus est conuicio, quod Regis gener post acceptas à Iudæis tot tã insignes iniurias, nũc captiuus etiam vitam eis debere sustineret precariã. Aut [b] igitur, inquit, pristinam virtutem recipe, aut Deos testor, quibus curæ est Regũ dignitas, me tua conditione non vsuram postea. ille partim non ferẽs quotidianum opprobrium, partim timens mulieris elatum animum ne diuortium faceret, inuitus quidem, coegit tamen quantas potuit copias, indignũ seipse vita existimans si homo Parthus Iudæis victoriam cederet. Anilæus verò vbi cognouit aduentare illũ cũ valido exercitu, turpe ducẽs continere se intra palustria, & spetãs fortunã contra hostes prioi similem, fretúsq. milite iam assueto vincere, & ipse cõtrà eduxit copias: cui præter veteranos multi tum etiam prædæ cupidine se adiunxerant, rati profligandum hostem quamprimum in conspectum venerit,

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

a *Mithridatem Anilæus dimisit.*

b *Mithridates ab vxore, vt Anilæum bello impetat, accensus.*

Ab. mundi 4003. A Christo nato 41.

progressos autē meridiano tempore per regionem inaquosam ad nonaginta stadia Mithridates adoritur, æstu & siti laboréque itineris adeò fessos, vt arma ægrè sustinerent, ipse recentibus viribus: confestimq. in fugā versis tanta cædes secuta est, vt multa virorum millia caderent. Anilæus autem stipatus globo iuuenum effusissima fuga se in quandam syluam recepit, relicta Mithridati lætissima victoria. Verùm [b] ad Anilæū breui confluxit magna multitudo perditorum hominum, qui licentiam pluris quàm propriam salutem facerēt: itaque detrimentū quod acceperat in prælio, suppletū est duntaxat numero. neque enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eò quòd essent rudes militiæ. Duxit tamē eos cōtra Babyloniorū castella: latéque vastabant omnia: Tū [c] Babylonij, reliquique hostes miserunt Neerdam ad Iudæos, qui Anilæum deposcerēt ad supplicium. quòd cùm non impetrarent: neque enim illis integrum erat hominem dedere: ad pacem eos inuitauerunt, quibus tractationem de conditionibus parcis admittētibus, missi sunt tam ab illis quàm à Babyloniis legati ad Anilæum. Tum Babylonij perlustrato diligentiùs loco in quo se ille cōtinebat, clam noctu irruunt in sopitos & grauatos crapula: & impunè quotquot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum verò hoc metu exoneratus Babylonius populus, qui ante hac non ausus erat odium effundere in nostros homines, cum quibus illi propter diuersos ritus perpetuum est dissidium, nūc his nunc illis prævalentibus sublato inquam Anilæi sodalitio, in Iudæos vndiq; coortus est. Itaque [d] non ferentes eorum violentiam, & sentientes se ad confligendum impares, nolentes eōrū eis habitare amplius, migrarūt Seleucā vr-

a Anilæus à Mithridate fugatus.

b Ad Anilæū ingens perditorum hominum multitudo confluxit, qui Babylonios inuadunt.

c Anilæum Babylonij ad supplicium deposcunt, qui oppressus interficitur.

d Iudæi à Babyloniis afflicti Seleuciam migrant.

bem

bem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanore olim conditam. hæc commune est Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium. eò postquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nulla affecti sunt iniuria. sexto autem anno peste apud Babylonem grassante denuò inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, secuta est Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa. in hac vrbe semper Græcis malè cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante, quò postquàm à Iudæis migratum est, eorum fauore conditio Syrorum cœpit esse potior, aucta viris bellicosis & periculorum contemptoribus. quare Græci succumbentes, & videntes se non posse recuperare dignitatem pristinam, manente Iudæorum & Syrorum consensu, suos quisq; familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facilè impetratum est. nam cùm vtrinq; primatibus commissum esset negocium, secuta est reconciliatio, quam ita demum ratam fore placuit, si vtriq; Iudæos communibus prosequerentur odiis: eósq; [a] ex improuiso aggressi, occiderunt supra quinquaginta virorũ millia: nec vllus euasit, nisi si quem amici aut vicini seruauit misericordia. hi [b] deinde secesserunt Ctesiphontem vrbem Græcanicam vicinam Seleuciæ, vbi quotannis Rex hybernare est solitus, habens ibi maiorem suppellectilis partem repositam: ibíq; sedes fixerunt, tutos se rati Regię maiestatis reuerentia. Cæterùm Babyloniorum ac Seleucensium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus est: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus consspirauit in eorum perniciem. quo factum est, vt [c] pleriq; in Neerdam & Nisibim se receperint, securitatem suam reponentes in earum

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

a *Quinquaginta Iudæorum millia Seleucia occisi.*

b *Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt.*

c *Iudæi in Neerdam & Nisibim se recipiunt.*

munitionibus, quæ alioquin etiam habitantes à viris bellicosissimis. Atque ita se tunc habuerunt res Iudæorum per Babyloniam.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIX ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quemodo Caius à Chærea cæsus est.*
II. *Quomodo Claudius principatum adeptus sit.*
III. *Dissidium inter Senatum & plebem.*
IIII. *Quomodo Claudius Agrippæ patruum regnum reddidit, & edicta sua Iudæorum gratiam.*
V. *Agrippa in Iudæam reditus.*
VI. *Epistola Petronij ad Dorium pro Iudæis scripta.*
VII. *Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.*

Quemodo Caius à Chærea cæsus est.

CAP. I.

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

IAVS[a] porrò non in solos Iudæos Hierosolymis & in vicinis regionibus degentes debachatus est, sed tetram atque quàm latè Romanum patet imperium, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quæ inquam veterum monumentis sunt proditæ. Sed maximè Roma ipsa ejus sæuitiam experta est, nihilo hac parte melior conditione quàm vrbes cæteræ, præsertim Senatores ac patricij cæteráque nobilitas[b] omnesque iniurijs vexabantur qui vocantur equites, opibus & dignitate senatoribus proximi, vtpote ex quorum ordine senatorij viri delectus; hi enim ignominijs afficiebat

Medio & Rufino Cap. 1.

[a] *Caij in Iudæos tyrannis.*

[b] *Caij in Senatores ac patricios sæuitia.*

& exiliis cædibúsque & confiscationibus, quæ tum fere cædis accedebant præmium. Se verò pro Deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à subditis, & Capitolium frequentans templorum omnium in vrbe celeberrimũ, Iouem [a] eius præsidem appellatione fratris salutare ausus est. Aliis quoque operibus suam declarabat insaniam, quando à Puteolis vrbe Campaniæ ad Misenum alterũ maritimum oppidum grauatus triremi traiicere, & alioqui ad suam dominationem pertinere existimans, si à mari eadem quæ à terra obsequia exigeret, ab vno promontorio ad alterũ ponte iuncto medio sine spacio, curru vltro citróq; vectatus est: id enim demum iter dignum esse maiestate sui numinis. Templorum [b] etiam Græcanicorum nullum inspoliatum reliquit, & omnes insignis artificij tabulas atq; statuas edicto ad se comportari imperauit, quicquid vbique terrarum pulchri esset, in pulchertimo loco, hoc est, Romana vrbe spectari debere dictitans. his spoliis palatium suum, & hortos exornauit, aliósque suos secessus per Italiam. ad hæc Iouem, qui à loco, in quo vniuersis Græcis colitur, cognominatur [c] Olympius, opus Phidiæ Atheniensis statuarij, ausus est iubere in Vrbem transferri: quod tamen factum non est, architectis apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negocium, negantibus loco moueri posse illæsum simulacrum & absq; vitio. aiunt etiam prodigijs fidem excedentibus Memmium vetitum, distulisse imperata facere: quæ ipse inertiæ excusantibus cessationem suam literis etiamque capite luendum esset neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. ò [d] deniq; insaniæ profectus est, vt natam Drusi filiam in Capitolium delatam, in simulacri

Anno mundi 4004. A Christo nato 42.

a *Caius Iouis fratrem se appellat.*

b *Caius templorum Græcanicorum nullum inspoliatum reliquit.*

c *Iouem Olympium Caius Memmium Regulum Romã transferre iubet.*

d *Caius Iouis se cõparat.*

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

genua deponeret, quasi communem sibi cum Ioue prolē, in medio se relinquere dicens iudicium, vtra maiore parente sit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit etiam seruis licentiam deferendi suos dominos qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris autoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeò vt Claudium ausus sit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patruum dicentem causam capitis, spetans sumptuum se de illo supplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum suæ ditionis orbem repleuisset sycophantiis, & seruos erexisset contra dominos, passim [b] illi tendebantur insidiæ, alios ira stimulante ad vindictam acceptæ iniuriæ, aliis ipsius cæde imminentem sibi perniciem præcauere volentibus. Certè ius publicum, nisi illo sublato saluum manere non potuit, præcipuè, nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. quapropter libet mihi accuratè denarrare totum negocium, velideò vt argumentum sit diuinæ potentiæ, quod & in aduersis soleant homines, & modestiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falsi, neglecta virtute in perpetuam corruant miseriam. Tres [c] in illius necem conspirationes factæ sunt, quarū singulæ autores habebant viros fortissimos. nam [d] Æmilius Regulus à Corduba Hispaniæ ciuitate oriundus manu coniuratorum circa se habebat, quorum operā illum tolleret. alterius [e] Cassius Chærea tribunus erat caput. Annius quoq; Minucianus nonnullos ad opprimendum tyrannum conscierat. His Caius inuisus erat, Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem oderat. fuerat enim magnanimus, & liberali ingenio

a *Caium licentiam seruis deferendi suos dominos permittit, & Pollux Claudium patrum facere audet.*

b *Caio passim insidiæ struuntur.*

c *Tres in Caij necem conspirationes factæ.*

d *Æmilius Regulus.*

e *Cassius Chærea.*

citus, ita vt non dissimularet sua consilia: quæ cum multis communicauit, vel amicis, vel alioqui viris strenuis. Minucianus [a] verò partim Lepidum vlciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quòd videret eius odia semper esse exolis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chæreas non ferebat exprobratã sibi à Caio mollitiem, & alioqui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optimè se putabat nece ipsius euasurum. Commune autem omnium illorum erat propositum, superbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. spes enim erat successurum negocium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse vel vitam impendere. Sed Chæreas fuit feruentior cæteris, tũ cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quòd propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim [b] Circenses ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent. tum [c] quoque contentione magna rogabant, vt tributorum ac vectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum vociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multíque hoc pacto capite plexi sunt. idque tulit populus, & cessauit à clamoribus, exẽplo doctus maiorem vitæ rationem habendam quàm pecuniæ, quòd viderent pro importuno eius studio multis repræsentatum interitum. Hæc [d] magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendũ facinus, & compescendam immanem Caij ferociã. Et sæpè quidẽ epulantem inuadere

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

a *Annius Minucianus.*

b *Circenses ludi.*

c *Caius multos tributorum ac vectigalium releuationẽ petentes capite plexit.*

d *Chæreas multis ex causis in Caium incitatus.*

An. mundi 4004. *A Christo nato* 42.

decreuerat, certis tamen rationibus id distulit non quòd dubius esset proposíti, sed quia captabatur occasio commodior, vt non irrito conatu rem ad effectum deduceret. iam autem non modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum verò exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominum miseratione exsequitur mandata negligentius, conciuit in se iram Cæsaris, non sine probro effœminati ac segnis animi. nec hoc contentus, quoties ille redeuntibus victibus signum à se peteret, fœmineum aliquod & probrosum dabat vocabulum. atque hęc faciebat, cùm ipsum non puderet in quibusdam à se institutis sacris vti amictu muliebri, cincinnísque & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem qui & quoties tal a signa acciperet ferebat indignissimè, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus, essétq; cæteris tribunis ludibrio. nam allaturo eo signum à Cæsare, prædicebant fore vt afferret tale aliquod ludicrum. quapropter ausus est sibi aliquot adsciscere, iustam iræ causam præferens. in[a] his erat Popedius vir ordinis senatorij, omnibus fere perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tum sectator oc[i]. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quòd in Caium iecisset conuicia: & testem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cùm aliis multis tum Popedio. quæ cùm nollet amatorem suum falso, vt erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius vrgebat tormentis eam subiici. Tum [b] Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimum ei solitus cædere quæ[ri]

[a] *Popedius apud Cæsarem à Timidio delatus.*

[b] *Quintilia Caius torquere iubet, quæ nihil fatetur, sed muneribus affecta Popedius absoluitur.*

quæstiones iniungere, quòd putaret hæc executurum inclementius, quò mollitiæ notam effugeret. Quintilia porrò cùm torquenda duceretur, conscioru cuiusdam obiter pedem calcauit, innuens vt bono esset animo, néve ad tormenta ipsius expauescerer: se enim ea perlaturam obfirmato animo. itaque crudeliter eam examinauit Chærea, non sponte, sed necessitate coactus. cúmque illa perduraret, duxit eam in Caij conspectum, affectam modis miserabilib. Cuius miseratione indignè laceratæ imperator nonnihil flexus, Popedium absoluit, & pecuniis solatus est mulieris calamitatẽ, quam fortiter equè ac feliciter tolerauerat. Id verò indignissimè tulit Chærea, sic traduci putans suam fœuitiam, quasi tam immodicam, vt ipsum Caiũ remedium eius adhibere oporteat. quamobrem [a] sic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfectus vrbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo imperatore nunquam officio nostro defuimus. nam nostra opera & industria coniuratorum alij necati sunt, alij tormentis iutantum lacerati, vt ipsi visi sint miserabiles. Sed hæccine sunt nostræ militiæ munia? Tacente ad hęc Clemente, sed vultus rubore pudorem fatente ministeriorum talium, cæterum vrbis non ausо fugillare insaniam Cæsaris, Chęrea iam confidentius commemorare cœpit calamitates vrbis & imperij. harum, inquit, causa vulgi sermonibus in Caium refertur: sed si rei disquiratur veritas, ego mi Clemẽs: & hic Papinius, & antè nos tu Romanis imò toti humano generi horum malorum causa sumus, qui mandata eius exsequimur: & cum finẽ imponere possimus eius tum in ciues, tum in reliquos subditos debacchationibus, per tam fœdo

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

a Chæream Clementem & Papiniũ alloquitur.

Ann. mundi 4004. A Christo nato 42.

ministeria facti sumus ex militibus satellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum, aut imperio gestantes arma, sed pro eius incolumitate, qui eorum tam animos, quàm corpora, in seruitutem redigit, contaminantésq; nos quotidie cruore cæsorum & atrocissimis quæstionibus, donec ipsius iussu ab aliis pari modo tractabimur. non enim hoc modo cariores ei reddimur, sed suspectiores potius: & alioqui assuetus cædibus, quas libidine moderatur non iudicio, nequaquam conquiescet prius quàm nos quoq; cæteris adiiciat: nimirum iam destinatos exitio, nisi maturè prospicimus & communi libertati, & nostrismet periculis. Clemens autem etsi approbaret Chæreæ sententiam, tacere tamen eum iussit, ne sparsis in plures his sermonibus, & euulgato ante effectum consilio, raperentur ad supplicium exspectandum esse optabilem occasionem, fortuitò alicundè offerendam. sibi quidem ob ingraueſcentem iam ætatem non satis esse animi: & habere se tutiora consilia nam honestiora ne cogitari quidem posse. His dictis Clemens domum se recepit, secum agitans, quæ audierat, quæque ipse dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad a Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem virum quod non contemnendum nosset libertatisq; amatorem eximium, & ferentem aliquod ab eo exspectans consilium decreuit ei rem proponere, sollicitus etiam ne per Clemetem res proderetur, & omnem moram periculosam existimans in tanto negocio. hunc postquam libenter id accipere intellexit, vt qui iam antè pari modo animatus, ideo tantum hactenus silerat, quòd cum nemine auderet communicare suam sententiam: tunc verò operi

a Cornelium Sabinum.

etiam polliceri non modo ſolentium magis etiam confirmatus eſt in propoſito. itaq; rati non amplius cunctandum, ambo [a] ad Minucianum ſe conferunt, magnitudine animi ipſius ſimilem, & eodem accenſum virtutis ſtudio, Caio verò ſuſpectum propter necem Lepidi homini Minuciano coniunctiſſimi, & inſuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præ cæteris in tales ſæuire ſolitus: & iam antè ſignificationem aliquam inter ſe dederant, quæ tũ agebantur iniquo ſe ferre animo. quamuis enim metus periculi nõ ſineret eos manifeſtè proferre odiũ quo Caium proſequerentur, tamen occultus quidã eius rei ſenſus mutuam inter illos beneuolentiam cõciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præſtabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnémq; laudé meritus, ſoliti etiam anteà plurimum illi deferre, in eo quoque congreſſu poſtulabant, vt ipſe initium ſermonum faceret. ille rogauit Chæream, quodnam ſignum ea die ab imperatore accepiſſet. vulgatum enim iã erat per vrbé, quomodo ei ſoleret dandis ſignis illudere ibi Chæreas, cupidè arrepta occaſione, fretus Minuciani fidé, at tu mihi, inquit, libertatẽ ſignũ da: cui gratias habeo, quòd me vltrò properantem excitas. neque mihi ampliori adhortatione opus eſt, ſiquidem tibi quoque idé placere video, & priuſquã conueniremus iam antè eõſenſimus, gladius hic quo accinctus ſum, ambobus ſufficiet, quare age aggrediamur opus te autore, equidem volens ac libens ſequar quocunq; iuſſeris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dũ animus tãto facinore dignus ſupereſt, à quo etiam ferrum ſolet efficaciam ſumere. ipſe certè totus feror in hoc negocium, [illegible] quid mihi poſt eueniat:

An. mundi 4004. *A Chriſto nato* 42.

a *Annius Minucianum.*

ann. mundi 4004. A Christo nato 42.

quãdoquidẽ nec libet nec vacat de me priuatim diſpicere in publica ſeruitute patriæ, ſublatis legibus,& omnibus imminente à Caio pernicie & dignus ſum opinor vel te iudice cui credatur hoc miniſterium,quando & tibi eadem proba- ri video. Tũ Minucianus ſic animatũ ſentiens. cõplexus hominẽ collaudatũ hortatus eſt,vt per geret,apprecatus vt ſuperi conatus eius rato ha beãt:atq; ita mutuũ cõfirmati diuerſi abeũt.Fe- runt hoc conſiliũ quodã omiue fuiſſe firmatũ. Nã ingrediẽte curiã Chærea,vox cuiuſdã è tur- ba audita eſt, iubens eũ diis iuuantibus deſtina- ta perficere.&primo ſuſpicatus eſt rẽ ab aliquo è cõiuratis proditã:deinde a intellexit incitari ſe,aut à quopiã conſcio,aut voce Dei. cui curæ ſunt res mortaliũ, ámq.multi participes inſidia rũ armati aderãt & ſenatores & equites, ſimúl- que militũ quotquot erant conſcij. nemo enim erat,qui nõ putaret necẽ Caij pertinere ad ſalu- tẽ publicã,& ideò pro ſe quiſq; dabãt operam, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, cunctis tam verbis quàm opere in exitiũ tyrã- ni conſpirãtibus.Nã b & Calliſtus his ſe adiũxit Caij libertus:qui vnus plurimũ apud eũ poterat ſocius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus,abundánſq; pecuniis quas ex munerũ corrupteiis parauerat: vrebatúrq; immodicè hac poſſeſſione,ſuſpectũ nihilominus habẽs princi- pẽ,cuius ingeniũ norat implacabile,&in ſemel deſtinatis pertinax:ipſi autẽ inter alias pericu- cauſas hæc erat nõ poſtrema, quòd eſſet pe- nioſus nimiũ.quare ad Claudiũ clã deſciſcebat colẽs eũ, quòd ſperaret ſucceſſurũ in imperiũ & iam tũ obſequiis captãs eius gratiã, quo ta apud illum quoq; eſſet in precio. nã & iactã- apud eum, iuſſum ſe, vt veneno ipſum to- ſed & hactenus ſemper commentũ differe-

a *Chereas eũ aliis qui buſdã Caiũ tollere ſtatuit.*

b *Calliſtus, Caij liberti- us,Claudio à Caio ſe vt ipſum veneno tolleret, iuſſum, ſignificat.*

61

causas innumeras. Videtur autē mihi hoc finxisse in gratiā Claudij. nec enim ille si patruū necare voluisset, tulisset excusationes Callisti: & liberto cessanti imperata facere mox repręsentatum fuisset meritum pręmium. Claudius tamen qui diuino quodā fauore Caij furorem euasit, gratiam Callisto persuasus habuit pro nunquam accepto beneficio. Cæterùm Chæreæ conatus differebantur in dies conscíorum quorundā segnicie. nā [a] ipse inuitus cunctabatur, omne tempus patrando huic facinori opportunū iudicās. etenim aggrediendi ascendentē in Capitolium ad mactandas pro filiæ salute victimas sæpè dabatur occasio: vel præcipitandi in forum è fastigio basilicæ, nummos inde aureos & argenteos spargentem populo: vel opprimendi celebrātē arcana sacra quæ ipse instituerat. nam ipse Caius incautus erat propter securitatem, licet versaretur inter continuè præparatos ad insidias. Itaque inter suos iactabat Chærea, si putarent illum à diis seruari, sibi [b] vni & animū esse & facultatem vel absq; ferro conficiendi hominē: adeò infensus erat coniuratis, timens ne elaberetur occasio. at illi videbāt quidem eū pro cōmuni libertate solicitū. postulabant tamē paulisper differri negociū, ne, si parū succederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquisitionibus pręcluderetur viris fortib. ad opprimendū tyrānum aditus. satius igitur esse dum ludi agūtur in palatio adoriri facinus. hi celebrātur in honorē Cęsaris, qui primus dominationē à populo in se transtulit & exstructa ante regiam scena, cōueniunt eò spectatum Romanorū nobiles vnà cū vxoribus ac liberis, præsente etiā Principe. ibi conclusis tam multis millibus intra modicū spatium conatum facilè successurum, non valentibus ut etiā si velint succurrere protectoribus domesti-

Ann. mundi 4004. A Christo nato 43.

a *Chærea occasionē aggrediendi Cæsarem expectat.*

b *Finale cōfœderatorū de Caio tollendo decretum.*

An. mundi 4005. A Christo nato 41.

cis. Assensit Chæreas, decretúmq; est primo dorum die rem aggredi: sed plus fortuna potu quàm consilium, ita vt vix tertio stamra pere gerint, qui fuit ludorũ dies vltimus. tũ Chæreas sociis conuocatis: multũ inquit, elapsum est tẽporis quod nobis segniciem exprobrat in honestis consiliis: quæ verendũ est ne prodita in nihilum recidant, & Caius exasperatus magis etiã sæuiat. An non videris quòd ad hunc modũ nihil aliud sit quàm libertatis detrimentum & tyrannidis accessio? cum debeamus nobis primùm securitatem parare, deinde aliis perpetuã felicitatem, vnde ad nos & gloria maxima reditura sit, illis verò tam honesto proposito non cõtradicentibus, cunctantibus tamen adhuc & per ſuporẽ silentibus: quid, inquit, boni viri differimus? an nescitis hunc esse spectaculorum diẽ vltimum, post quæ peracta Caium esse nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Ægypti visendæ gratia. pulchrum verò fuerit ſi emittamus è manibus hoc propudium hominis terra marique triumphaturum de Romanorum ignauia. an non ignominiosum sit nos Ægyptio cuipiam libertatem oppressam non ferenti hãc gloriam cedere? ego certè deliberationes vestras nõ exspectabo amplius, sed periculum faciam hodie, ita vt fortem virum decet, quicquid fors ferat libentius perpessurus, quum vt me viuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & seipsum accendit, & cæteris animum addidit, vt omnes sine dilatione rẽ aggredi cuperent: móxq; palatium armatus gladio petiit, quod ita mos sit accinctos tribunos signũ ab imperatore petere & forte ea die vices petendi ad ipsum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem pertrudendo, dum quisque locum spectandi præcipe-

re n-

re nitiẽtur, magna voluptate hanc contentionẽ spectante Caio: quòd nec senatoribus assignata essent loca nec equitibus, sed promiscuè sedebant viri cum mulieribus, & serui confusi cum ingenuis. progressus [a] deinde imperator tẽ diuinam fecit Augusto Cæsari, ad cuius tum honorẽ ludi celebrabantur: & cadente victima contigit respergi cruore togã Asprenatis vnius è senatorum numero, quod ominosum ei fuit, licet cũ risu exceptum à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die præter naturam fuisse affabilem, ita vt insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro cõsedit inter amicos in [c] theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. duas habebat ianuas, alteram versus subdialẽ aream, alteram versus porricũ, per quam actores ingrediebantur & egrediebãtur, non turbato spectatorũ consessu: qua parte erat cella quędam tabulatis interscpta, vbi mimi versabantur & Musici. cúmq; iam & multitudo cætera sederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius [d] vir prętorius submissa voce rogauit assidentem sibi Cluuitum consularem, ecquid noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrannicidij. tum [e] Cluuius, tace, inquit, bone vir, ne quis hæc Achiuorũ exaudiat: alludens Homerico carmine, sparsis deinde in spectatores missilibus, quæ pomis cõstabant & auibus propter raritatẽ gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: móxq; duo quædam ominosa secuta sunt. Nam primus inductus est in quo iudex deprehensus in crucem suffigitur: & tabula acta est Cynera, in qua & ipse & eius filia Mirra occiditur: multúmque fictitij cruoris fusum est tam circa cru-

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

[a] *Augusto Cæsari Caium rem diuinam fecit.*

[b] *Asprenas.*

[c] *Theatrũ.*

[d] *Batibius.*

[e] *Cluuius.*

An. mundi 4004. *A Christo nato* 41.

crucifixum, quam circa Cinyram. quin & eum diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius Rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est dum theatrum introgreditur. Cæterùm Caio dubitante, permaneret ne vsq; finem spectaculi, præsertim cum dies esset vltimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur vt erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, veritus ne periret occasio, iã enim Chæreã egressum viderat, surrexit iturus ad confirmandũ hominem. eum imperator comiter apprehendens lacinia, quónam, inquit, bone virq; ille reuertitur? edit denuò, sed vicit timor: & paulo post rursum surrexit: Caio nõ amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tũ Asprenas etiã hortatus est Cęsarem, vt more solito lotus & prãsus tum demũ reuerteretur: cupiebat enim, vt conscius quod statutum erat peragi sit iam Chærea coniuratos disposuerat, vt suo quisque loco nauaret operam: ægréque moras ferebant, quòd iam esset hora nona diei: & Chęreas volebat in theatrum reuerti, atq; in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id sine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde non posse fieri, existimabat tamen eã benè rependi libertate publica. iámq; tendebat in theatrum, cum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum coniurati turbam dimouent, quasi Caio hoc volenti: re autem vera captantes solitudinem quò facilius possent cædem perficere. præcedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minucianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri vetabat sua dignitas, eos ipse sequebatur eum Paulo Arruntio. mox vbi regiam ingressi sunt, relicta recta via per quam eũ præstolabantur seruorũ ministeria, & quà Claudius cum aliis præcesserat deflexit ad

frequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco visurus qui venerant ex Asia, partim ad concinnandos hymnos sacrorũ domesticorũ, partim ad saltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chæreas signum postulat, & illo probrosum quiddã dante, conuicio simul ac ferro eum adortus ferit grauiter, non tam lethali vulnere: quod quidem data opera factum putant, vt multis ictibus cõsauciatus periret cruciabilius: mihi non sit verisimile, quia tale facinus non admittit lenta cõsilia, quòd si hoc animo id fecit Chæreas, videtur mihi fuisse omnium stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quã celeriter se ac suos eximere periculo: maximè quando nõ deerant qui [a] Caio possent succurrere, nisi quamprimũ exhalaret animam. alioqui videbitur se & amicos potius quàm illum affligere voluisse, cum posset re bene gesta clàm se vltoribus eius subducere. non perdendo temerè tempus, vel seipsum potius. Verùm hæc quisque vt libuerit estimet. Caius porrò præ dolore vulneris, quod humerũ inter & collum impactum ne vlterius procederet osse iuguli retentum est, neq; exclamauit attonitus, neq; inuocauit opẽ amici vllius, siue quòd nemini satis fideret, siue præ superbia: gemitu tantũ edito, fuga se propipiebat vlterius. quẽ paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit vt in genu procideret. móxq; circumsistentiũ vna vox erat, repete, atq; ita cõfecerunt eum illatis certatim crebris ictibus. extremum [b] autẽ inflixisse fertur Aquila, qui vltimũ exitiũ illi attulit. autor autẽ facinoris merito Chæreas dicẽdus est, quãuis enim adhibuerit socios, omnium tamen primus id concepit animo, & modũ perficiẽdi inuenit, primúsq; ausus est cõsiliũ cõmunicare cũ aliis, quod vbi probari sensit, cõ-

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Caius trucidatus.*

b *Aquila Caio extremum ictum inflixit, Chæreas verò facinoris autor dicẽdus.*

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

iuratos in vnum contraxit vsus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cúmque res operã poscceret, hic quoqi primus in eum irruit, & sua virtute cædẽ exorsus, trucidati cadauer proculcandum aliis præbuit. quapropter meritò quicquid & à sociis perpetratum est, ipsius prudentiæ, industriæ atque virtuti, acceptũ ferendũ est, Sic Caius finiit multis confossus vulneribus. Quo [a] interfecto Chareas cum sociis in Germanici ædes se recipit.

[a] Chareas cum sociis in Germanici ædes se recipit.

reas cum sociis recipere se quà venerant, videbat impossibile: siue attoniti magnitudine facinoris, quòd non leue esset periculũ occidisse imperatorẽ gratiosum apud insanã multitudinẽ, paratis ad vltionẽ militibus, siue quòd angustæ erant viæ vbi patrata est cædes & refertæ famulis ac custodibus, qui omnes ea die præsto erant ad officium. proinde per aliam viã contulerunt se ad ædes Germanici, cuius filium Caiũ tum necauerant, hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita vnum erat, vt tamen excultum esset ædificiis per partes à singulis imperatoribus, quorum appellationem retinebant. iámqi elapsi è turba satis tuti erant pro tempore, tantisper dũ in occulto esset casus Cæsaris. primi [b] autẽ Germani senserunt eius interitum, cohors satellitiũ ex ea gente lectorum ad Principis custodiã: homines natura iracundi, vt quiuis alij barbari, quod plerunq; quid fiat nõ intelligant, robusti corpore & primos hostium impetus excipere soliti, & magnum ad victoriam momentum afferre in quamcunque partem incubuerint. hi cognita morte Caij vehementer indoluerunt, non ipsius virtutibus rẽ metientes, sed suis cómodis, quòd gratiosus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolentiam eorum sibi comparãs: móxq; e duce Sabino (is nõ sua aut maiorũ virtute, vt qui gladiator fuerat, sed insigni ro-

[b] Germani Cæsaris satellites.

[c] Sabinum ẽ Germanis satellitibus Cæsaris interfectores quærit.

bo-

bore ad tribunatum prouectus est) strictis gladiis discurrebant per domos scrutabundi vbinã laterent interfectores Cæsaris: & [a] primum sorte oblatũ Asprenatẽ frustatim lacerauerunt, eum cuius togam cruore victimæ respersam diximus, infausto sanè auspicio. post hunc [b] Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & genus ducentem à multis imperatoribus: qui nihili apud furentes fieri suam dignitatem vidẽs, homo validus extorsit gladium reluctanti ei qui primus se inuaserat: videbatúrque non inultus moriturus, ni circumdatus multorum simul obrueretur ictibus. tertius è senatoribus [c] Anteius cum paucis mala fortuna sicut priores in Germanos incidit. pertractus eò cupidine visendi Caij cadaueris, quem vehementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egisse in exilium, occidit postremò missis illõ militibus. pascebat igitur oculos gratissimo spectaculo: verùm audito tumultu latebras quæritans, non effugit Germanorum diligentem perquisitionem, per iram sontes iuxta atque insontes trucidantium, & illi quidem tali fato absumpti sunt. cæterùm postquam in theatrum rumor de morte Caij perlatus est, plus demirationis inuenit quàm fidei. quidam [d] enim etsi perlibenter interitũ eius acciperent, quem iamdudum optauerant, præ timore tamen credere non audebant. aliis contrà adeò non libebat credere, quia verũ esse nolebant, atque etiam maius putabant, quàm vt humana virtute posset effici, hi ferè erant pueri ac fœminæ atque mancipia, tũ nonnulli ex militibus: quòd eius stipendia merentes simul exercerent tyrannidem ministri superbiæ, concutientes optimum quenque ciuium, & prædarum participes mulieres autẽ & iuuentus deliniti, vt

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Asprenas frustatim lacerarunt.*

b *Norbanus.*

c *Anteius.*

d *Qui homines Caij necem iniquo animo tulerint.*

An. mundi 4004. *A Christo nato* 43

solet vulgus, spectaculis, munerib. gladiatoriis, viscerationibus, oblectamentisque id genus aliis: quorũ prætextus erat voluptas populi, re autem vera seruiebãt crudelitati & insaniæ Principis. apud seruos item gratiosus fuerat propter licentiam contemnendi dominos contra quos in eo paratum habebãt præsidium. Facile enim erat fidem impetrare confictæ calumniæ, & indicata herili pecunia non libertatem solum asequi, sed & diuitias, quòd delatoribus octaua confiscatorum bonorũ esset decreta. nobilium autem etiamsi quibus credibile fieret, vel quòd aliquid præsenserant, vel quod verum esse misere cupiebant, adeò non proferebant gaudiũ, vt ne audiuisse quidem se fingerent, alij ne spe frustrata proditæ voluntatis pœnas luerent, insidiarum alij consciij, & tanto magis præ se ferentes ignorantiam, ne fortè suspecti his quibus expediebat tyrannum viuere, deposcerẽtur ad supplicium. nã [a] & diuersus rumor sparsus est, esse quidem saucium, non tamen occisum, verùm diligẽter curati à Medicis, quo factum est, vt nemo audientium declaret suum animum: aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis, aut cõtrà infensi homini, & ideò nimis cupidè etiã falsa pro veris credita communicare cum aliis putabantur, accessit & alius rumor qui maximè nobilitatis obscurauit gaudium: eum contempto vulnerum periculo, sic vt erat cruentatum procurrisse in forum, atque ibi cõcionari apud populum. ita illi in diuersos affectus distrahebantur rumore ancipiti: non tamen loco se mouere ausi sunt metu calumniæ, scientes non tã referre quo ipsi animo id facerẽt, quàm quo factum id interpretarentur delatores & iudices. Sed [b] postquam Germani strictis gladiis circum-

a *De morte Cæsaris rumor diuersus.*

b *Germani milites in theatrum veniunt.*

cumdedère theatrum; nemo spectatorum non putabat de se actũ, & ad cuiusuis ingressum expauescebant: quasi iamiam cõtrucidandi: hærebántque inopes consilij, vt quibus nec manere tutum esset, nec egredi. tandem irrumpentibus militibus clamor toto theatro tollitur supplicíter deprecantium, & excusantium insidiarũ ignorantiam, siue insidiæ illæ fuerint, siue quid aliud. addebant & planctus & lachrymas, deósque innocentiæ testes inuocabant, & alia faciebant ac dicebant quæ eos docebat præsentaneum vitæ periculum. His flexa est ira militum ne quid durius in spectatores consulerent: quãdoquidem hoc ipsum quamuis furentibus immane videbatur: circumlata cæsorum cum Asprenate capita, & in ara deposita, quorum aspectu nihil miserabilius visum est spectatoribus: dignitatem eorum & infelicitatem reputantibus, & de se quoque solicitis, quòd incerti essent etiamnum an omninò periculum euaserint. itaque etiam qui iustissimis odiis Caium prosequebantur, non tamen sincerum capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa spe ostendente se miseris. Tandem [a] Aruntius homo gratiosus, qui vocalis erat vtpote præco rerum venalium, patauerátque sibi ex eo quæstu diuitias ingentes cũ pari potentia. theatrum ingreditur habitu quàm maximè ad luctum composito. quamuis enim infensissimus esset Caio, tamẽ vrgente præsenti discrimine ad dissimulandam læticiam, præferens insignia mœroris omnia quibus vti mos est in carissimorũ desiderio, nunciat eius mortem, non passus multitudinem diutius ignorare quæ acciderant, deinde cœpit reuocare Germanorum impetum, simúlque tribuni iubebant gladios recondere, significantes imperatoris

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a Aruntius in theatro imperatoris interitum nunciat.

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

interim: quæ quidem certissima salus fuit c stipatæ in theatro multitudinis, & eorum q quomodocunq; inciderent in Germanos: qui aliquam spem incolumitati illius habuissen à nullo abstinuissent maleficio. adeò illum dili gebant, vt suarum animarum iactura redempti salutem eius cuperent nullo respectu calamita- tis Reipub. itaque tum demũ cognita eius mor- se cholubuerunt impetum, quo in vindictam tuebant, vel quòd iam non amplius erat tem- pus declarandæ benevolentiæ, aut referendæ gratiæ: vel quia timebant non impunè sibi fore tantam violentiam, senatu in se animaduersu- ro si fortè ad eum rediret rerum regimen. Sic tandé Germanorũ rabies sedata est, per Caij ca- dem paulò antè excita. Cæterùm b Chæreas qui valdè timebat Minuciano, ne periret in furen- tes Germanos incidens, singulos militum pren- sabat, de eo rogitans, precibúsque commendã eis salutem hominis: quo factum est vt ille vna cum Clemẽte ad eum perductus collaudaret egregium facinus, testatus id esse è Republica, eique senatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando consiliũ, nec in peragendo ani- mus illi defuerit: dicés hanc esse naturã tyran- nidis, vt elata breui voluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem for- tiatur vitæ exitũ, vt inuisa bonis omnib. quòd & Caio tunc accidisse: qui iam tũ antè consp- rationem initam legum contemptu & non fe rendis iniuriis etiam amicissimos à se alienauc rit, à quibus nunc peremptus videatur, eàm re- uera ipse sibi exitij causa fuerit. Iámque & in theatro spectatores tumultuabundi cõsurrexe rant, huiusmodi occasione diffugiendi præbit Arcyon c medicus correptus vt curaret qu dam saucios, prætextu parandorum remed

a Germanorum rabies per Caij ce- dem excita, fedata.

b Chæreas Minucianum & Clemẽtẽ, ac Cæsarẽ mere collo quuntur.

c Arcyon Medicus quosdam dimittit.

dit

dimisit proximos: ne autem vera vt sese præsenti periculo eximerent. Interea [a] senatus in curiam conuenit, populúsque in comitium confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidem serio, senatus verò tantum in speciem: cùmque [b] Valerius Asiaticus vir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæsaris, multis eum rogitantibus quisnam esset eius cædis autor, Vtinam ego, inquit. Consules autem edictum proposuerunt, in quo continebatur Caij accusatio, iubentes vt domum rediret tàm populus quàm milites, populo quidem magnàm relaxationem pollicẽdo, militibus verò præmia si modò nihil turbarent & abstinerent ab iniuriis. nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent, néue ad rapinas verterentur & sacrilegia. iam autem totus senatorum ordo conuenerant, præcipuè qui cædis erant conscij: audebántque sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Senatus populúsque Caij trucidatores quærit.*

b *Valerius Asiaticus se Caij cadis autorem ostendit.*

Quomodo Claudius principatum adeptus sit.

CAP. II.

IN hoc rerum statu repentè Claudius domi arripitur. Conueniẽtes in vnum milites, & collatis de rebus gerendis consiliis, videbant populum non suffecturum tot vrgentibus negociis si ad ipsum rediret rerum administratio, nec sibi eam vtilem fore, si desinerent esse ministri principatus & quodammodo socij. optimum [c] igitur visum est rebus adhuc turbatis Principem eligere Claudium, defuncti patruũ, nemini eorum qui tum in senatum conuerant non præferendum, siue natalium claritatis, siue liberalitas eruditionis habenda esset ratio: qui constituens in rerum fastigio præmia cuiq. pro

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Claudium milites in Principem eligunt.*

Ann. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

meritis decernat. hæc sententia simul approbata est, & Claudius correptus à militibus, In a senatu autem Cn. Sentius Saturninus non nescius Claudium raptum, & instare virtutis certamen, quasi protusus, nec tamen inuitus, intrepidè orationem dignam ingenuis & generosis auditoribus exorsus est in hāc fermè sententiam. Etsi incredibile videtur, Quirites, quod præter omnem spem nobis offertur post tam longum temporis spatium, tenemus tamen libertatem, incertum quidem quandiu mansurā & in potestate deorum sitam quorum hoc munus est: sed quæ in præsens certè exhilarare nos valeat, quicunque sequatur exitus. bonis b enim viris incundum est vel vnam horam liberos in libera patria viuere, veteríque illius & florentis Reipublicæ aliquem gustum capere. equidem priscæ illius libertatis non memini. vt post eam sublatam natus, præsentis sanè sum cupidissimus, & felices existimo quibus datum est in illa nasci atque institui honestis studiis: proximúmque post deos immortales honorem his viris habendum censeo, quorum c virtute vel serò tandem hac ætate nouis eam degustare contigit: quæ felicitas vtinā perpetua propagetur ad posteros. nam nobis vel hæc dies sufficit, tam iniquis nioribus nostrū quàm senioribus: his quia non omninò ignari bonorum libertatis morientur libentius: illis quia virtutis exemplum recens propositū est, quod æmulari sit longè pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus: quamobrem nihil nobis magis curandum est, quàm vt cum virtute viuamus. quæ sola libertatē parit suis cultoribus. mihi res veterum auditu tantum sunt cognitæ. ex d his verò quæ ipsi videre licuit, satis intellexi quantum malorum in ciuitates inuehant tyrannides, virtutem o-

a *Cn. Sentium Saturninum in Senatu oratio-nem habet.*

b *Libertas res pretiosa.*

c *Libertas virtute pa-ratur.*

d *Tyranni-des multa mala in ci-uitates in-ferunt.*

mnem

mnem de medio tollentes, & opprimentes ingenuos spiritus, metum contrà atque adulationem docentes, quando non iuxta legum prudentiam, sed ad arbitratum principum administrantur omnia. Ex quo enim [a] Iulius Cæsar potestatem populi diminuit, & proculcatis legibus subuertit Rempublicam, oppresso iure seruiens suis cupiditatibus, nullum malorum genus est quo nõ attrita sit ciuitas, dum inter successores eius posterior quisque præcedentem studet vincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire vrbẽ generosis ciuibus, quòd existimarent hoc ad suam pertinere securitatem, si rem habeant cum deprauatis hominibus, & optimorum virorum non solùm magnanimitatẽ premant, sed ipsos etiam perdant non vno mortis genere: idque cum multi iam deinceps in potestatis fastigio collocati fuerint, & singuli non ferendis grauaminibus onerauerint Rempublicam. Quorum vnus [b] Caius qui hodie fato fuo functus est, grauiora patrauit quàm ceteri, non in ciues solùm, sed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam suam iracundiam: & iniustas pœnas eis infligens, infensus diis simul & hominibus. Tyrannis enim non sufficit voluptatis studium & superbia, neque rapina & adulteria, sed præcipuum commodũ ducunt, si inimicorum totas exscindant familias. pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placandos eos vlla iniuriarum potentia est efficax. etenim conscij sibi quàm multis malis oppleuerint homines subditos, etiamsi illi contemptim ferant suum infortunium, ipsi tamen maleficentiæ suæ memores, ita demum securitatem sibi pollicentur, si illos possint omninò tollere. His [c] malis leuati, & nemini, nisi vobis inuicem obnoxij, id quod &

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Iulius Cæsar.*

b *Caius.*

c *Adhortatio ad libertatem tuendam.*

Anno mundi 4005. Ante Christum natum 43.

præsentis cõcordiæ & futuræ securitatis certissimum pignus est, instaurare collapsum ciuitatis decus, & iusta cura Rempublicam in pristinam integritatẽ restituere. Liberum est sententias proferre de his quæ displicẽt, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui potestas sit in earum autores animaduertere. quid enim aliud nuper crescentem tyrannidẽ aluit, quàm istorum segnicies qui nulli in re libidini eius refragati sunt? quietis enim voluptate victi, & assueti mancipiorum more viuere, dum honestæ morti turpem vitam præferunt, coniecerunt ciuitatem in calamitates non ferendas, quas partim audiuimus, partim vidimus. Ante omnia verò tyranni interfectoribus honores quàm maximos decernite, Chærea præcipuè: qui vir diis fauentibus tum consilio, tum manu nobis libertatem peperit, cuius rationem haberi decet: vt pro adito libertatis amore periculo, â liberatis digna præmia recipiat, honestissimum enim est benefactoribus gratiam reponere, qualis & vir hic habendus est, Brutorum ac Cassiorum æmulus interfectorum Iulij Cæsaris: & hac parte anteferendus, quod illorum opera bellis ciuilibus perturbatum est totum Romanum imperium: hic verò cæso tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Sentius, senatu magna cum voluptate audiente, & quotquot equitum aderant. tum exurgens Trebellius Maximus, annulum ei detrahit, in quo lapillus erat incluſus insculptã habens Cæsaris effigiem: quod ille tum intentus aliò non animaduerterat, statimq; ea confracta est. Iamque nox processerat, cùm b Chæreas signum à consulibus petiit: atq; illi libertatem dederunt. Ideò autem mutatas res mirabantur, vt ipsis sic vix satis crederent. nunc enim primùm ex quo

a Chareas pro facinore honores habendos.

b Chareas à Consulibus signum petit.

Reipub.

Reipub. administratio populo est adempta, signi dandi mos ad consules rediit, penes quos ante Cæsares imperium fuit in milites. id acceptum Chæreas militibus tradidit his qui à senatu stabant, videlicet quatuor cohortes amantiores imperij legitimi quàm tyrānidis. hi mox abierunt cum suis tribunis, paulóq; post etiam populus lætus ac spei plenus, multū sibi placens ob reuersam in pristinum statum Rempub. & Chæreæ nihil non tribuens. Is [a] indignè ferens superesse vxorem Caij & filiam, mittit vnum è tribunis Iulium Lupum, qui vtranq; interficiat: ideò potissimum illi demandato hoc negocio, quòd Clementis esset cognatus, & dignus vt in partem veniret tyrannicidij, quasi totius consilij à principio conscius. non deerant tamen è coniuratis quidam, quibus crudele videretur sęuire in mulierem. quando Caius non ipsa incitante, sed suopte morem gerens ingenio ciuitatem afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij cōtra illam potissimum malorum omnium causam asseuerabant, à qua amatorio potionatus inciderat in insaniam, atq; ita vnam veneficam attulisse toti Romano orbi calamitates maximas. quorum sententia postremò vicit, & Lupus properauit ad hoc ministerium, ne quid moraretur publicum commodum. cúmq; venisset in palatium offendit Cæsoniam humi stratam iuxta mariti cadauer inopem omnium quæ solent exhiberi mortuis, & fœdatam cruore vulnerum, afflictantē se cum iacente simul filia. nec [b] alia vox eius audiebatur quàm Caij accusatio, quòd amantissimæ vxori non paruisset præmonenti toties quod quidem tum ambiguum visum est, sicut nunc quoque duplicem interpretationem recipit: aliis sic intelligentib. consuluisse eā vt rediret ad saniorem mentē, & in ci-

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

a Chæream Iulium Lupum, vt Caij vxorem & filiam interficiat, mittit.

b Cæsonia Caium quod vxori præmonenti non paruisset, accusat.

An. mundi 4005. *A Christo nato* 45.

ues sæuire desineret, moderatúmq; Principe ageret ne fortè prouocati eius crudelitate, par et vicem reponerent: aliis contrà, instigasse maritum vt sine mora coniuratos plecteret, quamuis nihil comperti haberet quod animad uersione dignum sit, suæ tamen securitati pro spiceret. idque tum exprobratum illi, quod et iam admonitus segnior fuerit. adeò in diuersum sensum trahebantur verba mulieris, quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, o stenso iacentis cadauere, cum lacrymis & lamentis rogabat vt propius accederet: vtq; seuitiæ dis causa eum veniſſe, non magni pendentem verba nihil ad suum propositum facientia, con festim nudatum iugulum præbuit, miserabiliter suam conditionem deplorans, & vrgens ne differret inceptæ à sociis fabulæ extremum addere. atque ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiã infantulam, quod mox ipse factum renunciauit Cæreæ. Ca

a *Caius vir maleficus.*

Caius quarto sui principatus anno finiit, vi & ante principatũ maleficus, voluptatibus de ditus & fautor delatorum, periculorúmque me tuens, atq; ea de causa sanguinarius, vnicũ sa cum potentiæ existimans si aboleretur ea co tra immeritos, & prædas ex iniustis cædibus a

b *Caim in lidinoſus.*

rapinis ageret: attollens se supra human fastigium, & diuinitatis opinionem affect popularíq; assentatione deprauatissimus: le cancellos non secus quàm virtutis impedim ta abominans, & ne intimam quidem amic pili faciens, quoties ita stimularetur ad vi ctam & supplicia: oſor bonorum virorum nium, quicquid collibuisset citra omnem tradictionẽ licere sibi postulans. quare ne roris q̃dẽ germanæ stupro abstinuit, ex qu maxima apud ciues exorta est inuidia, pr

in

incredibilē & multis retrò seculis inauditam libidinis licentiam, opus autem eius regale aut magnificum nullum est memorabile, aut excogitatum ad vtilitatē hominū, propter receptacula exstructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentariis ex Ægypto venientibus. hoc enim citra controuersiam maximū opus est, & vtilissimum nauigantib. ac ne id quidē absolutū est: sed imperfectum mansit remissa contētione operantium. In causa fuit studium rerum inutiliū, & quòd pecuniā in priuatas suas voluptates insumere maluit, quàm in publicam magnificentiā. alioquin [b] orator facundus, & peritus vtriusque literaturæ, tam Græcanicæ, quàm patriæ: faciléq. intelligebat omnia, ad quorumuis orationes respondens ex tempore: & vel in maximis negociis suadendi facultate præditus si quis alius, quā vel ingenij felicitate, vel diuturna exercitatione sibi parauerat, ad cuius laudis æmulationem magnos stimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc studiorum genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat, nec tamen ei bona institutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciem sibi accerseret: in tantum ardua res est eos sapere, quibus adest quiduis facientibus impunitas. Vsus enim honestissimis amicis à principio, quò facilius bonam opinionem sibi pararet, tandē eos à se alienauit vsurpanda immodica licentia, quorū odiis indies gliscentib. postremo per insidias eorundem oppressus est. Cæterùm [c] Claudius, vt suprà dixi, cognito Caij casu, & hac de causa perturbatione totius palatij, de sua salute anxius latebat in quodam angulo, nullā periculi causam habēs præter claritatē naturalē. nam priuatā vitam agēs permode-

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Caius receptacula nauibus extruit.*

b *Caius orator facundus.*

Hedio & Ruffinus cap. 3.

c *Claudio se remanenti obtruditur Cæsarea dignitas.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

stè se gesserat, vel mediocri statu content
teriſq. se oblectabat Græcis maximè, omn
gociorum deuitans strepitum. tum verò a
ta vulgi multitudine, regia referta diſcurſa
cum furore ac consternatione militibus, pl
quasi metu dominationis soluta vtero citrò
ruente temerè. prætoriani qui potiores hab
tur inter reliquos milites, consultare cœperu
quid agendum sit, non tã soliciti de nece pri
cipis, quẽ iure cæsum existimabant, quàm qu
modo rebus suis prospicerent, Germanis in it
terfectores sæuien ibus, suimet respectu magi
quàm vtilitatis publicæ, quæ omnia magis auge
bant trepidationem Claudij, maximè cùm vide
ret circumferri Asprenatis & vnà cum eo exso
tum capita. stabat enim in quodam loco gradi
bus aliquot accessibili, obscuritate eius se occu
lens ibi Gratus vnus è palatinis militibus, non
valens satis vultum eius discernere præ tene
bris, hominem tamen esse videns, qui latere cu
piat, propius accessit, licet rogatus vt discede
ret, & tandem protractum agnouit, inclamau
alios sequentes, profectò hunc esse Germa
cum, dignum qui vacantem imperatoris loc
occupet. Tum Claudius videns eos paratos,
se rapiãt, metuénsq. ne iubẽte Caio plectere
capite, rogabat, vt sibi parcerent, innocentia
suam commemorans, & excusans se inscium
rum omnium. ad quæ Gratus subridens de
prehensum sic alloquitur. Desine de incol
tate esse solicitus, cùm potius debeas ani
ad principatum erigere, quem Dij Caio tu
tuæ virtuti offerunt, orbẽ terrarum tande
picientes fessum calamitatibus. quare as
lorum tuorum solium recipe. mòxque a
eum In humeros nõ valentem præ metu
ac gaudio pedibus insistere, iam enim e

res prætoriani circa Gratum versabãtur, ita vt quidam putantes Claudium rapi ad supplicium, miserarentur, vt hominem innoxium, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpè sub Caio adductus esset in vitæ periculum: quidam etiã dictitarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Verùm militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiam ipsius lecticarij fugerant, desperantes de salute domini quem raptum viderant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem vrbis, vt ferunt antiquissimam, & iam attentarent, curam reipublicæ, maior[a] etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudium libenter videntium, & magno studio conantium eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominum. ad hæc succurrebant præcipuorum senatorũ cupiditates immodicæ, & quantum per eas peccatũ sit ante mutatum statim reipublicæ, quem quia in pristinum restituĩ iudicabant impossibile, sursum non esse in rem suam videbant, si vnusquispiam citra ipsorum operam potiretur imperio, cùm liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere: has & alias inter se conferentes consultationes, cum aliis quoq. affluentibus communicabant, cúmque [b] idem omnibus probaretur, armatis cinctum. sublimem in castra pertulerunt, vt ibi sine impedimento reliqua peragerent. diffidium autẽ inter senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinã redire dignitatem, & inductam à tyrãnis seruitutẽ effugere cupiunt: plebs contrà hãc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse existi-

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Causa mẽ litis impellentes, vt Claudium in Imperatorem dicerent.*

b *Claudius sublimis in castra perfertur.*

An. mundi 4005. *A. Christo nato* 43.

mans, sibiq. aduersus potentiorum iniurias præ-
sidium, gauder audiris quæ Claudio contigerũt,
sperans huius opera carituru se bellis ciuili-
bus, & aliis malis quæ olim Pompeianis tempo-
ribus ciuitatem afflixerant. Senatus a porrò co-
gnito, quòd milites Claudium in castra trãspor-
tauerint, lectos sui ordinis viros illò miserunt,
qui eum doceant non esse per violentiam affe-
ctandum imperium: præstare vt senatui permit-
tat curam Reipublicæ, & vnus sit è senatoribus,
iuxta leges prouisurus cum aliis quomodo res
administrari debeant: meminerit q. quàm mise-
rè tractata sit ciuitas, vel à prioribus dominis,
vel nuper Caio principe, sub quo ipse in com-
muni fuisset periculo: neque decere, vt, qui ty-
rannidem in alio detestatus sit, nunc partiam
sponte intéperiis eius subiiciat. quapropter b si
senatui pareat, & cũ laude ad pristinum reuer-
tatur ocium, solitam virtutem retinens, fore vt
maximis cumuletur honoribus à liberis cimb.
& opinionem optimi viri lucrifaciat, qui non
grauetur sub legibus per vices nunc præesse a-
liis, nunc subiici. quod si nihil morus Caij exiui
pergat in propositis, se certè obnixuros eius co-
natibus. nam & non contemnandam militum
manum stare à suis partibus, & armorum supe-
resse copiam seruitiorúmq. multitudinem, quo-
rum opera in promptu sit. Sed præcipuam spem
esse in Deorũ auxilio, qui pro recto & honesto
certantes adiuuare soleant: nihil autem hon
ſtius quã pugnare pro libertate patriæ. Hæc le
gati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebis
procumbentésq. ad eius genua suppliciter o
bant, ne ciuitatẽ in bellum ciuile coniiceret.
cum viderent eum septum magna freque
militum, & nihil esse collatos ad hunc co
les, rogabant, vt si principatum ambiret, m

a *Dissidium inter plebẽ & senatum.*

b *Senatus Claudio fauet vt imperium delatũ resignet.*

eum à senatu accipere. hoc enim æquius fore & felicius, si absque violentia, cum bona offerentium gratia habenas imperij capesseret.

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

Dissidium inter senatum & plebem.

CAP. III.

PORRÒ a Claudius sciens senatus arrogantiã, modestè legatis respondit pro tempore: sed parum tutum ratus se in eorum fidem committere. fretus hortatibus militum operam impigram pollicentiũ, incitante etiam Agrippa decreuit, principatũ vltrò oblatum non dimittere è manibus. Ibi enim postquam suæ dignitatis autorem Caium exanimem collocasset in lectulo, & cõposuisset, vt tũ poterat, perfunctus hoc officio prodiit ad eius satellites, nuncians viuere quidem eum, sed quia crucietur vulneribus, nunc se medicos ea de causa petere. Cæterùm vbi cognouit raptũ esse à militibus Claudiũ, ægrè dimota turba ad eum peruasit, & nactus eũ turbatum, pronúmque ad cedendam potestatẽ, senatui, confirmauit b hortatus, vt magno animo in retinendo principatu pergeret. Iámque vnus erat è fautoribus Claudij, cùm accersitus à senatu, ignarũ se omnium simulans, & vnguentatus tanquam à compotatione veniens, ex senatoribus quæsiuit quid de Claudio factum sit, quibus id quod verum erat respondentibus, & insuper ipsius sententiam de præsenti statu postulantibus: se c quidem aiebat pro senatus dignitate nullum recusare periculum. suadere tamen, vt magis spectent vtilitatem reipublicæ, quàm quæ in præsens grata videantur auribus. contendentibus enim de principatu opus esse armis & militibus, ne imparatis in certamẽ descendẽtibus aliquid aduersũ accidat. illis & arma sibi superesse dicentibus, & collaturos se pe-

a *Claudium Principatũ vltrò oblatum deponere recusat.*

Hedio & Ruffinus ca. 4. al. 13.

b *Claudius in proposito suo ab Agrippa confirmatur.*

c *Agrippa senatui suã sententiam exponit.*

An. mundi 4005. *A Christo nato 43.*

cuniã: nec deesse militem, & posse armari seruitia vocata ad pileum: subiunxit Rex: vtinam P. C. conatus vester succedat. non dubitabo tamen quæ in rem vestram puto promere. scitis qui à Claudio stant veterapos esse & rei militaris longo vsu peritissimos: pro nobis autem emancipiorum præter omnem opinionẽ liberatorum colluuies intractabilis, quos ne gladium quidem satis scientes stringere, opponemus viris exercitatissimis, quamobrem mihi placet mitti ad Claudiũ qui ei deponere principatũ suadeant, & ad eam legationẽ meipsum offero. hæc vbi persuasit cũ aliis aliquot mittitur, & Claudio seorsum trepidationẽ senatus indicat: autórq. fuit, vt responderet, sicut decet ad summam potestatem euectum principem. Respondit igitur, mirũ nõ videri quod senatus ægrè ferat subesse vnius arbitrio, expertus aliquot principum sæuitiam. nunc verò degustatum eum etiã æquam ac moderatã dominationem, quæ nomen quidẽ principatus habeat, sed re vera omnia gerat de communi sententia. quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in varia temporum conditione nunquã ab honesto discessisse suis ipsis oculis viderint. cum his mandatis legari dimissi sunt: mórq. concionẽ apud prætorianos habuit, sacramento eos astrictos, vt in fide maneant, viritimq. dimisit quinquagenos drachmarũ millia. sub diluculum autem Consulem senatum vocauerũt in Capitolini Iouis ædes: quorum alij delituerunt in vrbe, ne irent: alij rus maturè sunt profecti, præuidentes quorum res euasura esset, optantésq. tutã seruitutem ocio potius, quàm ancipitem aleam reparatæ dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen tum non amplius, quibus consultantibus præsenti negocio, repentè clamor milit-

a *Agrippa cum aliis aliquot ad Claudium mittitur.*

b *Claudij ad Legatos responsio.*

c *Senatus mentem mitigare.*

d *Milites vnum Imperatorem à Senatu creari postulant.*

foribus ſtantium tollitur, vnum imperatorem à ſenatu creari poſtulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium cõmunicatum pluribus. & ſuam quidem ſententiam proferebant de vni alicui committendo imperio, in illorum autem poteſtate ſinebant delectum eius qui videretur principatu dignior: quod ſenatui valde incommodum accidit, in locum ſperatæ libertatis ſuccedente metu à Claudio. nec [a] tamen deerant qui affectarent rerum faſtigium, propter nobilitatem generis, affinitatemque coniunctam cum Cæſaribus. nã M. Minucianus vir cum primis clarus, & in matrimonio habens ſororem Caij Iuliam, ſeipſum offerebat, conſulibus aliam ex alia cauſationem nectentibus. Valerium etiam Aſiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit, fuiſſétque cædes quanta vix vnquam aliàs edita, ſi quis permiſſus fuiſſet cum Claudio de principatu cõtendere. præſto enim erat gladiatorum non contemnendus numerus & cohortes vigilum, cum magna manu remigum vltro confluentium. quapropter multi metu ab ambiendo ſunt deterriti, quòd vel ſibi ipſis timerent, vel populo. Deinde appetente iam die Chæreas cum ſociis aderant allocuturi milites: quos illi cùm viderent manu ſilentium innuere, concionari non paſſi ſunt, omnibus vnum imperatorem ídque ſine dilatione poſcentibus. Tum verò minimè ſenatus poterat expedire conſtitutionem reipubl. militibus autoritatem eius contemnentibus, & interfectoribus Caij ampliſſimum ordinem militari inſolentiæ cedere non patientibus. Tandem Chæreas non continens iram quòd imperatorẽ peterent, daturum ſe ait, ſi quis ſignũ afferret ab Eutycho. is erat auriga Praſinus Caio dilectiſſimus, cuius equitio ſtabulis exſtruendis ille

An. mundi 4005. A Chriſto nato 43.

[a] Quidam rerum faſtigium affectans.

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

viles operas exegerat à militibus: idque tum eo dicto exprobrabat eis Chæreas, multáq; alia, ab latarum se Claudij caput minitans. indignum e nim esse si post insanum stulto principatum committant. At[a] illi verbis eius nil moti, stri ctis gladiis & sublatis signis tendebant ad Clau dium, adiuncturi se his qui iam sacramento i pſius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules fermè in pri uatorum redacti ordinem, mœstitia stupore que occupatis omnibus, nec scientibus quidnam agendum post irritatum in se Claudium. iam que pœnitentes alius in alium iactabant consi cia. Tum [b] Sabinus è tyrannicidis vnus in me dium progressus, citius se eos omnes contruci daturum ait, quàm passurum, vt se inspectante imperium committatur Claudio, & adsciscatur vltronea seruitus: simúlque Chæream obiur gabat, quòd cum primus contempsisset Caium, nunc metu mortis videatur publicam liberta tem prodere, quasi verò sine hac vlla voluptas vitæ possit esse viris fortibus. ille contrà hac missa sibi certum ait mortis propositum, vel tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per confertos mil tes enitebantur ad officium exhibendum Cl dio, & inter cæteros alter Consul Q. Pompe eo magis inuisus militibus, quòd senatum libertatem hortatus fuerat quamobrem str eum inuadentes gladiis perpetrassent cæd missent à Claudio cohibiti, qui ereptum p culo assidere iussit suo lateri. sed non idè ho habitus est reliquis senatoribus qui cum eo mul venerant, aliquot enim etiam plagas perunt, repulsi dum illum salutare prope Aponius verò discessit saucius, & eorum periclitatus est. Rex Agrippa quia auto

a *Milites sublatis signis ad Claudium tendunt.*

b *Sabinus citius se crucidaturum omnes, quàm passurum, vt imperium committatur Claudio, ait.*

c *Q. Pompeius Consul cum aliis quibusdã ad Claudium peruenit.*

d *Claudio Agrippa, vt mirum se erga senatores generet, sua dat.*

Claudio, vt mitius se erga senatores gereret: his enim subiaris non habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iussitque eos conuenire in palatium, quò ipse per mediam vrbem lectica delatus est, deducentibus militibus non sine vexatione plebeiæ multitudinis. è tyrannicidis autem Chæreas & Sabinus conspicui processerant in publicum contra edictum Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem sententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per se videbatur magnificum, perfidiæ tamen crimen obiectum est, & exemplum erat statuendum securitati futurorum principum. ductus [a] est igitur ad supplicium vnà cum Lupo aliisque complurib⁹. Fertur Chæream magno animo tulisse id infortunium, nihil mutato vultu ad indecorum habitū, atque etiam Lupo exprobrantē lacrymas. cúmque is detracta veste quereretur de frigore, ille cauillatus est, Lupū nunquā offendi frigore. Et inspectante corona eorū qui deduxerant, rogauit militē, num exercitatus esset ad cædes & nūm acutum haberet gladium, postulauitq; eum quo ipse Caiū interfecerat. denique vno ictu feliciter periit. Lupus autem deiecto animo parū fortiter ceruicē præbens pluribus ictibus demum confectus est. Paucis post diebus, quando solenne parentandi tempus rediit, pop. Rom. dum suorum quisque manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ suam partem in ignem coniiciebant, apprecati vt propitius non irascerētur ipsorum ingratitudini. atque hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus [b] autem non solùm absolutus à Claudio, verum etiam permissus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus & à fide coniuratis data desciscere, in corpus

Ann. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *In Caij interfectores animaduertitur.*

b *Sabinus sibi ipsi manus infert.*

An. mundi adacto capulo tenus gladio suamet manu optā-
4005. tum quæsiuit interitum.

A. Christo *Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum*
nato 43. *reddidit, & edicta eius in Iudæo-*
rum gratiam.

CAP. IIII.

Medio & Ruffino Cap. 5. al. 4.

a *Claudius* *Agrippa In Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnū* *pertinuissent.* *Samariam & Ly-* *saniæ ditionem* *adiunxit.*

b *Antiochus* *Rex Comagenæ.*

c *Alexander* *Lysimachus* *Alabarcha.*

d *Herodes,* *Agrippæ* *frater, Rex* *Chalcidis.*

e *Seditio* *Alexandriæ* *inter Iudæos* *& Græcos.*

f *Claudij pro* *Alexandri-* *nis Iudæis* *edictum.*

Claudius [a]postò ablegatis militibus quicunque suspecti esse poterant, edictum propositum fuit, quo Agrippam in regno per Caium antè concessio confirmabat, collaudans simul eius operam & industriam: addita insuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnū pertinuissent. has igitur velut familiæ debitas restituit. Abilam autem & finitimā eius ditionem in Libano, quę Lysanię fuerat, adiunxit de suo. Fœdus deinde Regis cum Rom. pop. in aedi. incisum est in vrbis foro medio. [b]Antiochum autem suo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ, dimisit [c]etiam Alexandrum Lysimachum Alabarcham veterem amicum, & olim procuratorem suæ matris Antoniæ, quem Caius iratus vinxerat: cuius filio Marco Bernice desponsa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, Rex virginem Herodi suo fratri eam collocauit, impetrato [d]illi regno Chalcidis à Claudio. Per [e]idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta est seditio. Occiso enim Caio gens Iudæorum sub eius imperio vehementer oppressa, & multis iniuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos resumere: móxque ad arma ventum est. Tum [f]Claudius per epistolam mandat Ægypti præfectis, vt seditionem illam compescant: & ad preces Agrippæ ac Herodis Regum edictum Alexandriam & in Syriam mittit scriptum in ha-

ſi

sententiam. Tiberius Claudius Cæs. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitũ habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris consecutos à Regibus, sicut patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionibus Regiis, post adiectámq; imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra conseruata per missos illò diuersis temporibus præsides, nullámque de eorum iure controuersiam extitisse etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permissúmque eis ab Augusto, vt in defuncti ethnarchæ locũ alium suis suffragiis substituerent: vtque quisque in suis ritibu maneat, neque cogatur religionem patriam deserere: cæterum Alexandrinos concitatos contra conciues suos Iudæos C. Cæs. tẽporibus, propter insolentem illius insaniam, dum cõtra patriam gentis religionem pro Deo coli ab eis postulat, & recusantib. infensus est: volo inconcussa esse iura eorum à Caij insania: eísque ius esse perseuerandi in patriis ritibus, iubeóque vtramque partem, quoad fieri potest, dare operam ne quid turbarum commoueatur, ídque proposito hoc edicto ita statuo. atque hæc erant quæ in illo edicto continebantur. in reliquum autem orbem Romanum tale missum est: Tiberius [a] Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pont. Max. trib. pot. Coss. designatus II. edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode Regibus mihi amicissimis, vt permitterem Iudæis in imperio nostro degentibus vti suo iure quemadmodum antea, sicut & Alexandriam habitantibus concessimus: libenter precibus eorum annuimus, non deprecatorum tantum causa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruatam populo Ro-

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

[a] *Claudij pro Iudæis per Romanum orbem edictum.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

mano fidem & amicitiam. Æquissimum igitur censeo, nullam ne Græcam quidem vrbem negare illis ius suum, quandoquidem & sub D. Augusti principatu conseruatum eis fuit integrum: licebítque in posterum Iudæis per totum nostrum imperium sparsim habitãtibus vti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo, vt hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neque conspuant religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu vtantur legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus, coloniis & municipiis Italicis ac prouincialibus per magistratus publicari volo, ad Reges quoq; atq; dynastas transmitti, non minus triginta continuis diebus ita proponendum, vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi.

Agrippa in Iudæam redit.

CAP. V.

a *Agrippam Claudius in regnum suũ mittit.*

HIs a edictis Alexandriam, & per totum imperium dimissis Claudius Cæsar dec[reuit] quomodo in Iudæos animatus fuerit: mó[que] Agrippam ad curam sui Regni misit aus[picio] maioribus honoribus, commendatúmque [per] literas præsidibus prouinciarum simul & pro curatoribus omnibus. at ille, vt re bene gest[a] magna celeritate reuersus est: & quamprim[um] peruenit Hierosolyma, votiua sacrificia perfe[cit] uit, nihil omittens eorum quæ lege præscri[bun]tur. vnde & multos Nazaræos tonderi ma[n]dauit: & b catenam auream à Caio donatam p[ro] dere parem illi ferreæ quæ Regias manus [o]xerat, monumentum aduersæ fortunæ mu[ta] in prosperam suspendit in sacrario supra [p]hylacium: quæ doceret spectatores & [i]mia posse corruere, & Deum valere illa [re] d

b *Agrippa catenam aureã ferreã pondere parem in sacrario suspendit.*

re denuo. omnes enim admonebantur per hanc consecratam catenam, quòd Agrippa leui de causa priuatus dignitate sit vinctus, paulóque post compedibus solutus splendidiorem quàm antè principatum adeptus sit: eam esse naturam rerum humanarum omnium, vt celsissima quæque prolabantur facilè, rursúmque inclinata restituantur in pristinum fastigium. Ritè igitur votis Deo redditis Agrippa Theophilum Anani filium submouit à summo Sacerdotio, & [a] Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum substituit. erant autem Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes Rex vxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur, quod fratres & pater, sacerdotium Simon adeptus est: quemadmodum olim sub imperio Macedonum idem contigit tribus filiis Simonis pōtificis, eius quia Onia patre prognatus est, vt suprà meminimus. Cōstituto deinde pontificatu Rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiam retulit, remisso [b] eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere, decorum putans si non pateretur se vinci amore mutuo. Magistrum autem præfecit toti suæ militiæ [c] Silam, quem multorum & difficilium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo [d] post Doritæ quidam iuuenes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsari, quod Agrippam vehementer commouit ad iracundiam, quòd ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse non minus ægrè ferens hoc facinus, vt impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc fermè sententiam.

Anno num. di 4005. A Christo nato 41.

a *Simon Boethi filius in Theophili Pontificis locum surrogatur.*

b *Agrippa Iudæis ædiū tributum remittit.*

c *Silas.* Hedio & Ruffinus cap. 6.

d *Dorita in Iudæorum synagoga Cæsari statuā ponūt, quod Agrippā & Petronium vehementer ad iracundiam commouerit*

Epistola Petronij ad Dorienses pro Iudæis scripta.

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43

CAP. VI.

Aliàs ca. 5. a Publio Petronio Dorien sibus, vt eos qui Cæsari statuã posuerint sibi mittant, scribit.

PVblius [a] Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanici, magistratibus Doriensium. Quoniam tam audax est quorundam vestrũ insolentia, vt etiam contra edictũ Claudij Cæs. Augusti Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus vjuere, synagogam eorum profanauerint, illata Cæsari statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atque hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quàm in alieno, maximè in synagoga, cum iustum sit & imperatoris iudicio comprobatum vt sui quisq; loci sit dominus: ne mea decreta commemorem post contemptam autoritatem Cæsaris, qui Iudæis non religionem tantum permisit, verumetiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui contra edictum Augusti ausi sunt talia, indignantibus etiam proprijs magistratibus, hæc furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Virellium Proculum ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, vt si videri volunt his consensum suum non accessisse, centurioni fontes indicent, déntq; operam ne quid turbæ aut rixæ exoriatur, quam quidam captare videntur: cum contrà ego & mihi cariſſimus Rex Agrippa nihil æquè curemus, quàm ne vlla Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quænam sit super hoc negocio voluntas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam antè satis notum omnibus, cariſſimus Rex Agrippa mihi se

dent

denti pro tribunali recitauit, ius suum postulãs, & vt suis beneficium Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo vt in posterum nullã quæratis seditionum materiam & cæleste numen suis quisq; colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, vt & admissum erratum corrigeretur, & in posterum caueretur, ne quis tale quippiã audeat. Rex [a] autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere voluit, digniorem hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam Rex beneficentiã libenter amplector, contentus tua voluntate qua mihi tantus honor oblatus est, etsi me Deus indignum iudicauit summo põtificio. sed mihi sacrum illum amictũ semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quàm nunc reciperem, quòd si quæris, ostendam qui honore hoc sit longè dignior. est mihi frater, & apud Deum & apud te Rex innocentior ab omníque peccati labe mundior, quem ausim tibi cõmendare, vt idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus Rex, omisso Ionatha iuxta ipsius consilium fratri eius Matthiæ sacerdotium id tulit: nec [b] ita multo post Petronio Marsus in administranda prouincia Syria successit.

An. Mundi 4005. *A Christo nato* 43.

[a] *Ionatha Anani filio Pontificatus restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthiæ fratri deferri rogat.*

[b] *Marsus Syriæ præfectus.* Hedio & Ruffinus Cap. 7.

Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

CAP. VII.

[c] *Silas Agrippæ priores fortunæ aduersitates in memoriã reuocans, eũ ita offendit, vt vinctum in ipsius patriam ad secundum miserit.*

SIla [c] autem magister militiæ Regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius vnquam periculi socius esse detrectauerat, sed vel difficilimos labores pro eo sæpè susceperat, fretus amicitia postulabat etiam paris honoris esse particeps. quapropter grauabatur Regi aliquo modo cedere, semperque licentius agebat cum eo,

An. mundi 4005. A Christo nato 41.

& in familiarib. colloquiis molestus erat interdum extollens se immodicè, & sæpè prioris fortunæ aduersitates in memoriã reuocans, vt ostentaret quã studiosus ipsius cultor fuerit, nunquã non labores in eius gratiã exhaustos memorãs quæ cũ fine mõdo repeteret, opprobrare videbatur, ita, vt Rex tandẽ offenderetur immodica libertate hominis: iniucunda enim est temporis inglorièacti memoria, & stultũ est indesinenter exprobrare debitũ. postremò in tantum exasperatus est Regis animus, vt iræ plus quàm rationi tribuens non contentus sit ademisse illi præfecturã, verumetiã vinctum in ipsius patriã ad seruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in consiliũ adhibita, reputauit quantũ laborũ vir ille pro se pertulisset: cúmq; [2]natalem suum celebraret, omnib. occupatis circa hilaritates accepulas. accersiuit Silã, vt mox interesse velit Regio conuiuio. ille vt erat moribus ingenuis, non dissimulauit indignationem, cuius iustam causam habere videbatur, vocãtibus se respõdens, ad quem honorẽ me Rex reuocat, paulo post eo priuaturus? neq; enim prius benevolentiæ præmium mihi diuturnum esse passus est, sed spoliauit eo me affectum contumelia. nisi forte [illegible] tat linguam mihi post hac fortè minus liberam imò fretus conscientia nunquam clamare desinam, è quantis eum eripuerim calamitatibus quantũ laborem tulerim, vt illi incolumitatem & honores parerem: pro quibus officiis non præmiũ retuli vincula & obscurum carcerẽ. certè horum nunquam obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille vociferabatur, iubẽs, vt eadem Agrippæ referrent. qui cum videret immedicabilem reliquit eum in custodia. Conuersus [illegible] ad

[2] Silam Agrippa ex carcere accersit, qui indignationẽ non dissimulans in custodia relinquitur.

[b] Agrippa Hierosolymorum muros permunit.

ad Hierosolymorum curam, muros nouæ quæ vocatur ciuitatis permuniit sumptu publico, latiorésque & altiores quàm ante fuerant reddidit: & feciſſet aduersus omnem humanam vim inexpugnabiles, ni Marsus Syriæ præses Claudio Cæs. significasset eam rem per literas. qui suspicatus molituros aliquid noui, diligenter [a] scripsit Agrippæ, vt à munienda vrbe desisteret: atque ille mox paruit. Erat autẽ is Rex adeò natus ad liberalitatem ac beneficiis demerendos populos, vt magnis sumptibus pararet sibi celebritatem nominis, pro magna voluptate ducens quęsitam munificentia gloriam longè alius quàm Herodes, qui ante eum regnauerat. ille enim malicioſus erat ac procliuis ad sæuitiam: & propter mutuũ odium manifestè prę-ferens erga Græcos maiorem quàm erga Iudęos beneuolentiam: vt qui externas vrbes ornaret pecuniarum largitionibus, aliàs balnea & theatra, aliàs templa & porticus exstruens; Iudæorũ autem nullum oppidũ ornatu aliquo dignatus est memorabili, nec vlla liberalitate prosecutus est. Agrippa contrà mitissimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in suæ gentis homines benignus, & promptus adiuuandos præ cæteris in aduersitatibus. quapropter libenter & continuè degebat Hierosolymis, institutorum ac rituum patriæ seruator religiosissimus: purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec vlla dies ei præteribat absque sacrificio. Accidit [b] aliquando vt quidam Hierosolymita legisperitus nomine Simon aduocata concione per Regis absentiam agentis tum Cæsareæ, criminaretur illum vt impurum & arcendum templi aditu, quod non nisi dignis pateat. id vbi præfectus vrbis illi significauit per literas confestim accersiuit hominẽ:

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Marsus Claudio, Agrippæ scriberet, vt à muniẽda vrbe desistat suadet.*

b *Simon legisperitus Regem criminatur, qui dum veniam precatur, eidẽ reconciliatus*

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

à quo fortè fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit, móxque sedata voce & placidè, dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cum nihil haberet quod diceret, precatus est veniam, tũ Rex citius quã quisquam opinaretur reconciliatus est, clemẽtiam magis quàm iram decere Reges existimãs. & lenitatem animi magis quàm celsitudinem.

Aliàs ca. 6. a Agrippa Berytum ei nitatem eximiis ornamẽtis honorat.

itaque illum dimisit non sine munere. Inter alias autem multas eximiis ornamentis honorauit ciuitatem Berytum, magnis sumptibus extructo ibi theatro pulcherrimo, simulque equè magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis aporticibus, nullis parcens impendiis modò absolutam operibus pulchritudinem adderet. dedicatio quoq; horum celebrata est splendidissimè, exhibitis in theatro spectaculis & mutorum omne genus certaminibus: aliáque voluptatum varietate: in amphitheatrum verò ad ostentandam magnificentiã inductis plurimis gladiatorum paribus, volens deinde spectatores oblectare etiam cateruatim commissis pugnatoribus, ex maleficis in hoc destinatis duas cohortes fecit septingentorum quamque hominum, vt illis per imaginem belli decertarent, atque ita omnes mutuis absumpti sunt vulneribus. Post hæc apud Berytum peracta migrauit in vrbem Galilææ Tiberiada. suspi-

Hedio & Ruffinus cap. 8.

batur autem ab aliis Regibus: venítque ad eum Antiochus Comagenæ Rex. Emesenorum Sampsigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemónque Ponti regi & præter hos Herodes frater Rex Chalcidis. omnes summa hospitalitate excipiebat, ostendens per hoc animi sui magnitudinẽ, ne virtutis indignus qui expeteretur à tot Regibus qui

quibus adhuc apud eum morantibus Marsus Syriæ præses superuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam vsq; ad septimum lapidem illi obuiã processit. quandoquidem simultatis cum Marso initium factum est, dum eodẽ cum hospitibus curru vectus, suspectam presidi redderet tantam Regum concordiam. ratus [a]enim id non esse è Republica, per idoneos nuncios mandauit singulis vt sine mora discederẽt: quare Agrippa vehemẽter offensus est, & Marsum quidem hac de causa exosum habuit. Mathiæ [b]verò adépto Pontificatu successorẽ dedit Elioneum Cithæi filiũ. Iámque tertium Iudææ totius regni annum exegerat, cùm peruenit in vrbem Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: vbi solennes ludos celebrauit pro salute Cęsaris: ad quam festiuitatem magna multitudo nobilium ac procerum conuenerat ex tota prouincia. eius celebritatis die secũda processit mane in theatrum amictus veste tota ex argento mirabili opere cõtexta, quæ radiis exorientis solis perculsa, & diuinum quendã fulgorem emittens. venerationem cum horrore excutiebat spectãtibus: móxq; [c]adulatores pernicioſi alius aliunde acclamantes Deum consalutabant, rogãtes vt faueret propitius. hactenus enim vt hominẽ reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius, hanc impiã adulationem ille nec castigauit, nec repulit: paulóque [d]post suspiciens vidit supra caput suum bubonẽ funi extento insidentem: móxq; vt sensit hunc esse calamitatis nuncium qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordiis indoluit, secuta sunt ventris tormina, statim à principio vehementia, conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille vestra appellatione Deus vitã relinquere iubeor, fatali

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Agrippa Marso Syriæ Præsidi, ãn quinque Reges ad se venientes discedere iubet, infensus.* Aliàs ca. 7.

b *Elioneus Cithæi filius Pontifex.*

c *Agrippa in theatro Deus consalutatur.*

d *Bubonem videt, & vt Germanus prædixerat, quinto die moritur.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

necessitate coarguente vestrum mendacium? quem immortalem salutastis, ad mortē rapiet. Sed ferenda est voluntas cœlestis numinis. neq; enim malè viximus, immo tanta felicitate vt omnes me beatū prędicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur. properè igitur relato in regiā rumor sparsus est breui esse moriturū, quamobrem confestim totus populus vnà cum vxoribus atq; liberis saccum indutus more patrio supplicabat Deo pro salute Regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autē in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem stratam humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu [a] deinde per continuos quinque dies nihil se remittente cōfectus vitā finiit, annum natus quartum supra quinquagesimū, postquā regnasset per septenniū. quatuor enim annos sub Caio Cæsare obtinuit regnum, primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia. tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præterea dictam ditionem in Iudæa quoque regnauit & Samaria simúlq; Cæsarea. ex annuis autē reditibus percipiebat cum plurimū [b] 1100. myriadas. nec his contentus mutuum accipiebat pecunias. Cum enim esset munificus, impensis non sufficiebant reditus, quòd liberalitatē exerceret sine parsimonia. Cæterùm [c] priusquā euulgaretur Regis obitus, Herodes dynastes Chalcidis & Chelciæ magister regiæ militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui illam communem amborum inimicū interficeret. quasi hoc à Rege mandatum acceperit.

a Agrippa quādiu vixerit & regnauerit.

b Mille & ducentæ Myriades quindecim tonnæ auri.

c Herodes Chalcidis dynastæ & Chelciæ Silam interficiunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. alias 8.

Atq; hic fuit Agrippæ Regis exitus. Superstites [d] autē ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimum septimum: filiæ verò tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi

d Agrippæ liberi superstites.

rũo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tũ etiã virgines erant Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorũ Regis Antiochi. postquam [a] autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimã ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactantes in defunctum: militum quoque vulgus qui tum fortè aderant, protractas è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerunt in lupanaria, eisque vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructisque per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu Regis conceperant. Atq; hæc agentibus nec Agrippę recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarũ conditor, quas portubus & templis magnificentissimè ornauerat. Filius [b] porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabatúrque apud Claudium Cæsarem, qui audito Agrippę obitu, & contumeliis quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerãt. illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehementer iratus est. cõfestim [c] igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere, simul vt iureiurãdo satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutũ admodum adolescenti & vix dum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administrãdo sit impar, quódq; etiam vtiles grauare possit humeros. cúmq; visi essent æquũ dicere, Cæsar præsidem Iudææ totiúsque regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius

Ann. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

a *In Agrippam defunctum Cæsarienses & Sebasteni conuicia iactant.*

b *Agrippa Agrippæ filium.* Aliàs ca. 9.

c *Claudius Agrippã in regnum paternum mittere cogitat, quod alij dissuadent, & Cuspium Fadum Iudææ Præsidem, & regni totius declarat.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

inducerent. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflictam mortuo iniuriã, contumeliásque illatas adhuc iuuenibus: alam verò Cæsarienſium & Sebastenorum cum quinq; illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militésq; è Romanis legionibus Syriã ruentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa enim legatione flexerunt Claudium vt manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium & seminarium belli exorti. Floro præsidente, quamobrẽ Vespasianus victor, vt paulo post dicetur, eos ex illa regione aliò transtulit.

a *Belli Iudaici Præsidé Floro exorti ipsi Iudæi initium & seminarium.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XX. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Philadelphenſium & Iudæorum diſſidium, déque ſola ſacerdotali.*

II. *Quomodo Helene Adiabenorum Regina & eius fili religionem Iudaicam cõplexi ſint.*

III. *Quomodo Tiberius Alexander procurator Iudææ Galilæi puniẽs.*

IIII. *Quomodo plurimi Iudæorum circa tempus oppreſſi ſunt.*

V. *Seditio inter Samaritas & Iudæos orta.*

VI. *Geſta Felicis Iudææ Præſidis.*

VII. *De Procuratore Porcio Feſto, & de ſeditione*

VIII. *De Procuratore Albino.*

IX. *Quomodo Florus Albini ſucceſſor tantis Iudæos affecerit iniurijs, vt cauſſa ſint ſumere.*

ph

Philadelphenſium Iudæorum diſſidium, deque ſtola ſacerdotali.

An. mundi 4009. A Chriſto nato 47.

CAPVT I.

DEFVNCTO Rege Agrippa, ſicut ſuperiore volumine diximus. Claudius Cæſar miſit ſucceſſorem Marſo [a] Caſſium Longinum memoriæ Regis amici, hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas ſæpe rogatus fuerat: vt Marſum ämoueret ab adminiſtratione rerum Syriæ. Fadus [b] autem qui procurator Cæſaris, in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphenſibus de Miæ vici finibus, referti viris bellicoſiſſimis. Ceperant autem arma tranſamnenſes ſine conſenſu primatum & magiſtratuum, multóſque Philadelphenſium interfecerant. His cognitis Fadus vehementer iratus eſt, quòd non expectaſſent ſuum iudicium. ſi putabant ſibi factam à Philadelphenſibus iniuriam, ſed ita temerè ad arma concurriſſent. Comprehenſis igitur tribus præcipuis ſeditionis autoribus vinciri eos mandauit, horum [c] vnum Annibam nomine affecit ſupplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo poſt capitis damnauit [d] Tholomæum latronum principem vinctum ad ſe perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, dediteq. operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrociniis. Accitis [e] deinde Pontificibus & Hieroſolymitanorum primatibus, mandatum Cæſaris eis expoſuit, vt talarem tunicam & ſacerdotalem ſtolam, quam ſolum ſummum Pontificem indueſas eſt, in caſtellum Antoniam deponerent, vt eſſet in Romanorum poteſtate, quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradice-

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Caſſium Longinum Syriæ præſes.*

b *Fadus Iudæos Philadelphenſiũ propter Miæ interfectores, punit.*

c *Annibas ſupplicio affectus, Amaramus & Eleazarus in exilium miſſi.*

c *Tholomæus latronum princeps.* Aliàs. cap. 2.

e *Fadus à Iudæis ſacerdotalem ſtolam, vt eſſet in Romanorũ poteſtate poſtulat.*

Ann. mundi 4009. A Christo nato 47.

re, rogabant tamen Fadum & Longinũ, (vene-
rat & ipse Hierosolyma cum copiis, timens ne
ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui ali-
quid) primùm vt legatos sibi ad Cæsarem licea
mittere, qui ab eo petant sacræ stolæ seruandæ
ius: deinde vt expectetur super ea postulatione
rescriptũ illius. Responsum a est permissuros vt
legati mittãtur, si prius darẽtur obsides. Quúm-
que promptè liberos suos dedissent legati pro-
fecti sunt. Qui postquam Romã peruenerunt,
Agrippa iunior defuncti filius, qui tum forte a-
pud Claudium agebat vt diximus, cognito qua
de causa veniissent, rogauit Cæsarem vt Iudæis
sacræ stolæ custodiam petentibus annuere di-
gnetur, & Fado super eo negocio scribere. Tum
Cæsar vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concc-
dere iubens vt Agrippæ gratiam haberent. hoc
enim se donare illius precibus. cui respondo ta-
lẽ epistolam addidit: Claudius c Cæsar Germa-
nicus trib. pot. v. Cos designatus IIII. Imp. XI.
P. Hierosolymitanorum magistratibus, & senat-
tui & populo, totique Iudæorum genu salu-
tem. Quoniam Agrippa alumnus meus pũsi-
mus, quem ego domi educo, adduxit ad me ve-
stros legatos, gratias agentes quòd sedulò gen-
ficalem stolam & coronam vobis seruare
ceat, cõcedo quod petiris, quemadmodum
tè vir optimus & mihi charissimus Vitellius
cesserat: vestræque voluntari annuo, prim
motus pietate propria, & quia placet quem
religiosum esse more suæ patriæ: deinde vt
tificet Herodi Regi & iuniori Aristobulo,
& mihi deuotissimos noui, & vestri stud
mos, meritóque illorum amicitiam plur
cio. Scripsi autẽ de hac re & Cuspio Fad
curatori meo per Cornelium Ceronis T

a Iudæi dãt obsides, ob impetratam veniam ad Cæsarem legatos mittendi.

b Claudius Iudæis sacræ stolæ custodiam Agrippæ iunioris rogatu concedit.

c Claudij Cæsaris ad Iudæos epistola.

nem Theudionis, Dorotheum, Nathanaelis,& Ioannem Ioannis filium. Datæ quarto calendas Iulias. Rufo & Pompeio Syluano coss. Eodem[a] tempore & Herodes dynasta Chalcidis defuncti Agrippæ frater,periit à Cæsare potestatem in templum & sacrum ærarium, iúsque eligendorum summorum Pontificum: impetrauitque hæc omnia, ita vt etiam posteris eius idem ius manserit vsque ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Canthara in ordinem redacto, Iosepho Canei summum Pontificatum contulit.

An. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

Aliàs ca. 9.

[a] *Herod. dynasta Chalcidis ius eligendorum summorum Pontificum petit.*

Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

Aliàs ca. 5.

PEr idem tempus Adiabenorum Regina Helena,& Izates eius filius, ad religionem Iudæorum se transtulerunt propter causam talẽ, Monobazus[b] Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in vxorem ducta grauidam reddidit. Accidit deinde vt vnà cubans,& manum reclinatam habens in vxoris vterum, vocem quandam sibi videretur audire,iubentem vt manum à ventre tolleret, néve premeret fœtum, qui vt non sine diuina prouidentia inchoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac voce ille territus,mox vt excitatus est,rem vxori indicauit: & natum eo partu filium Izatem nominauit. susceperat autem iam ante Monobazum hoc seniorem ex Helena,& alios filios ex aliis vxoribus,manifestè tamen omnem caritatem in hunc vnum cõtulit: vnde exorta est germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odiis, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc

[b] *Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izatem suscepit.*

An. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filiis, quòd is affectus non à malitia procederet, sed quisque cupiebat patri esse quàm carissimus. Izatem[a] verò cui valdè timebat à fraternis odiis, cumulatum magnis muneribus misit ad Abenerigum, regnantem tunc apud castrum quod Spasini vocant accolæ, commendans ei salutem filiis. Is libenter accepit adolescentem, quem complexus singulari benevolétia, filiam ei collocauit, cui nomé fuit Samacho: addita nomine do is quadam regione, vnde luculentos reditus percipiebat. Porrò Monobazus iam admodum senex, videns sibi superesse modicum vitæ spatium, concupiuit videre ante suam mortem filium. Accersitum igitur filium magno affectu excepit, eique donauit regionem quæ[b] dicitur Cæron, amomi feracissimam, in ea seruantur reliquiæ, qua Noe fertur euasisse diluuium, ostenditúrque ibi hodie quoq. videre volentibus In hac regione Izates vixit, vsque ad patris obitum. Qui[c] postquam fato functus est, Helena Regina acciris eadé die magnatibus suis & satrapi, ac præfectis militum. Non ignorauit quit, quod maritus meus hæredé sui regni Izatem optauit, eúmque hoc honore iudicauit dignum, mũ, attamen vestrũ quoq. super hac re iudicium expecto. Beatus enim est nõ qui ab vno, sed a plurium consensu principatum accipit, hanc ob rem, vt experiretur voluntatem concilij. Quæ auditis proceres primũ more suo Reginam honorauerunt, deinde probari sibi sententiam ejus dixerunt, libentérque parituros Izatem, si sciret meritò & ex cõmuni populorum patrísque iudicio prælatum cæteris fratribus. Quæ ostendébántq. suam operã vt primùm fratres arq. cognatos occideret, quo securius Regi pararetur imperium, sic enim liberi

a *Izates ad Abenerigũ Spasini Regem mittit, eiusq. filiam Samacham ducit.*

b *Cæron, amomi feracissima in qua Noe arca reliquiæ seruantur.*

c *Izates ab Helena matre & magnatib. Rex creatur, & Monobazus Rempub. dum frater veniat, administrare iubetur.*

à metu, in quo esset [illegible] inuidiã & odia. ad hæc [illegible] ta beneuolentia, dissimulauit tamen fratrum eius necem censuit in adiuentum filij, & exspectandã ipsius sententiam. Tum proceres consuluerunt vt saltem vinctos asseruaret, donec ille veniat, quò magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maximè Regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & protegẽ fecit grandiorem filiũ Monobazum, impositò ei diademate, & dato patris annulo signatorio, simúlq. sampsera vt ipsi vocant: iussitque eum administrare Rempub. donec frater veniat. Is autẽ celeriter venit audito patris obitu, & vltrò cedenti Monobazo fratri in Principatũ successit. Cæterùm [a] eo tempore quo Izates apud Spasini castrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatem nactus regiarum mulierum, docebat eas veri Dei cultum ritu Iudaico. per has deinde cũ Izathæ innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem traduxit: accitúmque à patre in Adiabenam comitatus est magnis precibus pertractus. fortè autem acciderat vt etiam Helena ab alio quodam Iudæo instituta leges diuinitus traditas cõplecteretur. Izates porrò nouus Rex postquam in Adiabenam reuersus offendit fratres & cognatos in vinculis, tulit id ægerrimè, & cùm occidere hos aut vinctos seruare vetaret pietas, contrà affectos iniuria dimittere parum tutũ videretur ne quando de vindicta cogitarent. partem [b] eorum vnà cum propriis filiis Romam ad Claudium Cæsarem misit, partẽ ad Artabanũ Parthum, futuros vtrobique obsides. cognito deinde quòd mater multum delectaretur Iudæorũ moribus, dedit operam vt & ipse ad eam religionem transiret. cũmque exi-

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

a Izates & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico discunt.

b Izates mittit ad Claudium Cæsarem & Artabanum.

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

stimaret se non esse perfectum Iudæum, nisi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod postquã mater resciuit, conabatur impedire, periculosum esse dictitans, multum enim eam rem à Rege alienaturam subditorum animos, si eum ad externos ritus decisceret cognoscerent: neque vllo pacto laturos Iudæum in regio solio. sic illa aliquantisper cupiditatem eius retinuit. Rex [a] autem cum Anania contulit consilium, qui matris sententiam comprobans, minatus est se eum relicturum nisi ab hoc proposito desisteret, timere enim se, ne, si occulta proferrentur in vulgus, ipse arriperetur datorus pœnas vt autor omnium, qui non docenda Regem docuerit. Licere autem ei etiam absque circumcisione Deum piè colere, si Iudæorum instituta placeant. in hoc enim magis sitam religionem quàm in circumcisione corporis: daturúmque Deum veniam si necessitate coactus signaculum id omitteret, metu ne qua exoriretur subditorum defectio. his verbis tum Regi persuasit quod voluit. Aliquanto [b] autem post, nondum enim omninò hæc cupiditas excederat. alius quidam Iudæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis valdè peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad salutandum enim Regem admissus, cùm eum offendisset legentem sacra Mosis volumina: nescis, inquit, ô Rex quantam iniuriam legi & per hanc Deo facias. nec .n. satis est decreta eius noss sed præstat imperata facere. Quãdiu manebis circumcisus? si nondũ legisti legẽ circũcidi bentem: nunc certè lege, vt scias quanta sit pietas hanc omittere. His auditis Rex nõ dilit negocium, sed secedens in aliud cubicul accito chirurgo fecit quod iussus est, deinaccersita matre & præceptore Anania, indi

a *Izatem à circumcisione Helena & Ananias dehortantur.*

b *Izate Eleazarus vt se circumcideret, persuadet.*

uit eis quid actum sit. quos continuò stupor ac metus non mediocris corripuit, ne si res perueniret ad vulgi notitiam, Rex Principatum amitteret, non ferentibus populis imperium viri alienis religionibus dediti. sibi quoque videbant imminere periculum, vt consciis & autoribus eius consilij. Sed Deus prouidit ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipsum Izatem eripuit & eius liberos, in rebus dubiis & desperatis incolumitatem eis expediens, & ostendens quòd [a] ad se respicientibus, sibique vni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his postea narrabimus. Helena [b] porrò mater Regis videns res regni pacatas, & filium opinione omnium tàm domesticorum quàm exterorum beatum diuina fauente prouidentia, desiderio capta est visendi Hierosolyma templúmque illud apud omnes mortales famosissimum, vt ibi Deum adoraret votiuáque victimas redderet. Et quia facilè commeatum impetrauit à filio, postquam magnos apparatus in eam profectionem fecisset, instructa copioso viatico descendit in Hierosolymitanam vrbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportunè eius aduentus ciuibus. cùm enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorū inopia, Regina Helena ex suis alios misit Alexandriam comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passarum inde adueherent, quibus [c] omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atque hoc beneficio memoriam immortalem sibi apud nostram gentem peperit. Filius [d] quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horū

An. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

a *Ad Deū respicientibus, eique vni fidentibus, pietatis fructum integer manet.*

b *Helena Adiabenorū Regina Hierosolyma profiscitur.* Aliàs ca. 6.

c *Helena Hierosolymis cibos egenis distribuit.*

d *Izates Iudæis pecuniā mittit.*

An. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

Hedio & Ruffinus cap. 3.

Regum beneficia quibus noſtram ciuitatem iuuerunt, dicentur poſtea. Ceterùm Parthorum Rex Artabanus a, cùm ſenſiſſet ſtructas ſibi inſidias à ſatrapis, nec putaret tutũ manere in ſuo regno diutius. decreuit ad Izatem ſe conferre, eius conſilio quæſiturus ſalutem, & ſi fieri poſſet, etiam reditum in patriam. aſſumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem itinere, ex regio ſtrepitu ſibi cognitum, ipſe non notus ei de facie. ad quẽ propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hæc verba erupit: ne deſpicias me Rex tuum ſupplicem, néve contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio faſtigio ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad inſtabilitatem humanæ felicitatis reſpiciens, tuis quoque rebus proſpice, cùm intelligas quibus omnes ſimus obnoxij caſibus. Si enim me inultum ſueris, animabitur in cæteros quoque Reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc illo demiſſo vultu lachrymans. Izates b autem audito eius nomine, vidénſque aſtare ſupplicem Artabanum, ab equo deſiliit, & bono, inquit, animo eſto Rex, nec turberis præſenti calamitate quaſi immedicabili. breui enim finem habebit tua miſtiria: inueniéſque amicum & ſocium meliorem quàm forte ſperaſti hactenus. aut enim in Parthorum regnum reſtituam, aut meæ tibi cedam. hæc loquutus impoſito in equum Artabano, ipſe eum comitabatur pedibus, maiori Regi hunc honorem exhibens. Id Parthus Rex tulit permoleſtè, iurauitque per ſuam ſuam fortunam ac dignitatem, deſcenrum ſe niſi ille rurſum aſcenderet & præcederet. Tum alter morem ei geſturus in equum ſuit, & perducto in ſuam regiam omnẽ hu-

a *Artabanus ad Izatem ſe confert auxiliumq. ab eo petit.*

b *Izates Artabanum conſolatur, eíque auxilium pollicetur.*

rem habuit, in conſeſſibus ac conuiuiis honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præſentis eius ſtatus, ſed dignitatis priſtinæ, reputáuſque eadem poſſe cuiuis mortalium accidere. Scripſit[a] etiam ad Parthos ſuadens vt ſuum Regem reciperent, fidem ſuam interponens non fore eum iniuriarum memorem, paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi verò non recuſabant eum recipere, ſed poſſe ſe negabant, quòd iam principatum dediſſent alteri, nomine Cinnamo, periculum enim eſſe ne altero reuocato omnia flagrarẽt bellis ciuilibus. Cinnamus autem voluntate procerum cognita, cùm eſſet alumnus Artabani, & alioqui honeſto ingenio præditus, ſcribit ei vt accepta à ſe fide reuerteretur recepturus amiſſum dignitatis faſtigium: à quo ille perſuaſus rediit. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & Regis appellatione ſalutato diadema ſuo capiti detractum impoſuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum ſuum reſtitutus eſt, vnde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorũ immemor, ſed[b] affecit Izatem maximis qui apud ipſos habentur honoribus. nam & tiaram rectam ei geſtare permiſit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris inſignia conceſſa ſunt ſolis Parthorum Regibus. donauitque ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni Regum Armeniæ, cui nomen eſt Niſibis. in[c] ea olim Macedones condiderant vrbem Antiochiam & Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum Rege præmium. Non multò poſt Artabanus moriens regnũ reliquit Vardani ſuo filio. hic[d] ad Izatem profectus, ſuaſit ei vt vellet ſibi belli aduerſus Romanos gerendi eſſe ſocius, quod tamẽ impetrare non potuit. Adiabe-

An. mundi 4009. *A Chriſto nato* 47.

a *Izates ad Parthos ſcribit, & vt ſuum Regẽ reciperent, ſuadet.*

b *Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.*

c *Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita.*

d *Vardanes poſt patrem Artabanum regnũ reliquit.*

Romanos bello impetere cogitat, id quod Izates diſſuadet.

An. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

nus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illum tentare impossibilia. ad hæc quia quinq; adolescentes filios miserat vt linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simúlque matrem adoraturam in templo sicut diximus; segnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus se hoc modo abstérriturum eum à lacessendi eos cupidine. Parthus autem his offensus cótinuò bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo frustrante ipes eius vanissimas. Parthi enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre statuerit, illo a cæso principatum eius fratri Gotarzæ commiserunt. huic quoque paulo post successit, qui duobus germanis eodem secum patre genitis regna distribuit, Pacoro grandioti Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porrò c Monobazus Regis frater & cognati cæteri videntes prosperè succedere, prædicarique eum pietatem erga Deum tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipsi tare de relinquenda religione patria, & mendis Iudaicis ritibus. id vbi olfecerunt regni magnates, ægrè ferentes dissimulabant tamen indignationem, opportunitatem exspectantes per quam ab eis pœnas repeterent. d Adiabeno bunt igitur Abiæ Regi Arabum, magnam ei pollicentes, si expeditionem suum Regem susciperet, promittebántque mo statim conflictu se eum deserturos. nim sibi animum pœnas de eo sumere contemptum ritus patrij idóque d cum fœdere, hortabantur ne differret ne

a *Vardane cæso, principatus Gotarzæ eius fratri committitur.*

b *Vologesus Parthorum Rex.*

c *Monobazus & cognati Iudaismum religionem assumentes.*

d *Adiabeni Arabum magnates Abiæ Arabum Regi contra Izatem fœdus faciunt.*

Paruit ille, & cum magno exercitu cõtra Izatẽ venit. Cumque iam hostes in conspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus venirent, omnes sui ex composito eum deserunt: tergáque vertentes hostibus, tamquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamẽ Izatæ animus concidit: sed sentiẽs se à magnatibus proditum, ipse quoq; intra castra sese recipit, vbi inquisitione facta in autores ignominiæ, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, hic supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit, cæsisque plurimis reliquos veram fugam coegit capessere. ipsum Regem acriter persecutus in castrum Arsamum compulit: impetúque facto in mœnia, vi illud cepit. eo direpto ingẽti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam viuum in suam potestatem redigere non valuerit, quia captiuitatem voluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à Deo in manus sui Regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuò scribunt [a] Vologeso Regi Parthorum, rogantes vt Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam genere Parthum sibi præficiat. exosum enim suum Regem aiebãt, eò quod patriæ religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandum excitus cùm nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concesserat, repetiit: bellum interminatus si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus. turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere, sciénsque quod etiamsi ipse imperata faceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit totam rem Deo committere, iacturus extremam de capite aleã: fretúsque huius auxilio li-

An mundi 4009. *A Christo nato* 47.

[a] *Vologesum Parthorum Regem Proceres, vt Izatem interficiat, rogant.*

An. mundi 4009. *A Christo nato.* 47.

beros & vxores in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus exspectabat aduentum hostium. Cúmque Parthus numerosas equitum atq. peditum secum properè trahēs copias opinione citius venisset, posuissetq. castra ad fluuium, qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longè inde castra metatus est, habēs circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copiis, contractis è toto imperio quàm latè patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabatúrque damnum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. hæc referente nuncio, Izates respondit, scire quidem se nullo modo conferendum esse Parthorum viribus, nec tamen ignorare Deum esse longè potentiorē vniuersis mortalibus, atque [a] ita dimisso nuncio supplex humi ante Deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi vnà cum vxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, téque merito solum & primū habeo deorum, veni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, quàm illorum repressurus audaciam qui nefaria lingua immanes voces non horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic ploratem & lamentantem exaudiuit Deus. Itáque ipsa nocte Vologesus receptis literis significantibus Daharum & Sacarum validam cōtempta Regis absentia, populari regionem Parthicam, infecto negocio retroactis exercitu abiit: ita, vt euidenter appareret tē tum seruatū diuina prouidentia. Non

[a] *Izates Deum inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicam regionem mittit, iisq; Vologesus exercitum excutit.*

[b] *Izates, Monobazo fratri regno successione relicta moritur.*

tò autem post exacto ætatis anno quinto supra quinquagesimum, regni vigesimo quarto, superstitibus quatuor liberis masculis, successionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referēs ei gratiam bona fide seruati sibi absenti principatus olim post communis patris obitum. Mater porrò Helena mortem eius compertam tulit grauiter, vt par erat orbatam amantissimo filio: magnam tamen consolationem habuit cum audiret successisse suum maiorem natu filium, ad quem conueniendū sine mora profecta est: reuersáq. in Adiabenam, non multo tempore Izatæ superuixit. Monobazus autem ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in exstructis ab ipsa pyramidibus tribus numero: tertio ab vrbe Hierosolymitana studio diffitis. Sed quæ Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea.

An. mundi 4010. *A Christo nato* 48.

Fado porrò procuratore apud Iudæā præstigiator quidam nomine Theudas persuasit magnæ vulg. multitudini, vt assumptis suis facultatibus sequerētur se ad Iordanem fluuium. propheram enim se iactabat, pollicens [a] scissurū se verbo fluuium, & facilem præbiturum transitum, taliq. promissione permultis imposuit. At Fadus effecit, vt nihil lucrifacerent ex sua insipientia, immissis in eos turmis equitum, qui ex improuiso irruentes ex his multos interemerunt, multos viuos ceperunt, & in ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportauerunt Hierosolyma. atque hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspij Fadi tempore.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. alias. ca. 7. a *Theudae se verbo Iordanem scissurum pollicetur, & eū vasseclis interficitur.* Hedio & Ruffinus Cap. 5. alias. c. 8.

Quemodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punyit.

CAP. VI.

FAdo autem successit [b] Tiberius Alexander, eius Alexandri filius, qui Alabarchæ magi-

b *Tiberius Alexander Iudaea Praefe-*

An. mundi 4011. A Christo nato 49.

stratum gessit Alexandriæ, omnium in ea vrbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga Deum pietate superauit filium, desertorem religionis patriæ. horũ tempore magna illa fames Iudæa tenuit, quando Regina Helena frumentum ingenti sumptu ex Ægypto comparatum in egenos distribuit, vt iam dictum est. eodem a tempore etiã filij Galilæi, Iudæ Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudæos solicitabat ad defectionẽ à Rom. populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autẽ Rex Chalcidis loco fratris Camydæ filium priuauit summo pontificio, eíq. succedere iussit Ananiam Nebedæi filium Tiberio Alexandri successit Cumanus, quo tempore idem Herodes Agrippæ magni frater vita excessit octauo anno principatus Claudij, superstitibus tribus filiis: quorum Aristobulus ex priore vxore natus est, è Bernice verò fratris filia Bernicianus & Hyrcanus: eis principatum Claudius Cæsar Agrippæ iunior donauit. Sub eodem Cumano exorta seditio ne Hierosolymis multi Iudæorum defuerũt, quibus causam primùm explicabimus.

a Iacobus & Simon Iudæ Galilæi filij, crucis supplicio affecti. alias ca. 9. Hedio & Ruffinus ca. 19. al. 10

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.

CAPVT IIII.

b In Paschæ festo miles gentilia nudans seditionem cõcitat, in qua viginti millia Iudæorũ sunt extincti.

INstante b Paschæ festo per quod nostris hominibus vesci panibus infermẽtatis mos est, concurrentib. vndiq. ad solennitatẽ turbis primis, veritus Cumanus ne inde nascereturquis aliquis, iussit cohortem vnam armatam ire supra templi porticus cohibituram eos, si quis fortè existeret. nam idẽ & alijs illum præsides facitauerunt festiuitatum temporibus. eius festi die quarta miles quidã

ſi.

ſtendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes vociferabantur non ſe affectos ſed ipſum Deum quem honoraret ea celebritas, & quidam audaciores in Cumanum iactabant cõuicia, dicentes ab illo ſubmiſſum petulantem illum militem. his auditis Cumanus & ipſe nõ mediocriter irritatus eſt: rogabat tamen, vt deſinerent mouere ſeditionem feſto tempore, cúmq. illi adeò non parerent, vt maioribus etiam impeterét eum conuiciis, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniã caſtellum templo imminens. vt ſuprà docuimus, vulgaris autem multitudo viſo aduentu militũ territa, cœpit magno impetu fugere, & cùm eſſent anguſti viarum exitus, rati à tergo hoſtem inſequi, comprimebant ſe inuicem inter fugiẽdum, & conculcabant in anguſtiis, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata ſunt: verſáq. in luctũ feſta lætitia, omnes ſacrificiorum & precationum obliti, dediderunt ſe lamẽtis ac eiulatib. tantã cladem intulit vnius militis impudẽtia. Vix hic luctus deſierat, cum aliud malum accidit. Quidam[a] enim qui ex illa turba fugientes euaſerãt, in publica via centeſimo ab vrbe ſtadio Stephanũ Cæſaris ſeruũ iter facientẽ aggreſſi ſunt latrocinio, omnéſq. eius diripuerũt ſarcinas, quo audito Cumanus, cõfeſtim eò miſit milites, iuſſos, vt vicos loco propinquos diriperent, in [b] hac populatione miles quidam libros Moſaicos in quodam vico inuentos protulit, eóſq. lacerauit in conſpectu omnium, multis debacchatus, & in legem & in gentem totam conuiciis. Hoc vbi ad Iudæos perlatum eſt, facto concurſu agmine magno petunt Cæſareã, in qua tũ Cumanus agebat, ſupplicantes, vt non ſuam ſed læſi numinis vlciſceretur iniuriam. Tum præſes

An. mundi 4011. A Chriſto nato 49.

a *Stephanũ Iudæorum ſeruum à Iudæis in itinere ſpoliatur, qua occaſione arrepta Cumanus vicos propinquos diripere iubet.*

b *Moſaicos libros miles quidam lacerat, propterea Cumanus ſeruri eum ferit.*

An. mundi 4014. A Christo nato 52.

veritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum violatorem legis secum ferit, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritas inter & Iudaeos orta.

CAP. V.

a Samaritae aliquot Galilaeos Hierosolyma petentes, interficiunt.

POst[a] haec inter Samaritas & Iudaeos oritur dissidium initiis talibus. Mos erat Galilaeis, per dies festos Hierosolyma petentibus, iter facere per Samariam. Aliquando igitur, cùm trànsirent vicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs. cõmissa inter viatores & vicanos pugna multi Galilaeorum defuerati sunt. Id indignè ferentes eorum primates Iudaeos ad arma conciuerunt, hortantes vt se in libertatem assererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum verò fieri intolerabilem, si cum subditorum iniuriis coniuncta sit. Cùmq. magistratus lenire eos conarentur, polliceréntúrq. se Cumano persuasuros, vt pœnas de cædis auctoribus sumeret: vulgus contempto pacificatoribus, arma corripit, adscito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is

b Galilaei sese vindicant. Samaritanorũ incendiis & rapinis vastauerat. At Samaritanorũ manus cognitis, quæ gesta fuerant, assumit sibi equitum & peditum alam & quatuor cohortes pedestres armatasq. etiam Samaritanis cõtra Iudaeos excitat: quos assecutus, multos perimit, vivos captos abducit. Tum verò Hierosolymitanorum primi genere atque honoribus, vt qui descenderunt ad quanã calamitatẽ ventum sit, sumpti saccos & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, proponentes eis ponentes diruendã patriam, & templum, libertátémque cum vxoribus capiendam.

a

cendos, vt profanis nationibus seruiant: rogabántque, vt mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisq; domos repeterent. His verbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones verò ad loca munita reuersi sunt denuò. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porrò [a] Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri degentẽ conueniũt, & Iudæos accusant, quòd vicos eorum diripuerint ac incenderint, addentes non tam se ægrè ferre propriam iniuriam, quàm contemptã Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniuriis prouincialium decernere: nunc istos quasi nulli vsquam essent Romanorum magistratus, vicinos infestasse excursionibus: quamobrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à præside. Hæ [b] fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudęi contrà & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maximè in Cumanum, qui muneribus illorũ corruptus tantã cædem dissimulanter tulerit. His auditis Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negocio discessum est. Paulo verò post Quadratus venit in Samariam, vbi quum iussisset reos causam suam dicere, cõpe-it Samaritanorum culpa tumultum illum ex-itatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus iá-icum Lyddam instat vrbis amplum, sedens pro-ribunali & iterum Samaritanorum causam au-iens, didicit è quodam Samarita, Dortum [c] Iu-æorum primatem cum aliis quatuor sociis Iu-æos ad defectionem solicitasse: quos præses af-

Anno mũdi 4014. A Christo nato 52.

Hegesippus & Ruffinus Cap. 8. al. 12.

a *Samaritæ Iudæos apud Numidium Quadratũ accusant.*

b *Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanum referunt.*

c *Dortus eũ quatuor sociis supplicio affectus.*

Ann. mundi 4014. A Christo nato 52.

fecit supplicio. Ananiam [a] verò summum pontificem & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atq; Iudæorum, simúlque Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad imperatorem, vt sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersiis. Ipse veritus ne nouũ aliquid Iudæi molirentur, adiit Hierosolyma: vbi pacata inuenit omnia, populúmq; occupatum patrio festo & operantem sacrificiis. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetiit. Cumanus porrò & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem liberorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent [b] Agrippa sent aduersarios Iudæos, nisi b Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudæorum primores precibus obtinuisset ab Agrippina vxore Claudij, vt rito persuaderet legitimè causam cognosceret, & in deprehensos tumultus autores iustam ferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus, vt compertum maritanis factum tumultus principium, ... tum ad iudicium veneratis supplicio ... Cumanum verò multauit exilio. Celerem tribunum iussit perductum Hierosolymis inspectante toto populo raptari per vias, ... ita enecari hominem. Procuratorem ... in Iudæam misit Claudium Felicem, fratrem Pallantis. Post hæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abilene tetrarchia Lysaniæ fuerat. Chalcidem ... abstulit, cùm iã dynastia illius fuisset ...

a Ananias, Ananus, Gumanum, Celer alique nonnulli Romam miſi. Aliàs c. 13.

b Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorum causam cognoſcat, precibus obtinet.

Hedio & Ruffinus cap. 9. al. cap. 14.

c Claudius Felix Iudææ Procurator.

nio. His donationibus ornatus à Cæsare iuuenis collocauit Azizo Emesenorum Regi circumcìso sororem [a] Drusillam. Epiphanes enim Antiochi Regis filius recusauit eius nuptias, quòd mutata sententia Iudæorum religionem amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ parentibus. [b] Mariammen quoque matrimonio coniunxit Archelao Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre iam ante desponsata fuerat: ex quibus nata est filia Bernice nomine. Drusilla autem non multò post dimissa est ab Azizo ex causa huiusmodi. Felix [c] cum esset Iudææ procurator, visa hac fœminarum omnium pulcherrima, amore eius captus, Simonem amicum suum, Iudæum genere Cyprium, pro magno se gerentem ad eam misit, qui mulierem solicitaret, vt relicto priore marito ipsi nuberet, beatam fore pollicens si non fastidiret hominem, illa malè consulta volens euadere molestationes sororis Bernices, inuidentis sibi formæ præcellentiam, consensit calcata religione patria Felici nubere: natóque ex hoc marito filio nomen Agrippæ imposuit: qui iam adultus quomodo cũ vxore perierit Vesuuiani clade incendij tempore Titi Cæsaris, dicemus postea. Porrò [d] Bernice post Herodis obitum, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tempore vita in viduitate acta, cum spargeretur rumor cum fratre eam congredi, suasit Polemoni Regi Ciliciæ, vt circumcisus prius se duceret, rata sic se coarguturam mendacium. Nec recusauit Polemon inductus maximè mulieris diuitiis: id tamen coniugium diuturnum non fuit, propter intemperantiam, vt fertur discedente ab eo Bernice: qui mox desertus ab vxore, & ipse Iudaicæ religionis desertor factus est. Eodémque è tempore etiam Mariamme de-

An. mundi 4015. *A Christo nato* 53.

a *Drusilla.*
b *Mariamme.*
c *Felix Drusillam à priore marito abducit.*
d *Polemoni Ciliciæ Regi in matrimonium collocatur Bernice.*
e *Mariamme Archelaum dedignata in Dematrij thamum migrat.*

An. mundi 4018. *A Christo nato* 56.

dignata Archelaum migrauit in thalamum Demetrij, primi inter Alexandrinos Iudæos, tam opibus quàm genere, & tum Alabarchiæ magistratum gerentis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum singulis post dicemus diligentius. Cæterùm Claudius Cæsar exactis in imperio tredecim annis & octo mensibus, diebúsq; viginti fato functus est, adfluentibus quibusdam sublatũ esse vxoris veneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus imperatoris frater, maritus verò Domitius Ænobarbus vnus ex Romanis illustrioribus: post cuius mortem diu viduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem [a] autem vxorem Messalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauiæ, natu maximam ex Pætinia prima vxore susceptam: quam Neroni collocauit. sic enim nomen priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autem verita ne Britannicus adultus à patre acciperet successionem imperij, volénsque principatum suo filio quærere, procurata, vt fertur, morte Claudij, confestim ad prætorianos milites misit præfectum eorum Burrum cum tribunis & centurionibus potentissimis, qui Neronem ad eos perductum Imperatorem consalutarent. At [b] Nero principatum sic adeptus Britannicũ veneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrem suam ferro propalam, hanc illi non tantum non pro natiuitate solùm referens, sed & rumetiam quòd eius artibus ad imperium peruectus sit. Occidit [c] & vxorem Octauiam, virtútésque viros illustrissimos, quasi coniurationis suam perniciem. Sed de his rebus scribere pertædeo. nõ desunt enim qui res Neronis [illegible]

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 15.

[a] *Agrippina, Messalina & Pætina Claudij vxores.*

[b] *Nero Imperator.*

[c] *Nero Tyrannus.*

pserunt: quorum aliqui in gratiam eius, vt bene de se meriti, veritatem neglexerunt: alij indulgentes suis odijs, tam impudentibus mendaciis in eius famam debacchati sunt, vt meritò damnandi sint in historia. quos equidem non miror de Nerone mentitos, quãdo ne superiorum quidem imperatorum gesta scribentes rationẽ veritatis habuerunt, quos tanto post nati nulla iusta de causa odisse poterant. sed istis veritatis contemptoribus liceat vt libet scribere, quando delectari videntur hac licentia. nos verò quibus propositum est à veritate nusquam discedere, quæ à nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quæ verò nobis Iudæis acciderunt, ea non tanquam obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac erratorum commemoratione vitata.

An. mundi 4019. *A Christo nato* 57.

Ergo ad res nostras narrandas reuertamur. Primo Neronis principis anno, Regi Emesorum Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris autem Armeniæ dominium [a] Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoque idem princeps partem Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio: addita [b] his & Iuliade trans Iordanem sita, agróque eius habitato vicis 14.

Hedio & Ruffinus Cap. 11.

a *Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius.*

b *Agrippa ditio ampliatur.*

Gesta Felicis Iudææ Præsidis.

CAP. VI.

Aliàs c. 16.

CÆterum Iudææ res prolabebantur vsque in deterius tota enim referta erat latronũ receptaculis, & magicis præstigiatoribus impericíque vulgi seductoribus. quorum [c] multos, sicut & latrones, Felix quotidie comprehensos afficiebat supplicijs: & in his Eleazarum Dina-

c *Felix latrones, Magos, vulgíq. seductores supplicijs afficit.*

filium qui non mediocrem latronum globum
Ann. mundi circa se habebat dolo viuum in potestatem sui
4019 redegit: data enim ei fide quòd nihil mali esset
A Christo passurus, persuasit, vt ad se veniret. móxque
nato 57. vinctum Romam transmisit. cúmque odio pro-
a Eleazarus sequeretur Ionatham summum pontificem, vt
Dynæi filius admonitus ab eo sæpè de administrãdis melius
Romam mis- rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia
sus. publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cę-
sar hunc procuratorem misérat, rationem exco-
gitauit, qua liberaretur ab eius molestis inter-
pellationibus. Graue enim est nocendi cupidis,
si admoneantur crebrius. Qua b de causa Felix
b Felix Io- amicum Ionathæ fidissimum Doram Hieroso-
nathæ insi- lymitam genere induxit promissa pecunia, vt
diatur. ficarios ipsi pontifici immitteret: quod ille ià
gratiam præsidis perfecit his artibus. Quidam
quasi religionis ergò in vrbem ascenderunt si-
cis clam succincti sub vestibus, qui permixti Io-
nathæ famulicio peremerunt hominem. cuius
facinoris, quia nemo vltor extitit, inuitati hac
licentia sicarii per singula festa ventitantes, &
tela celantes pari modo immixti turbis, alios
confodiebãt propter priuatas inimicitias, alios
conducti pecunia, ídque non modò in reli-
vrbis partibus, sed in ipso templo etiam. na-
ibi interdum ausi sunt cædes patrare, ac ho-
hoc modo pietatem læderent, vnde fas est
dere Deum tanta impietate offensum au-
tum esse Hierosolyma: templóque, vr
amplius puro domicilio, Romanos indu-
purificaturos id flammis lustralibus: gen
cum liberis simul & vxoribus seruitutis
imposuisse, quò castigatiores redderent
infortunio. Et vrbs quidem talibus infe
tur latrociniis. Impostores c autem &
c Impostores & Magi. turbas illectas post se trahebant in solitu

pollicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & prodigia: persuasáque multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem [2] tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma vatem se esse profitens & plebi suadens, vt secuta se in montem Oliueti ascenderet. qui è regione vrbis ad quintum abest stadium, illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere, stipatúsque multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbam seductam ab Ægyptio. quorum quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium vicos direptos absumebant incendiis. Apud [b] Cæsaream quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione volebant esse, quòd vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Iudæus genere. id Syri non inficiabantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullum Iudæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionem præsidum, correptísque ex vtraque parte tumultus autoribus affecerunt eos verberibus, atque hoc modo seditionem compresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudæi freti diuitiis per contumeliam Syros lacessebant conuicio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamẽ eò quòd plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regebant in Iudæos cõuicia, deinde

An. mundi 4019. *A Christo nato* 57.

Hedio & Ruffinus cap. 12. al. 17.

a *Pseudopropheta ex Ægypto Iudæos in Oliueti monte prodit.*

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. cap. 18.

b *Cæsareæ inter Iudæos & Syros, de pari iure ciuitatis rixa.*

An. mundi 4070. *A Christo nato* 58.

ad lapideos ventum est, ita vt multi vtrinq; vel fruciarentur vel caderent. penes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autem, vt vidit contentionē progressam vsq; ad belli speciem, prosiliens rogabat Iudæos, vt desinerent: quibus non parentibus immisit armatos milites: multisq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorū domos diuitiis refertas in prædam concessit militibus. Iudæorum verò honoratiores ac modestiores sibiipsis timentes rogauerunt Felicem vt militibus receptui caneret, parceretque iam & resipiscendi facultatem concederet: id quod præses indulsit eorum precibus. Per [a] idem tempus Agrippa Rex summum Sacerdotiū Ismaeli ebtulit Phabei filio: & [b] ipsi summi pontifices dissidere cœperunt à sacerdotibus & primatibus Hierosolymitanorum ciuium, singuliq; incedebant stipati manu audacissimorum & seditiosorum hominum, conflictantésque inter se mutuis certabāt conuiciis & lapidationibus: nec erat qui compesceret, quasi vacante vrbe magistratibus. In tantum autem exarsit summorum pontificum impudentia, vt auderent seruos suos in areas mittere, qui auferrent debitas Sacerdotibus decimas, aliquótque pauperiores è sacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum poterat violentia seditiosorum quàm iustitia.

[a] *Ismael Phabei filius Pontifex.*

[b] *Pontificum cum Sacerdotibus dissidium.*

De Procuratore Portio Festo, & de sicariis.

CAP. VII.

Aliàs c. 19.

CÆterum postquàm Felici successor Portius Festus à Nerone missus est, primores iudæorum Cæsaream incolentium Romam profecti sunt [c] Felicem accusaturi: dedissétq; ei nomine pœnas iniuriarū quibus Iudæos affecerat,

[c] *Felix accusatur.*

nisi

nisi Nero eum donasset Pallantis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem. *An. mundi 4020.*

Cæsarienſium etiam Syrorum duo præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc verò Græcis epiſtolis ſcribendis prę erat, magna pecunia corruperunt, vt impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hactenus cõmunè ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis poſtea calamitatum noſtrarum omniũ cauſæ ortæ ſunt. Iudæi [a] enim Cæſarienſes vbi cognouerunt, quæ ſcripta ſunt, magis etiam perſtabant in ſeditionibus, donec initium belli conflatum eſt. Cum autem veniſſet in Iudæam Feſtus, offendit totam afflictam à latronibus vicos paſſim populãtibus. quorũ [b] ferociſſimi appellati ſicarij tunc ad maximum numerum excreuerãt, vtentes gladiolis inſtar acinaceis Perſici, incuruis quales ſicas Romani nominant, vnde latronibus ipſis cognomen eſt inditum, multorum cæde infamibus: qui, vt iam dictum eſt, feſtis diebus admixti turbæ vndique in vrbem confluenti religionis gratia, nullo negocio quotquot collibuiſſet tollebãt de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorũ vicos, direptóſque tradebant incendio. Feſtus [c] autem equeſtres & pedeſtres copias miſit cõtra quendam impoſtorem magum, qui homines poſt ſe trahebat in ſolitudinem, deceptos vanis promiſſis, quaſi ope eius incolumes euaſuri eſſent è malis omnibus, hi vniuerſi vnà cũ ſeductore ab immiſſis militibus oppreſſi ſunt. Eodẽ [d] tẽpore Agrippa Rex exſtruxit inſigni amplitudine domũ prope porticum in regia Hieroſolymitana quę Aſſamonæorum fuerat, ſitam in edito loco vnde amœniſſimus proſpectus pãtebat contemplari vrbem volentibus, cuius volu-

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

a *Seditio Iudæorum.*

b *Sicarij.*

c *Feſtus impoſtorẽ magum cum aſſeclis opprimit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 15. Alias c. 20.

d *Domus ab Agrippa exſtructa, ſpectus priuatur à Iudæis*

An. mundi 4020. *A Christo nato* 58.

ptatis Rex cupidus è cubiculo spectabat quid circa templū fieret. id vbi viderunt Hierosolymitani proceres tulerunt indignissimè: neq; enim leges nostræ cōcedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrem altum parietem excitauerunt, supra exhedram, quæ erat in interiore templo versa ad soliem occiduum. hæc non solum Regij triclinij prospectū arcebat opposita, verumetiam occidentalis extra templum sitæ porticus, vbi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam, quo facto tam Rex offensus est, quā Festus præses prouinciæ. qui etiam iussit partem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse viuere, si quid demoliretur de templi ædificiis. quo impetrato miserunt ad Imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietem, gratificatus in hoc vxori suæ Poppææ pietatis studiosæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos viros redire permisit, Chelciam verò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id [a] postquam Agrippa rescijt, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi Pont. filio.

[a] *Iosephum Cabi Simonis filium Pontifex.*

De Procuratore Albino.

CAP. VIII.

[b] *Albinus Iudæa Procurator.*

CÆsar autem de Festi morte accepto Albinum [b] in Iudæam misit prætidem, verò Iosepho, iusso priuatam vitam agere, templorum [c] eius dedit Anani filio, & ipsi [c] *Ananus, Anani filius Pontifex.*

[c] *Anano eodem quo pater nomine Se-*

istum Ananũ aiunt fuisse omnium felicissimũ, vt [a] qui filios habuerit quinque, omnes potitos summi Dei pontificio, cum prius ipse ad satietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eã ætatem nulli antè summorum pontificum contigerat. Iunior autẽ Ananus, is quẽ nunc summũ pontificatum accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seuerissimum, vt antè docuimus. Talis igitur cùm esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere conciliũ iudicum aduocat: statutúmq; [b] coram eo fratrẽ Iesu Christi Iacobum nomine, & vnà quosdam alios, reos impietatis peractos lapidandos tradidit: quod factum omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis vehementer displicuit: missisq; ad Regem clàm nunciis rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem rectè egisse. Quidam etiã Albino occurrentes venienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius cõsensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracundè scripsit pontifici, daturũ sibi pœnas minitans & Agrippa Rex eã ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum [d] Iesu Damnei filio cõcessit. Albinus porrò, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiã adhibuit, vt pacaret prouinciã, interfectis multis sicariis. Ananias autẽ Põtifex in dies apud populũ celebrior fiebat & carior, honorabatúrq; ob liberalitatẽ ab omnibus, quotidiéq; Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiũcto sibi audacissimo quoque, obeuntes areas vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos qui cunctarentur reddere. alij quoque pon-

Ann. mundi 4025. *A Christo nato* 63.

a *Ananus quinque filios summi Dei Pontificio potitos habet.*

Hegesippus & Ruffinus c. 16. Aliàs c. 21.

b *Iacobus frater Domini lapidatur.*

c *Ananus apud Albinum accusatus.*

d *Iesus Dãnei Anano Pontifici succedit.*

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

fices faciebant similia, nemine valente compescere: multiq; [a]sacerdotum quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At ficarij die festo, qui tum superuenerat noctu vrbem ingressi viuum ceperunt scribam ducis Eleazari. is erat Ananiæ pontificis filius. hunc vinctum abduxerunt, ac deinde miserunt ad Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimittendum, si pater Albino persuaderet, vt ex eorum numero decé captiuos solueret. tum Ananias vrgente necessitate ab Albino impetrauit quæ latrones illi postulauerant, id quod maiorum calamitatum fuit initium. Latrones [b]enim semper aliquam artem comminiscebantur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebãt quàm è suis aliquot reciperẽt: auctiq; denuò magno numero & recepta audacia, totam eã regionem vastabant. Hoc [c]tẽpore Agrippa Rex prolatis pomœriis Cęsareę quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem vocauit eam Neroniada: & [d]theatrũ apud Berytios impendiis magnis exædificatum ornauit spectaculis annuis, affluenta in eũ vsum ingenti vi pecuniæ. Frumentũ enim donauit ei populo, & oleũ viritim distribuit: totámque eam vrbem ornauit statuis pulchrim dispositis atq; expressis ad antiqua claroru artificum archetypa imaginibus: & omnia p. sui regni ornamenta in eam ciuitatẽ transtulit: vnde magnã sibi apud subditos parauit inuidiã quòd suos spolians externam vrbem excoleret: eodem Rege iubente Iesus Gamalielis filius summo Pontificatu successit Iesu Damnei non libenter sibi cedenti, vnde natum est inter vtrunque dissidium, adscitis enim globis auctiũ iuuenũ sæpè à conuiciis prorumpebant lapides. Sed inter alios eminebat Ananias

a *Sacerdotũ decimas vi quidam auferunt.*

b *Latrones Ananiæ cognatos capiunt.*

c *Cæsarea Philippi ab Agrippa Neroniada appellata.*

d *Berytij ab Agrippa munera donati affecti.*

am-

amplis facultatib. largitione plurimos sibi recõ
cilians. Costobarus [a] quoq; & Saulus suam quis-
que circa se manũ habebat sceleratorum homi-
nũ, orti genere regio, & propter Agrippæ cogna-
tionẽ fauorabiles, alioqui violenti & ad spoliã-
dos infirmiores prõptissimi. atq; ex illo maxi-
mè tempore labare cœpit nostra Respubl. & in-
dies in deterius ruere. Porrò [b] Albinus audito
Gessiũ Florũ sibi successurũ venire, videri vo-
lens gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, pro-
ductis vinctis, quotquot erãt in manifestè capi-
tali culpa, iussit interimi: reliquos qui leuiorib.
de causis coniecti erant in vincula, reductos in
carcerem pecuniis mulctatos dimittebat alium
post alium. atq; in hunc modum vacuato vin-
ctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Inter-
ea [c] Leuiticæ tribus homines quorũ erat sacros
hymnos in templo canere, adito Rege induxe-
runt eũ precibus, vt aduocato cõcilio decerne-
ret eis vsum stolæ lineæ, quę tum solis erat con-
cessa sacerdotibus. hanc enim nouationẽ perti-
nere ad perpetuam ipsius regni memoriã. neq;
frustra fuit eorum postulatio. Rex enim de cõ-
cilij sententia permisit hymnorũ cantoribus, vt
depositò priore habitu, lineũ vt voluerunt su-
merent. Aliam [d] etiam eiusdẽ tribus partẽ addi-
ctã templi ministeriis, ipsorum precibus motus
permisit sacros hymnos canẽdos edisce re: quæ
omnia fiebant contra instituta legis patriæ, nun-
quam violatæ absque piaculo. Iam absolutum
erat & templi ædificium. Populus [e] igitur cum
videret esse in ocio circiter octodecim opificũ
millia, solitorũ hactenus in templo ex operarũ
mercedibus victum quærere, nolénsque sacram
pecuniam repositam habere, ne quando præda
Romanis fieret, simúlq; opificibus, inde proui-
sum cupiens: quod vel vna hora operato statim

An. mundi 4026. A Christo nato 72.

A nauias, Costobarus & Saulus ad spoliandos infirmiores prõptissimi.

Hedio & Ruffinus Cap. 17. aliàs 22.

b *Albinus vinctos interimit.*

c *Leuiticæ tribus hominibus Agrippa lineæ stolæ vsum decernit.*

d *Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit.*

e *Iudaicus populus Remercedibus victum quærere, nolénsque sacram pecuniam repositam habere, ne quando præda Romanis fieret, simúlq; opificibus, inde prouisum cupiens: quod vel vna hora operato statim*

An. mundi 4026. *A Christo nato* 64.

merces repræsentaretur suasit Regi vt orientalem instauraret porticũ, ea templi extima claudebat profundæ valli & angustæ imminens, ac proinde subnixa muro quadringẽtos alto cubitos, saxis constructo quadratis valde candidis: erátq; cuiusq; saxi longitudo cubitorum viginti, sex verò altitudo: opus Solomonis Regis qui primus integrum templũ condidit. Rex autẽ cuius curæ Claudiæ Cæsaris habenam templi commiserat, reputans quodcunq; opus demoliri facilè, reparari difficilè, maximè talem porticum egẽtem & tempore longo & pecuniis plurimis, nõ annuit populi precibus, sed vrbem candido saxo consternere si liberet nõ vetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio Pontificatum abrogatũ concedit [a] Matthiæ Theophili filio, quo Pontifice Iudaicum bellum habuit initium.

a Matthias Theophili filius Pontifex.

Conueniens videtur præsenti historiæ narratione de Pontificibus, quæ origo eorum, & qui ad hunc honorẽ admittantur, & quot vsq; ad finẽ eius belli fuerint. Primus igitur omniũ hoc Dei sacerdotiũ gessisse fertur Mosis germanus Aaron Pontifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteritati manssisse hũc honorem perpetuum. vnde cõsuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminẽ Dei Pontificẽ hactenus nisi descendentẽ ab Aaronis sanguine, nec eum dignitatem concedi vel Regibus oriundis alio genere. Fuerũt [b] igitur vniuersi à primo Aarone vsq; Phanasum, quem belli tempore seditiosi declarauerunt Pontificem, LXXXIII. numero, horum XIIII. præfuerunt sacris ab eo tempore quo primũ in deserto Moses erexit Deo tabernaculum, vsq; dum in Iudæam venerunt, vbi Deo templum ædificauit: Rex Solomon. à principio pontificibus non successerunt mortuis; deinde viuentibus etiã subtra-

Hedio & Ruffinus lib. 18.

b Pontificũ in populo Iudaico numerus & ordo.

pe-

fuerunt alij. Itaq; hi XIII.[a] cùm essent duorum Aaronis filiorum posteri, per continuatas successiones hoc honore potiti sunt: sub his primò penes optimates administratio fuit Reipùblicæ, post ad monarchas, postremò ad Reges transiit. ex quo autẽ die patres nostri ductu Mosis Ægyptum sunt egressi, vsq; ad templum à Solomone Rege conditum, elapsi sunt anni DCXII. post XXI. illos Pontifices alij XVIII. secuti sunt à tempore Solomonis Regis sibi succedentes vsq; dum Nabuchodonosor Babyloniorũ Rex contra nostram vrbem expeditione facta templum incẽdit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecũ quoque Pontificem illò abduxit. horum Pontificatus tempus CCCCLXVI. annorum fuit, mensium sex, dierum decem, Rempublicam Iudæorum gubernantibus Regibus. post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annũ Cyrus Persarum Rex dimissis Babylone Iudæis, & reuersis in antiquam patriam permisit templũ denuò condere, quando Iesus Iosedeci filius assumpsit summum sacerdotium. Hic & eius posteri quindecim vniuersi vsque ad Regm Antiochum Eupatora statum Reipub. populariẽ rexerunt per annos CCCCXIIII. Cæterum iam dictus Antiochus cum suo duce Lysia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum vita simul priuauit & sacerdotio, repulsóque à successione eius filio, Iacimum constituit summum Pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, sed non ex eadem familia, quamobrẽ Onias defuncti Oniæ Pontificis filius nomine patrem referens, in Ægyptum profectus & insinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, persuasit eis vt in Heliopolitica præfectura Deo templũ instar Hierosolymitani extruerent, séq; illic Pontificem

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

[a] *Aaron eiúsque progenies.*

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

constituerent: de quo tẽplo sæpè aliàs diximus. Iacimus autem triennio in Pontificatu exacto, mortuus neminem successorem habuit, sed per septennium sine Pontifice mansit ciuitas. Dein postquam Assamonæorum familiæ Principatus nostræ gentis est creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt summũ Pontificẽ, qui septennio toto præfuit, quo per insidias Tryphonis sublato è viuis, frater eius Simon obtinuit id sacerdotium: cui dolo generi oppresso inter epulas filius Hyrcanus in honore successit. eum cùm per vnum & triginta annos gessisset, iam decrepitus successori ludæ reliquit suo filio, qui alio nomine Aristobulus est dictus. huic frater hęres fuit tã regni quàm sacerdotij, postquam ille sumpto tum primum diademate vnũ annum vtraq; dignitate potitus est. Is domine Alexander & ipse regnũ coniungens Pontificatui cùm viginti septem annis præfuisset, bus Iudaicis, moriens Alexandræ vxori permit sit deligendi Pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactóq; in regia potestate nouẽ- è viuis excessit: quo toto tempore Hyrcanus e- ius filius Pontificatum tenuit. nam post mat obitum Aristobulus frater moto bello victu Pontificẽ ad priuatam vitã redegit, & sibi ipsi gnum simul vsurpauit ac sacerdotium: exact in vtraq; dignitate tribus annis & totidẽ me sibus, cum superueniens Pompeius vi cep Hierosolyma, à victore vinctus Romam m est cum liberis: & Hyrcanus restitutus in Pe ficatum, principatum quoq; suæ gentis acc sed absq; diademate: præterq; priores illo uẽ, per alios XXIIII. annos summum sace obtinuit. Post quos completos Barzaphar Pacorus dynastæ Parthorum traiecto Eu bellum Hyrcano inferunt, cóque vinc

Ari

Aristobuli filium Antigonum Regem constituunt: qui [a] post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiã iussu Antonij dedit supplicium, Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit Pontifices, sed eum honorem quibusuis ex sacerdotum ordine concessit etiam obscuris, absque vno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariammes suæ vxoris fratrem, ob fauorem populi & Hyrcani aui memoriam summo sacerdotio dignatus est, deinde veritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piscina vt suprà diximus: neque postea vlli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere voluit. idem fecit in ordinandis Pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum cum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu vsque in diem qua templum & vrbs, incendente Tito, conflagrauit, Pontificatum gesserunt, in vniuersum numero viginti octo: tempúsque eorum sacerdotij centum anni & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt & Archelao huius filio: defunctis autem his penes optimates fuit Respub. collocatis in eius fastigio Pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficit.

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

a *Aristobulum ab Herode interfectum, suprà lib. 15. ca 3.*

Quomodo Florus Albini successor tantũ Iudæos affecerit iniurijs, vt coacti sint arma sumere.

CAP. IX.

GEssius [b] autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. is Clazomenius erat genere, adduxitque secum Cleopatram coniugem nõ minus

b *Gessius Florus Iudæa prouincia præfuit.*

Ann. mundi 4028. *A Christo nato* 66.

improbam, per quam vt Poppææ Augustæ: micam, Iudææ administrationem imperi uerat. adeò verò potestate violenter abu sus est, vt Albinum Iudæi desiderarent quali beneficum. nam ille quantum poterat clam e rat malus & nocēs: Florus a contra quasi ad ofte tandam missus malitiam: publicè traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & supplicijs iniquitatem reliquum fa ciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis vnquam lucris satiabilis, vndecunq; par ua æquè captans ac magna, vt etiam latronum esset particeps, multi enim illum quæstū exer cebant securi de incolumitate, quā ab eo reb. mebant decisis prædarum partibus: adeóq; nul lus erat iniuriarū vel modus vel finis, vt mis ri Iudæi non ferentes rapacē latronum insole tiam cogerentur laribus relictis & patrijs cere monijs ad exteros fugere, iudicantes vbius e tiam apud barbaros se viuere posse cōmodius

a Gestius Florus peior Albino.

b Florus belli Iudaici causa.

Et quid multis verbis opus est? Bellum Romanos suscipere solus Florus nos compa malens semel vniuersos quàm paulatim pe re. Itaque secundō anno postquam is veni curator in prouinciam, duodecimo e vero ronis imperij, bellum id cœptum est: quo pore quanta vel coacti fecimus, vel perpe stinuimus, exactè cognoscere poterunt q gnabuntur legere libros à nobis conscri bello Iudaico. atque d hic dicendi fine de antiquitatibus, quas belli argumen qu tur. Præsentis autem operis textus o totum illud tempus inter primam cre hominis & annum Neronis principis mum, quæque per tot secula Iudæis ve pto obuenerunt vel in Palæstina cæte tio, tum quas clades ab Assyriis & B

c Initium belli Iudaici.

d Antiq. Iudaicarum epilogus.

accepimus, quóue modo tractati simus à Persis & Macedonibus,& postremò à Romano populo. his enim omnibus accuratè descriptis etiam Pontificum successiones recensuimus continuatas per Annotũ duo millia. pari diligentia Regum quoque res ordine tradidimus, & status Reipublicæ monarcharúmque potentiam, per omnia secuti autoritatem sacrorum voluminũ, ita vt à principio sumus polliciti, ausímque addere quòd nemo alius scriptor, Iudæus, externúsve potuisset hoc argumentũ tãta fide Græcis hominibus prodere.ego enim tribuliũ meorum confessione disciplinas patrias egregiè calleo,Græcanicæ[a] quoque literaturæ nõ sine profectu dedi operam, quamuis exquisitã pronunciandi ratioem assequi per patriam consuetudinem non licuit.nostri enim homines nõ suspiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis commune cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tanta assecuti sunt peritiã, vt eas etiam interpretari valeant, qua in re cũ multi collocarint operam, vix vni successit atque alteri, quibus mox dignum contigit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere gestísque per totam vitam rebus pauca exponere dum adhuc superfunt qui vel attestari possunt vel coarguere: atque[b] ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versuum verò sexaginta millibus.Quod si Deus concesserit, compendio rursum referam belli casus & quæ nobis in præsentem vsque diem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum Principatus Domitiani Cæsaris,ætatis verò meæ sextum & quinquagesimum. Promisi etiam scripturum

Anno mun. di 4030. A Christo nato 68.

a *Iosephus Hebraica & Græcanicæ literaturæ peritus.*

b *Hoc volumen scriptũ est anno mũdi 4057. à Christo nato 95.*

An. mundi 4030. A Christo nato 60

me quatuor libros de Iudæorum opinionibus quas habent de Deo eiusque essentia, & de legibus, quare per eas alia liceat nobis facere, alia non liceat.

FLAVII IOSEPHI ANTIquitatum Iudaicarum liber vigesimus FINIS.

SEMINARII PARISIENSIS

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM IN HOC FLAVII IOSEPHI PRIMO VOlumine memorabilium fidelissimus ac locupletissimus.

Numerus folium, *a*, *b*, paginam indicant.

Aaron sacerdotiũ 74.*a*
Aaronis filij 74.*b*
Aaronis virga germinat 90.*b*
Aaron eiúsq. progenies 567.*b*
Aaronis mors 92.*a*
Abel à Cain interfectus 8.*a*
Abdom Iudex Israelitarum 132.*b*
Abimeleeh. amore Sara captus 20.*b*
Abimelechus 79. *fratres interficit* 129. *b expellitur à Sicemitis* 130. *a. In illos mouet* 130.*b*
Abizail uxorem ducit Dauid 166.*b*
Abiathar sacerdotali honore priuatur 209.*a*
Abias contra Ieroboamum exercitum ducit 231. *b victoria potitur* 232.*b Illius mors & successor* 233 *a*
Abnerum Dauid deflet 177.*a*
Abnerus Iebosthum populi regem constituit 174. *a Contra Iudæ tribum copias ducit ibid.b In fugam conuertitur* 174.*b*
Abnerus ad Dauidem legatos mittit ut fœdus cum illo ferirent 175.*a*
Abrahami genealogia 15.*b*
Abrahami domicilium 17.*a*
Abrahamus Ægyptios religionem & artes docuit. 17.*b*
Abrahami obedientia 22.*a*
Abrahami sapientia 15.*b Primus coelestium verbi Diuini ibid.*

Abrahami obitus 25.a
Abrahamum vincit 5. reges Sodomitarum 18. a Lothum captiuum reducit 18.b
Abrahamum egregium aſtronomum 17.b
Abſalomus patrem ac fratres ad ſolemne conuiuium inuitat & Ammonem vino ſepultũ trucidari curat 189. a
Abſalomi exercitus ſtrages 194.b
Abſalomus reuocatur ad vrbem & reconciliatur patri 189. b. & ſeqq. ill. uſq. regnum affectat 190. b
Rex ab vniuerſis ſalutatur ibid.b
Abſalomum Iordanem tranſit. 193. b prælium inter Abſalomum & Ioabum 194.a
Abſalomi mors 194.b
Achabi victoria in Adadum 240 b
Achabi liberi 70. trucidati 255.a
Achabi mors & finis iuxta Eliæ prædictionem 244.a
Achab furti reus punitur 215.a
Achabus Rex Iſraelis 235.a
Achabus Eliam quærit 236. b Prophetæ illum accuſat impietatis 237.a
Achabum & Ioſaphatum in Syros mouent 243.b
Achaza ſucceſſorem Iotheni impietas 264.b. mors 266.b
Achus ſecum Dauidem contra Hebræos ducit 170.b
Adadi bellum contra Achabum 239.a
Adadus Rex vincitur à Dauide 182.b
Adami pœna 7.b
Adami & Euæ lapſus ibid.
Adhortatio de libertate tuenda 340.a
Adiabenorum magnus cum Abia Arabum Rege cõtra Izatem fœdus facit 339.b
Adonias affectat regnũ 203.b
Adonias interficitur 209.a
Adonibezek capitur 118.a
Ador menſis 346.a
Adulterij leges & pœna 80.a
Ægyptiorum libido 17.b in Ægypto commoratio 39.a & 46.a
Ægyptiorum erga Hebræos inuidia 494
Ægyptiorum rex in Libyes 506
Ægyptiorum plaga decima 35.a
Ægyptij in mari rubro intuuntur 511
Ægyptiorum regis currus Pharaones dicti 221. b. & 222.a
Æmilius Regulus 511
de Altari extruenda mensura 207.
Æneas Arabum rex 4[illegible]

Æthiopia Regina Salomonis sapientiam stupet 222 b illi munera donat 223 a. Illius liberalitatem Salomon remunerat ibid.
Agar contemnit Saram 19.a
Aggæus & Zacharias prophetæ 268.b
Agrippa res gesta 512 a
Agrippa in Iudæam reditus 547.b
Agrippa catenam auream ferreæ pondere parem in sacrario suspendit ibid.b
Agrippa Iudæis adium tributum remisit 548.a
Agrippa Berytum ciuitatem eximiis ornamentis honorat 350.b
Agrippa quandiu vixerit & regnauerit 551.b
Agrippa bubonem videt, & quinto die moritur vt Germanus prædixerat 551.a
Agrippa in theatro Deus consalutatur ibid.a
Agrippina Messalina & Poetina Claudij vxores 562.b
Agrippæ ditio ampliata 563.a
Abias Roboamo succedit 230.b
Abimelechus Thebas capit 131.a
Abimelechi cum tota familia cædes 162.b
Albinus Iudææ procurator 565.b
Alcimi Pontificis gesta 344.a
Alexandri Macedonum regis in Iudæos beneficia 313.a
Alexandri magni victoria in Darium 314.a. Mors 317.a
Alexander Rex Syriæ Cleopatram duxit 354.b
Alexandri Iudæorũ Regis res gestæ 372. a. clades 373.b
Alexander ad 800. crucibus suffigi iubet 377.b
Alexandri morbus ibid. mors 378.a
Alexandra in regnum succedit Alexandro 378. Eius mors 380.a
Alexander à Gabinio victus 389.b
Alexander Lysimachus Alabarcha 546.b
Ambitiosorum audacia 176.b
Amalecita arma mouent in Israelitas 63.a
Amalecitas Israelitæ fugans 63.b illorum spolia 64.b
Amalecita victi à Saule 151.b
Amalecitarum gens expugnata 171.a
Ammonitæ in Dauidem copias parant 184.b
Ammon sororem per vim opprimit 188.b
Amos Rex Iudæ, Manassæ successor impius 273.a
Amarinus Rex Israelis 253.a
Amasias Rex Hierosolymitæ,

mus ſuffulcus Ioaſo 269.a
Ananias, Ananus, Cumanus, Celer, aliiq; nonnulli Romã mittuntur 561.b
Ananias Anani filius Pontifex 665.b
Annibas ſupplicio afficitur, Aramamus, & Eleazarus in exilium mittuntur 553.a
Anilaus à Mithridate fugatus 528.b
Annona caritas principatu Claudij 84.b
Annus Iobelus 81.a
Annius Minucianus 531.a
Anteius 537.a
de Antiocho Epiphane hiſtoria 333.b urbem ſpoliat 334.a
Antiochus magnus Iudæos vexat 326.a Illum in honorem templi editum 327.a
Antiochi Epiphanis interitus 341.b
Antiochus Eupator fœdus init cum Iudæis 344.a
Antiochi Dionyſi in Iudeam expeditio 377.a. mors 378.b
Antiochus Rex Comagenæ 546.b
Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita 557.a
Antipatri genus 582.a
Antipatri res geſtæ & cum Cæſare amicitia 392.a
Antipater veneno ſublatus 399.b
Antipatri Herodis filij malitia 477.a & ſeqq.
Antipatri exitium 489.b
Aquila aurea ſuper maiorem templi portam 485.b
Ara fumigatoria 71.a
Arabes Iudæorum legatos necant 424.a
Arabes ab Herode domiti 426.a 10.a
Arca Noe 70.b
de Arca fœderis in aciẽ prolata 138.b In hoſtium poteſtatẽ devenit 139.a Azoti propter illã ereptã cruciantur 142.a Bethſamæ perunit 141.a
Arca in urbem reducta in tabernaculum reponitur 181.a
Arca Dei in templum non ſportatur 217.a
Archelaus Cappadocum Rex 463.b.
Archelaus Hierosolymam relegatus 500.a
Architophel ad Abſalomum deficit 191.a
Architophelis conſilia 192.a
Architophel ſuo conſilio explo. ſo, laqueo ſibi vitã finit 193.b
Argenti copia Salomonis tempore 224.b
Ariſtobulus Hyrcani filius diadema ſibi imponit 370.b
Ariſtobuli fratricida pœna 371.b
Ariſtobuli cum Hyrcano fœdus 382.a

Aristobulus ab Herode interfectus 569.a
Aristocratia 103.a
Aruncius in theatro imperatorii interitum nuntiat 538.a
Asanus rex Iuda Abia succedit 233.a Illius pietas ib.a vincit Æthiopes ibid. Illius mors 235.a
Asprenas 535.a
Asprenas frustatim laceratur 537.a
Assuerus Vasthi uxorem repudiat 305.a
Assyriorum Imperium dissolutum 272.a
Athniel filius, seu Gonizus regnat in Iudæa 115.b
Auxilij Diuini tempus 58.a
Azothi propter Arcam ereptam graviter cruciantur 140.a
Azymorum festum 57.a

B.

Baalitarũ mactatio 256.a
Bacchides Demetrij Dux 344.b pugnat cum Iuda 347.a
Balaci ad Balaamum legationes 94.a
Balaamus obiurgatur ab Angelo 94.b
Balaami de Israelitico populo vaticinium ibid.
Balthasar Babyloniæ Rex 287.b
Baracus & Debora in hostes movent 127.a
Baracus contra hostes Iudæorum Imperator designatus 127.a
Batibius 535.a
Basamis regis Israelitarum impietas 234.a Mors ibid.b
Bazeses multis iniurijs Iudæos afficit 312.b
Belli leges & consuetudines 81.b
Belli leges 108.a
Belli Iudaici initium 569.b
Bellum inter Asaelem & Ieum 258.a
Beniamin vt reus à Iosepho capitur 42.a. Iudæ ad Iosephum pro Beniamino oratio 42.b
Beniamitarum magna clades 124.a
Berilij ab Agrippa multis donis afficiuntur 566.b
Bethel occupata ab Ephraimitis 121.b
Bethsabe se grauidam esse Regi nunciat 186.b
Booz ex Ruth genuit Obedem 137.a
Bibliorum translatio in græcã linguam 324.a
Booz amicus Naami 136.b

C.

Cæsaris Germani laudes 536.b

Cæsarū in Ægyptum expeditio 391.b
Cæsarea condita ab Herode 438.b
Cæsaris litera de Iudæorum amicitia 391.a
Cain & Abel 8.a
Cain & Abel sacrificiū ibid.
Cain regione exiorrm 8.b
Caini filij ibid.
Cain sceleratorum parcus 9.a
Caius Iouem Olympium Memmium Regulum Romam transferre iubet 530.a
Caius templorum Græcanicorum nullum inspoliatum reliquit ibid.
Caius Iouis fratrem se appellat ibid.
Caius Ioui se comparat ibid.
Caius trucidatur 536
Caius vir maleficus 540.b
libidinosus ibid.
Caius receptacula nauibus extruxit 542.a. orator facundus ibid.
Caius in Syriam mittit 520. b. & seqq.
Chami filij eorúmque progenies 14.b
Chananæorum magnus exercitus in Hebræos 116.b
Chananæorum reges cæsi ibid.
Chananæorum regio tota deuastatur à Iosua 117.a
Chananæorum decem millia
Chananæorum seruitus regnante Salomone 222.a
Chananæorum progenies 14.b 15.a
Cambyses Iudæos ab ædificando templo prohibet 293.b 70.b
Cherubin
Charæa cum alijs quibusdam Caium tollere statuit 513.b
Charea Minuciani & Clementis de Cæsaris nece colloquiū 538.b
Calumniarum effectus 460.b
Candelabrum aureum 71.a
Cassius Longinus Syriæ præfectus 553.a
Cassius in Syriam venit & in super octingenta talenta à Iudæis exigit 392.a 82.b
Castrorum dispositio 510.b
Cassius Charea
Captiuitas Babylonica prædicta 372.a
Captiuitas Babylonica 281.a
eiusdem finis 191.b
Claudius à militibus in principem eligitur 559.a
Claudius Principatum oblatum deprecatur recusat 544.a
Claudij pro Alexandrinis Iudæis edictum 546.b eiusdem pro Iudæis per Romanum orbem edictum 54[illegible]
Claudius Felix Iudææ Procurator 561.
Cleopatra 554.
Cleopatr

opatra fratrem & sororem
interficit 421.b
uitus 535.a
eunciſio inſtituta 19.b
eenſes ludi 531.a
ulli belli initium inter Hebræos 175.a
lumna dua à Setho & ſuis exciſata. 9.b
ncupiſcentiæ ſepulchra 82.b
res factio & ſeditio 86.b.
illum cum ſuis ignis conſumit 90.a
rnelius Sabinus 531.b
ſlobarus Idumæa principatum invadit. 433.a
nventus Dei in quibus conſiſtat 152.b
turnices Deus immittit in caſtra Iſraelitarum 62.a
aſi contra Parthos ducendi per Iudæam iter ſacrilegium 390.a
actio mundi ſex diebus 6.a
renenſium legatio ad Cæſarem 456.b
us Perſarum Rex Iudæis reditum in patriam, vrbis & templi ædificationem permittit 292.a. & 299.a

D

Dana vrbs extructa 125.a
nielis & ſociorum eius in Babylonia diſciplina inſtituta 284.a
Daniel ſomnium regi interpretatur 284.b. & 285.a,b. ad ſummos honores cum ſocijs euectus 285.b
Daniel in Leonũ foueã conijcitur nec deuoratur 289.b
Danielis viſiones & prædictiones 290.a
Darius Hyſtaſpis vaſa Hieroſolyma ſe rediturum vouet 294.a
Darius voti admonitus templi reſtaurationẽ mãdat 296.a
Datham & Abyram cõtumacies 88.b. abſorbet terra 89.b
Dauid vngitur in Regem 154.a. illum Saul in ſatellitium aſſumit ibid.b
Dauid ſumptis lapidibus in Goliath properat 155.b. illum alloquitur 156.a. illum obtruncat ibid.
Dauid à Saule variè afflictur 156.a
Dauidẽ Saul odio habet ibid.
Dauidem Saul è medio tollere conatur 157.b
Dauid filiam Regis in vxorem ducit ibid.
Dauid Palæſtinos vincit magna edita ſtrage 158.a
Dauid à Michol ſeruatus 159.a
Dauid Nabam peruenit, in Gutam ſe confert 161.a Anchum timens furorem & rabiem ſimulat ibid.

Dauid laciniam regij pallij præcidit 164.b
Dauid Abigeam ducit 166.b
Dauid castra Saulis penetrat & speculum regis aufert 167.b
Dauid Saulis innocentiam suam declarat 167.b
Dauid in Hebrone Rex declaratur 174.a
Dauidis filij 175.a
Dauid occupat partem inferiorem Hierosolymæ 179.a
Iebusæos ex arce eiicit ibid.
illámque Hebræis habitandam tradit ibid.
Dauidis mandatum de transportandâ Arca 180.a
Dauid Syriam subigit 181.a
Dauid finitimas gentes subigit ibid.
Dauid Legatos mittit ad Ammonitarum Regem 184.a.
qui illos indignissimè tractat ibid.
Dauid Ioabum mittit contra Ammonitas ibid.b
Dauidis adulterium 185.a
Dauid Ioabo vt in Vriæ animaduertat scribit 186.b
Dauid Bethsabe coniugem sibi asciscit ex qua puer natus tur 186.b
Dauid peccatum suum confitetur 187.a
Dauid Hierosolymis exeudit, & à filio regno pellitur 191.a
Dauid de Absalomi rebellione certior Iordanē transit
Dauid restituitur in regnum 195.a & 196.a
Dauidis concubinæ à filio stupratæ alibi enumerantur 198.a
Dauidis heroes 199.b
Dauid in vita discrimen vocatus ab Abisæ liberatur ibid.
Dauid populum numerari iubet 200.a
Dauid poeta 200.a Illius alia instrumenta musica
Dauid Salomonem hortatur 203.a
Dauid Leuitas numerat eósque officia distribuit 205.a
Dauidis ad Salomonem postrema colloquia 207.a Dauidis mors & sepultura
Dauidici generis Reges quot fuerint & quandiu regnauerint
Decalogus
Decima
Defectus Lunæ Christi tempore
Debora prophetissa
Demetrius in Alexandrum mouet. 351.a
Alexandro
Diluuium
Dissidium inter Saulem & Iebem

oeus Saulo significat se vi-
disse Dauidem in Naba
162.a
olabella Ephesiorum ciuitati
scribit 398.a
orita in Iudaeorum synagoga
Caesari statuam ponũt, quod
Agrippam & Petronium ve
hementer ad iracundiam
commouet 548.a
ortu cum quatuor sociis sup-
plicio afficitur 561.a
rusilla 562.a

E

Glon Rex Moabitarum
a. Israelitas subiugat 126.
crucidatur ab Ehud ibid.
azari mors 120.b
am eorum cibat 235.b. vi-
ua Sareptana excipit 236.a
ccusat regem Achabum
37.a
miracula & catera gesta
37. & seqq.
Pontificis filij nefarij
.b
raptus 249.a
aus 247.a. pluuiam ven-
ram & victoriam predi-
t 247.b
ai vocatio 238.b
ai gesta & miracula 249.
& seqq. Mors 260.a
Pontificis genealogia
.a
Elionem Cithai filius Pontifex
551.a
Enochi finis in sacris literis
non scriptus 10.b
Ephod 72.b
Ephraimi tribus mouet in Ia-
phthes 132.b ex illa tribu
quadraginta duo millia ca-
duntur ibid.
Epilogus Antiquitatum Iudai-
carum 569.b
Esaui vxores 26.a. venatum
mittitur 26.a
Esau primogenitus im ob lenti-
culam cedit 32.b
Esau seu Edon filij ibid.
Esdras Iudaeos conuocat 301.a
populum Hierosolym. regis
ibid.
Essenorum vita & mores
503.a
Esther puella fit Regina vnor
Assueri 306.a
Eua mater omnium viuentium
7.a
Euapœna 7.b
Eurielis calumnia contra filios
Herodis 466.b
Exploratores terra Chanaam
mittit Moses 83.a
Ezechiæ Regis Iudæ, post A-
chazam pietas 266.a. fi-
lius victima 267.a. Vincit
Palestinos ibi.
Ezechiæ morbus 271.b. mors
272.a

F

Foedus Dei cum Noe 12.a
Fames quæ in Iudæam incubuit 47.a
Felix Ionathæ insidiator 563.b
Felix latrones, Magos vulgique seductores supplicio afficit ibid.
Felix Drusillam à priore marito abduxit 562.a
Festa Iudæorum 78.a
Festum Azimorum ibid.b
Florus Albini successor tantis Iudæos affecit iniuriis, vt coacti sint arma sumere 569.a
Finale confœderatorũ de Caio tollendo decretum 534.a
de Furto 106.b

G

Gabaonitarum legatio ad Iesum 115.b
Gabaonorum facinus detestandum 122.b
Galgal 114.a
Galata olim Gomarenses à Gomer 13.b
Galli & Germani sub Herode stipendia fecerunt 489.a
Galilæi sese vindicantes Samaritanorum vicos incendiis & rapinis vastant 560.b
Gaza oppugnata 374.b
Gedeonis historia 128.a
Gedeon ad liberandos Iudæos à Deo missus 128.a
Gedeon cum 300. virís pugnam adoritur 128.b Madianitas vincit & illorum regis duos occidit ibid.
Gedeon regnat per 40. annos 129.b
Gemma in Pontificali ornatu 76.a
Germani milites in thoracum usum 537.b
Germanorum rabies per Caligulam excæcata sedatur 538.b
Gades Agrippæ vsque ad ipsius obitum 549.a
Gestus Flori Iudæos provocat 569.a pour Albin ibidem b. Reliqui Iudæi vide.
Goliath singulare certamen Hebræi demoratur 115.b
Dauid illum aliquamdiu metuit & vincit 156. a. & seqq.
Gedolia clades
Gomari filiorum progenies 14.a
Gothalia Rex per Ioram omnes semen regium interficit præter vnu Ioase
Gubernationis modus in populo Israelitico

H

Hebræorum origo
Hebræorum est in Ægypto per 40 47.a

Hebræorum masculos necari iubet 47.b
Hebræorum seruitus 47.b
Hebræorum, inscio Mose cum Chananæis pugna & clades 85.b
Hebræorum pugna & victoria contra Amorrhæos 93.a
Hebræorum de Madianitis victoria 98.a
Hebræorum libertas tempore Salomonis 222.a
Hebræorum contra Moabitas victoria 248.a
Hebræorum ingens strages ob peste à Deo immissã 201.b
Helon iudex Israelitarum 132.b.
Herodes accusatur à Iudæis 395.b. fuga sibi consulit 395.b
Herodes Malichum dolo interficit 400.a. Antigonum ex Iudæa expellit 402.a Tetrarchia cum Phasaelo ab Antonio constituitur 403.a. Accusatus à Iudæis ac illis multos trucidat, ibi. cum hostibus pugnat in suburbio 404.a
Herodes venit Romam 406. vbi à Senatu Iudæa Rex declaratur 407.a. pugnat cum Antigono 408.a. Ioppem oppugnat ibid. pugnat cum hostibus in Galilæa, eámque in suas partes traducit 410.a. reliquas res gestas vide pag. 411. & seq.
Hierosolyma oppugnat 413.a.
Herodis pugna & victoria 422.b
Herodis concio ad exercitum 424.b
Herodes regnum obtinet à Cæsare 429.a
Herodis morbus 432.b
Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat 442.a
Herodes Pythium templum ædificat 455.b
Herodes Dauidis sepulchrum subiit 458.a
Herodis expeditio in Arabiam 465.a
Herodis nouem vxores 475.a
Herodis morbus 485.a. & 486.b. mors 488.a
Herodis progenies 511.a
Herodes exilio apud Lugdunum Galliæ vrbem damnatur 520.a
Herodes Agrippa frater, rex in Chalcide 546.b
Hiericho 93.b
Hierichuntis mœnia sponte sua collapsa 113.b. vrbs capitur & incenditur ibid.
Hierosolymitarum rex in Gabaonitas mouet 116.a
Hierosolymitanos fundit fugátque Iesus 116.a

Hierosolyma pars capta 121.a
Hierosolyma partem inferiorem Dauid occupat 179.a
Hierosolyma à Susaco spoliata 183.a
Hierosolyma obsessa à Susaco 230.a deprædatur & templum ibid.
Hierosolyma diruta & templum spoliatum 261.b
Hierosolyma obsessa à Babyloniorum rege 278.b fame & pestilentia intus oppressa ibid. tandem post 18. menses capitur à Nabuchodonosore 279.b & Iudæi in captiuitatē Babylon traducūtur ibid. urbs, templū, Regia Salē. incēsa & diruta 280.b
Hierosolymorum mœnia absoluta 304.a
Hierosolymis dolo captis à Ptolemæo Lagi, Iudæi in Ægyptum adducuntur 317.b
Hierosolyma & templum spoliata ab Antiocho Epiphane 334.a
Hierosolymitanum templum lustratur 339.a
Hierosolymitana arx munita 349.b
Hierosolymitana arx expugnata à Simone 364.a
Hierosolyma & templum à Pompeio expugnata 386.a
Hierosolyma Rom. pop. stipendiaria 387.b
Hierosolyma oppugnata ab Herode 413.& 414.a
Hierosolymis Regia ædificata 437.b
Hierosolymorum muri ab Agrippa permunitis 549.b
Historia libri Exodi 47.a
Historia de Balaam Vatis 93.b
Historia Deuteronomij 99.b
Historia Ioſephi veritas 213.a
Historia de vxore Leuitæ 122.a.& 123.a
Historiarum Biblicarum fides 365.b
Holocaustoma 77.a
de Homicidio commisso 102.b
Homicidæ lex 107.a
Honores mundani mortui 162.b
Humana vita terminus est 120.pag.16.a
Hyrcani primi & iudicis 365.& seqq. Mors eorum 365.b
Hyrcanus princeps primus fœdus facit cum Antiocho 366.a.b. Samariam obsidet 368.b. capit illam 369.a. moritur 370.b.
Hyrcanus Pontifex 368.& 427.& 428.a.

I

Iabin rex Chananæus Iezraelitas subiugat 116.b
Iacob matris suæ hortatu fratris benedictionem auferre tit
Iacob metu fratris ad M... fugam profugit 26.b 2... fra...

ſrealam ibid. votum Deo facit ibid. pervenit Carras ad cognationem matris ibid. colloquitur cũ Rachel 26. b cum Labano 28. a. mercedis loco petit Rachelis coniugium, ibid. Illi adducitur in thalamum Lea Rachelis loco 28. b
cobi filiorum nomina ibid.
cobus ad Esau fratrem ſuum nuncios & munera mittit 30. b
cob luctatur cum Spectro & vocatur Iſrael ibid.
cob Esau fratrẽ accedit 31. a
cob pervenit ad Scenam ib.
cob Bethel proficiſcitur 31. b
cobus in Ægyptũ filios ſuos frumentatum mittit 39. b
cob filios ſuos cum muneribus iterum mittit in Ægyptum 41. a
cobus dum Ioſephi ſtatum ex filijs cognoſcit, maximo gaudio perfunditur 44. b
cobus cum tota progenie ad filium in Ægyptum migrat 45. a. Deum illi apparet ibid.
cobi progenies 45. b
cobus alloquitur regem 46. a
cobi mors & ſepultura ibid.
cobus & Simon, Iudæ Galilæi filij crucis ſupplicio affiuntur 559. b
cus Pontifex Hieroſolymis 13. a
regnat 131. b
Iale Siſaram clauo interficit 127. b
Iapheti progenies 13. b
Iaphthes dux Iſraelitarum 131. b Illius votum 132. a Ammanitas fundit fugatque 132. a filiam ſuam mactat ibid.
Iaphthes moritur 132. b
Iauani filiorum progenies 14. a
Idumæi ab Hyrcano ſubiugati ritus Iudaicos admittunt 367. b
Iebosthus occiditur 177. b
Iehus Rex Iſraelis 253. b
Ieremias in carcere 278. b
Ieroboamus in Ægyptum profugit 226. a
Ieroboami mors 233. a
Ieroboamus Salomonem infeſtat 225. b
Ieroboam idololatriæ ſuaſor 227. b impietas eius 231. a
Ieroboami mors 262. b
IESVS CHRISTVS à Pilato crucifixus 506. a
Ieſus Hebræorũ imperator exploratores mittit in Hierichuntem 111. b
Ieſus rex Iſraelis 238. a
Immundæ res 79. b
Impietatis pœna 264. b
Impoſtores & Magi 564. a
In Caij interfectores animadvertitur 546. a
Incredulitatis pœna 253. a
In Hebræos magna clades e-

dita 123.b & seq.
Interpretes 70. Alexandriam veniunt 323.a
Invidia vñ & natura 289.a
Ioabum persequitur Abnerum 175.a
Ioabi victoria 185.a
Ioabus Absalonem interemit 194.b
Ioabus mittitur contra Sabeli 198.a
Ioabus Amasam jugulat 198.b
Ioabus interficitur 209.b
Ioacimus, seu Eliacimus successor Ioazi in regno Iudæ 276.a
Ioachimus, seu Iechonia, successor Ioacimi in regno Iudæ 277.a
Ioasus Zachariæ occidit 259.a
Ioasi sublatio ibid.
Ioas Israelitarum & Samaria Rex 259.b Illum victoria 260.a
Ioasus in regem creatur post Gotholiam 556.b
Ioasi, vinētē Ioade pietas 558.a illo mortuo impietas ib.b
Iosias successor Iosiæ in regno Iudæ 276.a
Ioannes Baptistæ ab Herode necatus 510.a
Iona historia 262.a
Ionathas castra Palæstinorum ingreditur 149.b quosdam ornat 150.a Regis edictis inscius violat 150.a
Ionathas amat Davidem 157.b Illi animum regis declarat 160.
Ionathas succedit Iudæ in administratione Reip. Iud. 349.a. Illum adoritur Bacchides ibid.b. & tandem fudit cum illo inijt 350.b
Ionathas vincit Apollonium cum suis Dagonis fanum cremat & in 8000. hominum 356.a reliqua rim facta 357. & seqq. renouat amicitiam cum Romanis & Lacedæmonijs 360.a. ref. cit Hierosolymam & aux 361.b
Ionathæ mors 362.a 364.b
Iram successor Iosaphati 247. & 248.a
Iramus Eliæ mortem mi tur 250.a
Irami impietas 252.b. Mo 253. 254.a
Irami cades 255.b
Ieremias quando vixerit
Iosaphatus vincit Ammo tas & Moabitas 238.a
Iosaphatus Rex sumtis Asa 239.a
Iosaphati pietas 241.b. Illius exercitus 242.a
Iosaphati mors 242.a
Iosephi historia 33.a. Sum ib. fratres eius in illum co gurgus 33.b In puteum co

ijcitur, Venditur suasu Ruben 34.a
Ioseph fratres eum à feris deuoratũ patri persuadẽt 35.a
Iacob eum luget ibidem
Ioseph in Ægypto Potiphari venditur ibid.
Regis uxor Ioseph de connubio sollicitat 35.b
Ioseph castitas 16.a
Ioseph accusatus in carcerẽ conijcitur 36.b. somnia quadam interpretatur 37.a Liberatur à vinculis 38.a somnium regi exponit 38.b magnis honorib. rex illum ditat 39.a. uxorem ducit ex qua liberos habet duos ib.
Ioseph fratres tentat 39.b illos in carcerem includit 40.a illos remittit Simeone retento 40.b
Ioseph fratribus incognitus eos salutat. 41.b. illos tentat iterum, illi prehenduntur in scinere, ibid. furti accusantur 42.a
Ioseph à fratribus agnoscitur 44.a. illos dimittit cum muneribus ad patrem ibid
Ioseph cũ quinque fratribus regem adijt 46.a
Ioseph mors. 47.a. eius ossa in Chananaam delata. ibid.
Iosaphat cultum verum renouat & magistratus constituit & Iudices 245.a
Ioseph cuiusdam beneficia in Iudæos 328.a. & seq.
Iosephus ex Pontificali Asamonæorum genere 458.b
Iosephus Gabi Simonis filius Pontifex 565.b
Iosephus Hebraicæ & Græcanicæ literaturæ peritus 570.a
Iosias, Amos successor, Rex Iudæ 273.a. cultum Dei restaurat ibid.b
Iosua Israelitarum dux designatur 64.a
Iosuam Moses sibi successorem designat 98.b
Iosuam Moses hortatur 110.a
Iosue Iordanem transicit cum copijs 112.b
Iosua ad metiendam terram quosdam mittit 117.b
Iosua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidia Manassis diuidit ib.
Iosua ad eos qui ex regione ultra Iordanem militabant oratio 118.b
Iosua mors 120.b
Irami legati ad Salomonem 212.b. Irami illi promissa ligna 213.a
Isaac promissus Abrahamo 19.b
Isaac nascitur 21.a
de Isaaco legitimo Abrahami filio 22.a

Iſaac mactandus ibid.b
Iſaac Rebeccam uxorem ducit 23.b
Iſaaci filij Eſau & Iacobus 25.a
Iſaac venit Gazara 25. b. expellitur ab Abimelech. ibid. qui renouat amicitiam eum illo ibid.
Iſaaci mors & ſepultura 32.a
Iſaaci filij habitationem partiuntur ibid.
Iſmaelem Deus exaudit 19.a
Iſmaelis poſteri Arabes. 21.b
Iſmael Phabei filium Pontifex 564.b
Iſmaelis clades à Ioāne accepta 282.b
Iſraelita ex Ægypto diſcedunt 56.b Illorum numerus 57.a
Iſraelitas Ægyptij perſequuntur 57.a
Iſraelita ad mare rubrum ab Ægyptijs cinguntur, illorumque aduentus 57.b
Iſraelita incolumes mare tranſeunt 586
Iſraelita in deſerto aquarum penuria laborant 60.a
Iſraelita murmurant excitante in Moſem in Etym ibid.
Iſraelita in Raphidim ſiti laborant 62.b
Iſraelita ab Amalek fuſi fugaique 114.a
Iſraelitarum in acie 22000. cadunt 123. b. illorum alterna ibid.
magna clades
Iſraelita propter impietatem in ſeruitutem Aſſyriorum à Deo traditi 125. b Libertas illorum 125. b. iterum ſubacti 126.a
Iſraelita ſub Chananæorum imperium redacti 126.b & in libertatem repoſiti ibid.
Iſraelita victi à Madianitis & Amalecitis 127.b
Iſraelita ab Ammonitis oppreſſi 131.b
Iſraelita à Paleſtinis ſuperati 133.a
Iſraelitarum 400. tranſlata à Paleſtinis 138.b
Iſraelitarum penuria leuatum & preces 145.b
Iſraelita regem petunt 148.a
Iſraelitarum tranſlatio 264.a alia 265.b
Iudæi fœdus faciunt cum Iudæis 346.b
Iudæi in prælio à Bacchide interficiuntur 349.b
Iudaici populi ſtrages 365.a
Iudæorum libertas captiuitate Babylonica 391.a. 396.b illorum numerus ibid.
Iudæorum Reſpublica ſurgit poſt captiuitatē Babyl. 3[illegible]
Iudæorum ieiunium ob Aſſueri edictum 3[illegible]
Iudæi ieiuniũ aſſolũt à Ba[illegible] ſe. Iu[illegible]

Iudei in Ægyptum à Ptolemæo Lagi adducuntur 317.b
Iudæi immunitates à Nicanore accipiunt 325.a
Iudæi vexantur ab Antiocho magno 326.a
Iudæos Samaritæ infestant 327.b
Iudæi sabbatho opprimuntur 336.a
Iudæi offensi à Macedonibus 342.b
Iudæi in Ægyptum fugiunt 383.a
Iudæorum 12000. cæduntur 387.a
Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt 529.a
Iudæorum seditio contra Sabinum 493.a
Iudæorum sectæ 360.b
Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio 505.b
Iudæorum quinquaginta millia Seleucia cæsa 529.a
in Iudæos Caij tyrannis 529.b
in senatores & patricios eiusdem sæuitia ibid.
Iudæorum apud Mesopotamiã & Babyloniam graues motus 524.b & seqq.
Iudicum officium 102.a
Iulius Cæsar 540.a
Iuramentum quando & quomodo seruandum 124.b
ob Iuramentum violatum fames Israelitis immissa 199.a
Iurandi mos veteribus 24.a
Izates ab Helena matre & magnatibus rex creatus 554.b.
Izates & Helena viri Dei cultum vitæ Iudaico discunt 555.a
Izates ab Artabano maximis honoribus & donis afficitur 557.a
Isates Monobazo fratri regni successione relicta moritur 558.b

L

LAbanus Iacobum discedentem persequitur 29.b
Lea 29.a
Leges, Institutæ & Cæremoniæ populo Mosis traditæ 100.b
de Leprosis 79.b
Leui tribus cultui sacrata 79.b
Lex Dei seu Decalogus 67.a
Libertas res preciosa 539.b
virtute paratur ibid.
Linguarum confusio 13.a
Lothus captus 18.a reductus ab Abrahamo 18.b seruatus à Deo 20.a
Luctus triginta dies 105.b
Lugdunum vrbs Galliæ 520.a
Lustrandi populum mos 91.b
Lybia siue Africa 14.b
Lysias & Gorgias in Iudæam prorumpere tentantes vin-

rūnitur 338.b

M

Madianitarum filiæ Hebræos ad Idololatriam perducunt 96.a.b
Madianita Israelitas magno prælio vincunt 127.b
Madianita & confœderati mutuis vulneribus cadunt 129.a
Madianitarum 20000. trucidati 129.a
Manna Deus cibat Israelitas 62.a. Manna quid sit 62.b
Manna deficit inter Iudæos & frugibus terra fruuntur 113.a
Manaemus Rex Israelis 263.b
Manassa, successor Ezechiæ impietas & crudelitas 272.b urbem lustrat & templum denuò consecrat 273.a, eius mors ibid.
Mar amaror est 60.a
Mardochæi historia 306.a
Mare rubrum scinditur 58.b
Mariamme uxor Herodis 431.a
Mariamme 562.a
Marsus Syriæ præfectus 549.a
Matthia & eius filiorum pietas 335.b mors 336.b
Matthias Theophili filius Pontifex, 567.b
Melchisedec rex iustus 18.b
Memphibosthum donatum multi boni mensa Davidis adhibetur 183.b
Memphibosthus à calumnia Sibæ se purgat 197.a
Mensa à Mose structa 70.b
Merces meretricis 101.b
Mochæus verus propheta 243.b
Moabus & Ammon quid significent 20.b
Moabita à Iudæis fusi fugique 126.b
Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeus ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izatem suscepit 554.a
Moysis & aliorum legislatorum comparatio 5.b
de Moyse profugium 47.b
Moyses natus 48.b. in flumen abjicitur 49.a. extrahitur à filia Regis ibid. adoptatur in filium 49.b Divina providentia morti eripitur 50.a
Moysi & Hebræorum in Aethiopes victoria 51.
Moysi insidiantur Ægyptii 53. Ille aufugit
Moyses Raguelis filiabus opem contra Pastores ex illa unam ducit in uxorem

Moſi Deus in rubo ardenti apparet 52.b
Moſis virga in draconem mutata 53.a
Moſes mittitur in Ægyptum ad liberandos Iſraelitas 53.a vbi miracula exhibet ibid.b hortatur Regem vt dimittat populum Dei ibid. Regi prodigia exhibet 54.a
Moſes iterum regem hortatur vt dimittat populum 54.a
Moſis & Iſraelitarũ carmen euchariſticũ pro liberatione populi 59.a
Moſes virga petram ferit & proſilit vnda larga 62.b
Moſis ad Iſraelitas oratio 66.b
Moſis manſio in monte per 40. dies & 40. noctes 67.b
Moſes ieiunat ibid.
Moſes in Madianitas mouet 97.b
Moſis ad populum ante obitum oratio 99.b
Moſis carmen & benedictio 109.a
Moſes ablatus 111.a Hebræorum ad illius obitum planctus 110.a
Moſaicos libros miles quidam lacerat, propterea Cumanus ſecuri eum ferit 560.a
Murmur populi contra Moſen 83.b. & 86.a. & 87.a. & 90.b
de Mutuo & pignore 106.b

N.

Nabali hiſtoria. Illius Dauid parcit gregibus 165.b Illi victum Dauidi denegat 166.a. Dauid ad illum tendit iratus ibid. Abigail illum munerib. placat. ibid.
Nabothi hiſtoria 238.b.& ſeq.
Nabuchodonoſorus contra Ægyptum 276.a eius ſauitia in vrbem 277.a
Nabuchodonoſori mors 286.b ſucceſſores eius 287.a
Nadab & Abiu cõbuſti 75.b
Nathan Dauidem accuſat 186.b
de Nazareis 91.a
Neemias Iudæos hortatur ad readificandos vrbis muros 303.b
Neemiæ mors 304.b
Nembrod primus tyrannus 13.a
Nero Imperator 562.b. Tyrannus ibid.
Nicaule Ægypti & Æthiopiæ regina ad Solomonem venit 222.a
Noba vrbs à Saulo incenſa 162.b
Noe in aliam regionem migrat 10.a
Noe genealogia ibid.
Noe egreditur ex area 11.a
Noe Deum propitium reddit ibid.b
Noe inebriatur & ludibrio habetur 15.a

Nomina regionum & gentium 13.b
Nominum mutatio unde orta 14.a
Norbanum 537.a
Nubes super tabernaculum 82.a
Numerus & ordo pontificum in populo Iudaico 567.b

O

Ochozias Achabi filius & successor Rex Israelis 214.a
Ochozia milites igne consumpti 246.b
Ochozia regis Hierosolymitani mors 254.b
Onias Pontifex à rege abducitur 344.a
Onias Pontifex Hierosolymis 316.a
Onias filius in Ægypto templũ Hierosolymitano simile extruit 144.a & 353.a
Onias lapidatur 383.b
Oppida refugij 99.a
Oreb & Zeb duces regis occisi 129.a
Osea impietas & pœna 266.a
Oza Dei arcæ manum admouens: expirat 181.a
Og rex Amorrhæorum interfectus 93.a
Ozias Rex Iuda pest Amasiam 261.b. urbem instaurat ibid.b
Ozie diuitiæ & exercitus 263.a

P.

Palestina unde dicta 15.a
Palæstini superant Iudæos 133.a
Palæstinorum 3000. cum Samsone moriuntur 136.a
Palæstini Iudæorum agros populantur 149.b
Palæstinorum castra Saul aduritur 150.a
Palæstinorum noua expeditio contra Hebræos 154.b
Palæstinorum 30000. cadentur Goliathe cæso 156.b
Palæstini in Dauidem ſgnomencas fugantur 180.a
Panes propoſitionis 79.a
Paradiſus 7.a
Pascha Iudæorum 56.b
Pascha 78.b
Pascha celebrant Israelitæ 113.a
Paschatis celebratio 275.a
Pascha celebratur poſt templum extructum 299.b
Pentecostes sacrificium 79.a
Pharao grauiter premit Iudæos 54.b
Pharao Mosem prælio 56.b
Phariſæorum in populo Hierosolymitano autoritas 311.b
Phaſaeli Reipublicæ forma 194.a
Philippus Herodis filius 457.a

hines Zambriam & Chosbi uno ictu transfigit 97.b
hrurea festa 312.b
mpeij bellum in Aristobulum 385.b
ompeius templum expugnat 386.a. quomodo se gerit 387.a
ontificis ornatus 72.a. eiúsq. significatio 73.b
ontius Pilatus seditionem excitat 506.a. Christum crucifigit ibid. Romam mittitur 508.a
opedius apud Cæsarem à Timidio defertur 531.b
rincipis pij vitæ imago 274.b
rimitiæ frugum 79.a
roœmium totius operis 4.a
tolemæi Philadelphi bibliotheca 318.a largitas & benignitas erga captivos Iudæos 320.a & seq.
olemaïs à Cleopatra obsessa 374.a
blius Petronius Doriensibus et eos qui Cæsari statuam posuerint sibi mittant scribit 48.b
rpera leges 80.a
homissa tempore Sauli 169. quomodo Samuelis animã ceperit ibid.

Q.

Quirinus Syriæ Censor 181.a
Qui homines Caij necem inquo animo tulerint 537.a
Quidam rerum fastigium affectant 545.a
Quo anno scriptum fuerit hoc volumen 570.a
Q. Pompeium Consulem cum alijs quibusdam ad Claudium peruenit 545.b

R.

Rabsaces 269.b
Rachab exploratores recepit 112.a
Rachel vxor Iacobi 28.a parentis deos aufert 25.b
Rachel obitus 31.b
Raguel vnam ex filiabus Mosi nuptum tradit 52.a
Rebecca vxor Isaaci 23.b
Rebecca colloquia cum seruo Abrahami 24.a
Regis electio 103.a
Roboamus Salomonis filius & successor 226.a populus ab illo deficit 227.a pij Israelitæ ad illum redeunt 229.b
Roboami mors & successor 230.b
Ruth historia 136.a

S.

Sabbathum 6.b
Sabbaum seditiosum auertit Israelitas à Dauide 198.a
Sabeo supplicium sumptum 199.a
Sabinus 491.a
Sabinus cum Germanis foeli-

stirbus Cæsaris interfectores quaris 536.b
Sabinus citius se contrucidaturum omnes, quàm passurum vt imperium committatur Claudis, ait 545.b
Sabinus sibi ipsi manus intulit 546.a
Sacerdotium Aaronis 74.a
Sacerdotum vxores 80.a
Sacerdotum medicus 91.a
Sacerdotum decimas vi quidam auferunt 566.b
Sacrificia 75.a
De Sacrificiis 77.a. consuetudo in illis obseruata ibid.
Sacrificium verum ac placens Deo 133.a
Sacramentum militare 544.b
Sadocus & Abiatharus filios ad Dauidem mittunt 193.a
Sadoci Pontificis genealogia 209.b
Sadducæi 361.a & 502.a
Salomon Dauidi ex Bethsabe natus 187.b
Salomon in regem vnctus in solio paterno collocatur 204.b
Salomon post obitum Dauidis Rex Israelis 208.b
Salomon Ægyptiorum regis filiam vxorē ducit 210.a
Salomonis iudicium de duab. mulieribus 210. b. & seq.
Salomonis duces & præfecti 211. b. illius sumptus quotidiani ibid. Item curruum & equites 212. a. Salomonis coniurationum medicamenta scripti 212.a.b.
Salomonis sapientia & opes 210.b. & 212.a.
Salomon Iramo frumentum, oleum &c. mittit 213.b
Salomonis ad Deum oratio pro templo extructo confirmando 218.a
Salomonis victima 218.b.& 219.a. Salomoni Deus iterum apparet. 219. a. Salomonis regia 219. b. & 220. a.b. Salomonis gratitudo erga Iramum 220.b. Salomon Hierosolymis muros instaurat 221. a. vrbes aliquas condidit 221.b
Salomonis classis 222.b.223.b
Salomoni Reges munera mittunt 224
Salomon exteras matrimonia sibi iungens, ab iis seducitur 224. b. Mors Salomonis 226.a
Salome 459.b.& seq.
Samaria à Syris obsessa 2. a. fames gravis ibid. a.
modo liberata
Samaria obsessa ab Hi 368.b. capitur
Samsonis nativitas
Samson Leonem nudis manibus discerpit 134.a.
stinarum fruges ci

134. b. Palæstinis traditur, ibid. Asini maxilla mille viros interficit 135. a. decipitur à Dalila 135. a. b. moritur eum 3000. Palæstinorum 136. a
Samuelem Anna genuit 138. a
Samuel dux Israelitarum 141. a. Hostes vincit. 142. b. & Iudæorum agros armis recuperat ibid.
Samuelis filij 143. a
Samuel leges & iudicios conuentus per vrbes instituit 143. a
Samuel vngit Saulum in regem 143. a
Samuel populo peccata exprobrat 148. a
Samuelem Deus ad Dauidem vngendum mittit 153. b
Samuelis mors & sepultura 165. a
Senacheribi Regis Assyriorum expeditio Hierosolyman 269. b. eius iuramentum & violatio ibid. pœna eiusdem 271. a
Sanctum Sanctorum 69. b
Sanctuarium 69. b
Sara adducitur Abrahamo in thalamum Agar 19. a
Sara obitus 23. a
Sauli historia 144. a: Asinas patris sui quærit ib. Samuelem accedit ibid ab illo vngitur in Regem 145. a. Rex declaratur à populo 146. a. contemnitur à quibusdam dum alij illum sequuntur 146. a
Sauli contra Ammanitas bellum 146. a. victoria 147. a. Saul laudatur à populo ibid. Iterum vngitur in Regem 147. b
Saul Palæstinorum castra pugnat 148. & 150. a
Saul contra Dei mandatum victimas ad altare offert 149. a
Saul semper victor 151. a
Sauli victoria contra Amalecitas 151. b
Saul Amalecitarum vrbes expugnat 151. b
Saul hostium regem contra Dei mandatum seruat 152. a. obiurgatur à Samuele 152. b. Rex Amal. interficitur
Saulo Samuel iram Dei & regni amissionem denunciat 153. a
Saul odit & persequitur Dauidem 157. b. & seqq.
Saul Dauidem persequitur 164. a & seqq.
Saul suam malitiam & Dauidis innocentiam cognoscit 165. a
Saulus è regno ariolos eiicit 168. b. ad oraculum Dei con-

confugit ibid. ad mulierem fœtidam proficiscitur ib.
Saul cum filiis in Palæstinorum pugna occumbit 112.a
Saul se ipsum interficere conatur 172.b
Sauli filiorumque corpora crucibus affigunt 172.b
Sauli & Ionatha nefas deplorat Dauid 173.b
Scaurus Cælesyriæ præfectus 387.b
Sedecias, Rex Iuda succedit Ioachimo 277. b. Ieremiam non audit ibid. ad Ægyptios deficit 278. a. à Pseudopropheta seductus ibid.
Sedecias fugiens à Babyloniis capitur 280.a. 281.b
Sedesa mors 82.b
Seditio contra Mosem
Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos 546.b
Seditio inter Samaritas & Iudæos orta 560.b
Seditio Iudaorum 565.a
Seleuci bellum cum Antiocho 375.a
Sem progenies 15.a
Semei in Dauidem iniuria 191. a. Dauid illum occidi vetat ibid. veniam obtinet 196.b
Semei pœna & mors 209.b
Senatus populúsq. Cæsi cruciatores quæsiti. 539.a
[illegible] pœna
de Serue
Seth Adami filius optimus 9.a 565
Sicarij 743
Siclus
Sicimita trucidati à Simeone & Leui 31.b
Sicima urbs capta & solo æquata 131.a
Silas interfectus ab Herode Chalcidis dynasta & Chalcia 557.b
Simeon liberatur à Ioseph 41.a
Simon succedit Iudæ in Rep. Iudaica 363.a
Simonis gesta 364. & seq.
arcem expugnat
Simon à genero suo in conuiuio occiditur
Simon Mathi filius id Typhi Pontificis locum
garus
Sisara cum suo exercitu datus
Sol. immotus ad Iosuæ
Sodomitarum flagitia
Sodomita à Deo delen
Spadones
Stupri pœna
Sybilla de turri Ba
vaticinium
Syria subacta à Dauide

T

Tabernacu'i fra
a. diuisum
69.b. & 73.b

abernaculi atrium primum 68.b
abernaculi dedicatio 75.a
abernaculorum festum 78.a
abulæ duæ legis 68.a
empli extructio Salomoni mandatur 202.b
empli forma Salomoni tradita 206.a
empli ædificatio quando inceptæ 213.b dispositio & divisio templi 214.b & instrumenta 215.b & seqq. consecratio 217.a,b
empli extructi causa 217.b
emplum & urbs Hierosol. depradantur 230.b
empli instauratio 258.a
mpli ædificatio prohibetur à Samaritis 293.a
mplum à Nabuchodonos. diruitur cum urbe 280.a
mplum ædificari captum 297.b absolutum dedicatur 299.b
mplum Hierosol. obsessum ab Antiocho Eupat. 343.b
mplum captum 386.b
mplum Hierosolymis incensum 502.a
mplum novum Hierosolymis ab Herode ædificatum 442. & seqq.
rræmotus in Iudæa quis millia hominum opprimit 124.a
Thola 23. annos regnat 131.a
Tharsus Pauli patria 14.a
Tiberius Alexander Iudææ Præses 519.a
Tiberias condita 504.a
Tiberius 516.b. & seqq.
Tholemæus latronum princeps 553.a
Troglodytarum origo à Chatura 23.b
Tryphon interficit Ionathan 364.a Imperio potitur 364.b. illius cades 365.a
Turris Babylonica à Nembrod ædificata 13.a
Tyrannides multa mala in civitates inuehunt 539.b

V.

VAlerius Asiaticus se Caij cædis autorem optat 539.a
Vestitus Sacerdotum 71.b
Vita priscorum cur prorogata 12.a
Vitellij aduentus Hierosolymam 508.a
Victoria Deo tribuenda 128.a
Victoria mira Machabæi 341.a
Vienna urbs in Gallia 500.a
Vindictæ diuinæ exemplum in sceleratores 166.b
Vltionis diuinæ exemplum insigne 255.a
Vngnentum sanctum 75.a
Vologesus Parthorum rex 557.b

Vria mors 187.a
de Vsura prohibita 106.a
de Vxoribus ducendis 104.b

X.

Xanticus mensis 10.a & 56.b
Xerxes Iudaeis fauet 300.b

Z.

Zacharias lapidatus 259.a
Zacharia regis caedes 163.b
Zambrias aduersus Mosen reuolt 97.a
Zebus rex occisus 126.a
Zelotypia leges 80.a
Zenodori mors 441.a
Zeilus tyrannus septimus 294.a.
373.a
Zorobabel. 297.a

FINIS INDICIS.

